Pentru generalul Iulian N. Vlad, ca om de informații care a descoperit sau intuit din vreme semnele evenimentelor viitoare, marea greutate nu a constat în relevarea adevărului, ci în rostirea lui fără a genera ură și vrajbă, fără a stârni valurile unor noi furtuni. Informațiile dezvăluite nu ar fi scăpat valorificării în scopuri politice, ori în balanța echilibrului intern și a alianțelor externe nu trebuie puse acele lucruri care, ascunse fiind, produc un rău mult mai mic, decât dacă ar fi etalate public.

Am considerat necesară această precizare pentru a face înțelese dificultățile de abordare a generalului Vlad ca interlocutor într-un demers cu finalitate publicistică.

Aurel I. Rogojan

Editura Proema,2017
ISBN 978-606-8138-79-4

IULIAN N.VLAD
CONFESIUNI
PENTRU ISTORIE

AUREL I. ROGOJAN

PROEMA

AUREL I. ROGOJAN

IULIAN N.VLAD
CONFESIUNI PENTRU ISTORIE

PROEMA

Concept coperta: Alexandru-Ioan Rogojan
Foto coperta I: Alexandru-Victor Roncea
Foto coperta IV: Nicolae Chiriţescu

Desene: Ştefan Popa Popa's

Aurel I. Rogojan

Iulian N. Vlad – confesiuni pentru istorie

Prefaţă
Prof. univ. dr. Dinu C. Giurescu

PROEMA
2017

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
ROGOJAN, AUREL I
Iulian N. Vlad - confesiuni pentru istorie /
Aurel I. Rogojan ; Pref. prof. univ. dr. Dinu C. Giurescu. - Baia Mare : Proema, 2017
Index
ISBN 978-606-8138-79-4

I. Giurescu, Dinu Constantin (pref.)

94
821.135.1

© Toate drepturile sunt rezervate autorului. Reproducerea totală sau parțială, sub orice formă, a conținutului acestei lucrări este permisă doar cu acordul prealabil scris, al autorului.

Cuprins

Cuvânt înainte 15
Din partea autorului: Un destin istoric între judecățile istoriei 19
Capitolul I. Securitatea în evenimentele din decembrie 1989 45
Evenimentele din decembrie 1989 erau implacabile și au fost anticipate 48
„Mi-ar fi fost cu neputință să execut ordinul de reprimare a revoltei poporului român" 49
Securitatea versus dezinformarea de partid 52
Primul ministru ascundea adevărul pentru a nu-și etala incompetența și a contrazice propaganda oficială 53
Opoziția din conferințele județene pregătitoare ale Congresului al XIV-lea al Partidului Comunist Român 54
Nicolae Ceaușescu a interzis categoric interferența Elenei Ceaușescu în subordonarea Securității 55
Recunoștința profitorilor evenimentelor din decembrie 1989 58
Rechizitoriul nu a putut susține capetele de acuzare în cele trei procese intentate generalului Vlad 60
Resursele renașterii României sunt în miezul bun al acestei nații 62
Când am văzut componența primului guvern post-Ceaușescu mi-am dat seama de pericolul ca lucrurile să regreseze foarte mult 64
Depopularea României, rezultatul unei conspirații? 66
Ion Iliescu versus Iulian Vlad 68
Capitolul II. Un alt fel de șef al Departamentului Securității Statului 73
Înainte de a mă numi șeful Securității Statului, Ceaușescu m-a testat zece ani. 73
Până la generalul Vlad, toți membrii conducerii securității au eșuat în misiunile de pregătire a vizitelor de stat 74
Ceaușescu mi-a dat răspunderea îndeplinirii obiectivelor politico-economice ale vizitelor externe 79
Tudor Postelnicu nu l-a dorit pe generalul Vlad la comanda Securității 85
Ceaușescu nu a avut de transmis noului șef al Securității elemente de strategie politică privind realizarea securității României 86
Concepția secularã a țăranului român ca model de dezvoltare și conducere 89
Declinul generalului Pacepa 96

Capitolul III. De la dictatura proletară a lui Gheorghe Gheorghiu Dej la democraţia socialistă a lui Nicolae Ceauşescu 104
Gheorghiu Dej şi Nicolae Ceauşescu vor intra în istorie ca doi lideri importanţi 104
Gheorghiu Dej era omul politic complet 107
Gheorghiu Dej ar fi preferat reînfiinţarea organizaţiei „Straja Ţării" 109
Doctor Petru Groza şi Ion Gheorghe Maurer – cei mai proeminenţi şi atipici prim miniştri ai regimului comunist 112
Capitolul IV. Tezele din aprilie 1964, moment de răscruce istorică 114
Gelu Voican-Voiculescu rescrie istoria declaraţiei de independenţă faţă de Moscova 114
Impactul Tezelor din aprilie 1964 115
Adevărul despre Andropov şi Planul Valev 119
Cornel Burtică şi Virgil Trofin scoşi în faţă de Gelu Voican-Voiculescu 123
Cornel Burtică şi Triţă Făniţă 130
Capitolul V. Conspiraţii împotriva lui Nicolae Ceauşescu 135
Mai mult aventurieri decât complotişti 136
În spatele complotului generalilor au stat puteri străine garante 138
În numele controlului de partid, Ceauşescu a facilitat penetrarea spionajului străin în mediul politic 139
Cel mai mult şi mai mult, Ceauşescu avea teamă de sovietici 141
Agentul multiplu Silviu Brucan 146
Capitolul VI. Războiul lui Brucan împotriva generalului Vlad 149
Toţi m-au urât, dar Brucan mi-a declarat deschis război 149
Ilegalistul comunist Brucan, ginerele unui rus alb 152
„Conu Tache", profesor universitar fără bacalaureat 156
Ceauşescu a dispus ca lui Brucan să i se aprobe plecarea în S.U.A. 159
Brucan a primit la Moscova ordinul în alb pentru execuţia lui Nicolae Ceauşescu 161
În ajunul execuţiei lui Ceauşescu, Brucan l-a „judecat" pe generalul Vlad 162
Revederi întâmplătoare cu Silviu Brucan şi Ion Iliescu 166
De la diversiunile lui Brucan la diversiunile lui Corvin Lupu 169
Capitolul VII. Scânteia poporului instigă la război la civil 180
Diversiuni şi provocări pentru legitimarea ca revoluţie a loviturii de stat militare Apelul „La arme!" al Consiliului Frontului Salvării Naţionale. Isteria anti Securitate. Centrele de putere. 180
În România au fost forţe armate străine care au pătruns ilegal 182
Constantin Dăscălescu şi Ilie Verdeţ, prim-miniştri eşuaţi 186
Grupul Iliescu: „Stop, avem nevoie de dumneavoastră!" 188

Iulian N.Vlad – confesiuni pentru istorie

Generalul Nicolae Militaru şi „reţeaua" îi legitimează pe „emanaţii revoluţiei" cu preţul a 1000 de vieţi omeneşti şi sângele a 2000 de răniţi 189
Am dat dispoziţie de liberă intrare în sediile Comitetului Central şi al Televiziunii Române 190
Dumitru Mazilu, dintotdeauna omul jocurilor duble, nu a fost servit 198
Capitolul VIII. Permanentul război antiromânesc al neo-revizionismului maghiar 201
Moscova a susţinut antiromânismul Ungariei 201
La Moscova, Budapesta şi Belgrad se dorea explicit dezmembrarea României 203
După evenimentele anului 1956, revizionismul teritorial a fost „oficializat" 206
Liderii de la Budapesta, portstindard ai revizionismului, nu erau etnici maghiari 209
Generalul Stănculescu: „Militaru a repatriat 1000 de operatori ai forţelor speciale sovietice" 212
Securitatea ungară achiesase la un atentat al K.G.B.-ului la viaţa lui Ceauşescu 213
Diplomaţi unguri acreditaţi în România– parte a subversiunii antiromâneşti 215
Aliaţii din „Tratatul de la Varşovia" au făcut jocul neorevizioniştilor 218
Capitolul IX. Relaţiile externe ale Departamentului Securităţii Statului 221
Colaborarea cu serviciile de securitate ale statelor socialiste aliate din Tratatul de la Varşovia era inexistentă 221
Am avut numeroase contacte cu omologi „inamici" din R. F. Germania, Turcia, Israel şi restul lumii 222
Modelul vest-german al antiterorismului românesc 223
Trimis de Ceauşescu în R.F. Germania pe urmele lui Pacepa 227
„Domnule Cancelar, Preşedintele României reconfirmă înţelegerile anterioare şi vizita va avea loc la data stabilită" 227
Capitolul X. Noaptea albă a vorbelor grele din 7/8 iulie 1989 232
Gorbaciov şi Ceauşescu s-au acuzat reciproc de trădare 232
Papa îmbrăcase mai multe uniforme şi avea un ministru care nu iubea România 235
Ceauşescu şi francmasoneria 236
Capitolul XI. Departamentul Securităţii Statului versus K.G.B. 240
Decenii la rând, apărarea împotriva K.G.B-ului a fost imposibilă 243
Serviciile Moscovei aveau o bază formidabilă pe teritoriul României 244

Dekaghebizarea nu a fost uşoară 248
Decembrie 1989 - Generalii Vlad şi Guşă sub lupa generalului Doicaru 248
Anti-K.G.B-ul a debutat sub pavăza oamenilor Moscovei 250
Crearea şi organizarea, pe baze noi, a Unităţii Speciale 0110 252
Participarea sovieticilor la evenimentele din decembrie 1989 a fost cu trupe speciale 255
Generalului Vlad i se pregătise lichidarea într-o ambuscadă 257
Planul asasin de lichidare a efectivelor U.S.L.A. şi ale Direcţiei a V-a 259
Arestarea sub steag străin a generalului Vlad 266
Capitolul XII. Cooperarea D.S.S. cu Ministerul Securităţii Statului al Republicii Populare Chineze 272
Rolul relaţiei personale cu ministrul securităţii statului, Jia Chunwang în cooperarea româno-chineză 279
Învoit de la Jilava pentru întâlnirea cu ministrul Jia Chunwang 282
Procurorul general al Republicii Populare Chineze, Jia Chunwang i-a rezervat generalului Vlad o primire cu protocol de stat la Beijng 283
Capitolul XIII. Departamentul Securităţii Statului versus serviciile de spionaj ale Franţei 287
M-am considerat multă vreme un filofrancez 288
Aghiotant de protocol al preşedintelui de Gaulle 290
Franţa nu ne priveşte cu ochii cu care o privim noi 293
Ceauşescu a finanţat campania nerecunoscătorului Mitterrand 296
Serviciile franceze ne-au subminat cu foarte mult zgomot, în regie de spectacol 297
Capitolul XIV. Departamentul Securităţii Statului versus Intelligence Service 300
Sir Julian Amery şi Mihnea Gheorghiu (din reţeaua Tomaziu) două figuri emblematice din nesfârşita galerie a tradiţiilor spionajului britanic în România 300
Ion Iancu Raţiu şi serviciile secrete ale Majestăţii Sale Regina Elisabeta a II-a 305
Generalul Ilie Ceauşescu omul potrivit misiunii potrivite 307
Capitolul XV. Acoperiri ale spionajului. Spionajul italian în România 312
Bomba colonelului Tameş 315
Spionaj strategic sub acoperirea cercetărilor ştiinţifice 319
Capitolul XVI. Confruntarea de catifea, prudentă şi discretă cu Mossad-ul 322
Poziţia specială a spionajului israelian. Departamentul Securităţii Statului între beligeranţii Orientului Mijlociu 322

Iulian N.Vlad – confesiuni pentru istorie

In marea politică a Orientului Mijlociu 325
Capitolul XVII. Învăţământul şi şcolile securităţii 330
Nu mai pregătim ofiţeri de spionaj la Moscova! 334
Unificarea şcolilor 336
Şcoala de ofiţeri a Ministerului de Interne, echivalată cu Facultatea de drept 337
Capitolul XVIII. Vă trimit în faţa plutonului de execuţie! 342
Prima opoziţie faţă de Ceauşescu în Comitetul Politic Executiv al Comitetului Central al Partidului Comunist Român 342
„De ce trupele de securitate de la Timişoara nu au tras şi de ce Securitatea nu şi-a făcut datoria? " 345
„Meritaţi să fiţi trimişi în faţa plutonului de execuţie" 347
Dezacord faţă de Ceauşescu în Comitetul Politic Executiv al Comitetului Central al Partidului Comunist Român 348
„Să vă alegeţi alt secretar general!" 351
Gogu Rădulescu 352
Constantin Dăscălescu 355
Gheorghe Oprea 358
Indefinita poziţie a lui Manea Mănescu faţă de condamnarea de către Ceauşescu a celor trei miniştri 360
Capitolul XIX. Ioan Totu – sinucidere sau asasinat? 367
Capitolul XX. Tripleta ardeleană – Ioan Ursu, Mircea Maliţa şi Gheorghe Pele 376
Pe Maliţa l-am întâlnit prima oară la Comitetul Central al Uniunii Tineretului Muncitor în 1948 378
Generalul Pele mi-a fost camarad 383
Cazul Ioan Ursu 385
Capitolul XXI. Implicări externe în evenimentele din decembrie 1989 388
Ungaria a fost constant penetrantă pentru destabilizarea României 394
Intervenţia Iugoslaviei – o profundă deziluzie. 394
În decembrie 1989, „Estul" şi „Vestul" au făcut front comun în România. 397
Ceauşescu nu a luat nicio decizie în legătură cu informaţiile de anticipare ce i-au fost prezentate 398
Securităţii i-au fost blocate investigarea şi documentarea intervenţiilor externe 401
Capitolul XXII. Diversiuni şi Diversiuni 408
Incendierea Bibliotecii Universitare 408
„Trupele cubaneze să intre în dispozitiv!" 413
Capitolul XXIII. Detenţia militară 420

Detenţia ilegală-izolatorul improvizat 420
Anchetatorii 426
Procurorul militar, maior Vasile Pantea 433
Generalul (de securitate) Aristotel Stamatoiu i-a dat colonelului (de securitate) Dumitru Mazilu paşaportul de disident persecutat de ... securitate 438
Procurorul militar căpitan Marius Budu 439
Anchetatorul şef, un procuror militar torţionar al muncitorilor revoltaţi la Braşov în noiembrie 1987 440
Judecătorul, Generalul magistrat Adrian Niţoiu interpretul unei partituri. Şi-a cerut iertare şi i-a făcut cadou victimei stiloul cu care i-a semnat trei sentinţe de condamnare cumulată la 24 de ani şi şase luni de închisoare 447
După patru ani, în casa părintească, generalul Vlad îşi regăseşte mama care nu-şi mai recunoştea fiul 449
Toată elita politică din istoria modernă a României a făcut stagii la Jilava 458
Atentat după atentat la viaţa generalului Vlad 462
Prima oară când am intrat într-o puşcărie, într-un penitenciar, a fost atunci când am fost adus ca şi condamnat 476
Capitolul XXIV. Modelul represiunii 478
Metodele de anchetă au fost preluate de la Siguranţă 478
Inspiraţia sovietică a favorizat impulsurile animalice ale unor anchetatori răi 479
Nu am trimis pe nimeni în judecată pentru fapte politice împotriva securităţii statului. 482
Ceauşescu a făcut o demascare cu tentă politică anti-Dej a abuzurilor şi ilegalităţilor atribuite Securităţii 483
Istoria nu va putea motiva suferinţele pricinuite deţinuţilor politici 485
Nu am permis cercetarea penală prin constrângere 487
Moartea în detenţie a generalului Emil Macri a fost grăbită de Sergiu Nicolaescu 489
Condiţia unor lideri ai partidului nu justifica sacrificiul vieţii vreunui ofiţer de securitate 492
Capitolul XXV. Istoria scrisă de învingători 496
Institutele de ascundere a adevărurilor incomode 496
Institutul patronat de Iliescu lucrează pentru nemurirea lui Iliescu 499
Când am fost trădător şi pe cine am trădat? 500
Lecţia comisarului pentru justiţie, Dumitru Mazilu 502
Generalul magistrat Adrian Niţoiu, judecătorul generalului Iulian Vlad: „Vă rog, iertaţi-mă, v-am condamnat pe nedrept, la ordin" 503

Iulian N.Vlad – confesiuni pentru istorie

Antecedentele abuzului judiciar în cazul judecătorului Niţoiu 505
Capitolul XXVI. Întâlnirile cu personalităţi ale momentului 507
Virgil Măgureanu 507
Evaluarea intenţiilor directorului S.R.I., Virgil Măgureanu privind întâlnirea cu deţinutul Iulian Vlad 518
Senatorul Sergiu Nicolaescu, un preşedinte de comisie senatorială pentru cercetarea evenimentelor din decembrie 1989, cu mandat de ştergere a urmelor crimelor prin care s-au autolegitimat „emanaţii revoluţiei" 527
Miliţianul Ion Suceavă, de la şef de post comunal la general şi profesor universitar, coordonator de doctorate – consultant al senatorului Sergiu Nicolaescu 530
Gelu Voican-Voiculescu, o personalitate complexă şi contradictorie, dar constant corectă în relaţia cu generalul Iulian Vlad 533
În miez de noapte, cu ministrul Justiţiei, Petre Ninosu, acasă la Corneliu Mănescu 536
Intervenţie chirurgicală de urgenţă refuzată de medicii Spitalului Ministerului de Interne. Lecţia profesorilor Setlacec şi Litarczek 541
La Jilava în celulă cu Ion Dincă 548
Vizita Ministrului Justiţiei, Mircea Ionescu Quintus 549
Capitolul XXVII. Şefi ai Serviciului Extern al Securităţii Statului 552
Cu generalul Victor Marcu despre şefii spionajului României 552
Potera spionajului pe urmele fratelui prim-vicepreşedintelui Consiliului Naţional pentru Ştiinţă şi Tehnologie, profesorul Ioan Ursu 561
Ceauşescu nu a încetat să ceară ca Pacepa să fie pedepsit, adică, de fapt, să se aplice legea. 563
Capitolul XXVIII. Serviciul extern al Departamentului Securităţii Statului 589
Brucan despre Mircea Răceanu: „Ăsta este trădător, nu ai ce-i face." 611
Pleşiţă: „Aduceţi-l pe Horia Sima în ţară, să-l condamnăm la moarte!" 614
Pacepa a ordonat dezbinarea emigraţiei române 615
Pleşiţă a trimis un comando pentru răpirea din Austria a aviatorului Aurel Popescu 619
Ion Stănescu nu a fost agent al K.G.B.-ului. El a luat parte la demascarea politică a agenţilor Moscovei 628
O carte, „Gânduri de codrean" şi filele ei despre decembrie 1989 630
Gardienii revoluţiei, de sub comanda lui Adrian Droc, au cerut generalului Bucurescu arme pentru apărarea Ministerului de Interne 631
Capitolul XXIX. Diversiunile generalului Ioan Talpeş 635

„Celebrul Militaru nu mai avea o conexie veridică la Moscova. S-a încercat o lovitură de ultimă oră, prin intermediul Securității" 635
Centrul de comandă militară Vlad – Stănculescu – Guşă nu a existat. Generalul Stănculescu nu a fost nici un moment alături de generalii Vlad şi Guşă 637
Vlad şi Guşă nu cunoşteau scenariul troicii Iliescu-Brucan-Roman. Stănculescu l-a urmat 639
Consiliul Politic Superior al Armatei, rezervă de cadre a puterii post-decembriste 640
Talpeş şi Măgureanu în bărci diferite?! 644
Ca director al SIE, generalul Talpeş nu a răspuns aşteptării profesioniştilor 646
Directorul K.G.B., Evgheni Primakov, oaspetele lui Virgil Măgureanu 648
„Preşedintele Ion Iliescu nu mi-a semnat nimic, dar din privirea dânsului am înţeles că a fost de acord" 652
„Puterea lui Ion Iliescu este mai mare decât a lui Nicolae Ceauşescu" 653
Capitolul XXX. Sistemul contrainformativ al securităţii statului 657
Contrainformaţiile naţionale ale României 661
Generalul Neagu Cosma refuză tutela spionajului. Câştigă generalul Doicaru. 667
Direcţia a IV-a Contrainformaţii Militare 671
Contraspionajul extern 680
Suspiciune şi corupţie, până la ministrul de Interne 684
Capitolul XXXI. Amintiri despre unii Şefi ai Direcţiilor Operative ale Securităţii 688
Andrei Gluvacov 688
Pavel Aranici 689
Nicolae Budişteanu 692
Dumitru Borşan 696
Dumitru Tăbăcaru 698
Cristache Zambeti, detectivul care i-a prins pe spărgătorii Băncii Naţionale 699
Aron Bordea 701
Gheorghe Raţiu 702
În loc de postfaţă şi concluzii. Generalii Iulian N. Vlad şi Ştefan Guşă au stricat planurile pentru România ale Conspiraţiei de la Malta 704
Angajamentele şi bilanţurile Moscovei înainte de Malta 706
Gentlemen's agreementul de la Malta 718
Consecinţe post Malta. Angajamente faţă de Vatican, disoluţia Iugoslaviei şi constituirea Grupului de la Vişegrad. 720

Iulian N.Vlad – confesiuni pentru istorie

Generalii Iulian Vlad şi Ştefan Guşă au stricat planurile pentru România ale Conspiraţiei de la Malta 721
ANEXE 729
Anexa 1. Brucan – acuzatorul diversionist 730
Anexa 2. Comitetul de supraveghere Helsinki. Orchestrarea protestului internaţional împotriva suspendării procesului intentat generalului Vlad 737
Anexa 3. Poziţia publică a generalului Iulian N. Vlad faţă de scrisoarea comitetului de supraveghere Helsinki 742
Anexa 4. Acuzatorul diversionist Brucan revine 745
Anexa 5. Dreptul la replică a generalului Iulian N. Vlad 750
Anexa 6. Ultimul cuvânt al generalului Iulian N. Vlad, ... 768
Anexa 7. Sentinţa Curţii Supreme de Justiţie - Secţia Militară 780
Anexa 8. „Genocidul" din decembrie 1989 – cronologia şi vectorii dezinformării 782
Anexa 9. Judecarea recursului 785
Anexa 10. Sentinţa în recurs a Curţii Supreme de Justiţie din 28 aprilie 1992 789
Anexa 11. Extrase din depoziţia de martor a generalului Iulian Vlad în procesul ofiţerilor Ministerului de Interne judecaţi în „Procesul Timşoara" 791
Anexa 12. Reflectarea în presa anilor '90 a proceselor intentate generalului Iulian Vlad 796
Anexa 13. Antecedentele abuzului politico-judiciar ale Judecătorului Adrian Nițoiu 805
Anexa 14. Iulian Vlad: „Poate vor veni momente când voi putea să spun tot..." 808

INDEX DE NUME 810

Cuvânt înainte

Volumul **„Iulian N. Vlad – confesiuni pentru istorie"**, publicat de Editura Proema din Baia Mare, îl are ca autor pe Aurel I. Rogojan care, de-a lungul timpului, ne-a obişnuit cu lucrări interesante şi în acelaşi timp pline de substanță.

Arhitectonic – cartea este structurată în 31 de capitole, un cuvânt din „partea autorului" intitulat „Un destin istoric între judecățile istoriei" şi 14 anexe.

În cuvântul „din partea autorului" ni se dau explicații referitoare la modul în care a fost elaborat prezentul volum realizându-se şi o substanțială prezentare a interlocutorului său, generalul Iulian Vlad care a jucat un rol însemnat în istoria ultimelor decenii.

În fapt avem de-a face cu transcriptul dialogului audio-video dintre generalul Iulian N. Vlad, fost ministru secretar de stat şi şef al Departamentului Securității Statului şi generalul Aurel I. Rogojan, într-o vreme şef de cabinet al generalului Vlad.

După cum ne spune autorul, seria istorisirilor orale se întinde de-a lungul anului 2015 pe parcursul mai multor întâlniri din lunile martie, aprilie, mai, iunie, iulie, septembrie, octombrie şi se încheie în decembrie 2015. Cu rare excepții, atunci când firul mărturisirilor o cere, materialul respectă criteriul cronologic.

Se cuvine a evidenția cuprinsul volumului riguros alcătuit, urmând cu minuțiozitate firul discuțiilor.

Ca substanță decelăm mai multe nivele ale dialogului: faptul istoric, factorul uman, rolul oamenilor din umbră, demersurile „prietenilor" României, setea de putere şi obsesia controlului, lăcomia vorace, corupătoare şi atotcuprinzătoare, mistificarea realității, manipularea societății întru vicierea unor adevăruri şi, nu în ultimul rând, prețul amarnic al demnității.

Dinamica dialogului, întrebările şi răspunsurile ce se împletesc într-un tot unitar, compun imaginea panoramică a unor evenimente care pe alocuri te cutremură.

Personalitate complexă, personaj mai degrabă discret, curtenitor şi cultivat, aparent deschis, există la generalul Iulian N. Vlad o căutare a justeței exprimării, specifică oamenilor obişnuiți cu rigoarea atât în vorbă cât şi în faptă.

Prin natura muncii sale depozitar al multor informații, Iulian Vlad povesteşte cu echilibru şi măsură, *„sine ira et studio"*, cele petrecute de-a lungul vremii, în momente, nu de puține ori, de cumpănă din evoluția României.

În testimoniul său face o radiografie realistă a anilor '50-'60, a epocii Ceauşescu, dar şi a evenimentelor din decembrie '89 şi nu numai, refuzând cu obstinație interpretarea maniheistă a faptelor, oamenilor şi evenimentelor. Variile straturi ale celor evocate compun un tablou complex al unei realități care nu a fost descifrată pe deplin în toate consecințele ei.

Remarcabilă galeria de portrete ale diverşilor potentați, de la simplul crochiu la portretul în tuşe groase, dinamica aproape cinematografică a istorisirii face ca lectura să fie captivantă.

Cititorul este pus în fața unor succesiuni de fapte, oameni, evenimente care împreună relevă ceea ce se ascunde în spatele aparențelor – un joc de lumini şi umbre – care au marcat ca o indelebilă cicatrice existența noastră de azi şi probabil şi pe cea de mâine…

Dialogul pe care este construită cartea este de departe cea mai realistă şi necruțătoare frescă a unei societăți prinsă în cleştele istoriei diferitelor interese.

Inteligența, echilibrul, ca şi cunoaşterea şi analiza celor prezentate caracterizează demersul celor doi generali - Iulian N. Vlad şi Aurel I. Rogojan.

Iulian N.Vlad – confesiuni pentru istorie

Se cuvine a fi remarcat rolul decisiv jucat de generalul Iulian N. Vlad în evenimentele din decembrie 1989, când prin ordinul dat a evitat o baie de sânge, pentru ca ulterior să fie judecat, condamnat şi închis.

Oare pe cine a deranjat într-atâta gestul generalului?!

Timpul ca şi istoria cu meandrele sale aşează întotdeauna lucrurile în matca cuvenită.

Prof. univ. dr. **Dinu C. Giurescu**

Membru al Academiei Române

Bucureşti,
2017, septembrie 11

Din partea autorului:
Un destin istoric între judecățile istoriei

Volumul „**Iulian N. Vlad – confesiuni pentru istorie**", binecuvântat cu lumina tiparului de Editura „Proema"din Baia Mare reprezintă transcriptul a câtorva zeci de ore de dialoguri filmate, parte a unui proiect de istorisiri orale a cărui idee a fost lansată pe data de 31 august 2011 de un prieten comun al intervievatului și al autorului, un om aparte, cu totul special.

Seria istorisirilor orale a debutat la data de 17 martie 2015 și a continuat cu sesiunile din 18 și 27 martie, 7 și 24 aprilie, 21 și 29 mai, 30 iunie, 24 și 29 iulie, 01, 04 și 18 septembrie, 01, 09, 16 și 22 octombrie, 25 noiembrie și 09 decembrie 2015, proiectul rămânând deschis și sub rezerva reluării și aprofundării unor subiecte doar enunțate. Menționarea datelor este necesară din mai multe considerente, pe care cititorii le vor înțelege de fiecare dată când vor simți nevoia raportării la dimensiunile temporale ale relatărilor și ale evenimentelor. Cu nesemnificative excepții, capitolele volumelor urmează cronologia dialogurilor.

Se poate lesne observa că de la lansare și până la materializarea ideii au trecut câțiva ani. Anii necesari pentru ca autorul istorisirilor să se decidă asupra momentului în care va răspunde provocării.

Dialogurile s-au purtat fără niciun fel de pregătire prealabilă, fără a fi stabilite de comun acord subiectele, acestea nefiindu-i comunicate interlocutorului nici măcar înainte de fiecare sesiune. Procedeul mi-a fost impus de cunoașterea anumitor calități proprii domnului general Iulian N. Vlad.

Respectându-se topica exprimării libere a interlocutorului, nu s-a intervenit asupra textului, decât pentru a elimi-

na prin „(...)" anumite cuvinte redundante, ori devenite neinteligibile ca urmare a calității sunetului.

De asemenea, prin „[ ]" s-au inclus minimum de precizări necesare înțelegerii contextului de către cititorul mai puțin avizat.

***

Ce resorturi au generat acest proiect de confesiuni pentru istorie ale generalului Iulian N. Vlad?

De la evenimentele care au schimbat fundamental nu numai ordinea lumii, cât mai cu seamă destinele popoarelor silite să constituie „sistemul mondial socialist" au trecut aproape trei decenii. În nici o altă țară, schimbările structurale ale regimului politic, în esența sa același, nu au avut nici forma și nici conținutul, respectiv, consecințele dramatice ale „Revoluției Române". Şi pentru a fi siliți să credem că a fost revoluție, siluitorii istoriei au siluit până și Constituția României, în al cărei preambul valorile universale ale democrației ar rezida din „idealurile Revoluției din decembrie 1989". Ca şi cum lungul drum al omenirii de la „Magna Charta Libertatum" (1215) la „Declarația Universală a Drepturilor Omului" (1948), secole de istorie a libertăților fundamentale, nici nu ar exista.

În România, fără a fi cu nimic justificată, înlăturarea regimului totalitar de sorginte comunistă s-a „legitimat" cu prețul vieții a 1000 de compatrioți și a sângelui a peste 2000 de răniți, după ce Nicolae Ceaușescu abandonase laș puterea. Oameni mințiți și înșelați au fost chemați în stradă pentru a fi sacrificați brutal, fără milă, cu sângele rece al criminalilor istoriei, miza fiind doar teroarea care trebuia să justifice cele mai urgente și importante decizii și acțiuni ale momentului.

Din păcate, în legătură cu acele evenimente nu s-a ajuns

Iulian N.Vlad - confesiuni pentru istorie

încă la vreun rezultat care să poată fi făcut public în mod oficial.

Dacă în ultima decadă a lunii decembrie 1989 în România ar mai fi existat structuri statale viabile, cele atunci petrecute ar fi fost definite drept terorism de stat. Cum, însă, structurile de putere fuseseră dizolvate, rămâne ca evenimentele sângeroase, ale căror cauze și origini nu au fost încă explicate, să le asemuim terorismului iacobin caracteristic Revoluției Franceze de la 1789. Bicentenarul a fost doar o simplă coincidență în care să creadă cine vrea.

In epicentrul evenimentelor din decembrie 1989 s-au aflat, afirmându-se într-o manieră cu totul aparte - onestă, loială națiunii și devotată României - doi soldați de excepție şi bravi fii ai poporului român: generalii Iulian N. Vlad şi Ştefan Guşă. Eforturile celor doi generali au fost, însă, zădărnicite, iar ei scoși rapid din derularea evenimentelor pe care le-au făcut posibile, dar pe care le-au condiționat de absența oricărei intervenții militare străine. Despre rolul acestor două personalități militare - irevocabil intrate în istorie - există abordări și abordări. Mai bine spus, tentative, nu demersuri elaborate. Nicio abordare nu a fost semnificativă sub raportul calității faptelor relevante și, pe cale de consecință, a fost imposibil a lămuri mari și numeroase necunoscute. În ambele cazuri, intenționat sau nu, dar rezultatul a fost trimiterea în limita derizoriului şi a locului comun, au prevalat speculațiile cu semnificații de senzațional ieftin.

Luările de poziție publice ale celor doi generali - în măsură să conducă la adevăruri faptice, mai cu seamă din partea generalului Vlad, observator al evoluțiilor anterioare și concomitente evenimentelor - au fost drastic cenzurate de interese de oportunitate politică, dar și de excepționale rațiuni de securitate personală. Lista deceselor suspecte a unora dintre cei care au avut legătură cu resorturile secrete

ale evenimentelor din decembrie 1989 este consistentă, iar generalul Vlad a avut parte de cel puțin opt atentate, unele eșuate, altele întrerupte.

Firul vieții generalului Ștefan Gușă a fost frânt, puțin spus, în împrejurări suspecte, la vârsta de 54 de ani. El nu a fost lăsat nici măcar să-și împlinească – la timpul potrivit – o îndatorire de conștiință față de generalul Vlad, aceea de a-și face necesarele depoziții în procesele ce i-au fost regizate acestuia din urmă de către profitorii loviturii de stat militare, care i-au ordonat condamnarea fără a se fi putut proba vreunul dintre capetele de acuzare.

Dovada că nu au existat capete de acuzare reale rezultă și din următoarele trei împrejurări:

- După arestare, în lunile ianuarie și februarie 1990, șeful Direcției Procuraturilor Militare asistat de generali din gerontocrația G.R.U-istă reactivată de Ion Iliescu la propunerea ministrului Apărării, generalul Nicolae Militaru, a avut mai multe runde de întâlniri cu noii șefi ai structurilor Securității (ofițeri superiori din M.Ap.N., unii grav compromiși și pătați cu sângele miilor de concetățeni, „eroi ai Revoluției" din decembrie 1989) prilejuri în care li s-a cerut să producă dovezile de inculpare a membrilor conducerii fostului Departament al Securității Statului. Ordinul a fost dat de maniera: *„După cum știți, capii Securității au fost arestați. Acum Procuratura are nevoie de dovezi pentru judecarea și condamnarea lor."*

- Locotenent-colonelului (ulterior colonel, general) Gheorghe Diaconescu, șeful Direcției Procuraturilor Militare, trimisul Procuraturii Generale a Republicii Socialiste România să vegheze asupra restabilirii ordinii și legalității socialiste tulburate de evenimentele de la Timișoara, i s-a ordonat în termeni ultimativi și sub o serioasă constrângere psihică să demareze procesele revoluției, fiindu-i indicați și vinovații.

Iulian N.Vlad – confesiuni pentru istorie

- Lipsa motivării legale a reținerii și încarcerării generalului Vlad a întârziat cu aproape trei luni emiterea mandatului de arestare, deși el fusese arestat încă din data de 31 decembrie 1989.

Suntem în măsură să afirmăm, așa cum de altfel au constatat și numeroși observatori, inclusiv externi, că fără câteva decizii ale generalului Vlad, cursul evenimentelor din decembrie 1989 putea lua o turnură periculoasă pentru existența statului național unitar român, deoarece premisele unui război civil fuseseră create, iar intervenția externă era pregătită și acceptată.

Dintre șefii de state străine, cei mai convinși de existența premiselor războiului civil, evident pe măsura cu care știau că le-au pregătit, ori acceptat, și-au manifestat îngrijorarea: George Bush, Francois Mitterand și conducerea Ungariei. George Bush i-a confirmat lui Gorbaciov acceptul intervenției, Mitterand a aprobat deplasarea, anticipată în raport cu evenimentele, a unei unități de elită a forțelor speciale de acțiune externă (n.n. prin „acțiune externă" se desemnează insurgențe, lovituri de stat și alte operațiuni clandestine pentru promovarea intereselor statului francez) la frontiera Ungariei cu România, dar și la Ruse (Bulgaria).

Nu întâmplător, ministrul ungar al Apărării a fost și primul ofertant al „ajutorului militar".

Nu întâmplător, Bernard Kouchner[1] se afla la București, din seara zilei de 22 decembrie 1989, însoțit de trei lunetiști din forțele speciale ale spionajului francez.

---

[1] Cofondator al Médecins Sans Frontières (MSF) și Médecins du Monde (viitor ministru al sănătății și acțiunilor umanitare în guvernul francez prezidat de Pierre Beregovoy, ministru al afacerilor străine și europene în guvernul François Fillon, reprezentant special al secretarului general al O.N.U. pentru Kosovo între anii 1999-2001)

Nu întâmplător de la Moscova se solicita de către şeful Marelui Stat Major al Armatei, confirmarea intervenţiei militare solicitate de factorul politic.

Informaţiile privind provocările, alarmele false şi diversiunile veneau telefonic, în cascadă, toate sugerând apropierea unui prag critic şi iminenta angajare în luptă cu un inamic, deocamdată, invizibil. Era suficient ca, din imprudenţă, cei provocaţi să fi scăpat un singur foc de armă. Dezastrul nu mai putea fi oprit.

Chiar şi după aproape trei decenii, nu puţini sunt cei care nu au înţeles câtă capacitate de decizie şi hotărâre de acţiune s-au aflat sub aparenta pasivitate şi indecizie a generalului Vlad. Multora li se pare inexplicabilă tăcerea sa, deoarece este personalitatea care deşi ştie cel mai mult şi mai exact, a vorbit cel mai puţin, extrem de prudent, evitând luările publice de poziţie, cu excepţia celor dictate de interese ale justiţiei (campania de acuzaţii publice cu caracter penal explicit lansată de Silviu Brucan).

Generalului Iulian N. Vlad i-au fost intentate trei procese. Toate trei bazate pe capete de acuzare false şi cu sentinţele prestabilite, fapt asumat ulterior chiar de către preşedintele completului de judecată, după cum va reieşi din volumul **„Iulian N. Vlad – confesiuni pentru istorie"**. Aceste procese sunt, într-un fel, o parte a preţului consacrării generalului Vlad în istorie. Aşa cum a fost consacrată o importantă galerie de oameni de seamă ai lumii şi ai popoarelor lor, condamnaţi să piardă şi să sacrifice totul.

Pentru generalul Vlad, ca om de informaţii care a descoperit sau intuit din vreme semnele evenimentelor viitoare, marea greutate nu a constat în relevarea adevărului, ci în rostirea lui fără a genera ură şi vrajbă, fără a stârni valurile unor noi furtuni. Informaţiile dezvăluite nu ar fi scăpat valorificării în scopuri politice, ori în balanţa echilibrului intern şi a alianţelor externe nu trebuie puse

Iulian N.Vlad – confesiuni pentru istorie

acele lucruri care, ascunse fiind, produc un rău mult mai mic, decât dacă ar fi etalate public. Am considerat necesară această precizare pentru a face înţelese dificultăţile de abordare a generalului Vlad ca interlocutor într-un demers cu finalitate publicistică.

Avem, în acelaşi timp convingerea, bine întemeiată, că raţiunile pentru care s-a abţinut, sunt mult mai importante decât legitimitatea mult proclamatei libertăţi a informaţiei. Orice informaţie de la un anumit nivel al sursei, poate fi o importantă sursă de putere şi, pe cale de consecinţă, generalul Iulian N. Vlad credem că pune foarte serios în cumpănă direcţia pe care ar putea-o lua dezvăluirile sale şi cât de benefice puteau fi ele într-o societate cu valorile răsturnate.

Trebuie, totodată, să ne fie evident că generalul este obligat la o prudenţă exagerată, fiindcă faptele şi gesturile sale sunt permanent şi scrupulos urmărite, dar nu întotdeauna profund şi nici corect interpretate. Dimpotrivă, dacă am avea în vedere tendenţiozitatea grosolană a unor campanii de presă, ar trebui crezut că generalul este complet necunoscut, ceea ce este neadevărat.

Încă din anii '85, lucrări enciclopedice occidentale dedicate personalităţilor îi remarcaseră ascensiunea surprinzătoare, fiind prezentat în termeni ce vădeau un profund studiu de personalitate. Ceea ce nu trebuie să surprindă, fiindcă era extrem de bine cunoscut pe toate continentele şi de către toate serviciile de informaţii. Cele care contează. De asemenea, „debriefingul" făcut de C.I.A. şi F.B.I. generalului Pacepa a furnizat informaţiile necesare catalogării şi clasificării întregii elite politico-militare (şi nu numai) din România.

Informaţiile în legătură cu generalul Vlad au fost şi ele, cu câteva excepţii, sever cenzurate. Cu toate acestea, atunci când a existat interesul evident de a se pune condamnarea sa exemplară pe seama unei vendete politice de cel mai înalt

nivel, au fost construite „dezvăluiri senzaționale" în care i s-au citat replici pe care nu le-a rostit niciodată, dar în care oricine dintre cei care l-au cunoscut bine l-ar fi putut recunoaște, atât de nuanțat fiind identificate caracteristicile fundamentale ale construcțiilor lingvistice specifice generalului.

Există și opinia că generalul Vlad ar fi încheiat un pact cu puterea – tăcerea sa în schimbul unei eliberări din detenție. Deși, cel puțin aparent, o asemenea posibilitate – din varii raționamente ce țin de natura umană în genere – nu trebuie exclusă, ea nu este valabilă în acest caz. Fie și numai pentru motivul că au fost îndeplinite punctual toate condițiile prevăzute de lege pentru a fi pus în libertate.

Un sumar contur biografic se impune:

Iulian Vlad s-a născut la 23 februarie 1931 în familia lui Nicolae și Eugenia Vlad din satul Gogoșița, județul Dolj.

Părinții, oameni de mare onestitate, gospodari care au luptat cu sărăcia lor și cu nevoile țării, căutând să le împace deopotrivă, au făcut – asemenea milioanelor de țărani români – mari sacrificii pentru ca fiul Iulian să-și poată împlini chemarea și dragostea de carte și învățătură.

Studiile primare le face în comuna natală, drămuindu-și timpul între cărți și muncile câmpului pe care le deprinde din fragedă pruncie.

Un eveniment aparte în viața lui Iulian, dar și a familiei, îl va constitui începerea cursurilor liceale la Craiova, drumul spre această urbe însemnând poate pentru tânărul din Gogoșița ceea ce pentru mulți semnifica, în condiții nesperate, prima ieșire din țară.

Modestia resurselor materiale care-i vor susține anii de studii nu-l va copleși ci, dimpotrivă, îl va căli, conturându-i un caracter puternic și o rezistență în fața vicisitudinilor vieții, invers proporțională cu fragilitatea aparentă a fizicului său.

Iulian N.Vlad – confesiuni pentru istorie

La foarte puțin timp după încheierea studiilor liceale, destinul îi va rezerva prilejul de a fi, pentru scurt timp, pe același drum cu fostul președinte al României, Ion Iliescu, ca militanți ai Uniunii Elevilor din România.

Pentru istorici va fi important să cerceteze cu migală și imparțialitate puținele, dar extrem de importantele momente în care drumurile lui Iulian Vlad și ale lui Ion Iliescu s-au intersectat. Drumurile celor două personaje principale ale evenimentelor ce vor schimba cursul istoriei României peste aproape exact patru decenii aveau să se despartă pentru mai multă vreme.

Iulian Vlad va fi cooptat în Ministerul de Interne ca instructor pentru probleme de învățământ, domeniu în care se va realiza până la ierarhia de șef al Direcției Învățământ și, ulterior, al Direcției Cadre și Învățământ și va împlini nu puține lucruri importante, între care: primele școli naționale de informații; concepții pământene – dar bine ancorate în realitățile lumii contemporane – privind pregătirea cadrelor Ministerului de Interne (în toate armele și specialitățile); introducerea cu sprijinul academicianului Ilie Murgulescu, în acea vreme ministru al învățământului, pe lângă cursurile școlilor militare de ofițeri, și a cursurilor Facultății de Științe Juridice; o bază documentară didactică modernă; alinierea pregătirii ofițerilor Ministerului de Interne la standardele școlilor statelor afiliate la „Interpol" etc.

A trăit, din păcate, și momente în care a trebuit să lupte și, respectiv, să cedeze temporar în fața „proletcultiștilor" care l-au acuzat că-i intelectualizează pe lucrătorii Ministerului de Interne, îndepărtându-i de „spiritul luptei de clasă" și inoculându-le astfel moliciunea ideologică.

În domeniul „activității de cadre" nu a fost nici pe departe ceea ce reprezenta cadristul vremurilor sale. De altfel, avea și un motiv strict personal să nu fie așa, deoarece, în ceea ce îl privește, avea un dosar marcat de

„vina" ca regretatul său părinte să fi fost un țârcovnic mult prea spiritual, plin de har, a multe ştiutor şi înțelept povățuitor al consătenilor săi.

Nu a apreciat niciodată oamenii decât după faptele lor. Dacă s-a întâmplat vreodată să greșească față de cineva, nu a ezitat să repare urmările judecăților eronate.

Aceste realități privind activitatea generalului Vlad nu au fost relevate atunci când persoana sa a fost luată în discuție în perioada ulterioară evenimentelor din decembrie '89, prin declarații sau interviuri anume elaborate pentru acuzarea sa publică și pentru susținerea înscenărilor judiciare .

Odată cu numirea ca ministru de interne a lui Emil Bobu, „politica de personal și învățământ" avea să se schimbe substanțial, revenindu-se la timpuri și mentalități revolute. Generalul Iulian Vlad a fost „exilat" comandant al Școlii militare de ofițeri activi ai Ministerului de Interne (toate armele și specialitățile) și pus în situația, ce l-a afectat extrem de mult, ca în perioada directoratului său să fie suspendată pregătirea superioară juridică a viitorilor ofițeri.

Această decizie absurdă, luată premeditat pentru că pe cineva deranjaseră efectele benefice ale instrucției superioare a ofițerilor Ministerului de Interne, a purtat, din păcate, și semnătura doctorului în istorie Constantin Olteanu, în acel moment secretar al C.C. al P.C.R. și șef al Secției pentru probleme militare și justiție, care a efectuat un așa zis control de partid în vederea formalizării deciziei politice.

Mai mult ca sigur, Elena Ceaușescu și Emil Bobu au apreciat că *„nu este bine ca organele noastre să capete deprinderi avocățești fiindcă ne pot lăsa când vor, iar noi nu cheltuim ca să-i facem avocați."* Lucrurile nu stăteau nici pe departe așa. Statistic, în condițiile cu totul și cu totul speciale de selecție, din cauza numeroaselor rigori formative, fiecare promoție avea o rată de pierderi de cca. 10%. Tinerii respectivi

Iulian N.Vlad – confesiuni pentru istorie

treceau „în rezervă", își terminau și aprofundau studiile și unii se orientau și spre o carieră juridică. În pofida acestei nefericite situații, reușește să mențină și chiar să dezvolte și să consolideze anumite direcții importante ale pregătirii ofițerilor Ministerului de Interne.

Luna mai 1977 avea să marcheze un moment de răscruce în viața și cariera lui Iulian N. Vlad. După plecarea lui Emil Bobu de la Ministerului de Interne – perioadă caracterizată prin rechiziționarea la propriu a bibliotecilor (mobilierului) și a cărților de prin birourile celor ce le dețineau în inventar (din aplicație sau snobism, de la caz la caz) – reculul adus de actele sale de „guvernământ" a făcut să se simtă nevoia unui spirit intelectual în rândul cadrelor din conducerea ministerului. Efectivele școlii, datorită inițiativelor generalului Vlad, se afirmaseră cu importante contribuții în înlăturarea urmărilor devastatorului cutremur din martie 1977. De asemenea, cumulat cu cea de-a 100-a aniversare a Independenței de stat a României, a apărut, cel puțin din punct de vedere al contextului, un moment prielnic reevaluării situației sale, fiind avansat la gradul de general cu două stele și, concomitent, promovat ca secretar de stat la Ministerului de Interne, sub ministeriatul lui Teodor Coman.

Ca secretar de stat, la început a coordonat câteva departamente, unele mai puțin sau chiar deloc implicate operativ - cu excepția Direcției de Contraspionaj și a nucleului viitoarei Unități Speciale de Luptă Antiteroristă - între care Direcția Generală a Arhivelor Statului, Serviciul de Curierat al Corespondenței Secrete, Centrul de Informatică și Documentare. Rând pe rând, aceste unități au fost restructurate conceptual, organizatoric și din punctul de vedere al profesionalizării efectivelor (legi și ordine noi, priorități actualizate, criterii comensurabile de eficiență a activității). Ca urmare, domeniile investigării, restaurării și

conservării arhivistice aveau să cunoască noi dimensiuni. Transportul corespondenței secrete se va constitui într-o rețea națională cuprinzătoare, sigură și oportună. Informatica și documentarea, aflate la începuturi, aveau să se constituie - cu asistența prestigioasei companii I.B.M. - în instituții moderne ale activității specifice armelor și specialităților Ministerului de Interne.

De această perioadă a activității sale se leagă și i se datorește efectiv afirmarea - la dimensiunile și concepția ceva mai cuprinzătoare decât în prezent - a sistemului național de apărare antiteroristă, pe care l-a proiectat după minuțioase documentări externe, îndeosebi în R.F. Germania și Turcia.

Condițiile unei activități normale spiritului generalului Iulian Vlad aveau să se înrăutățească brusc, începând din martie 1978 când Ministerul de Interne a fost reorganizat, constituindu-se Departamentul Securității Statului. Măsură benefică, numai că la conducerea departamentului a fost numit Tudor Postelnicu, un specimen cu totul deosebit (în cele mai negative conotații) a ceea ce însemna activistul de partid.

Ceaușescu, prin această numire, a nemulțumit profund cel puțin doi pioni importanți ai serviciilor speciale - pe generalul Nicolae Doicaru, șeful spionajului, pe care l-a „promovat" ministru al turismului și pe adjunctul său, generalul Mihai Pacepa, l-a pus în situația de a se subordona unor neprofesioniști, deși nici el nu se afirmase ca specialist în domeniul informațiilor secrete. Acesta din urmă a primit, în acest fel, confirmarea finală a pierderii totale a încrederii Comandantului Suprem, ceea ce, cumulat cu o anchetă ce-l viza pentru acte grave de corupție, l-a determinat să-și facă publică trădarea, prezentându-se, cu prima ocazie, la o bază militară americană din R.F. Germania în vederea trecerii efective a liniei frontului.

Iulian N.Vlad - confesiuni pentru istorie

Neprofesioniștii de deasupra lui Pacepa erau Tudor Postelnicu, fost prim secretar al Comitetului Județean Buzău al P.C.R. şi adjunctul ministrului de Interne, generalul Alexandru Dănescu, trecut de la intendență la comanda spionajului, în locul generalului Doicaru. Alexandru Dănescu a primit ca ajutor, în calitate de secretar de stat, pe şeful Cabinetului de partid al Comitetului Municipal București al P.C.R., Romus Dima.

Primul, Tudor Postelnicu, a excelat în impostură şi chiar a interpretat rolul cu o impertinență şi dezinvoltură rar întâlnite. Cel de-al doilea, generalul Alexandru Dănescu, un om deosebit de rezonabil, după ce s-a edificat asupra domeniului, abia a aşteptat să găsească ocazia necesară pentru a-i raporta lui Ceauşescu să-l elibereze de povara unei activități de care era totalmente străin.

După trădarea lui Pacepa, generalul Vlad avea să fie trimis și acceptat imediat „la fața locului", în Germania, pentru a cerceta circumstanțele „dispariției" acestuia. Din câte cunoaștem și ne-a relatat, a avut diplomația necesară pentru a obține o cooperare deosebit de acceptabilă a serviciilor vest-germane, în condițiile relațiilor speciale existente pe linie de stat. În fapt, vest-germanii au fost corecți și au satisfăcut partea cea mai însemnată a solicitărilor adresate, cu condiția ca informațiile oferite să nu fie folosite într-o manieră care să prejudicieze statutul Germaniei de membră a N.A.T.O. și, în mod special, relațiile cu S.U.A. Un fapt inedit, sugerat de autoritățile vest germane, a fost acela că Pacepa ar fi fost îndreptățit să ceară refugiu la Moscova, nu neapărat la Washington. Ipoteză care s-a luat în calcul și la București, înainte ca generalul Iulian Vlad să fie trimis la Bonn, dar, cunoscându-se paternul K.G.B.-ului, ipoteza a fost eliminată. Nu încape îndoială că americanii știau foarte bine pe cine și de ce îl primesc.

Ancheta realizată în acest caz avea să scoată la iveală corupția care cuprinsese nivelele superioare ale nomenclaturii. „Lista lui Pacepa" începea cu Nicolae și Elena Ceaușescu. Pentru că ceea ce trebuia spus în legătură cu împrejurările și implicațiile cazului Pacepa nu se putea spune, generalul Vlad s-a abținut de a lua cuvântul la dezbaterea „concluziilor, învățămintelor și măsurilor" formulate pe baza așa-zisei anchete.

Urmează o perioadă de activitate grea, foarte riscantă, prin eventualele consecințe negative, dar, în același timp, și importantă în cariera generalului Vlad. Capacitatea sa organizatorică de excepție, inteligența de o factură cu totul specială, spiritul elevat al unui enciclopedist autodidact și, nu în ultimul rând, profesionalismul autentic, e adevărat mai mult academic, decât practic (intens contestat de impostori detractori), l-au impus, timp de un deceniu, ca principalul factor al coordonării ansamblului măsurilor prilejuite de numeroasele vizite de stat ale Președintelui României. Această misiune de o răspundere capitală i-a fost încredințată în pofida faptului că a refuzat categoric să preia coordonarea Direcției de Securitate și Gardă, motivul explicit al neacceptării constituindu-l amestecul brutal și neavenit al Elenei Ceaușescu în treburile conducerii respectivei unități, generalul realizând că nu va putea avea libertatea anumitor decizii.

Îndeplinind misiunile externe, generalul Iulian Vlad a fost primit de aproape toți șefii statelor vizitate, ori de membri marcanți ai staff-ului acestora, bucurându-se de recunoașteri și aprecieri elogioase. În Pakistan, șeful statului gazdă nu a acceptat realizarea unei fotografii oficiale cu Nicolae Ceaușescu fără generalul Vlad. Evenimentul a făcut repede senzație, știrea ajungând imediat, pe canalele unor agenții de presă, inclusiv și mai ales, a celei naționale, la știința lui Tudor Postelnicu, drept pentru care, împreună

Iulian N.Vlad – confesiuni pentru istorie

cu Petru Enache, secretarul C.C. al P.C.R. cu propaganda, coordonatorul politic al „Agerpres", a inițiat un simulacru de interogatoriu al generalului Vlad. În imaginația lor prolifică, aidoma Elenei Ceaușescu, au interpretat apariția generalului în acea fotografie ca rezultat al unui interes personal de imagine. Nicolae Ceaușescu însă nu a gândit astfel. El a valorificat oportunitatea gestului președintelui Pakistanului prin includerea generalului Vlad la convorbirile bilaterale tête-à-tête.

Calitățile sale și aprecierile care i-au venit, poate mai mult din exterior, decât de la șefii săi ierarhici, au fost hotărâtoare în promovarea, în aprilie 1983, ca adjunct al ministrului de interne, iar în luna august 1984, avansarea la gradul de general cu trei stele.

În noul context îi sunt atribuite răspunderi directe în coordonarea principalelor direcții de activitate informativ-operative. Se va dedica, în mod special, coordonării celor patru unități cu profil de contraspionaj, domeniu aflat de o vreme într-un declin aparent inexplicabil. Evaluarea și reevaluarea mai multor acțiuni de contraspionaj pe principalele spații în care erau desfășurate activități de spionaj, au lămurit cauzele ineficienței. Una dintre cauze, extrem de periculoase, o constituia lipsa de coordonare a celor patru structuri, cu subordonări directe diferite, cumulată cu supraevaluarea, suficiența supraviețuirii din miturile și legendele născute din succesul unor vremuri cam de mult trecute și, nu în ultimul rând, prinderea în plase întinse de servicii străine care se pricepeau în a oferi niște satisfacții, în realitate minore, pentru a nu le sesiza direcțiile de atac decisive. Revirimentele necesare aveau să se producă, dar ele l-au costat ulterior substanțial, deoarece eșecurile înregistrate, atât de servicii estice cât și de servicii vestice, i-au fost fatale, prin polițele ce i s-au plătit.

A trebuit să înfrunte dificultățile generate de nemulțumirile „nivelelor superioare" față de reacțiile negative ale populației în legătură cu degradarea accentuată a nivelului de trai și încălcarea abuzivă a unor drepturi și libertăți pe care, formal, România le acceptase prin Actul final al Conferinței de la Helsinki pentru Securitate și Cooperare în Europa. Generalul nu numai că avea, prin studiile superioare absolvite, o solidă formație juridică, dar era și un fervent promotor al justiției, dreptății și adevărului. Contactele cu exteriorul l-au determinat să-și înțeleagă rolul și în perspectiva strategiilor globale.

Impunând o informare corectă asupra stărilor de lucruri existente în țară, a deranjat și i s-au adus reproșuri, dar nu a conceput nici un moment să fie părtaș la dezinformările ridicate la rangul de politică de partid și stat.

Un martor la o convorbire telefonică pe care a avut-o cu Elena Ceaușescu ne-a relatat că aceasta s-a manifestat extrem de iritată deoarece într-una din zilele Congresului al XIV-lea al P.C.R., în zona Dorobanți - Floreasca, în fața unei prăvălioare era o mulțime de oameni la o coadă. După ce aghiotantul trimis să vadă la ce stă mulțimea adunată a raportat: *„Tovarășa, se dau oase!"*, aceasta i-ar fi cerut generalului să ancheteze cine a pus la cale diversiunea. Generalul, foarte calm, a pus receptorul telefonului în furcă și a replicat, ca pentru sine: *„era bine să se fi dat și fasole"*.

În domeniul securității interne a căutat să elimine o mentalitate profund negativă, ale cărei sechele încă nu dispăruseră și potrivit căreia exista tendința ca intelectualitatea să fie aprioric suspectată ca „dușman de clasă" sau ca „agentură străină". A urmărit să determine înțelegerea că intelectualitatea nu este altceva decât ecoul curajos al durerilor naționale și elementul de avangardă al unor schimbări întotdeauna necesare. Într-o asemenea viziune securitatea a început treptat-treptat, să „saboteze" elanul

Iulian N.Vlad – confesiuni pentru istorie

unor cenzori ai Consiliului Culturii și Educației Socialiste, ori ai Secției de propagandă a C.C. al P.C.R., ceea ce era, puțin spus, riscant.

La 3 octombrie 1987, Tudor Postelnicu, membru al Comisiei de cadre de pe lângă Comitetului Politic Executiv al C.C. al P.C.R. , prezidate de Elena Ceaușescu, reușește să determine „rotația" lui George Homoștean din funcția de ministru de interne și, bineînțeles, să-i ia locul. Nicolae Ceaușescu, mai mult ca sigur, împotriva dorințelor intime ale lui Tudor Postelnicu și ca o contrapondere la ambițiile acestuia, l-a numit pe generalul Vlad în funcția de ministru secretar de stat și șef al Departamentului Securității Statului. Prin această promovare, pe care nu și-a dorit-o, generalul Vlad nu a simțit decât amărăciunea unei moșteniri silite și imensa greutate a preluării unei răspunderi de care nu-i era teamă din punctul de vedere al pregătirii și capacității sale, dar pe care știa, în schimb, că nu o va putea împlini pe de-a întregul, potrivit convingerilor sale.

Perioada în care generalul Vlad a avut responsabilitățile cele mai importante în conducerea securității statului a coincis cu acutizarea așa-ziselor acțiuni de disidență și opoziție, în cvasitotalitatea lor dintotdeauna stimulate și susținute din exterior, dar de această dată în consensul realizat cu noul lider de la Kremlin, Mihail Sergheevici Gorbaciov. Cel pe care Nicolae Ceaușescu l-a acuzat în față de „trădarea cauzei".

În perioada în care la conducerea securității s-a aflat generalul Vlad, opozanții și disidenții, așa cum au fost, au lucrat cam „cu voie de la poliție". Mai mult, trebuie spus că i-a respectat pe puținii opozanți autentici, delimitându-i de cei care se făceau doar ecoul unor influențe sau contagiuni externe.

Poate să pară incredibil, dar anumiți contestatari au făcut încercări, mai mult sau mai puțin directe, de contac-

tare a şefului securităţii. Nu i-a acceptat, dar nici nu i-a respins pe cei trimişi în întâmpinare. Mai mult, nici unui emisar nu i s-a întâmplat nimic.

„Aprobarea de la poliţie" a fost o permanentă asumare a complicităţii şi a riscurilor implicate de aceasta pentru securitatea condusă de generalul Vlad. Generalului i s-au dat ordine exprese să aresteze şi să instrumenteze cum o şti, numai în procese politice, nu cazurile aproape ale tuturor contestatarilor cunoscuţi, dar nu a făcut-o, declinându-şi de fiecare dată competenţa şi argumentând că acele cazuri reclamă rezolvări politice şi nu o represiune penală.

Ataşat intereselor naţionale, şi-a exprimat întotdeauna rezervele şi dezaprobarea faţă de actele de guvernământ antipopulare, mai ales faţă de cele care loveau în demnitatea şi decenţa existenţei cotidiene a populaţiei sau care prefigurau consecinţe distructive pe termen lung asupra economiei, culturii, învăţământului, sănătăţii ş.a.

Informaţiile pe care le-a promovat au atestat fără putinţă de tăgadă că nu i-a fost frică de adevăr, nu l-a ocolit şi nu l-a ascuns. În nicio împrejurare nu şi-a încălcat convingerile, demnitatea şi onoarea şi nu a denaturat realităţile. A spus întotdeauna lucrurilor pe nume. Astfel, nu a ezitat să informeze direct, prin viu grai, că în România, în anul când se raportaseră ca realizate cele mai mari recolte, lipsea pâinea.

Aparatul organizatoric superior de partid nu a avut curajul să-l informeze pe Nicolae Ceauşescu că în adunările şi conferinţele premergătoare Congresului al XIV-lea în mai bine de 1/3 din judeţele ţării s-au înregistrat contestări reale ale realegerii acestuia.

Generalul Iulian Vlad şi-a asumat acest risc. Mai mult, printr-o implicare personală majoră în structura şi conţinutul informărilor operative destinate nivelului suprem, a căutat, cu obstinaţie, începând din septembrie 1989, să

Iulian N.Vlad – confesiuni pentru istorie

sugereze cât se poate de clar direcţia evenimentelor şi consecinţele unei împotriviri cursului istoriei, hotărât la rece de către cei în măsură să o facă, fiindcă nimic în această privinţă nu a fost întâmplător.

La începutul lunii octombrie 1989, a convocat principalii factori din comanda aparatului central al D.S.S., mesajul transmis fiind destul de transparent, în sensul că urmau evenimente majore în România, în consens cu contextul general central şi est-european.

A dispus apoi convocarea cadrelor de comandă din structurile teritoriale în trei centre zonale, cu scopul de a li se transmite acelaşi mesaj şi chiar mai mult: *„Aveţi grijă de voi şi de familiile voastre".*

Emisari ai „Solidarităţii" din Polonia sau ai „Forumului Civic" din fostele R.D. Germană şi R.S. Cehoslovacă, plus zecile de mii de turişti sovietici au început să vină în România pentru a materializa înţelegerile de la Malta...

„Pravda" ori „Tribuna Luda", „Borba" sau „Rude Pravo" scriau despre România mult mai rău decât mult blamata presă occidentală. Vorbind ca pentru sine, generalul afirma în prezenţa unora dintre colaboratorii apropiaţi: *„Vin vremuri şi evenimente mari."*

După ce timp de peste trei ani Ungaria adăpostise câte zeci de mii de transfugi cetăţeni români, brusc începe să-i returneze în coloane interminabile, impunând autorităţilor de graniţă să deschidă centre de primire. Mulţi vor recunoaşte că au fost trimişi cu sarcini. Astăzi nu se mai găsesc documentele în cauză, ci numai câteva amintiri.

În asemenea împrejurări, generalul nu a avut nici un moment, nici măcar intenţia de a se întreprinde acţiuni de reprimare. Avea conştiinţa acută a necesităţii cunoaşterii situaţiei operative în complexitatea şi dinamica extrem de rapidă şi imprevizibilă, şi în acelaşi timp, convingerea că sunt puse în mişcare resorturi ale istoriei cărora nimeni nu li

se poate împotrivi, dar că dintr-un asemenea context trebuie valorificate împrejurările favorabile salvării țării. Acesta i-a fost crezul și pentru el a acționat.

Generalul Vlad a fost, din 1981, un atent observator și un fin analist al evoluțiilor poloneze, după ce anterior acordase creditul necesar politicii americane în domeniul „drepturilor omului" și al sprijinirii, pe această cale, a infrastructurilor rezistenței anticomuniste globale.

A intuit, de asemenea, că pentru ceea ce în Polonia au fost necesari 10 ani, în Ungaria un an, în Bulgaria și Cehoslovacia o lună, în R.D. Germană o săptămână, în România s-ar putea să se întâmple numai într-o zi.

Cunoscând toate aceste lucruri și foarte multe altele, șeful securității statului, chiar numai strict profesional analizând, fără a mai pune în balanță crezul său național și calitățile de inteligență și cultură ale omului aflat pe funcție, nu putea să ia hotărâri care să angajeze, în vreun fel, aparatul din subordine împotriva voinței populare, dar și contrar direcției date istoriei de marii ei actori la acel moment. Izolarea României era totală. La o altă scară și dimensiune temporală ni se pregătea repetarea evenimentelor dramatice ale destrămării țării din anul 1940.

În toată perioada în care s-a aflat la conducerea securității, a cerut – și asta nu în mod formal – aparatului din subordine respectul necondiționat al legii, a condiției și demnității omului și a reorientat activitatea, dând preponderență muncii de informații în domeniul contra-spionajului și al prevenirii și combaterii terorismului.

Servicii de spionaj de primă importanță au primit, rând pe rând, riposte exact pe măsura calibrului acțiunilor lor.

Că acestea au fost interesate, când au avut posibilitatea în demonizarea și destructurarea securității, în „pedepsirea exemplară" a ultimului ei șef, s-a văzut cu prisosință.

Iulian N.Vlad – confesiuni pentru istorie

O latură a activității căreia i s-a dedicat benefic interesului național, a fost aceea a securității industriale, domeniu permanent amenințat de catastrofe, explozii, avarii, incendii ori alte evenimente producătoare de victime și mari pagube materiale.

În acele domenii ale activității securității care impuneau măsuri ce vizau direct sau indirect valorile personalității umane a fost drastic față de orice manifestare a arbitrariului sau abuzului. Nu trecea peste nicio abatere de la principii. Era foarte impresionabil la greutățile și suferințele omenești.

Reflecta îndelung, în puținele momente de răgaz, la marea dramă națională adusă de ocupația sovietică, care a creat, între altele, între altele, un aparat represiv politic-administrativ, dintre cele mai cunoscute, care a pricinuit o imensă durere în sufletele a sute de mii de oameni.

Nu a inițiat arestări în multe cazuri ce i-au fost cerute expres. În legătură cu mai multe persoane, dintre cele mai cunoscute, ale opoziției anticeaușiste și anticomuniste s-a cerut să se treacă la arestarea acestora. Nu s-a conformat unor asemenea indicații. A căutat și a reușit, prin manevre abile, ca oamenii în cauză să nu fie judecați și condamnați pentru opiniile lor politice. Așa au stat lucrurile și în cazul celor șase autori ai scrisorii din martie 1989.

A acționat prin tot ceea ce i-a stat în putință pentru protecția intelectualității de toate categoriile, împotriva unor măsuri de represiune, conducându-se după adevărul că știința și cultura constituie puterea reală, capacitatea unei națiuni de a-și asuma propriul destin istoric.

Multor oameni – din rândul celor situați în opoziție – le-a deschis calea pe care firesc trebuiau să o aibă deschisă, ajutându-i să plece din țară. Pentru general, ca șef și al securității externe a statului, nu era o soluție comodă,

fiindcă acolo omul spunea ce avea de spus, iar consecințele erau previzibile, deci asumate.

În acele cazuri când cineva – indiferent cine a fost – a trebuit să suporte consecințe de ordin penal, fiindcă altfel nu s-a putut, cuvântul de ordine era: *„Să se facă o cercetare în deplinul respect al legii. Să nu-i atingeți omului nici un fir de păr."* Acest cuvânt de ordine l-a dat și în legătură cu anchetarea teroristului Hersch, asasinul primului consilier al ambasadei Iordaniei la București.

Dacă a nedreptățit vreodată pe cineva, s-a nedreptățit în primul rând pe sine și familia sa, prin sacrificii și renunțări, care s-au răsfrânt în aceeași măsură și asupra colaboratorilor săi apropiați.

În contextul evenimentelor din decembrie 1989, nu a inițiat și nu a transmis nici un fel de ordin cu caracter represiv. De altfel, trebuie arătat că nu a convocat nicio ședință a organismelor de conducere în vederea conceperii sau punerii în aplicare a unor măsuri pe care, în mod normal, situația le-ar fi impus – dacă se aveau în vedere dispozițiile legale atunci în vigoare și cele transmise de comandantul suprem al forțelor armate. Consecință a acestui fapt, Nicolae Ceaușescu în ședința din data de 17 decembrie 1989 a Comitetului Politic Executiv l-a acuzat de neexecutarea ordinelor de represiune, de trimiterea trupelor de securitate în misiune de luptă fără arme, intenționând neechivoc trimiterea sa în fața plutonului de execuție.

Față de situațiile apărute în mai multe centre de județe – Cluj, Sibiu, Caraș-Severin ș.a. – prin atacarea și, respectiv, ocuparea sediilor securității, s-a transmis repetat ordinul de a se acționa în strictă conformitate cu dispozițiile comandanților militari (din partea Ministerului Apărării Naționale) cărora să li se raporteze și să li solicite protecție.

În intervalul cuprins între seara zilei de 21 și până pe 27 decembrie 1989, nu s-a aflat în sediul ministerului.

Iulian N.Vlad – confesiuni pentru istorie

După revenirea la sediu primele ordine date au fost:

- Clarificarea, în regim de maximă urgență a „diversiunii Televiziune", în urma căreia sute de oameni au căzut victime „acțiunilor teroriste";
- Identificarea teroriștilor și a victimelor acestora;
- Stabilirea situației fiecărui component al securității;
- Verificarea modului în care s-au executat ordinele anterioare de a nu se face uz de armament, respectiv sigilarea magaziilor de armament și muniție. Prezentarea, pe unități, a situației armamentului și muniției, ordin executat până la 30 decembrie 1989, fără nici un rezultat negativ. Documentele s-au prezentat conducerii M.Ap.N. Ulterior, în ianuarie 1990, procuratura va reverifica situația, ajungând la același rezultat;
- Restabilirea legăturilor cu structurile teritoriale și transmiterea ordinului de a se implica neîntârziat în elucidarea evenimentelor cu caracter terorist;
- Clarificarea situațiilor unor șefi de securități județene și a efectivelor acestora (Sibiu, Timișoara, Brăila, Galați) cu care nu se putea lua legătura. În acest sens s-a apelat la M.Ap.N. și, respectiv, la conducerile consiliilor provizorii;
- Cooperarea necondiționată cu reprezentanții gărzilor revoluționare;
- Elaborarea urgentă a unui plan de acțiune – de către U.S.L.A. – pentru elucidarea pe fond a problemei acțiunilor teroriste;
- Constituirea de echipe de ofițeri care să se deplaseze la spitalele unde erau semnalați teroriști răniți, în vederea identificării acestora;
- Implicarea Direcției Cercetări Penale în anchetarea suspecților de acte teroriste;
- Reluarea urgentă a activității de informații, îndeosebi pe zona Transilvaniei și pregătirea primelor buletine de informații, destinate președintelui Consiliului Frontului Sal-

vării Naționale și ministrului Apărării Naționale;

- Trecerea la reorganizarea aparatului informativ și desemnarea în acest sens a unui responsabil pentru baza logistică și a altuia pentru problemele de personal, cu ordinul de a se stabili cine mai rămâne și, respectiv cine nu poate activa în noul serviciu de informații;

- Integrarea riguroasă în structura și regimul specific al M.Ap.N. În două zile s-au distribuit și noile legitimații.

În legătură cu clarificarea diversiunii teroriste sunt necesare câteva precizări:

- Comanda U.S.L.A. – acroşată pe o altă filieră a conducerii M.Ap.N. – a răspuns relativ greu ordinului de a se prezenta la generalul Vlad, pentru aceasta apelându-se insistent la Colonelul Zătreanu, delegat al M.Ap.N. pentru preluarea comenzii U.S.L.A., care a venit cu colonelul Gheorghe Ardeleanu, prilej în care li s-a cerut, în termeni foarte categorici, să dea curs măsurilor din competența unității pentru identificarea și prinderea teroriștilor;

- Şeful U.S.L.A., în executarea ordinului primit, a elaborat un plan minimal şi a raportat unele informații, prezentând inclusiv câteva imagini foto ale unei persoane înarmate (în ținută civilă) la o fereastră a blocului „Generala";

- Planul de acțiune, primele informații și fotografiile, împreună cu situațiile privind efectivele, armamentul și muniția, precum și proiectul reorganizării D.S.S. au fost duse de către generalul Vlad la M.Ap.N., în după amiaza zilei de 31 decembrie 1989, unde a fost arestat;

- Duminică, 14 ianuarie 1990, adjunctul ministrului Apărării Naționale, generalul-colonel Gheorghe Logofătu a recuperat fotografiile anterior menționate și negativele acestora, rămase la cabinetul generalului Vlad, pe care le-a preluat generalul de justiție Gheorghe Diaconescu, adjunct

Iulian N.Vlad – confesiuni pentru istorie

al Procurorului General și șef al Direcției Procuraturilor Militare;

- În dimineața zile de 4 ianuarie 1990, locotenent-colonelul Aurel I. Rogojan, împuternicit la comanda Serviciului Independent Secretariat-Juridic (Cancelaria Departamentului Securității Statului) și colonelul Pătru Morariu, locțiitorul șefului Direcției Cercetări Penale – după o ședință nocturnă, „de cunoaștere personală", ținută de generalul Nicolae Militaru, ministrul Apărării Naționale cu șefii unităților centrale interne ale D.S.S., în timpul căreia dispusese reținerea și arestarea generalilor Alexandru Țencu și Ioan Moț – au primit ordin să nu plece la unități și să aștepte noi dispoziții ale ministrului Apărării. Colonelul Pătru Morariu a anticipat că vom fi și noi reținuți, dacă nu ambii, unul mai mult ca sigur, sens în care am făcut schimb de adrese ale familiilor, pentru o astfel de eventualitate.
Ora de așteptare în secretariatul cabinetului ministrului a fost mai lungă decât decât cele șapte ore care precedaseră ședința ce se încheiase. Generalul Militaru a apărut în cadrul ușii, s-a scuzat pentru întârziere și l-a întrebat pe colonelul Morariu ce priorități are Direcția Cercetări Penale în acel moment. Calm și sigur pe sine, foarte concis și clar, a enunțat obiectivele planului de clarificare a diversiunii teroriste și de identificare a autorilor. Generalul, evident că doar aparent, a exclamat:*„Foarte bine, foarte bine ! Dar cine ți-a dat ție ordinele astea?" „Tovarășul general Vlad, raportez, conform Planului de măsuri prezentat de dânsul dumneavoastră." „La mine nu a ajuns, căci dacă știam că a dat ordinele acestea nu-l arestam. Continuă ce ai de făcut!"*;

- În nici 24 de ore, colonelului Pătru Morariu i s-a luat comanda direcției, fiind înlocuit cu un ofițer de justiție din Direcția Procuraturilor Militare. Din acel moment, „teroriștii" au fost căutați numai acolo unde nu erau, în Departamentul Securității Statului.

După cum vom menționa în postfața acestui volum, generalii au avut roluri de seamă - nu avem în vedere și onorabilitatea misiunilor unora - în evenimentele anului 1989 din întreg arealul central și est-european. Faptele tuturor actorilor din regia schimbării ordinii mondiale vor fi judecate de istorie, cu măsura a ceea ce posteritatea va lua și relua în seamă.

Generalul Iulian N. Vlad și-a încheiat ultimul cuvânt în fata judecătorilor săi pământeni :

„Peste un număr de ani, își va da verdictul și istoria, care va fi scrisă fără ură și părtinire, cu privire la evenimentele din decembrie 1989 și la rolul pe care l-am avut eu, și instituția pe care o conduceam atunci, în acel moment de răscruce al destinelor țării noastre. De aceea, vă solicit un singur lucru: sentința pe care o veți da dumneavoastră să coincidă cu verdictul istoriei, pentru a nu fi infirmată de aceasta."

Destinul generalului Iulian N. Vlad este istoric și, din acest motiv, va fi întotdeauna între judecățile istoriei.

Aurel I. Rogojan

Inceşti, Bihor
2017, august 27

Iulian N.Vlad – confesiuni pentru istorie

Capitolul I
Securitatea în evenimentele din decembrie 1989

***Aurel I. Rogojan (A.R.)**: Domnule general, după trecerea a mai bine de două decenii de aşteptare pentru a vă putea exprima unele din percepțiile, trăirile şi reflecțiile dumneavoastră în legătură cu evenimente şi momente de răscruce din istoria României din ultimii 65 de ani, în evenimentele din decembrie 1989 fiind şi decidentul ori personajul central al unor momente, încă neaduse în lumina întregului adevăr, vă provocăm la un ciclu de istorisiri orale pe care să le încredințați, în primă fază, memoriei camerei video, urmând ca ulterior să fie publicate.*

Ideea proiectului aparține gazdei noastre, inginerul Claudiu Nicolae Rădulescu iar pe parcursul derulării acestuia este posibil să ni se alăture şi jurnalistul Cornel Nistorescu[2].

Cum orice lucru trebuie să aibă un început şi nu este lipsit de importanță modul în care-l vom realiza, eu vă propun să depăşim acest moment cu relatarea unei întâmplări care a avut loc în decembrie 1989, la Roma, în Italia.

Imediat după evenimentele din România, pentru a căror decriptare lucrează vreo trei sau patru institute, anume create, fără ca marea nevoie de adevăr a poporului să fie îndeplinită, ambasadorul României la Roma a fost convocat la Preşedinția Republicii Italia.

Preşedintele Francesco Cossiga l-a întrebat direct: „Cum s-au întâmplat la Dumneavoastră în țară evenimentele care au condus la înlăturarea lui Nicolae Ceauşescu?".

Ambasadorul: „Populația nemulțumită s-a revoltat, ceea ce a facilitat schimbarea şi în România".

Preşedintele Francesco Cossiga: „Bine, bine, dar forțele de ordine ce au făcut"?

---

2 Cornel Nistorescu a consacrat „Dosarele cotidianul" nr. 2/2017 – "Vinovatul de serviciu" generalului Iulian N. Vlad.

Ambasadorul: „Nu au intervenit împotriva populației, ale cărei nemulțumiri erau cunoscute ca fiind generalizate, deci justificate".

Președintele Cossiga: „Dar cine a dat un asemenea ordin"?

Ambasadorul: „Chiar șeful Departamentului Securității Statului, ministrul secretar de stat, generalul Iulian Vlad".

Președintele Francesco Cossiga[3]: „Să-i ridicați o statuie."

Domnule general, după trecerea a mai bine de un sfert de veac de la evenimentele din decembrie 1989, Dumneavoastră fiind și decidentul ori personajul central al unor momente, încă neaduse în lumina întregului adevăr, Vă întreb, domnule general, cu ce sentimente și cât de greu v-a fost să luați decizia de a nu executa ordinele date de Nicolae Ceaușescu, care presupuneau înăbușirea în sânge a revoltelor populației la Timișoara și București?

Iulian N. Vlad (I.V.): Dar înainte de a încerca să formulez un răspuns la această întrebare, aș dori să vă mulțumesc.

În primul rând, domnului inginer Claudiu Nicolae Rădulescu, pentru ideea, și, putem să spunem, chiar pentru inițiativa de a organiza aceste discuții, pentru că înțeleg că sub patronajul său se fac.

Să mulțumesc camaradului și celui mai iubit prieten al meu, cu care acum sunt față în față și care, pe parcursul unor decenii, a demonstrat ceea ce este de fapt și ca om, și ca militar.

Și, desigur, nu pot să nu-i mulțumesc domnului Cornel Nistorescu, un foarte reputat jurnalist pentru care am o admirație aparte.

[3] Francesco Maurizio Cossiga (n. 26 iulie 1928, Sassari, Sardinia – d. 17 august 2010, Roma) a fost un politician creștin-democrat italian, premier al Italiei (4 august 1979 -18 octombrie 1980), apoi al optulea președinte al Italiei, în funcție (3 iulie 1985 - 28 aprilie 1992). A deținut și funcția de ministru de interne, calitate în care a vizitat oficial România.

Iulian N.Vlad – confesiuni pentru istorie

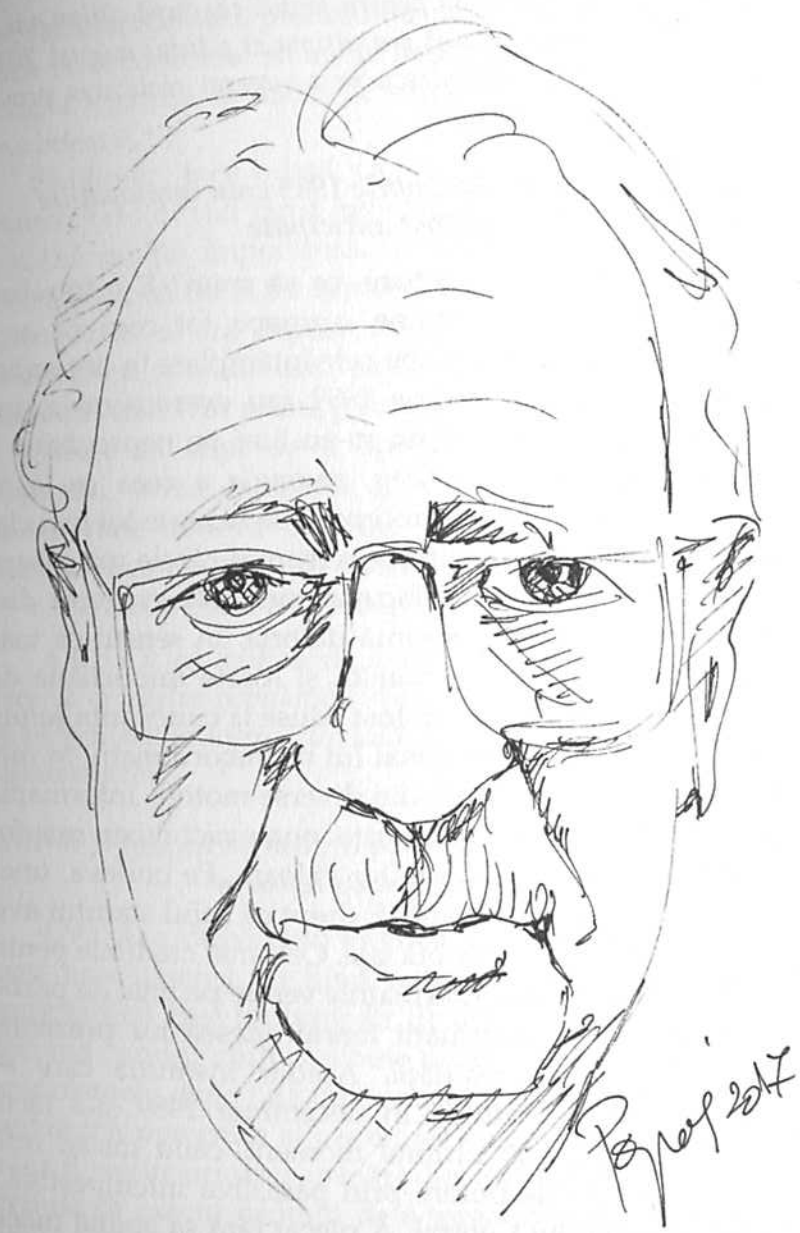

Desen de Ștefan Popa Popa's

A.R.: Noi vă mulțumim pentru faptul că, după câțiva ani de la lansarea inițiativei, cred că era ultima zi a lunii august 2011, când domnul Claudiu Rădulescu ne-a sugerat realizarea proiectului, v-ați hotărât să începem.

Evenimentele din decembrie 1989 erau implacabile și au fost anticipate

I.V.: Revenind la întrebare, ce să spun? E o întrebare care acoperă, se poate spune, aproape tot ceea ce ar fi esențial de spus în legătură cu cele întâmplate în decembrie 1989 în România. Decembrie 1989 sau evenimentele, mai exact, din decembrie 1989 nu m-au luat pe nepregătite, în sensul că, de mai mult timp, semnele a ceea ce se va întâmpla la un moment dat începeau să se arate tot mai clar. În ceea ce ne privește, instituția în fruntea căreia mă găseam de mai bine de doi ani și-a făcut datoria. Nu exagerez dacă spun că și-a făcut cu prisosință datoria, în sensul că toate informațiile, nu puține la număr, și foarte importante din punct de vedere operativ, au fost aduse la cunoștința șefului statului, pentru că lui și numai lui ne subordonam, în mod nemijlocit. Din păcate, însă, din diverse motive, informațiile noastre nu au mai fost valorificate, poate nici nu au mai fost apreciate întotdeauna la justa lor valoare. Pe undeva, unele chiar au fost puse la îndoială. E drept că șeful statului avea informații și din alte surse oficiale. Cele mai credibile pentru el au fost, întotdeauna, informațiile venite pe linie de partid. Din păcate, aceste informații foarte adesea nu prezentau adevărul în lumina realității. Așadar instituția care s-a numit Securitatea Statului, în decembrie 1989 și-a făcut, repet, datoria până în ultimul moment, când însuși șeful statului, s-a dezis de putere prin părăsirea intempestivă a sediului Comitetului Central. A plecat fără să spună măcar unora din factorii de răspundere unde se duce. Printre instituțiile care ar fi fost firesc să știe aceasta era și

Iulian N.Vlad – confesiuni pentru istorie

Securitatea Statului, precizându-ne, eventual, unde pleacă și dacă vom continua să avem legătura, în ce mod să se facă această legătură. In astfel de situații, în mod normal, așa se procedează.

Subliniez, încă odată, că, până în acel moment, Securitatea Statului și-a făcut întocmai datoria, în sensul că nu a fost informație importantă, de interes pentru momen-tele acelea, care să nu îi fie supusă atenției șefului statului. Din păcate însă, el era depășit de situație. De mai mult timp, observasem și o oarecare, să zic așa, schimbare în comportamentul său. Din prima jumătate a anului 1989, am sesizat o scădere în felul de a aprecia, de a judeca, de a da dispoziții. Avea momente când părea că avea gândurile transportate undeva... Nu mai avea percepția activă și nici reacțiile firești la stimulii informaționali.

Mai era o parte a întrebării...

A.R.: Cu ce sentimente și cât de greu v-a fost să decideți trecerea de partea populației revoltate și a nu interveni în niciun fel pentru împiedicarea cursului, acum putem spune, istoric, al evenimentelor?

„Mi-ar fi fost cu neputință să execut ordinul de reprimare a revoltei poporului român"

I.V.: Așa după cum cred că mă cunoști, și o spun cu toată convingerea, tu fiind unul din camarazii mei foarte apropiați cu care un lung șir de ani am lucrat nemijlocit și deci mă cunoști mult mai bine decât foarte mulți alții, știi că sentimentele mele față de poporul din care mă trag au fost totdeauna puternice și prezente. Mi-ar fi fost cu neputință, m-aș fi supus oricăror urmări dar nu aș fi putut concepe că trebuie să execut ordinul de a trage în popor (...). Nu știu, poate și firea, poate și educația pe care am primit-o. Sunt, după cum cunoști, dascăl de meserie. O pregătire care nu te

face atât de crâncen, pe cât se crede că ar trebui să fii când te afli într-o funcție ca aceea pe care am avut-o eu.

A.R.: Şi care era, de fapt, percepția cvasiunanimă, despre funcția şi despre structura de forță reprezentată de Securitatea Statului?

I.V.: Exact. Deci, structura mea de personalitate, ar fi o primă explicație. A doua explicație, evident tot subiectivă, este că atunci când mă vedeam cu tatăl meu, neîncetat îmi spunea: *„Măi taică, am auzit că ai mai luat un grad sau că te-au făcut mai mare. Să fii un om bun!"* Pe mine vorbele tatălui meu m-au pătruns adânc.

Raportându-mă la ceea ce ştiam din istorie, mi-am întărit propria convingere, că în situația în care voi fi pus să iau nişte decizii radicale [privind viața semenilor], eu nu voi face aşa ceva. Voi găsi o altă soluție. Îmi voi expune poziția şi poate voi atrage asupra-mi consecințe grave, dar nu puteam concepe că trebuie să reprim poporul român (...). Mai cu seamă că, acesta este lucrul esențial, ştiam prea bine din informațiile pe care mai devreme spuneam că le-am prezentat în decursul timpului şefului statului, oamenii aveau, pe fond, dreptate (...).

Dar mai erau şi alte motive. Iată, de pildă, la mitingul din ziua de 21 decembrie, în piața Palatului, în mulțimea aceea de oameni care fusese adunată acolo, venise cu întreprinderea unde lucra şi propriul meu fiu. Or, nu ştiu care părinte ar fi în stare să ordone foc şi să-şi ucidă propriul copil? Eu nu puteam să o fac.

Sigur, unii pot interpreta în alt mod poziția mea.

Da, am refuzat a executa nişte ordine exprese în ceea ce priveşte reprimarea. De asemenea, eu am făcut şi dovada faptului că ordinele mele de a nu se face uz de armă, de a nu se distribui muniție de război, de a se închide şi sigila armamentul au fost explicite către toate unitățile şi deci către toți subordonații mei: fie din unitățile operative de

Iulian N.Vlad – confesiuni pentru istorie

securitate centrale şi teritoriale, fie către trupele de securitate care îmi erau subordonate.

Mai mult, am încercat şi cred că am şi reuşit să-i influențez şi pe cei de la Miliție. Şeful Inspectoratului General al Miliției, generalul Nuță şi primul său adjunct, se aflau la Timişoara din ordin, iar evenimentele i-au blocat în zona respectivă. La comanda Inspectoratului General al Miliției a rămas adjunctul şefului Inspectoratului, generalul Romeo Câmpeanu, cu care în decursul anilor colaborasem bine. I-am transmis şi din poziția de ministru secretar de stat la Ministerul de Interne, nu numai în calitate de prieten, că este necesar să se dea dispoziții şi Miliției la toate eşaloanele (...) să nu intervină cu măsuri de represiune, să nu se tragă, în primul rând (...).[4]

Deci toate forțele de ordine, aşa cum cred că foarte bine a remarcat preşedintele Italiei – se vede că fusese destul de bine informat, dar avea nevoie doar de nişte precizări – au executat întocmai ceea ce li s-a cerut.

Concluzionând, forțele Ministerului de Interne în ansamblul lor, în frunte cu cele de securitate, care au precedat, s-au conformat întocmai dispoziției pe care eu am dat-o, de a nu avea armament şi muniție asupra lor şi de a nu interveni în niciun fel pentru reprimare.

Unităților de securitate le-am cerut, în plus, să nu intervină în niciun fel nici în acțiuni de stradă. Ele fuseseră scoase abuziv în decursul anilor pentru nişte misiuni de stradă.

Nici armata nu avea ce să facă în stradă.

Securitatea avea datoria să culeagă informații şi să le dea cui trebuie pentru măsuri.

---

[4] În urma solicitării menționate, generalul Romeo Câmpeanu a emis la 22 decembrie 1989, ora 10, o radiogramă prin care s-a ordonat tuturor unităților Miliției să nu facă uz de armă şi nici de alte forme de violență împotriva muncitorilor care demonstrează.

Securitatea versus dezinformarea de partid

A.R.: *Domnule general, dezinformarea practicată de sistemul informativ de partid nu se putea să nu împingă la decizii politice greşite, la decizii de cel mai înalt nivel cu consecinţe profund negative în ceea ce priveşte securitatea naţiunii.*

Aţi fost în situaţii în care simţul datoriei şi conştiinţa faptului că adevărul trebuie cunoscut, V-au obligat să contracaraţi sau să ponderaţi dezinformarea practicată de sistemul informativ intern al partidului? [5]

I.V.: Au fost dese asemenea situaţii. Mă rezum, însă, la un exemplu. Braşovul deseori a fost scena unor evenimente, multe şi foarte pozitive. Ani de-a rândul Braşovul a fost un fel de interfaţă a românilor, un fel de vitrină a României. Nu exista delegaţie străină venită în vizită în România să nu fi fost dusă la Braşov. Avea ce să vadă. Era acel avânt nemaipomenit în dezvoltarea industriei. Atunci s-a extins uzina fostă „Astra" numită ulterior „Steagul Roşu". Apoi Uzina de tractoare, fostă, anterior, fabrică de avioane. Păcat că prin consecinţele Tratatului de pace ni s-a impus să nu mai fabricăm avionul I.A.R, o aeronavă care îşi câştigase pe merit o poziţie importantă (...) şi s-a transformat în fabrică de tractoare care şi ea a performat. Braşovul era de fapt considerat Uzina României. La Braşov se găseau foarte mulţi specialişti străini care acordau asistenţă tehnică pentru fabricarea unor prototipuri de maşini (...).

Braşovul era şi un conglomerat uman pentru că industrializarea masivă a necesitat şi forţă de muncă pe măsură. Deţinea o clasă muncitoare numeroasă, dar care nu era atât de bine formată şi cu atât mai puţin consolidată. Cei mai mulţi oameni erau nou veniţi de la ţară şi se aflau în

[5] Comitetul Central al Partidului Comunist Român prin Sectorul Informare, componentă a Secţiei Organizatorice, realiza o informare operativă curentă cu aspectele de interes, cu prioritate: realizările din toate domeniile de activitate.

perioada de acomodare, de aclimatizare cu viaţa de orăşeni şi cu munca în fabrică, ordonată altfel decât pe ogor (...). Dar, se confruntau şi cu greutăţile evidente care se resimţeau în aprovizionarea mai cu seamă cu alimente. Era o problemă serioasă! România, cu ce producea la vremea aceea, putea să asigure o abundenţă pe piaţa alimentelor. Dacă ar fi să ne referim numai la carne, se poate spune că nu am fi fost în stare să consumăm atât cât puteam produce. Numai că, din păcate, producţia în cea mai mare parte trebuia exportată, ca să se acopere cheltuielile care se făceau cu achiziţionarea de fabrici, de maşini unelte şi materia primă, de care România ducea lipsă. Existau mari probleme şi în ceea ce priveşte necesarul de locuinţe, încălzirea, iluminatul, medicamentele şi altele. Ca urmare, se crease o stare de nemulţumire generală. În câteva rânduri la uzinele mari, ca de exemplu, „Steagul Roşu", au răbufnit nemulţumirile. A trebuit să ieşim, de mai multe ori, la şeful statului cu informaţii peste ceea ce dădea ministerul de resort, peste ceea ce dădea primul ministru sau primul secretar al judeţului.

Primul ministru ascundea adevărul pentru a nu-şi etala incompetenţa şi a contrazice propaganda oficială

Într-o împrejurare, când la Braşov s-a produs preludiul evenimentelor cunoscute, am prezentat şefului statului o informare detaliată cu privire la starea de lucruri de la uzina „Steagul Roşu", şi nu numai, ci în general, şi de la alte fabrici din Braşov. Sigur că lucrul acesta i-a supărat şi pe primul secretar al comitetului judeţean şi pe ministrul industriei construcţiilor de maşini, dar mai cu seamă pe primul ministru, Constantin Dăscălescu. Ca urmare, am fost chemat de urgenţă la cabinetul său. Eu nu aveam obligaţia să raportez şefului guvernului, deşi lucrul acesta l-am făcut de multe ori. Din păcate, rezultatele erau aproape nule.

Totuşi, fiind şi membru al guvernului, trebuia să-l informez

A.R.: Chiar aşa, nu prea reţin să fi participat de multe ori la şedinţele guvernului.

I.V.: Aşa este. Nici nu s-au prea ţinut, din păcate, aşa cum ar fi trebuit. Şi aşa, intempestiv, printr-un fel anume, care-l caracteriza pe primul ministru, m-a admonestat, reproşându-mi cum e cu putinţă să trec peste dânsul şi să merg direct la şeful statului, să-l informez cu privire la ceea ce era la Braşov. Sigur, cu decenţa care era necesară şi pe care mi-o impuneam, i-am răspuns că, după ştiinţa mea, dânsul a fost informat despre ce era acolo, atât din ceea îi raportase ministrul de resort, cât şi prin ceea ce-i comunicase primul secretar, iar eu trebuia să-l informez pe şeful statului, pentru că lui îi sunt subordonat nemijlocit. Sigur că răspunsul meu l-a nemulţumit. Mi-a spus pe un ton ameninţător că problema aceasta o să se mai discute. Am fost nevoit să-l informez pe şeful statului despre acest incident şi mi-a spus, încă o dată, că eu îi sunt numai lui subordonat nemijlocit (...). Asta nu înseamnă că ocoleam guvernul, pe şeful guvernului, sau că ocoleam miniştrii. Era o regulă de fier, care niciodată nu a fost încălcată, şi anume aceea de a informa cu fiecare lucru ce intra în competenţa ministerelor respective, pe miniştri, la nivel teritorial pe primii secretari şi, bineînţeles, din când în când, i se trimiteau informaţii şi primului ministru, dar, în mod normal, el trebuia să primească informaţii de la ministerele respective unde, repet, mergeau şi informaţiile noastre.

Opoziţia din conferinţele judeţene pregătitoare ale Congresului al XIV-lea al Partidului Comunist Român

A.R.: *Apropo, tot legat de sistemul informaţional. În toamna anului 1989, în zece judeţe şi în Bucureşti, la conferinţele pregătitoare ale Congresului al XIV-lea al Partidului Comunist Român, 31 de delegaţi şi-au exprimat categoric împotrivirea pentru realegerea lui Nicolae Ceauşescu în funcţia de secretar general al partidului. Greşesc, dacă greşesc să mă corectaţi, a fost şi atunci, se pare, un blocaj informaţional, pentru ca Nicolae Ceauşescu să nu afle de aceste cazuri de opoziţie. Numai că, şi atunci, aţi spart blocada informaţională. Aşa este?*

I.V.: Aşa este. Nu aş intra în detalii, dar a fost un moment pozitiv la adresa instituţiei noastre pentru că Ceauşescu m-a întrebat foarte direct: *„Ce ştiţi voi în legătură cu opoziţia care s-a făcut la nişte conferinţe judeţene ale partidului?"* Sigur, noi formal nu aveam voie să urmărim informativ membrii de partid şi cu atât mai puţin organizaţiile de partid, dar, la urma urmelor, (...) în afara şedinţelor respective, oamenii erau liberi şi comentau.

A.R.: Iar şefii structurilor judeţene ale Ministerului de Interne participau la conferinţe.

I.V.: Da. Şi i-am spus că aşa s-au petrecut lucrurile. În cel puţin vreo patru sau cinci judeţe, în care ştiam exact ce se întâmplase. Ştiu că după aceea i-a chemat pe cei direct responsabili de dezinformarea care se făcuse, în sensul că totul fusese numai laude. Şi mai ştiu că şi-au luat porţia pe care o meritau.

Nicolae Ceauşescu a interzis categoric interferenţa Elenei Ceauşescu în subordonarea Securităţii

De altfel, poate aici este locul unde ar trebui să fac o precizare, apropo de subordonare.

În toamna anului 1989, sau a anului anterior, uite, în clipa asta nu mai îmi aduc aminte când s-a întâmplat, la Budapesta a avut loc un eveniment. S-a produs o vizită a Regelui Mihai, cred că în vară....

A.R.: În iunie 1989, reprezentanţi ai organizaţiilor românilor din emigraţie au fost invitaţi în Ungaria, unde a avut loc semnarea unei declaraţii comune cu Forumul Democratic Maghiar, cunoscută ca „Declaraţia de la Budapesta", din 16 iunie

1989[6]*, în care se afirma că „Transilvania este un spațiu de complementaritate în care dreptul la reprezentare politică autonomă trebuie garantat". Regele a fost vizitat de o delegație a exilului în Elveția, la reşedința din Versoix, pentru a i se solicita adeziunea la Declarația de la Budapesta. Cel puțin, acestea sunt datele cunoscute şi confirmate şi de Casa Regală. Dar, în acel an, pe la Budapesta s-au perindat Helmuth Kohl, George H. Bush, a fost o vară foarte, foarte fierbinte...*

I.V.: Cam în perioada aceea, emigrația din Europa Occidentală, printre acțiunile repetate împotriva guvernului şi a preşedintelui României, a organizat şi o manifestație, o întrunire, care l-a implicat şi pe fostul rege al României, Mihai I. Nu pot să îmi explic, cum de a fost posibil ca regele să achieseze cu atâta uşurință la un anumit tip de manifest, pe care îl pregătise o aşa-numită opoziție, împotriva regimului din România, de fapt împotriva României când, în mod explicit, prin acea acțiune se vorbea şi despre renunțarea la Ardeal, deci România fără Transilvania. E de necrezut. Bineînțeles, am avut informațiile în timp util şi trebuia să i le prezint şefului statului.

A fost prima oară când, lucrând pe textul pe care trebuia să îl prezint şefului statului, am fost sunat de Elena Ceauşescu, care mă întreabă: *„Ce faci, Vlad?"*

Fără să îmi dau seama, recunosc, i-am spus că lucrez la un raport de informare către preşedinte. *„Dar despre ce e vorba? "* La fel, fără să reflectez, instantaneu, i-am răspuns că este vorba de o întrunire la Budapesta şi ce a fost acolo. *„O, dar este ceva foarte important." „Da este foarte important şi*

[6] Un grup de 6 români din emigrație şi 12 reprezentanți ai Forumului Democratic Maghiar au semnat la 16 iunie 1989 „Declarația de la Budapesta", document care la data de 4 iulie 1989 a fost prezentat Ex regelui Mihai care şi-a dat acordul asupra conținutului declarației. În Declarație, Transilvania era considerată spațiu de complementaritate al Ungariei iar locuitorilor acestui spațiu li se revendica dreptul la autonomie.

trebuie să ajung cât mai repede la preşedinte." „Păi, ştii ce? Vino la mine."

Scăpasem doi porumbei. Acum eram legat şi de mâini şi de picioare, sau, mai bine zis, de mâini. Cu picioarele m-am deplasat şi i-am arătat nota. *„Păi, sigur, e foarte important. Trebuie să ajungă la tovarăşul, las-o la mine că o duc eu."* Altă mare greşeală pe care am făcut-o. Am lăsat nota şi nici nu am ajuns bine la minister că, pe telefonul direct, însuşi preşedintele mă sună şi îmi ordonă, pe un ton pe care nu îl cunoscusem până atunci, ca imediat să mă prezint la cabinet. Mi-am dat seama că trebuie să fie ceva în legătură cu nota pe care o lăsasem Elenei Ceauşescu.

M-am dus la cabinet. Şeful de cabinet primise dispoziția ca, îndată ce vin, să fiu introdus.

L-am găsit plimbându-se prin birou. În primele clipe nici nu s-a uitat la mine. Elena Ceauşescu era încă acolo, dar se fixase în fața unei ferestre care dădea spre Palatul Republicii şi, în tot ceea ce a urmat a asistat fără să întoarcă privirea spre preşedinte sau spre mine.

Preşedintele începe: *„Vlad, cui îi eşti tu subordonat?"* dar cu un ton cu totul aparte. Zic: *„Dumneavoastră." „Şi dacă îmi eşti subordonat mie, de ce nu îmi raportezi mie, de ce nu vii la mine să îmi raportezi tot ceea ce ai de raportat? "* Sigur, era limpede că se referea la raportul pe care i-l prezentase Elena Ceauşescu. I-am spus că regret profund greşeala pe care am făcut-o şi că nu va mai fi repetată niciodată.

Zice: *„Să ştii că în cazul în care nu ai să îți respecți acest angajament, cu mine nu mai lucrezi!"*

Mai clar decât atât, ce putea să fie? Şi asta o spusese de față fiind şi Elena Ceauşescu. Ei bine, de atunci nu numai că Elenei Ceauşescu nu i-am trimis decât rarisim anumite informări, pentru zonele pe care le avea în coordonare ca prim-viceprim-ministru al guvernului, dar nici nu m-a mai căutat vreodată la telefon.

Recunoştinţa profitorilor evenimentelor din decembrie 1989

A.R.: *Preşedintele Italiei spunea că meritaţi o statuie, dar beneficiarii evenimentelor – vorbesc de cei care s-au impus la putere în decembrie 1989 – cum au apreciat, ce măsură au dat gestului dumneavoastră?*

I.V.: Deci în locul acelei statui pe care o vedea preşedintele Italiei - şi îi mulţumesc postum pentru aprecierile pe are le-a făcut la adresa mea – cei care au luat puterea în decembrie 1989 nu au ştiut cum să se despartă mai repede de vreo câţiva oameni, aş putea zice, în principal, de doi, adică de generalul Guşă[7] şi de generalul Vlad.

A.R.: *şi de propriile amintiri...*

I.V.: Cu siguranţă că da. Aşa este şi este foarte bine spus astfel. Aşa încât pentru generalul Guşă şi pentru mine, numai istoria va fi cea care va decide cel mai bine şi mai corect ce am făcut noi în acele crunte zile şi nopţi ale lui decembrie 1989. Pe generalul Guşă l-au „deportat" la Cluj şi apoi la Buzău, de unde la scurtă vreme a plecat spre moarte.

Pe mine m-au arestat în ziua de 31 decembrie 1989, la ora 14. Am fost târât în trei procese ale lui decembrie 1989, cel mai mare, bineînţeles, a fost cel de „complicitate la genocid". Cine a fost autorul? Complicele cui am fost?

Nu ştiu! Eu trebuia să ştiu pe cine am sprijinit, pe cine am susţinut. Numai aşa se poate stabili calitatea de complice într-un proces. În urma acestui proces am primit pedeapsa cea mai mare, de 14 ani de închisoare.

Apoi în următoarele două procese, unul cu privire la nişte reţineri în Bucureşti, pe care nu Securitatea le-a făcut,

[7] Ştefan Guşă (n. 17 aprilie 1940 – d. 28 martie 1994), şef al Marelui Stat Major al Armatei Române. În această calitate a refuzat „ajutorul" militar străin (sovietic, ungar) oferit şi, respectiv, cerut de grupul Iliescu pe fondul diversiunilor create de autorii loviturii de stat militare din decembrie 1989.

şi altul în legătură cu ridicarea şi transferul la Alexandria a lui Dumitru Mazilu. În momentul în care am aflat de măsura luată, am ordonat să fie readus imediat la Bucureşti şi transportat la domiciliu. Ordinul a fost executat.

A.R.: *Ştiu, că am fost martor în acest proces.*

I.V.: Aşa este. Un martor care a declarat adevărul, s-a respectat pe sine şi a avut demnitate.

A.R.: *Dar Dumitru Mazilu[8] a fost prezent la vreo şedinţă?*

I.V.: Nu, n-a venit.

A.R.: *Eram curios de reacţia lui în faţa Dumneavoastră.*

I.V.: Cred că a fost îndeaproape informat pentru că, dacă nu greşesc, în perioada aceea, în calitatea lui de vicepreşedinte al României, sau chiar prim-vicepreşedinte, avea în subordine instituţiile judecătoreşti (...). Se spunea că Procurorul General din acel timp fusese numit de Mazilu. În toate aceste trei procese am totalizat aproape 25 de ani de condamnare din care am executat, fără nicio oră în plus sau în minus, 4 ani, cei mai mulţi la Jilava şi am fost eliberat, fără să cer graţierea prezidenţială, printr-o hotărâre judecătorească. Instituţia judecătorească fiind sesizată de către apărătorul meu că întrunesc condiţiile legale pentru a fi eliberat din închisoare, a decis în acest sens. Deci, asta a fost în locul statuii pe care o vedea preşedintele Italiei.

Aş vrea să precizez că nu vreau nicio statuie. Doresc, pur şi simplu, să se cunoască adevărul, pentru ca generaţiile care vor veni să ştie şi să înveţe cât mai bine istoria

[8] Dumitru Mazilu (n. 24 iunie 1934 -) colonel de securitate, fost şef al Şcolii Militare de Ofiţeri de Securitate, profesor la Academia de Ştiinţe Social-Politice "Ştefan Gheorghiu", reprezentant al României la Conferinţa Dreptului Maritim (1984-1988), a făcut parte din Subcomisia O.N.U. pentru Combaterea Discriminării şi Protecţia Minorităţilor. Serviciul Extern al Securităţii l-a trimis în misiuni, iniţial ca „visiting profesor", apoi consilier juridic în Centrala Ministerului de Externe. Asupra sa au planat suspiciuni că ar fi fost recrutat de către C.I.A., motiv pentru care a fost retras din misiunea externă. Pe acest fond Dumitru Mazilu s-a erijat în disident.

adevărată a țării lor. Spun asta şi în calitatea pe care o am, de dascăl.

Rechizitoriul nu a putut susține capetele de acuzare în cele trei procese intentate generalului Vlad

A.R.: *Dacă reţin bine, în principalul proces acuzarea a venit cu vreo cincizeci, aproape şaizeci de martori. Câți dintre cei audiați au avut depoziții împotriva deciziilor generalului Vlad, luate premergător şi în timpul evenimentelor?*

I.V.: Este foarte interesantă întrebarea. Nu m-aş fi gândit să răspund, să anticipez o explicație. Da, într-adevăr, un singur martor a fost cel care n-a făcut o depoziție propriu-zis împotriva mea ci a bâiguit nişte vorbe. De altfel, aşa era şi în activitate. M-a mâhnit faptul că s-a prezentat în acest fel. Nu ştiu dacă în momentul când a venit în calitate de martor era avansat la gradul de general, dar cu certitudine fusese promovat în funcția de şef al unei direcții foarte importante a Serviciului Român de Informații. Văzând modul deplorabil în care s-a prezentat, m-a îndurerat în plus faptul că nu l-am cunoscut cum trebuia, deşi lucrasem cu el timp îndelungat. El fusese cu mine şi în nişte misiuni externe. Pe unii dintre subordonați chiar cu scopul acesta îi luam cu mine ca să îi cunosc mai îndeaproape, să-i văd cum lucrează şi cât sunt de capabili, în situații uneori foarte grele, să rezolve problemele.

Dar m-a îndurerat modul cum s-a prezentat, nu în sensul că nu m-a apărat pe mine, ci pentru că n-a declarat adevărul. Nu a avut curajul să spună adevărul. Ştiu, am aflat mai apoi, că toți martorii treceau în prealabil pe la procuror, unii chiar pe la preşedintele completului de judecată şi erau prelucrați, ca să zic aşa, adică orientați cu privire la ceea ce urmau să declare. Dar cei mai mulți, cvasitotalitatea lor, deşi probabil au ascultat indicațiile ce li se dăduseră, au procedat aşa cum le-a dictat conştiința. În

schimb, acest om s-a dezonorat. A trebuit, probabil, să plătească gradul la care urma să fie avansat şi funcția în care era promovat.

A.R.: Erați deja deținut ilegal, fără să existe mandat de reținere, de arestare şi conducerea provizorie a fostului Departament al Securității Statului, girată de un grup de generali reactivați de ministrul apărării de atunci, Nicolae Militaru, a organizat trei şedințe cu cadre de conducere din fostele structuri ale departamentului la intervale foarte scurte, de fiecare dată iterându-se faptul că: „v-am arestat conducerea, ajutați-ne să găsim probele de inculpare". Şi singurul care s-a străduit şi şi-a şi luat angajamentul să caute astfel de probe este personajul care a dat acea declarație. Probabil şi faptul de a nu-şi fi putut onora altfel angajamentul l-a împins la acest gest, dar acum fie-i şi lui țărâna uşoară, pentru că, aşa cum se zice, despre morți numai de bine. Aveți o vârstă respectabilă, domnule general. Copilăria şi adolescența le-ați trăit înaintea şi în timpul Celui de-al Doilea Război Mondial într-o familie cu greutăți, cu tatăl plecat pe front, dar cu dorința de carte. Ați prins după aceea perioada cea mai frumoasă a vieții, maturitatea şi senectutea în etape istorice ale României total diferite, deci ați acumulat un capital de experiență prețios şi cu profunzimea, cu rigoarea şi raționamentele prin care vă caracterizați, cu grijă pentru detaliul oricărei afirmații. Nu sunteți un om care să fi trecut întâmplător prin viață şi nici nu ați trecut fără să nu lăsați urme pe unde ați trecut.

Urme care Vă onorează şi ne onorează pe cei cu care am avut prilejul să fim în preajma dumneavoastră.

Parcurgând etapa de mijloc a istoriei – dintre cele trei la care mă refer – cea a ascensiunii, a apogeului şi apoi cea a declinului unui regim şi văzând în ce context neclar şi în ce orizonturi cețoase se află lumea, implicit poporul român, cum ați caracteriza prezentul sau cum vedeți că românii şi-ar putea mobiliza resursele pentru un alt destin, pentru un alt viitor?

Resursele renaşterii României sunt în miezul bun al acestei naţii

I.V.: Mulţumesc pentru această rememorare cu foarte mult miez a vieţii mele, în fond, a unei părţi importante din biografia mea. Într-adevăr, mă trag dintr-o familie de ţărani români din Oltenia, şi mie mi se pare că este foarte frumos şi inspirat când se spune că ţăranii au constituit dintotdeauna talpa ţării. Şi cred că încă se mai poate spune că ceea ce a mai rămas din ţărănimea română reprezintă partea cea mai puţin alterată, miezul bun al acestei naţii.

Am avut parte de foarte mari greutăţi. Într-adevăr tatăl meu începând de prin anii '38 a fost mereu chemat la concentrări. O lună ajungea acasă, două luni sau poate mai mult era chemat la concentrări, când într-o zonă a ţării, când în alta. A fost avansat la gradul de sergent, ceea ce pentru un ţăran era, ca să zic aşa, realizarea supremă pe care putea să o aibă în armată; era o mândrie să fii sergent, şi în cazul său comandant de tun, pentru că a făcut armata la artilerie.

Îmi aduc aminte din ce îmi povestea, şi nu se va şterge niciodată din memoria mea, relatarea pe care mi-a făcut-o (...) când s-a întors din Transilvania, unde fusese cu regimentul său de artilerie grea din Craiova, la Zalău. Acolo i-a prins momentul cedării Ardealului de Nord (...). Ordinul de retragere, de plecare din acea zonă, l-au primit fiind acolo şi îmi povestea cu ce durere au plecat soldaţii români fără să tragă un foc de armă, dar mai cu seamă cât de mult i-a afectat lucrul acesta pe ofiţeri, ce sentimente cumplite i-au încercat trebuind să execute ordinul de retragere. M-a impresionat foarte mult lucrul acesta şi au fost numeroase situaţii când deseori m-am gândit cât patriotism caracteriza armata română la acea vreme.

A.R.: *Armate de ţărani, nu de profesionişti.*

I.V.: Armate de ţărani, dar şi cu un corp de ofiţeri foarte bine instruit. (...) Între ofiţerii pe care i-a avut tatăl meu la regimentul de la Craiova a fost şi bunicul domnului ministru Costin Georgescu[9]. Despre numele, gradul şi însuşirile de om şi de strălucit ofiţer ale acestuia ştiam demult, dar despre calitatea de bunic [al domnului Costin Georgescu], ce urma să o aibă peste decenii, am aflat de curând.

A.R.: *Interesant, cum se regăsesc amintirile cu oamenii...*

I.V.: E interesant. Comandant de regiment a fost bunicul Domniei Sale. S-a apropiat apoi cu paşi repezi nenorocirea care a urmat. A plecat pe front, a început războiul la Prut (...) şi l-a terminat la Stalingrad, când a căzut prizonier. A revenit acasă după şapte ani. Toată acea distanţă imensă a drumului de la Prut la Volga a parcurs-o la pas.

Din copilărie mi-a fost insuflată dorinţa de învăţătură. Mama mea nu absolvise decât trei clase primare. Bunica paternă, care nu a făcut nicio clasă de şcoală, a secondat-o foarte mult pe mama în tot ceea ce avea de făcut în gospodărie, în casă, pentru copii. Eram eu şi sora mea. Am mai avut un frate, dar a murit de mic. Mama şi bunica s-au străduit să facă tot ceea ce le stătea în putinţă ca să mă dea la şcoală şi să capăt cât mai multă învăţătură. Le datorez enorm de mult pentru tot ceea ce au făcut pentru mine ca să mă dea să învăţ carte. A fost marea lor dorinţă de a fi învăţător. Ulterior, am fost cooptat pentru activitate politică în paralel cu activitatea didactică. Apoi am fost promovat în diverse funcţii de la prim secretar de plasă, cum era atunci organizarea administrativ-teritorială a ţării, până la comitetul judeţean, membru în biroul judeţean. Am promovat la Comitetul Central al UTM-ului, în primăvara anului 1949, când l-am cunoscut şi pe preşedintele de mai târziu al

[9] Costin Georgescu (n. 22 februarie 1942, Craiova -), inginer hidrotehnician, constructor, fost director de trust de construcţii la Metroul Bucureşti. Deputat din partea PNL în legislatura 1996-2000. Director al Serviciului Român de Informaţii (1997-2001) apoi ambasador extraordinar şi plenipotenţiar al României în Republica Cipru (2001-2004).

României, Ion Iliescu. Era un an diferența de vârstă dintre noi. El este născut în anul 1930, iar eu în anul 1931. Până la unificarea organizațiilor de tineret, fusese președintele pe țară al Uniunii Asociațiilor Elevilor din România. De mai mult timp fusese luat în atenție, atât pentru calitățile sale, cât şi pentru faptul că era fiu de ilegalist. La scurtă vreme a fost trimis la studii în U.R.S.S., încredințându-i-se şi funcția de conducător al organizației politice a studenților români aflați la Moscova. Tatăl său era un cunoscut ilegalist. Se pare că o parte din timpul în care se dedicase partidului, l-a petrecut în emigrație, în URSS.

În ce mă priveşte, în toamna anului 1951 am fost trimis la Şcoala militară de ofițeri a Ministerului de Interne, după a cărei absolvire, la 1 mai 1952, am slujit neîntrerupt în acest minister până în ultima zi a lunii decembrie 1989, când am fost arestat (...).

Parcă mai era o parte a întrebării...

A.R.: Parcurgând etapa de mijloc a istoriei, dintre cele trei la care mă refer, cea a ascensiunii, a apogeului şi declinului unui regim şi văzând în ce context neclar şi în ce orizonturi foarte ceţoase se găseşte poporul român, în prezent, cum ați caracteriza prezentul sau cum vedeți că acest popor şi-ar putea mobiliza resursele pentru un alt destin, pentru un alt viitor?

Când am văzut componența primului guvern post-Ceauşescu mi-am dat seama de pericolul ca lucrurile să regreseze foarte mult.

I.V.: Cred că fiecare cetățean al acestei țări, conştient de ceea ce vede şi cum se vede, înțelege şi este preocupat, profund preocupat de faptul că, din păcate, în cei peste 25 de ani care au trecut deja de la evenimentele din decembrie 1989 [nu a avut loc schimbarea aşteptată]. Cred că nu exista un om în țara asta care să nu fi sperat la ceva mai bun, sau oricum, că se va întâmpla ceva care va fi diferit de ceea ce a

Iulian N.Vlad – confesiuni pentru istorie

fost, dar neapărat pozitiv. Nu eram dintre cei care visau excesiv la lucruri numai pozitive, pentru că viața te pune în situații diverse şi pe tine ca individ, dar şi nații întregi, dar credeam, sincer credeam, că ceva mai bun se va întâmpla. Deşi, încă din primele zile ale lui decembrie 1989, când la putere au ajuns nişte oameni, pe care, în parte, îi cunoşteam, pe unii chiar mai bine, chiar foarte bine, mi-am dat seama că există pericolul ca lucrurile să meargă nu înainte, ci să regreseze foarte mult.

Când am aflat de componența primului guvern din decembrie 1989, m-am gândit că de fapt, nu ştiu ce se schimbă, pentru că cei mai mulți care erau atunci cooptați în acel guvern erau oameni, fie cu nişte activități anterioare angajate pe o anumită linie, pe un anumit drum, fie cu studii făcute cine ştie pe unde şi în ce condiții, de unde puteam să înțeleg că lucrurile nu se pot schimba radical şi, din păcate, aşa s-a şi întâmplat.

Eu cred că e foarte greu să se mai schimbe în timp scurt lucrurile. De ce? Din cauze multiple. Ar trebui timp mult să (...) se redreseze starea economică. În primul rând, pentru că, economic, țara, din păcate, este ruinată. Poate cuvântul este mult prea dur, dar nu cred că este departe de adevărul pe care îl întâlneşti la tot pasul. Am fost prin țară, nu neapărat ca să cunosc sau ca să trec în revistă distrugerile care s-au produs, dar a fost inevitabil să le ocolesc, pentru că erau în calea mea. Ştiam că pe locurile acelea fuseseră uzine şi chiar uzine de renume. Nu vezi decât ruine, dar ruine în adevăratul sens al cuvântului. Când am făcut un drum, venind din Ardeal şi coborând pe valea Jiului şi, înainte de asta, trecând pe la Hunedoara şi văzând ce s-a ales de Combinatul Siderurgic de acolo, acea a doua cetate de foc, prima fiind cea de la Reşița, aşa o intitulase şi un dramaturg, jucat în timpuri mai vechi [Mihail Davidoglu], „Cetatea de Foc". Combinatul siderurgic de la Hunedoara

era a doua „cetate de foc", dar de dimensiuni infinit de mari şi care alimenta, să zic aşa, dădea materia primă de bază pentru toată industria constructoare de maşini. Sau la Cugir, s-a ales praful de tot. De fapt, peste tot, unde te uiți, vezi ruine. Zilele trecute, am avut prilejul să ajung în județul Argeş; pe mine de județul Argeş mă leagă, între altele, şi faptul că acolo am fost ales deputat în Marea Adunare Națională, în circumscripția electorală Domneşti. Dar ca să ajung, unde aveam de ajuns, într-o zonă minunată, foarte frumoasă, a trebuit sa trecem cu maşina pe lângă Combinatul petrochimic de la Piteşti, care multă vreme a fost cel mai mare şi cel mai important Combinat petrochimic al României. Flacăra aceea de veghe, care era permanent la vedere, nu mai există. Peste toate instalațiile acelea, care îți impuneau un fel de respect şi admirație, s-a lăsat acum întunericul şi o degradare care te înfioară. Iată, dacă mă refer doar la asemenea mari platforme industriale, acestea nu se mai pot reface curând şi nici în locul lor nu văd şi nu am auzit să se mai construiască ceva notabil. Am ajuns dintr-o țară producătoare de o sumă de bunuri de larg consum, cu industrie pe măsură, într-o țară de consumatori, într-o piață de desfacere pentru alții.

Depopularea României, rezultatul unei conspirații?

Când se va putea modifica această situație? Eu nu văd să se refacă curând, mai cu seamă că, în jur de trei milioane de români şi-au părăsit, de nevoie, țara în căutarea unui loc de muncă. E îngrozitor când vezi la televizor nişte copii părăsiți. Pe mine unul mă săgetează în inimă, mă copleşesc scenele cu aceşti copii, rămaşi singuri, fără părinți, nu au nici rude apropiate care să îi susțină... Părinții lor sunt plecați la muncă departe, în străinătate. Cu cine să refaci această țară câtă vreme cele trei milioane de oameni plecați reprezintă cea mai bună forța de muncă, cea mai calificată şi

în putere, oamenii cei mai tineri?

A.R.: Apropo, aceste trei milioane de concetățeni ai noştri şi-au exercitat un drept la libera circulație şi de a se stabili unde vor ei sau au fost trimişi într-un exil forțat, împinşi de nevoi?

I.V.: Eu cred că, mai degrabă, au plecat forțați de împrejurări, de situație, să îşi caute un loc de muncă, să supraviețuiască, în definitiv, ei şi cei pe care i-au lăsat acasă. Treaba asta cu libera circulație se poate discuta. Sigur că este un aspect pe care nu îl neglijăm şi nici nu îl minimalizăm, dar trebuie să ne aducem, din când în când, aminte şi să le spunem şi prietenilor noştri că, cel puțin unii din noi, nu uităm cât promiteau şi ce promiteau înainte de a se dezintegra lagărul socialist.

A.R.: Sigur că da! Conferința de la Helsinki şi Actul final semnat la 1 august 1975.

I.V.: Exact! Şi toată propaganda făcută de posturile de radio „Europa Liberă", „Vocea Americii" ş.a. care a avut un impact puternic asupra opiniilor. Oamenii puteau să creadă, la ce se spunea atunci, că suntem aşteptați cu brațele deschise, numai să ne părăsim țara în care eram închişi. Acum, uite că nu mai pot să se ducă oriunde şi oricum, trebuie să aibă şi nişte bani în buzunar, ca să garanteze că acolo nu devin cerşetori, sau nu ştiu ce altceva.

A.R.: Ne putem gândi la o conspirație de depopulare a României?

I.V.: Dacă lucrurile merg aşa cum merg, se poate trage şi o astfel de concluzie. Asta ar fi cu adevărat tragic, pentru că au fost scoşi din țară, într-o formă sau alta, trei milioane sau peste trei milioane şi nu ştim dacă numărul ăsta nu va creşte în continuare. Nu există garanția că măcar cei care sunt acum în țară vor rămâne în viitor aici. Din sondajele pe care presa le-a făcut în rândul studenților care se specializează pe diverse domenii, destul de mulți sunt aceia care o

spun explicit că nu doresc să rămână în România ca să își exercite profesia.

A.R.: În toată lumea sunt aproximativ douăzeci și opt, treizeci de milioane de români. O gândire strategică bine fundamentată pe filoanele statornice ale interesului național, ar putea să canalizeze energiile acestor treizeci de milioane de români într-o direcție de renaștere a sentimentului de apartenență la teritoriul patriei?

I.V.: Cu siguranță, da! Dacă cei care răspund de destinele poporului român simt cu adevărat românește, sunt cu adevărat patrioți și vor cu adevărat ca România să mai existe, asta ar trebui să-i determine să se întoarcă la același concept care a ghidat guvernele României înainte de Primul Război Mondial și după, atunci când atâția români mai ales din Balcani, au optat pentru România. Sigur, cu fiecare zi care trece, dacă nu se face ceea ce ar trebui să se facă, aceasta va fi o cauză pierdută, pentru că trebuie să o spun cu foarte mare durere în suflet, pe mine mă afectează faptul că de exemplu, în Basarabia sunt foarte puțini acei basarabeni, (...) cei de origine română - că sunt și de origine etnică rusă, ucraineană, și așa mai departe și acestora nu le poți pretinde - dar mă doare enorm condiția celor de origine română, mă afectează că unii din ei nu mai simt românește, decât foarte puțin sau poate chiar deloc (...) Ceva trebuie făcut ca ei să își regăsească și să-și reafirme identitatea. Ultimele guvernări au încercat, dar cu tot efortul făcut pentru a-i aduce mai aproape de noi, drumul este anevoios și rezultatele nu se văd încă.

Ion Iliescu versus Iulian Vlad

A.R.: Ați amintit în evocarea succintă a biografiei dumneavoastră și de faptul că l-ați cunoscut pe Ion Iliescu. Știu și eu dintr-o istorisire orală că în tinerețe l-ați cunoscut și ați avut

Iulian N.Vlad – confesiuni pentru istorie

activități comune. Am văzut chiar și o poză de grup într-o tabără de tineret undeva la Timișul de Sus sau de Jos.

I.V.: La Timișul de Sus.

A.R.: Ion Iliescu este cel care, după un simulacru de judecată sumară a șefului statului – regizată în ziua de luni, 25 decembrie 1989 – i-a succedat practic (...) lui Nicolae Ceaușescu. Știm, de asemenea, că el a fost inițial foarte apropiat cuplului Nicolae și Elena Ceaușescu.

Când s-au separat apele? Când s-au învolburat și a început ceea ce mai mult sau mai puțin se știe?

I.V.: Așa cum îl cunosc eu, omul acesta are incontestabil o sumă de calități, dar are și anumite defecte definitorii. Unul dintre ele și nu lipsit de importanță a fost dorința permanentă și nestăpânită de a ajunge cât mai sus. Cu sau fără merit. A avut întotdeauna grijă să-și mascheze această înclinație, astfel încât târziu, chiar foarte târziu, i-a fost cunoscută. În același timp, este un om ascuns, ranchiunos și răzbunător. Este absolut fals zâmbetul „larg" și binevoitor pe care îl afișează aproape permanent. Este suficient în asemenea momente să-i privești ochii și fața pentru a observa cât de fals este.

Având în vedere cele spuse și rezumându-mă doar la atât, când a fost în grația cuplului Ceaușescu el a nutrit în intimitatea sa să-i ia locul lui Nicolae Ceaușescu, să ajungă în funcția supremă în partid și în stat.

A.R.: Da, acum pot fi mai bine înțelese motivele sincopelor și declinului carierei sale politice.

I.V.: (...) Revenind la anii lui de început, trebuie spus că nu și-a uitat nici interesul mai apropiat (...) iar interesul apropiat a fost și acela de a-și continua studiile și nu de a le face oriunde, că putea să le facă foarte bine și la București. El a fost trimis pe cheltuiala statului român în URSS (...). Este adevărat că școlile sovietice de la vremea aceea erau școli de renume (...). Nici acolo, pe timpul studiilor, nu s-a

despărțit de funcțiile politice. A continuat, deci, să își exercite într-un fel sau altul influența politică și să aibă și susținerea necesară de mai târziu.

După încheierea studiilor în U.R.S.S. a lucrat un timp la Uniunea Internațională a Studenților, care avea sediul la Praga. Apoi a devenit prim-secretar al UTM-ului. Era un salt foarte important și asta, mai cu seamă, datorită influenței exercitate și acțiunilor pe care la vremea respectivă Ceaușescu le-a întreprins în favoarea lui, determinându-l pe Gherghe Gheorghiu-Dej și pe ceilalți din conducerea partidului să fie de acord ca Ion Iliescu să fie ales în funcția de prim secretar al U.T.M. Aceasta era procedura. Sigur, formal se făceau niște alegeri, dar la partid se hotăra, iar funcția supremă în organizația de tineret nu o putea ocupa oricine, Gheorghiu Dej trebuia să dea ultima aprobare. Dar cine era cel care trebuia să facă propunerea? Acesta era Nicolae Ceaușescu, care la vremea respectivă îndeplinea funcția de secretar cu problemele organizatorice la Comitetul Central al partidului. El coordona și organizațiile de masă printre care și Uniunea Tineretului Muncitor. Din cele ce ne-a povestit Paul Niculescu-Mizil la Jilava, Gheorghiu Dej l-ar fi atenționat pe Ceaușescu să nu îl tot împingă în față pe Iliescu pentru că *„ce iese din pisică, tot șoareci mănâncă"*[10]. Gheorghiu Dej ar fi avut niște conflicte, direct sau indirect, cu tatăl lui Ion Iliescu și care, în plus, nu știu ce greșeli politice mai făcuse și din care motive fusese marginalizat. Probabil că el era în tabăra opusă lui Gheorghiu Dej. Fusese între emigranții de la Moscova, ori Gheorghiu Dej era reprezentantul comu-

[10] Ascensiunea politică a lui Ion Iliescu a început în anul 1965, după ce Nicolae Ceaușescu, la cel de al IX-lea Congres al Partidului (redenumit) Comunist Român, și-a impus o parte din «fidelii» cu care să-i înlocuiască pe liderii din echipa lui Gheorghiu Dej.

niștilor din țară, inclusiv din închisori și de aici tot timpul între ei era o separație, să zic așa, o despărțire.

A.R.: Unii erau la Hotelul „Lux" din Moscova, ceilalți în barăcile concentraționarului de la Târgu Jiu.

I.V.: Foarte plastic ce ai spus. Cât a ținut sau nu a ținut Ceaușescu cont de sfatul lui Dej, este altceva. Cert este că după modele pe care le știm și pe care cu siguranță Ceaușescu și le-a însușit la perfecție, el a încercat să promoveze niște oameni care ulterior să-l susțină, mai ales după moartea lui Dej. Prin astfel de oameni și prin alții care i s-au alăturat deschis, Ceaușescu a început o campanie de minimalizare a perioadei lui Dej.

A început apoi reabilitarea celor persecutați de Dej, printre ei fiind și tatăl lui Ion Iliescu. O dovadă a acestei acțiuni politice a fost promovarea în ierarhii tot mai înalte a lui Ion Iliescu. A fost adus la Comitetul Central în funcția de adjunct al șefului Secției de Propagandă [prim-secretar al C.C. al Uniunii Tineretului Comunist și ministru pentru problemele tineretului]. A urmat apoi funcția de șef al secției și secretar al Comitetului Central, iar în final cea de membru al Comitetului Politic Executiv. Nu mult timp după aceea, a urmat traseul invers al retrogradării, trimiterea în funcția de prim-secretar la Iași după care a urmat o nouă retrogradare la Timișoara și, în sfârșit, la Comitetul de Stat al Apelor, ca să încheie la Editura Tehnică.

A.R.: Și aș completa și cu nedezmințita sete și luptă pentru putere, după rețetele clasice ale sistemului.

Dar în legătură cu relațiile de muncă avute cu Ion Iliescu, în perioada în care amândoi erați activiști în mișcarea de tineret și ulterior, cum au fost aceste raporturi?

I.V.: De când l-am cunoscut - din primăvara anului 1949 și până în decembrie 1989 - am avut cu el raporturi normale. La Comitetul Central al UTM-ului lucram în secții diferite, nu în aceeași secție, dar ne-am cunoscut. Fiind tri-

mis la studii în U.R.S.S., el era disponibil mai ales în timpul vacanțelor mari. Atunci venea, aproape zi de zi, la Comitetul Central. Şi ulterior relațiile noastre, deşi sporadice, s-au menținut normale. Pe când era ministru al Apelor şi mai ales prim-secretar la Iaşi, am avut câteva întâlniri pe probleme de muncă.

Esențial este că ne cunoşteam, fiecare ştiam ce loc am avut la un anumit moment şi ce poziție am ocupat.

A.R.: Tocmai pentru asta am rămas surprins pentru că în interviurile acordate lui Vladimir Tismăneanu şi consemnate într-o carte, întrebat fiind „Când l-ați cunoscut pe generalul Vlad?", a răspuns că în decembrie 1989. Eu, personal, am putut să constat că, cel puțin în septembrie 1977, pe timpul unei vizite oficiale, când era prim secretar la Iaşi, ați avut câteva discuții iar eu eram undeva în spate. Am observat că vă cunoşteați destul de bine. De aceea, am rămas mirat când i-a spus lui Tismăneanu că nu v-a cunoscut decât în decembrie 1989.

I.V.: Da, este altă latură a caracterului acestui om. Vrând probabil să se detaşeze cu totul de cei care au ocupat pozițiile în timpul regimului Ceauşescu şi să demonstreze că nu a avut niciun fel de legătură cu ei, a dat acel răspuns care, literalmente, pe mine m-a indignat. Şi nu din cine ştie ce motive, ci pentru lipsa lui de corectitudine. Adică sunt atâția oameni care ştiu foarte bine care au fost relațiile noastre în decursul timpului şi să vii acum să spui aşa, foarte degajat: *„În decembrie 1989!"*

În decembrie 1989, prin tot ceea ce am făcut, eu am venit implicit şi explicit în sprijinul lui. Atunci nu era altă soluție. Dacă premeditam ceva sau dacă urmăream atingerea unui anumit scop, consecințele ar fi fost absolut imprevizibile. Ori aşa ceva, niciodată, în nicio împrejurare, nu aş fi putut face.

A.R.: Şi drept recunoaştere sau mulțumire...

I.V.: Trei condamnări, care cumulate au însumat aproape 25 de ani de închisoare.

Iulian N.Vlad – confesiuni pentru istorie

Capitolul II
Un alt fel de şef al Departamentului Securității Statului

Înainte de a mă numi şeful Securității Statului, Ceauşescu m-a testat zece ani.

A.R.: În primele zile ale lunii octombrie 1987, parcă era data de 3 sau 4 octombrie, ați fost numit ministru secretar de stat şi şef al Departamentului Securității Statului, cu legitimație de membru al Consiliului de Miniştri. Până la dumneavoastră eu nu am cunoştință să mai fi fost numită într-o funcție atât de importantă o persoană care a provenit chiar din interiorul sistemului.

Ce credeți că l-a determinat pe Nicolae Ceauşescu să vă numească, mai ales că Tudor Postelnicu[11]*, care v-a fost şef direct vreo 9 ani, nu prea am simțit să vă aibă la inimă? Dimpotrivă. După cum, în ceea ce vă priveşte, nu am reținut atunci să vă fi exteriorizat sentimentele, cele fireşti într-o astfel de împrejurare, a unei promovări şi a unui atât de mare credit de încredere. Dimpotrivă, am citit pe fața dumneavoastră o oarecare îngrijorare.*

I.V.: Mă bucur că, încă o dată, îmi demonstrezi cât de pătrunzător eşti. Ai văzut infinit mai departe decât se vede din primele imagini. Ai văzut dincolo de aparențe şi ai înțeles ceea ce (...) trăiam în realitate. Într-adevăr, cred că am fost cel dintâi şi, dacă nu mă înşel, şi ultimul şef al securității ales sau, mă rog, ridicat dintre cadrele acestei instituții. Poate şi printre puținii români care au avut acces într-o astfel de poziție, pentru că instituția aceasta, mai cu seamă la începuturile ei, şi pe parcursul mai multor ani

[11] Tudor Postelnicu (n. 13 noiembrie 1931, în Provița de Sus, județul Prahova –d. 12 august 2017), activist al PCR, prim secretar al Comitetului Județean Buzău, al PCR, şef al Departamentului Securității Statului (1978-1987), Ministru de Interne (1987-1989), membru supleant al Comitetului Politic Executiv al C.C. al P.C.R. (1984 - 1989).

după, a avut în frunte persoane care proveneau din alte „zone geografice". Eu l-am cunoscut pe Nicolae Ceauşescu mai demult, din perioada când eram activist al Comitetului Central al U.T.M.-ului, dânsul fiind, la un moment dat, însărcinat cu coordonarea organizațiilor de tineret. Nu știu dacă m-a remarcat, într-un fel sau altul atunci sau dacă m-a reținut în memorie. Cert este că, pe parcursul anilor, după ce am fost numit în funcția de secretar general la Ministerul de Interne – aceasta era inițial funcția, care ulterior s-a numit „secretar de stat" şi pe care am preluat-o şi eu – au existat câteva momente când l-am cunoscut nemijlocit şi destul de repede pe șeful statului.

Până la generalul Vlad, toți membrii conducerii securității au eşuat în misiunile de pregătire a vizitelor de stat

După un an, pentru că eu am fost numit în funcția de secretar general al Ministerului de Interne, secretar de stat în mai 1977, exact peste un an, tot în luna mai 1978 a dispus ceva care, cu adevărat, m-a surprins şi anume a hotărât să mă ia în Republica Democrată Germană, unde se deplasa pentru o întâlnire a secretarilor generali ai partidelor din țările socialiste. A fost oarecum o întâmplare, hai să nu zic bizară, dar oricum interesantă, căci primind direct ordinul să mă prezint la cabinetului secretarului general şi cum era firesc, fără să mi se spună pentru ce şi eventual (...), cu ce să mă pregătesc, m-am dus la ministru să îi raportez că am primit un asemenea ordin. Ministrul de Interne era Teodor Coman. I-am raportat că am primit, cu nu ştiu câte minute în urmă, ordin ca să mă prezint la tovarăşul secretar general. Dar, zic, *„nu ştiu pentru ce sunt chemat şi cu ce să fiu pregătit"*. *„Păi nici eu nu ştiu, du-te!"*

M-am dus, pur şi simplu, fără să ştiu de ce. Am fost introdus şi m-a întrebat: *„Vlade, cum merge treaba? "* Am dat un răspuns general, în sensul că eu cred că merge satisfăcător. *„Lasă că despre asta mai vorbim. Să te pregăteşti că mergi cu mine în Germania"*.

Iulian N.Vlad – confesiuni pentru istorie

Dar în ce calitate, cu ce să mă duc, cu ce să mă pregătesc, nu mi-a spus. Până atunci, toate vizitele în străinătate fuseseră pregătite de unul dintre membrii importanți ai conducerii Securității Statului. Aceste pregătiri au căpătat consistență când Ceauşescu, după ce a devenit preşedintele României, a început să facă vizite mai dese în străinătate. Ca şef de stat, desigur avea o altă deschidere, o altă greutate şi era interesat, bineînțeles, să fie cunoscut, să se facă cunoscut şi să realizeze contacte cu şefi de state din întreaga lume. Prima vizită a fost pregătită, nu mai țin minte în care țară occidentală, de fostul prim adjunct al preşedintelui Consiliului Securității Statului, generalul Grigore Răduică. După câte am auzit, Ceauşescu a fost nemulțumit de activitatea acestuia. Nici nu se putea altfel. Generalul Răduică era un om care venea din activul de partid, toată viața fusese activist de partid în armată şi, mai apoi, la Comitetul Central. Nu cunoştea o sumă de lucruri strict necesare pregătirii unei vizite de stat în deplină securitate şi nici o limbă străină. Era foarte greu să faci o asemenea treabă, neavând un minim de pregătire şi experiență. Prima vizită cu generalul Răduică, mi-am adus aminte, a fost în Germania.

A urmat o altă vizită în Țările de Jos sau în Franța. Pentru această a doua vizită a fost trimis ca antemergător generalul Constantin Stoica, adjunct al preşedintelui Consiliului Securităţii Statului, un om mai deschis la minte şi care după părerea mea a făcut şi multe lucruri bune, mai cu seamă că eu, fiind la vremea respectivă şef al Direcției de Învățământ, cu ajutorul lui am rezolvat o sumă de lucruri foarte importante. Preşedinte al Consiliului Securităţii Statului era Ion Stănescu, un om de excepție, care a lăsat urme adânci în instituția pe care a păstorit-o.

Revenind la vizită, din păcate, nici generalul Stoica nu a dat satisfacții.

A urmat o altă vizită în nordul Africii, prima în Tunisia, și a fost trimis pentru pregătire generalul Nicolae Doicaru, prim-adjunct al președintelui Consiliului Securității Statului pentru activitatea de informații externe. După cum se vede, au fost luați la rând toți cei din conducerea Departamentului. Generalul Doicaru, ca prim adjunct al ministrului și șef al Direcției Generale de Informații Externe, se presupunea că ar cunoaște spațiile ce urmau a fi vizitate. Firește, avea și toate pârghiile necesare. Era, în definitiv, șeful spionajului.

Dar cum se mai întâmplă uneori, în zona aceasta a relațiilor externe, lucrurile mai scapă de sub control. Am fost martori, de exemplu, chiar zilele acestea, la o gafă diplomatică, de care mi-a fost și mie, ca cetățean român, rușine când s-a produs. Penibilă, de-a dreptul penibilă, situația când i s-a înmânat, zilele trecute, ministrului de externe al Germaniei o broșură pe coperta căreia în loc de conturul Germaniei era conturul Franței cu steagul Germaniei. Mai ales că, în străfundurile conștiinței celor două națiuni cred că, încă, mai sălășluiesc resentimente, e un lucru cum nu se poate mai regretabil din partea Ministerului de Externe. Ce fel de oameni sunt acolo, ce pregătire au?

A.R.: *Eu cred că au transmis un mesaj. Uniunea Europeană și granițele. Desigur, sunt ironic.*

I.V.: Și asta e posibil, după cum e posibil s-o fi făcut și ca să îl compromită pe ministrul acesta de externe, care e de foarte puțină vreme și care, săracul e destul de stingher în lucruri care n-au cum să iasă bine, dacă nu este sprijinit, și mai cu seamă, dacă unii din subalternii esențiali din minister nu îi vin în sprijin, ci dimpotrivă îl sabotează.

Dar, să revenim la vizita președintelui României în Tunisia. Acolo s-a întâmplat ceva de domeniul antologiei

vizitelor de stat. Generalul Doicaru nu a fost informat, nici de către ambasador și nici de către subordonații săi aflați la post la Tunis, că Habib Bourguiba, președintele Tunisiei suferea de o boală cumplită, Alzheimer, și avea momente când își pierdea cu totul memoria. Așa s-a întâmplat și în timpul vizitei președintelui României. A avut momente de luciditate la aeroport, când l-a primit și l-a condus la reședința care-i era rezervată. Conform protocolului, la scurtă vreme, Ceaușescu trebuia să facă o vizită la reședința președintelui Bourguiba. Când au ajuns acolo, acesta s-a uitat așa, în gol, și a zis: *„Dar cine sunteți și cu ce ocazie?"* Ceaușescu a crezut că s-a făcut o glumă, dar, din păcate, îl avea în fața pe Bourguiba într-un moment fără luciditate.

Ceaușescu a fost foarte marcat, șocat de-a dreptul. Nu putea concepe cum a fost posibilă atâta superficialitate în pregătirea vizitei. Se întâmplase ceva foarte grav. Practic, vizita a fost compromisă, nu s-a mai realizat decât așa, mă rog, de ochii lumii, ca să nu se spună că nu a fost.

Generalul Doicaru nu a mai avut atribuții pe linia aceasta. A urmat, în ordinea „succesiunii legale", generalul Pacepa, care, cred că aproximativ un an și ceva, a fost desemnat să se ocupe de pregătirea vizitelor. Cum știa foarte bine să mobilizeze oamenii care erau la post și poate a mai avut și un sprijin extern, nu se știe cum, sau despre asta nu putem discuta, primele vizite de care s-a ocupat au fost de succes.

A.R.: *Marea Britanie și Statele Unite...*

I.V.: Din păcate, cea din Statele Unite a marcat sfârșitul, o încheiere cumplit de dureroasă pentru perspectivele ce i se deschiseseră lui Pacepa. Acolo s-a organizat o manifestație a ungurilor, chiar înainte de plecare, în fața hotelului unde era cazată delegația, la New York. Deci, până aici, lucrurile au mers strună, dar la New York, la terminarea vizitei, s-au întâmplat cele ce urmează. Foarte violenți, cum

sunt vecinii noştri, pretutindeni pe unde se află dau probe în sensul ăsta, aşa a fost şi atunci. Ceauşescu nu a mai putut să iasă din hotel, nu şi-a mai putut desfăşura nişte activităţi şi a plecat. Bineînţeles, l-a chemat pe Pacepa şi i-a spus: *„Du-te, ia legătura, cere-le gazdelor să facă ordine...”*. Evident că manifestaţia s-a făcut şi cu binecuvântarea gazdelor, pentru că altfel emigranţii nu puteau să iasă în stradă; ăştia erau foarte disciplinaţi acolo pe unde se aflau, în caz contrar, riscau expulzarea: dacă de la poliţie au ordin să iasă, ies, dacă au ordin să stea acasă, stau acasă. Acolo nu se discută, cum se face prin alte părţi.

Când a venit acasă din America[12], Ceauşescu a fost foarte supărat şi acesta a fost contextul în care m-a chemat pe mine să merg la Berlin. Repet, Pacepa a fost trimis, să zic aşa, la plimbare. Şi-a îndeplinit în continuare funcţia de secretar de stat, adjunct al şefului Direcţiei Generale de Informaţii Externe, care era în acel moment Romus Dima.

A.R.: *Şi nu i s-a mai împlinit aspiraţia de a fi şef al casei prezidenţiale.*

I.V.: Exact, visa la o astfel de demnitate. Un proiect care a fost abandonat...

A.R.: *Să fie mareşalul palatului!*

I.V.: Şi l-a trimis la (...). Acum, era normal ca să iau legătura cu şeful Direcţiei a V-a, de fapt cu locţiitorul şefului direcţiei, pentru că nu era numit un şef al direcţiei, nici asta

[12] Ultima vizită a lui Ceauşescu în SUA a avut loc în perioada 11-17 aprilie 1978, la invitaţia preşedintelui Jimmy Carter. În discursul oficial de recepţie la primirea liderului român, preşedintele Jimmy Carter, afirma: „Este corect să spunem că în ultimii 10 ani, relaţiile prieteneşti dintre SUA şi România au crescut şi s-au îmbunătăţit rapid, spre satisfacţia şi beneficiul popoarelor noastre. Schimburile dintre ţările noastre au crescut de peste 10 ori în ultimii 10 ani. Şi datorită creşterii existente în relaţiile dintre noi, ne aşteptăm ca volumul să se dubleze în următorii trei ani. Este un mare avantaj pentru mine, ca Preşedinte, să am şansa de a mă consulta cu un lider naţional şi internaţional precum este vizitatorul meu de azi”.

Iulian N.Vlad – confesiuni pentru istorie

nu am înţeles de ce. Chiar şi generalul Moise, care fusese adjunct al ministrului, când a fost trimis la comanda Direcţiei a V-a, tot pe funcţia de adjunct şef direcţie a fost numit. I-a urmat generalul Nicolae Stan, care era dornic, chiar foarte dornic, să ajungă şef al acestei direcţii, dar a stat un an şi ceva, doi ani, dacă nu mai mult, fără să fie numit şef.

Eu, fiind de bună credinţă, după ce Ceauşescu mi-a spus ce era de spus, am trecut pe la Vasile Nicolcioiu, şeful Protocolului de partid şi de stat, al ceremonialului, să-l întreb ce e la Berlin, ce se întâmplă acolo, să cer cât de multe amănunte, să mă edific cum trebuie să mă pregătesc, cu ce trebuie să mă duc şi ce trebuie să am în vedere.

Dar am trecut şi pe la Direcţia a V-a, pentru că generalul Stan trebuia să ştie toate acestea şi l-am rugat să mă pună în temă. Dar, la urmă, mă întreabă: *„Dar de ce vă interesează? ” „Păi, uite am primit ordin să merg şi eu la Berlin”*. Probabil s-o fi gândit că năzuiesc să îi iau locul. Nu am avut şi nu aş fi avut niciodată o asemenea dorinţă. Dincolo de faptul că aş fi fost şi retrogradat, evident, într-un fel. Şi am mers la Berlin. Acolo nu mi s-a dat nici un ordin. Nu mi s-a cerut nimic. Dar, din când în când, eram privit din locul unde se afla Ceauşescu.

Ceauşescu mi-a dat răspunderea îndeplinirii obiectivelor politico-economice ale vizitelor externe

S-a terminat vizita, am venit acasă şi peste două săptămâni, din nou am fost chemat şi mi s-a ordonat: *„Să te pregăteşti, că plecăm în Asia!”*. Tot aşa, fără să-mi spună concret unde. Şi, într-adevăr a fost un periplu, mai întâi o oprire la Teheran, apoi o vizită foarte frumoasă în China, urmată de alte vizite în Coreea de Nord, cu pregătirile şi cu primirile care erau specifice în zona respectivă, şi apoi în Indochina, în Laos, în Vietnam şi în Cambodgia. La revenire, au avut loc escale în India şi, respectiv, într-unul din

Emiratele Arabe Unite. Nici de data aceasta nu mi s-a dat nicio sarcină concretă, dar tot timpul am fost ținut sub observație. Probabil, a vrut să vadă cum mă comport, ce fac... Ei bine, pentru următoarele vizite, care au avut loc în Europa, Orientul Mijlociu, Africa, Canada, plus multe altele, timp de un deceniu, am fost însărcinat direct să răspund de pregătirea lor și, de fiecare dată, cu cel puțin o săptămână înainte de a se realiza vizita, mă duceam cu o echipă pentru pregătire sub toate aspectele, până la detalii. Era o treabă delicată și foarte complicată, mai ales că, între timp, mi s-au dat niște sarcini în plus: să mă ocup și de problemele politice și de problemele economice ș.a.m.d. Adică, nu aveam numai responsabilitatea asigurării măsurilor de securitate care, sigur, nu sunt puține și ușoare, erau specializate, să zic așa, pe când celelalte erau probleme de ordin diplomatic, politic, economic, care aveau un cu totul alt caracter și impuneau abordări de cu totul altă natură.

A.R.: Cum ați reușit să surmontați, poate și nedumerirea, poate și orgoliile celor de la Ministerul de Externe, de la Protocolul de Stat, când ați primit și coordonarea ansamblului pregătirii vizitelor? Lucrurile nu erau chiar simple. Erau niște instituții specializate, rutinate. Apoi, problematicile ministerelor economice erau centrele de greutate, mizele vizitelor, dincolo de succesul politico-diplomatic, care nu poate fi ignorat.

I.V.: E chiar foarte bine pusă întrebarea. Nu a fost ușor. M-am gândit chiar de la început, că trebuie să obțin colaborarea acestor oameni, să nu-i îndepărtez și, poate cu mai mult tact, cu mai multă atenție, să-i atrag, pentru ca împreună, eu fiind cel care coordonam treburile, să facem niște lucruri absolut notabile. Le sunt recunoscător tuturor acestor oameni pentru că, în același timp, am avut și de învățat. Unele dintre ele erau lucruri noi, pe care m-am străduit să le învăț cât mai bine și cât mai repede. Și iată, așa au început să se deruleze activitățile pe linia asta, încât a

trebuit să le duc timp de 11 ani. Eu cred că, de fapt în perioada asta, Ceaușescu m-a cunoscut cel mai bine, pentru că în timpul vizitelor eram cel care lucram nemijlocit cu el.

Îi aduceam informațiile pe care le primeam din țară, transmiteam dispozițiile, pe linia noastră, pe linia guvernului – erau treburi care priveau membrii guvernului, de regulă, sau priveau atribuțiile secretarului personal. Dar, referindu-mă la subiectul nostru, au fost și niște momente foarte semnificative când am fost primit de șefi de stat. Aceasta, pentru că aveam obligația ca în țara respectivă să ajung neapărat la șeful statului sau al guvernului, după caz, căruia să îi prezint omagiile șefului statului român, dar și dorințele sau propunerile de program, dar nu numai atât, chiar și tematica convorbirilor pe care o dorea partea română, pe care o agrea președintele.

Nu este deloc exclus, dimpotrivă, cred că și datorită unor aprecieri făcute în prezența mea de unii dintre șefii statelor vizitate, nu știu dacă pentru a mă elogia sau pentru a-i mulțumi lui Ceaușescu ca urmare a modului în care s-a lucrat pentru reușita vizitelor, președintele a avut temeiurile și motivarea pentru numirea mea ca ministru secretar de stat și șef al Departamentului Securității Statului.

A.R.: Dintre multele personalități străine, care șefi de state și de guverne v-au impresionat aparte și merită un loc special, pentru a fi evocați?

I.V.: Bineînțeles, că, de la distanță, pe primul loc îl pun pe de Gaulle. A fost un om de stat, care pe cât era de voinic, pe tot atât de uriașă i-a fost statura politică internațională și contribuția cu totul remarcabilă ca prieten al României.

A.R.: Dar, pe generalul Charles de Gaulle l-ați cunoscut în țară, cu prilejul vizitei efectuate în luna mai a anului 1968.

I.V.: L-am cunoscut în țară. Am fost desemnat aghiotant și l-am însoțit pe parcursul întregii vizite. Cele mai interesante momente au fost convorbirile pe care le-a avut

preşedintele României cu de Gaulle, sau de Gaulle cu preşedintele României, pe distanţele de la Sinaia la Bucureşti şi retur, respectiv, de la Bucureşti la Craiova şi retur. Generalul de Gaulle a dorit să se includă în programul vizitei şi o întâlnire particulară cu unul dintre colegii români pe care i-a avut la Saint Cyr şi care, de fapt, fusese şeful promoţiei. Dar…francezii sunt atât de orgolioşi, îi cunoşti foarte bine abia după ce ai nişte raporturi strânse cu ei şi chiar la ei acasă.

A.R.: Au scos doi şefi de promoţie...

I.V.: Da. Şi al doilea şef de promoţie a fost de Gaulle, ca să fie şi un francez, nu doar un străin.

Deci, generalul de Gaulle a fost cel care mi-a lăsat cea mai puternică impresie, dar bineînţeles că au mai fost şi alţii. Iau un exemplu, la întâmplare: preşedintele Pakistanului, generalul Muhammad Zia-ul-Haq, căruia, când i s-a raportat că m-am prezentat, înainte de a mă fi primit, i s-a spus că sunt general. El era un general făcut la şcoală englezească, făcuse studiile în Anglia şi avea toată armata în spate şi, imediat a spus că vrea să mă cunoască.

M-am prezentat cum trebuia să o fac. După încheierea discuţiei, m-a invitat ca seara să iau masa cu el şi, bineînţeles, şi cu aghiotantul lui, tot general. Dar nu asta a fost problema. Poanta e mai hazlie puţin. La sosirea lui Ceauşescu, s-a deplasat el însuşi pentru întâmpinarea la aeroport. Nu era obligatoriu că toţi şefii de stat gazdă să vină la primire, depindea de protocolul fiecărei ţări, dar el a ţinut să fie prezent la primirea pe aeroport. Eu eram de faţă împreună cu un grup cu români, cei de la ambasadă şi cei cu care mai venisem şi, la un moment dat, s-a uitat spre noi, ne-a văzut şi l-a trimis pe aghiotantul lui să mă cheme, pe motiv că preşedintele Zia-ul-Haq are să îmi spună ceva. Bineînţeles, m-am dus şi mi-a spus: *„Dumneavoastră să rămâneţi aici, să staţi cu noi"*. Am răspuns: *„Domnule preşedinte, calitatea mea mă obligă să fiu în partea cealaltă."* *„Bun, dacă astea sunt regulile la dumneavoastră, aşa să fie"*. Dar, în fine, a început vizita, am fost duşi la reşedinţă, după care a urmat primirea oficială la palatul prezidenţial, un palat impunător şi acolo, după momentul primirii formale, aşa cum se face, trebuiau făcute fotografiile. Conform regulilor de ceremonial, intră în poză cei doi preşedinţi cu soţiile. Eu eram la o distanţă regulamentară, normală. La un moment dat, văd ceva agitaţie acolo, iar preşedintele Pakistanului îşi cheamă aghiotantul, pe care-l trimite la mine. Acesta îmi spune că mă cheamă generalul, preşedintele Zia-ul-Haq. Sigur, m-am dus. Când m-a văzut, Ceauşescu s-a uitat întrebător la mine, nu am ştiu ce să îi spun, dar preşedintele Zia-ul-Haq intervine: *„Veniţi să facem o poză împreună!"* şi îi comunică lui Ceauşescu că vrea să fiu şi eu fotografiat cu cei doi preşedinţi. Eu, vă daţi seama, pur şi simplu, nu ştiam ce să fac. Ceauşescu a încuviinţat şi m-am aşezat şi eu acolo în cadru. S-au făcut pozele. Nu am mai dat importanţă chestiunii, dar când am ajuns la reşedinţă, mă cheamă Elena Ceauşescu şi-mi zice: *„Dar ce-ai căutat să te duci acolo în poză?"* *„Tovarăşa Elena Ceauşescu, dar nu m-am dus eu, pur şi simplu, am fost pus acolo cu mâna, cum se spune, a fost dorinţa preşedintelui."* Ceauşescu întotdeauna atent la nişte nuanţe care uneori aveau greutate, a intervenit: *„Dar lasă, dragă, e foarte bine"* şi m-a inclus între cei care l-au însoţit la discuţia tête-à-tête. Foarte important!

A.R.: Pentru el a fost un câştig simpatia manifestată faţă de Dumneavoastră a preşedintelui pakistanez.

I.V.: Bineînţeles. Şi-a dat seama că eu avusesem o anumită deschidere, dar trebuie să ai minte să pricepi nişte lucruri. Dar nu am terminat pe povestit istorioara. După tot periplul ăsta, am ajuns acasă. La aeroport, bineînţeles, ne aşteptau ministrul de interne şi ministrul securităţii. L-am văzut pe ministrul securităţii puţin abătut, ca să nu zic supărat. M-am dus şi i-am salutat. Foarte rece, Tudor

Postelnicu, mă întreabă: *„Cred că veniți și pe la sediu?"* Ce puteam să-i răspund, decât că direct la sediu vreau să ajung, deși acasă nu mai fusesem de o lună. *„Vin la sediu"*. *„Da. Atuncea, să treceți pe la mine!"*. Am ajuns la birou, după care m-am dus la el. Am întrebat cine este cu el acolo. Mi s-a spus că *„tovarășul Petru Enache"*. Petru Enache era secretar al Comitetului Central pe problemele de propagandă. Am intrat, ne-am salutat. Zice: *„Luați loc!"* La un moment dat, îl văd pe Postelnicu că trage sertarul de la birou, se uită la poză, se uită și la mine și scoate pe urmă fotografia, după care mă interoghează: *„Tovarășe general, dar ce-i cu poza asta?"* Era fotografia cu mine între cei doi președinți.

—*„Tovarășe ministru, după cum vedeți, președintele României, președintele Pakistanului și eu."*

—*„Dar dumneavoastră de ce sunteți aici?"*, mă întreabă Postelnicu.

Răspund: *„Am primit ordin"*.

Postelnicu: *„De la cine ați primit ordin?"*

Răspund: *„De la tovarășul președinte Ceaușescu, dânsul a aprobat."*

Postelnicu: *„Da? ! Păi spuneți așa, tovarășe!"*

A.R. *Deci șeful securității și cu șeful ideologiei partidului puseseră la cale de-o anchetă.*

I.V.: Exact. Erau nedumeriți. Venise cu poza, fiindcă i-o trimisese „Agerpres"-ul - ei făceau asta - și erau nedumeriți ce caută ăsta acolo, între cei doi președinți?!

A. R.: *Deci ei au descifrat altfel.*

I.V.: Bineînțeles. Păcat că... Deci, au fost și asemenea întâmplări. Dar, ca să conchid, părerea mea intimă este că în împrejurările acestea, observându-mă atâta vreme, a avut timp să mă cunoască, să se convingă ce fel de om sunt, ce pot, cât pot și ce nu pot.

A.R.: *Practic, a fost o numire gândită în urma a cel puțin 9-10 ani de cunoaștere nemijlocită, plus anii anteriori în care au mai fost contacte tangențiale.*

Iulian N.Vlad – confesiuni pentru istorie

I.V.: Și cert este că, să o spun și pe asta, într-adevăr, cum bine ai spus, Postelnicu nu m-a agreat. Dovadă e ceea ce s-a întâmplat mai apoi. În ziua când s-a hotărât numirea, am fost chemați la Comitetul Central. Veniseră la președinte, la Ceaușescu, Homoștean, Postelnicu și eu. Erau de față Constantin Dăscălescu și Emil Bobu. Ceaușescu, foarte expeditiv și fără introducere, zice: *„Am hotărât că tu, Homoștean, să pleci la Hunedoara, ca președinte al Consiliului Județean."* L-a trimis întâi acolo și după aceea ambasador la Praga. Și am înțeles (...) mai ales că îl trimite la Hunedoara, unde cred că a fost foarte bine. Ceaușescu: *„În locul tău merge Postelnicu."* Deci, Postelnicu, ministru de Interne. Apoi, continuă: *„Tu, Vlad, preiei Departamentul Securității Statului. Nu avem timp acum să stăm de vorbă pe îndelete, dar o să discutăm amănunțit"*. (...) Ceaușescu încheie: *„Dăscălescu, mergi și instalează-i!"*.

Și, într-adevăr, de acolo am venit la minister. Fusese convocat Consiliul de conducere al Ministerului de Interne și Consiliul de conducere al Departamentului Securității Statului. Primul ministru Constantin Dăscălescu a dat citire hotărârii de eliberare a lui Homoștean din funcția de ministru de interne și de numire a noului ministru, respectiv a mea, pe funcția de ministru-secretar de stat și șef al Departamentului Securității Statului.

Tudor Postelnicu nu l-a dorit pe generalul Vlad la comanda Securității

Nu mai reține exact, dar cred că după o zi, am fost la Ceaușescu. Era prima dată când mă duceam în calitatea pe care o aveam cu niște informații. După ce a văzut informațiile, observ că se trage așa pe scaun, pentru a sta mai comod, apoi se uită la mine, mai îndelung. În sinea mea, mă întrebam ce-o fi urmând? Ceaușescu: *„Măi Vlad, mă, ce are Postelnicu ăsta cu tine?"* La orice mă așteptam să mă întrebe

dar la aşa ceva, nu. *„Tovarăşe preşedinte..."*, eu întotdeauna m-am adresat cu apelativul preşedinte, aşa deprinsesem din lungul şir de ani, cât am pregătit vizitele afară, pentru că acolo dacă îi spuneai secretar general nu însemna nimic pentru şefii de stat.

A.R.: Era oarecum şi intraductibil, în unele limbi...

I.V.: Era intraductibil şi ce reprezenta? Secretarul general al unul partid. Mare lucru! Bineînţeles, la noi avea cu totul alte conotaţii. Comandant suprem, poate pentru militari mai reprezenta ceva, dar asta nu însemna că, neapărat, trebuia să fie şi şef al statului, că nu întotdeauna comandanţii armatelor sunt şi şefi ai statelor. Funcţia reprezentativă esenţială era cea de preşedinte al republicii.

– Tovarăşe preşedinte, nu ştiu să fi făcut ceva.

– Dar ştii că el nu te-a susţinut, el a venit cu altă propunere.

Nu am îndrăznit să întreb cine a fost. Am aflat ulterior de el, dar din cu totul altă sursă şi într-un alt context.

În continuare, eu i-am spus: *„Vă asigur că nu va fi niciun fel de animozitate între mine şi el, ca ministru, ştiu că trebuie să conlucrăm foarte strâns, departamentul este în structura ministerului, ministerul trebuie să asigure resursele, (...) şi avem tot interesul ca lucrurile să meargă bine, în definitiv e vorba de interesele ţării."*

- *„Bine, măi, aşa să faci!"* – zice Ceauşescu.

Ceauşescu nu a avut de transmis noului şef al Securităţii elemente de strategie politică privind realizarea securităţii României

A.R.: Deci, aţi fost chemat a doua zi după investirea în funcţie, la preşedintele republicii. În afară de faptul că Tudor Postelnicu avea ceva cu dumneavoastră şi nu v-ar fi dorit ca şef al securităţii, şi acum să o spunem pe cea dreaptă, funcţia de ministru de interne era un fel de foarte mare pălărie peste mai multe capete având în vedere organizarea ministerului şi autonomia departamentelor principale din componenţa sa.

Dar în ceea priveşte viziunea Preşedintelui României, a Comandantului Suprem cu privire la securitatea României, v-a spus ceva, v-a cerut ceva, v-a fixat nişte obiective?

I.V.: Nu. Nu aş putea să spun că mi-a trasat anumite linii directoare în această privinţă. Ceea ce a subliniat atunci, voi mai reveni asupra acestei idei şi pe parcurs, a fost: *„să căutam să fim cât mai exacţi în ceea ce avem de prezentat, de raportat şi neapărat să fim cât mai oportuni"*.

Eu am înţeles, cred, îndeajuns de bine această recomandare, mai cu seamă că ştiam [şi din experienţa anterioară] că până când ajungea la preşedinte o informaţie importantă, aceasta trebuia să treacă prin mai prin multe mâini, pentru ca să i se dea o formă pe care o considera acceptabilă purtătorul mesajului. Dar, aproape de fiecare dată când i se prezenta un material informativ, punea întrebări, dorea să se clarifice, nu comenta urmările, adică nu definea ceea ce ar fi trebuit să se facă în continuare, decât în linii generale, în termeni generali. Pentru că de fiecare dată, mi-am dat seama că se ferea să intre în terminologia specifică muncii de informaţii, pe care nu o stăpânea şi se ferea să nu greşească, pentru a nu fi interpretat, iar, pe de altă parte, era chiar bine să nu se bage, să zic aşa, în astfel de lucruri mai specializate.

În orice caz, vreau să spun că, cel mai adesea, eu apreciez că am lucrat în cele mai bune condiţii cu dânsul, în sensul că primea informaţia, o citea cu atenţie, îmi cerea explicaţii lămuritoare acolo unde era nevoie şi, deşi nu aprecia în cuvinte o treabă făcută bine şi cu folos, îmi dădeam seama că este satisfăcut, ceea ce este, fără îndoială, încurajator pentru oricine se găseşte într-o asemenea situaţie. Rareori se întâmpla să îl găsesc într-o stare de receptivitate nu dintre cele mai bune şi îmi dădeam seama, că ori avusese anterior o discuţie mai puţin benefică cu cineva, ori urmare a unor suferinţe fizice, care, cel puţin în

ultimul an, se dovediseră a fi tot mai mari, tot mai evidente. De altfel, aşa şi cred, că nu mai avea cuprinderea pe care odinioară o demonstrase. Nu i se diminuase în niciun fel memoria, pentru că dintotdeauna i-am admirat în mod deosebit memoria pe care o avea, cu totul şi cu totul remarcabilă. Îşi amintea de lucruri pe care i le prezentasem poate cu luni în urmă şi trebuia şi eu la rândul meu să fac efortul de a păstra şi detaliile unor informaţii, pentru ca să pot, atunci când s-ar putea să fiu întrebat, să dau explicaţiile cuvenite. Sub acest raport, rar mi s-a întâmplat ca în existenţa mea de muncă, de multe decenii, să mai întâlnesc pe cineva cu o memorie atât de cuprinzătoare. Era absolut remarcabil din punctul ăsta de vedere. În alt plan, am avut prilejul să-l văd şi în momente de destindere, dar de o vreme, despre acest aspect voi face şi precizări mai detaliate, deci de un timp am observat că se închistase foarte mult. Atunci când l-am cunoscut, mai la început, m-a frapat faptul că îţi recita pe de rost versurile unor mari poeţi români, şi nu ştiu dacă memorarea acelor versuri stătea la îndemâna oricui. Deci asta, apropo de memorie.

Ce aş mai putea să mai remarc e că, uneori, nu privea cu suficientă încredere ceea ce i se spune. Asta şi fiindcă, aşa era situaţia, noi întotdeauna suntem purtătorii unor veşti neplăcute, căci prin natura a ceea ce facem, nu aducem veşti întotdeauna îmbucurătoare. Au fost şi situaţii când s-au prezentat şi veşti bune şi cu totul deosebite din acest punct de vedere, dar cel mai adesea se întâmpla invers. Ei, la un asemenea tip de veşti, nu tocmai bune, nu de puţine ori constatam că priveşte în gol, nu că nu te recepţiona sau că nu voia să audă, dar sesizam că avea îndoieli şi trebuia să fii foarte bine documentat şi să îi spui cu argumente imbatabile ceea ce era de spus. Cum mi se pare că am mai amintit, totdeauna aveau prioritate informaţiile care veneau pe linie de partid şi pe undeva eu înţelegeam lucrul ăsta, pentru că

el întotdeauna s-a considerat nu numai o creaţie a partidului, dar şi un creator al acelei instituţii. Şi, cu foarte mare greutate putea să accepte că ar putea veni altcineva cu lucruri mai exacte şi mai corect prezentate decât partidul, partid despre care, până la urmă, s-a înşelat, pentru că, după evenimentele din decembrie 1989, partidul s-a autodemolat, ca şi când nu ar fi existat. E un lucru asupra căruia, poate mai degrabă istoricii, sociologii, oamenii din alte specialităţi e nevoie să se concentreze, să se consacre, să vadă care este pe fond explicaţia acestui fenomen. Dar fenomenul ca atare a existat, iar eu unul, personal, am fost frapat de ceea ce s-a întâmplat, pentru că nu mă aşteptam ca totul să se termine aşa cum s-a terminat. Sigur ar mai fi poate şi alte comentarii de făcut în legătură cu modul în care se lucra cu preşedintele. Eu am lucrat bine, încă o dată subliniez faptul acesta.

Concepţia seculară a ţăranului român ca model de dezvoltare şi conducere

A.R.: *Nu s-ar putea spune că în România acelui timp nu au existat competenţe economice şi oameni vizionari. Totuşi, e greu de admis şi de înţeles ce fel de consilieri în materie de politici economice a avut Nicolae Ceauşescu? Aveam foarte multe capacităţi productive, dar nu mai aveam, la jumătatea anilor '80, pieţe de desfacere şi acumulam stocuri. Asta însemna pierderi imense. Întreţineam la foc continuu obiective care deja erau găuri negre şi împovărau bugetul ţării. Existau resurse alimentare, cât să fie îndestulată o populaţie de patru ori mai mare, dar fluiera vântul prin galantare. Populaţia a suportat stoic, a îndurat privaţiuni pentru plata datoriei externe.*

Datoria a fost plătită, dar în loc să avem parte de liberalizarea consumului intern şi să fie recâştigat suportul popular, Nicolae Ceauşescu ce a făcut?

I.V.: Da, Aurel... E un subiect foarte important, cel pe care l-ai enunţat şi, ce să zic, e foarte cuprinzător. Se poate

vorbi foarte mult aici. Am să încerc să concentrez, cât va fi cu putință. Vezi, conducerea supercentralizată și nu numai faptul că fiecare hotărâre importantă care se referea la stat, economie, politică ș.a.m.d. pornea dintr-un singur punct, de la un singur om, care, cu „ajutorul" multora dintre cei care îl înconjurau, devenise omul care trebuie să emane totul și în stare să dea soluții la toate problemele. Aceasta ar fi, poate, una din explicațiile care se pot da acestui complex de probleme. Pentru că intervine, arbitrar, hotărârea unilaterală care, cel mai adesea, se confunda cu o anumită dorință și care nu avea fundamentarea necesară, nu pentru că nu s-ar fi putut face o fundamentare teoretică, bazată pe o cercetare serioasă. Vreau să spun că în anii aceia, după părerea mea, se ajunsese ca și în aparatul de partid, dar și în instituțiile de profil ale statului să fie numeroși oameni, cadre foarte bine pregătite, în stare să studieze, să elaboreze proiecte, planuri bine fundamentate și teoretic și practic. Numai că, dacă concluziile la care ajungeau cercetătorii sau consilierii, ori ministerele, atunci când prezentau niște proiecte, chiar cei din aparatul de partid, dacă nu își găseau corespondența deplină în conceptul, în gândirea pe care o avea conducătorul unic, planul rămânea mort. Nu putem să spunem că nu dispuneam de capacități, de valori. Totuși, se ajunsese să avem o bază materială, într-o bună măsură performantă, dar produceam fără să valorificăm deplin pe piața externă și, bineînțeles, cu consecințele care se știu și în viața, de zi cu zi, a cetățenilor. După aceea, pornind tot de la acest concept [al conducătorului unic] sau de la o dorință de independență absolută, ceea ce nu cred că este cu putință să se întâmple vreodată undeva, chiar și în statele cu o putere economică cu totul deosebită și cu mijloace de susținere, de apărare cu totul remarcabile, pentru că nu cred că este posibil și poate chiar nici nu este necesar ca totul să fie o economie închisă, exhaustivă.

A.R.: De tip feudal, cum avea țăranul român, care făcea de toate. Bunicul meu dinspre mamă era plugar, apicultor, zootehnist, avicultor, fierar, dulgher, opincar, cânta la vioară, fluier, tulnic și goarnă. Cultiva tutun și-și confecționa țigările, în foiță, ori trabuc. Aprindea focul cu amnarul. Bunica topea, melița și torcea cânepa din care țesea pânza pentru zestrea fetelor, așternuturi, cămăși. Cu puținii bani obținuți din vânzarea surplusului, îndeosebi ouă, miere, se cumpăra sarea, petrolul, păcura pentru unsul osiilor carului, bumbacul necesar pentru o calitate superioară a țesăturilor din fir de cânepă. Într-o asemenea gospodărie erau bineveniți cinci, șapte și chiar mai mulți copii, aveau loc și doi-trei copii rămași orfani, de pe urma foametei care a cuprins Moldova, în anii de după război...

I.V.: Exact, să își facă de toate pentru consumul propriu în gospodăria personală. Ei, oarecum, pornind de la, hai să zicem, tradiția aceasta, pe care a cunoscut-o bine Ceaușescu și căreia i-a rămas poate prizonier toată viața - cred că s-a raportat la anii dintâi ai vieții lui, ai copilăriei, la tradiția țărănească și mai cu seamă la cea din zona de origine - ceea ce într-o sumă de privințe nu a fost rău, pentru că, într-o formă sau alta, aceasta i-a alimentat și patriotismul care nu-i este contestabil. Cine îi contestă lui Ceaușescu dragostea de patrie, de țară, cred că săvârșește un lucru premeditat, rău. Este însă la fel de adevărat, că urmările nu au fost dintre cele mai fericite. Dintotdeauna, nu e suficient numai să proclami un lucru, trebuie să îl și susții, trebuie să-l transpui și în realitatea vieții, de zi cu zi, a oamenilor.

A.R.: Am impresia că Ceaușescu iubea o țară abstractă și nu oamenii ei.

I.V.: Nu aș putea zice că vedea așa lucrurile, chiar în forma aceasta. Dar, oricum, cu trecerea anilor, cu îmbătrânirea lui fizică, cred că se desprinsese de o sumă de realități care nu ar trebui să te părăsească până în ultimul moment de viață.

A.R.: Apropo, această schimbare a capacităților sale de percepție și de decizie nu a generat niciun sentiment de îngrijorare în rândul principalilor colaboratori? Ei nu și-au pus probleme?

I.V.: Eu cred că mulți dintre colaboratori, sau cel puțin unii dintre colaboratori, poate chiar și dintre cei mai formal devotați, zic formal devotați, cred că în intimitatea lor nu s-au gândit la ceea ce spui, pentru că cei mai mulți nu erau decât niște oameni lipsiți de inteligență și, mai cu seamă, de o experiență de viață care să le deschidă gândirea. Aceasta și pentru că, prin educația politică de partid pe care o avuseseră, fuseseră transformați într-un astfel de tip de oameni. Nu știu dacă erau prototip al omului nou, pe care socialismul dorea neapărat să îl făurească, dar cred că dominantă la acești oameni era dorința de parvenire, de a fi în funcții, de a urca cât mai sus în ierarhia nomenclaturii politice, de a-și menține pozițiile și, deci, puterea. Ori, pentru asta trebuie să fii întotdeauna și necondiționat de acord cu ceea ce spune conducătorul. Am participat la o sumă de momente când mi-am dat seama că, rarisim, unii dintre ei încercau să nuanțeze ceea ce voiau să spună, nu să conteste neapărat, ci să aibă o umbră de rezervă în legătură cu o chestiune sau alta care era în discuție.

Dar cei mai mulți, ori dădeau simplu din cap că sunt de acord, vrând să demonstreze că liderul suprem nici că putea să spună un lucru mai adevărat, ori, cu mult entuziasm, elogiau explicit.

A.R.: În anul 1989, deloc întâmplător, nu știu dacă contextul extern era cel potrivit, a venit cu trei lucruri care scot în evidență și altceva. Revizuirea Pactului Ribbentrop–Molotov în chestiunea Basarabiei, fondarea unei bănci internaționale a țărilor din lumea a treia (Mișcarea Țărilor Nealiniate, rămase fără lider după Tito) și capacitatea României de a deveni putere nucleară.

Doriți să comentați?

I.V.: Da. Foarte interesante toate cele trei chestiuni. Unele sunt produsul megalomaniei, cu siguranță.

E adevărat că lichidarea datoriei externe care era o povară pentru țară a reprezentat, ca să zic așa, un punct de referință. Nu vreau să îl calific acum.

Poate din cele ce voi spune, va rezulta.

A.R.: Ne-am pus mari speranțe, atunci când s-a anunțat că România nu mai are datorii externe și, chiar mai mult, că balanța este cu câteva miliarde pe plus, dar după aceea...

I.V.: Exact. Pentru că și aici a triumfat, să spun așa, mentalitatea țărănească a lui Ceaușescu, foarte prezentă în părțile lui de origine, că țăranul considera că e o foarte grea povară – care după părerea mea era un mod de gândire corect – să fie dator și mai ales dator la bănci. Băncile te spoliau și cred că și astăzi o fac.

Și atunci, într-adevăr, atunci când a fost nevoie să se facă efortul industrializării, care a fost imens, a fost formidabil, sigur că trebuia recurs la o asemenea soluție, aceea a împrumutului extern.

Măsurile severe de economii, dar și multe altele, prin care s-a reușit, într-un termen cât mai scurt, să se achite datoria externă, au fost un fapt pozitiv, în ciuda criticilor care au fost atunci făcute, mai ales în interior, că, în exterior nu știu dacă nu a convenit.

A.R.: Chiar ne-au obligat, prin 1981-1983, la strângerea drastică a curelei...

Dar, să nu fii dator la bancă, ce înseamnă asta, având în vedere politica externă promovată de Ceaușescu?

I.V.: Să nu fii dator la bancă înseamnă că nu ești dependent de voința celor care hotărăsc destinele omenirii. Sigur, astăzi constat că mulți nu știu, sau dacă știu foarte exact ce a fost și cum a fost, nu au curajul să se pronunțe, asupra unor lucruri care-i depășesc.

A.R.: Tocmai de aceea este bine să fie lămurite.

I.V.: Dar faptul de a nu mai fi datoare țara și prin aceasta de a nu mai greva datoriile asupra repartizării produsului național – așa cum se putea la vremea aceea - astfel încât să ajungă și până la omul de rând, cât se poate din acel produs, a fost un lucru incontestabil pozitiv.

Partea dureroasă, partea tristă este exact aceea pe care ai spus-o, că nu a urmat ceea ce ar fi fost logic și normal să se întâmple, adică să se simtă efectele pozitive în nivelul de trai al oamenilor. Nu s-a întâmplat așa. Și, de ce nu s-a întâmplat? Pentru că, spuneam, din dorința de a merge mai departe, din megalomanie, și pentru a demonstra poporului român – dar nu avea nevoie să demonstreze acest lucru poporului și altora – mai cu seamă, fiindcă începuse, cred, o fixație, ceva exagerat în felul lui de a vedea relațiile României cu lumea. Trebuia să fim totdeauna deasupra, să fim totdeauna, cum să zic, remarcați, ceea ce, sigur, nu e rău, dar să ne măsurăm și posibilitățile, să vedem în ce măsură suntem în stare să facem lucrul respectiv fără urmări, fără consecințe contrarii a ceea ce era proclamat ca necesitate.

A.R.: Așa a și fost remarcat. Ar fi binevenită dezvoltarea enunțului.

I.V.: Vom vorbi cu siguranță și despre asta, dar acum suntem la acest moment. Ce s-a întâmplat după achitarea datoriei externe? A început să se vorbească în plenara Comitetului Central și, dacă nu mă înșel, și într-o sesiune a Marii Adunări Naționale, care a urmat plenarei, despre ce perspective formidabile are România și ce obiective importante ar urma să atingă. Să devenim un fel de, hai să zicem, Elveție a zonei geografice în care ne găsim, adică să se creeze aici o bancă de creditare externă. România, ea însăși, să fie cea care să dea împrumuturi. Să devenim un fel de bancheri. Era o gândire fără acoperire, asta fără îndoială. De dorit, nu știu dacă nu ar fi dorit oricare dintre cetățenii

români să devină posibil așa ceva (...) Dar ca să judeci lucrurile într-un asemenea mod, trebuie să te raportezi, în primul rând, la ceea ce poți face și dacă poți face așa ceva. Și, ceea ce este hotărâtor, dacă ești lăsat să faci. Este de subliniat lucrul acesta, că trebuie să fii și lăsat să faci, să fii sprijinit, eventual, să faci. Lucrul acesta era cu neputință. Băncile internaționale nu ar fi putut ceda din terenul pe care l-au câștigat în decursul secolelor, în favoarea unei Românii de-abia eliberate de povara unui împrumut extern. Asta era în legătură cu împrumutul.

În legătură cu infatuarea, cu acea dorință de a arăta lumii, de a demonstra altora cine suntem și ce facem noi, a fost, după părerea mea, poate lucrul cel mai puțin inspirat, din tot ceea ce privește afirmarea lui Ceaușescu în politica externă a României. Asta și pentru că au fost cu adevărat, momente și perioade lungi de timp, când prin discursul politic și prin acțiunea politică, Ceaușescu s-a afirmat, pe bune, ca unul dintre cei mai importanți lideri politici ai vremii.

Dar, de data aceasta, venind tocmai el – fost campion al dezarmării, organizator și al unui referendum național pentru dezarmarea nucleară, cu enunțarea publică a posibilității de a produce bomba atomică – a fost, după părerea mea, o mare greșeală, care, firește a fost plătită. Sigur că, România avea capacități tehnice, tehnico-științifice, mai cu seamă, sau poate, chiar în primul rând, științifice. Aveam oamenii de știință capabili să lucreze la un asemenea proiect, dar de aici și până la capacitatea tehnică și la cheltuielile colosale pe care le presupunea un asemenea proiect este foarte mare distanță. Și apoi „Qui prodest?", cum spuneau cei din vechime, dacă intra România în clubul țărilor nucleare, cu potențial militar atomic? Era primită? Erau alte state cu capacitate financiară și de altă natură, mai mare decât o avea România și, trecând deja câteva decenii,

nu au putut să facă nici până astăzi pasul hotărâtor în această direcție. Țările deținătoare de armament atomic constituie un club închis și cu pozițiile pe care niciodată nu o să le cedeze de bună voie. Iată, deci, cam asta aș crede eu că pot fi unele din explicațiile care se pot da la subiectele puse în discuție.

Declinul generalului Pacepa

A.R.: Înainte de a merge mai departe, aș reveni la o chestiune anterioară, fiindcă ați amintit în treacăt despre episodul vizitei în Statele Unite și finalul nefericit al acestei vizite, care a marcat, practic, compromiterea prestigiului profesional al lui Pacepa. Dacă Pacepa a fost omul, cu adevărat, al americanilor, așa cum s-a dorit a se acredita, putea oare exista vreun interes ca vizita să se sfârșească prost, iar agentul lor să piardă creditul câștigat și să nu fie la fel de bine plasat? El era infiltrat pe lângă cuplul prezidențial, cu acces și posibilități în zona deciziilor de cel mai înalt nivel. Mai mult, prin informațiile secrete de spionaj, putea influența aceste decizii.

Ce serviciu, ori mare putere, ar fi sacrificat un agent de asemenea anvergură?

I.V.: Raționamentul pe care îl faci, dragă Aurel, este corect, este just. Din punct de vedere operativ este incontestabil.

A.R.: Așa gândesc și eu, nu politic. Nu gândesc politic. Mă raportez strict la rațiunile spionajului și ale contraspionajului.

I.V.: Lucrurile, nu ca să simplificăm, pot fi împărțite...

A.R.: Adică, nu era în perioada în care, deja apărut Gorbaciov, totuși România, respectiv, opoziția lui Ceaușescu la hegemonismul Moscovei conta în balanța relațiilor internaționale din acel moment, ne aflam în anul 1978.

I.V.: Este adevărat. Lucrurile trebuie cercetate mai în adâncime și eu cred că lucrul acesta este posibil să îl facem încă în timpul vieții noastre, să zic așa, deși pentru lămurirea unor chestiuni mari nu e suficientă nici măcar

durata medie a vieții unui om. Este nevoie de mai mult timp, dar cred că, în cazul acesta, lucrurile ar putea fi, cât de cât, clarificate. Desigur, noi întotdeauna am avut dorința asta și aș putea zice că și capacitatea de a o face, de a clarifica necunoscutele, dar nu am avut mijloacele, pentru că foarte multă vreme informația de care am dispus a fost limitată. S-a referit, mai cu seamă, la ceea ce am știut aici, și nu am avut acces și la informația din alte surse, din afară, pe spații mari. Din păcate, nici acum nu o avem și eu nu știu dacă cei care dețin cele mai multe date în legătură cu acest caz ar fi foarte dispuși astăzi să ne pună și nouă la dispoziție unele din informațiile care ar fi hotărâtoare pentru clarificare. Se pare că în privința aceasta s-au făcut niște încercări, unii din autorii care au și scris și s-au pronunțat în legătură cu acest caz au ajuns deja la niște concluzii. Nu știu cât se bazează pe informație și cât se bazează pe intuiție, dar este incontestabil faptul că în momentul acela de la New York, care a constituit un moment de cotitură în ceea ce îl privește pe Pacepa și viitorul lui, ori a scăpat de sub control la americani, pentru că așa cum spuneam cei care primesc autorizații pentru întruniri, pentru manifestații acolo se conformează riguros, pentru că dacă nu o fac, suferă consecințe și una dintre ele este că data viitoare să nu mai apară. Și nu cred că își pot permite să riște și să intre în conflict cu autoritățile în acest fel. Deci, ori a scăpat de sub control și americanii, CIA ori FBI, nu au apreciat că va fi ceva de amploare și de natură să îl supere profund pe Ceaușescu și, deci, să îi pericliteze poziția lui Pacepa ori poate au lăsat lucrurile să meargă astfel pentru că poziția lui Pacepa începuse să se degradeze de mai mult timp. Sigur, ea s-a erodat puternic, mai ales, după. Au intervenit elemente noi, s-au cunoscut fapte noi, iar decizia lui de a trece de cealaltă parte, adică de a trece și fizic de cealaltă parte, l-a determinat s-o facă în iulie 1978. Sigur, s-au emis

mai multe ipoteze în legătură cu plecarea lui. Una din ele a fost încă cu un an şi ceva înainte, când generalul Doicaru a fost demis de la conducerea Direcției de Informații Externe şi trimis la Ministerul Turismului, iar în locul lui nu a fost promovat Pacepa, cum cred că se aştepta, era 99,9% sigur că el ar fi cel care trebuia să îi ia locul. Cum lucrul acesta nu s-a întâmplat, i-a dat de gândit şi lui şi celor cu care lucra afară. Este evident, era un semn foarte clar de ce omul nu a fost promovat.

A doua ipoteză. S-au întâmplat nişte lucruri pe la Vamă, unde el a fost foarte mult implicat şi lucrul acesta i-a cauzat foarte mult, pentru că toate datele care s-au obținut atunci s-au raportat şefului statului. Totuşi, cu trecerea pe care o avea el la „curtea împăratului", să zic aşa, faptul de a fi făcut acele lucruri era de natură să îl compromită, dar nu era un impediment pentru care să nu fie menținut pe mai departe.

O a treia ipoteză. Povesteam ieri că, după episodul de la New-York, prima vizită care a urmat a fost în Germania, unde Pacepa nu a mai fost. Următoarea ieşire a fost un periplu mare în țările din Asia unde, de asemenea, Pacepa nu a mai fost prezent. Păi, nu trebuia să îşi pună problema şi el şi ceilalți, ce se întâmplă? Deci, era dovadă incontestabilă că nu se mai avea încredere în el. Faptul că a dezertat şi a trădat, totuşi, în ultimul moment, într-un context când trebuia să se ia o hotărâre în legătură cu avionul pe care urma să îl cumpărăm de la nemți, avionul prototip pe care să îl fabricam noi, chiar atunci când trebuia să facem totul ca să demonstrăm lumii că iată şi pe direcția asta suntem performanți, constituie o altă pistă a investigaţiilor.

Sincer vorbind, nu poate fi decât un motiv de mândrie că puteam face şi am şi făcut, am demonstrat cu Uzina de avioane de la Craiova, că putem să facem avioane şi încă unele foarte bune. Avioane de luptă, avioane militare în

Iulian N.Vlad – confesiuni pentru istorie

principal. La fel era cu Uzina de avioane de la Bacău şi cu cea care era pe cale să se extindă aici la Bucureşti. Nemții trenau. Şi cred că nu era numai mâna lor aici, cred că era şi mâna sovieticilor, care nu aveau niciun interes ca România să devină, din importatoare de aparate de zbor, exportatoare de avioane de cel puțin mediu curier şi scurt curier. Ei, şi atunci se punea problema să se clarifice odată şi să-l trimită, aşadar pe Pacepa, care fusese în inima problemei, să aducă un răspuns, e albă sau e neagră. Şi astfel s-a ivit posibilitatea, poate cea mai la-ndemână, pentru că, probabil, dacă mai întârzia, s-ar fi putut să fie mai rău pentru el, să se devoaleze bine şi alte lucruri şi atunci nu cred că ar mai fi putut ieşi din țară. Deci, se ivise posibilitatea să-l trimită şi să facă ceea ce se ştie că a făcut.

A.R.: Înainte de a încheia cu acest subiect, cu Pacepa, eu reţin faptul că atunci când s-au prezentat concluziile finale ale anchetei privind cazul său, deşi aţi fost cel mai înalt demnitar român mandatat să vă duceţi în R. F. Germania, după ce el a rămas acolo şi aţi fost practic investit şi cu coordonarea comisiei de anchetă, dintre membrii Biroului Executiv al Consiliului de conducere al ministerului doar Dumneavoastră nu aţi luat cuvântul în acea şedinţă. Eu, în intimitatea mea, poate că am intuit de ce nu aţi făcut-o.

Dacă doriți să comentați, dacă este posibil...

I.V.: Aş vrea mai întâi să facem o precizare. Coordonarea comisiei de cercetare a plecării lui Pacepa nu am avut-o eu. A avut-o însuşi ministrul Postelnicu, ajutat de generalul Macri şi în componența comisiei au fost şi alți şefi de unități importante. Misiunea mea în cazul Pacepa, s-a rezumat la ceea ce am avut de făcut în Germania.

Într-adevăr, poate că a fost partea cea mai delicată, cea mai complicată a ceea ce trebuia clarificat din caz, pentru că din Germania fugise şi acolo era de cercetat, de căutat şi de stabilit o seamă de lucruri. Vreau să spun că nu a fost deloc uşor ceea ce aveam de făcut. La început primele contacte pe

care le-am avut cu omologi din Ministerul de Interne şi respectiv din serviciile de informaţii germane au fost, nu reci, dar destul de reticente şi lucrul acesta mi l-am explicat, pe de-o parte, prin faptul că nu ne cunoşteam, nu mai avusesem nişte întâlniri, nu ştiam mare lucru decât poate din „cărţi" unii despre ceilalţi, dar cred că nici nemţii nu de la început, din prima zi, s-au dovedit a fi suficient de cooperanţi, fiindcă... nu au avut toate dezlegările cuvenite. Probabil s-au gândit că americanii care erau, bineînţeles, principalul obiect de studiu, s-ar fi putut supăra pe ei. Nu ştiu dacă s-au supărat sau nu, dar după câteva zile de contacte pe care zilnic le-am avut cu ei, am observat, la un moment dat, că sunt mai cooperanţi şi m-au ajutat să clarific cât am putut de bine lucrurile. E adevărat că, de acasă eram mereu impulsionat, nu de puţine ori mi s-a indicat să cer audienţă la cancelarul Germaniei. Nu a fost nevoie, dar, bineînţeles, cancelarul era în cunoştinţă de prezenţa mea acolo atât prin ministrul de interne, cu care am avut contacte, cât şi prin ministrul de externe şi a fost informat despre mersul lucrurilor. Nu ştiu dacă s-a dorit să existe o oarecare derutare, dar iniţial au dat de înţeles că ar fi putut să dezerteze şi în est, nu numai în vest. Bineînţeles că această ipoteză – sau această problemă – ne-o pusesem şi noi.

A.R.: Ceea ce spuneţi este în premieră absolută.

I.V.: Da. Este problema ce ne-o pusesem şi noi la Bucureşti. Având în vedere nişte antecedente cu greutate în caz. Dar reuşisem pe alte canale, cu alte mijloace, să stabilesc indubitabil faptul că a plecat la destinaţie din una dintre cele mai importante baze militare americane din R.F.G. şi, deci, era evident că nu zbura de acolo spre est şi cu un avion militar american. Şi, atunci, în această situaţie şi omologii germani s-au arătat a fi nu numai concilianţi, au avut chiar şi nişte deschideri, care ulterior ne-au fost de mare folos pentru că, nu peste mult timp, am revenit în R.F.G.

pentru două acţiuni foarte importante.

Una, pentru documentare la unităţile lor cele mai bune pe linie de luptă antiteroristă şi fără nicio rezervă am constatat că ni s-a arătat totul, începând de la München şi până la Marea Nordului, în câteva locuri, în unele unităţi. Am luat cunoştinţă de dotarea unităţii de intervenţie C.S.G.-9, care a acţionat în mari operaţiuni contrateroriste interne şi externe. Şi ne-au ajutat, nu numai ca să înţelegem o sumă de tehnici, metode şi proceduri, pe care nu le puteam şti, nu aveam de unde, dar şi în ceea ce priveşte dotarea tehnică şi mijloace de luptă antiteroristă.

A doua revenire a fost atunci când am pregătit vizita şefului statului şi care a fost o vizită dintre cele mai productive. Mai fusese în Germania, dar aceasta a fost cea mai importantă vizită şi dintre cei pe care îi cunoscusem şi cu care avusesem contacte, secretari de stat şi şefi de mari unităţii de informaţii, chiar şefii serviciilor de informaţii şi contrainformaţii, toţi mi-au fost de foarte mare sprijin în pregătirea vizitei. Poate despre asta o să discutăm cândva separat, pentru că sunt nişte lucruri care ar merita să rămână pentru posteritate.

A.R.: Pacepa, în memoriile sale sau în referirile sale ulterioare, interviuri, cărţi, nu s-a referit deloc la generalul Vlad...

I.V.: Scuză-mă, nu am răspuns la o întrebarea punctuală. Nu am luat cuvântul la şedinţa aceea, pentru că nu a fost... dar interesant este că s-a remarcat faptul că la şedinţa consiliului de conducere de analiză a cazului şi de prelucrare a învăţămintelor, eu am tăcut.

A.R.: Eu am sesizat acest fapt şi tăcerea dumneavoastră, având în vedere ce au vorbit alţii, îmi dădeam seama că nu puteaţi spune asemenea lucruri.

I.V.: Bineînţeles, asta pe de-o parte. Pe de altă parte, erau nişte, mă rog, un fel de discuri uzate, unele care mi-ar fi fost penibil să...

A.R.: Deci nu au fost niște abordări profesioniste, de substanță. Au fost niște lozinci politice de înfierare și de ocolire practic a fondului.

I.V.: Și asta trebuiau să o facă cei care fuseseră ani de-a rândul în contact nemijlocit cu el și așa mai departe.

A.R.: Eu am făcut referire la rolul Dumneavoastră de coordonare și pentru că răposatul general Macri, de câte ori intra într-o fundătură, venea imediat la generalul Vlad, factual era mai prezent aici, decât în altă parte (...).

I.V.: Pentru că veni vorba, întotdeauna am să evoc cu respect numele lui Macri. Am să îl elogiez pentru toate faptele lui de merit și îi voi păstra personal amintirea unui bun camarad. Macri, însă, săvârșea și niște greșeli, nu neapărat că voia să le facă. Erau pur și simplu niște scăpări, care erau determinate de temperamentul său impulsiv și când se pornea într-o anumită direcție, foarte greu se mai putea opri cu forțele proprii. Frânele nu-l mai țineau. Și au fost nu puține cazurile, când a trebuit să intervin, fiindcă, în astfel de situații, prestigiul lui avea de suferit. Îmi era evident că trebuia să stopez o anumită treabă și asta nu a fost bine, dar repet, încă o dată, pe ansamblu, Macri poate constitui un model de devotament, de dăruire, absolut remarcabil. Și niciodată omul acesta nu s-a ferit de greu. Dimpotrivă, când a fost greu și unde a fost cel mai greu, el întotdeauna, se oferea să meargă. Așa s-a întâmplat și cu ceea ce a avut loc la Timișoara în decembrie 1989, când am hotărât să trimit acolo un colectiv să vadă ce s-a întâmplat la fața locului, pentru că din ceea ce mi se raportase de acolo nu erau foarte clare lucrurile și am zis, fiind și el de față, prezenți fiind și alți șefi de unități mari, am întrebat: *„Cine credeți că ar fi cel mai potrivit să meargă"*? Și m-am uitat, așa pe rând, i-am luat cu privirea. Macri a fost singurul care s-a oferit. Alții care ar fi trebuit de fapt să ajungă acolo și care din punctul meu de vedere erau mai necesari pentru că evenimentele de acolo erau pe problemele lor de muncă.

Hai să nu zic că au pus capul în pământ sau că s-au întors într-o parte, dar nu s-au oferit. Macri s-a oferit și m-a rugat să îl numesc pe el să plece.

A.R.: Proiectul Casei prezidențiale, deci cu varianta Pacepa în această demnitate, a eșuat, proiectul casei prezidențiale cu generalul Moise de asemenea, dar Dumneavoastră în cei 11 ani în care v-ați ocupat de pregătirea vizitelor în străinătate, nu vi s-a propus să fiți șeful Casei Prezidențiale?

I.V.: Nu, nici nu mi s-a propus și nici nu aș fi năzuit spre așa ceva, pentru că bănuiesc că, mai ales, unii din cei pe care i-ai citat, fuseseră foarte departe de miezul problemelor ce trebuie soluționate din poziția de șef al casei prezidențiale. Nu, nu m-ar fi atras. Sigur, dacă primești ordin cum se spune, cu plăcere, dar eu nu am năzuit și nici măcar nu am ajuns în niște momente când se putea discuta mai relaxat, să zic așa, cu președintele în timpul deplasărilor ce se făceau, dimineața, mai cu seama, după ce ieșea din casa unde era găzduit. Era o regulă. Cel puțin un sfert de oră, o jumătate de oră, făcea o plimbare prin parcul sau curtea imobilului respectiv și chema să fie însoțit. Cum eu trebuia să mă trezesc întotdeauna înainte și să fiu, cum se spune, să îl primesc când coboară, destul de des mă nimeream să fiu cu dânsul, să îl însoțesc și, în momentele alea discutam și lucruri, ca să zic așa, mai pământene, mai lumești, inclusiv impresii din țara respectivă pe care nu i le puteai spune la un raport oficial.

Capitolul III
De la dictatura proletară a lui Gheorghe Gheorghiu Dej la democrația socialistă a lui Nicolae Ceaușescu

Gheorghiu Dej și Nicolae Ceaușescu vor intra în istorie ca doi lideri importanți

A.R.: L-ați cunoscut personal și pe Gheorghe Gheorghiu Dej. Cum ar putea fi comparați cei doi lideri? A fost Nicolae Ceaușescu omul pe care Dej l-ar fi dorit să îi succeadă? Întreb deoarece în percepția mea erau personalități structural diferite, iar mișcarea lui Ceaușescu din 1967 de demascare a abuzurilor regimului de dictatură populară, a ilegalităților și a abuzurilor în reprimarea opoziției politice, cu țintă clară de clătinare a popularității lui Dej, totuși, nu pare a fi afectat cota de simpatie a lui Dej.

I.V.: Poate că atunci a avut efect de moment, înțelegând peste câteva luni, ceva mai mult. Dar cu trecerea timpului și, mai ales, după anii 1990, nemulțumirea populară – ca să fiu mai delicat, față de regimul comunist – s-a revărsat în principal, asupra celor pe care evenimentele din decembrie i-au găsit în vârful piramidei. Astfel, lucrurile au fost de natură să se vadă mai relaxat, mai favorabil pentru Dej, pentru că trecuseră, de acum, decenii și generațiile noi, mai cu seamă, majoritatea celor care ieșiseră în stradă, aflaseră despre Dej din cărți, mai mult teoretic, de la părinții, ori de la bunicii lor, dintre cei care muriseră prin închisori.

Timpul făcuse ca lucrurile să fie, oarecum, mai estompate.

A.R.: Aici este de observat un aspect relevant. Dej, totuși, a pregătit acea amnistie și scoatere din detenție și acolo au fost oameni inteligenți, intelectuali, deci a fost vorba de elita societății românești. Această elită a înțeles de ce a ajuns acolo, nu din vina lui Dej, poate.

I.V.: Nu, nu. E foarte bine pusă problema.

A.R.: În schimb, în plan propagandistic, ei, totuși, au susținut ceea ce Dej a făcut și, deci, asta a părut o mișcare prin care Dej s-a detașat și a contat în aprecierea lui.

I.V.: Este adevărat, fără îndoială, după cum putem adăuga și deschiderea porților partidului mai cu seamă pentru intelectualitate, care s-a făcut tot în partea finală a mandatului lui Dej. Și atunci au fost primiți în partid, în niște condiții mai speciale, mari oameni de știință, de cultură, de artă. Deci, iarăși, un gest remarcabil.

Am intrat, oarecum, în problemă cam de pe la jumătatea ei. Dacă ar fi să îi comparăm pe cei doi, dragă Aurel, eu cred că în istorie cu siguranță ambii vor intra ca doi oameni politici importanți. Vor reprezenta două momente ale istoriei unei orânduiri, care nu știu cum va fi până la urmă apreciată de istorie, cum va rămâne, cu bune și rele, pentru că până mai alaltăieri se vorbea exclusiv de rele, de ieri încoace se mai spune și câte ceva bun din ce a fost în acea orânduire. Nu se poate nega că atunci s-a lichidat analfabetismul în România iar astăzi am revenit pe un loc fruntaș la analfabetism, că asistența medicală era așa cum era în trecut, oamenii de la sate nu știau ce înseamnă un tratament indicat de un medic. Cel mai adesea nu ajungeau la medici. Eu acolo m-am născut, acolo m-am ridicat și știu. Asistența medicală devenise un fapt real. Medicamente gratuite asigurate. Tratament medical în general gratuit. Ce să mai vorbim despre dezvoltarea culturii. Auzeam mai zilele trecute că nu mai avem biblioteci sătești. În toate satele din România erau biblioteci și cămine culturale, mă rog, ce făceau sau cât făceau nu discutăm acum, dar făceau totuși ceva în serviciul comunității respective. Păi, e posibil acum să nu mai ai o carte acolo, ca să o dai oamenilor [să nu mai fie o bibliotecă publică?] Și ce să mai spunem, câte alte domenii. Nu mai vorbim de faptul că lumea acum regretă sincer desființarea cooperativelor agricole de producție, am în vedere bătrânii care mai supraviețuiesc și care acum sunt

lipsiți, unii dintre ei, de mijloace, pentru că nu au nici copii care să le mai întindă o mână de ajutor. Atunci când existau Cooperativele Agricole de Producție, primeau niște produse în natură, li se facilita să meargă să le macine, începuse să se facă ceva care să fie cât de cât în sprijinul oamenilor. Să nu fiu greșit înțeles: nu pledez luând lucrurile global, pentru că au fost și multe lucruri categoric rele, ca de exemplu depopularea satelor României, care s-a accentuat grav în ultimele decenii. A început cu plecarea din sate, cu luarea din sate, cu stimularea plecării din sate a forței de muncă, a celei mai productive forțe de muncă. E adevărat că industria avea nevoie de aceste brațe tinere să le califice pentru diferitele ramuri ale ei care se nășteau atunci, iar asta a fost de natură să rărească populația satelor, să le lipsească de partea lor cea mai viguroasă și care era și reproductivă. Multe alte lucruri se pot discuta deschis și pe larg, iar dacă vrem să judecăm lucrurile conform adevărului, cred că trebuie să spunem și ce a fost bun și ce a fost rău.

Revenind la întrebare, spuneam că cei doi categoric vor intra în istorie cu lucrurile mai bune sau mai rele, vor intra în istorie, hotărât lucru. După cum vor intra în istorie și toți cei care l-au succedat pe Ceaușescu. Cum vor arăta, asta e cu totul altceva, dar de intrat, „volens-nolens", vor intra. Asta e o lege a istoriei.

Între cei doi sunt, fără îndoială, asemănări și deosebiri mari, dar în primul rând, asemănări. Ambii erau niște lideri comuniști, care adoptaseră cu convingere ideologia comunistă și luptaseră pentru punerea ei în aplicare. Cum s-a făcut la început, cum s-a continuat după, este cu totul altă problemă, dar este evident că și unul și celălalt își trag sorgintea de la același aluat ideologic. Ambii, cred eu, că și-au asumat cu responsabilitate funcțiile pe care le-au deținut, nu au venit numai sub impulsul dorinței de putere, care, fără îndoială, exista la fiecare. Dar, exista și convingerea că

trebuie să lase ceva în urma lor, deci să facă ceva pentru țară. Și ar mai fi o sumă de lucruri, nu cred că doar acestea ar fi printre cele definitorii.

Gheorghiu Dej era omul politic complet

Ceea ce este de remarcat la Gheorghiu Dej, ca oameni vorbind, cred că a fost născut pentru politică. Era un om politic, aș putea zice, complet. Nu știu darurile pe care le-a moștenit, de unde le-a moștenit sau educația, ori autoeducația, pe care și-a făcut-o în anii de închisoare. A făcut 11 ani de pușcărie, unde a mai și citit. Se vedea asta. Avea și o carismă personală, pentru că, la urma urmelor, contează și înfățișarea fizică a omului. Era un om cu o înfățișare fizică plăcută și impunătoare și mi se pare că era un om care iubea viața în toate formele ei.

A.R.: Avea și un umor sănătos. Pe când, Ceaușescu…

I.V.: Da, Dej avea un umor sănătos. Trăia viața în toate aspectele ei. I-a plăcut și un pahar de vin, nu a lăsat țigara până la sfârșitul vieții. Pe Ceaușescu, din păcate, la capitolul acesta trebuie să îl menționăm cu minus. Nu a fost așa. Eu l-am cunoscut și în perioada când era cu mult mai deschis. Era chiar plăcut în comunicare, dar întotdeauna părea a fi închistat și părea de asemenea că în anumite situații adopta atitudini sentențioase. În orice caz, natura nu l-a avantajat, așa cum am spus că lui Dej i-a venit foarte mult în sprijin.

Lui Ceaușescu și dicția, exprimarea i-au fost deficitare, deși eu cred că a citit mai mult decât Dej și a avut chiar și ambiții mai mari decât Dej pentru a învăța, pentru a se cultiva sau a câștiga titluri. Dar acestea, la un moment dat, i-au venit de la sine, ca să zic așa.

Cred că ambii se aseamănă la ranchiună și mai ales la ranchiună împotriva celor care manifestau tendințe de a li se opune, pe care nu cred că i-au iertat vreodată.

Dej, însă, cred că a fost mai dur în această privință.

E adevărat că el a trăit şi alte vremuri. Acum se spune că ar fi primit dispoziţii să îl execute pe Pătrăşcanu, să luăm acest exemplu, sau pe alţii. Nu ştiu, aşa o fi. Eu am trăit anii aceia. Era la modă când fiecare partid, unul în primăvară, altul în vară, sau în toamnă, să scoată câte un deviaţionist, ba de stânga, ba de dreapta. Am avut şi noi cazul Pătrăşcanu. Mai apoi cazul celor trei, Ana Pauker, Vasile Luca şi Teohari Georgescu, mai apoi cei trei au devenit şase, şapte, cu Iosif Chişinevschi şi Miron Constantinescu, dar şi alţii. Şi pe unii din aceştia, Dej, dacă nu i-a mai decapitat cum a făcut-o cu Pătrăşcanu, i-a trimis la închisoare. Ceea ce nu a fost o măsură blândă. Ceauşescu, spre deosebire de Dej, la capito-lul acesta, a fost mai blând. Slavă Domnului, că nu a tolerat nici el ieşirea din formaţie, nici încercarea cuiva de a se da mare, sau de a dori să îl pună pe dreapta. Chiar şi pentru lucruri mai mărunte, chiar şi atunci când nu i-a convenit, nu a decapitat pe nimeni şi nu numai în partid, ci nici în stat. Ceauşescu nu a aprobat trimiterea în faţa plutonului de execuţie decât a criminalilor. Eu nu ştiu să fi fost vreun caz politic.

A.R.: Pe trădători i-a iertat.

I.V.: Pe trădători i-a iertat, iar ei l-au ţinut minte. Este şi asta o chestiune.*„Pe cine nu laşi să moară nu te lasă să trăieşti"*, aşa zice o învăţătură populară. Dar, este un fapt care lui Ceauşescu nu i se poate imputa, şi anume, că nu a continuat lupta de clasă cu aceeaşi ascuţime.

Sigur, au fost şi alte timpuri, relaţiile internaţionale, deschiderea relaţiilor cu lumea.

Gheorghiu Dej a făcut primele deschideri externe, este incontestabil că el le-a făcut şi nu întotdeauna le-a făcut cu aprobare de la Moscova. A început cu unele deschideri dintre cele mai mari, cu S.U.A., de exemplu. Ceauşescu a continuat, realizând toate deschiderile mari.

Eu l-am cunoscut mai îndeaproape pe Dej din momentul când am fost adus de la Oltenia, de la Craiova, unde fusesem un activist de tineret şi unde îndeplinisem o sumă de funcţii, de la prim secretar de plasă, cum spuneam, până la nivelul regiunii. Am fost adus după unificarea organizaţiilor de tineret, în martie 1949, la Comitetul Central al Uniunii Tineretului Muncitor şi acolo am rămas până când, ulterior, am fost trimis, că aşa se spunea, venindu-mi termenul să mă duc la armată. Am fost amânat, că era nevoie de mine să mai rămân şi am fost trimis, aşa se făcea, ori te trimitea la Ministerul Apărării, ori te trimitea la Ministerul de Interne. Nu era la alegere. Sigur a fost o întâmplare, sau am crezut eu că a fost o întâmplare, ulterior am aflat că am fost solicitat la Ministerul de Interne, respectiv să fiu trimis la Şcoala de Ofiţeri a Ministerului de Interne de la Botoşani.

Gheorghiu Dej ar fi preferat reînfiinţarea organizaţiei „Straja Ţării"

Ei bine, odată cu unificarea organizaţiilor de tineret, care s-a făcut la începutul anului 1949, s-a pus şi problema creării organizaţiei de pionieri şi, la un moment dat, am fost chemat la cabinetul primului secretar al Uniunii Tineretului Muncitor (U.T.M.). Prim secretar era Gheorghe Florescu, un vechi militant al partidului, care a făcut ani mulţi de închisoare, a fost coleg de celulă cu Dej şi se bucura de cele mai bune aprecieri. El fusese un simplu tipograf, dar de obicei oamenii din această meserie erau consideraţi, după exemplu lui Petre Ispirescu, nişte oameni cu carte, fiindcă prin natura meseriei trebuia să citească. Florescu era om cu carte, pe bune. Eu pentru omul ăsta am numai cuvinte de bine, pentru că de pe poziţia lui de simplu muncitor ajunsese să poată dialoga şi pe probleme mai delicate, mai complicate. La cabinetul lui Florescu am întâlnit încă trei persoane. O fată, care fusese adusă din Valea Jiului, o fată cu şcoală, absolventă de liceu. Venea tot dintr-o familie de

ilegalişti. Se numea Aurora Roşca. Mai erau doi băieţi, ceva mai în vârstă. Unul, Nicolae Matei, a ajuns secretar cu probleme organizatorice la capitală. El era de origine din Prahova, fusese petrolist, implicat în mişcările muncitoreşti şi a fost condamnat politic, deci era din grupul petroliştilor, nu al ceferiştilor. Acesta era prototipul celor care au impulsionat mişcările muncitoreşti ale timpului. Celălalt, Grigore Paia, muncitor la şantierele navale de la Turnu Severin. Şi el a fost ilegalist, dar mai tânăr.

Primul secretar ne comunică motivul convocării: *„V-am chemat pentru că trebuie să înfiinţăm organizaţia de pioneri. De altfel, asta este şi în programul nostru al UTM-ului şi am hotărât să vă desemnez pe voi. O să mergem acum la conducerea partidului"*. Nu ne-a spus exact la care, dintr-o oarecare prudenţă. *„Pe tine, Vlade te-am ales pentru că eşti învăţător"*, ceilalţi aveau recomandări prin natura faptului că erau vechi activişti şi cunoscuţi ilegalişti. *„Cred că, aşa cum l-am gândit, colectivul este bine ales"*. Cu acestea zise, am plecat la Comitetul Central. Pe vremea aceea, Comitetul Central al Partidului avea sediul în clădirea unde astăzi este Ministerul de Externe, pe Aleea Alexandru, dacă se mai numeşte tot aşa strada. Am mers la cabinetul lui Teohari Georgescu. Atunci a fost prima oară când l-am cunoscut, mai apoi am avut şi alte contacte directe.

A.R.: El era atunci ministru la Interne?

I.V.: Da, era ministru de Interne, dar şi secretar al Comitetului Central al Partidului. Erau „cei patru": Dej, Ana Pauker, Vasile Luca şi Teohari Georgescu. Teohari Georgescu, în calitate de secretar al Comitetului Central, coordona organizaţiile de masă, adică sindicate, tineret, femei şi ce mai exista. Era un om, întotdeauna îmbrăcat la patru ace. Nu am întâlnit un om mai meticulos sub acest aspect. Bărbierit la sânge, proaspăt bărbierit şi pomădat. Şi el fusese tot tipograf în tinereţe, vorbea puţin peltic, nu avea

un discurs formidabil, dar era ceea ce se cheamă mâna forte a partidului şi care imprima suficient de profund acest spirit şi în Ministerul de Interne.

Teohari Georgescu ne-a primit în cabinetul lui şi ne-a spus: *„Voi aţi fost desemnaţi..."*, ca idee era tot ceea ce ne spusese Gheorghe Florescu. *„O să mai aşteptaţi puţin, pentru că o să mergem împreună la tovarăşul Gheorghiu Dej"*.

Vă daţi seama, la vârsta pe care o aveam şi cum se manifesta atunci, hai să nu zic neapărat cultul personalităţii, pentru că nu era un termen cunoscut şi consacrat, dar era o oarecare, hai să zic aşa, sfială, să te prezinţi în faţa celui mai puternic om din ţară, asta era incontestabil. Nu ştiai ce o să spui dacă o să te întrebe ceva, cum o să răspunzi, ce impresie o să faci.

Teohari Georgescu şi Gheorghe Florescu ne-au condus la cabinetul lui Gheorghe Gheorghiu Dej. Am luat loc la masa de consiliu, un birou frumos, nu doar nemaipomenit de spaţios şi frapant de luxos mobilat, dar impresionant prin faptul că era camera de lucru al celui mai important conducător al timpului. Gheorghe Gheorghiu Dej, cu nişte hârtii în faţă, s-a uitat lung la fiecare, ne-a privit cu atenţie pe fiecare şi apoi a început: *„V-am chemat să vă dăm o sarcină de partid foarte importantă. Voi aţi fost desemnaţi, aveţi recomandarea tovarăşului Florescu, să vă ocupaţi, să răspundeţi de înfiinţarea organizaţiei de tineret. E o sarcină foarte importantă căreia noi îi rezervăm un rol aparte."* Şi a mai spus de ce copiii trebuie să fie educaţi de mici, în ce spirit să fie educaţi, că asemenea organizaţii fiinţează deja în toate ţările cu democraţie populară, asta era termenul consacrat, după modelul din Uniunea Sovietică. Dar ţine să precizeze: *„Să ştiţi că nu numai în Uniunea Sovietică există organizaţii de copii, ci şi în alte ţări, americanii au cercetaşii şi nemţii au avut (...) jungen, acum nu ştiu ce mai au. Şi la noi au fost organizaţii de copii, au fost străjerii, cercetaşii. Toate generaţiile mature trebuie să se îngrijească de educarea generaţiilor tinere şi voi aţi fost aleşi*

să creați această organizație. Nu știu, cum o să-i spunem? Să vă mai gândiți și voi dar să îi spuneți și voi tot «organizație de pionieri»?" O afirmație interogativă, pentru că revine: *„Vă spun drept..."* – reproduc, pentru că mi-am propus să nu uit cuvintele – *„mă gândeam să îi spunem «Organizația de străjeri». E un cuvânt atât de frumos și atât de mult spune, numai că l-a batjocorit Carol al II-lea. Ce a făcut el nu fost bine și de fapt el era în tabloul care se ducea înaintea coloanei. Organizația au făcut-o alții, Franasovici..."*. În final a zis: *„O să îi spunem și noi «organizație de pionieri» dar, și asta este foarte important, așa cum o s-o gândiți, ea trebuie să fie organizație de pionieri români, a copiilor români. Să se distingă prin ceva nu așa să fie împreună cu..."* A urmat încă o sumă de sfaturi, *„voi o să faceți statutele"*, dar nu am făcut noi statutele, noi am făcut altceva, instrucțiuni de creare. O întreagă muncă, care s-a depus din martie și până în ajunul zilei de 1 Mai, când au fost create primele detașamente de pionieri, în câteva școli mari din București, unde au participat toți cei din conducerea partidului și a statului la vremea aceea, mai puțin Dej. Ana Pauker și toți ceilalți au fost la câte unul din liceele mari din București. Dej, tot atunci, ne-a spus: *„După exemplul sovietic, o să vă punem la dispoziție unul din cele mai frumoase palate, ca să îl transformați în ce poate fi mai bun pentru educația copiilor din București. După modelul a ceea ce o să faceți voi aici, să se facă în fiecare județ, câte o casă pentru copii."* Și așa s-a dat dispoziția ca Palatul Cotroceni, care nu mai avea nicio destinație oficială după abdicarea regelui în decembrie 1947, să devină „Palatul Pionierilor", unde s-a lucrat de atunci, foarte intens pentru ceea ce era destinat.

Doctor Petru Groza și Ion Gheorghe Maurer – cei mai proeminenți și atipici prim miniștri ai regimului comunist

A.R.: *În perioada postbelică cei doi lideri ai României la care V-ați referit, au avut fiecare și câte un prim ministru, mai aparte, am putea spune de anvergură europeană și internațională. Din 1945 până în 1952, Dr. Petru Groza și din 1961 până în 1974, Ion Gheorghe Maurer. Poate eu mă înșel, dar spun că ambele personalități erau atipice profilului de militant comunist, iar alegerea lor ca prim miniștri cred că a însemnat ceva în economia relațiilor externe ale României.*

Cum ar putea fi caracterizate aceste două personalități?

I.V.: Da, interesantă întrebarea. Nu m-am gândit niciodată să fac o analiză, să fac o comparație, nu neapărat analitică, între cei doi dar, evident, că sunt într-adevăr cei mai proeminenți.

A.R.: *Și să vă spun și de ce m-am și gândit la acest subiect. Unii vor să rescrie și să falsifice istoria. Și cel mai lesne o pot face maculând niște oameni care, totuși, au însemnat ceva în istorie.*

I.V.: Foarte adevărat și dureros de trist. Cred că, repet, ambii, nu numai că au fost cei mai importanți în perioada asta istorică dar au fost și cei mai buni, mai eficienți, mai productivi. Într-un anume fel privind, atât unuia, cât și celuilalt i se pot găsi vini. Mai mult, de fapt, niște chichițe.

A.R.: *Ca fiecărui om...*

I.V.: Și unuia și celuilalt le-a plăcut viața în diferitele ei forme. Erau oameni normali și trebuie să observăm că veneau, de fapt, din alte clase sociale. Veneau cu o altă educație, cu o altă viziune, cu o altă înțelegere a lucrurilor.

A.R.: *Detașați de constrângerile ideologice...*

I.V.: Detașați, fără grija zilei de mâine. Se formaseră, deci, ca niște oameni liberi, fără niște greutăți care uneori devin împovărătoare.

Eu cred că Dr. Petru Groza a jucat, în istoria acelor ani, niște roluri foarte importante. Poate cel mai mare rol și care îi aduce un merit nepieritor și niciun român nu trebuie să îl uite, este acela că el a avut o contribuție foarte importantă la readucerea Ardealului la patria mamă.

Iulian N.Vlad – confesiuni pentru istorie

Capitolul IV
Tezele din aprilie 1964, moment de răscruce istorică

Gelu Voican-Voiculescu rescrie istoria declarației de independență față de Moscova

A.R.: Domnule general, răsfoind prin însemnările ce le am pregătite în vederea întâlnirilor cu dumneavoastră, am constatat că am omis momentul de răscruce istorică, tezele din aprilie 1964, intervenit la scurt timp după plecarea consilierilor sovietici și cu un an înainte ca Nicolae Ceaușescu să îi succeadă în funcție lui Gheorghe Gheorghiu Dej. Vă propun, ca punct de plecare pentru evocarea acestui moment, un fragment dintr-un interviu realizat de Adrian Păunescu cu Gelu Voican Voiculescu:

*„**Gelu Voican Voiculescu (G.V.V.)**: În 1961 se produce o schimbare, are loc o primenire a cadrelor, se angajează masiv oameni cu studii superioare, vorbitori de limbi străine, punându-se accentul pe oarecare ținută intelectuală, se schimbă concepția de muncă, Securitatea a început să se apropie de adevărata menire a serviciilor secrete. Mai apoi, în 1964 devine publică ruptura cu rușii, ostilitatea nu mai poate fi disimulată.*

***Adrian Păunescu (A.P.)**: Îți amintești de momentul acela extraordinar al tezelor din aprilie? Atunci nu ne venea să credem, că ne era dat să auzim din gura aceloraşi oficialități de parcă nu puteam să ne dezmeticim, treziți din coşmarul imperialismului sovietic, inatacabil.*

***G.V.V.**: Dar fiindcă ai adus vorba despre aceste dramatice momente, de ce or fi fost dramatice nu înțeleg, care aveau loc exact la 20 de ani după Yalta, aş vrea să fac o paranteză, ne mai aducem aminte destul de mult despre tezele din aprilie, dar ştim cine le-a întocmit atunci?*

***A.P.**: Păi cine? Nu era inițiativa şi răspunderea lui Gheorghe Gheorghiu Dej?*

***G.V.V**: Ba da, dar aceasta este o aproximație, Gheorghe Gheorghiu Dej era conducătorul, factorul de decizie, dădea tonul, imprimând linia şi îşi asuma responsabilitățile. Cum lesne poți*

să-ți închipui, a fost însărcinat un colectiv de redactare. Ar fi prea pretențios să o numim comisie. Ea a fost patronată – acceptă totuşi – că a fost comisie, de un vice-prim-ministru, un fel de şef ideologic, Leonte Răutu, care a fost atunci mai naționalist decât mulți români, dovedind atunci o mai mare responsabilitate patriotică, dar redactarea propriu-zisă, redactarea efectivă a textului a căzut în sarcina celui mai tânăr membru al grupului care a fost, nu o să-ți vină să crezi, Adriane, Ion Iliescu. El a conceput şi a scris textul primar, ciorna dacă vrei, cu mâna lui, pe urmă, ceilalți au intervenit definitivându-l.

***A.P.**: Uite, nu ştiam nimic despre asta şi parcă nici nu îmi vine să cred, dar, te rog, continuă.*

***G.V.V.**: În afară de Leonte Răutu care patrona acțiunea, mai făceau parte Virgil Trofin şi Cornel Burtică."*

Am încheiat citatul. Nu ştiu dacă Paul Niculescu Mizil, care era în viață la data publicării acestui interviu, în februarie 1991, a aflat de această rescriere a istoriei tezelor din aprilie. Din câte m-am documentat, în anii '63-'64 când s-au elaborat aceste teze, Virgil Trofin era prim-secretar al Comitetului Central al Uniunii Tineretului Muncitor, Cornel Burtică se afla în Franța, consilier al Ambasadei României la Paris, unde, conform propriilor relatări, l-a ajutat pe Caraman, fiindcă era inteligent, să intre în unele cercuri, dar i-a făcut figura lui Udrițeanu, cel cu agentura de la Paris.

Impactul Tezelor din aprilie 1964

În aprilie 1964 aveați 33 de ani şi îndeplineați al cincilea an în funcția de locțiitor al şefului Direcției Cadre a Ministerului Afacerilor Interne.

Cum ați trăit momentul istoric declanşat de adoptarea la Plenara Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român din 15-22 aprilie 1964 a „Declarației cu privire la poziția Partidului Muncitoresc Român în problemele mişcării comuniste şi muncitoreşti internaționale"?

I.V.: Mai întâi, vreau să subliniez că preambulul pe care l-ai făcut la momentul acesta al discuției noastre mi se pare foarte interesant. Ai rezumat momente mari din istoria timpului şi poate că au fost unele dintre cele mai mari şi hotărâtoare momente ale cursului nostru istoric.

A.R.: O răscruce.

I.V.: Chiar o răscruce. Nu vreau să mă pronunț, aş vrea să mai verificăm, să-mi dai răgaz să mai discut cu câțiva din cei care erau apropiați cercului puterii din vremea aceea. Din păcate au rămas extrem de puțini dar am sentimentul că cei doi interlocutori, şi, mai ales cel care e intervievat, face mari confuzii. Amestecă momente şi creează şi eroi artificiali. Nu cred, nici pe departe în ideea că cel numit ar fi fost autorul de fapt al acelor texte memorabile. Cred că alții au fost aceia şi eu sper că vom putea să aflăm exact cine a avut primul condei, atunci. Cert este că materialele, documentele respective au fost şi rămân memorabile. Nu pot să uit, şi nu voi uita niciodată faptul că, aşa cum se obişnuia la vremea respectivă, cele mai importante documente de partid făceau obiectul prelucrărilor în organizațiile de partid. Cum Ministerul de Interne reprezenta ceva, din mai multe puncte de vedere, în fruntea lui era un membru marcant al Biroului Politic şi orientarea politică şi ideologică a aparatului viza, de fapt, substanța muncii. Este evident că numai nişte oameni bine introduşi în problemele politice, şi în mintea cărora nu-şi făceau loc nici un fel de confuzii de această natură, erau cu adevărat apți pentru a îndeplini misiunile pe care le aveau ca ofițeri de securitate. Aşadar s-a organizat la Ministerul de Interne, sub egida Comitetului de Partid pe minister, dar, de fapt, sub conducerea nemijlocită a ministrului şi cu participarea unor membri de frunte ai conducerii partidului, dacă nu mă înşel, una din întâlniri. S-au susținut o succesiune de întâlniri pentru prelucrarea materialelor plenarei. A participat şi

secretarul Comitetului Central de pe atunci, Nicolae Ceauşescu[13]. Sigur, aşa cum de fapt ai şi subliniat şi ai făcut-o magistral, documentele atunci elaborate, pe de o parte, reflectau de la distanță, era vizibil lucrul acesta, o anumită stare de spirit, interioară, de la membrii de partid cu un anumit nivel politic…

A.R.: Şi masiv în populație.

I.V.: ... şi până la masa populației. O stare de spirit cum nu se cunoscuse până atunci. Deci, se simțea vizibil parcă, poate era exagerat, într-un fel se depăşea, de fapt impactul real, dar asta era starea de spirit, în felul acesta se purtau, sau era conduita foarte multor oameni, asta era înțelegerea pe care o atribuiau momentului. În felul aceasta se traducea, ca şi când, deja, ne consideram eliberați de o anumită povară. Era mult prea devreme. Dar, este incontestabil că acela a fost unul din începuturile hotărâtoare. Documentele acelea, de care se vorbeşte şi care au fost foarte bine elaborate, au fost lecturate în şedințe cu participare lărgită. De exemplu, la Ministerul de Interne, această prelucrare s-a făcut - sau dezbaterea până la urmă, că nu a fost numai o simplă citire a documentelor - într-o convocare în sala de festivități a Casei de Cultură a Ministerului de Interne, care era arhiplină, la parter şi la balcon. Şi, nu ştiu pe ce criterii, dar am fost unul dintre cei doi sau trei desemnați să lecturăm textele respective. Vreau să spun că, poate, niciodată n-am lecturat mai cursiv, aveam şi o voce, cum să spun, de om tânăr, în putere, cu o mare sonoritate şi cu o dicție, aş putea zice, foarte bună. Şi mulți care nu mă cunoscuseră din vedere sau aşa, nemijlocit în anumite activități, au ținut să sublinieze, să mă laude pentru asta. Cât a meritat sau nu, asta este altă treabă, dar nu asta e

[13] Nicolae Ceaşescu deținea funcția de secretar al C.C. al P.C.R. pentru probleme organizatorice.

ideea pe care vreau să o pun în evidență, ci faptul că materialele respective erau extrem de interesante. Îmi pare rău și mereu am regretat că nu mi-am procurat câte o copie după materialele acelea. Pentru că mai târziu se puteau obține. Atunci, bineînțeles, se venise cu ele în pachet, de la Comitetul Central.

Au fost multe luări de poziție, sigur, mulți dintre șefii de unități au vorbit atunci, ba chiar și lucrători de rând, bineînțeles, anume pregătiți a lua cuvântul, pentru că, așa cum spuneam, pe de o parte, ședința era foarte reprezentativă, pe de altă parte, la ea participau și foarte mulți alții care nu aveau contacte nemijlocite, curente, cu aparatul Ministerului de Interne. Ba chiar, într-una din ședințe au venit mulți și de la armată, nu știu de la ce nivel și s-a ținut un fel de ședință comună, pe subiectul respectiv.

Deci, într-un cuvânt, ideea este foarte importantă, este bine că o marcăm pentru că, de la acel moment, într-adevăr în activitatea Ministerului de Interne, la o observare mai atentă, se constată că se depășesc sistemele, metodele, modalitățile de lucru tradiționale, impuse de consilierii sovietici și se introduce, încet-încet, o nouă orientare în muncă.

În ceea ce privește promovarea cadrelor, sau încadrarea aparatului cu cadre tot mai bine pregătite, nu cred că se poate spune că pasul hotărâtor, deja fusese făcut, așa cum rezultă că au menționat cei doi la care am făcut trimitere. Eu cred că mai degrabă după …

A.R.: Nu, asta e o problemă care este rezolvată în dialogurile anterioare…

I.V.: Eu aș vrea doar atât să menționez, că sigur, eram locțiitor al șefului Direcției de Cadre, dar de fapt eram locțiitorul pentru Învățământ, conduceam Serviciul de Învățământ și aproape integral acestui domeniu m-am consacrat, și datorită încrederii pe care mi-a acordat-o șeful meu nemijlocit, mai cu seamă, colonelul Ion Pateșan, căruia îi

port o amintire pe viață, pentru felul lui de a fi fost și pentru tot ceea ce a făcut în legătură cu încurajarea, cu susținerea mea. Și pentru deschiderea pe care mi-a făcut-o spre noi orizonturi ale muncii, îi datorez foarte multă considerație și recunoștință. Dar, repet, deschiderile mari pe linia…

A.R.: Sunt anterioare, sunt din anii 50, am găsit și un episod oarecum și comic, povestit de generalul Pleșiță, când vă era colaborator și subordonat. Relata, cred că la o emisiune televizată și într-o carte care s-a făcut în legătură cu acele interviuri pe care le-a acordat, în urmă cu mulți ani, pot să fie acum, 15-20 de ani de când le-a dat, pregătise un proiect de ordin prin care se prevedea obligativitatea școlarizării și continuării școlii, fiindcă erau foarte mulți la 4, la 7 clase, puțini cu liceu…Și zice: „Domnule, venea luna septembrie, începea școala, nu venise ordinul și m-am dus la șeful Direcției, la Demeter, și i-am spus:

- Începe școala, ce facem, l-ați băgat la Drăghici, l-a semnat?

- Bă, nu-l mai găsesc, caută-l și tu.

Și a deschis casa de fier, și au căzut dosarele pe mine, și am zis:

- Păi ce e aicea, ne mănâncă câinii.

- Ce ziseși mă? Na, uite că l-am găsit, na, dă-l încoace.

Și a doua zi s-a dus cu ordinul și a venit cu el semnat. Zice: L-a semnat Drăghici, dar și el, zice, avea 4 clase primare și 3 de ucenici, era obligat și el să continue studiile, dar nu a vrut de neam."

I.V.: Poate sunt niște exagerări..

A.R.: Exact, dar aici e deja vorba de anii 50…

I.V.: Fondul general, din păcate, cam așa era. Da.

Adevărul despre Andropov și Planul Valev

A.R.: Ce aș dori să vă întreb, în contextul pregătirii dezbaterii tezelor din aprilie, la întrebările, clarificările care au urmat, fiindcă au fost efectiv, a fost atunci o acțiune de mare amploare, s-a amintit cumva de vizita la București a lui Andropov, secretarul Comitetului Central al P.C.U.S. pentru legăturile cu țările socialiste, din 3 aprilie 1963?

I.V.: Nu, nu-mi aduc aminte, numele acesta nu mi-a rămas în memorie, dar e posibil.

A.R.: Ce este interesant, fiindcă este acreditată ideea că planul lui Valev ar fi determinat această luare de poziție, dar, în realitate, în fapt, declarația adoptată a vizat nu atât combaterea proiectului de integrare economică, cât mai cu seamă un set de principii reformatoare ale relațiilor dintre partidele comuniste și muncitorești. Ceea ce denotă o viziune temerară și o inteligență politică, deci, aceste documente au avut un mare impact și pe plan internațional și au repoziționat România în raporturile cu celelalte partide comuniste și muncitorești, care și ele s-au poziționat, unele pro și altele contra acestor teze din aprilie. Dar la acea întâlnire, care a avut loc la București, a lui Andropov cu Gheorghe Gheorghiu Dej, atât Gheorghiu Dej, cât și Bârlădeanu, Bodnăraș ***și*** *Ceaușescu, ultimii doi în termeni chiar violenți, s-au opus proiectului interstatal dunărean. În acest scop, Andropov a venit aici, ca să convingă conducerea superioară a Partidului Muncitoresc Român să accepte acest plan, și, practic, se poate considera că din acel moment acest nucleu, Gheorghiu Dej, Bârlădeanu, Bodnăraș și Ceaușescu, au început demersurile pentru elaborarea tezelor. Fiindcă, din memoriile lui Niculescu Mizil, care a fost de fapt coordonatorul tehnic și era și ideologul, secretarul cu propaganda în acel moment, el spune că în anii 1963 și 1964 s-au elaborat aceste teze. Și, bineînțeles, că nu avea cum să pomenească de cei pe care-i amintește Gelu Voican Voiculescu, fiindcă nu erau în acel colectiv. Eu am opinia că Gelu Voican Voiculescu a încercat o reabilitare în primul rând, a lui Leonte Răutu și, bineînțeles, crearea unei anumite aure pentru Ion Iliescu.*

I.V.: Doar o mică mențiune, deși, repet, nu îmi aduc aminte ca numele lui Andropov să fi fost pomenit la vremea respectivă, este prea posibil să fie așa, dar eu nu îmi aduc aminte, însă Andropov intrase puternic în scenă, încă din anul 1956.

A.R.: Exact, era ambasador acolo, și…

I.V.: Sigur că da, lui i se datorează pacificarea, între ghilimele, a Ungariei, în calitate, nu atât de ambasador cât de trimis special și extraordinar al P.C.U.S. la Budapesta, așa încât sigur, rolul lui este prea bine cunoscut în materia asta și este suficient de credibilă și ipoteza, varianta, ca să fi fost trimis la București, să liniștească spiritele în legătură cu valurile mari ce le-a ridicat teoria lui Valev. Pentru că, într-adevăr, teoria lui Valev a fost larg dezbătută la București și s-a înțeles, cred, suficient de bine substratul acelei teorii. Nu faptul că neapărat trebuia să ne împărțim pe gubernii profilate, pe agricultură, pe creșterea vitelor sau nu știu pe ce altceva, noi, și alții să-și dezvolte ramurile industriale esențiale, ci, de fapt, să facem una cu pământul, ca să zic așa, tot ceea ce se făcuse până atunci și ceea ce se proiecta să se facă și în continuare.

A.R.: Am avut și noi un contra-Valev, pe Costin Murgescu, care în „Viața Economică" a publicat un articol prin care s-a respins Planul Valev. Costin Murgescu, cel desemnat să răspundă articolului lui Valev, va enunța peste timp opinia, citez: „Mă văd silit însă, ca economist, nu ca patriot, să recunosc că Valev formulase o teză care se putea susține pe plan economic, și, de altfel, îmi pare mai actuală ca oricând." Fiindcă acel proiect interstatal de la Dunărea de jos, are acuma replici în euro-regiunea Dunării de Jos, în euro-regiunea transcarpatică, în euro-regiunea sud-est, cu Banatul sârbesc și Banatul românesc, deci e vorba de niște lucruri care erau gândite în chip strategic și care și astăzi vor duce poate la rezultatul care nu a putut fi atins atunci.

I.V.: Dar asta nu o spunea Murgescu, o spui tu.

A.R.: Nu Murgescu, acuma da, păi și el spune că ideea o vede mai actuală ca oricând…

I.V.: Mi se pare chiar mai interesant decât spune Murgescu.

A.R.: Și sigur, că e bine de reținut, că, de fapt nu a fost planul lui Valev, a fost un plan al conducerii Uniunii Sovietice, a fost un plan pe care l-a coordonat personal Andropov. Despre

Andropov se spune că privind de la fereastra ambasadei ce se întâmpla în stradă, în anul 1956, în Ungaria, reflecta cât de vulnerabil este sistemul din punct de vedere economic, înțelegea cât de repede se poate prăbuși un regim politic, dar și ce ar însemna pentru Rusia această prăbușire. Foamete, tulburări, război civil, un conflict mondial chiar. Poate, mânat de aceste gânduri, a pus pe hârtie acest concept al uniunilor economice interstatale, pe care a încercat să-l implementeze pe seama Basarabiei, României și a Bulgariei.

I.V.: Cred că, cred că este adevărat. Pe fond. Şi aş putea să spun, poate că o fi prea mult dacă spun lucrul acesta, dar eu tind să cred că este adevărat ceea ce spun, că acest Andropov a fost unul dintre cei mai, să nu zic luminați, dar dintre cei mai vizionari conducători sovietici. Sigur, nu luăm în calcul personalitatea lui Lenin sau nu facem trimitere la Stalin. Cu păcatele pe care le-au avut şi unul şi celălalt, au avut nişte minți geniale, poate că mulți nu or să fie de acord cu mine, o să mă şi condamne…

A.R.: *Trebuie judecat fiecare în timpul lui…*

I.V.: La timpul lui şi să vedem cu ce s-a soldat politica promovată şi de unul, şi de celălalt. Pentru că, punerea bazelor, crearea unui imperiu în urma războiului civil şi apoi consolidarea acelui imperiu şi aducerea pe podiumul victoriei în războiul împotriva Germaniei naziste, acestea nu sunt nişte fapte istorice lipsite de importanță. Şi, deci, nu cred că cineva de bună credință, un istoric adevărat, ar putea să respingă o asemenea ipoteză, în ceea ce-l priveşte, să zicem, pe Stalin. Dar, în seria conducătorilor sovietici de după Stalin, Andropov cred că a avut viziunea cea mai largă, şi mă bazez şi pe nişte aprecieri, bineînțeles, foarte laudative, pe care le-am citit în cartea lui Gorbaciov despre viața lui. Titlul exact al cărții nu e ăsta, dar în fond este o carte interesantă despre care, poate am mai discutat noi cândva, pentru că este pentru prima dată când eu, de pildă, găsesc concentrate acolo o mulțime de date, de informații

care pun în lumină mai clar viața ultimului conducător sovietic, care a fost Gorbaciov. Şi el, pe bună dreptate, îl consideră pe Andropov, ca fiind părintele lui, nu o spune „expresis verbis", dar lasă să se înțeleagă limpede că Andropov, sau datorită lui Andropov a făcut paşii hotărâtori înainte. Andropov l-a luat aproape de el, Andropov l-a adus de la Saratov la Moscova şi acolo, funcție după funcție, până la cea mai înaltă, cea supremă, la îndemnurile şi la recomandările lui Andropov.

Cornel Burtică şi Virgil Trofin scoşi în față de Gelu Voican-Voiculescu

A.R.: *Mi s-a părut de asemenea interesant de ce Voican Voiculescu i-a scos în față pe Virgil Trofin şi Cornel Burtică. Amândoi încheindu-şi cariera politică de vârf la începutul anilor 1980. Cornel Burtică, într-un anume context a ajuns la „Uzinele 1 Mai" din Ploieşti, şi Virgil Trofin la o întreprindere agricolă de stat din Călăraşi, unde a şi murit. În relatările pe care Cornel Burtică le-a făcut presei spune că, citez:*

„Cu o lună înainte de ultimul congres m-am întâlnit cu Ion Iliescu, am mers un pic pe jos prin parc, am ajuns la concluzia că la noi va fi vărsare de sânge, fiindcă Ceauşescu se ținea cu dinții de putere. Îmi dădeam seama, oamenii vorbeau deschis împotriva lui Ceauşescu.

Întrebarea ziaristului:

- Iliescu v-a lăsat cumva senzația că vrea să preia puterea?

- Nu, niciodată, mai vorbeam, mai trecea pe aici, e adevărat, nu vorbeam prea deschis atunci.

- Erați urmărit?

- Mi-a făcut figura Gheorghe Apostol, la un moment dat, eram prin '82 -'84, pe faleză la Neptun, mă tot incita să ne organizăm împotriva lui Ceauşescu, însă i-am spus să țină seama de capacitatea de autoapărare a sistemului lui Ceauşescu. Ce voia Apostol să facă!? Să ajungă la controlul armatei, care să treacă de partea lui.

- Un puci adică?

- I-am spus că sunt de partea lui, dar să fie atent că sistemul lui Ceauşescu e puternic şi parşiv. Ceauşescu avea oamenii lui, informatorii lui inclusiv în Comitetul Central, adică, deţinea controlul informaţiei. Deşi era incult, Ceauşescu a fost genial în politica externă şi în domeniul informaţiilor.

- Apostol plănuia lovitura singur?

- Nu cred, dar cred că el era imprudent, mi-a dat telefon la hotel, ne-am plimbat în văzul tuturor, chestia asta a ajuns la Ceauşescu, m-a chemat la el, iar eu i-am spus că nu era nimic care să intereseze Conducerea Partidului."

I.V.: Mă dezamăgeşte, mă deziluzionează, l-am cunoscut pe Cornel Burtică, dar poate mai mult l-am cunoscut pe Trofin, cu care am lucrat în anii 1948-1949, până când el a plecat la Ministerul Apărării Naţionale iar eu la Ministerul de Interne. Mai întâi despre Trofin. Trofin era un tip inteligent, o inteligenţă nativă, fără o bază de pregătire temeinică, dar cu posibilităţi de acumulare de cunoştinţe impresionante. Creştea, să zic aşa, din acest punct de vedere, văzând cu ochii. Era un tip foarte ambiţios, şi, bineînţeles, dornic de, să nu zic parvenire, dar oricum, foarte dornic de promovare.

A.R.: *Era aproape locul doi în partid, la un moment dat, se zice…*

I.V.: Păi chiar aşa a şi fost, dar o să ajung imediat acolo. L-a avut o vreme în subordine nemijlocită, nu ştiu cât l-a cunoscut anterior, dar, bineînţeles că l-a cunoscut, nu l-a luat aşa la întâmplare din activul U.T.M.-ului să-l aducă la Direcţia Superioară de Politică a Armatei şi să-l facă mai întâi şeful U.T.C.-ului pe armată, şi mai apoi chiar primul adjunct al său la Direcţia Superioară Politică a Armatei, mă refer la Ceauşescu. Ceauşescu, la vremea aceea era adjunct al Ministrului Apărării Naţionale, a lui Bodnăraş, şi şef al Direcţiei Superioare Politice a Armatei şi deci, aducerea la armată şi promovarea în funcţii acolo a lui Trofin, Ceauşescu a făcut-o pe baza unei cunoaşteri nemijlocite din

activitatea depusă împreună acolo. A fost unul dintre ajutoarele imediate pe care el le-a avut. Înainte, îl adusese pe Ion Ioniţă, şi Ioniţă i-a fost foarte apropiat şi s-a bucurat de sprijinul total, de susţinerea totală a lui Ceauşescu, în ceea ce a însemnat promovarea lui ulterioară. Dar, sigur, era o diferenţă sensibilă, şi ca posibilităţi intelectuale, şi ca fel de a fi, ca om, carismă etc., între Virgil Trofin şi Ion Ioniţă. Ion Ioniţă era un om mai închis, mai mofluz, mai ştiu eu cum să-l numim. El a avut şansa unei soţii foarte culte şi inteligente, Cecilia Ioniţă, care fusese internată cu familia în lagărul de la Auschwitz şi beneficiase de o educaţie aleasă, aş putea zice, şi de o cultură întinsă, pe când el rămăsese aproape la nivelul strungarului de la „Uzinele 23 August". Era un tip ce nu atrăgea, pe când Trofin dimpotrivă, era foarte carismatic, avea şi o voce foarte frumoasă, cânta foarte frumos ş.a.m.d. Şi aşa a promovat. Din poziţia aceea a fost trimis la Comitetul Central al U.T.M-ului, în funcţia de prim-secretar al U.T.M-ului şi asta a fost platforma care pe urmă l-a lansat şi mai sus, şi mai sus. După moartea lui Gheorghiu Dej, Ceauşescu l-a adus la Comitetul Central şi l-a numit, chiar înainte de asta, dacă ţin bine minte, dacă îmi amintesc exact, primul lui adjunct la Direcţia Organizatorică. Direcţia, aşa se chema atunci, Direcţia Propagandă, Direcţia Organizatorică, Direcţia de Cadre a Comitetului Central. Deci a făcut şi aici, ceea ce făcuse la armată, şi a continuat ucenicia sub Ceauşescu, îndeplinind o mulţime de misiuni delicate, pentru că Ceauşescu a lucrat tot timpul în perspectivă. El şi-a pregătit lansarea de mai târziu, printre altele şi prin promovarea la judeţe, inclusiv în funcţiile de prim secretar, încă de pe vremea lui Gheorghiu Dej, a unor oameni care îi erau apropiaţi sau devotaţi. Şi atunci când s-a pus problema succesiunii, care s-a întâmplat la vârf, intervenţia lui Maurer, susţinută de Bodnăraş ş.a.m.d., fără îndoială că el avea ...

A.R.: Susținerea organizațiilor județene...

I.V.: Foarte importantă, dar era mai importantă, după părerea mea, ceea ce urma, că propunerea putea fi făcută, dar ulterior să se împotmolească, să nu aibă bază, să nu aibă priză în partid, pe când el, sigur că da, pe când el avea deja pregătit tot eșafodajul. Deci, treaba nu s-a făcut întâmplător, s-a făcut cu destulă previziune, ca să zic așa. Așa s-a întâmplat și cu Ilie Verdeț, tot pe poziția asta de prim-adjunct l-a adus...Pe Verdeț l-a canalizat spre munca guvernului, spre activitate guvernamentală și l-a numit prim-adjunct al lui Maurer, a făcut o bună ucenicie la guvern, mai ales că Maurer era cunoscut și puțin cam comod...

A.R.: Cred că a fost și primul viceprim-ministru...

I.V.: Primul viceprim-ministru și mai toate treburile din bucătăria guvernului au căzut pe umerii lui Verdeț, ceea ce nu i-a prins rău, că a învățat, cum se spune, meserie...

Deci cam asta a fost la vremea respectivă politica de cadre, la vârf, și, apoi, încetul cu încetul această politică de cadre, cu aceleași orientări s-a tradus și mai jos, la ministere, de exemplu. Și la Ministerul de Interne a fost vădită treaba aceasta. De exemplu, unul dintre cei dintâi schimbați la Ministerul de Interne a fost chiar șeful Direcției de Cadre. În locul generalului Demeter, care venea de pe vremuri, să zic așa, a venit colonelul Ion Pateșan, care fusese adjunct al șefului Direcției de Cadre a Comitetului Central, și care era român. Pentru că, până atunci, mai ales alogenii erau cei care... [dețineau funcțiile]. Așa cu titlu de exemplu: când Serviciul de Învățământ, cu care am venit de la Direcția Generală Politică și a fost introdus, atașat de fapt la Direcția de Cadre, Direcția care vreo 16-18 servicii, niște efective foarte mari, din totalul șefilor de servicii, din totalul de 18 șefi de servicii, 4 erau români, unul era țigan, și restul erau evrei sau evrei-unguri. Asta era compoziția. Și cine nu își amintește de timpurile alea, sau nu vrea să-și amintească, sigur, aplică nu știu ce principii, între ghilimele. Dar asta era

situația și mai departe, la nivelul unităților, la Direcția a III-a de Contraspionaj. Direcția a II-a era atunci (...). Cam așa se prezenta situația. Deci, de la ce idee am plecat noi?

A.R.: Trofin și Burtică.

I.V.: De la Trofin și Burtică. Trofin a fost mult mai apropiat de Ceaușescu. Burtică a fost remarcat mai târziu. După ce a fost adus la organizația studenților, a fost făcut președintele studenților. Și tot așa, lucrând nemijlocit cu Ceaușescu, pentru că Ceaușescu fiind secretar cu problemele organizatorice, toate organizațiile de masă îi erau subordonate. Și lucra cu ele nemijlocit, și aici trebuie remarcat că Ceaușescu avea niște viziuni foarte limpezi în materie de proliferare a influenței lui asupra viitoarelor cadre, pentru că era limpede, viitoarele cadre de conducere în partid și în stat, de unde puteau să fie recrutate, de unde puteau să se ridice? Din fruntea acestor organizații, înainte de toate. Așa și i-a apropiat, i-a adus și pe unul și pe altul. E adevărat că pe Iliescu l-a cunoscut cu mult mai înainte, încă de pe vremea când Ceaușescu era la Comitetul Central, la Secția organizatorică. Iliescu a fost desemnat să conducă organizația pentru elevi, Uniunea Asociaților Elevilor din România (U.A.E.R), iar Ceaușescu știa foarte bine, ca și Gheorghiu Dej, de unde vine Iliescu și al cui fiu este, ori tatăl lui Iliescu fusese deseori în conflicte deschise cu Gheorghiu Dej, care tot timpul l-a repudiat.

De aceea la un anumit moment, pe când Ceaușescu tot insista cu promovarea lui Iliescu, dacă nu mă înșel, atunci când l-a schimbat din funcția de prim-secretar al UTM-ului[14] și l-a adus la secția de propagandă a Comitetului Central, încă trăia Dej, acesta ar fi spus: *„Măi, de ce tot îl împingi pe ăsta înainte, tu nu cunoști zicala că ce iese din pisică*

[14] Secretar al U.T.M. și președinte al Uniunii Asociaților Studenților din România.

tot şoareci mănâncă? Dacă tată-su a fost un trădător, crezi că ăsta va fi altfel?"

A.R.: Şi un plimbat pe afară…

I.V.: Şi putem spune că o fi greşit Gheorghiu Dej? Eu cred că n-a greşit deloc.

A.R.: Nu a greşit şi nici nu se puteau înţelege, este evident, erau alte structuri de personalitate.

I.V.: Dar bineînţeles, deci a văzut departe, a văzut departe, şi iată, aşa s-a întâmplat. Ei, ori, promovarea şi a unuia şi a celuilalt s-a făcut, cum spuneam, în baza cunoaşterii nemijlocite pe care a făcut-o Ceauşescu. Numai că, aşa cum deseori se întâmplă, cel în care faci maximum de investiţie se dovedeşte a fi, poate, maximum de perfid. Şi, de fapt atât Burtică, cât şi Trofin, în ultimă instanţă, ajunşi la vârf, au început să creadă că pot face ei ceea ce Ceauşescu probabil nu mai putea face, sau nu putea face aşa cum gândeau ei că ar trebui să facă. S-au şi văzut în fruntea bucatelor, în capul bucatelor, cum se spune.

Şi Trofin începuse, foarte interesant, să cadă şi sub alte influenţe. Mi-aduc aminte că se discuta mult despre el şi se discuta nefavorabil. Era secretarul Comitetului Central cu problemele organizatorice, era, deci, mâna dreaptă a lui Ceauşescu, era un fel de „factum totum" al lui Ceauşescu, nu era ieşit din rânduri vizibil, dar probabil semne în această direcţie dădea, când, la nu ştiu care conferinţă naţională sau nu ştiu care congres, a apărut cu părul vopsit. El avea, îl cunoşteam prea bine de când era tânăr, un păr ondulat, frumos, dar începuse să albească, să-i apară pe ici pe colo fire de păr alb.

A.R.: Şi îi stătea bine.

I.V.: Îi stătea bine aşa, şi apare dintr-o dată blond. Toată lumea şi-a făcut semnul crucii ca să zic aşa, şi chestia asta nu a căzut bine deloc la vârf. Îţi dai seama, probabil în familia Ceauşescu cât a fost de scărpinat pe chestia asta, cât a fost de … Şi, nu ştiu, întâmplător sau nu, nu cred că de la

acest incident, să zic aşa negândit, nejudecat, a pornit decăderea, dar destul de curând după acea a început să coboare pe trepte în jos.

A.R.: La nivele atât de mari, detaliile aparent neînsemnate contează foarte mult. El a fost cu vopsitul părului, Iliescu avea obiceiul să poarte ochelari de soare occidentali şi să dea din mână din tribună, când nu avea voie să dea din mână decât unul singur, exact…

I.V.: Exact, fără îndoială, să salute… Aşa a fost la vizita în China, sau nu în China, de fapt şi în China şi în Coreea, dar în Coreea s-au ţinut mitingurile acelea uriaşe, când erau ovaţionaţi cei doi conducători, şi din delegaţia română singurul după Ceauşescu, care a salutat cu mâna, aşa cum făcea şi Stalin, era Iliescu.

Cât îl priveşte pe Burtică, după părerea mea, şi mai pregnant s-a manifestat ca un oportunist, pentru că imediat după ce a fost pus pe o altă linie de muncă, a început să se manifeste. Să-şi arate nemulţumirea, să cârcotească, să discute pe la colţuri ş.a.m.d., ori eu nu ştiu cui îi plac asemenea oameni. Este un fapt, metodele lui Ceauşescu departe de a fi considerate unice, sunt destul de frecvente, destul de des întâlnite, dar la el au fost poate mai vizibile, decât la oricare altul, că atunci când cineva îi intra în dizgraţie, îl dădea încet sau mai puţin încet, chiar brutal, pe linie moartă. Dar, de notat două lucruri: unul, că nu îi tăia capul, cum se întâmpla în alte timpuri, şi la propriu vorbind, i se putea tăia capul în alte vremuri, şi, în al doilea rând, că dacă dădea semne de revenire, ca să nu zic de îndreptare, se întorcea de unde a plecat, sau poate chiar mai sus dintr-o dată. Ori, şi unul şi celălalt n-au mai avut răbdare, Virgil Trofin a fost trimis la un judeţ, prim-secretar, ba la un minister…

A.R.: A fost şi pe la sindicate…

I.V.: Ministerul Minelor şi nu ştiu mai care, ba pe la sindicate, mereu a clevetit, mereu a discutat şi s-a trezit la

I.A.S.-ul de la Ialomița [Călărași]. Iar celălalt, idem, ibidem, și s-a trezit la „Uzinele 1 Mai", la Ploiești. Și a rămas, dovadă, în compania lui Apostol și a altora care într-adevăr aveau motive mai temeinice de a fi clevetitori.

A.R.: Și probabil Gelu Voican Voiculescu i-a scos așa, lumină gândindu-se că acolo a fost o oarecare conspirație, a existat niște fire, a imaginat un scenariu…

I.V.: Nu mă mir că Gelu Voican Voiculescu gândește în asemenea termeni și în asemenea parametri.

Cornel Burtică și Triță Făniță

A.R.: N-ar fi lipsit de interes să aduceți la lumină, cât se poate, afacerea în care a fost implicat și scandalul pentru care a fost chiar reținut în anchetă Triță Făniță, când Cornel Burtică deținea portofoliul Ministerului Comerțului Exterior și al Cooperării Economice Internaționale, un caz destul de interesant, dacă avem în vedere și un aspect, așa, mai de altă natură, când colonelul Alexandru Ștefan, șeful U.M. 0625/C.P., care a realizat documentarea informativă a faptelor în acest caz, își pregătise uniforma de general. I se spusese că i se va acorda gradul de general, dar, în loc de avansare a fost o trecere în rezervă.

I.V.: A, da! E interesant cazul, ca atare. Nu l-am cunoscut decât din vedere pe Triță Făniță. Era inginer agronom, ca profesie de bază. Se remarcase la propriu, prin niște rezultate absolut excepționale, fiind la conducerea unei Întreprinderi Agricole de Stat din Bărăgan. Nu îmi mai aduc aminte localitatea, dar era o unitate mare, importantă, profilată pe cele două culturi mari, grâu și porumb. Îmi aduc aminte că la vremea aceea scotea niște recolte impresionante. Cât era de adevărat, cât se raporta, era și asta o chestiune, din păcate. Dar se raportau și se transmiteau prin presă niște informații uimitoare privind succesele lui în activitate. Este adevărat, că din poziția aceasta a fost remarcat și apoi susținut intens de Gheorghiu Dej. Deci, am putea să zicem, poate nu e prea mult spus, că Triță Făniță a

fost un fel de creație a lui Dej. Deci el, Dej, l-a încurajat în ideea că ceea ce făcuse la I.A.S.-ul acela, să se facă, dacă se poate, la o scară mult mai mare. Și așa i-a încredințat, mai întâi, ceva din administrarea gospodăriilor agricole de stat. Era un departament pe la Ministerul Agriculturii, ani la rând condus de un adjunct de ministru, Șchiopu se numea, dar care, după câte știu, a făcut treabă bună acolo, pentru ca, ulterior, să-i încredințeze lui Triță Făniță sarcina de a se ocupa cu export-importul de cereale. Și, cum probabil că avea niște abilități înnăscute și pe domeniul ăsta de activitate, foarte repede și foarte bine s-a introdus în problemă, iar rezultatele nu au întârziat să apară. Știu că de altfel și Ceaușescu, încă de pe vremea când a început să-și exercite conducerea, l-a apreciat pe Triță Făniță. Era unul din eroii zilei. Dacă nu mă înșel, fusese chiar distins cu titlul de Erou al Muncii Socialiste. Poate chiar pe bune.

Numai că asemenea oameni, dacă sunt roși de dorința de a acumula tot mai mult, de a-și însuși tot mai mult, de a avea tot mai multe bogății, bani, eu știu ce să mai aibă, putere mai cu seamă unii, nu se stăpânesc și merg până acolo încât își pierd și propriul cap. Cam așa s-a întâmplat și cu el. A intrat în legături cu unii sau alții din cei cu care făcea afaceri, probabil că și-a însușit și destul de mulți bani, și-a apropiat pe unii din patronii din Ministerul Comerțului Exterior, în frunte cu Burtică. Chestia asta m-a dezgustat când am fost informat, când am văzut că Burtică s-a pretat la niște cadouri, la niște daruri, la niște lucruri, nu le-aș putea zice neapărat mită, dar ceva urât pentru ceea ce trebuia să fie un ministru al comerțului exterior, și, dacă nu mă înșel, și vice prim-ministru al guvernului. Nu știu dacă Triță Făniță a vrut doar să-i mulțumească prin asta, pentru ceea ce făcuse pentru susținerea și încurajarea lui, sau a vrut să îl și compromită. Cert este că i s-au dat costume de haine, cămăși, fel de fel de lucruri de îmbrăcăminte, parcă n-ar fi

avut posibilitatea să-şi cumpere el însuşi, de pe unde colinda, de prin lume, sau să şi le facă aici, că şi noi făceam la vremea aceea destule lucruri bune şi frumoase.

Şi s-au tot acumulat date şi informaţii de această natură. Primul care le-a prezentat la conducere a fost generalul Pleşiţă, pentru că, pe linia informaţiilor externe au venit mai întâi nişte date foarte compromiţătoare, foarte urâte, care, de fapt, erau de natură să contureze tabloul întreg al afacerilor lui Triţă Făniţă.

Colonelul Alexandru, care a avut un rol, într-adevăr important, în controlarea acestui dosar, avea un dosar de urmărire informativă, în care s-a implicat serios şi generalul Macri. Şi aş putea zice că, mai cu seamă din momentul când Macri a preluat, a intrat şi el în această acţiune, lucrurile au căpătat un contur şi mai limpede, şi mai clar, şi anume că faptele lui Triţă Făniţă întrunesc caracterul unor infracţiuni. Astfel, Direcţia a VI-a, colonelul Vasile, împreună cu ceilalţi doi, a pregătit un material şi, prin şeful departamentului de la vremea aceea[15], i s-a prezentat şefului statului, care, indig-nat de ceea ce a putut afla, bineînţeles, l-a trimis la origini pe Burtică, şi a dispus reţinerea şi arestarea lui Triţă Făniţă.

Deci, cam aşa s-au petrecut lucrurile. Dar, pe urmă, s-a revenit. A zis că, domnule, mai vedeţi, poate nu e chiar aşa, adică, după câte mi-am dat seama, s-a intervenit arbitrar, deturnându-se cursul legal al cazului. Păi, dacă a comis o infracţiune, normal era să răspundă pentru acea infracţiune, dacă n-a fost infracţiune şi i s-au pus în cârcă lucruri neadevărate, atunci să plătească cei care au făcut asemenea lucruri. Dar, faptul acesta de a judeca din birou, de undeva, că e bine sau rău, că nu e bine să se facă o treabă, când

[15] Tudor Postelnicu.

lucrurile erau limpezi şi temeinic documentate, cred că nu a servit nici legalităţii socialiste, cum era atunci, şi nici în alte planuri nu a adus servicii.

A.R.: Am reţinut esenţa uneia dintre afacerile lui Triţă Făniţă, exportul de grâu de calitatea I-a, din soiuri selecţionate şi loturi semincere aduse din afară, şi reimportarea, în contrapartidă, de triticale din America de Sud, un grâu de calitate inferioară, furajer, în mare măsură şi la o tonă de grâu bun, aducea trei, patru, cinci tone de triticale şi creşteau rezervele, creştea tonajul de cereale de la rezervele de stat. Şi, pentru asta, ar fi fost admonestat Burtică într-o şedinţă a Comitetului Politic Executiv, în sensul: „Cum ţi-ai permis să aduci această mizerie, să strici banii, să arunci etc. etc." la care el ar fi zis: „Da, dar şi în industria chimică şi petrochimică se aruncă cu banii şi..." „Dar cum îţi permiţi, dar cum, ce te crezi?" Burtică a zis: „Bine, din acest moment aveţi demisia mea." „Nu pleci când vrei tu, pleci când vrem noi." Şi a plecat peste trei luni.

I.V.: Este posibil, eu dau credibilitate.

A.R.: În legătură cu muşamalizarea prin decizie politică a cazului, sigur, a intervenit mitul, legenda, nu ştiu, folclorul. Poate să fie şi o parte de adevăr, că Triţă Făniţă s-a insinuat şi în mediul familiei şefului statului şi al altor familii, şi erau mulţi îndatoraţi, în special în ceea ce priveşte suportarea unor cheltuieli pe timpul unor deplasări externe.

I.V.: Şi asta e posibil, nu cunosc. Dar, dacă îmi dai voie, eu am fost frapat şi pentru mine a fost o confirmare, nu putea fi alta mai clară, când m-am întors de la închisoare şi am aflat ce a putut să construiască, în ghilimele, Triţă Făniţă după 1990. De fapt şi-a clădit sau începuse să îşi clădească un nou imperiu, pe baza, bineînţeles, a ceea ce avusese anterior, şi, probabil, păstrase şi rezerve, ca să nu mai spun legăturile de tot felul, pe care le avusese în exterior. Nu ştiu, însă, de ce s-a produs a doua cădere a imperiului, sau care a fost cauza pentru care el a căzut a doua oară şi a căzut

ireversibil. Nu am mai auzit de el, mi se pare că a şi murit, de altfel, până la urmă, nu ştiu de ce.

A.R.: Cornel Burtică a devenit şi el un om de succes în afaceri după anul 1990. O primă tentativă de intrare în afaceri a fost reprezentarea intereselor unei companii franceze, pe baza relațiilor păstrate din anii când a fost consilier economic la Ambasada României la Paris. Intenția acelei companii era de a prelua iluminatul public în Bucureşti. El povesteşte că cineva din Serviciul de Pază şi Protocol i-ar fi cerut 50.000 USD înainte şi 50.000 USD după, ca să-i facă intrarea la primarul Viorel Lis, ca să-i garanteze câştigarea licitației. A înțeles că nu are şanse şi, atunci, a apelat la relațiile din Italia cu care a pus bazele unei societăți comerciale prospere, de cel puțin un milion USD profit în fiecare an. Printre achizitorii produselor pe care le importa fiind şi unele servicii speciale. Se pare că, el a avut dintotdeauna o atitudine ostilă față de Securitate şi cred că s-a şi cooperat greu, în multe privințe cu el, cât a fost la Ministerul Comerțului Exterior. În declarațiile pe care le-a făcut, după anii '90, în legătură cu structura clasei economice din România, cred că exagerează, întrucât, la un moment dat, spune că jumătate din PIB-ul României este creat pe baza unor afaceri cu banii proveniți sau dirijați de Securitate. Sigur, încearcă să dea şi nişte exemple.

Deci, am depăşit acest moment, 1964, şi cu personalitățile pe care Gelu Voican Voiculescu a vrut să le aducă în față, să rescrie istoria.

Capitolul V
Conspirații împotriva lui Nicolae Ceauşescu

A.R.: Există, deja, o literatură despre conspirațiile împotriva lui Nicolae Ceauşescu şi chiar sunt sugerate dispariția (decesele) misterioase ale unor complotişti. Unii spun că au complotat din 1970, alții de prin 1977-1978, iar despre planul unei lovituri de stat, cea din anul 1984, a început să se scrie istorie.[16]

Numele generalului Ion Ioniță a fost vehiculat în anul 1984 cu prilejul unui complot prin care s-a încercat înlăturarea lui Nicolae Ceauşescu, când acesta se afla într-o vizită în R. F. Germania. După cum susține istoricul prof. univ. dr. Ioan Scurtu, generalii Ion Ioniță şi Nicolae Militaru au elaborat planul unei lovituri de stat. Complotiştii sperau să beneficieze de sprijinul Garnizoanei Militare Bucureşti pentru arestarea unora dintre cei mai apropiați şi fideli colaboratori ai președintelui (Emil Bobu, Ion Dincă, Tudor Postelnicu, Ion Coman, Ilie Ceauşescu), urmând să se preia controlul asupra posturilor de radio şi televiziune, pentru a anunța schimbarea intervenită. Planul a eşuat, el fiind deconspirat de doi dintre generalii care urmau să participe la această acțiune.

- A fost o tentativă unică şi prelungită, cu mai multe etape, ale unui singur complot sau se poate spune ca au fost mai multe comploturi?

- Câte intervenții efective de dejucare a planurilor, chiar a acțiunilor în desfăşurare au avut loc în deceniul premergător evenimentelor din decembrie 1989?

- Pe cine a judecat instanța de partid – președintele Colegiului Central de Partid, respectiv Miu Dobrescu, asistat de Tudor Postelnicu şi generalul Vasile Gheorghe, şeful Direcției de Contrainformații Militare?

---

[16] Ioan Scurtu – "Revoluția Română din decembrie 1989 în context internațional" (Ed. Enciclopedică/Ed. Institutului Revoluției Române din Decembrie 1989, București, 2006), capitolul I, partea 4. Situația României.

- Ce a însemnat „momentul 1977" în propagarea şi susţinerea mişcărilor alternative din statele blocului estic?

Mai mult aventurieri decât complotişti

I.V.: Da, fără îndoială că un adevăr există în noianul de informaţii, de date care s-au tot prezentat de unii sau de către alţii şi, bineînţeles, fiecare a ales să o facă în interes propriu, mai cu seamă. Cei amintiţi, au fost cu adevărat implicaţi. Nicolae Militaru, în primul rând, Ion Ioniţă, Ion Iliescu, mai de la distanţă, firește, aşa cum de obicei a procedat, el nedorind să fie în prim plan, dar, dacă s-a putut, întotdeauna să tragă foloasele, să fie primul profitor.

După părerea mea, au demonstrat mai mult decât uşurinţă în ceea ce au conceput şi realizat. Au arătat spirit aventurier. Pentru că, la vremea aceea, să-ţi propui să arestezi guvernul – cei mai mulţi din conducerea partidului erau membri ai guvernului – şi alţi factori importanţi de putere, când şeful statului lipsea din ţară şi nu era plecat oriunde, ci era plecat în Germania, chiar şi numai faptul acesta, luat ca un fapt în sine, poate să spună ceva. Ei bine, ca să-ţi propui să faci aşa ceva, să pui la cale o asemenea lovitură, ori te bazezi pe ceva cu adevărat foarte serios, precedat de o pregătire minuţioasă şi având nişte garanţii ferme de sprijin, dintr-o parte sau din alta, ori te laşi... N-au putut să facă aşa ceva, n-au fost în stare pentru că nu puteau, nu aveau ei... Mai mult vorbeau, mai mult îşi dădeau aere că deţin... că sunt persoane de influenţă şi altele. Aşadar, plimbările pe care ei le făceau printr-un parc, pe nişte alei, prin zonele unde locuiau şi aşa mai departe... Dar n-au putut să materializeze absolut nimic.

Planurile însă au fost evaluate. În această contraacţiune, un rol important l-a avut Direcţia de Contrainformaţii Militare, pe linia ei au venit informaţiile şi nu pot să nu îl evoc pe generalul-locotenent Vasile, Gheorghe Vasile, un

ofiţer eminent, care, din păcate, nu mai este de mult printre noi.

Unul dintre participanţii la complot, considerat ca unul dintre oamenii de bază, a adus la cunoştinţa Direcţiei a IV-a ce anume se discută şi se preconizează. Cum se spune, din faşă s-a destrămat totul. I s-a prezentat şefului statului informaţia, sigur că a fost preocupat, nici nu a minimalizat, nici nu a arătat o îngrijorare deosebită, pentru că îi cunoştea, în parte, pe fiecare. Şi pe Ioniţă şi pe Militaru. Ei erau protagoniştii, în fond. A ordonat ca să fie chemaţi pe linie de partid. Ei puteau fi chemaţi la ordine în mai multe feluri, fie pe linie de comandă, cei care erau încă în activitate, sau, pur şi simplu, reţinuţi, dacă ar fi fost cazul, ceea ce, cred, că ar fi fost un lucru făcut în pripă şi nesocotit.

A.R.: Şi cu ecouri.

I.V.: Şi cu ecouri, indiscutabil. N-ar fi fost o gândire bună, dacă se proceda astfel. Ceauşescu a desemnat doi membri ai Comitetului Politic Executiv, ulterior şi pe cel de al treilea. Deci, în primul rând, pe Emil Bobu, ca împreună cu ministrul de interne şi cu ministrul apărării naţionale, de la acea dată, să îi cheme şi să-i întrebe pe Ion Ioniţă şi pe Militaru. Mai întâi pe Militaru, care cu toate aerele lui de vitejie, pe care le-a arătat sau pe care a vrut să le demonstreze în diverse ocazii, încă de la primele întrebări, când şi-a dat seama că totul se cunoaşte, în cele mai mici detalii, a recunoscut. A detaliat şi el, la rândul lui, unele lucruri şi, astfel, pe baza depoziţiei lui – şi cu el de faţă – a fost chemat Ion Ioniţă şi demascat. Pur şi simplu, demascat. Ambii şi-au recunoscut, într-o formă sau alta, intenţiile şi vinovăţia. Plus toate celelalte aspecte. S-a prezentat un raport şefului statului, în urma căruia a dispus ca Ion Ioniţă, care era, deja, trecut în rezervă, să fie eliberat din funcţia de ministru al transporturilor. Aceasta fusese, cred că nu mă înşel, ultima lui funcţie în guvern.

A.R.: Pe o perioadă scurtă.

I.V.: Pe o perioadă scurtă. Militaru a fost scos, însă, din cadrele active ale armatei. A fost o idee bună, adică un lucru bine gândit care, din punct de vedere operativ, nouă ne-a dat posibilitatea să continuăm cu rezultate notabile controlul asupra lui. A fost scos din funcția de comandant al Armatei a II-a doua şi numit ca adjunct al ministrului la Ministerul Construcţiilor Industriale.

În spatele complotului generalilor au stat puteri străine garante

Deci, practic, aşa numitul complot al generalilor, în legătură cu care, mai cu seamă în anii aceştia, s-a făcut un mare caz, a fost uşor demontat. Este evident că în spatele lui au stat nişte puteri străine, care i-au încurajat, i-au susținut şi care, probabil, le şi garantaseră siguranța, faptul că nu pot fi puşi în pericol. Ceea ce conta, fără îndoială, foarte mult. Nu au crâcnit, nici unii, nici alții. Sigur, în sinea lor au resimțit lovitura, incontestabil. Dar s-ar fi autodemascat, cu atât mai mult, dacă ar fi acționat, într-un fel sau altul.

Prin urmare, aşa cum spuneam, acest aşa numit complot de anvergură, cu urmări, prin care s-ar fi produs răsturnarea regimului Ceauşescu a fost un bluf. Asta este realitatea. Dar, în ceea ce ne priveşte şi cred că nu numai noi...

A.R.: Semnalul de alarmă a fost tras!

I.V.: Da, sigur că da, cazul a fost tratat cu multă seriozitate, s-au tras concluziile şi s-au luat măsurile care se impuneau, pentru că şi persoane importante de la eşaloane inferioare, şi din armată şi din alte instituții de forță, cu care se intrase în relații, se stabiliseră legături, au luat aminte. Asta nu înseamnă că, gata, s-au făcut băieți cuminți, dar ştiau că asupra lor planează un pericol, că sunt cunoscuți şi că, oricând, pot fi chemați la ordine. Deci a fost un lucru util, repet, care ne-a condus la concluzia că activitatea noastră pe aceste zone trebuie foarte serios întărită, că,

uneori, nu de la noi din sistem pornea ideea că acolo nu se poate întâmpla ceva periculos, pentru că sunt oameni verificați, oameni devotați. Dimpotrivă, acest spirit, aş putea să zic, oarecum demobilizator, venea mai de sus, din altă parte, din care, mai întotdeauna, încrederea în nişte oameni cu care lucrase cândva şeful statului nu poate fi pusă nicicând la îndoială. Ei bine, a avut prilejul să şi verifice sentimentele şi poziția unora dintre aceşti oameni şi, cu siguranță, şi-a dat seama că s-a înşelat.

În numele controlului de partid, Ceauşescu a facilitat penetrarea spionajului străin în mediul politic

A.R.: Pe baza şi a acestui caz, dar şi a ansamblului cazuisticii de spionaj-contraspionaj, ample, deosebit de active şi incisive în acea perioadă, a realizat preşedintele României, cuprinzător şi explicit, adevărata măsură a intereselor externe, atât din est, cât şi din vest, cât de vizat este el, dar şi membri ai familiei sale, nu mai vorbim de colaboratorii de prim rang şi de cei care erau permanent în apropierea sa...?

I.V.: Foarte bună această întrebare şi, în acelaşi timp, importantă...

A.R.: De ce pun întrebarea? Fiindcă, din anul 1967, Nicolae Ceauşescu, în numele controlului de partid şi al îndrumării activității organelor securității statului, a emis o hotărâre specială, prin care s-a interzis securității să-şi îndeplinească atribuțiile firești acolo unde ar putea fi implicată supravegherea contrainformativă a membrilor de partid. Prin acea interdicție s-a pus barieră contraspionajului românesc, dar s-a facilitat penetrarea serviciilor de spionaj şi a altor entități străine în zonele celor mai importante decizii, pe care doreau să le cunoască şi, după caz, să le valorifice în propriul beneficiu.

I.V.: Chestiunea va trebui să o examinăm, să zic aşa, sub mai multe aspecte. Faptul de a fi interzis unei instituții a statului, însărcinate cu securitatea națională, de a-şi îndrepta privirea şi a se ocupa de nişte oameni care aveau calitatea

de membri de partid, dar care nu intraseră în partidul respectiv, decât, probabil, din interes sau cu misiunea de a-şi asigura o acoperire, după părerea mea, a constituit o problemă de care ne-am lovit mereu, o problemă cu greutate reală în activitatea noastră. Şi aceasta pentru că nu puteai, nu aveai voie, îţi era interzis să te ocupi de cineva, înainte de a obţine toate aprobările de la un şir de eşaloane, iar uneori trebuia să te adresezi la două-trei eşaloane.

A.R.: Asta implica şi nişte riscuri. Cel vizat putea fi prevenit...

I.V.: Cu riscurile de rigoare, evident.

În primul rând, deconspirai cazul din faşă, fiindcă nu aveai nicio garanţie că persoana căreia îi adresai solicitarea de a-ţi da dezlegare să te ocupi de cineva, nu-l previne pe cel din atenţie.

În al doilea rând, uneori se manifestau asemenea îndoieli, asemenea rezerve, atunci când ţi se dădea aprobarea, încât pentru un ofiţer mai puţin experimentat, era un prilej de descurajare, ceea ce, poate, pe de altă parte, era bine, pentru că îl şi mobiliza, în sensul ca să facă lucruri de calitate şi să demonstreze că ceea ce se presupunea, să se şi confirme. Deci, acesta ar fi un aspect. Un alt aspect, nu mai puţin important, era faptul că oamenii din această categorie înaintau pe scara ierarhică şi, pe măsura ce urcau nişte trepte ale ierarhiei, erau cu atât mai greu de verificat şi de controlat. Trebuia, în ultimă instanţă, să ajungi la nivelul cel mai înalt ca să obţii aprobare pentru a verifica o informaţie referitoare la unul sau altul. Deci, nu era deloc simplu şi hotărârile de partid respective nu totdeauna au venit în sprijinul şi în susţinerea activităţii noastre. Dincolo de faptul că era şi o formă de manifestare a unei anumite lipse de încredere. Sigur şi cu latura pozitivă, că te ferea, poate, de anumite greşeli involuntare. Dar, faptul ca atare, demonstra şi o oarecare neîncredere în această instituţie. Deci asta, pe de-o parte, era şi o a doua parte a întrebării...

A.R.: Dacă şi-a dat seama de interesul serviciilor străine privind conducerea superioară a partidului şi deciziile politice...

Cel mai mult şi mai mult, Ceauşescu avea teamă de sovietici

I.V.: Incontestabil. Şi-a dat seama căci era un om experimentat în munca politică. Venea din urmă şi învăţase din ceea ce îi dezvăluiseră şi maeştrii săi, pe lângă care s-a format. Dar, în ceea ce-l priveşte, când a preluat efectiv toate atribuţiile de conducere, şi-a dat seama că este, atât în vizorul unora, cât şi al celorlalţi. Unii ca să-i verifice loialitatea şi să aibă suficiente dovezi, să creadă că se pot bizui pe el, iar alţii, dimpotrivă, să-i câştige încrederea, să-l atragă şi să-l stimuleze în disidenţă... Chiar să-l ajute în tentativele sale de a se desprinde de Moscova. Ori, Ceauşescu, este o realitate, a realizat care este miza asumării independenţei. Asta nu ştiu cât a făcut-o din dorinţa de putere şi cu siguranţă oricine care ajunge la vârful puterii este dornic să şi-o menţină cât mai mult timp, dar, sunt convins că şi învăţând din guvernarea anterioară, a lui Gheorghiu Dej, a înţeles că românii îşi doresc un conducător nesupus Moscovei. Gheorghiu Dej, după părerea mea, a fost un maestru, mai ales în ultimii ani de guvernare, a demonstrat ceea ce era de demonstrat, cu sovieticii şi cu deschiderile pe care începuse să le facă spre vest. Ei bine, la Ceauşescu, eu cred că putem adăuga, fără nicio teamă că vom greşi, sentimentul patriotic. A fost şi, după părerea mea, va rămâne un exemplu de bun român. Sigur că a făcut şi lucruri pe care nu trebuia să le facă, unele, poate, de-a dreptul reprobabile dar, de cele mai multe ori, a acţionat în interes naţional. Şi, nu i se poate contesta că a făcut şi nişte lucruri care rămân în istorie. Aşa că el a rămas până la sfârşit, obiect de interes şi de lucru şi pentru unii şi pentru ceilalţi, demonstrându-le unora, pe zi ce trecea, că are tot

mai puțină încredere în ei şi că nu ştie ce să facă pentru a desprinde țara şi guvernele anterioare din corsetul în care fuseseră prinse, iar celorlalți, din dorința de a-i capacita, de a-i determina tot mai mult, să producă ruptura. Ceea ce, fără îndoială, le-ar fi fost un avantaj şi a şi fost un avantaj o bună bucată de vreme... Dar cred că, tot în acelaşi spirit examinând lucrurile, evenimentele timpului respectiv, putem să spunem că Ceauşescu a pierit şi de mâna unora şi de pe mâna celorlalți. Dacă ar fi să facem o..., ca să zic aşa, o apreciere ca să stabilim de cine se temea mai mult, apoi, fără teama de a greşi, pot afirma că, în mod cert, el s-a temut de sovietici. Cel mai mult s-a temut de sovietici. Cred că a avut şi momente de presimțire, de premoniție că sfârşitul de acolo îi vine. Şi, într-adevăr, sfârşitul de acolo i-a venit, dar nu şi fără binecuvântarea celorlalți.

A.R.: Foarte bine venită această remarcă a Dumneavoastră şi, de la ea pornind, retrospectiv, am percepția că americanii au fost mai corecți, asumându-şi explicit susținerea opozanților regimurilor din țările comuniste, în timp ce de la Moscova, cel puțin în ceea ce ne privea, s-a jucat cartea, nu mai puțin periculoasă, a duplicitarismului subversiv clandestin.

În acelaşi timp însă, atitudinea americanilor nu a contribuit la o mai bună acoperire a operațiunilor clandestine?

I.V.: Da, cred că aprecierea este corectă, cred că lucrurile aşa s-au petrecut. Ruşii, nu numai în cazul nostru, dar şi în alte exemple ce pot fi luate în discuție, vom constata că au apelat, aproape fără abatere de la un sistem, de la un stil care le-a fost şi le-a rămas propriu, acela al subversiunii, cu acoperire cât mai bună. E adevărat că, spre deosebire de americani, sovieticii au avut şi o bază puternică în persoana unor oameni care au fost foarte strâns legați de ei, ca urmare a diverselor momente ale istoriei trăite până atunci: trimişi la studii, contactele de lucru ample pe care le-au avut cu instituții şi organizații similare de acolo, prezența efectivă oficială în țară, mai cu seamă a

sovieticilor ş.a.m.d. Americanii, în toată perioada asta, au trebuit să acționeze mai mult sau mai puțin clandestin, adică, mă rog, de la distanță, prin mijloacele de propagandă, care au fost foarte active şi care au avut un rol incontestabil, foarte important. Dar cred că la americani, după evenimentele din decembrie 1989, şi continuă şi astăzi, e puternic valul ăsta, aşa, de a prezenta lucrurile într-un mod, cum să zic eu, care să demonstreze că au fost tot timpul prezenți. Nu, nu a fost aşa. Au avut şi căderi. Au avut şi eşecuri şi, îmi pare rău, dar pentru credibilitate ar trebui să şi le asume, să şi le recunoască.

Aşadar chiar în legătură cu evenimentele din decembrie 1989, eu până acum nu ştiu, nu cunosc eu, dar după cum nici ruşii, mai devreme sovieticii, n-au răspuns, n-au spus explicit, ce au plănuit concret în legătura cu România? Nu aşa luând şi România la rând cu toate celelalte, că era logic să se întâmple într-un fel sau altul, şi în România, ceea ce deja se întâmplase într-una sau alta din țările din acelaşi bloc. Dar niciodată nu au dat un răspuns şi o explicație clară, precisă.

Nu mai spun, întâlnirea de la Malta a rămas aşa în ceață, cu... aproximație, ori noi ştim foarte bine că şi înainte de Malta, dar mai cu seamă acolo, s-au pus lucrurile la punct, s-au parafat înțelegerile, ca să mă exprim astfel şi s-a marcat finalul...

A.R.: ...A ceea ce se pregătise cu ani înainte...

I.V.: Atunci cum să-i crezi, nu poți să-i crezi nici pe unii nici pe alții. Americanii ar fi trebuit, normal, să ne spună, în anii ăştia mai deschis, mai clar: „Asta s-a făcut şi asta s-a vrut. Au avut şi ruşii partea lor de contribuție la prăbuşirea regimului Ceauşescu, dar am avut şi noi americanii şi, nu numai noi americanii, ci şi francezii, nemții şi englezii, mă rog, ca să nu mai vorbim de unguri şi de sârbi, care în decembrie 1989 au jucat un rol major."

A.R.: Cred că nici unii şi nici alţii nu şi-au pus la modul foarte serios problema consecinţelor, a ceea ce va urma. Dimpotrivă, o perioadă tulbure, de incertitudini le-a convenit îndeosebi occidentalilor, pentru a-şi putea duce până la capăt planul de distrugere a bazelor economice, a infrastructurii sistemului, căci ei credeau posibilă revenirea regimului, dacă nu-i lichidează moştenirea economică.

I.V.: Cred că e un raţionament corect...

A.R.: ... Şi cred că acest raţionament stă în picioare şi prin atitudinea faţă de resursele securităţii economice ale naţiunilor în cauză, căci, la scurt timp, au apărut crizele tranziţiei, şomajul, exodul forţei de muncă, analfabetismul, colapsul sistemului sanitar, corupţia sistemică şi motivele pentru a fi puşi sub tutela Uniunii Europene....

I.V.: Cred că este foarte corect

A.R.: Este, la fel de adevărat, că acest război economic era necesar Occidentului pentru a crea o nouă ordine internaţională, în primul rând economică, deoarece Războiul Rece, cursa înarmărilor, au creat dificultăţi economice ambelor tabere.

Consecinţă sau nu a consensului de la Malta, cel puţin în România, ruşii au profitat din plin de haosul indus în economie, adjudecându-şi partea leului din industria grea, dar şi din altele, pe care, ulterior, le-au pus literalmente la pământ.

I.V.: Puţin mai din urmă, a fost evident că în urma înţelegerii pe care o realizaseră cu mult înainte de Malta, şi, bineînţeles, la Malta de ochii lumii, să zic aşa, să parafeze, americanii, poate şi prin felul lor de a fi, dar şi din puţină naivitate, dar cu ruşii nu se poate lucra aşa... Se poate lucra în alt mod, dacă îi cunoşti. Ei au consimţit şi s-au pus de acord ca fiecare să îşi pună în ordine lucrurile pe moşia proprie. Unii [americanii] să facă ceea ce trebuia făcut prin Panama şi prin alte părţi, iar ăştialalţi [ruşii] să liniştească lucrurile şi să fie puse pe direcţia dorită în zona lor de influenţa şi, deci, în speţă, în România. Aici s-a acţionat potrivit înţelegerii prealabile. S-a format un guvern sau au

ieşit în faţă, mai exact, nişte oameni care erau, slavă Domnului, destul de bine cunoscuţi şi deocheaţi.

A.R.: Chiar aşa, ce sentiment v-a încercat, când aţi văzut lista primului guvern?

I.V.: Imediat ajung acolo. Ei bine, chiar americanii nu au observat lucrul acesta, cine sunt ăia care vin în faţă? Cine este Iliescu? Cine e Brucan? Slavă Domnului, le-a adus servicii şi servicii consistente! Cine este Roman şi din ce zonă vine? Ba da, dar au consimţit atunci din dorinţa ca regimul Ceauşescu să fie neapărat pus la pământ. Poate ăsta a fost calculul, facem orice concesie, acceptăm şi compromisuri, ca să realizăm acest obiectiv. Ei, au realizat acest obiectiv şi s-a constituit guvernul. Guvernul a venit cu o coloratură şi mai clară şi mai limpede. Marea majoritate a membrilor erau cunoscuţi aşa cum fuseseră ei ani de-a rândul cunoscuţi şi, ca să zic aşa, observaţi. Ce mai trebuia să facă? Le-au trebuit câteva săptămâni. A venit, mai întâi ministrul de externe sovietic, Şevardnadze[17], pe la începutul lunii ianuarie, ca să dea, probabil, binecuvântarea şi să mai indice nişte linii de urmat. Pentru ca apoi, să-şi dea seama americanii că au pierdut, şi au pierdut săptămâni care costau mult, şi a costat mult pentru ca să vină şi să încerce să redirecţioneze şi să limpezească nişte lucruri, să spună că ei nu pot fi lăsaţi deoparte, nu sunt lipsiţi de preocupare pentru ceea ce se întâmpla aici. Ei, asta ce ne va spune? Ne demonstrează, fără doar şi poate, că lucrurile fuseseră împărţite, că erau nişte înţelegeri clare, pe care unii le-au respectat mai mult, alţii le-au respectat mai puţin, pentru ca apoi să încerce, şi unii şi alţii, să tragă pe turta lor cât mai mult jar.

[17] Eduard Şevardnadze (1928-2004), ministru de externe al U.R.S.S., anterior prim-secretar al Partidului Comunist din Georgia (1972-1985).

Agentul multiplu Silviu Brucan

A.R.: *Aţi amintit aici de Silviu Brucan.... Cei care se ocupă să-i scrie biografia şi să o actualizeze în Enciclopedia liberă „Wikipedia" spun că: „La intervenţia Ambasadei S.U.A. la Bucureşti şi cu ajutorul şefului Departamentului Securităţii Statului, generalul Iulian Vlad, s-a reuşit să i se aprobe plecarea în Statele Unite pentru o perioadă de şase luni".*

Acceptaţi sau corectaţi informaţia?

I.V.: Trebuie să o corectez, în sensul că, în mod cert, confirm că intervenţia guvernului american a fost indirectă, adică nu s-a cerut pe cale oficială, sau, mă rog, o cale neoficială, ci printr-o intervenţie anume la şeful statului, pentru ca să i se permită lui Brucan să plece din ţară. Şi în niciun caz, cu vreo susţinere din partea generalului Vlad. Dimpotrivă, atunci când Brucan a cerut să plece în Statele Unite, generalul Vlad s-a dus şi l-a informat pe preşedintele României, spunându-i ce anume solicita Brucan. Vreau să spun, ca să rămână un lucru foarte clar, că preşedintele a fost informat în detaliu despre comportarea acestui histrion. Îi zic aşa, pentru că toată viaţa lui e un exemplu de fals. A fost un om fals, un om care nu s-a manifestat niciodată sincer, nici chiar în acele convingeri pe care le-a afişat în ultima parte a vieţii, după părerea mea, nu au fost sincere. Ca să nu mai spun ce a afişat în anii tinereţii şi mai apoi. Viaţa lui e un fals de la un capăt la altul. Tot ce a făcut a fost doar pentru a avea, pentru a beneficia de nişte avantaje.

A.R.: *Brucan nu avea nici studiile care să-i justifice titlul de profesor.*

I.V.: Nici liceul nu l-a avut terminat. El nu a avut o diplomă de studii medii, de liceu. Aşa că, să nu mai vorbim de studii universitare. Bineînţeles, a predat o dogmă marxist-leninistă, în care, poate, era mai specialist decât alţii. Dar avea în spate o putere, o susţinere. Mai întâi, ştim ce putere, ce susţinere avea din partea Partidului Comunist

Român, în fruntea căruia erau nişte persoane care aveau legături de un anumit fel sau altul cu Brucan. Nu intrăm în detaliile astea, poate nu sunt cele mai importante. Dar, aşa cum spuneam, Brucan a jucat unul din rolurile, poate chiar rolul vieţii lui, în decembrie 1989. Şi, cunoscându-l pe Brucan prin ceea ce ştiam, prin ceea ce se cunoştea, şi informându-l pe şeful statului de tot ce se ştia, i-am propus să fie de acord să nu i se dea drumul să plece. Deci, eu am susţinut să nu plece. Şeful statului a zis: *„Nu, lăsaţi-l să plece. E mai bine să plece"*. Sigur, a făcut şi o glumă: *„Poate nu se mai întoarce"*, ceea ce nu era de crezut. Dar, stând pe urmă şi gândind, raţionamentul şefului statului a fost mai bun decât al meu, pentru că oprindu-l atunci să plece, sigur, s-ar fi produs un hiatus, o strangulare, ca sa zic aşa, a legăturii, sau a legăturilor pe care el urma sa le facă acolo. Legături care tot se făceau, până la urmă, însă se realizau pe alte canale, care ne scăpau de sub control. Pe când aşa, plecând, iar noi având asupra lui un control total, inclusiv pe teritoriul american, am putut să-i cunoaştem toate mişcările pe care le făcea. Se ştie că, după un stagiu corespunzător făcut în America, a revenit în Europa. S-a oprit în Austria şi a completat, să zic aşa, datele de care mai avea nevoie. Şi apoi, cu viza luată din Austria de la Ambasada sovietică, a plecat la Moscova. Atunci am avut o informaţie, nu era sută la sută certă, că l-a primit Gorbaciov. Ulterior, s-a confirmat că într-adevăr l-a primit. Şi atunci, ne-am dat seama că Brucan a avut o sarcină, deci el era şi emisarul americanilor. El le-a spus sovieticilor, şi în speţă lui Gorbaciov, cu ce misiune a venit din partea cealaltă şi, bineînţeles, a transmis dincolo ce asigurări a primit, asigurări ce trebuia să primească şi de la sovietici.

A.R.: *Anatoli Dobrânin, fost ambasador al U.R.S.S la Organizaţia Naţiunilor Unite, unde şi Brucan a reprezentat România, a recunoscut că i-a facilitat întâlnirea cu Gorbaciov.*

I.V.: Asta e încă o dovadă că rolul lui a fost incontestabil.

A.R.: Dacă nu mă înşel, Brucan şi Dobrânin au avut o perioadă comună la post la New-York, cunoscându-se foarte bine...

I.V.: Se pare că da....

A.R.: Dobrânin a stat acolo 25 de ani, un sfert dintr-un secol!

I.V.: Cu siguranţă că da, aşa e. Deci revenind, mulţi nu îşi explicau prezenţa lui ca „omul care face totul" sau „de care depinde totul" în momentele din zilele acelea ale lui decembrie 1989. Dar privind lucrurile, aşa cum am încercat noi acum să le trecem în revistă, fără să le aprofundăm, nu avem timp pentru asta acum, să le aprofundăm îndeajuns, tragem concluzia certă că el a avut o misiune, fără îndoială, de coordonare şi, nu întâmplător, toţi cei care au vizat poziţiile de vârf din conducerea României, în decembrie 1989, i se subordonau lui şi nu-i ieşeau din cuvânt. Eu am participat la câteva asemenea întâlniri, iar cuvântul lui Brucan era cel care de fapt punea punctul pe „i".

Capitolul VI

Războiul lui Brucan împotriva generalului Vlad

Toţi m-au urât, dar Brucan mi-a declarat deschis război

A.R.: Chiar voiam să vă întreb, dintre toate persoanele importante ale momentului, cu care v-aţi aflat faţă în faţă în acele momente tragice ale istoriei? Am în vedere vieţile ce erau curmate, sângele vărsat fără nicio cauză care să justifice sacrificiul a sute de vieţi, cine credeţi că v-a urât cel mai mult?

I.V.: Cred că toţi, într-un fel sau altul, dar cu siguranţă Brucan. El s-a exteriorizat, s-a manifestat cel mai deschis, mai pe faţă. Ceilalţi au mai nuanţat însă, să zic aşa. Că ar fi vrut să arate că au avut o altă poziţie nu e adevărat. Toţi au lovit cât au putut de dur în acele momente. Dar Brucan, de la început, mi-a declarat război şi până la urmă am rămas cu el încrâncenat în luptă. Dau un exemplu, sau chiar poate două.

În timpul desfăşurării procesului celui mare – eu am avut trei procese succesive – rezultatul final a condus la o condamnare de aproape 25 de ani de închisoare. Dar între cele trei procese, cel mai important a fost cel aşa-numit de „complicitate la genocid". Şi, în urma dezbaterilor din timpul procesului, aducând argumente, demonstrând ceea ce trebuia să demonstrez şi, fiind sub lupa atâtor observatori, inclusiv a unor organizaţii externe, de la Helsinki şi, nu mai spun, a corespondenţilor de presă din toată lumea – a ajuns şi la urechile altora care supravegheau mersul procesului mai de la distanţă şi, deci, şi la urechile lui Brucan care, întâmplător, la un anumit moment se găsea în America. Şi a fost atât de îngrijorat că procesul ar putea să ia o turnură care să-mi fie favorabilă, încât s-a grăbit să vină în ţară şi să meargă la tribunal, să-i convoace pe cei din completul de judecată şi să-i admonesteze, să le ceară să mă condamne exemplar. Aceasta a fost una din dezvăluirile pe

care mi le-a făcut preşedintele completului de judecată aproape de sfârşitul vieţii lui. Brucan nu s-a mulţumit cu atât şi i-a cerut, probabil şi lui Iliescu, sau poate direct generalului Vasile Ionel, care, de asemenea, s-a dus la tribunal, unde i-a convocat pe judecători şi le-a transmis aceeaşi cerere, de fapt un ordin, căci era vorba de o instanţă militară.

Revenind deci, Brucan a avut, fără îndoială, un rol important, dar şi ceilalţi şi-au jucat rolul propriu pe care nu ştiu cine li-l fixase, sau bănuiesc, dar mi-e greu să mă pronunţ cu certitudine.

Desigur, cel „cu fundul în două luntri" – de obicei se foloseşte această expresie vulgară, ce mi se pare cea mai grăitoare, mai convingătoare – era Iliescu. Rar mi-a fost dat să aud de la el un cuvânt ferm, o fi bun, o fi rău, dar să spună, direct, neechivoc: *„Aşa trebuie făcut şi numai aşa trebuie făcut"*.

Destul de duplicitar mi s-a părut a fi şi Petre Roman.

În ceea ce mă priveşte, Militaru, aproape de fiecare dată, din conclavul ăsta de care vorbeam şi la care am participat şi eu şi generalul Guşă, a preferat să tacă. Pe Guşă însă l-a atacat. Sigur, cunoştea poate mai bine nişte lucruri din armată şi putea, eventual, să probeze ceea ce voia să spună. Dar, este un fapt că pe faţă nu m-a atacat. În schimb, cu siguranţă că a vrut să mă lichideze şi, din nefericire, s-a întâmplat să-mi lichideze camarazi, subalterni. Aşa cum a fost cazul celor de la Unitatea Specială de Luptă Antiteroristă, şi nu numai, căci au mai fost împuşcaţi şi alţi ofiţeri din Departamentul Securităţii Statului.

A.R.: Peste o sută de victime... Mai exact, academicianul Dinu C. Giurescu, într-o lucrare de referinţă, menţionează că Ministerul de Interne, incluzând şi Departamentul Securităţii Statului, se situează pe locul al doilea în ceea ce priveşte tributul de vieţi omeneşti.

***

A.R.: În presa din anii 1990-1992 cu perioada de vârf la începutul anului 1991, era la ordinea zilei războiul lui Silviu Brucan împotriva generalului Iulian Vlad, cu totul şi cu totul special şi împotriva securităţii pe un plan mai general (a se vedea Anexele 1-5). Acest vechi activist al Partidului Comunist din România şi fost demnitar în conducerea aparatului de propagandă – la ziarul „Scânteia", la radio şi la televiziune, în diplomaţie – ambasador al României la Washington, la Organizaţia Naţiunile Unite (New-York); carieră universitară, până la profesor şi şef de catedră la Institutul de Medicină şi Farmacie, fără a putea face dovada că a absolvit mai mult de patru sau şapte clase, s-a dezlănţuit împotriva Dumneavoastră cu o nedisimulată ură, cu un potop de acuze, dar fără niciun element de veritabilitate a aserţiunilor pe care le-a aruncat, le-a scuipat practic în spaţiul public. Sigur, ulterior a motivat de ce a făcut acel gest şi de ce a minţit.

Cum l-aţi cunoscut pe acest om? Începând mai de la capătul ascensiunii sale, cum a ieşit din scenă şi ce resorturi ar putea să fi avut această ură şi această înverşunare, inclusiv acea confruntare dură care a avut loc, dacă nu mă înşel, pe 25 decembrie 1989 la Ministerul Apărării?

I.V.: Este un subiect interesant asupra căruia mărturisesc că nu am meditat prea mult, dar având în vedere rolul pe care Brucan l-a jucat în decembrie 1989, în tot ceea ce a fost atunci mai cu seamă dezastruos şi cu consecinţele cunoscute pe care le trăim şi pe care le trăieşte întreg poporul român de peste 26 de ani, chiar că este un subiect pe care trebuie să îl discutăm.

Poate că nu o să ne extindem foarte mult, dar câteva lucruri esenţiale, din punctul meu de vedere, cu privire la acest personaj trebuie să le punem în evidenţă.

Pe Brucan l-am cunoscut indirect la început, în timp ce el a slujit aparatul de propagandă al partidului în posturi cheie şi mai cu seamă în redacţia organului central de presă

al partidului, „Scânteia". L-am cunoscut, deci, ca jurnalist. Nu era lipsit de talent jurnalistic, dacă îl luăm în comparație cu mulți alții care erau, sub acest raport, niște oameni adunați la întâmplare în redacțiile ziarelor sau recomandați numai de adeziunea pe care și-o dăduseră la Partidul Comunist.

Ilegalistul comunist Brucan, ginerele unui rus alb

Dar Brucan întotdeauna a jucat un rol mai mare decât acela de ziarist. Chiar este de precizat, de la bun început. El a fost anterior la conducerea unor organizații de partid, așa cum a fost Comitetul de Partid al Capitalei. Mă rog, se spune că ar fi avut niște activități semnificative. Cât de semnificative nu știu. A avut și niște responsabilități organizatorice, dar nu am înțeles niciodată ce anume, în perioada în care Partidul Comunist era în ilegalitate. Cert este că, în acea perioadă, s-a aplicat și politica guvernului Antonescu de izolare, aș zice, a evreilor. Nu știu dacă el a fost printre cei care au fost strămutați sau deportați pe undeva, nu cunosc lucrul acesta. Dar, printr-o seamă de relații, întotdeauna și-a arătat apropierea față de Uniunea Sovietică. Acum, nu știu cât de apropiat putea fi cineva care s-a căsătorit cu fiica unui rus alb, pentru că soția lui așa am înțeles eu, era fiica unui rus alb, care deținuse niște poziții foarte importante în vechea Rusie. Familia ei se refugiase din cauza revoluției aici în România. Poate fuseseră trimiși cu anumite misiuni aici și el să fi fost, ca să zic așa, atras, nu știu dacă de frumusețea domnișoarei Sidorovici..[18]

A.R.: Nu era un nume chiar rusesc.

I.V.: Da, era cu rezonanță mai degrabă din altă etnie, dar cert este că tatăl său fusese rus alb cunoscut și că,

[18] Alexandra Sidorovici (n. 1906, Constanța – d. 2000, București), acuzator public la „Tribunalul Poporului", deputat în Marea Adunare Națională, secretar general la Ministerul Minelor și Petrolului, șef catedră de marxism-leninism la Institutul Politehnic București.

asemenea tuturor rușilor albi care fugiseră de regimul sovietic, această familie trebuie să fi fost sub supravegherea K.G.B.-ului. Asta, sigur, se întâmpla peste tot în lume, pe unde existau refugiați din această categorie, în cazul în care ei reprezentau ceva, mai cu seamă dacă erau dizidenți în adevăratul sens al cuvântului și acționau împotriva regimului instaurat în Rusia la acea vreme.

Socotesc că această legătură de familie a fost, totuși, un element în plus care a favorizat promovarea lui Silviu Brucan, în afara altor legături tot de familie, într-un fel. Dar, pe lângă acele legături, trebuie să vorbim deschis, cei de naționalitate evreiască au constituit nuclee esențiale ale Partidului Comunist din România, la începuturile activității în țară. Nu știu, nu am văzut niciodată o statistică să îmi dau seama mai exact câți dintre membrii partidului, în primii ani de activitate sau de ilegalitate, erau români și câți de etnie ungurească, care erau destul de mulți, ori evreiască, ori de alte naționalități. Cert este că, dacă raportăm la numărul populației, vom observa cu siguranță că aceștia erau destul de mulți în raport cu cei de origine română. Nu mai spun că după anul 1944, și cei care nu intraseră în partid, dar care s-au considerat a fi fost reprimați în timpul regimului Antonescu, s-au declarat și ei înșiși, dar și oficial, și au fost înregistrați ca militanți ai partidului. Ulterior, când au fost primiți în partid li s-a recunoscut o vechime mult mai mare decât cea reală.

A.R.: La fel și cei care au sprijinit mișcarea politică.

I.V.: Mai ales prin contribuții materiale și bănești. Unii, e posibil să o fi făcut pentru că aveau și mijloace importante, alții mai puțin, dar s-au prevalat de faptul acesta. Ei, Silviu Brucan într-o asemenea lume s-a mișcat. Se spune că ar fi desfășurat un anumit gen de activitate, așa încât imediat după 23 august 1944 a avut, de la început, funcții importante de conducere, mai ales în aparatul de propagandă și la

capitală, apoi la secția de propagandă și mai ales în presă. Cert este că la ziarul „Scânteia" ocupa, poate, un loc central, pentru că redactorii-șefi, sigur, cum a fost Mircea Constantinescu de exemplu, era un om de cultură, de catedră și, cu siguranță, și cu pricepere în domeniul presei, dar au fost și alții mai puțin chemați, care, în schimb, îl aveau pe Brucan, care a asigurat continuitatea și care era considerat un specialist în materie. Ce vreau să spun prin asta? Că Brucan, în anii aceia, a fost considerat ca unul din stâlpii pe care s-a bizuit partidul. Era unul dintre cei care au militat activ la crearea partidului și la răspândirea ideologiei marxiste și, cu atât mai de interes este faptul că tot el a fost unul dintre cei care mai târziu a propagat, de fapt, dezintegrarea a ceea ce cândva construise. E adevărat că a lucrat sub lozinca luptei împotriva lui Ceaușescu, nu a partidului dar, în realitate, a fost dezintegrat partidul, pentru că prin decapitarea conducătorului, s-a decapitat partidul întreg. În fond, în decembrie 1989 partidul avea cam 4 milioane de membri, o cifră impresionantă.

A.R.: *Și s-a pornit de la 900-1000 înainte de anul 1944.*

I.V.: E adevărat că s-a ajuns la 4 milioane. Poate s-a luptat pentru cantitate în detrimentul calității. Nu au mai existat decât foarte puțini aceia care au crezut cu convingere în ideologie. Cei mai mulți au intrat în partid pentru interese personale, pentru a ajunge în niște funcții sau pentru a îndeplini criteriile cerute pentru promovarea în anumite funcții. Aceasta este o altă temă.

Dar tot atât de adevărat este că, așa cum spuneam, și Brucan, în primul rând el, dar și alții care s-au raliat lui, au militat cel puțin formal, în decembrie 1989, pentru prăbușirea partidului și scoaterea sa din ceea ce reprezenta în politica României.

Este foarte interesant că prieteni și colegi, conaționali ai lui Brucan au acționat tot atât de intens și cu aceleași

convingeri și anterior, pentru edificarea, pentru construcția partidului și promovarea politicii lui, pentru ca în decembrie 1989 și apoi în timpul care a urmat, să militeze pentru a-l scoate de pe eșichierul politic.

Lucru evident dacă ne uităm la unele aspecte: de unde vine Petre Roman, cine a fost tatăl lui, pe ce poziții s-a situat, cum a ajuns unde a ajuns ș.a.m.d.? Și apoi, în ciuda moștenirii pe care a primit-o Petre Roman, care au fost acțiunile sale ulterioare? Mergem mai departe, Tismăneanu, tot de notorietate, și mulți alții.

Apropiindu-ne mai mult de ideile pe care le-ai enunțat sau de reperele pe care mi le-ai dat, aș vrea să spun că poate să fi avut și un fel de antipatie personală. Eu niciodată nu am făcut sluj în fața nimănui, dar cu atât mai mult în fața unuia ca Brucan, sau în fața unora despre care am amintit indirect. E adevărat, nici nu am avut anterior posibilitatea de a intra în contact direct și, când eu am fost activist în U.T.M., nu am avut prilejul să intru în contact cu cei din zona amintită, așa că nu ne-am cunoscut în timpul acela, dar sunt sigur că, cel puțin înainte de decembrie 1989, Brucan adunase mai multe referințe despre mine. Și, avându-i alături pe Iliescu și pe alții cu care fusesem cândva colegi, este cu neputință ca unul sau altul să nu-i fi spus ceva în legătură cu activitatea mea anterioară. Cred însă că ceva personal putea să aibă Brucan cu noi, cu instituția și cu mine personal, pentru că vreau să fac o mențiune foarte importantă: mulți ani la rând, Brucan nu a simțit, în niciun fel, acțiunea instituției noastre, faptul de a-l obstrucționa în vreun fel, de a-l deranja, ba poate, dimpotrivă. Când a fost în activitatea politică propriu-zisă, de presă, dar și mai apoi, când a fost în funcții de conducere la radioteleviziune, vicepreședinte, când a fost apoi promovat ambasador în S.U.A., atunci inevitabil, a trebuit să intre în contact cu unii din colegii noștri, nu neapărat de la vârful instituției, dar cu

cei care acopereau zonele respective. Nu ştiu şi nu am găsit niciodată ceva semnificativ în dosare, ori în arhive despre acest personaj.

„Conu Tache", profesor universitar fără bacalaureat

A.R. *El, în perioada când era cadru didactic la Institutul de Medicină şi Farmacie, era frecventat de ofiţerii care răspundeau de institut. Nu îşi făceau drum la institut fără să îl viziteze şi pe conul Tache, care era întotdeauna cu tolba plină de informaţii. Nu era o activitatea oficializată, dar când nu se ştia ceva şi era presiune pentru a se afla un anumit lucru, la conul Tache în tolbă întotdeauna ofiţerul găsea ceva. Era tipic pentru cei de etnia lui, peste tot pe unde erau, ca să fie foarte binevoitori şi să creeze impresia că sunt şi utili şi că îşi aduc contribuţia. Deci, cel puţin ofiţerul care răspundea de institut era un vizitator al conului Tache, chiar aşa îi şi zicea*[19].

I.V.: Foarte bine marcat acest lucru. Într-adevăr, era tipic pentru cei de aceeaşi etnie şi care se găseau, nu numai în învăţământ, ci în oricare alt loc, de a-şi face relaţii bune, apropiate cu oamenii din diverse domenii şi, mai cu seamă, cu cei din instituţia noastră. Asta pentru că ştiau că oricând cuvântul lor, sau cuvântul acelora cu care voiau să intre în relaţii apropiate, conta pentru menţinerea lor în funcţiile respective, pentru promovarea lor şi le vindeau poveşti. Conul Tache, cum era cunoscut în lumea asta, era omul care avea într-adevăr tolba plină de poveşti bune şi pentru mici şi pentru mari, ştia să se facă plăcut, ştia să povestească şi pe mulţi îi adormea cu aceste poveşti, dar de fapt conul

[19] În decursul timpului, au fost mai mulţi ofiţeri care au avut ca obiectiv Institutul de Medicină şi Farmacie. Unul dintre aceşti ofiţeri a fost promovat la Direcţia de Contraspionaj, pe spaţiul S.U.A., având, la un moment dat chiar gestiunea dosarului de urmărire informativă a lui Silviu Brucan. De fapt relaţia specială a acestui ofiţer cu Brucan a fost motivul promovării, scontându-se pe dinamizarea documentării informative.

Tache le ştia foarte bine pe ale lui şi niciodată nu a slăbit interesul pentru adevăratul său scop.

Nu ştiu câtă ştiinţă marxist-leninistă sau filozofie materialistă le-a dat el, promoţii la rând, viitorilor medici dar, din discuţiile cu unii şi cu alţii, mi-am dat seama că la cursurile lui era mare audienţă, era ascultat cu foarte mult interes, deşi nu găseau mai mult decât ceea ce ar fi putut găsi în paginile „Scânteii", dacă le urmăreau mai atent. Dincolo de faptul că, nu ştiu dacă era chiar nimerit, dar asta era politica timpului şi trebuie să vedem lucrurile prin prisma a ceea ce istoriceşte s-a întâmplat, să fie trimişi în învăţământul superior oameni care nici măcar liceul nu îl aveau terminat. Sau să fie promovaţi ca profesori universitari, ba chiar şefi de catedră, asemenea oameni, care în afara unor texte pe care le învăţaseră pe dinafară, dacă ar fi trebuit să îi abaţi puţin de la ceea ce învăţaseră, descopereai că nu au nimic pe dedesubt.

A.R.: *Tot aşa, la Institutul Politehnic, şeful catedrei de socialism-ştiinţific, bună vreme, a fost Walter Roman, care avea o grupă de rusoaice din catedra de limba rusă cu care ţesea o plasă cam deasă, pe care o arunca din când în când, ca pe un năvod, peste zonele de interes informativ.*

I.V.: Iată, deci, ce am vrut să zic. Aceste catedre erau mai degrabă puncte de relaţie, subdiviziuni ale comitetelor de partid, acolo mai mult se făcea politică decât ştiinţă, adică se promova politica partidului. Foarte bine zic, dar tot voi care aţi promovat această politică, cu atâta îndârjire şi convingere aţi creat şi prozelitism, v-aţi înconjurat de ucenici, deci cu convingerea că fac un lucru bun şi pentru ei şi pentru ţară, veniţi mai apoi, peste un număr de ani şi exact invers acţionaţi? Când aţi fost loiali şi corecţi? Pe copiii voştri când i-aţi învăţat să fie oameni adevăraţi şi corecţi, când erau în şcoală şi urmau şi cursurile făcute de voi, sau la lecţiile particulare de la domiciliu? Eu niciodată nu am să pot să mă împac cu această perversitate, pentru că mai ales

decembrie 1989 m-a pus în această situație. Stăteam în camerele alea acolo, cu acești vajnici luptători care spumegau împotriva partidului și a activiștilor, ei care fuseseră în rândul întâi, formatori de activiști. Este cumplit, dar în sfârșit, foarte multă lume, din păcate, nu cunoaște lucrurile astea, nici măcar parte din ele și nici nu fac legătura elementară între ce a fost adevărat și ce a fost fals în viața acestor oameni, între ceea ce au fost ei înșiși și ce au propagat.

Revenind la linia principală a ideii. Eu cred că ura lui Brucan împotriva mea, pentru că sunt convins că m-a urât cu toată ființa sa, a fost pentru că m-am sesizat de multe lucruri care îl priveau. Bineînțeles, atât cât am putut i-am descifrat, în timpul cât am răspuns de ceea ce am răspuns, o bună parte din activitatea subversivă și l-am demascat, adică nu a mai apărut în lumina activistului militant, devotat.

Mai apoi, eram responsabil de ceea ce se știa că a făcut în legătură cu „scrisoarea celor 6", el având un rol foarte important și în finisarea, nu a ideii, că ideea nu a fost a lui, sau poate o fi propagat-o indirect și și-au însușit-o Apostol și cei care au susținut redactarea acelei scrisori. Dar textul final, așa cum a fost trimis la postul de radio B.B.C. și la „Europa Liberă"[20], a fost modelat de el.

[20] "Scrisoarea" a fost difuzată pe data de 11 martie 1989 de posturile de radio „B.B.C."și „Europa liberă", dar Departamentul Securității Statului obținuse textul ei cu două zile înainte din mediul diplomatic. Semnatarii scrisorii: Gheorghe Apostol (n. 18 mai 1913 - d. 21 august 2010), fost membru al Biroului Politic și președinte al sindicatelor; Alexandru Bârlădeanu (n. 25 ianuarie 1913 – d. 13 noiembrie 1997), fost membru al Biroului Politic și președinte al Comitetului de Stat al Planificării; Corneliu Mănescu (n. 6 februarie 1016 – d. 26 iunie 2000), fost ministru al afacerilor externe, președinte al celei de-a XXII sesiuni a Adunării Generale a O.N.U. (septembrie 1967), ambasador al României la Paris; Constantin Pârvulescu (n. 10 noiembrie 1895 – 11 iulie

Deci, noi am condus acțiunea care a dus la demascarea lor, cu urmările știute. A urmat anchetarea lor într-o formă cum nu s-a mai practicat, fiind mai mult un fel de discuții lămuritoare, decât anchetă, în adevăratul sens al cuvântului. Nu au fost luate alte măsuri punitive, cu excepția faptului că el și cu încă unul sau doi din cei care fuseseră implicați, au fost mutați din casele în care locuiau, în altă parte. Dispoziția aceasta i s-a dat în mod expres lui Nicolae Constantin, care era președintele Colegiului Central de Partid și care s-a ocupat, nu numai în legătură cu mutarea, dar și cu chemarea și cercetarea lor la colegiul de partid, el i-a convocat, iar primarul general al capitalei a dispus mutarea. E adevărat că am știut și noi. Am urmărit să vedem cum se desfășoară, care sunt manifestările pe care acești oameni le au. Și, deci, a fost încă un motiv ca Brucan să mă urască pentru că, era evident, baza informațiilor de la noi a pornit și tocmai pe baza acestor informații s-a luat acea măsură administrativă.

Ceaușescu a dispus ca lui Brucan să i se aprobe plecarea în S.U.A.

Lucrurile au continuat, după cum se știe, cu plecarea lui Brucan în America. Poziția noastră a fost foarte clară.

Eu m-am dus cu o sinteză a materialelor informative din ultima perioadă, pentru că ceea ce se făcuse cu privire la „scrisoarea celor șase" era cunoscut, și cu cererea pe care el o depusese la Direcția de Pașapoarte și i-am prezentat șefului statului propunerea ca să nu i se aprobe. De fapt, încă o dată parcurgând materialele, președintele m-a întrebat care este poziția noastră și ce propunere avem. Propunerea era să nu se aprobe. A stat puțin, s-a gândit și a zis că nu e bine,

1992), membru fondator al P.C.R.; Grigore Răceanu – veteran al P. C. R., Silviu Brucan (n. 18 ianuarie 1916 – d. 14 septembrie 2006), fost secretar

ci să-l lăsăm să plece. Puteam să cred şi cred şi acum că, s-a gândit că dacă vrea să plece, mai bine să plece sau c dacă nu îl lăsăm, o să fie iarăşi motive, cu fel de fel de impe tări şi critici din partea americanilor. Sigur, aşa s-ar fi întâm plat prin legăturile pe care le avea la ambasadă, pentru că a dat legăturii lui de la ambasadă copia de la scrisoarea care a ajuns la B.B.C. şi la „Europa Liberă". Deci, se pute cunoaşte foarte repede şi exact care este situaţia şi reacţiile erau cele la care ne puteam aştepta. Dar cred că (...) şi spe surprinderea celor de la ambasadă, i s-a dat voie să plece. A fost bine lucrat cazul în continuare. Am avut informaţii dintre cele mai sigure şi graţie unei activităţi mai bine orga nizate acolo pe spaţiu, s-a ştiut ce a făcut mai aparte, în timp ce se afla în America. Dar, mai cu seamă, am ştiut şi cu ce misiune pleacă mai departe, pentru că el, după ce a primit indicaţiile de urmat din State, a plecat la Viena şi a vrut să meargă şi în Anglia. Mi se pare că el spune, eu nu am citit ce a scris el, mi se pare că spune că a ajuns şi în Anglia. Din păcate, noi pe spaţiul acela nu am putut să ştim exact ce, unde a mers şi ce a făcut, dar la Viena revenind, am ştiut şi, mai ales, am ştiut mai exact ce s-a întâmplat mai departe, pentru că de la Viena a fost preluat şi dus la Moscova. Bineînţeles că a trecut frontiera, fără să fie nevoie de paşaport[21], deci este clar că a fost preluat de K.B.G. şi cine ştie cu cine s-a văzut acolo. Nu am avut informaţii, dar se pare că a fost primit de Gorbaciov. El spune că a avut o întrevedere şi cu el. Şi cred că este adevărat, deşi Gorbaciov referindu-se la un moment dat, la ceea ce a însemnat vizita lui în Uniunea Sovietică, nu a confirmat.

[21] I s-a acordat viză volantă, astfel că din paşaport nu rezulta intrarea-ieşirea în/din Uniunea Sovietică.

Brucan a primit la Moscova ordinul în alb pentru execuţia lui Nicolae Ceauşescu

A.R.: Da, Brucan spune că a apelat la sprijinul lui Dobrânin, iar acesta, în memoriile sale, recunoaşte că l-a sprijinit.

I.V.: Cu Dobrânin se cunoştea de pe vremea când fusese şi el ambasador în S.UA. Cert este că, primit sau nu de Gorbaciov, a fost primit cu siguranţă de oameni cu responsabilităţi înalte şi la K.G.B. Şi, acolo, cred că s-a definitivat planul de acţiune pe viitor în România, atunci s-a schiţat inclusiv, dacă nu chiar s-a şi hotărât soarta cuplului Ceauşescu şi nu numai.

Probabil că atunci, peste ura pe care o strânsese Brucan s-a suprapus şi dispoziţia pe care a dat-o K.G.B.-ul, ca securi-tatea română să fie decapitată şi lichidată. Cu siguranţă, Brucan nu a făcut ceea ce a făcut numai aşa de capul lui. Cu certitudine, dacă K.G.B.-ului, atunci şi mai apoi, i s-ar fi spus că securitatea trebuie, sigur, pe viaţă, curăţată de indezirabili, dar păstrată ca instituţie, Brucan nu s-ar fi putut atinge, n-ar fi putut opera aşa cum a făcut-o. Eu sunt convins că el a respectat cu stricteţe dispoziţiile pe care le-a primit tot atunci, şi cred că lui i s-a încredinţat sarcina de regizor principal a tot ceea ce s-a întâmplat în decembrie. Pentru că el a fost cel care, de fapt, a dat roluri pentru cei mai mulţi care au venit în faţă, în decembrie. Iliescu, probabil şi prin intermediul lui, a primit nişte confirmări. Petre Roman nu a fost ales la întâmplare, el conta în planurile care s-au pus în aplicare, graţie relaţiilor sale. La fel şi toţi ceilalţi, Bârlădeanu, tot datorită relaţiilor foarte apropiate cu K.G.B.-ul ş.a.m.d.

Îmi aduc aminte că mai târziu, eram deja arestat, şi pe un petic de ziar care mi-a fost aruncat aşa, pe vizeta de la celulă, am văzut componenţa guvernului care s-a format în decembrie 1989 şi s-a completat mai apoi, în ianuarie. Mi-am dat seama că marea majoritate a guvernului erau

nişte oameni care fuseseră de mult în vizorul organelor de specialitate sovietice.

Prin urmare, observă, te rog, Aurele, că în legătură cu mine, Brucan a avut suficiente posibilităţi să strângă şi material, dar, mai cu seamă, să primească şi nişte orientări. Eu sunt convins că soarta mea, în ultimă instanţă, nu a hotărât-o nici Brucan şi nici Iliescu, ci K.G.B.-ul. Faptul că nu întâmplător, la arestarea mea a asistat ambasadorul sovietic este suficient de elocvent, în sensul celor spuse de mine. Este adevărat că ei toţi, cei pe care i-am numit, Iliescu, Brucan, Roman, Militaru etc. au fost implicaţi direct. Ei trebuiau să ducă la îndeplinire o anumită dispoziţie care se dăduse. Şi au îndeplinit-o.

În ajunul execuţiei lui Ceauşescu, Brucan l-a „judecat" pe generalul Vlad

A.R.: *Deci cu Brucan, faţă în faţă, v-aţi aflat, prima dată, în decembrie 1989.*

I.V.: Faţă în faţă, da. A fost prima oară când am schimbat câteva cuvinte cu el, nu de la început dure, dar se vedea de la o poştă că el este supărat şi mă privea printre sprâncene, vorbindu-mi monosilabic. Nici nu mă aşteptam să aibă cine ştie ce comunicare şi, mai ales să-mi zâmbească. Şi-a dat seama că ar fi fost fals ceea ce făcea. Ei, toate astea s-au întâmplat în zilele lui decembrie 1989, mai întâi, la Comitetul Central, când în biroul acela unde a stat pentru un timp Iliescu, câteva ore, şi unde se adunaseră deja cei mai mulţi care, pe urmă, au devenit factori de decizie.

Dar confruntarea cu Brucan am avut-o la Ministerul Apărării Naţionale, după ce am ajuns acolo, deci după seara de 24, în noaptea de 25 decembrie, atunci când toţi se strânseseră acolo, după ce, bineînţeles, deliberaseră separat, într-o altă încăpere, într-un cerc mult mai restrâns.

Eu şi generalul Guşă nu fusesem chemaţi la acea întâl-

nire, unde se stabiliseră ultimele detalii în legătură cu ce urma să se întâmple la Târgovişte a doua zi, în data de 25 decembrie. De acea judecată cred că ne vom ruşina pe tot parcursul existenţei generaţiei acesteia şi al generaţiilor viitoare şi ea va rămâne o pată ruşinoasă în istoria României, pentru că acela nu a fost un proces. Mai bine nu ar fi fost, decât să fi dat impresia că se face o judecată.

După ce au revenit, s-au strâns toţi în nu mai ştiu al cui era biroul, al unuia din adjuncţii ministrului apărării, Nicolescu, dacă nu mă înşel, care nu a fost pe la minister zilele acelea. Acolo, după aproximativ o oră de discuţii, nu semnificative, dar nici lipsite de importanţă, dar nu dintre cele mai importante, dată fiind problematica ce era atunci şi pe care trebuia să o discutăm, să o dezbatem, dintr-o dată primul cuvânt îl ia Brucan, care mi s-a adresat în termeni şi pe un ton care m-a făcut să înţeleg că eu, în momentul acela, sunt în centrul atenţiei: *„De ce nu am stabilit, până acum, cine sunt teroriştii, cine sunt cei care trag, că securitatea este cea care trage şi a făcut victime, că eu le-am dat asigurări, şi asta e adevărat, că eu mereu am spus că în ceea ce ne priveşte facem totul ca să aflăm cu exactitate cine sunt cei care trag şi din ordinul cui o fac, de ce nu am realizat că a trecut o zi, două şi noi nu ştim despre ce este vorba."*

Şi atunci, i-am spus lui Brucan că era cu neputinţă în condiţiile momentului şi dată fiind gravitatea deosebită a problemei, să venim cu nişte lucruri relevante, nu putem să venim cu informaţii la întâmplare, trebuie să le verificăm.

„Înseamnă că dumneavoastră, (...) a vorbit controlat din acest punct de vedere, *(...) dumneavoastră, nu aţi dat ordinele care trebuie, ne induceţi în eroare ş.a.m.d."*

I-am replicat personal şi am încheiat zicând în final: *„Domnule profesor, dacă există părerea că în ceea ce mă priveşte sunt duplicitar sau că nu ştiu ce alte planuri am, eu chiar în acest moment mă pun la dispoziţia celor ce sunteţi aici şi să îmi hotărâţi soarta. Oricum, eu am stat într-un fel de semiprizonierat până*

acum. Imaginați-vă că tot ceea ce am făcut, am făcut cu preț unor eforturi deosebite. Păi, cum să conduc o instituție cum este Securitatea când eu de 4-5 zile nu mai sunt acolo unde trebuie să fiu. Nu am legături telefonice directe și aici stau la un colț de masă, în biroul șefului de stat major, nu am nici măcar un subofițer care să noteze informațiile, cum să fac asta, în plus am și responsabilitatea întreagă a Ministerului de Interne. Ministerul de Interne nu mai are un ministru. Ministrul a fost reținut, locțiitorii nu mai sunt acolo unde ar trebui să fie. Totul e dispersat și lipsit de un control calificat. Nu se poate face un lucru de o asemenea importanță în aceste condiții, aici".

(...) Fireşte, mi-a întărit încă o dată în plus convingerea, că cel care conducea şi avea ultimul cuvânt este Brucan, pentru că nici unul din cei care erau acolo, Iliescu, Militaru, Roman, Gelu Voican, Guşă şi generalul Câmpeanu[22] nu au scos un cuvânt.

A încercat, e adevărat, la un moment dat, să spună ceva Petre Roman, zicând că nu trebuie să iau drept acuze ceea ce a spus tovarăşul Brucan, că se vorbea încă în această terminologie, dar că *„suntem îngrijorați că nu s-a putut stabili nimic"*. A fost însă neconvingător.

Lucrurile s-au încheiat în coadă de peşte, nici cu victoria lui Brucan, că nu m-a îngenuncheat dar, nici cu victoria mea, eu nu aveam cum să îl înfrâng având în vedere de cine era înconjurat. Ceea ce s-a făcut şi a rămas stabilit, a fost să continuăm să clarificăm situația, iar ei au plecat, pentru că deja se făcea ziuă, discuția durase toată noaptea, pentru ca Brucan să spună mai târziu că asta a fost prima mea judecată.

A.R.: Aşadar, Brucan şi-a rezervat şi judecata Dumneavoastră...

[22] Generalul Romeo Câmpeanu, adjunct al şefului Inspectoratului General al Miliției.

I.V.: Aşa a spus ulterior: *„A fost judecat generalul Vlad. Noaptea în care a fost judecat generalul Vlad, de o instanță înaltă"*. Nu a fost nicio instanță.

A fost exact cadrul pe care l-am pomenit. A urmat arestarea mea peste câteva zile.

Ştiu, am aflat că şi în legătură cu arestarea mea a avut un cuvânt hotărâtor şi mai ştiu că el, bineînțeles, şi Iliescu, poate şi alții, dar cel puțin ei doi au urmărit de la început, au cerut de la început să fie informați, nu ştiu în ce ritm, cu toată desfăşurarea anchetei.

La un moment dat, nu ştiu de unde, a pornit ideea sau zvonul că ar urma să fiu pus în libertate sau că nu sunt suficiente probe pentru acuzare. Brucan se afla atunci în America şi ştiu că de acolo a cerut să fie informat de stadiul anchetei, de ce se tergiversează ancheta, de ce nu sunt trimis mai repede în instanță. A mai spus că urma să se intereseze despre mine nu ştiu ce comitet de la Helsinki, deşi nu cred asta, şi să nu se dea niciun fel de date şi informații până nu vine el în țară. Cert este că s-a interesat după ce a venit în țară, şi asta ştiu sigur, pentru că m-am informat din discuția pe care am avut-o cu cel care a condus completul de judecată. Generalul Nițoiu[23] mi-a spus ca, atunci când s-a întors din SUA, Brucan a venit la tribunal şi a cerut să îl vadă pe el şi pe ceilalți membrii ai completului, că să-l documenteze şi să-i arate care este stadiul judecății dosarului meu şi dacă cumva există la careva ideea de a mă pune în libertate.

Bineînțeles că niciunul dintre judecători nu i-a spus că ar avea o astfel de idee şi sunt convins că nu puteau să o aibă. Nițoiu mi-a spus şi pe ce linii a primit instrucțiuni precise cu privire la condamnarea mea. Dar iată că [Brucan] a

[23] Generalul Magistrat Adrian Nițoiu, judecător la Secția Militară a Curții Supreme de Justiție.

făcut chiar şi lucrul acesta, venind de unde a venit, să vadă personal, ca nu cumva judecătorii din completul de judecată să-mi dea vreo şansă de a nu fi condamnat. Deci m-a urmărit, cum se spune, până la capăt. Nu m-a scăpat din vedere.

Revederi întâmplătoare cu Silviu Brucan şi Ion Iliescu

Ultima oară l-am întâlnit, uite aşa este viaţa, ieşisem din puşcărie, cred că era în primăvara anului 1994, când ne-am văzut întâmplător în zona Pieţei Dorobanţi. Nu am avut intenţia să-l întâlnesc, l-am văzut de la distanţă, dar nu m-am abătut din drum. Am vrut să-l ignor, dar el a venit la mine şi, cu un râs mefistofelic, un fel pe care numai la omul ăsta l-am văzut, a venit şi mi-a întins mâna:

„ – Aţi trecut prin împrejurări grele.

– Da, domnule profesor, vă mulţumesc pentru tot ce aţi făcut pentru mine.

– E, asta e viaţa. Dar important este că nu mai sunteţi la închisoare.

– Dar nu ştiu ce vreţi să sugeraţi, aţi avut cumva vreun rol în legătură cu eliberarea mea?

– A, nu, nu vreau să spun asta, dar e bine că nu mai sunteţi la închisoare".

Spun drept, l-am privit cu dispreţ şi am plecat. Nu am zis nici bună ziua, nici la revedere. Doar am avut acest schimb de cuvinte. Mi-am dat seama, nu ştiu, poate toată viaţa aşa o fi fost, dar eu nu am mai întâlnit pe cineva care să fi fost atât de prefăcut. Adică omul care a vrut efectiv să mă distrugă, poate chiar să mă trimită la moarte, să vină să îmi spună ce mi-a spus în acea împrejurare !?

Cu totul altfel a fost întâlnirea cu preşedintele completului de judecată. Omul acela, cu adevărat, a vrut să-mi ceară iertare, pentru că a fost convins că mi-a făcut o nedreptate, că nu a făcut-o din propriul impuls, ci datorită dispoziţiilor şi ordinelor care i s-au dat.

Dar el, Brucan, care a stat la originea măsurilor luate împotriva mea, sau a fost cel care a transmis şi a urmărit să se materializeze acele dispoziţii care s-au dat, să încerci să mă îndulceşti, aşa cum a procedat el, crede-mă, mi-a provocat repulsie. Nu a mai trecut mult după aceea şi a plecat şi el pe altă lume.

A.R.: Deci, aşadar, printre cei care într-un fel sau altul v-au hotărât soarta în decembrie 1989, cu Brucan v-aţi reîntâlnit, cu Gelu Voican Voiculescu, de mai multe ori şi aveţi o relaţie normală, cum s-ar putea spune, dar cu Iliescu v-aţi reîntâlnit?

I.V.: Nici cu Iliescu nu m-am întâlnit, să zic aşa, decât în nişte ocazii oficiale, o să revin, dar nu m-am întâlnit cu Petre Roman niciodată, şi cu Petre Roman chiar aş fi dorit să mă întâlnesc, dar într-o condiţie convenabilă, în sensul ca să am posibilitatea să îi şi spun nişte vorbe. Dar uite, au trecut atâţia ani de atunci şi nu s-a ivit ocazia. Cu Iliescu m-am văzut la nişte şedinţe, la nişte adunări la care a fost prezent şi el. Nu se intrase în sală, eram în holul sălii unde se ţinea adunarea şi nu a putut, bănuiesc, că dacă putea mă evita, a venit la mine şi mi-a întins mâna, întrebându-mă, cu zâmbetul acela pe care întotdeauna îl are pe faţă:

„ – Ce mai faceţi?

– Mulţumesc, foarte bine".

Dar am spus aşa, apăsat, *„Foarte bine!"* A râs şi a trecut mai departe. Şi încă vreo două asemenea situaţii. Cred că el, totuşi, a vrut să aibă nişte discuţii cu mine, pentru că, prin câţiva consilieri ai lui, unul din ei este un om pe care eu îl respect, este cadru universitar şi l-am cunoscut puţin şi înainte şi mi s-a părut că e un om mai echilibrat şi un om cu o gândire bună, am primit nişte semnale. Acesta din urmă, văzându-mă de câteva ori, dar tot aşa la întâmplare, mi-a spus: *„Ce ar fi să ne vedem la domnul preşedinte?"*

„ – Este invitaţia dumneavoastră sau invitaţia domnului preşedinte?

– Nu, dar cu siguranță se va bucura foarte mult să o vadă".

Deci, înțeleg că a fost o încercare care s-a făcut în privința aceasta. De asemenea, Adrian Năstase, când erau ei la raporturi mai bune, a venit și el cu ideea, dar i-am spus că nu am ce să discut cu Iliescu, ce să-i cer?

Pentru că, Aurele, eu am făcut o foarte mare greșeală pe care o regret și o voi regreta toată viața. La ceva timp după ce fusesem arestat, în primele săptămâni, dar mai ales în primele zile și nopți, faptul acesta al lipsirii de libertate este neînchipuit de greu, mai cu seamă, așa cum am mai spus, mi-au închis lumina și nu aveam aer, nu mai vorbesc de mâncare, care nici nu știai ce este. Deci, parcă anume se dorea să fim exterminați. Era greu să presupun ce va urma și când. Atunci i-am scris un memoriu și, sigur că, în memoriul respectiv i-am reiterat o sumă de lucruri pe care le-am făcut în perioada când am fost împreună, în zilele și nopțile când am fost alături de ei și am sprijinit și eu, dacă nu la înfăptuirea „revoluției", că nu mi-am propus niciodată să fac asemenea afirmații, și să îmi asum asemenea merite sau responsabilități, cu atât mai puțin, dar este un fapt, am împiedicat, oricum, niște lucruri groaznice care puteau să se întâmple. Din închisoare i-am scris o scrisoare în care l-am rugat să dispună să se reexamineze cazul meu. Am greșit, nu trebuia să fac acel memoriu, iar lui, mai cu seamă, nu trebuia să i-l trimit. Lui Militaru dacă i l-aș fi trimis, nu aș fi regretat, că, la urma, urmelor, mă adresam unui soldat. Dar lui Iliescu, care tot timpul mi-a lăsat impresia unui om duplicitar și nesincer, pe care nu te poți bizui, nu trebuia. Ca dovadă că am greșit, nu a venit de la el niciodată vreun răspuns. Dar am găsit, atunci când am studiat dosarul pentru instanță, am găsit acest memoriu, deci, cu alte cuvinte, este evident că l-a primit. Nu era nimic însemnat pe el, decât niște linii trase pe margine …

A.R.: Foarte fin, abia sesizabil…

I.V.: Fin…

A.R.: Cu creionul.

I.V.: Cu creionul, niște linii care puteau să semnifice orice. (...). Dar, l-a trimis la dosarul meu de judecată. Aflu mai târziu că din dosarul meu au fost fotocopiate mai multe piese și că acest raport a și fost publicat în „Evenimentul Zilei" sau în nu știu care ziar, prin anii '90 și… ceva. Iar acum a fost, să zic așa, foarte popularizat de domnul general Troncotă. Nu știu ce vrea generalul Troncotă să demonstreze cu el, pentru că el, împreuna cu Corvin Lupu, în această ultimă „operă" a lui Corvin Lupu, care „Trădătorii" parcă se intitulează... sau „Trădarea securității"(…).

De la diversiunile lui Brucan la diversiunile lui Corvin Lupu

A.R.: Nu am văzut-o, nu am intrat în posesia ei, dar am fost apelat telefonic aseară de profesorul Viorel Roman, consilier academic la Universitatea din Bremmen, care este în București pentru câteva săptămâni, să-mi spună că a luat cartea și că sunt copios citat. Zic: „Nu am văzut cartea, domnule profesor, dar nu cumva toată această carte este, de fapt, o compilație de citate din scrierile altora, interpretate de cineva care nu știe ce a citit și ce a citat?" Domnul profesor a început să râdă și a continuat: „Luați cartea, citiți-o și poate săptămâna viitoare o să purtăm o discuție pe ea."

I.V.: Nu știu ce ar fi putut să ia din autorul, care este cel mai citit, generalul Rogojan, cât mai cu seamă din ceea ce sunt convins că i-a sugerat celui ce-și pune numele pe coperta cărții, generalul Troncotă.

A.R.: Este un grad acordat la trecerea în rezervă și pe care îl onorează precum se vede.

I.V.: Este adevărat, dar îl are. Profesor nu am să-i spun niciodată pentru că nu are, nici pe departe, merite pe aceasta linie.

A.R.: Oricum puteți să-mi reproșați mie, că a crescut la umbra mea un număr de ani.

I.V.: Nu am ştiut că a crescut ...

A.R.: La începutul anilor '90, neexistând numărul de cadre didactice pentru acreditarea Institutului Superior de Informații - am în vedere Catedra de Informații de la facultatea la care Marian Ureche era decan şi avea responsabilitatea politicii de personal şi a încadrării schemei, ca să poată să fie acreditată instituția de învățământ superior, l-a adus la Catedra de Informații. Dar a fost avertizat de şeful unității unde lucra la fondul istoric al Arhivelor Securității: „Nu îl lua că te încarci de Doamne ajută!". Şeful unității de unde provenea era colonelul-inginer Corondan şi i-a spus: „Mariane, nu îl lua că te încarci de Doamne ajută!"

Nu prea ştiu ce a făcut ca asistent al meu, căci eu eram profesor asociat, veneam practic din activitate şi țineam doar cursurile şi examenele. Bineînțeles, mi-am onorat îndatoririle privind elaborarea cursurilor. Într-o primă etapă, cam vreo zece ani, toate lecțiile pe linia pregătirii generale de informații, pentru anii I şi II de studii, mi-au trecut prin mână, fiindcă nimeni nu era atunci dispus să-şi asume un asemenea risc.

Deci, nu-i pot aprecia activitatea ca asistent, dar mi-a fost jenă şi m-am simțit penibil, când a încercat, de câteva ori, să intervină la examene. Am apreciat, totuşi, că a avut prezența de spirit să-şi dea seama că este neavenit şi a tăcut imediat ce mi-a observat mimica.

El s-a dedicat mai mult istoriei serviciilor, dar în primii doi ani, cel puțin în scripte, figura şi la una din disciplinele de pregătire de informații unde, ori nu a putut, ori nu a dorit să se afirme. Au venit ofițeri din unitățile operative.

I.V.: Nu am ştiut că ți-a fost subaltern direct şi că a lucrat sub mâna ta o perioadă. Dar, din nefericire pentru el, nu a fost în stare să învețe de la cine ar fi putut să învețe foarte mult.

A.R.: Nici nu avea de gând. Dar e mult spus că mi-a fost subaltern, ori că a lucrat sub mâna mea. El era integrat catedrei,

avea şefi direcți din institut. Eu obținusem prin concurs gradul didactic de lector universitar, eram titular la două discipline, iar prezența mea în institut se rezuma strict la norma de predare şi la examene.

Troncotă începuse colaborările cu Institutul pentru Studierea Totalitarismului, cu Radu Ciuceanu şi, de asemenea, se ocupa de valorificarea documentelor la care a avut acces pe timpul activității în secția istorică a Centrului de Informatică şi Documentare. Nu avea intenția să se recalifice pentru o disciplină a domeniului informativ-operativ.

I.V.: Nu, el a avut de gând să parvină. Oricum, a căpătat un titlu academic şi se pare că şi acum mai predă pe la Academie sau are ...

A.R.: Nu mai ştiu. Într-o vreme conducea parcă şcoala doctorală.

I.V.: Poftim, uite cine conduce şcoala doctorală.

A.R.: Şi Cristian Troncotă, ca şi Gabriel Oprea, plus o sumă de oameni fără legătură cu activitatea de informații şi care provin de la Universitatea Națională de Apărare.

I.V.: Regret profund că omul acesta a fost în activitate în perioada în care am fost şi eu, dar ne-am suprapus un timp foarte scurt. Nu am auzit mai nimic despre el. Nici nu cred că s-a remarcat în vreun fel.

A.R.: La începutul anilor '90 a fost acuzat public de sustragerea şi plagierea unei monografii privindu-l pe Mihail Moruzov elaborată de colonelul Meianu, care, din zona de activitate externă, dacă nu mă înşel, a fost retras la Serviciul Istoric al Arhivelor.

I.V.: Pe colonelul Meianu l-am cunoscut foarte îndeaproape pentru că am lucrat cu el la Direcția Generală Politică a Ministerului de Interne şi apoi l-am adus la Serviciul de Învățământ pe care l-am condus. Într-adevăr, colonelul Meianu era un om strălucit.

A.R.: Monografia, din câte cunosc, deşi intrase în proiectul planului editorial prin anii '80, colonelul Meianu, neacceptând

coautoratul unuia sau a doi şefi ierarhici, care trebuiau să aibă întotdeauna ultimul cuvânt în materie de cercetare istorică, lucrarea a fost blocată. Colonelul Meianu a încercat să reia chestiunea publicării ei în anii '90 şi i s-a spus că sunt probleme delicate, să nu se ajungă la deconspirări, dar când a primit acest răspuns, cartea era deja semnată de Troncotă care, ulterior a scos-o pe piaţă, adăugând partea introductivă şi nişte note explicative.

I.V.: Mizerabil şi condamnabil!

A.R.: *După aceea, afirmarea lui în aşa-zisa lume academică a securităţii naţionale, s-a făcut prin valorificarea documentelor din arhiva Securităţii şi prin colaborarea, într-o primă etapă, cu Institutul pentru Studierea Totalitarismului, la care s-a afiliat şi unde a contribuit la elaborare de lucrări în maniera şi scopurile pe care institutul numit le are.*

I.V.: Uite, mi-ai spus azi nişte lucruri pe care nu le-am ştiut şi care definesc cum nu se poate mai bine profilul acestui om.

A.R.: *Colonelul Meianu a deschis acţiune în justiţie pentru plagiat, dar, între timp a decedat şi lucrurile au rămas aşa.*

I.V.: Păcat! Păcat, în primul rând, că s-a stins din viaţă acest om.

A.R.: *A apucat totuşi să publice în presa vremii un articol: „Cristian Troncotă, om de ştiinţă sau infractor".*

După volumul privindu-l pe Moruzov, a urmat cel referitor la Eugen Cristescu. După cum este bine cunoscut, însemnările lui Eugen Cristescu au fost publicate iniţial de Serviciul Editorial al Consiliului Securităţii Statului, când Dumneavoastră răspundeaţi de învăţământ.

I.V.: Este un tip de om pe care îmi e greu să îl calific. Este un om în legătură cu care îmi este imposibil să stau în calitate de coleg. Este un om care, după părerea mea, a avut o influenţă dintre cele mai rele asupra lui Corvin Lupu. Convingerea mea este că Corvin Lupu a scris această carte la încurajările şi susţinerile lui Troncotă şi, mai cu seamă, cu informaţiile denaturate pe care i le-a furnizat acesta, el

însuşi neavând habar de ceea ce a însemnat munca de securitate şi mai cu seamă evenimentele din 1989. Nu ştiu unde a stat el, sub vreo bancă, sau sub vreo masă de sufragerie, unde s-a ascuns în acele zile cumplite de decembrie, sau sub vreun raft de dosare de arhivă, pe care a ştiut să le stoarcă de tot ce au avut mai preţios în ele, ca să le transforme în cărţi şi articole ce urmau să îi susţină, sigur, evoluţia pe un anumit plan...Sunt convins că lucrurile aşa au stat, în ceea ce îl priveşte pe acest om.

Am de gând mâine, la şedinţa Consiliului de conducere al Asociaţiei[24], să ridic câteva probleme în legătură cu lucrul acesta, nu pornind de la ceea ce mă afectează profund, ci de la lipsa de sinceritate sau de cunoştinţe, luând lucruri la întâmplare, neverificate şi pe care le transformă în materiale de studiu sau articole şi le publică în revista[25] care a căpătat notorietate, şi asta e un lucru bun, iar oamenii în mâinile cărora ajunge această publicaţie dau crezare celor spuse acolo. Nu ne e de ajuns că suntem aşa de loviţi dintr-o sumă de direcţii. Nu există zi în care presa scrisă, indiferent de culoare sau ce afiliere are, să nu ne compare cu tot ce e mai rău pe faţa pământului. Am auzit ieri la o televiziune că Securitatea a scos din mormânt osemintele unui călugăr, prin anul 1977. Ce să fi făcut securitatea cu osemintele, poate să le vândă ca moaşte...

A.R.: *Nu am văzut, nu cunosc cartea. Va trebui să o procur şi să o citesc, date fiind semnalele pe care le-am primit şi de la preşedintele asociaţiei. Colonelul Filip Teodorescu m-a sunat, tot ieri, să-mi spună că este foarte indignat, că a avut o discuţie cu Troncotă şi s-au despărţit în termeni de ceartă, în sensul că nu a priceput nimic şi că mă solicită şi pe mine să citesc cartea şi să am*

[24] Asociaţia Cadrelor Militare în Rezervă şi în Retragere din Serviciul Român de Informaţii. Generalul Iulian N. Vlad este preşedintele de onoare al asociaţiei.
[25] Revista "Vitralii. Lumini şi umbre", publicaţie periodică a veteranilor din Serviciile Române de Informaţii.

o luare de poziție. I-am promis că voi citi cartea, să văd ce scrie, cum scrie, în ce context, să pot evalua ansamblul cărții și faptul că sunt indicat ca referință biografică. „(...) Păi te citează..." „Poate să mă citeze, poate să mă și critice, dacă nu ne ia nimeni în seamă poate semnifică un fapt negativ, că nu valorăm nimic. Dar mai întâi, trebuie să văd concret ce afirmații se fac acolo."

Din ce am citit până acum din Corvin Lupu, mi-a făcut impresia unui om ciudat. Nu am înțeles ce a căutat prin Consiliul științific al Revistei „Vitralii" și cum a ajuns în mediul Asociației Rezerviștilor, fiindcă mie mi se pare un om ghidat pe niște ținte care i-au fost date, iar informațiile folosite sunt din sursă discutabile. Inclusiv citatul pe care îl dă din Larry Watts. Larry Watts l-a revizuit și nu l-a mai susținut[26]*. Sunt foarte multe surse care spun lucruri într-un anume fel. El face cercetare științifică unidirecționată. Dacă iei numai sursele negative, și nu iei în considerare ansamblul surselor, nu se cheamă că faci o lucrare științifică, faci altceva. O operă tendențioasă. Așa că, mai întâi, să vedem despre ce este vorba. Efectiv, cunoscând omul, atât cât îl cunosc și nefăcându-mi o impresie bună de la început, când l-am întâlnit împreună cu Dumneavoastră la Râmnicu Vâlcea, nu am o chemare ca să-i citesc opera, dar în cazul de față doresc să văd totuși, ce a scris.*

I.V.: Cred că e foarte bine așa cum spui, dar, în contrast cu ceea ce afirmi, eu l-am cunoscut mai demult pe acest domn și, de fapt înainte de el, l-am cunoscut pe tatăl lui, care a fost un om absolut onorabil. Un om care a făcut foarte mult pentru cultura Sibiului și a Transilvaniei, în general. El este cel care s-a ocupat de organizarea modernă a muzeului Brukenthal.

***A.R.:** A fost custodele muzeului?*

[26]. Din surse maghiare, via STASI, Larry Watts a cules informația neverificată potivit căreia Ion Stănescu, fost președinte al Consiliului Securității Statului ar fi făcut parte din rețeaua K.G.B. În realitate, Ion Stănescu a avut un rol important în dezactivarea agenților de vârf ai K.G.B.-ului în România.

I.V.: A fost custode al muzeului, dar în primul rând, un om de cultură. Din păcate, fiul său nu îi seamănă deloc din niciun punct de vedere. În schimb, am fost cu vigilența atât de adormită, încât tot creditul datorat stimei și prețuirii față de tatăl său le-am revărsat asupra fiului, care este un om de nimic și mi-am dat seama târziu de lucru ăsta. Pentru că, în ciuda titlurilor științifice și a gradelor universitare, a funcțiilor de conducere – rector sau decan – căci așa s-au apropiat cei doi, și unul și altul fiind mânați de dorința bolnavă de a ajunge, cu orice chip, în nu știu ce poziții universitare. El e cel care a mijlocit la vremea respectivă aducerea lui Troncotă la Universitatea din Sibiu. Dar el a tot decăzut, nici nu știu dacă mai are catedră acum, pentru că s-a dovedit un om de nimic, un intrigant. Toată viața și-a turnat colegii, a făcut mult rău la atâta lume, că nu știu dacă cineva ar putea să-i mai întindă vreun deget. Nu știu, în ceea ce mă privește, dar cu mare regret spun iar, că am fost unul care l-am susținut nespus de mult.

Și aș mai adăuga că nu am putut înțelege, [Troncotă] a scris o sumă de articole, de materiale, o carte sau două despre ce a fost și a făcut securitatea ș.a.m.d. Acum, el a fost întotdeauna în poziție de arhivist, deși cred că a făcut mai mult muncă de arhivar.

Ei bine, nu pot să înțeleg, că nu am auzit pe nimeni dintre cei care au avut niște poziții în instituția în care am lucrat, sau au deținut funcții importante și care au cunoștințe despre muncă, să fi fost solicitați de acest autor, Troncotă, să stea de vorbă și să se edifice mai bine în legătură cu anumite aspecte tratate în cărțile lui. De pildă, într-una din cărțile lui, cea mai cunoscută, pe care o numește „Duplicitarii", în convingerea lui Troncotă, Securitatea a fost alcătuită din duplicitari și eu nu cred că el nu cunoaște termenul. Ar fi trist să nu îl cunoască, dar dacă îl cunoaște, ce a vrut să spună? Că instituția asta e formată din

oameni falşi? Dar, înseamnă infinit mai mult. Şi să nu vrei să vorbeşti cu cineva să ceri lămuriri? În această carte mi se rezervă şi mie un capitol. E adevărat că partea de biografie este corectă. E copiată din alte cărţi. Nu are niciun merit în crearea ei. Nu a schimbat nimic. Dar încheie cu o chestiune de-a dreptul scandaloasă, cum că, în activitate fiind, aş fi bătut pe unul care era arestat, de l-am rupt. Eu, în viaţa mea, nu am dat o palmă unui copil. Sunt părinte. Eu nu am asemenea înclinaţii spre violenţă.[27]

A.R.: După ştiinţa mea nici nu l-aţi văzut la faţă pe respectivul, după cum nici el nu e sigur că v-a văzut, ci doar că vă aseamănă.

I.V.: Cine?

A.R.: Sommerauer, cel care a făcut…

I.V.: Dar nu la asta se referă, nu cred că la asta se referea, nici nu îi dă numele.

A.R.: Ba da, cazul lui Werner Sommerauer, participant la revolta muncitorilor din 15 noiembrie 1987, de la Braşov.

I.V.: A luat chestiunea asta de la Sorin Roşca Stănescu[28], el a scris prima dată despre asta. Păi cum aşa? Nu am avut nicio legătură şi, dacă tot ai adus vorba, dă-mi voie să explic în două cuvinte. M-am străduit pe cât am putut ca, în legătură cu evenimentele de la Braşov, care deja căpătaseră o altă turnură, să nu implic Securitatea şi am reuşit acest lucru. La Braşov eu nu am pus piciorul. A fost ministrul de interne şi şeful miliţiei, pentru că de fapt, lucrurile de stradă erau de competenţa miliţiei. S-a hotărât trimiterea unor participanţi în localităţile de baştină şi am fost întrebat, la ultima întâlnire pe care am avut-o de curând cu nişte procurori: *„Cum se explică treaba asta?" „(...)Noi cei de la Securitate,*

[27] Diversiunea, „Werner Sommerauer" – a se vedea Anexa 2.

[28] Sorin Roşca-Stănescu preluase, în fapt, manopera de dezinformare asumată de „România liberă" nr. 14306 din 14 noiembrie 1990, sub semnătura lui Eugen Dichiseanu.

în afară de informaţiile date şefului statului, guvernului şi miniştrilor, nu am avut niciun fel de altă contribuţie. Arestaţii au fost ai miliţiei. Au fost în arestul miliţiei de la Rahova. Procesul a fost pus pe rol de procurori şi judecata au făcut-o magistraţii. De ce nu îi întrebaţi pe ei? Ce temei au avut ca să-i deporteze, pe unul sau pe altul?" Am avut o discuţie foarte (...).

***A.R.:** Şi care a fost reacţia?*

I.V.: Reacţia a fost că o să-i caute şi pe ei şi o să-i întrebe. Aşa se face o cercetare obiectivă. Trebuie întrebat şi procurorul care a dat aviz, pentru că era o chestiune legată şi de activitatea Direcţiei a VI-a[29], alta decât cea de la Braşov, cu care nu avea nicio legătură.

Zic: *„Aţi verificat dacă procurorul care urmărea activitatea şi-a dat avizul?" „Da". „Aţi vorbit cu el?" „Păi, nu mai putem că a murit." „Bun, dar avizul există, materialul există, oameni care ştiu despre ce e vorba există. A mers securitatea şi la procuror şi i-a pus pistolul la tâmplă şi i-a cerut să fie de acord cu soluţia pe care o propune lucrătorul respectiv? Şi acelaşi lucru l-a făcut şi cu magistratul? De ce aceşti oameni nu sunt întrebaţi?"*

Şi cum spuneam, de asta m-a deziluzionat acest Troncotă. De ani de zile, a fost pus pe coperta unei publicaţii care e citită şi căutată, cel puţin de către camarazii noştri, mai cu seamă de către cei din provincie, dar nu doar

[29] Referirea priveşte audierea în calitate de martor în procesul privind cazul „Gheorghe Ursu". De menţionat că în acest caz, generalul Vlad, în calitate de adjunct al ministrului de Interne, nu a fost de acord cu propunerea de reţinere şi arestare preventivă, dispunând încheierea şi clasarea dosarului. Cu prilejul audierii, a rezultat faptul indubitabil că generalul Vlad a dispus prin ordin rezolutiv, atât în scris cât şi olograf, ordin pe care l-a identificat în dosar şi a confirmat încetarea, în luna mai 1985, a cercetării penale pentru lipsa probelor, inclusiv a faptei. Ulterior, în luna septembrie 1985, procuratura Sectorului V - Bucureşti, a dispus trimiterea în judecată a lui Gheorghe Ursu, pentru motive fără vreo legătură cu securitatea statului. De menţionat că procurorii şi judecătorii care au soluţionat acest dosar şi sunt mai în măsură să lămurească în ce manieră s-a soluţionat cazul, nu au fost audiaţi.

de ei, ci şi de oameni din diferite alte zone ale societăţii. Ş
citită cu interes.
Un om care, pur şi simplu, ne blamează.

A.R.: Îi dăm prea multă atenţie, cred.

I.V.: Nu, cred că am închis ochii şi nu am observat cum trebuie lucrurile la început şi acum, sigur, au căpătat o oare care amploare. Se poate spune şi asta, că dacă dai prea mare atenţie, îl pui în lumina pe care nu o merită, dar nici nu poţ să închizi ochii, căci dacă taci, înseamnă că eşti de acord.

A.R.: Pe mine mă îngrijorează şi altceva, poate chiar mai mult. Faptul că este folosit ca formator de opinie publică. Mai nou, de câteva posturi de televiziune. Şi, prin prestaţia pe care are, aduce enorme deservicii instituţiei, autorităţii şi prestigiului sistemului informativ de securitate naţională, în genere, şi, în special, segmentului de pregătire şi învăţământ în acest domeniu, nemaivorbind cât prejudiciu aduce şi ce falsă impresie poate face în legătură cu calitatea militară de general în rezervă, pornind de la această prestaţie pe care o face şi, uneori, din păcate, i se mai asociază şi Pavel Abraham care şi el, mai scapă frâiele şi e atotştiutor...

I.V.: Cât de penibil a fost [Abraham] la emisiunea aceea cu premierea nu ştiu cui...[30]

A.R.: Acolo este un fals ordinar.

I.V.: Şi el certifică autenticitatea...

A.R.: Falsul e demonstrat ştiinţific de Dan Andronic în „Evenimentul Zilei". Este un articol al lui Dan Andronic pe care îl apreciez ca fiind obiectiv. Mai mult chiar, cunoscute fiindu-mi sentimentele deloc favorabile faţă de cel care ar fi fost chipurile premiat, eu am disponibilitatea, în calitate de fost şef al cabinetului Dumneavoastră la momentul respectiv, să mă duc martor în instanţă, fiindcă acel document, într-un fel sau altul...

[30] Postul TV „Antena 3" (Mihai Gâdea) a creditat un document grosolan contrafăcut, potrivit căruia Trăian Băsescu ar fi fost recompensat ca agent al Securităţii

I.V.: Trebuia să treacă şi prin mâna mea.

A.R.: Absolut. Dar nu se întocmeau asemenea documente şi nu avea de ce să vă raporteze generalul Stamatoiu, ceva pentru care el îl avea atunci şef pe Pleşiţă.

I.V.: Bineînţeles. El era secretar de stat şi nu avea legătură, în nici un caz, cu speţa asta. El coordona „Dunărea", iar şeful instituţiei era Pleşiţă şi dacă raportul i se adresa nu lui Vlad, ci lui Postelnicu, atunci părea a fi ceva mai aproape de adevăr. Dar totul a fost făcut în bătaie de joc faţă de credulii care...

Capitolul VII
Scânteia poporului instigă la război civil

Diversiuni şi provocări pentru legitimarea ca revoluţie a loviturii de stat militare

Apelul „La arme!" al Consiliului Frontului Salvării Naţionale. Isteria anti Securitate. Centrele de putere.

A.R.: Citez din „Scânteia Poporului" Anul I numărul 2, duminică, 24 decembrie 1989. Titlu mare:

Duşmanii ţării, trădătorii poporului
Mai ucigaşi decât ucigaşii, mai vandali decât vandalii!
Cetăţeni, membri ai formaţiunilor Gărzilor Patriotice!
Alăturaţi-vă şi acţionaţi cu toată hotărârea împreună cu unităţile armatei noastre!
Toţi cei ce pot folosi o armă - la arme!

Urmează, în continuare, un editorial manifest de acuzare şi înfierare a Securităţii în care se afirmă că:

„Armata luptă dârz şi eroic, zi şi noapte, oră de oră, minut cu minut, înconjoară şi-i strânge în cleşte pe teroriştii, bandele de securişti care nu vor să cedeze poziţiile, visând la păstrarea privilegiilor (...)

La luptele împotriva bandelor de teroriştii participă şi Gărzile Patriotice (...)

Securişti fanatici, slugile oarbe ale fostului dictator nu se dau în lături de la nimic (...) ucid oameni, dau foc clădirilor, pun explozibile, se dedau la crime incalificabile.

(...) Capitalei noastre îi este dat să trăiască momente dramatice, momente care cer mobilizarea tuturor energiilor pentru a răpune fiara încolţită, ajunsă la gradul maxim de turbare, dincolo de care nu mai este nimic."

SCÎNTEIA POPORULUI

Anul I Nr. 2 — DUMINICĂ 24 DECEMBRIE 1989 — 4 PAGINI – 50 BANI

COTIDIAN POLITIC ŞI SOCIAL

DUŞMANII ŢĂRII, TRĂDĂTORII POPORULUI

MAI UCIGAŞI DECÎT UCIGAŞII, MAI VANDALI DECÎT VANDALII!

CETĂŢENI, MEMBRI AI FORMAŢIUNILOR GĂRZILOR PATRIOTICE!

Alăturaţi-vă şi acţionaţi cu toată hotărîrea împreună cu unităţile armatei noastre!

TOŢI CEI CE POT FOLOSI O ARMĂ – LA ARME!

INFORMARE DIN PARTEA CONSILIULUI FRONTULUI SALVĂRII NAŢIONALE

PREZENTATĂ LA TELEVIZIUNE DE ION ILIESCU

Măsuri şi recomandări pentru lichidarea grabnică a neînţelegerilor teroriştilor

Fostul dictator şi slugi ale clanului sau au fost arestate

Dar poate fi ea oare numai era bucuriei nemărginite ? Din păcate, nu. „Killerii" lui Ceauşescu, aceşti bandiţi formaţi după chipul şi asemănarea

lizări de forţe, momentul bătăliei finale. Iar succesul acestei lupte — care se află în conştiinţa unităţii noastre, în vitejia tineretului, în devotamentul pa-

cînd şi cum trebuie să acţioneze. Şi să acţioneze prompt, în virtutea misiunii sale, a ordinului naţiunii pe care îl are de îndeplinit. Aici şi acum.

IMPERATIVUL MOMENTULUI

dictaturii, seceră în continuare, din vizuini de fiară, vieţi omeneşti. Speră în cera dincolo de orice speranţă. Mizează pe cartea pierdută a terorii. Momentul e grav şi hotărîtor. Este momentul maximei mobi-

triotic al armatei — impune acum, dincolo de entuziasmul frontului popular, dincolo de spontaneitatea gestului, o organizare şi disciplină dintre cele mai riguroase.

Fiecare să ştie exact unde,

Fără nici o întîrziere şi fără nici o ezitare ! Cele mai puternice arme ale fiecăruia în parte şi alte tuturor — militari, muncitori, membri ai formaţiunilor patriotice, studenţi, oameni cu spirit civic — sînt, în

Extrase din cotidianul „Scânteia poporului", duminică 24 decembrie 1989

A.R.: Domnule general, cine şi de ce a dorit în acele momente asemenea provocări, cu scop de a declanşa un război civil în România?

În România au fost forţe armate străine care au pătruns ilegal

I.V.: E un apel criminal. Nu găsesc alt termen. Nu ştiu dacă îl semnează cineva sau este anonim, dar oricum apare sub frontispiciul ziarului poporului.

A.R.: Nu e semnat. Apare ca fiind informarea Consiliului Frontului Salvării Naţionale.

I.V.: Fără îndoială. S-a făcut cu dezlegarea celor din fruntea ţării, care s-au aşezat în fruntea ţării, la vremea aceea. Lucrurile, după părerea mea, sunt limpezi. Poate că au venit impulsuri şi din afară. În orice caz, contrar a ceea ce au spus unii şi alţii, unii, ca întotdeauna, foarte prudent, niciodată nu s-au lăsat convinşi să spună cu toată gura.

Dar, pentru mine, este indubitabil faptul că pe teritoriul ţării era posibilă atunci, în orice moment, dezlănţuirea unui război civil, pe care unii cu siguranţă l-au dorit şi, repet, pentru că nu erau siguri (...), nu erau siguri pe victoria pe care doreau să o obţină, [deşi] aveau forţe armate străine în România, pătrunse prin căi ilegale. Iau numai exemplul acesta, pentru ce au staţionat în România cu sutele sau nu ştiu cât, parcă s-a evaluat la un moment dat de către primul ministru Petre Roman, spunând că în septembrie 1990 a plecat ultimul lot. Aşa crede el.

A.R.: Cifrele date de Petre Roman reprezentau cam jumătate din totalul iniţial estimat.

I.V.: Da, cam jumătate... Prin urmare, ce au făcut oamenii aceştia pe unde au stat şi cu ce rosturi au stat? Prin urmare, se dorea bineînţeles, cu orice preţ, să se câştige puterea, să se câştige România, iar pentru asta trebuiau să procedeze într-un asemenea mod, încât să neutralizeze orice

forţă care le putea fi potrivnică. De armată nu se mai temeau, pentru că armata avea în frunte un trădător, care mai întâi s-a aşezat în fruntea armatei. Încă nu se răcise locul lui Milea, când pe scaunul lui s-a aşezat Militaru.

A.R.: Uzurpându-l pe Stănculescu...

I.V.: Uzurpându-l pe Stănculescu, care fusese binecuvântat chiar de Ceauşescu şi, pe urmă, pentru că nu putea Iliescu să-l înfrunte deschis pe Militaru, Stănculescu nu a primit binecuvântarea lui Iliescu, aşa că şi-a cedat locul. Ce fel de român, ce fel de patriot este Stănculescu, cred că nu mai e nevoie să mai demonstrăm. Şi atunci, erau, totuşi, temeri că anumite forţe înarmate din România le vor opune rezistenţă şi trebuiau nimicite înainte de a se încerca o eventuală rezistenţă. Ei bine, o asemenea rezistenţă nu urma să se constituie, pentru că se procedase corect aşa cum se procedase, şi poate şi mai inteligent, încă cu mai mult timp înainte de momentul decisiv, când aceste forţe şi-au depus armele la rastel şi nu mai prezentau un pericol. Forţele armate ale Ministerului de Interne şi trupele de Securitate fuseseră scoase din dispozitivele de luptă şi nu mai constituiau un pericol. Totuşi, cei care vroiau ca prin forţă armată să rezolve totul nu s-au potolit, nu s-au dezis şi au încercat să dezlănţuie războiul civil. Este incontestabil meritul generalului Guşă, care mi-a fost alături, iar eu i-am fost alături, am colaborat la modul ideal şi am paralizat din faşă o asemenea încercare.

Altfel, dacă pe noi doi ne dezbina cineva, sau ne provoca separat pe unul şi pe altul, unul împotriva celuilalt, cine ştie ce pericol grav ar fi putut să existe. Or, generalul Guşă mi-a venit aproape şi s-a dovedit a fi un român adevărat.

A fost lângă mine şi eu am fost lângă el, atunci când la cererea expresă a ministrului ungar al Apărării, Kárpáti, de a veni cu trupe în România, chipurile, în sprijinul revoluţiei

române, consultându-ne, Guşă a respins hotărât aceas cerere, iar cererea a fost repetată nu o singură dată.

De asemenea de la Moscova, de la şeful Statului Majo al Forţelor Armate Sovietice, au venit sugestii similare şi au fost de asemenea respinse. Repet şi subliniez că, fără o asemenea conlucrare, nu ştiu care ar fi fost deznodământul. Dar pe unul l-au trimis la un capăt de ţară, pe celălalt l-au băgat în puşcărie şi au rezolvat lucrurile aşa cum le-au rezolvat.

A.R.: Vizionarea scenelor de război psihologic transmise în direct, când din sediul Comitetului Central, când de la televiziune, cumulate cu absenţa oricărei informaţii despre unde se afla şi în ce condiţii, şeful Departamentului Securităţii Statului, a avut efecte deosebite, facilitând provocările, diversiunile mediatice precum şi ocuparea sediului unităţilor de securitate de către aşa numitele gărzi revoluţionare, care cereau arme să ne apere, chipurile, de terorişti, sens în care au şi forţat deschiderea unor încăperi destinate păstrării armamentului. Mesajul Dumneavoastră către ţară „Fraţi români" s-a transmis abia în zorii zilei de 23 decembrie. Poate că ar fi bine a ne reamintim întâi de acest mesaj şi am să îl reproduc:

„Stimaţi cetăţeni, fraţi români!

Vă vorbeşte generalul colonel Iulian Vlad, comandantul forţelor de securitate şi ale Ministerului de Interne.

În aceste momente istorice, Ministerul de Interne cu toate unităţile sale, împreună cu armata română, luptă cot la cot pentru salvarea fiinţei noastre naţionale, a poporului român.

Ministerul de Interne s-a dezis de elementele loiale clanului Ceauşescu.

Fraţi români!

În aceste clipe hotărâtoare fiţi uniţi şi aveţi încredere în noi.

Ajutaţi-ne şi nu vă vom înşela încrederea! „

De ce a venit atât de târziu acest mesaj?

I.V.: Mesajul a fost făcut la timp şi, înainte de a intra în detaliul unor explicaţii, vreau să spun că acest meşter în ale

dezinformării, care s-a numit Brucan, a fost în stare chiar să spună că el a fost acela care mi-ar fi dictat acest mesaj. Este absolut fals. Eu l-am scris, în condiţiile de haos care erau în jurul nostru, al lui Guşă şi al meu, la Comitetul Central, în după amiaza zilei de 22 decembrie, seara. Amândoi ne-am pus de acord că e bine să ne adresăm şi ţării, pentru că de acolo de unde eram, nu ştiam cine ne vede, şi mai ales cine înţelege şi cum înţelege ce facem noi acolo. Şi atunci, am convenit că trebuie să dăm şi nişte explicaţii. Şi cum cei de la radio, de la televiziune erau prezenţi acolo la tot pasul, le-am spus că vrem să dăm câte un comunicat către ţară. Ar fi interesant de văzut şi comunicatul pe care l-a dat Guşă, pe care el personal şi l-a redactat.

Dar cum spuneam, acest meşter în ale dezinformării – aşa cum se întâmplă întotdeauna, când se minte se mai şi scapă câte ceva – fără voia lui, bineînţeles, a scăpat şi el [Brucan] ceva. Păi, cum putea să-mi dicteze el mesajul, deci să facă un asemenea mesaj şi, mai apoi să împiedice să fie difuzat? Pentru că el [a fost cel care] a împiedicat difuzarea mesajului! Mesajul generalului Guşă era puţin mai neutru, dar nu numai pentru asta, el era, totuşi, reprezentantul armatei şi era firesc să fie dat imediat comunicatul pe posturile de radio şi de televiziune. Ei bine, al meu a fost dat mult mai târziu, doar la radio. Deci, numai vocea.

A.R.: Şi la televiziune tot semnalul audio a fost preluat de la radio.

I.V.: Şi la televiziune, tot semnalul audio şi nu ştiu dacă s-a dat cumva şi video. Nu, nu s-a dat niciodată. Ei, aşa s-au întâmplat lucrurile. Şi, bineînţeles, a rămas textul dat reprezentantului televiziunii. Nu mai ştiu cui anume, nu am cerut numele persoanei şi chiar dacă s-a prezentat, nu l-am mai putut reţine şi abia, mult mai târziu când am putut comunica şi eu cu lumea, să zic aşa, am spus că mesajul meu este şi televizat, nu numai înregistrat la radio. Aşa s-au

petrecut lucrurile. A fost un permanent bruiaj, pentru că nu se convenea, ieşeam din cadru. Planurile, mă gândesc că au fost cu totul altele şi, pentru că poate pe undeva, nu reuşiseră să se pună nici ei de acord în toate detaliile, deci, nu acţionau unitar. Pe de altă parte, poate că se temeau încă de noi, deoarece nu ne-au atacat de la început frontal, ci ne-au atacat pe zone, pe porţiuni, dar ne-au atacat distructiv. Au omorât oameni. Cu noi, cum s-ar spune, nu au făcut un joc, ci au săvârşit crime.

A.R.: Este evident că acolo nu a fost doar o competiţie politică, ci o luptă crâncenă pentru putere, cu preţul a peste o mie de vieţi omeneşti. Fiindcă dacă nu se temeau unii de alţii poate nu se ajungea la...

I.V.: Aşa este!

A.R.: Cam câte nuclee dornice să preia puterea se conturaseră?

I.V.: Păi, stai să vedem...

Constantin Dăscălescu şi Ilie Verdeţ, prim-miniştri eşuaţi

Poate cel dintâi care şi-a manifestat... dar, probabil sunt şi alţii care să nu-şi fi manifestat deschis dorinţa, se poate să fi fost „n" nuclee... Primul nucleu care şi-a manifestat deschis dorinţa de a rămâne la putere a fost reprezentat de Constantin Dăscălescu. El a fost cel care l-a condamnat pe şeful statului, în termenii pe care numai el putea să o facă, şi a cerut să vină în jurul lui, miniştrii din guvernul pe care l-a condus... dar, bineînţeles că nu l-a ascultat nimeni. Mă refer la cei la care a făcut apel, pentru că apoi manifestanţii, cred că cei de bună credinţă, oamenii veniţi din stradă, fără influenţe încă de un fel sau altul, l-au pus de-o parte, l-au huiduit.

Următorul, dar care a avut o priză oarecare, a fost Ilie Verdeţ, la care eu fusesem cu câteva ceasuri mai devreme.

În momentul când Ceauşeştii au urcat cu liftul pe terasă, fără să spună nimănui nimic în legătură cu locul unde se deplasează şi pentru ce se deplasează, ca să pornească mai departe cu elicopterul - ceea ce a însemnat drumul lor către moarte - eu m-am dus la Ilie Verdeţ. Era la etajul patru sau la etajul cinci, în birou. Cu Ilie Verdeţ eu de fapt, de pe când era şi prim-ministru, dar şi mai apoi, am lucrat bine. Era un om cu care se putea lucra. Asta voiam să spun, era un om care privea critic. Dintre colaboratorii cei mai apropiaţi ai lui Ceauşescu, Verdeţ era omul care spunea şi ce nu e bine, ceea ce niciodată nu i-a plăcut lui Ceauşescu: să i se spună deschis, chiar dacă se întâmpla să i se spună într-un cadru mai intim, că cutare hotărâre sau cutare lucru nu este bun, care s-a făcut, bineînţeles, cu ştirea sau din dispoziţia sa. Verdeţ, pentru aceste motive mai ales, probabil or fi fost şi altele, a fost mereu pus deoparte, dat mai jos, tot mai jos, până a ajuns preşedintele Colegiului de Partid. Şi m-am dus la el. Acolo în birou mai era Burcă, generalul Burcă, cu care de asemenea avusesem contacte, legături încă de pe vremea când Burcă fusese adjunct al ministrului de interne, mă refer la anii 1951-1952, eu atunci venind în Ministerul de Interne. Şi ne-am uitat unul la altul şi ne-am întrebat ce va fi şi cum va fi? N-am apucat să ne dăm nu ştiu ce explicaţii, că au şi năvălit, să zic aşa, manifestanţii veniţi din stradă, care urcaseră unii şi pe terasă ca să îl împiedice pe Ceauşescu să plece. Şi pe mine m-au rugat, m-au luat de lângă ei, nu m-au smuls, m-au rugat să merg cu ei pentru că, la un moment dat, unde erau grupaţi mai mulţi, voiau să proclame... ca să mă pună pe locul rămas vacant. Le-am spus: *„E o copilărie ce facem şi eu nu pot să accept aşa ceva"*. Cred că i-am lămurit până la urmă, am plecat împreună cu ei la biroul unde l-am găsit pe Ilie Verdeţ. Şi acolo era acum Nicolae Popovici, dar mai erau încă şi alţii. Verdeţ, către mine: *„V-am căutat, v-am căutat, nu ştiam de unde să vă iau"*,

„Eram pe aici", i-am răspuns. Nu am apucat a-i spune întâmplarea cu Dăscălescu şi nici întâmplarea cu mine, ci renunţasem la... şi zice: *„Tovarăşe general, noi vrem să constituim un guvern provizoriu. Uite, tovarăşul Popovici a acceptat să preia funcţia de ministrul al justiţiei. Eu te rog pe dumneata să preiei funcţia de ministru de interne"*. Mai era cineva, îmi pare rău că acum nu îmi aduc aminte cine era, care primise, de asemenea, o funcţie de ministru în domeniul economic, dacă mai reţin. I-am spus: *„Tovarăşe Verdeţ, eu nu mai vreau nicio funcţie guvernamentală. Rămân pe poziţii aici să fac ceea ce este de datoria mea, în funcţia pe care încă o deţin, dar o funcţie într-un viitor guvern, nu doresc."* A încercat să mă lămurească, să îmi explice că e necesar, că trebuie şi aşa mai departe. Lucrurile au rămas aşa, cum se spune, nelămurite.

Grupul Iliescu: „Stop, avem nevoie de dumneavoastră!"

Eu a trebuit să plec cu oamenii veniţi din stradă, poate şi din dorinţa de a mă avea în faţă şi a demonstra că instituţia pe care o reprezentam este cu ei, fie poate chiar şi din dorinţa de a mă avea sub control, ca să nu dau dispoziţie să fie loviţi chiar acolo în sediu, sau ştiu eu, poate din alte raţiuni, nu mai ştiu care. Am plecat în continuare cu aceşti oameni până în momentul când m-am întâlnit cu grupul nou constituit şi care, când m-a văzut, a zis: *„Stop, aveam nevoie de dumneavoastră"*. Venise între timp şi generalul Guşă şi ni se solicită expres: *„Vă rugăm ca dumneavoastră doi să preluaţi problemele conducerii Armatei şi ale Ministerului de Interne"*.

A.R.: Grupul Iliescu?

I.V.: Grupul Iliescu. Era Iliescu, Petre Roman, Militaru... Militaru, aş zice, înaintea lui Roman, chiar şi înaintea lui Iliescu, el era cel mai vocal dintre ei acolo, dar şi cel mai sigur pe sine. El, de fapt, declarase, cu puţin timp înainte, că a preluat Ministerul Apărării, pentru că este greşit, este fals

când se spune că Militaru a devenit ministrul Apărării din ziua de 24 decembrie. Din ziua de 24 decembrie datează decretul de numire, dar, în fapt, Militaru preluase Ministerul Apărării Naţionale şi nu numai, ci şi subordonarea tuturor instituţiilor de forţă, încă în după amiaza zilei de 22 decembrie.

Generalul Nicolae Militaru şi „reţeaua", îi legitimează pe „emanaţii revoluţiei" cu preţul a 1000 de vieţi omeneşti şi sângele a 2000 de răniţi

A.R.: Şi din ziua de 23 decembrie au început să curgă nenorocirile.

I.V.: Şi în 23 au început să curgă nenorocirile care s-au pus la cale.

A.R.: Şarjă după şarjă.

I.V.: Şarjă după şarjă. Şi, deci, am primit dispoziţia, ca noi doi, generalul Guşă şi cu mine, să ne ocupăm de problemele apărării şi internelor. Ne-am dus din biroul, care nu ştiu al cui era, nu mai ţin minte, în biroul lui Silviu Curticeanu şi acolo am rămas două zile şi două nopţi.

A.R.: Nica Leon – într-un interviu acordat ulterior, când Dumneavoastră eraţi în închisoare – relata că o personalitate importantă ar fi spus că generalii Guşă şi cu Vlad erau cei mai importanţi oameni, că dacă ei pleacă din sediu, nu rămâne cărămidă pe cărămidă (...).

I.V.: Este posibil, pentru că noi am simţit că suntem acolo şi un fel de prizonieri.

A.R.: Un fel de garanţi ai ...

I.V.: Şi de garanţi, exact. Că, în măsura în care noi acolo făceam ceea ce trebuia să facem, exista garanţia, poate chiar certitudinea că ceea ce încearcă să se clădească este şi trainic. Dar, mai cu seamă, ei se fereau de nişte urmări dezastruoase care ar fi putut să intervină dacă unul sau altul dintre noi s-ar fi dezis, ar fi plecat şi ar fi trecut într-o altă tabără. Aşa este.

Am dat dispoziție de liberă intrare în sediile Comitetului Central și al Televiziunii Române

A.R.: Domnule general, pe dinafară, în sediul Comitetului Central ca să se poată intra, ușa poate că trebuie forțată cu tarnacop sau dinamitată.

Cine a deschis-o și, anterior, cine a dat dispoziție de liberă intrare și la Televiziune? Sunt două momente cheie.

I.V.: Păi, sunt două etape cheie. Dacă este vorba de o vină și de un vinovat, vina îmi aparține mie, în ambele cazuri, și vinovatul sunt numai eu. Eu sunt cel care am dat ordin ofițerilor de la Direcția a V-a, cu minute bune înainte de a se apropia marea masă a demonstranților de sediu, când încă erau în birou cei doi Ceaușești. Deci, încă cu mult timp înainte ca ei să fi plecat spre lift pentru a ajunge la elicopter, am dat ordin ca, în cazul în care manifestanții vor să intre în sediul Comitetului Central, să li se deschidă ușile. Eu sunt cel care am luat această hotărâre și eu sunt cel care am dat acest ordin. Ordinul l-am dat și direct șefului Serviciului [Gărzi] de la Direcția a V-a, colonelul Nae Octavian, care răspundea de controlul accesului în obiectiv, precum și colonelului Florea Lăzărescu, care era șeful unui alt serviciu important de la Direcția a V-a și, în plus, a îndeplinit și funcția de locțiitor al șefului direcției și, pe care aproape permanent l-am avut lângă mine în acele zile și nopți din decembrie 1989. Iar la Televiziune, de asemenea, eu am dat ordin comandantului Trupelor de Securitate, generalului Ghiță Grigore, să se transmită dispoziția să se deschidă porțile la Televiziune, ca să poată intra manifestanții. Nu îmi aduc aminte, am cerut, nu mai țin minte cu exactitate, să verific dacă s-a primit ordinul acesta sau nu, am cerut să mi se facă legătura și cu comandantul companiei de pază a [Comandamentului] Trupelor de Securitate de acolo, de la Televiziune. Știu că am mai vorbit cu cineva și mi s-a dat confirmarea că s-a primit dispoziția

mea și așa s-a deschis și acolo, pentru că altfel ar fi fost suficient pentru unii, cred că asta și doreau, să se creeze un mic incident acolo, sau un incident major, care cu siguranță s-ar fi transformat într-o baie de sânge până la urmă. Asta dacă se manifesta împotrivire și se făcea uz de forța armelor, dacă se răspundea cu armele.

A.R.: La acel moment, generalul Stănculescu nu-l extrăsese pe Ceaușescu din sediu, iar dacă mai rămânea, puteau fi anticipate deciziile nou desemnatului ministru al apărării?

I.V.: Un raționament logic, de neevitat pentru cine-și poate imagina împrejurările...

A.R.: Dumneavoastră ați fost acolo, în sediul Comitetului Central, sub camerele de filmat între 30-36 de ore.

Știați că, niciun moment nu s-a transmis nicio secvență de acolo, atunci, în direct? Ați avut cumva impresia că se transmite și în direct?

I.V.: Dragă Aurel, aproape că nici nu mai băgam în seamă, atât de concentrat eram, atât de preocupat eram că nu mai știu dacă am simțit cândva nevoie de un pahar de apă, ca să nu spun de o felie de pâine. Ceea ce știu însă e că nebând apă, multe ore la rând, iar eu am suferit cândva și cu rinichii, eram pe punctul să fac un blocaj renal din cauza...

A.R.: Se vedea și pe buzele Dumneavoastră

I.V.: Exact, era urmarea lipsei de lichide pe care trebuia să le am în împrejurarea dată. Dar cert este că am fost sub, cum să spun, vizat de camerele de luat vederi neîntrerupt. Atunci l-am văzut prima dată [pe operator], auzisem despre Sârbu, era la Studioul Sahia, avea o funcție de conducere și era apreciat, la vremea aceea, ca unul dintre bunii specialiști din domeniu. Nu știu, ca manager sau altceva, dar știu că era cunoscut. Îmi era cunoscut numele și atunci l-am văzut prima oară. Dar erau și foarte mulți dintre cei pe care i-am cunoscut de la televiziune, unii fiind chiar dintre cei cu care fusesem cândva în străinătate, în grupul oficial de presă,

când am fost în misiunile ordonate de şeful statului, cu pregătirea vizitelor sale în străinătate. Dar au fost foarte mulţi, în acelaşi timp, pentru că mai auzeam, din când în când şi câte o expresie în limba rusă, şi în limba engleză, şi în limba franceză. Deci erau şi operatorii sau cum se cheamă, reporteri străini cu siguranţă, sau reporteri făcuţi la nevoie, oameni de cu totul alte profesii şi care aveau cu totul alte acoperiri, dar care, în împrejurarea aceea, nu puteau să scape să nu imortalizeze un eveniment istoric, cu care să demonstreze acasă că ceea ce se întâmplă în România e altceva decât, probabil, se preconizase.

A.R.: Când aţi reuşit să vizionaţi acele înregistrări?

I.V.: Nici până astăzi. Am primit de la unul din bunii mei prieteni o parte din videocasete. La început, să spun drept, am avut o curiozitate firească, socot eu, de a vedea, de a mă confrunta cu mine însumi, dar pe urmă am zis: *„Nu le văd, mai bine nu le văd!"* Eu nu ştiu cum pot fi acolo. După cum, soţia mea a suferit enorm de mult în timpul şi în anii care au urmat, anii mei de închisoare, şi mi-a păstrat, cât a putut să procure din toate ziarele timpului. Am, poate, sute de kilograme de hârtie puse într-o boxă, într-o pivniţă, nici la acelea nu am avut timp să mă uit, pentru că vroiam să fac o selecţie a unora dintre materialele publicate, mai cu seamă cele care mă priveau personal. Nu am avut nici timpul material nici, poate, îndemnul necesar să o fac. Asta e!

A.R.: Făcând abstracţie de interesul şi scopul vizat de Petre Mihai Băcanu prin difuzarea acelor înregistrări, în linii generale ele v-au redat în ceea ce dumneavoastră aţi fost şi aţi făcut în acele momente. Dincolo de intenţiile lui, dacă intuia că vă consolidează platforma, că va atrage o cotă importantă de simpatie populară şi vă va face cunoscut, altfel de cum voia el, nu cred că dădea acele înregistrări. Pentru noi, cei care v-am cunoscut, pentru oamenii de bună credinţă din ţară, difuzarea acelor casete a spus foarte mult.

Văzând pelerinajul care a fost în acea cameră 226, nu mai ştiu dacă 226 a fost camera sau numărul de telefon scurt, sau şi una şi alta, văzând, deci, cât de multă lume, chiar şi din cea bună, a trecut pe acolo, ce personalităţi publice şi de ce factură, v-au reţinut atenţia? Că unii au venit la Dumneavoastră, v-au căutat, s-au şi lăudat ulterior.

I.V.: Foarte interesantă şi e bine că te-ai gândit la o asemenea întrebare.

A.R.: Am văzut şi pe cineva care v-a fost locţiitor de comandant la şcoală şi venise cam fioros…

I.V.: Ce să zic, unul dintre primii sau unii din primii pe care i-am întâlnit atunci, în orele imediat următoare, a fost fostul ministru de interne şi unul dintre primii mei şefi, pentru care eu voi rămâne cu nişte sentimente aparte, deoarece l-am socotit şi consider că a fost un ministru mare, deşi în istorie n-a intrat frumos, ba dimpotrivă... Alexandru Drăghici, care, în ultimii ani, fusese aspru persecutat. Nu însă lipsit de libertate, cum poate s-ar fi făcut pe timpul lui. Astea erau timpurile, astea erau vremurile, poate, astea erau metodele mai la îndemână atunci, care erau sugerate, aşa inspirate după alte modele şi chiar sugerate de cei care făcuseră acele modele.

A.R.: Când a început difuzarea, la televiziunea publică, a înregistrărilor efectuate în cele peste 36 de ore când v-aţi aflat în comandamentul ad-hoc constituit cu generalul Guşă în sediul Comitetului Central, am văzut că acolo începuse un adevărat pelerinaj de foşti miniştri, foşti demnitari, militari, actori, prelaţi, înalţi prelaţi, revoluţionari de profesie, aşa zişi dizidenţi, dar şi lumpenproletari.

Dintre personalităţile publice care V-au reţinut atenţia în acele momente, pe care aţi vrea să le evocaţi sau de ce factură au fost aceste personalităţi, neomiţând întreg spectrul?

I.V. Cred că, cu semnificaţia ce poate să o aibă, l-aş menţiona în primul rând pe fostul ministru de interne Alexandru Drăghici, care atunci când m-a văzut, eu nu l-am

observat de la început, a parcurs un număr de paşi spre mine şi m-a îmbrăţişat. Era împreună cu soţia sa Magda Drăghici, pe care o cunoşteam din vedere, nu ştiu dacă avusesem cândva prilejul să schimb două cuvinte cu dumneaei. Omul acesta prin construcţia sa era un tip uman mai aparte, rar mi-a fost dat să îl văd zâmbind şi, oricum, niciodată nu l-am văzut râzând. E drept că nu am fost în imediata sa apropiere. La vremea când l-am cunoscut eu, dânsul era ministru de interne. Ministerul de Interne atunci, era un gigant, un mamut. Dânsul era general cu trei stele, era membru al Biroului Politic, deci deţinea o funcţie foarte importantă în partid, era unul din camarazii şi colaboratorii apropiaţi ai lui Gheorghe Gheorghiu-Dej. Se bucura de o autoritate de necontestat în Ministerul de Interne. Mă cunoscuse pe când eu mi-am început activitatea în Ministerul de Interne. După terminarea şcolii de ofiţeri, am fost trimis de la Comitetul Central al UTM-ului, unde lucrasem, ca să fac şcoala de ofiţeri. Am cerut şi eu să nu fiu trimis direct în activitate, căci se obişnuia lucrul ăsta, ci să fac şcoala de ofiţeri. Am considerat că era normal să acumulez un minim de cunoştinţe, de pregătire militară, că aşa se făcea la vremea aceea şi să vin în această instituţie cu o introducere adecvată, să zic aşa, sub raportul pregătirii. Şi am fost repartizat la Direcţia Generală Politică, de unde dânsul, din mai 1952, după devierea de dreapta, a devenit şi ministru plin. Până atunci, fusese adjunct al Ministrului de Interne, a lui Teohari Georgescu şi şef al Direcţiei Generale Politice a Ministerului de Interne, deci şeful meu pe linie de comandă. Eu, lucrând la Direcţia de Propagandă, ca şef, aşa am fost încadrat, al Sectorului de Pregătire şi Perfecţionare a Cadrelor, deci tot de şcoli m-am ocupat. Iar, în toamna anului 1952, când s-a desfiinţat Direcţia Generală Politică, am fost chemat de ministru şi mi-a spus că Serviciul de Învăţământ trebuie întărit şi să aduc în rândurile cadrelor

de acolo pe cine cred că este mai valoros în aparat. Un lucru foarte important, m-a sprijinit în încadrarea serviciului cu cadre, într-adevăr, dintre cele mai bune şi a stabilit ca sediu, nici mai mult nici mai puţin, decât ceea ce, nu cu mult timp înainte, fusese hotelul „Stănescu", vizavi de hotelul „Union". Acum nu ştiu, cred că este Banca Turco-Română, sau cam aşa ceva. Deci, într-un cuvânt m-a cunoscut, m-a apreciat şi mai apoi m-a numit şi adjunct al şefului Direcţiei de Cadre şi Învăţământ şi am lucrat, nu de puţine ori, nemijlocit cu dânsul, în lipsa şefului direcţiei.

Şi, deci, când m-a văzut, era atât de entuziasmat încât, pur şi simplu, m-a luat în braţe, a manifestat o exuberanţă pe care, bineînţeles, nu i-am cunoscut-o niciodată şi nici nu i-o bănuiam, pentru că era un om într-adevăr foarte sobru. Mi-a urat succes şi că va fi posibil să ne mai vedem. Ei bine, să ştii că nu ne-am mai văzut niciodată. Eu, la aproape o săptămână, am luat calea puşcăriei, iar dânsul, mult mai târziu am aflat, a luat calea Ungariei, unde a şi murit. Nici nu ştiu dacă rămăşiţele pământeşti i-au fost, sau nu, aduse în ţară.

O altă personalitate cu care m-am întâlnit atunci şi care m-a surprins, tot datorită felului de a fi, de a se manifesta, a fost Mitropolitul Banatului, Nicolae Corneanu. Sigur, am fost mirat când l-am văzut în mulţimea aceea care venea din stradă. Cu manifestările specifice, dânsul cunoscându-mă, eu cunoscându-l destul de bine, a venit spre mine, m-a îmbrăţişat şi l-am întrebat: *„Dar de unde veniţi, cum aţi ajuns aici?" „Vin direct de la aeroport. Am fost la Istanbul. Am avut la Constantinopol, nu la Istanbul, o reuniune"*.

A.R.: *Ecumenică…*

I.V.: Ecumenică, exact. A continuat: *„Şi auzind, încă din avion, ce s-a întâmplat, la coborârea pe aeroport am zis că primul drum trebuie să îl fac aici. L-am făcut şi, din toată mulţimea asta, pe dumneavoastră v-am recunoscut şi am venit să vă văd"*.

O mulțime de actori și mai mari și mai mărunți, când zic mari nu mă refer neapărat la faptul că erau actori mari, cu adevărat actori mari, dar unii erau mai bine cunoscuți.

A.R.: Regizori cunoscuți și cu priză la mase...

I.V.: Regizori de teatru și film, dar foarte interesant și foști fruntași politici, între care foarte vioi mi s-a părut, de la început, Alexandru Bârlădeanu și fac o paranteză. În interviul dat de procurorul Dan Voinea, lunile trecute, ziarului „Evenimentul Zilei", am aflat un lucru de care nu am știut, nici măcar nu am bănuit, și anume acela că Bârlădeanu s-a aflat între cei câțiva care au hotărât executarea lui Nicolae Ceaușescu și a Elenei Ceaușescu. Eu personal, nu aș fi crezut că Alexandru Bârlădeanu, oricâte nemulțumiri ar fi putut avea, să fie alături de cei care au hotărât moartea celor doi. Nu l-aș fi crezut în stare de așa ceva.

A.R.: Trebuie foarte bine văzute scrierile memorialistice ale celor care redau momentul respectiv, că sunt deja câteva lucrări publicate. Fostul procuror militar, Dan Voinea, am impresia că, ori este prizonier al unor inexactități, ori face uneori afirmații care trebuie puse sub rezerva relativității. Nivelul lui de exprimare, coerența sa lasă uneori de dorit.

Sunt mai multe lucruri care suscită deja nevoia de aprofundare și de consultare de referințe scrise, care există, dar fiindcă ați vorbit aici de actori, referințele lui Dan Voinea cu privire la trei, patru dintre actori și oamenii de teatru au generat o reacție negativă care nu poate fi trecută cu vederea.

I.V.: Acum?

A.R.: Acum, sigur că da. Ce a spus în legătură cu Dorel Vișan, în legătură cu Tudor Gheorghe, că și-a croit drum cu grenada, ce a spus în legătură cu Radu Beligan, că a venit cu arma (...) sunt o grămadă de lucruri care nu sunt lămurite și inclusiv episodul care vă privește pe dumneavoastră, mi se pare destul de inexact și aproximativ. A ocolit și evitat răspunsuri limpezi. În plus, în toată seria de relatări pe care dânsul le-a făcut în legătură cu cauzele în care a lucrat, nu am putut să văd o

gândire clară, coerentă, deci o logică dusă de la un cap la altul. Sigur, și pentru mine, este prima dată când aud despre participarea lui Bârlădeanu la conclavul din toaleta lui Militaru, dar sigur sunt izvoarele scrise, a scris și Roman, a relatat și Stănculescu, a declarat și Militaru, a spus și Brucan în cartea lui, Gelu Voican Voiculescu a dat numeroase interviuri. Toți care au scris și au vorbit nu l-au amintit pe Bârlădeanu, dar au indicat cu exactitate locul unde au fost când l-au condamnat la moarte, că au fost în toaleta ministrului și au luat decizia acolo, unde au dat drumul la apă ca să aibă bruiaj antiinterceptare...

I.V.: Învățaseră asta din timpurile ilegalității...

A.R.: Și mai recent, când făceau guverne în baie...

I.V.: Tot la WC-ul...

A.R.: Era mai bun, ca în alte părți...

I.V.: Guverne care au fost luate de șuvoiul apei din W.C.!

Da, împărtășesc acest punct de vedere, cred că este destul de incoerentă expunerea făcută de fostul procuror șef militar. Mă refeream însă la Bârlădeanu. Poate nu e așa, dar ca să continui ideea, tot printre fruntașii politici care decăzuseră și pe care i-am văzut prezenți, cu exuberanța momentului de atunci, repet, era și Cornel Burtică, care nu se poate spune că nu a fost produsul lui Ceaușescu. În fond, Ceaușescu l-a crescut, să zic așa, l-a preluat de mic. El l-a propus și la conducerea U.A.S.C.R-ului și mai apoi ala cea a UTC-ului și așa mai departe, pe linie de partid, în funcțiile de vice-prim-ministru, ministrul comerțului exterior. Dar vezi, așa se întâmplă, e bun șeful cât îți dă, când îți ia, nu mai e bun și dacă poți să îl muști, mușcă-l până la os, cum se spune. Nu îl iertau ei... cam așa au fost. Și au fost și alții, care, să spun drept, m-au mirat, adică faptul de a fi venit acolo nu mă miră, dar cum se manifestau unii și alții, nu puteai să înțelegi, tu care până ieri, alaltăieri, nu știai ce să faci să intri în grațiile șefului suprem, iar astăzi nu îți poți stăpâni bucuria și entuziasmul că ăsta nu mai este acolo

unde a fost şi, că nici mai mult nici mai puțin, nu îi dorește altceva, decât moartea. Este ceva!

Deci cam aşa s-au petrecut atunci, în momentele acelea, lucrurile. Însă nu au durat foarte mult, fiindcă grupul cel mai bine legat, cel mai consolidat, care bineînțeles ştia mai exact ce are de făcut, nu ştiu dacă îşi pregătise în prealabil un plan, nu cred că a avut un plan bine gândit [legat de] mişcarea pe care trebuia să o facă în caz că, sau în caz că, dar oricum erau clar uniți în interes prin dorința de putere, deşi cred că mai mulți vizau cam acelaşi loc, cam același post, cam aceeaşi poziție.

Dumitru Mazilu, dintotdeauna omul jocurilor duble, nu a fost servit...

A.R.: Într-una dintre secvențele vizionate atunci, rețin o replică a dumneavoastră pentru Dumitru Mazilu. Solicitase şi el, solicitaseră şi alții ajutor de undeva, o intervenție şi dumneavoastră ați spus: „Domnule, n-ați fost servit!"

I.V.: E adevărat!

A.R.: A fost foarte disconfortat de această replică a dumneavoastră. Era şi agitat că nu venise confirmare şi i-ați repetat: „Domnule, n-ați fost servit!"

I.V.: Replicile astea spontane sunt foarte prețioase.

A.R.: Păi, de asta am şi reținut-o.

I.V.: Nu mă refer la ceea ce am spus eu în principiu. În momentele alea, mă rog, gura păcătosului adevăr grăieşte, dar într-adevăr era foarte agitat, nemulțumit că era pe loc secund şi nici de ăsta nu era chiar foarte sigur şi, cum îl cunoşteam de ani şi ani la rând, atunci mi-a făcut o impresie şi mai proastă. Asta pentru că în orele acelea cât a stat lângă mine şi eu lângă el, mai ales după ce a plecat Guşă, şi eram mereu chemat să-l urmez şi eu la Ministerul Apărării Naționale, el, pe de altă parte, sub nicio formă nu dorea să plec de acolo pentru că, probabil, cu mine prezent avea mai multă siguranță că ceea ce face acolo e mai bine făcut, nu

Iulian N.Vlad – confesiuni pentru istorie

ştiu ce să spun sau ce anume credea. Dar, este limpede că aşa cum o viață întreagă a lucrat pe direcții paralele, şi acolo, atunci, în orele alea, mi-am dat seama că proceda la fel. Dincolo de faptul că s-a victimizat la modul absolut, ca şi când el ar fi fost străin de o sumă de lucruri, pe care trebuia să şi le asume până la urmă. Nu mai vorbesc de faptul că până atunci fusese decenii ofițer de securitate, ajunsese să aibă grad de colonel, e adevărat că nu i se încredințase niciodată comanda şcolii de ofițeri. A fost ad-interim.

A.R.: Eu l-am găsit căpitan...

I.V.: Da, l-ai prins căpitan şi (...). Dar totdeauna omul acesta, cum spuneam, a jucat roluri duble. Într-un fel, păcat, pentru că o zestre intelectuală avea. Era un om inteligent, incontestabil. Asta m-a şi făcut să îl susțin. A venit de la Bacău la cursul de perfecționare cu gradul de sublocotenent şi a avut rezultate dintre cele mai bune la cursul respectiv. L-am oprit în şcoală, ca asistent la una dintre catedrele de specialitate. Mai târziu, l-am repartizat la Catedra de Drept unde şi-a făcut ucenicia, mă rog, şi-a încheiat studiile la Facultatea de Drept. A început pregătirea tezei de doctorat şi i-am salvat onoarea, mi-am asumat răspunderea pentru că vreo câțiva dintre profesorii cu statut şi cu pregătire de substanță îi descoperiseră plagiatul masiv şi erau dispuşi să meargă până în pânzele albe. M-am interpus şi l-am salvat conştient pe motiv că, mă rog, omul poate să mai greşească, dar este un om valoros şi nu trebuie pierdut. Pe urmă, cu moartea soției, foarte dubioasă, şi aşa mai departe. Pentru ca să facă, ceea ce a făcut... Am tergiversat premeditat luarea măsurilor la care eram obligat.

În decembrie 1989 a fost ridicat fără să ştiu realmente, nu mi s-a spus o vorbă, am aflat după ce a fost dus la Alexandria şi chiar supărat, revoltat, am vorbit cu generalul Stamatoiu şi i-am atras atenția că ceea ce a făcut a fost un lucru rău. Am dat ordin să fie adus imediat de acolo acasă,

lăsat în fața apartamentului. Pentru ca să vină și să facă bâlciul, circul pe care l-a făcut apoi, ca victimă nemaipomenită și nici mai mult nici mai puțin, să mă trezesc că sunt trimis în judecată și condamnat la 4 ani și ei și Stamatoiu și generalul Mortoiu și ceilalți [colonelul Rădulescu, colonelul Manea, etc], care fuseseră niște executanți dintr-o dispoziție greșită dată de generalul Stamatoiu, fără să mă întrebe, fără să mă informeze ....

Da, am fost trimis la pușcărie. E adevărat că acei patru ani s-au adunat la alți 14, la care pe urmă au mai fost adunați și alții, care au dus la o cifră de un sfert de veac. Iar el a știut. I-a cerut procurorului general, pe care îl unsese, să nu ne scape și nu ne-a scăpat.

Capitolul VIII
Permanentul război antiromânesc al neo-revizionismului maghiar

Moscova a susținut antiromânismul Ungariei

A.R.: Înainte de a încheia sesiunea noastră de astăzi[31]*, o ultimă întrebare în deschiderea celor ce vor urma. Printre așa numitele țări frățești, Ungaria a avut cel mai bine percepute cele două planuri ale politicii sale față de România, cel oficial din care însă nu lipseau luările de poziție, de atitudine și gesturile specifice inamicale, ca să nu le numim altfel, și planurile operațiunilor politice subversive.*

Care dintre polurile de putere mondială au susținut cel mai mult presiunea Ungariei asupra României?

I.V.: Păi, foarte interesantă întrebarea și foarte grea în același timp. Este incontestabil că, după părerea mea, puterea mondială care a susținut îndeaproape Ungaria, în acțiunile ei contra României, în timpul guvernării Ceaușescu, a fost Uniunea Sovietică. În Uniunea Sovietică a găsit sprijinul cel mai eficient, cel mai direct și cel mai sigur. Fac o paranteză, eu nu pot să nu recunosc că, în materie de politică, în materie de politică externă, mai cu seamă, ungurii, nu o dată s-au descurcat foarte bine și poate dacă aducem lucrurile până aproape de zilele noastre...

A.R.: *Exact!*

I.V.: ... vom vedea că și astăzi, deseori, fac lucrurile mai bine gândite decât alții și iată fac ce fac și cad tot în picioare. Așa s-a întâmplat și atunci, sigur, dincolo de faptul că nu exista o a doua țară în care să se regăsească și să se interfereze mai mult niște interese comune cu Ungaria, sau decât Ungaria. Mă refer la relațiile ei cu România. Istoria a făcut

[31] Dialog din 27 martie 2015.

să fie aşa că ei au recunoscut sau, mai degrabă, nu au recunoscut niciodată nişte adevăruri, nişte realităţi, asta este altceva, dar istoria rămâne neschimbată, nemodificată. Ori, faptul de a fi existat şi de a exista în continuare o minoritate maghiară pe teritoriul României, a cărei conştiinţă naţională este foarte vie, şi o spun şi cu un reflex de durere, dacă îi iau prin comparaţie pe conaţionalii noştri de dincolo de Prut, care nu demonstrează decât rareori şi oricum destul de puţin, destul de anemic, că unii, mă refer la cei care sunt români de adevăratelea, simt româneşte. Or, maghiarii din România simt ungureşte tot timpul şi au simţit tot timpul ungureşte şi, atunci, sigur că şi raporturile statului mamă, de origine, în raport cu statul român sunt nuanţate, sunt diferite, au un anumit conţinut.

Şi atunci trebuie într-adevăr concepută şi dusă cu înţelepciune o politică externă adecvată. Dar, este cert că pentru ei, pe linia asta le-au venit în susţinere şi puteri occidentale. Îndeajuns de încurajator a fost pentru ei şi sprijinul american.

A.R.: Şi care era şi vizibil.

I.V.: Care era şi vizibil, pentru că s-a făcut cel mai adesea în stil propriu american, cu un pic de spectacol, altfel decât stilul celorlalţi, mai degrabă subversiv, pe dedesubt, cu acoperire. Din partea occidentală a fost deseori la lumină şi cu tobe şi tromboane.

A.R.: Delegaţiile parlamentare occidentale, aproape fără excepţie, le erau portavoce.

I.V.: Cred că un sprijin puternic l-au primit din partea Germaniei şi nemţii rămân nemţi la toate capitolele, adică fac lucruri temeinice. Chiar şi atunci când le fac şi pentru alţii.

A.R.: Li s-au aliat şi unii dintre liderii de la Belgrad.

I.V.: Exact. După părerea mea, a fost dureros de trist că sârbii, de la care eu personal, şi nu numai eu, mă aşteptam cel puţin la o politică mai reţinută, mai temperată, mai apro-

piată, în loc să fi demonstrat, măcar în parte, că declaraţiile de mare dragoste pe care ni le-au făcut anterior sunt adevărate, au arătat că de fapt au fost în mare măsură false. Conduita lor din decembrie 1989 faţă de români, faţă de România, nu faţă de Ceauşescu, a fost falsă. Când se spune că ei de fapt nu au luptat şi nu au făcut şi nu au dres împotriva României, ci împotriva lui Ceauşescu, nu e deloc adevărat!

La Moscova, Budapesta şi Belgrad se dorea explicit dezmembrarea României

A.R.: Mi-aţi citit întrebarea. Aveam aici pregătit să vă întreb: Moscova, Budapesta şi Belgradul, au avut poziţii coordonate împotriva lui Ceauşescu sau împotriva României?

I.V.: Împotriva României. Sunt convins, sunt profund convins că poate nu de puţine ori prin capetele unora sau a altora a trecut ideea dezmembrării României şi împărţirii în trei, în cinci, în cât se putea, pentru că toţi s-ar fi repezit, inclusiv bulgarii să-şi recupereze nu ştiu ce teren. Nu mai vorbesc de sârbi, ce să mai vorbim de unguri. Asta e. Iar ceilalţi ar fi împlinit ceea ce văd că acum din nou revine în actualitate şi un mare politician social democrat moldovean preconizează acordarea cetăţeniei moldoveneşti şi moldovenilor dintre Prut şi Carpaţi.

A.R.: Se confirmă răul cel mai rău. Ei vor unirea, dar vor unirea Moldovei în afara României.

I.V.: Şi atunci, cum istoria se repetă, se spune, în spirală, iată că prin evoluţiile care au avut loc şi pe care le-am trăit în anii aceştia, ea nu vine decât să ne confirme teoria cunoscută.

A.R.: Faptul că a existat o colaborare antiromânească a mai multor servicii de spionaj în chestiunea Transilvaniei este atestat deja şi de documente istorice recent descoperite în arhive. Aşa de exemplu, în cazul reţelelor de spionaj şi diversiune conduse de episcopul Marton Aron, din rapoartele Siguranţei Statului şi ale

Serviciului Special de Informații, a rezultat că înaltul prelat stabilise pe filieră britanică legături cu maiorul sârb Bosco Stanoilovici, fost ataşat militar la Moscova, agent dublu, sovietic şi englez. Această colaborare a stat la baza dezvoltării unei rețele de sabotaj şi diversiune, date fiind obiectivele urmărite de sovietici şi britanici în contextul premergător celui de al doilea Război Mondial. Siguranța Statului, probabil din rațiuni politice, l-a menajat însă pe Marton Aron, el nefiind acuzat oficial, nici prin demascarea în anul 1937 a activităților subversive ale „Partidului Ardelean" (Erdely Party) din Transilvania, când unui număr de 172 de persoane le-a fost întreruptă activitatea complotistă antistatală prin sentința judecătorească.

Domnule general, cât de mult şi-a permis şi până unde a întins coarda mişcarea neo-revizionistă maghiară şi respectiv Budapesta, în ceea ce priveşte planul acțiunilor politice secrete pe teritoriul României?

I.V.: Este una din problemele majore ale activității serviciilor de informații româneşti în decursul istoriei, cel puțin din secolul care abia s-a încheiat şi chiar din secolul pe care, nu de mult timp, l-am început. Cred că şi în această perioadă, problema aceasta se constituie ca fiind una din direcțiile importante de activitate. Pentru că, la urma urmelor, ceea ce au făcut serviciile de informații ungureşti, cu sprijinul susținut al unora din marile servicii de informații din Europa şi mai târziu din America, împotriva României a fost şi continuă să fie, cred, una din problemele esențiale. Pentru că, la urma urmelor, vizează ființa statului român, vizează ruperea din trupul României a uneia dintre cele mai importante părți ale sale, Transilvania, ceea ce este de neconceput pentru orice român. Problema e complexă, foarte complexă şi trebuie să facem neapărat apel la istorie.

Serviciile de informații ungureşti au avut o bază puternică în Ardeal. Unele din cadrele de bază din conducerea serviciilor de informații ungureşti îşi aveau originea în Transilvania. Chiar şi unii dintre conducătorii politici

maghiari importanți se trăgeau, în parte, din Transilvania şi aveau o mulțime de rude apropiate în Ardeal. Prin urmare, nu era simplu să te confrunți cu acțiunile serviciilor de informații ungureşti. Şi asta, pe tot parcursul timpului.

Sigur, mă voi opri, mă voi limita la perioada pe care o cunosc cel mai bine. Până la un punct, probabil că asta trebuie să fi fost şi linia pe care au mers, orientarea pe care vor fi primit-o şi din altă parte. Serviciile ungureşti au lucrat cu destulă discreție, sau, poate că şi serviciile noastre de contrainformații nu au fost îndeajuns de ofensive ca să le descopere pe fond activitatea. Dar era evident că, inițial, activitatea lor nu a fost direct provocatoare, pe când, cu trecerea timpului şi, cu siguranță, în urma îndemnurilor, susținerilor pe care le-au primit aici din partea sovieticilor, a devenit astfel. Pentru că ei, chiar dacă stăpâneau zona, nu au renunțat la principiul „divide et impera", adică, deşi se considerau stăpâni – dar stăpânirea nu era absolut consolidată, au mai fost şi ieşiri din rând şi asta mereu i-a pus în gardă – cel mai adesea şi-au întărit dominația cu ajutorul lacheilor dintr-o parte şi din cealaltă parte.

Ei bine, ungurii, cum spuneam, cu siguranță, la îndemnul şi sprijinul sovieticilor, au deschis un front şi frontul pe care l-au deschis nu a fost deloc de suprafață, superficial.

În primul rând, au fost incitările în rândul populației de naționalitate maghiară.

Vreau să spun că, în primii ani de după anul 1944, prin activitatea pe care am desfăşurat-o atunci, eu venind, sigur şi dintr-o zonă a țării unde sentimentul naționalist nu era cunoscut, dar mergând în partea cealaltă de țară, am fost poate chiar contrariat de ceea ce ştiam din cărți, că ungurii sunt răi, sunt naționalişti, sunt împotriva românilor şi aşa mai departe. Adică, am văzut atunci, mai cu seamă în rândul cetățenilor care erau din generația mea, o foarte largă deschidere. Am avut mulți colegi în activitatea Comitetului

Central al U.T.M.-ului, de exemplu, pe linia organizațiilor de tineret de naționalitate maghiară, cu care am conlucrat, aș putea zice, la modul ideal.

După evenimentele anului 1956, revizionismul teritorial a fost „oficializat"

Cu trecerea timpului, însă, lucrurile s-au schimbat. Paradoxal, activitatea naționalist-extremistă s-a accentuat. Aceasta pentru că direcția principală de activitate a serviciilor de informații maghiare pe teritoriul României a fost: incitarea spiritului naționalist, pentru ruperea de România și reîntoarcerea Ardealului la Ungaria.

Bineînțeles, nu le-au fost indiferente nici celelalte domenii clasice, consacrate din totdeauna, ale spionajului, dar direcția principală de activitate și scopul principal al acțiunilor lor acesta a fost. Mai cu seamă, după evenimentele din Ungaria din anii '56-'57, sentimentul naționalist a fost resuscitat, s-a întărit și în România. Imediat, după măsurile de represiune care s-au luat, în primul rând în Ungaria, dar chiar și în România, se părea că lucrurile vor fi temperate, deci stăpânite. Dar, mai apoi, s-a văzut că nu a fost așa și aș putea să zic că, treptat, intențiile și acțiunile revizionist-extremiste, unele structurate în rețele și grupări subversive violente, au crescut și în volum, și în ceea ce privește intensitatea lor, ca să culmineze, în etape ulterioare, cu acțiuni deschise ale conducerii superioare a partidului și statului maghiar. Acestea s-au manifestat, pe de-o parte, prin diverse declarații pe care le-au făcut în Ungaria, dar nu numai la ei acasă, ci și în alte părți, dar mai cu seamă, în cadrul reuniunilor care aveau loc sub egida sovieticilor, reuniuni internaționale pe diverse teme ale relațiilor partidelor comuniste și muncitorești.

România, spre cinstea ei, după părerea mea, în toată această perioadă, a dus o politică inteligentă, a manifestat

prudență și, în orice caz, vigilență. Acțiunile puse la cale în țară care au fost depistate, cele mai multe au fost anihilate în față, fără să li se dea amploare, fără să se creeze atmosferă. Asta, pe de-o parte. Pe de altă parte, la reuniunile de care vorbeam, conducătorii de pe atunci ai României au avut poziții ferme, nu au îngăduit să se facă trimiteri, apropouri sau chiar să se formuleze cereri deschise cu privire la reîntoarcerea Ardealului la situația inițială, deși, nu chiar în forma asta s-a pus, de la început, problema. [Acțiunea neorevizionistă] a devenit însă și mai pregnantă, mai hotărâtă și mai decisă, sigur, având în vedere [pe o parte] și acțiunile mai susținute ale ungurilor și [pe de altă parte] tăcerea suspectă a celorlalți din lagărul socialist și, în primul rând, a sovieticilor. Dacă sovieticii nu ar fi fost cei care susțineau pe fond și incitau Ungaria (...), dacă sovieticii ar fi luat poziție, dacă nu era în interesul lor să dezbine chiar și numai o parte, și să facă din România, știu eu, un dizident eventual, altele ar fi fost evoluțiile, dar ei nu au făcut nimic pentru ca ungurii să pună capăt pretențiilor revizioniste. Dimpotrivă, au lăsat să se înțeleagă, cel puțin pentru mine a fost limpede lucrul acesta, că-i lasă pe unguri să acționeze așa cum au făcut-o, foarte deschis, și chiar fățiș mai apoi.

Acțiunile neorevizioniste au culminat pe timpul lui Ceaușescu prin declarații inadmisibile, ceea ce a făcut ca partea română să dea riposte foarte ferme. Am avut prilejul să fiu [prezent] în două astfel de momente importante.

Primul moment, o întâlnire de la București care s-a făcut în cadrul, nu mai țin minte exact subiectul reuniunii, dar erau prezenți toți conducătorii partidelor comuniste și muncitorești din țările socialiste. Era un subiect de interes general, dar și un pretext pentru ca sovieticii să încerce, de ochii lumii sau de ochii soacrei, cum se mai spune, să împace România cu Ungaria. Ei bine, la această întâlnire ungurii, cum erau de obicei, au făcut niște declarații provocatoare.

Nicolae Ceauşescu, spre cinstea lui, niciodată nu a tolerat ca România să fie jignită, mai cu seamă ameninţată şi, la rândul lui, în aceeaşi întâlnire, a dat o ripostă foarte fermă.

Al doilea moment. Lucrurile păreau să se fi liniştit, dar, nu peste mult timp, la cererea părţii ungare a avut loc o reuniune la Arad[32], la care au participat secretarii generali ai partidelor din cele două ţări, respectiv Nicolae Ceauşescu şi Károly Grósz[33], primul secretar al Partidului Socialist Muncitoresc Ungar. Sigur, era o diferenţă, ca să zic aşa, de mai multe canale, între cei doi. Şi ca experienţă, şi ca spirit, inteligenţă, perspicacitate. Grósz, sigur, acţiona mai timid decât (...) unii dintre înaintaşi şi, mai cu seamă, cel care mai târziu mi se pare că a ajuns ceva în fruntea partidului, dar (...) atunci, sau mai aproape de această reuniune, nu mai ţin minte exact, ocupase funcţia de prim ministru[34], un tip, cum să zic, foarte activ, foarte dur. La asemenea întâlniri tonul se mai moderează în funcţie şi de cel pe are îl ai în faţă, de poziţia lui. Omul acesta a făcut nişte intervenţii de-a dreptul jignitoare, ceea ce pe Ceauşescu l-a afectat şi personal, cred. Fapt este că, la întâlnirea de la Arad, ungurii nu au obţinut nimic. Acasă Grósz a fost întâmpinat cu nemulţumire, ba chiar cu suspiciuni, că nu ştiu ce făcuseră românii din el şi, la foarte scurtă vreme, l-au detronat din funcţia de secretar general. Evident, a fost o victorie a românilor şi, aş putea spune, o victorie netă a lui Ceauşescu, aşa cum mai târziu... fac aici o paranteză.

O victorie la fel de puternică, caracteristică şi stilului şi

[32] Întâlnirea între Nicolae Ceuşescu şi Károly Grósz din 28 august 1988.

[33] Károly Grósz (n. 1 august 1930, Miskolc - d. 7 ianuarie 1996, Gödölő, Ungaria) din 27 mai 1988, secretar general al Partidului Socialist Muncitoresc Maghiar (Magyar Szocialista Munkáspárt-MSZMP) până la 7 octombrie 1989, când partidul s-a reformat ca Partidul Socialist Ungar

[34] Miklós Németh (n. 14 ianuarie 1948, Monok, Ungaria -) a fost unul dintre liderii Partidului Muncitoresc Maghiar (Partidul Comunist) care a ocupat postul de prim-ministru din 23 noiembrie 1988 până la 23 mai 1990.

temperamentului lui Ceauşescu a fost şi întâlnirea pe care a avut-o cu preşedintele Uniunii Comuniştilor din Iugoslavia, Slobodan Milosevici, care a avut îndrăzneala să ceară, ca şi când Banatul ar fi fost cândva în componenţa Iugoslaviei, realipirea la Iugoslavia a Banatului românesc. Or, se ştie că ţinutul Banatului a fost ocupat de Imperiul Austro-Ungar, după cum şi statele iugoslave au fost în componenţa imperiului.

Tot în cadrul acestei paranteze, vreau să spun că în timpul războiului, Hitler, pentru ca Antonescu să fie mai bine motivat, să şi-l apropie şi să-l cointereseze mai mult, i-a propus să intre în Banatul sârbesc şi să îl alipească Banatului românesc, deci să cucerească acel teritoriu. Antonescu a refuzat şi cred că a dovedit inteligenţă şi înţelepciune. Sentinţa istoriei ar fi fost mai dură şi noi nu am fi avut cum să justificăm ocupaţia, cel puţin în faţa sârbilor, dacă nu chiar în faţa Europei şi a lumii.

Întorcându-ne de unde am pornit, spuneam că relaţiile cu Ungaria au fost tot timpul marcate de poziţia aceasta revizionistă a ungurilor, manifestată perseverent, când într-o formă, când în alta. Dorinţa lor de a recupera Ardealul care, fie vorba între noi, este partea cea mai frumoasă, cea mai atrăgătoare şi cea mai bogată, din toate punctele de vedere din ceea ce fusese cândva Ungaria, a fost permanentă.

Liderii de la Budapesta, portstindard ai revizionismului, nu erau etnici maghiari

Îmi aduc aminte că, în anul 1977, a făcut János Kádár o vizită în Bihor, fiind întâmpinat, bineînţeles, de Ceauşescu. Vizita aş putea spune că a fost reuşită, nu au existat incidente de niciun fel, dar şi atunci în cuvântările rostite de Kádár, la întâlnirile spontane cu cetăţenii, a avut nişte aluzii la un trecut care, pentru români, a fost printre cele mai triste, nu doar din istoria mai îndepărtată. Deci, şi Kádár, nu

numai urmaşii lui şi sunt convins că, înainte şi cel care l-a precedat şi care, de fapt nici nu era de naţionalitate maghiară, dar, cu atât mai mult, dorea să le demonstreze ungurilor că este un adevărat ungur şi că ţine la „moştenirea" maghiară. Altă gândire, altă concepţie.

Eu, oricum, regret că acţiunile lor au culminat în decembrie 1989, aşa cum se ştie. Pentru cine vrea să ştie. Sigur, noi am avut tot timpul informaţii care au precedat şi anticipat evenimentele din decembrie 1989, în sensul că pe teritoriul Ungariei sunt fel de fel de organisme şi organizaţii care complotează la adresa României. Erau lagăre cu refugiaţi din Ardeal, dar de fapt, cei mai mulţi erau de naţionalitate maghiară. Acolo, pe teritoriul Ungariei se aşezaseră şi îşi creaseră micile sau marile comandamente, dar avansate, serviciile de informaţii din Occident, ca să fie cât mai aproape de frontiera cu România şi să-şi uşureze cât mai mult, posibilităţile de legătură şi control a agenturilor pe teritoriul României. Ba, chiar unele state care, tradiţional ne-au arătat sentimente bune, aşa cum a fost Franţa, de exemplu, pe care România întotdeauna a considerat-o sora ei mai mare, sprijinul ei de nădejde în momentele cele mai grele ale istoriei, a făcut mai multe lucruri grave, între care deplasarea unei unităţii militare pregătite să intervină în România. Cert în Ungaria, dar se pare că şi în Bulgaria, în raionul Ruse. Plus, fel de fel de întâlniri politice şi aşa mai departe.

Dacă până în decembrie 1989, era o problemă cu încercarea de fugă, de trecere a frontierei din România în Ungaria, nu cu mult timp înainte de evenimente procesul s-a produs invers. Au început să intre masiv în ţară cei care cu luni sau chiar ani înainte trecuseră în partea cealaltă a frontierei unde, în decursul timpului petrecut, mai cu seamă în Ungaria, în aşa numitele lagăre, primiseră o pregătire corespunzătoare de acţiune subversiv-diversionistă. Deci,

putem spune că se realizase o mobilizare specială a unora din cetăţenii de naţionalitate maghiară de pe teritoriul ţării, care, trebuie subliniat, că nu au răspuns potrivit aşteptărilor pe care le aveau cei de la Budapesta.

Adică, aceştia nu au ieşit în masă pentru revendicarea alipirii la Ungaria, ceea cea a fost un lucru foarte important, căci altfel situaţia creată ar fi fost greu, dacă nu chiar imposibil de stăpânit.

Ei bine, au fost destui care au trecut frontiera şi la intrarea în ţară clandestin. Apoi s-a încercat, după cum se ştie, în mai multe oraşe importante, să se creeze o breşă şi, până la urmă, locul cel mai potrivit s-a găsit la Timişoara. Era de înţeles. Un oraş aproape de frontieră, care, prin structura etnică şi prin multe alte caracteristici a facilitat, deşi motive obiective de un fel sau altul, nu erau foarte multe, dar, acolo era şi un focar latent, pe care îl aveau în supraveghere, în grijă, respectiv situaţia creată în jurul acelui preot reformat de origine maghiară, care numai popă nu a fost în toată viaţa lui, orice altceva poate fi considerat, dar preot, în niciun fel. L-am numit pe Tőkés László. Au reuşit, asta este părerea mea, să ducă la capăt provocarea. A fost suficient să se producă o scânteie, pentru ca apoi să intre în roluri toţi cei care erau din timp pregătiţi, atenţionaţi să fie unde trebuie şi când trebuie. Aşa s-au produs la Timişoara evenimentele cunoscute, care putem spune cu siguranţă că au fost provocate de afară, de agenţi, de servicii de informaţii. Acele acte de violenţă, determinate de cei care au fost trimişi cu misiune, au găsit răsunet şi la mulţi cetăţeni români, indiferent de naţionalitate. În masa cetăţenilor erau nemulţumiri evidente, deşi, în Banat, şi în Timişoara în special, aprovizionarea, mai cu seamă cu alimente, a populaţiei nu era atât de deficitară, precum se prezentau lucrurile în alte părţi ale ţării. Erau nişte întreprinderi producătoare de bunuri de larg consum acolo în

zonă, combinatul de creştere al porcilor, cel mai mare din ţară. Este adevărat că desfăcea o câtime neînsemnată pe piaţa românească, dar raportată la volumul producţiei, era importantă cota aceea care se dădea şi Timişoarei, dar nu numai. Ştiu că s-au folosit pe plan local şi o seamă de resurse, care nu intrau în planul centralizat de aprovizionare, se făceau în paralel, pe care piaţa le primea în plus. Dar, nemulţumirea oamenilor era evidentă, avea o bază, era justificată într-o mare măsură şi a fost suficient să se producă scânteia de care vorbeam, să apară masa asta de agitatori, de peste tot, din Ungaria, cum spuneam, trimişi iniţial. Dar cum, mai apoi, frontiera nu a mai contat, au intrat toţi care vroiau să intre din Iugoslavia, plus nişte turişti, cu totul şi cu totul „neinteresaţi" de ce se întâmplă în România şi care au uitat să plece. Au intrat şi ei în horă, cum au putut. Aveau la ei şi „balalaici" şi alte „instrumente" şi au făcut ceea ce aveau ordin să facă.

A.R.: *Aveau şi infirmiere cu trusele de prim ajutor, care în timpul liber erau animatoare...*

I.V.: Exact, unele chiar pe post de dansatoare, de balerine, făceau poze şi dădeau spectacole pentru publicul amator. Aşa s-au petrecut lucrurile, pentru că trebuie să accentuăm că, acei care, şi nu sunt puţini, neagă vehement prezenţa străină în evenimentele din România din anul 1989, ori nu ştiu ce vorbesc, ori, din contră, ştiu foarte bine ce spun şi sunt obligaţi să spună ceea ce spun, negând, repet, cu desăvârşire, o prezenţă străină.

Generalul Stănculescu : „Militaru a repatriat 1000 de operatori ai forţelor speciale sovietice"

A.R.: Aşa este, au venit şi confirmări din surse de primă mână. Pe fondul înrăutăţirii situaţiei juridice a generalului Victor Atanasie Stănculescu, într-un târziu, cu prilejul unui interviu televizat, a declarat opiniei publice că generalul Nicolae Militaru a facilitat extracţia din România a peste 1000 de operatori activi ai forţelor speciale sovietice. Interesant este că această cifră a fost intens vehiculata în ultimele zile ale lui decembrie 1989 şi, în special, în primele zile ale lunii ianuarie 1990. Erau indicate şi locuri unde aceştia fuseseră deţinuţi şi, culmea, tocmai cei din Departamentul Securităţii Statului erau întrebaţi cine sunt, ai cui sunt, ce este cu ei? Acum rememorând şi făcând nişte conexiuni, 1000 şi ceva de operatori extraşi ar cam corespunde cu efectivele însumate ale unor unităţi ale Departamentul Securităţii Statului, Unitatea Specială de Luptă Antiteroristă şi Direcţia a V-a care şi fuseseră blocate, încartiruite, izolate. Se leagă nişte lucruri, în sensul că generalul Militaru voia să acopere exfiltrarea comandourilor „Spetznaz" ale G.R.U. cu trimiterea pe lumea cealaltă a efectivelor celor două unităţi menţionate. Lichida „teroriştii" Securităţii, iar pe cei reali îi repatria. Nimeni nu mai întreba: „După 22 cine a tras în noi? "

Securitatea ungară achiesase la un atentat al K.G.B.-ului la viaţa lui Ceauşescu

Domnule general, dar până la implicarea Ungariei în evenimentele din decembrie 1989, România a fost nevoită să decidă închiderea unui consulat. A fost nevoită să decidă trimiterea acasă a unor diplomaţi unguri. Au existat nişte organizări clandestine. A existat şi un atentat cu conotaţie teroristă. S-a plănuit înlăturarea violentă a lui Nicolae Ceauşescu. Au existat şi foste personalităţi politice de origine maghiară care s-au făcut ecoul nemulţumirilor şi al revendicărilor la nivel internaţional. Congresmeni americani, lorzi britanici şi alţi importanţi bărbaţi de stat cu neveste unguroaice, inclusiv preşedinţi şi prim- miniştri din Occident erau foarte îngrijoraţi de „chestiunea maghiară" din România.

Poate câteva comentarii despre aceste aspecte n-ar fi lipsite de interes.

I.V.: Confirm tot ce ai spus, dragă Aurel.

Au fost fapte, evenimente pe care le-am trăit în timpul acela şi pe care aş putea spune, mai cu seamă, le-am cunoscut foarte îndeaproape, dar aş vrea să închei ideea anterioară cu faptul că, deci, aşa cum spuseserăm, evenimentele din decembrie 1989, care s-au petrecut în România, au fost cel mai bun prilej de a constata că ungurii, statul maghiar în principal, nu ungurii în general, pentru că vreau să spun că şi mulţi unguri din Ardeal, cetăţeni români, au avut în timpul acelor evenimente o conduită corectă, nu s-au împotrivit statului român, nu au ieşit în stradă, cum poate se dorea să iasă. Au fost foarte multe zone unde, practic, nu s-a întâmplat absolut nimic. Ceea ce eu cred că pentru partea cealaltă se poate considera că a fost un eşec, faptul acesta de a nu fi putut să îi mobilizeze la luptă, la ieşirea în stradă, la manifestaţii şi revendicări, care să degenereze şi să conducă la ciocniri interetnice cu inevitabilele lor consecinţe. Mai târziu, desigur, evenimentele de la Târgu Mureş ne spun că, a fost un reflex mai întârziat a ceea ce trebuia, probabil, să se producă la un anumit moment anterior.

Prin urmare, nu mai e nevoie, cred, de niciun argument, de nicio dovadă că statul maghiar a nutrit permanent dorinţa, a avut permanent scopul de a-şi recupera pierderea pe care a suferit-o după destrămarea Imperiului Austro-Ungar, în speţă, Ardealul. Nu o să-l mai câştige niciodată. Asta este evident, dar evenimentele din decembrie 1989, urmările lor foarte dureroase, mă refer la pierderile de vieţi omeneşti, în primul rând, ne-au demonstrat că pe asemenea „prieteni" nu te poţi baza. Au demonstrat, de asemenea, că ungurii nu au fost singuri, pe când România a fost părăsită de toţi prietenii şi de aceia care au fost consideraţi dintotdeauna prieteni de suflet, de inimă, ai românilor şi de prietenii de mai târziu. Dimpotrivă, mai toţi, şi-au arătat ostilitatea. Sigur, formal

împotriva unui regim politic, împotriva unui dictator, dar, de fapt poporul român a fost cel care a tras urmări şi iată că le trage şi după trecerea unui sfert de secol de la evenimente.

Este de reţinut că sentimentele faţă de români nu au fost chiar foarte nobile, aşa cum aparent au fost manifestate pe timpul desfăşurării evenimentelor şi asta s-a văzut şi din ceea ce au întreprins, sau, mai cu seamă, nu au întreprins mai târziu. Sigur că, eu am pus în evidenţă acţiunea maghiară în ce priveşte partea lor de contribuţie la producerea evenimentului celui mai spectaculos, adică la Timişoara şi nu numai, într-o mulţime de alte locuri, mai cu seamă în Ardeal şi să notăm, în Ardeal, nu prin alte părţi.

Diplomaţi unguri acreditaţi în România– parte a subversiunii antiromâneşti

În oricare altă parte de ţară lucrurile au fost infinit mai simple, mai uşoare, mai potolite, ba în unele nici nu s-a ştiut că a trecut ţara prin momente de mare pericol. În Ardeal, însă, au fost mai multe situaţii la limită. Pentru că şi anterior acestor evenimente, tot în Ardeal s-au petrecut o sumă de lucruri. Păi este, aşa cum spuneam, perfect adevărat că nu e o treabă foarte simplă să ceri desfiinţarea unui consulat, sau a unei reprezentanţe diplomatice. Astea se înfiinţează pe baza unei convenţii internaţionale, incumbă o sumă de drepturi şi obligaţii reciproce, dar şi de responsabilităţi speciale din partea statului gazdă. Dar ei, de fapt, nu au venit pentru afaceri consulare normale, ci au fost nişte agenţii de spionaj, de informaţii. Consulatul era locul pentru predarea de informaţii, pentru primirea de instrucţiuni de către agenţii din zona respectivă. În Bucureşti, chiar pe la Ambasada Ungariei, nu se manifesta nici măcar o elementară prudenţă, erau foarte dezinvolţi în tot ceea ce desfăşurau ilicit. S-au angrenat inclusiv în răspândirea de manifeste

incitatoare, prin care întreţineau aparenţele unor organizaţii subversive şi a alternativei la regimul politic existent. Au fost surprinşi în momentul când aruncau manifeste pe stradă. Unii din cei care s-au îndeletnicit o perioadă cu această activitate, după decembrie 1989, au recunoscut că au fost sprijiniţi de reprezentanţi diplomatici de la Ambasada Ungariei la Bucureşti. Ce vrem mai mult? Este, dincolo de evidenţe, fapt clar că Ungaria a acţionat împotriva României cu toate forţele, cu toate mijloacele de acţiune clandestină. Pentru că, încă o dată ţin să afirm, poate am spus de prea multe ori, dar zic că, de câte ori voi repeta nu consider că repet propriu-zis, ci mai degrabă mă simt obligat să subliniez: nu împotriva lui Ceauşescu, ci împotriva României şi a poporului Român s-au făcut foarte multe asemenea lucruri.

Pierdeam Transilvania, dacă în momentele acelea foarte dure din nopţile de 22, 23, 24 decembrie 1989, nu era un răspuns de refuz categoric, dat în momentul respectiv de omul care avea autoritatea [la acea vreme], Şeful Marelui Stat Major, generalul Guşă, lângă care m-am aflat şi eu. Dacă răspunsul dat ministrului de externe maghiar nu ar fi fost acela că nu primim trupe ungureşti pe teritoriul României[35] şi am fi acceptat propunerea ministrului Apărării, Kárpáti, pierdeam o parte din teritoriul românesc. Căci dacă treceau frontiera câteva divizii, ce făceau, unde se duceau?

Intrau în Ardeal în primul rând, şi partea aceasta de ţară nu am mai fi avut-o cu siguranţă. Cum s-a întâmplat, mai târziu, în Iugoslavia, unde o ţară a fost împărţită în nu ştiu câte bucăţi. Deci acesta este, pe scurt, răspunsul pe care îl pot da la problema pe care ai ridicat-o.

A.R.: Diviziile ungureşti, dacă intrau, se opreau pe vârfurile

[35] Kárpáti Ferenc (n. 1926 – d. 2013), general-locotenent, ministrul Apărării Ungariei în perioada 30 decembrie 1985 – 23 mai 1999.

Carpaţilor Orientali, acolo făceau joncţiunea cu diviziile sovietice, care aşteptau pe malul stâng al Prutului, solicitând să fie „pilotate" pentru trecerea vadului...

Domnule general, nu putem ocoli o realitate a confruntării secrete cu serviciile ungare, care trimiteau la înaintare tot ce aveau mai bun, mai eficient, dar şi mai frumos.

De aceea, vă întreb cât de greu a fost, din punct de vedere al asigurării contrainformative şi de contraspionaj, să fie controlată problema maghiară având în vederea, poate fac şi o glumă, că aveau şi bucătărese bune şi românii le preferau, mai cu seamă liderii politici importanţi de la Bucureşti, care aveau nu doar menajere unguroaice?

I.V.: Aveau şi bucătărese, dar şi fete frumoase în acelaşi timp.

A.R.: *Aţi avut probleme cu subordonaţii şi colaboratorii dumneavoastră din zona respectivă, fiindcă detaşamentele feminine ale serviciilor de prin ţările vecine erau în permanentă ofensivă când era vorba de români?*

I.V.: Au fost şi colaboratori şi subordonaţi care au manifestat slăbiciuni şi la atracţii de un fel şi la atracţii de celălalt fel.

A.R.: *Deci, întrebarea este firească, după cum şi apărarea contrainformativă vigilentă era necesară la cele mai înalte cote, pentru că asemenea infiltrări făceau parte din regulile jocului.*

I.V.: Sigur şi asta peste tot se întâmplă, dar pot să spun, şi cu tărie pot spune, că activitatea pe spaţiul acesta a fost foarte bine organizată şi foarte bine condusă. Sigur au fost şi zone, unele locuri mai puţin bine asigurate, au fost şi ofiţeri poate mai puţin bine pregătiţi, dar, în cea mai mare parte, ofiţerii care fuseseră foarte bine selectaţi pentru activitatea în această problemă, au fost temeinic verificaţi şi corespunzător instruiţi. S-au dedicat aşa cum trebuie activităţii şi răspunderilor pe care le aveau. S-au făcut pătrunderi foarte importante şi în cercurile de aici din ţară, pentru că, sigur, era firesc ca ei să se orienteze înspre cercurile de intelectuali,

adică persoanele care aveau cea mai mare influență, fiindcă cei din rândurile clasei muncitoare sau a țărănimii, deși pot fi foarte buni luptători ori activiști, totuși influența lor este mai limitată. Pe când, intelectualii și mai cu seamă de un nivel mai înalt, au influența pe măsură. Aceste cercuri au fost penetrate și, fiind bine controlate, s-au cunoscut intențiile, planurile, legăturile și susținerile. Am avut colaborare foarte bună și țin să subliniez meritele unor cetățeni români de etnie maghiară, care și-au adus contribuția dintre cele mai meritorii în clarificarea problemelor și în informarea noastră în timp real, cu ce se transmitea de la și spre centrală. Deci, iată că nu ne-am bizuit numai pe anumite forțe sau mijloace de care am dispus, ci și pe o colaborare foarte largă a unora dintre cetățenii buni, dintre cei mai buni de această etnie și ar fi cu totul și cu totul de neadmis să nu spun că o masă importantă a cetățenilor unguri din România nu s-au lăsat provocați sau atrași de agenții unor puteri străine. Unele sau altele, estice sau vestice. După cum se vede, de fapt, și în zilele noastre, oamenii responsabili, mai ales de la sate, din comunități compacte, nu sunt prea ușor de amăgit, cu excepția unei zone care mereu a fost răscolită și căreia i s-au găsit tradiții istorice necunoscute, alfabet, limbă și vestigii care să îi dea o anumită identitate. Dar și acolo, cred că sunt oameni care se întreabă: oare o fi bine dacă se face asta, dacă se face așa? Și oameni care se iau după ce spun unii sau ceilalți.

Aliații din „Tratatul de la Varșovia" au făcut jocul neorevizioniștilor

A.R.: *Se poate vorbi și de o colaborare, chiar ad-hoc, între acțiunile de la Budapesta si cele ale mișcărilor de alternativă din Germania de Est, Polonia și Cehoslovacia pe teritoriul României?*

I.V.: Cred că da. Cred că se poate vorbi de o asemenea legătură, deși în România mișcările care au avut loc, mai cu

seamă că primele au avut loc în Polonia și în vreo două etape, nu și-au găsit prea mare răsunet. Aceasta este realitatea. Unii dau o explicație și anume, că dictatura, respectiv Securitatea, era atât de puternică, încât oamenii erau permanent înfricoșați, tot timpul tremurau de teamă și nu puteau nici să vorbească liber. Adevărul este că nu au avut un răsunet cu consecințe deosebite, dar în Ungaria, da. În același timp, ungurii au fost sprijiniți în acțiunile lor foarte mult, mai cu seamă de nemți. Din ambele Germanii...

A.R.: *Având în vedere intercepția emisarilor nemți la Bihor, care au și recunoscut că misiunea lor vizează internaționalizarea mișcărilor de alternativă la regimurile politice existente.*

I.V.: Da. De polonezi nu am auzit, de cehi nici atât... Poate să fi fost niște cazuri izolate. Posibil să ne fi și scăpat.

A.R.: *Era, totuși, influența „Cartei 77" și a primăverii pragheze. La nivel de comentarii și simpatii, dată fiind și orientarea geopolitică a evenimentelor din Cehoslovacia, noua ocupație sovietică, nu am putea spune că evoluțiile nu erau urmărite cu interes, iar un potențial de receptare trebuie să fi existat.*

Pe Paul Goma primăvara pragheză și „Carta 77" se pare a-l fi dezghețat din iarna ideologică a familiei socrilor rămase fără statut și privilegii.

I.V.: Cehii știau cât de aproape le-a fost România atunci când a fost ocupată de tancurile rușești. Dar memoria generală nu operează așa cum ar trebui să opereze...

Dar nemții, revin la ei, pentru că au fost foarte activi, atât cei din Republica Democrată Germană, cât și cei din Republica Federală a Germaniei. Pentru că, ce se întâmplă !? Ungaria, la un moment dat, și asta a fost o politică, nu pornea neapărat din „generozitatea" care ar fi specifică poporului maghiar, nu am nimic cu poporul maghiar, îl stimez și-l respect pentru multe din calitățile și realizările istorice pe care le are, dar nu cred că este un popor foarte blând și foarte bun, din punctul ăsta de vedere vorbind. Ei bine, cu un an sau doi înainte de evenimentele care s-au

petrecut în România, le-au oferit azil nemților din Republica Democrată Germană. Iar în toamna anului 1989, Ungaria a constituit un culoar de trecere a germanilor estici în vest. Veneau şi treceau în masă în Austria, de pe teritoriul Ungariei, care a deschis efectiv frontiera pentru germanii care doreau să ajungă în „lumea liberă". Au încercat şi din România, pe ruta iugoslavă, dar autoritățile române s-au conformat înțelegerilor pe care le aveau cu forurile internaționale şi cu guvernul Republicii Democrate Germane. Ungaria a făcut însă un gest prin care a atras foarte multă simpatia unei părți importante a populației germane şi nu numai, ci şi a multor state europene, fiind remarcată că își deschide granițele să elibereze oamenii din închisoarea comunistă care era R.D. Germană. Ceea ce, mai târziu, s-a dovedit că nici acolo nu a fost „chiar" o închisoare comunistă. La urma urmelor, în „închisoarea comunistă" de acolo, s-a născut, a crescut şi s-a educat viitorul prim ministru al Germaniei, cancelarul actual al Germaniei şi nu un cancelar oarecare, care să nu fi fost băgat în seamă de istorie, înainte de a intra pe poarta cea mai frumoasă, cea mai deschisă, cea mai mare a istoriei, Angela Merkel.

Prin urmare, nu a fost chiar atât de dezastruoasă situația din estul Germaniei.

Capitolul IX
Relațiile externe ale Departamentului Securității Statului

Colaborarea cu serviciile de securitate ale statelor socialiste aliate din Tratatul de la Varşovia era inexistentă

A.R.: Cum ați putea caracteriza starea relațiilor dintre structurile de securitate ale țărilor Tratatului de la Varşovia cu Departamentul Securității Statului din anii 80?

I.V.: Într-un cuvânt, inexistentă. Noi, de mai mulți ani nu mai aveam niciun fel de colaborare, niciun fel de schimb de informații. Au fost însă şi ani de colaborare, mai cu seamă în anii de început, când, bineînțeles, şi serviciile noastre de informații erau aliniate, aveau acelaşi regim cu toate celelalte. Dar, mai cu seamă după moartea lui Dej şi preluarea responsabilităților în partid şi în stat de către Nicolae Ceauşescu, a început treptat-treptat să se restrângă sfera acestor legături, până acolo, încât, repet, nu s-a mai dat nicio informație. Noi nu am mai avut niciun fel de contacte directe. Eu niciodată nu am avut un contact de muncă mijlocit sau nemijlocit cu omologi din U.R.S.S., Polonia, Ungaria, Bulgaria, de unde vreți. În schimb, am avut relații, dintre cele mai deschise şi productive, cu omologii din China. Într-un fel, şi din alte părți mai îndepărtate, sub formă de ajutor, mai cu seamă, în ce priveşte tehnica de specialitate, cu coreenii, cu cubanezii şi cu alții.

Ba chiar s-a ajuns până acolo, încât nu s-au mai făcut nici măcar schimburile de cadre la odihnă, pentru că, cu ani în urmă, şi asta pe parcursul câtorva ani, hai să zic cel puțin 10-15 ani, în fiecare an, în fiecare vară, grupuri de 10-15-20 de ofițeri (cu soțiile) mergeau la odihnă şi tratament în U.R.S.S., mai ales în Crimeea, în Ungaria - la Balaton, în Cehoslovacia - la Karlovy Vary. La fel, veneau şi ei la noi.

Aceste schimburi de cadre la odihnă, cu țările menționate, nu au mai avut loc şi au încetat cam pe la jumătatea anilor '70, după cum s-au întrerupt, fără a mai fi reluate, şi contactele ce puteau fi determinate de necesitățile operative.

Am avut numeroase contacte cu omologi „inamici" din R. F. Germania, Turcia, Israel şi restul lumii

Eu vreau să spun că, în toți anii cât am lucrat în munca operativă şi în funcție de conducere, aşa a fost să fie, eu am început să fac munca operativă din funcția de secretar de stat, deci din anul 1977. Ei bine, în anul 1977, am avut o singură întâlnire operativă, poate e mult spus, fiindcă s-au discutat probleme de formare profesională, deci o singură întâlnire profesională în Republica Democrată Germană, la Berlin. Nu m-am văzut cu ministrul S.T.A.S.I., Erich Mielke, nici cu Markus („Mişa") Johannes Wolf, şeful Directoratului Principal pentru Informații Externe, ci cu unul din adjuncții ministrului.

Am efectuat, în schimb „n" vizite de lucru, am avut contacte şi întâlniri operative numeroase cu omologii din Republica Federală a Germaniei.

A.R.: Din Turcia ...

I.V.: Din Turcia şi din restul lumii.

A.R.: Israel!?

I.V.: Şi Israel. „Quod erat..."

A.R.: Am insistat, fiindcă, nu doar în opinia mea, aceste contacte reprezintă partea Dumneavoastră de contribuție şi a Departamentului Securității Statului la invitația de aderare a României la NATO. De ce fac această afirmație, care, pe unii, sigur îi va deranja? Fiindcă observatorii externi, cei ai serviciilor de informații occidentale, special dedicați monitorizării Securității, nu puteau să nu sesizeze că nu mai există nicio deschidere şi nicio colaborare cu serviciile Pactului de la Varşovia, în schimb existau disponibilități de cooperare înspre alte zone şi acest lucru, deşi a fost bine ştiut, nu a fost recunoscut, decât abia în momentul

în care s-a lansat invitația de aderare. A fost recunoscut pe filiera Serviciului de Contraspionaj al Regatului Țărilor de Jos. Recunoaşterea a fost publică.[36]

I.V.: Poate că, într-adevăr, nişte paşi, şi nu puțin importanți, s-au făcut atunci, în epoca aceea. S-au realizat nişte deschideri, care au fost importante şi care au contat cred, şi mai târziu, dar nu aş vrea să...

A.R.: Dar dacă puteți să confirmați, sau să infirmați, că serviciile occidentale nu au avut pierderi în urma unor acțiuni de spionaj ale României întreprinse pe teritoriile statelor lor. Cel puțin, în perioada cât ați avut în subordine Centrul de Informații Externe.

I.V.: Este adevărat că nu le-am creat prejudicii, nu am atentat la securitatea vreunui stat occidental, dar asta nu a însemnat nici o clipă că noi nu ne-am apărat interesele față de puterile şi serviciile străine. Sau că nu ne-am promovat, mai cu seamă, interesele. Dar, ceea ce ai subliniat este, pe fond, corect.

Modelul vest-german al antiterorismului românesc

A.R.: Ați amintit despre relațiile cu omologii vest-germani, şi turci parțial, şi cu cei din Israel. Cum s-au materializat aceste relații, doar în planul întăririi componentei de luptă antiteroristă?

I.V.: În multiple planuri au contat aceste relații, aceste deschideri, repet, pe multiple planuri, dar poate că activitatea pe linie antiteroristă ar fi fost primul beneficiar şi cel mai important.

A.R.: Cea mai de substanță, bineînțeles au fost şi alte cooperări, dar în domeniul apărării antiteroriste, trebuie spus că s-au pus bazele unei conlucrări de tradiție şi pe termen lung, cu rezul-

[36] Tjeerd Sleeswijk Visser, director al Serviciului de Informații al Marinei Militare a Regatului Olandei, a subliniat că independența față de Moscova a Securității a fost un avantaj pentru aderarea la N.A.T.O., Ziua, 23 mai 2002.

tate notabile.

I.V.: Şi interesele reciproce erau evidente [printre altele pentru că România, prin poziţia ei geografică era, ca să zic aşa, în calea trecerii de pe un continent pe altul. Cei ce veneau din Asia sau din Orientul Apropiat treceau mai întâi prin Turcia şi invers. Eram pe una din principalele rute intercontinentale.

Noi eram foarte interesaţi să ne asigurăm, pe de-o parte, o documentare cât mai bună în legătură cu tehnicile de luptă, metodele de acţiune, de prevenire şi contracarare folosite de unii sau alţii, iar, pe de altă parte, aveam nevoie de dotări adecvate, de tehnica efectivă, specializată pentru intervenţia de luptă antiteroristă. Aveam nevoie de armamentul şi de mijloacele de protecţie pe care îl foloseau structurile antiteroriste din ţările care se confruntau cu escaladarea actelor teroriste.

Unele dintre cele mai importante deschideri care s-au făcut şi care au fost definitorii, aş putea zice, în activitatea pe linie de antiterorism, au fost cele care au presupus şi nişte contacte la nivel foarte înalt în Republica Federală a Germaniei. Am avut prilejul să văd Germania Federală de la nord la sud şi de la est la vest. Probabil că şi nemţii, nu întâmplător, mi-au făcut un asemenea program. Sigur, centrul de interese, de discuţii şi de analize, de concluzii, a fost capitala, la Bonn. Dar am avut vizite de lucru şi la Köln, la München şi o să revin că, de fapt, sediul principalelor unităţi de antiterorism era în apropiere de München. Nemţii au avut o particularitate foarte interesantă, poate chiar unică în felul ei, în sensul că serviciile erau dispersate, să nu fie toate concentrate într-o singură zonă, într-un singur oraş. Contraspionajul era într-un loc, serviciile de informaţii propriu-zise în alt loc etc. Pentru acest motiv, aproape în toate landurile, unde se găseau sedii ale serviciilor lor mi-au fost organizate întâlniri şi vizite de lucru, ceea ce a fost

foarte important. De la München am plecat la Hamburg, pe urmă la Brandenburg ş.a.m.d. Am mers în toată Germania. A fost foarte bine pentru documentare, căci peste tot am realizat contacte şi ni s-a oferit posibilitatea să vedem şi modul practic de acţiune al tuturor componentelor apărării antiteroriste, începând cu agentul poliţiei rutiere, care, dau acest exemplu, era conectat la bazele de date prin intermediul staţiei de radio portabile, fiind integrat sistemului comunicaţiilor operative. În acest fel, suspecţii erau daţi în urmărire în timp real. Am fost invitat să dau paşaportul unui agent de poliţie, acesta mi-a transmis datele centralei şi imediat i s-au comunicat informaţiile despre prezenţele mele anterioare.

Dar mai cu seamă am obţinut date şi informaţii cu privire la organizarea, misiunile, dotarea şi concepţia de acţiune a unităţilor lor de luptă antiteroristă. Era şi la scurtă vreme după succesul răsunător pe care îl avuseseră cu deturnarea unui avion la Mogadiscio şi pe care l-au recuperat într-un chip miraculos.[37] Deci li s-a dus vestea în toată lumea şi cred că foarte mulţi, ca şi noi, erau interesaţi de cum au procedat, ce tehnici, ce metode au folosit şi bineînţeles să le vezi toată organizarea, să le cunoşti planurile de luptă, de pregătire şi dotarea. Ei, în toate privinţele au fost deschişi, neaşteptat de deschişi. Sigur, pe de altă parte au fost foarte interesaţi să aibă în noi un punct de sprijin, pentru că puteam constitui şi am constituit un filtru important, şi le-am venit în întâmpinare. Eram pe ruta cea mai importantă de intrare în Europa, iar ei erau, poate, cei

[37] La 13 octombrie 1977, un avion Boieng 737, zborul Lufthansa 181, ruta Palma del Mallorca – Frankfurt, cu 86 de pasageri la bord a fost deturnat la Mogadishu, Somalia. La 18 octombrie avionul a fost recuperat şi pasagerii eliberaţi. Cancelarul Helmut Schmidt a coordonat personal operaţiunea şi supervizat toate deciziile privind intervenţia CSG-9, comandat de colonelul Ulrich Wegener.

dintâi vizați și ne-am dovedit a fi loiali înțelegerilor făcute cu ei.

(...) Cum spuneam, în Germania de Est am fost o singură dată și am avut niște discuții foarte generale, mai ales pe linia pregătirii și perfecționării cadrelor, domeniu important, nimic de zis, dar nu sensibil, nu de interes operativ și nu cu obligația de a opera cu informații sensibile care, mă rog, sunt mai greu de comunicat. Dar cu celelalte servicii din țările din Tratatul de la Varșovia nimic, nicăieri. Ei, cum să spun eu, chiar te revoltă superficialitatea și clișeele pe care le folosesc unii publiciști, ba chiar și unii istorici cu greutate, când afirmă că securitatea, nu mai spun statul român, era total subordonată, că dădea toate informațiile pe care le obținea. Că agenții noștri din străinătate erau... Vremea aia apusese demult, iar oamenii ăia nu mai existau în sistemele noastre de lucru, pentru că ar fi fost periculos să păstrăm în structurile noastre oameni care cândva fuseseră devoalați, fuseseră puși la dispoziția unui alt serviciu de informații.

A.R. Acea documentare din R.F. Germania cred că a fost temeinic pregătită din țară și subiectele ridicate în fața germanilor au dovedit că românii știu ce vor și atunci au și venit cu răspunsuri pe măsură.

I.V.: Ai perfectă dreptate și ai fost cel mai mult și cel dintâi poate, foarte mult implicat în pregătirea acelei vizite.

A.R.: Ulterior, după 1990, un succesor de-al dumneavoastră a încercat să facă niște deschideri pe această relație, dar nu știa ce vrea și era mereu întrebat și invitat să concretizeze scopul. Nefiind pregătit, nemții și-au dat seama că, de fapt, nu știe ce vrea și i-a oferit un sejur turistic, deși problemele de interes, în noul context, erau fundamentale pe multe planuri dar numai dacă știi ce să îi ceri potențialului partener și dacă prin ceea ce îi ceri, dovedești că ești serios, ți se răspunde cu aceeași măsură.

Trimis de Ceaușescu în R.F. Germania pe urmele lui Pacepa

I.V.: Aș vrea să duc puțin mai departe ideea, că poate noi am abordat-o, dar o legătură acum nu strică. Tocmai relațiile pe care am reușit să le fac în timpul acelor vizite, contactele pe care le-am putut realiza atunci, au fost de natură să demonstreze șefului statului, care a luat cunoștință de tot ceea ce am făcut la vremea respectivă, că în 1978, după trădarea lui Pacepa, poate să-mi dea misiunea să merg în Germania și să aprofundez condițiile în care s-a produs trădarea. Eram deja cunoscut de conducerea ministerului federal de interne, de o parte importantă a șefilor serviciilor de contrainformații și de asemenea de conducerile celorlalte servicii importante și, deci, intrarea în contact s-a putut face mai ușor. Misiunea, însă, nu a fost deloc simplă, ori fără dificultăți, pentru că viza interesele unui alt stat, la fel de gigant ca și cel de care noi mereu ne-am temut. Cu toate astea, dacă la început au manifestat reticență, ba chiar și niște rezerve deschise, până la urmă au venit în întâmpinare cu tot ceea ce era necesar și am clarificat până la detaliu ce și cum s-a întâmplat. Deci, iată...

A.R.: Invitându-vă și la o plimbare, dacă nu mă înșel, printr-un loc unde să fiți feriți de...

I.V.: Așa e, pe valea Rinului.

„Domnule Cancelar, Președintele României reconfirmă înțelegerile anterioare și vizita va avea loc la data stabilită"

Dar cel mai important și, poate, mai de succes lucru, la care au contribuit aceste legături și deschideri, a fost pregătirea vizitei de stat din luna octombrie 1984. A fost o vizită foarte mare și o vizită de succes. Nu știu dacă am povestit...

A.R.: Nu, și ar merita. Eu când am pomenit de plimbare am vrut să mă refer la altceva, că anumite lucruri nu a vrut să vi le

spună decât sub cerul liber.

I.V.: În limbajul nostru... nu am plecat să ne destindem. Dimpotrivă.

Deci, pentru pregătirea vizitei de stat, am plecat în Germania cu vreo zece zile înaintea efectuării vizitei, cu instrucțiuni foarte clare din partea șefului statului, ce trebuie să realizăm, cu ce să-i determinăm pe nemți să ne vină în întâmpinare, plus o sumă de probleme care să susțină interesul nostru. Trebuiau făcuți niște pași importanți în achiziționarea unor utilaje, relansarea exportului și câte altele. Eram interesați și unii și alții. Se realiza, dacă nu mă înșel, la vremea respectivă, volumul cel mai mare de schimb de mărfuri cu o țară vest-europeană. R.F. Germania era cel important partener economic occidental pe care îl avea România.

Dar după aproximativ o săptămână de contacte și pregătiri, toate făcute așa cum trebuie, mă trezesc într-o noapte cu un telefon la hotel, din partea ministrului de interne Zimmerman[38], cu care mă văzusem seara și făcusem un fel de bilanț a ceea ce realizasem și stabilisem ce mai trebuie făcut în continuare. După miezul nopții, mă caută la telefon: *„Domnule general trebuie să ne vedem urgent"*. Zic:*„S-a întâmplat ceva?" „Este ceva foarte important și trebuie să nu văd." „Unde ne vedem? " „La Cancelarie".*

Hotelul unde eram eu cazat era chiar în apropierea cancelariei federale. Bineînțeles, m-am pregătit, am luat translatorul, pentru că la asemenea întâlniri totdeauna trebuie să fie cel puțin doi. Am coborât, mașina deja ne aștepta. Am urcat în mașină, am trecut două străzi și am ajuns în perimetrul Cancelariei Federale.

[38] Friederich Walter Zimmermann (n. 10 iulie 1925, Munchen - d. 16 septembrie 2012, Filzmoos, Austria), om politic german (C.S.U.) ministru federal de interne (1982-1989) și al transporturilor (1989-1991) în guvernele cancelarului Helmuth Kohl.

Ministrul de Interne era acolo și mă aștepta. Intră direct în subiect:

„– Domnule general, spuneți-mi, președintele Ceaușescu mai vine la Bonn?

– Sigur că vine.

– Domnule general, chestiunea e foarte serioasă, vă rog să îmi spuneți dacă mai vine sau nu?

– Domnule ministru, eu pentru asta mă aflu aici, să pregătesc vizita șefului statului. Eu nu știu să se fi amânat, de unde vine toată treaba asta?

– Păi, trebuia să vină în vizită și Brejnev, iar Brejnev a dat un comunicat de presă, azi pe la prânz, că își amână sine die vizita."

Ceea ce e un lucru care pune semne de întrebare. Asta în raporturile obișnuite dintre state, zic eu.

„– Pe seară și de la Sofia a venit un comunicat că și Jivkov și-a amânat sine die vizita și vrem să știm și dacă președintele României mai vine sau nu.

– Domnule ministru, eu nu vă dau un răspuns oficial, nu am această împuternicire dar părerea mea personală este că președintele Ceaușescu nu își va amâna vizita. Dați-mi, însă, un răgaz până mâine dimineață, la o oră rezonabilă, să vă dau și răspunsul oficial".

Bineînțeles, nu m-am mai dus la hotel, m-am dus la ambasadă, am făcut ceea ce trebuia să fac, am trimis o telegramă direct președintelui. I-am raportat, pe scurt, ce îmi spusese ministrul Zimermann despre cei doi și l-am rugat să îmi ordone ce răspuns să dau. Nu știu cât să fi fost ora, cam în jur de două-trei, nu mai plecasem din ambasadă, că și vine telegrama de răspuns. Răspunsul a fost clar și categoric: *„Vizita se va face conform înțelegerilor realizate. Vei merge personal și îl vei informa pe cancelarul Germaniei - Nicolae Ceaușescu"*

Mai clar decât atât, ce putea să fie? I-am dat imediat telefon ministrului Zimermann, spunându-i că am răspunsul.

„–Domnule general, cum facem, unde ne vedem, vin eu la dumneavoastră la hotel?

– Nu sunt la hotel, sunt la ambasadă dar vă rog să îmi spuneți când pot să fiu primit la Cancelarie.

–Dar de ce trebuie să veniți la Cancelarie?".

A.R.: I-ați dat emoții, motive de...

I.V.: „Pentru că, șeful statului, președintele României, mi-a ordonat să mă prezint personal la cancelar".

„Domnule general, dar vă rog foarte mult, ne vedem amândoi, îmi spuneți și mie." „Domnule ministru, pot să vă spun că acesta este ordinul pe care l-am primit. Eu sunt soldat și, ca orice soldat, trebuie să mă supun ordinelor." „Bine, dacă asta este asta e! Ne vedem la ora 10 la Cancelarie".

Ora 10, la Cancelarie. Cancelaria lui Helmut Kohl. M-a introdus. Un birou imens, pe cât era cancelarul de masiv, așa ca bărbat, tot atât de impunător era și biroul. Mi-a ieșit în întâmpinare, mi-a strâns mâna. *„Sunt foarte bucuros că...* îmi adresează protocolar câteva cuvinte, apoi, vizibil grăbit:

„– Aștept cu nerăbdare răspunsul.

– Domnule Cancelar, președintele României reconfirmă înțelegerile anterioare și vizita va avea loc la data stabilită.

– Domnule general, acesta e răspunsul?

– Da, acesta este răspunsul oficial pe care eu am primit ordin să vi- l comunic".

Domnule, am văzut cum fața acestui om începe să se lumineze. Sigur poate cineva, cândva va spune că ce reprezenta România pentru Germania? Reprezenta foarte mult. Pe de-o parte, și din punctul de vedere al intereselor reciproce, care ajunseseră la un nivel înalt, mai ales din punct de vedere economic, dar și relațiile politice, diplomatice și culturale erau bune. Și, mai mult decât atât, era în joc inclusiv prestigiul Germaniei. Adică nu mai vine Brejnev, apoi nu mai vine Jivkov, nu mai vine niciunul?!

A.R.: Dar să nu vină nici cel care a spart blocada diplomatică pe care estul o impusese Germaniei de Vest?

I.V.: Mai ales cel care a spart blocada diplomatică. România a fost cea dintâi care a stabilit relații diplomatice cu Germania federală, după U.RS.S. care fusese, bineînțeles, la originea împărțirii lumii. Și atunci, sigur că era un lucru foarte important, căruia niște oameni politici responsabili, cu ceea ce trebuie să aibă în cap, au înțeles și, de aceea, considerau că e o problemă importantă de respect reciproc Vizita s-a realizat în condițiile cele mai bune și cu cele mai bune rezultate posibile pe toate planurile. În contextul respectiv, cancelarul Kohl a făcut tot ce putea face, pentru ca vizita să fie agreabilă și prin diversitatea contactelor cu mediile de afaceri, dar și a unor momente de real interes, special pregătite, printre care și o întâlnire cu elita vieții economico-financiare, organizată de o importantă lojă masonică, la care Ceaușescu a participat cu nedisimulată curiozitate, fiind plăcut surprins de invitație.

Meritul nu a fost numai al meu. Am contribuit și eu în măsura în care am contribuit și la alte vizite. Vizitele acestea dacă sunt bune sau mai puțin bune, se datorează altor factori. Primii și cei mai importanți sunt cei care reprezintă țările respective. Deci, cam asta e.

Capitolul X
Noaptea albă a vorbelor grele din 7/8 iulie 1989

(„Până la Malta am încercat să înțelegem ce a fost la Yalta"
Iulian N. Vlad, Interogatoriul luat de judecătorul AdrianNițoiu)

A.R.: 1986, mai 16; 1987, mai 25-27; 1988, iulie 7-8; 1989, octombrie 4-6 și 1989, decembrie 4. Sunt datele care marchează cele cinci contacte personale între președintele României și secretarul general al Partidului Comunist al URSS, Mihail Sergheevici Gorbaciov. În timpul uneia dintre numeroasele ședințe de judecată ale proceselor pe care le-ați avut, la un moment dat, ați recurs la următoarea butadă: „Procesul lui Nicolae Ceaușescu a fost judecat la București în noaptea de 7 spre 8 iulie 1989, sentința s-a dat la Moscova în 4 decembrie 1989 iar executarea sentinței a avut loc la Târgoviște în 25 decembrie 1989."
Ce rezuma, de fapt această afirmație?

Gorbaciov și Ceaușescu s-au acuzat reciproc de trădare

I.V.: Într-adevăr, reconfirm ce am spus atunci, cu convingere. Prin natura muncii pe care o făceam, a funcției pe care o aveam, eram obligat ca, mai cu seamă la vizite de un asemenea nivel, la întâlniri de nivel foarte înalt, să fiu cât mai aproape de șeful statului și, fără să știu că întâlnirea din noaptea aceea de vară va intra în istorie, m-am aflat în apropierea locului unde ea s-a ținut.

Gorbaciov venise în România pentru o întâlnire cu șefii partidelor și, respectiv, ai statelor socialiste, membre ale Tratatului de la Varșovia. Părea a fi o ședință obișnuită, de rutină, numai că întâlnirea pe care și-o planificase, separat, cu Ceaușescu, și pe care și gazda și-o dorea pentru a obține o sumă de clarificări, nu a fost dintre cele obișnuite. Inițial, întâlnirea a părut a fi ceea ce, de regulă, precede un dineu, o cină la care participau cei doi lideri și soțiile lor. Numai că, discuția la care, cum spuneam, participau și soțiile celor doi

și un translator, cel român, s-a transformat mai apoi într-o ședință de judecată, în care acuzele reciproce exprimate într-un chip vehement, și de către unul și de celălalt, nu au încetat pe tot parcursul discuției, care s-a prelungit până târziu în noapte. Ceaușescu fusese acuzat de toate relele pământului, în sensul că a deviat de la nu știu care precept, a încălcat nu știu care înțelegere, a nesocotit nu știu care învățătură ș.a.m.d. Poate, mai inspirat ca în foarte multe alte dăți, Ceaușescu a respins toate acuzele cu care a venit Gorbaciov împotriva lui și a țării, și, într-un fel, din acuzat a devenit acuzator. I s-a spus lui Gorbaciov ceea ce cred că nu i se spusese niciodată până atunci. Că a abdicat de la preceptele socialismului, că a făcut în Uniunea Sovietică experimente care duc la năruirea socialismului, că dintr-o putere mondială, U.R.S.S-ul devine țința, victima nu știu cărui... adică niște lucruri foarte curajos spuse și care, de fapt țineau direct la Gorbaciov, el fiind autorul. Ceea ce mai încolo s-a și confirmat cu prisosință. Așa încât toată discuția a fost o ceartă în care s-au aruncat, din ambele părți, acuze veninoase. Eram convins că nu se vor mai putea întâlni, ca să mai discute normal niște lucruri.

La un moment dat, cele două doamne s-au retras, gândind că poate ei între ei se vor mai liniști și vor continua discuția pe alt ton. Dimpotrivă, tonul a fost și mai vehement și a continuat, tot așa, până spre ziuă.

A doua zi s-a ținut ședința Comitetului Politic Consultativ al statelor participante la Tratatul de la Varșovia. Am avut sentimentul că nici nu se uitau unul la celălalt, deși unul era gazdă și trebuia să facă oficiile unei gazde.

Au mai fost niște ciocniri, care de obicei se întâmplau cu prietenii noștri unguri, dar nu de amploare, pentru ca apoi să se întâlnească la Moscova, unde eu bineînțeles nu prea știu cum s-au desfășurat lucrurile în toate detaliile. Dar, din surse demne de încredere, am aflat că Gorbaciov a

fost foarte rece, foarte distant, că a acceptat greu o întâlnire tête-à-tête şi a pus condiţia să fie de faţă şi prim ministrul celor două ţări, în ideea că vor fi discutate numai chestiuni de stat sau economice. Cert este că, în cele din urmă, s-a continuat discuţia şi legat de acuzele de la Bucureşti. Gorbaciov ar fi spus, asta am aflat tot din relatările care mi s-au făcut, că nu se ştie dacă în anul care va veni vor mai avea prilejul să se mai vadă sau să se mai audă. Orice om, cât de simplu ar fi, pricepe ce vrea să se spună prin aceste cuvinte. Cert este că, de la Moscova [Ceauşescu] s-a întors foarte supărat, trist, abătut şi era normal să fie aşa, pentru că acolo nu se întâmplase nimic din ceea ce cred că spera să se întâmple, mai cu seamă să li se spună ce au făcut la Malta, ce au discutat şi ce au hotărât. Bineînţeles că despre întâlnirea de la Malta, Gorbaciov nu a spus decât nişte generalităţi, nişte banalităţi. Ceauşescu ştia infinit mai mult, pentru că noi am avut posibilitatea operativă să aflăm, să ştim, deci să cunoaştem şi să-l informăm cu toate detaliile.

Prin urmare, cred că, în sinea sa, Ceauşescu spera că poate totuşi, Moscova şi camarazii din celelalte ţări socialiste îi vor da o rază de speranţă şi lui, ca să vină acasă mai optimist. Dar, la urma urmelor, cum putea să fie optimist când de fapt la şedinţa de la Moscova participaseră noii lideri din Ungaria, Bulgaria, Cehoslovacia şi R. D. Germană. El rămăsese cel mai vechi combatant. Desigur, şi înaintea lui Gorbaciov. Aşa încât, oricât de simplist ar fi judecat lucrurile, nu putea să nu ajungă la concluzia că şi rândul lui se apropie. Însă cred că nu bănuia că va fi atât de tragic şi atât de dur.

Oricum, aşa cum spuneam, a venit trist, îngândurat, chiar aş putea să zic transformat, figura lui era alta. Mergând mai departe pe firul evenimentelor şi ducându-ne la ceea ce a urmat la Târgovişte, ce altă concluzie să tragi decât că, într-adevăr, la Bucureşti a fost judecat. I s-au adus

acuzaţiile pentru că, aşa cum spuneam, Gorbaciov a fost foarte vehement, bănuiesc că la Moscova nu a fost deloc mai blând, dar acolo prin fraza că *„ nu ştiu dacă anul care vine o să ne mai vedem sau nu"*, s-a spus tot, deci asta a fost pronunţarea sentinţei, iar execuţia s-a făcut în chipul cel mai barbar cu putinţă, ca să nu zic de mascarada de proces, care a făcut de ruşine justiţia română în faţa lumii.

Execuţia nu a fost decât sfârşitul.

Papa îmbrăcase mai multe uniforme şi avea un ministru care nu iubea România

A.R.: *Revenind asupra momentului Malta, recitind şi analizând retrospectiv construcţia, structura şi fondul de idei al informării prezentate în legătură cu ceea ce urmează să fie la Malta şi apoi ce a fost la Malta, este indubitabil că au fost avute în vedere mai multe surse.*

Ne-a ajutat cumva şi Sfântul Scaun?

I.V.: Nu aş putea spune că ne-a ajutat în mod direct.

A.R.: *Fiindcă, totuşi, acolo aveam nişte surse foarte bine informate.*

I.V.: Surse am avut şi acolo şi am beneficiat de sprijinul şi contribuţia lor, dar nu neapărat din partea Sanctităţii Sale...

A.R.: *Nu, nici a Secretarului pentru informaţii.*

I.V.: Nu vreau să intru în detalii, dar Sfântul Părinte îmbrăcase mai multe uniforme.

A.R.: *Şi avea şi un ministru care nu iubea România...*

I.V.: Avea şi un ministru, cum bine spui... Doar că pe mulţi dintre conaţionalii noştri i-a cucerit atunci când a venit în vizită în România şi a sărutat pământul românesc, spunând că România e un colţ de Rai. A spus un adevăr, România e un colţ de Rai şi va rămâne un colţ de Rai, dar nu întotdeauna părintele care a ocupat scaunul de la Vatican ne-a fost chiar foarte aproape.

A.R.: Multă lume refuză să creadă că, cel puțin doi dintre ocupanții acestui scaun au fost în contacte operative sistematice cu servicii de informații. Multă lume refuză să creadă că cele două mari servicii de informații, care practic dominau planeta, au avut propriile lupte de culise în ceea ce privește alegerile papale. Cărți istoricii vor avea, totuși, acces la mai multe izvoare, vor putea să vină și cu argumente pentru a face credibil ceea ce se știe, pe filiera cunoașterii secrete, în legătură cu colaborarea dintre unii papi și serviciile de spionaj.

Ceaușescu și francmasoneria

Acum că suntem în zona aceasta a Sfântului Scaun să ne menținem tot în sfera puterilor de influență ocultă, semi-ocultă. Era cunoscut în epocă faptul că francmasoneria a fost interesată de notorietatea șefului statului român și l-a curtat, i-au trimis emisari, poate i-au venit și în întâmpinare. Aceste lucruri le cunoștea.

Cum privea Ceaușescu această organizație discretă?

I.V.: Fără îndoială că, în toată istoria ei, francmasoneria a căutat să aibă acces pe lângă personalitățile cele mai puternice ale timpului și să și le atragă de partea sa și asta o face, ca să zic așa, orice altă forță, orice putere.

A.R.: Deci, au văzut în șeful statului român o personalitate puternică.

I.V.: Incontestabil. Atunci când a început să se afirme tot mai mult pe plan internațional. Sigur, au făcut-o toți cu intenția de a avea câștiguri.

În primul rând, substanța economică, dar și câștiguri politice, pentru că Ceaușescu era tot mai cunoscut ca președinte al României și lider în zona aceasta, dar era și unul dintre liderii din țările socialiste situat în opoziție cu puterea dominantă, cu Uniunea Sovietică. În mod sigur, voiau să știe ce perspective avea această poziție a sa. Dar, repet, Ceaușescu era și un interlocutor foarte interesant. Este unic în felul său și eu recomand tuturor care cercetează

istoria, și o fac cu responsabilitate și cu bună credință, să-i citească atent și unele din cuvântări, nu acelea care erau foarte obișnuite, poate uneori chiar foarte banale, ci discursurile prin care (...) se adresa lumii.

A.R.: În forurile internaționale, la convorbirile bilaterale cu șefii de stat, ori cu personalități internaționale.

I.V.: Exact. Ca să nu mai spun despre interviurile pe care le-a dat unor organe de presă străine și mai cu seamă să se parcurgă stenogramele, astea sunt după părerea mea, niște lucrări care ar trebui obligatoriu aprofundate.

Stenogramele convorbirilor pe care le-a avut cu șefii de state, în vizitele pe care le-a făcut în țările respective, sau pe care șefii de state le-au făcut în România. Vor rămâne poate mirați unii dintre ei, dintre cercetătorii mai tineri, că Ceaușescu putea să aibă o discuție de la egal la egal cu unii dintre cei mai proeminenți șefi de state din acea vreme. Prin natura a ceea ce am făcut în 11 ani, cât m-am ocupat și am răspuns de pregătirea vizitelor în străinătate ale șefului statului, am avut acest privilegiu unic, ca la o parte din convorbirile cele mai importante, să fiu prezent și eu. Am fost parte pasivă, dar a fost extrem de important și de interesant ce am auzit. Sigur, e în firea lucrurilor și a oamenilor să se elogieze să se adreseze laude, să evidențieze calități, virtuți și așa mai departe, atunci când îți vine un oaspete. Dar atunci când se poartă niște convorbiri tête-à-tête, sau au loc tratative, mai cu seamă acolo unde lucrurile se spun pe nume și se spun cu destulă duritate, așa încât partea asta de poleială nu mai există și, deci, stenogramele ar trebui să fie văzute cu atenție, să fie studiate ca opere politice.

Cred că, doar cu excepția unor vizite, pe care din uzanță trebuia să le facă, majoritatea contactelor pe care le-a avut și a vizitelor efectuate sau primite au fost de natură să aducă României foloase. Chiar și numai pentru ca România să fie cunoscută în lume, pentru că trebuie spus că erau țări unde România nu a fost cunoscută și, din păcate, în prezent

aproape că s-a reîntors la situația pe care a avut-o atunci, când nu era cunoscută. Nu se știa pe unde se afla România pe hartă.

A.R.: Să revenim la francmasonerie, și-a dat seama că este discret sau chiar explicit „cultivat"?

I.V.: Da, e foarte important! Sigur că și-a dat seama.

Chiar din anturajul lui apropiat se aflau câțiva care erau cunoscuți ca simpatizanți, cred că unii fuseseră deja convinși să adere. Noi însă, din păcate, nu aveam dreptul, nu aveam voie să ne implicăm, pentru că așa erau lucrurile stabilite cu hotărâri de partid. Nu te puteai ocupa de un simplu membru de partid, cu atât mai puțin, de cei cu galoane mari, din conducerea superioară a partidului.

Dar, unii dintre ei, cu siguranță fuseseră apropiați și, prin intermediul acestora, Ceaușescu chiar dorea să știe ce urmează, sau ce doresc să facă francmasonii. Era interesat să afle acest lucru și din contactele directe, iar pentru asta a acceptat să aibă chiar întâlniri cu unii dintre conducătorii de marcă ai francmasoneriei.

A.R.: Dat fiind nivelul unor contacte de această natură, folosirea ca trimiși speciali a unor figuri de notorietate internațională ale francmasoneriei a generat chiar speculații că s-ar fi apropiat.

I.V.: Nu știu dacă ar fi putut să achieseze vreodată, să își dea acordul să fie primit în francmasonerie. Nu cred. Personal, nu cred. Cert este că nu a fost mason. Dar nici nu cred că ar fi fost dornic să intre în francmasonerie. Nu cred că era omul pe care francmasoneria să îl manipuleze, pentru că la urma urmelor ei nu primeau pe cineva decât din dorința, cu scopul de a-l folosi, fie chiar și numai pentru publicitate, pentru deschideri, ca să impresioneze.

Or, Ceaușescu nu a ajuns la acest moment.

S-au întâmplat și niște lucruri în perioada aceea cu francmasoneria, niște căderi, niște procese care probabil că și asta...

A.R.: Implicațiile politice din Italia.

I.V.: Sigur, implicațiile din Italia[39] care, probabil, i-au atras atenția, că nu trebuie să meargă prea departe cu ei. Mi-am dat seama din atitudinea pe care a avut-o în urma acelor evenimente, chiar față de acei apropiați ai lui care, până la acel moment, se bucurau de destulă deschidere.

A.R.: I-a trecut mai la margine.

I.V.: Așa este.

[39] Organizații neguvernamentale din Italia strâns legate de francmasonerie, în care erau prezente și personalități științifice și culturale din România, s-au implicat activ în crearea platformei de „lider internațional" a lui Nicolae Ceaușescu. Scandalul lojei „Propagande Due"și conexiunile de afaceri în România ale lui Ligio Gelli au impus o reevaluare a raporturilor cu ceea ce era în fapt o francmasonerie deviată, folosită de serviciile de spionaj externe pentru penetrarea în cercurile politice de la București.

Capitolul XI
Departamentul Securității Statului versus K.G.B.

A.R.: *Anii `80 ai veacului trecut au marcat în istoria securității statului român ultimul deceniu de existență proformă a instituției. Un deceniu care, din cea de-a doua jumătatea a sa, de prin 1983 chiar, devenea tot mai evident deceniul căderii libere a sistemului global socialist cu centrul de putere la Moscova. Modelul economic socialist nu mai putea coexista în competiția cu cel al economiei de piață dominat de alte legități și, mai cu seamă, de cea a profitului. Din anii 70, U.R.S.S., pregnant Federație Rusă, a intrat într-un accentuat declin demografic. Acesta era semnalul pe care un analist al sistemelor globale, Emmanuel Todd, l-a interpretat drept începutul sfârșitului unei lumi. Al acelei lumi. Dar s-a mai întâmplat ceva, la Moscova, după moartea lui Brejnev au urmat două interimate de putere, 16 luni Iuri Vladimirovici Andropov și 11 luni Konstantin Ustinovici Cernenko. Primul, fost șef al K.G.B-ului, a fost doborât subit de o boală galopantă, după ce declanșase o vastă operațiune anticorupție la nivel unional. Al doilea, a fost 20 de ani șeful personalului Kremlinului, era deja bolnav, molipsit și el de corupție și, practic, nici nu a condus, ci doar a păstrat aparența exercițiului funcției, până la tranșarea victoriei uneia dintre taberele aflate într-o lungă luptă pentru putere. A câștigat Mihail Sergheevici Gorbaciov, cu o echipă în care erau câțiva diplomați influenți, unii în foarte bune relații, ca să nu spunem altfel, cu Washington-ul, cu Londra, cu Bonn-ul.*

Știu cât de preocupat ați urmărit evoluțiile de la Moscova în acei ani. La 31 decembrie 1989, arestarea dumneavoastră a fost supervizată prin prezența efectivă, ca observator, de ambasadorul Uniunii Sovietice la București, Evgheni Tiajelnikov. Undeva la un etaj al sediului Ministerului Apărării Naționale, într-un birou după o draperie, ambasadorul Tiajelnikov și agentul Moscovei, generalul Nicolae Militaru, ministrul apărării noii puteri prosovietice impuse iarăși României, au dorit să privească cum generalul Iulian Vlad – șeful Departamentului Securității

Statului – adoptat cu cinci zile în urmă în structura Ministerului Apărării Naționale, este escortat pentru a fi depus la locul de detenție. Nevoia unei astfel de satisfacții, care poate avea și cauze de domeniul psihopatologiei, exprima însă, pe fond, cel puțin o triplă vendetă:

Cea personală, a agentului spionajului rus care fusese demascat și ulterior refuzat în tentativele sale conspiraționiste de a veni înspre șeful securității statului român;

Polițele grele ce trebuiau plătite KGB-ului, care nu-i puteau ierta generalului Vlad replicile primite la unele dintre acțiunile lor pe teritoriul și împotriva României;

Și nu în ultimul rând ca importanță:

Poziția comună adoptată împreună cu Șeful Statului Major, generalul Ștefan Gușă, în ceea ce privește refuzul categoric al intervențiilor militare străine oficiale, subliniez, oficiale, ungare, sovietice dar și altele inclusiv din spațiul NATO care se aflau la granițele României gata ca să intre și să se implice efectiv în evenimentele care se consumau în decembrie 1989 în România.

Domnule general, ce le-ați făcut rușilor în cei 12 ani în calitate de coordonator nemijlocit al contraspionajului, iar din toamna anului 1987 și a structurii speciale de combatere a spionajului și subversiunii duse împotriva României de aliații din tratatul de la Varșovia?

Cum ați putea caracteriza confruntarea cu serviciile de spionaj ale Moscovei, atât succesele cât și eșecurile KGB-ului dar și ale Departamentului Securității Statului în această confruntare?

I.V.: Problema este complexă dar, înainte de a încerca să schițez un răspuns care să fie cât mai apropiat cu ceea ce se dorește, vreau să fac o remarcă și o fac cu mare satisfacție. Ai făcut, dragă Aurel, o sinteză absolut admirabilă a epocii, a perioadei respective. Te-am ascultat cu foarte mare atenție și mi-am dat seama că fiecare cuvânt pe care l-ai rostit și așezat în pagină a fost foarte bine gândit și pus în propoziție și în frază. Într-adevăr, este o epocă asupra căreia

va trebui să ne aplecăm cu o anumită atenție. Problema, cum spuneam, este complexă. În 1977, când eu am fost adus, de la comanda Școlii de ofițeri a Ministerului de Interne, în funcția de secretar de stat și mi s-a încredințat între altele și atribuția, sarcina de a coordona contraspionajul, mi-am dat seama că am în față un munte de probleme.

M-a atras întotdeauna domeniul acesta de activitate, pentru că vreau să spun că, la începutul anilor '50 pe când aveam funcția de șef al învățământului în Minister, am cerut să fac o documentare, să mă edific nemijlocit asupra unei din liniile de muncă esențiale ale securității. Deci, am făcut o perioadă de timp practică în Direcția de Contraspionaj. Mi-a fost de foarte mare folos timpul pe care l-am petrecut acolo și am avut prilejul, pe de-o parte, să beneficiez de experiența extraordinar de bogată a unora dintre așii contraspionajului, care lucrau la vremea respectivă în această unitate și pe de altă parte, să mă documentez asupra sferei foarte importante și foarte întinse pe care această linie de muncă o avea. După mulți ani, (...) pot să spun că am fost la curent cu ceea ce ar putea fi mai important, să nu zic neapărat mai nou pe domeniul acesta de activitate, dar asta mai ales din punct de vedere teoretic, pentru că și la Direcția de Învățământ și în școală studiam aprofundat problemele de muncă ale instituției și, mai ales, acordam atenție prioritară liniilor de muncă esențiale, fiindcă aveam și responsabilitatea editării materialelor de pregătire de specialitate, a lecțiilor de specialitate. Atunci a început tipărirea unor cursuri și manuale și dezbaterea subiectelor se făcea într-o așa-numită comisie de metodică, la nivelul ministerului, la care participau șefii principalelor direcții operative, iar președintele comisiei era unul din secretarii generali ai Ministerului de Interne. Dezbaterile care se purtau în acele comisii pe subiectele temelor editate mi-au fost de un foarte mare folos pentru pregătirea mea teoretică.

Nu e o dovadă de infatuare, dacă spun că, sub acest aspect, stăpâneam într-o măsură satisfăcătoare problematica activității de informații. Dar faptul de a nu fi avut prilejul să mă confrunt cu ceea ce reclamă activitatea practică, de zi cu zi, care întotdeauna, după părerea mea, face un pas înaintea teoriei, mi-a pus la început probleme în responsabilitatea pe care spuneam că o aveam și care mi s-a încredințat, de a coordona, printre alte linii de muncă, și Direcția de Contraspionaj.

Decenii la rând, apărarea împotriva K.G.B-ului a fost imposibilă

Problema spionajului sovietic în România acelui timp nu a intrat în actualitate atunci. Ea începuse mai devreme să fie o problemă de muncă. Nu știu, poate ar trebui să facem un studiu special, o documentare, eu am ipoteze, am presupuneri dar nu pot veni cu dovezi, cu argumente că această problemă, a spionajului sovietic, nu a fost abordată cu toată seriozitatea și cu responsabilitatea care se impunea. Cauzele, motivele :

- Poate că unii care au avut însărcinări pe linia aceasta s-or fi și temut că dacă intră mult prea adânc în problemă, cine știe cu ce surprize se pot trezi.

- Alții, nu aș vrea să greșesc, poate că nici nu puteau să o facă. Puteau să existe printre ei și unii care dăduseră poate și niște angajamente pe undeva.

- O categorie, poate chiar și din incompetență, pentru că, de la început trebuie să spun și aș putea să fac acesta apreciere că, știind metodele, formele de activitate ale diferitelor servicii de informații care acționau pe teritoriul României, spionajul sovietic era cel mai performant.

Sigur, rușii au avut și o tradiție foarte lungă, ei au unul din serviciile care nu și-a negat niciodată părinții și strămoșii. Au preluat de la ei tot ce a considerat că este mai

bun, și l-au dezvoltat și l-au perfecționat. Nu așa cum s-a întâmplat în alte părți unde, la o anumită răscruce a istoriei, s-a dat totul peste cap și s-a negat totul, indiferent cât de profitabil fusese pentru țară ceea ce se făcuse până la acel moment. Ei bine, rușii nu au făcut așa, ci, cum spuneam, au preluat din ceea ce au avut serviciile de informații anterioare, Ohrana înainte și celelalte care s-au constituit după Revoluția din octombrie 1917, tot ce s-a considerat că este bun și poate fi promovat. Prin urmare, sub raportul acesta al metodologiei, al regulilor muncii și în multe altele, se poate spune că erau foarte performanți.

Serviciile Moscovei aveau o bază formidabilă pe teritoriul României

În plus, serviciile Moscovei aveau o bază formidabilă pe teritoriul României. La început, după august 1944 când s-au instalat ca putere de ocupație, și-au adus cu sine tot sistemul, ca să zic așa, toate mecanismele necesare. Activitatea au desfășurat-o mai mult sau mai puțin, pe cont propriu, adică ofițerii de informații, ofițerii N.K.V.D-ului, apoi ai KGB-ului, care erau în structurile armatei de ocupație.

Dar, în același timp, fuseseră desemnați drept consilieri pe la mai multe ministere și, în mod deosebit, la Ministerul de Interne. La Ministerul de Interne, pe lângă șefii tuturor direcțiilor, dar, în primul rând la nivelul conducerii ministerului, era un grup de consilieri care avuseseră funcții importante în aparatul sovietic și care coordona „consilierea". Avea misiunea, bineînțeles, să centralizeze, să dea orientările, de la o etapă la alta a activității și, în același timp, era și punctul de comandă al activității de informații care se desfășura pe domeniul respectiv și nu numai. Spuneam, deci, că la nivelul tuturor direcțiilor operative erau unul sau doi consilieri sovietici, până și la învățământ. La Serviciul Învățământ mi-a fost adus un consilier sovietic

care, sincer să fiu, nu știu ce făcea, pentru că eu personal nu l-am simțit, așa cum aș fi crezut că poate fi, prezența.

De asemenea, un consilier sovietic a fost instalat și la Școala de Ofițeri și câțiva ani buni a lucrat în școală. Între altele, și poate nu totdeauna foarte inspirat, pentru că dintru început și-a devoalat, cumva, intențiile, a început să studieze dosarele de cadre ale elevilor și, probabil, că le primea și pe cele ale profesorilor. Aveam și niște șefi de servicii de cadre foarte vulnerabili, cu nume și prenume consacrate, să zic așa. Consilieri existau și la direcțiile regionale. Prin urmare, peste tot erau unul sau doi consilieri sovietici.

Activitatea de informații era condusă, coordonată de consilieri nemijlocit, cu ajutorul unei rețele care era alcătuită, fie din rezidenții mai vechi, unii foști ilegaliști și care fuseseră și anterior în legătura serviciilor sovietice, fie din agentura nou constituită. Și când zic agentura nou constituită, mă refer, mai cu seamă, la ceea ce a început să se facă odată cu trimiterea la studii în U.R.S.S. mai pe toate liniile principale de activitate din țară.

Pe linia învățământului, la diversele facultăți, universități pentru diverse specializări, o masă importantă de studenți erau selecționați cu grijă, ca să corespundă criteriilor social politice care erau fixate de partid. Cu siguranță că unii, încă din faza premergătoare din timpul anului premergător trimiterii la studii când învățau limba rusă, erau luați în atenție.

Apoi pe linia diverselor ministere, ca să nu mai spun a Ministerului Apărării Naționale, care a trimis masiv la studii, inclusiv la școlile militare de ofițeri, deci nu numai la instituțiile de învățământ superior militar, academiile de diverse specializări.

Pe linia Ministerului de Interne, de asemenea, mai pe toate specialitățile importante, securitate, miliție, trupe de securitate, apărarea locală antiaeriană (A.L.A.), care, atunci,

era structura ministerului.

Deci, cum să spun, exista o arie imensă, care le ofer[ea] posibilitatea asigurării în perspectivă a agenților de co[n]aveau nevoie. Dar la un anumit moment, consilierii au fos[t] priviți cu rezerve, ca să nu zic că nu erau deloc bine văzuți. Asta şi spre cinstea ministrului de interne de la acea vreme, Alexandru Drăghici, dar cu siguranță că aceasta era viziunea conducerii de vârf a partidului, și mă refer la Gheorghe Gheorghiu Dej.

Nu neapărat şi a celorlalți de pe lângă Dej, Ana Pauker, Vasile Luca, Teohari Georgescu sau Chişinevschi şi alți[i]. Dar Gheorghiu Dej avea o comunicare specială, să zic așa, cu Alexandru Drăghici, care i-a fost foarte devotat, poate până dincolo de ceea ce în mod normal ar fi trebuit să fie, supunere oarbă. Drăghici a săvârşit şi greşeli şi unele din greşeli sunt impardonabile.

Încă de pe atunci, au început să apară nuanțări în ceea ce privește atitudinea față de consilierii sovietici, nuanțări făcute cu discreție, în cadru mai restrâns, sau în lucru de la şef la subordonat. Îmi aduc aminte, că eram cu lucrări la ministrul Drăghici şi dintr-odată, intempestiv întreabă retoric: *„Măi, ce mai fac consilierii ăştia sovietici pe la voi, pe acolo? Ăştia cu ce se mai ocupă?"* Să fi fost chiar neavizat, şi tot îți dădeai seama că se punea într-o anumită manieră problema, aşa încât tu însuți trebuia să stai să te gândeşti, să-ți dai seama *„Doamne, e ceva!"* Şi aşa, încetul cu încetul, cei care fuseseră precis depistați că au mers prea departe în colaborarea cu consilierii, fiind una cu aceştia, au mai fost îndepărtați din funcțiile pe care le ocupau, sau unii dintre ei, din varii motive, mai ales pe linie de cadre se găseau motive, au fost puşi în indisponibilitate, ori trecuți în rezervă. Şi aşa, etapizat, s-au rărit substanțial rândurile colaboraționiştilor zeloşi.

Desen de Ştefan Popa Popa's

Dekaghebizarea nu a fost uşoară

Dar a venit şi momentul despărţirii de consilierii sovietici. Drăghici era un om care (...) era foarte (...), avea o structură specială, era foarte greu de pătruns. Rar îl puteai vedea schiţând un zâmbet. Nu ştiu, aşa era felul lui. Nu era un om chiar foarte rău. Ei, au fost momente, în împrejurarea asta, când a exuberat, pur şi simplu, la plecarea ultimului consilier sovietic. Cum s-ar spune cu alte cuvinte, a răsuflat de uşurare pentru că, îţi dai seama, şi el, la nivelul lui, simţea apăsarea. Simţea faptul că este controlat, pas cu pas, şi că, probabil, fiind destul de dibaci îşi dădea seama cum se întorceau înapoi [la Moscova] cu unele lucruri, care evident nu puteau să-i convină.

Din păcate, însă, au fost şi unele linii de muncă unde legăturile cu sovieticii, nu ştiu, nu pot să îmi dau seama dacă a fost neapărat necesar să continue, încă un timp, dar cert este că unii din şefii de pe acele linii s-au despărţit greu de legăturile pe care le aveau şi au renunţat mai mult de nevoie la consilierii sovietici pe care îi aveau la unităţile respective. Poate că a fost o înţelegere şi la nivel superior, nu ştiu, este posibil. Dar sunt convins că, dacă şefii acelor unităţii ar fi stăruit şi ar fi dat garanţii că sunt în măsură să ducă aşa cum trebuie activitatea unităţilor, fără niciun amestec, fără o aşa numită îndrumare din partea consilierilor sovietici, parcursul lor ar fi fost altul. Este cazul Direcţiei de Informaţii Externe, este cazul generalului Doicaru.

Decembrie 1989 - Generalii Vlad şi Guşă sub lupa generalului Doicaru

Nu vreau neapărat să fac legătura cu ceea ce a arătat generalul Doicaru peste ani, în decembrie 1989 când, după un număr de ani de la trecerea în rezervă, a ieşit în prim plan. Mai întâi, în nopţile 22-23-24 decembrie nu s-a

despărţit de noi, cei doi care eram la Comitetul Central, generalul Guşă şi cu mine. S-a fixat pe un scaun şi acolo a rămas tot timpul. Nu a intervenit, nu ne-a cerut să facem ceva, deşi sigur eu îi eram foarte bine cunoscut, îi fusesem, la urma urmelor, subordonat. Nu lucrasem nemijlocit cu el, dar mi-a fost şef ierarhic, fusese ani de zile prim adjunct al ministrului şi şeful Direcţiei de Informaţii Externe. Acolo, la Comitetul Central, tot timpul ne-a urmărit activitatea, apoi în câteva rânduri, după ce am plecat la Ministerul Apărării Naţionale l-am văzut şi acolo, pe holuri. Nu ştiu ce făcea şi pentru ce venise. După cum am înţeles, ulterior am aflat, că şi atunci când cei trimişi de noua putere să anunţe destituirea mea şi a celorlalţi din conducerea Departamentului, el a fost prezent la şedinţa cu şefii de unităţi.

A.R.: *Mai mult, el s-a prezentat la sediul central al ministerului, a dispus convocarea Consiliului de Conducere al Departamentului Securităţii Statului şi a făcut efectiv prezenta Consilului de conducere, după care ni i-a prezentat pe Voican Voiculescu, pe Virgil Măgureanu şi a făcut practic transferul Departamentului în subordinea noii puteri. Dar foarte interesant a fost faptul că, Gelu Voican Voiculescu şi prezentarea lui acolo ca viceprim-ministru însărcinat cu coordonarea structurilor de forţă l-a deranjat rău generalului Militaru, care, peste trei zile a dat dispoziţie să nu mai fie primit în sediile unităţilor decât dacă se duce la el şi îi explică de ce are nevoie să intre. Deci, acolo a fost o încercare de scoatere a Departamentului din subordonarea lui Militaru, realizată în 26 decembrie prin decretul lui Ion Iliescu.*

I.V.: Foarte importantă această precizare. Sigur, eu eram deja arestat, nu mai aveam cum să ştiu, dar am sentimentul, poate că greşesc, dar am sentimentul că Doicaru a vrut să preia funcţia de şef al Departamentului. Poate nu aceea de ministru de interne care, ca rang poate că însemna mai mult, dar ca importanţă pentru momentul istoric în perspectivă, funcţia cealaltă era cu mult mai importantă, însă nu s-a întâmplat aşa. Probabil că şi cei care

luaseră puterea, aşa cum au luat-o, l-au cunoscut şi s-au temut de el, deşi poate că au făcut baie în aceeaşi scăldătoare. Dar şi la oameni de acest fel sunt ambiţii, temeri, o sumă de lucruri de ordin subiectiv care îi fac să se distanţeze unul de celălalt, mai ales atunci când doresc să pună mâna pe partea cea mai substanţială a puterii. Este curios şi modul cum a dispărut din viaţă omul acesta, pentru că, slavă domnului, ştia să umble cu o armă. Faptul că s-a întâmplat să moară, s-a zis, împuşcându-se la vânătoare, şi având cu el un nepot minor, mi s-a părut a fi fost un lucru curios. Poate că, nu ştiu din ce motiv, i s-a dorit sfârşitul mai rapid, sau cine ştie ce a fost, dar fapt este că lucrurile aşa s-au petrecut.

Anti-K.G.B-ul a debutat sub pavăza oamenilor Moscovei

A.R.: Deci, este evident că, deşi, prezenţa şi urmele lăsate de serviciile de spionaj sovietice în toate structurile politice şi administrative erau ample şi de adâncime, totuşi, aţi cutezat să luaţi taurul de coarne şi... nu l-aţi mai lăsat!

I.V.: Poate că aşa este. Spuneam, deci, că activitatea pe linia aceasta de muncă era, cum să spun, mai mult proformă [formală, fără conţinut] deşi cu câţiva ani buni înainte fusese constituit serviciul independent pe această linie, pe linia sovietică şi a sateliţilor Moscovei. De notat că acest serviciu special fusese subordonat operativ tocmai generalului Doicaru, de care vorbeam mai înainte şi, bineînţeles, şi generalului Pacepa. Pacepa a avut acces tot timpul la problematica şi documentele emanate de la acest serviciu.

Prin urmare, eram în cunoştinţă cu ceea ce s-a făcut până la data respectivă şi lipsa de progres, de rezultate în confruntarea cu serviciile sovietice era absolut evidentă, era, cum să spun, într-un fel, strigătoare. Aşa se face că una din primele măsuri care a trebuit să fie luate a fost aceea de restructurare a acestui serviciu, de creare a unei unităţi de

sine stătătoare cu forţa, cu mijloacele, cu ceea ce se impunea să aibă. Ea fusese ani de zile, ba pe lângă Direcţia a III-a, ba pe lângă contrainformaţiile Direcţiei Generale de Informaţii Externe. Mă rog, chipurile, cu explicaţia de a nu fi identificată, adică de a fi acoperită, era un fel de „mănăstire într-un picior, ghici ciupercă ce e".

A.R.: Dar a fost şi o perioadă când primul şef al unităţii nou constituite era în ipostaza de ofiţer de legătură cu Moscova, pentru că mergea periodic acolo şi, practic, mie nu mi-a părut că ar fi efectiv şeful structurii care se ocupă real de problema spionajului sovietic, ci o interfaţă controlată de cel mai puternic în această relaţie.

I.V.: Exact, şi atunci, trebuia făcut un pas hotărâtor. Dar, înainte de a fi realizat pasul acela, am reuşit să fac altceva şi cred că a fost esenţial pentru că, în respectarea unei tradiţii, nu cred că fusese dată o linie de undeva, de sus, linia asta de muncă era subordonată nemijlocit ministrului. Chiar şi anterior, Doicaru mergea, cum era şi normal, să raporteze ministrului. Ei, s-a moştenit sistemul ăsta şi, ulterior, situaţia s-a mai destins, când a venit Postelnicu, când a preluat şi el coordonarea unităţii, dar nu i-a acordat nici o atenţie. Nu-l învinuiesc, nu-l suspicionez, departe de mine gândul de a-l suspiciona pentru cine ştie ce, nu cred că ar fi putut să ajungă până acolo (...). Ei bine, niciodată nu poţi băga mâna în foc. Totuşi, serviciile de informaţii sunt conduse de oameni foarte inteligenţi şi nu cred că se încarcă cu balast. Ori Postelnicu putea fi un balast, nu era un om pe care să îl folo-sească, să aibă viziune, influenţă ş.a.m.d. Ei bine, bănuiesc că nu numai din lipsă de pricepere ci şi de teamă, nu s-a băgat. Nici măcar, şi asta era o chestiune care de-a dreptul m-a revoltat, nici măcar la şedinţele anuale de bilanţ ale acestei unităţi, Postelnicu nu s-a dus niciodată. De vreo două ori, l-a trimis pe secretarul comitetului de partid pe departament, care, fie vorba între noi, făcea faţă mai cu seamă momentului de după şedinţă. Şi atunci am reuşit, şi

am considerat ca pe o reuşită faptul că l-am convins că e necesar ca această linie de muncă să o am în subordine nemijlocită, motivându-i cu varii argumente, inclusiv că se leagă cu celelalte linii de muncă, până la urmă. Aveam în subordine alte două structuri de contraspionaj, Direcţia a III-a, care era unitatea de linie în materie de contraspionaj şi Direcţia a IV-a, care era tot unitate de contraspionaj, de contraspionaj militar.

A.R.: Plus că, K.G.B.-ul începuse să coopereze pe zona operaţiunilor externe cu marile servicii de spionaj ale principalelor puteri occidentale. Este bine să ne reamintim cum s-a conlucrat între Est şi Vest în chestiunea emigraţiei, acea încercare de a contrapune regimului Ceauşescu o emigraţie unită, sens în care a fost creată Uniunea Mondială a Românilor Liberi. A apărut ca din senin, cu şedinţe de constituire aproape concomitente pe trei continente. Ştiut fiind cât de strâns controla K.G.B-ul emigraţia românească, nu se putea să nu fie parte la opera comună anglo-americană, măcar cu ingredientele basarabo-bucovinene, cu care au contribuit la capitalul social al Uniunii şi prin care şi-au consolidat infiltrarea.

Crearea şi organizarea, pe baze noi, a Unităţii Speciale 0110

I.V.: Şi deci, am reuşit să realizez ceea ce a fost, după părerea mea, un pas foarte important pentru că, deja, am simţit că sunt descătuşat şi pot să fac ce am socotit că este absolut imperios necesar: crearea şi organizarea pe baze noi a Unităţii Speciale U.M. 0110. La comanda noii structuri de „contraspionaj est" [ţări socialiste], l-am adus de la Braşov pe generalul Victor Neculicioiu, un profesionist adevărat şi un om serios. Plus alţi câtiva ofiţeri care au completat schema de conducere. Nu în totalitate cum ar fi trebuit, căci am avut şi nereuşite pe care le regret cât oi fi, regret că m-am lăsat păcălit. Mi-au fost împinşi nişte oameni care se compromiseseră în activitatea de informaţii externe. Nu-i

ştiam prea bine, dar mi-au fost recomandaţi, foarte interesant, nu mă pronunţ. Oricum, una peste alta, lucrurile au căpătat deja un alt conţinut, o altă orientare, iar rezultatele au început să fie vizibile.

A.R.: Dacă nu mă înşel, atunci aţi putut constata că în baza operativă a liniei de muncă erau foarte mulţi octogenari şi nonagenari, foşti combatanţi ai Cominternului, din generaţia lui Walter Roman, Ghizela Wass şi alţi voluntari în războaiele civile ale perioadei interbelice, unii prin Spania, alţii anterior prin Uniunea Sovietică.

I.V.: Corect. Una dintre primele măsuri a fost refacerea bazei de lucru. Reconsiderarea întregii baze de lucru. Adică erau menţinuţi veteranii ăştia, fiindcă unii dintre ei erau totuşi activi, nu puteam să renunţăm la supravegherea lor. În schimb, forţele tinere care se afirmau, şi se afirmau cel mai mult, erau neglijate. S-a revăzut baza de lucru, s-au redirecţionat liniile de activitate, iar rezultatele nu au întârziat să apară. Oricum, putem să spunem că am fost, aici în zona noastră, singura dintre ţările socialiste care am creat o astfel de structură. Din ceea ce intuiam, mi s-a confirmat apoi, am aflat de la sursă, că şi China, din câte am putut discuta cu chinezii cu privire la activitatea pe spaţiile acestea, deşi erau destul de închişi, să zic aşa, dar evident a rezultat că şi ei aveau o linie de muncă puternică pentru spaţiile ţărilor socialiste. În rest, niciuna din celelalte ţări socialiste nu aveau un serviciu de contraspionaj pe spaţiul ţărilor socialiste, aşa cum am avut noi. Era absolut necesar, pentru că unele dintre ţările acestea surori voiau să ne lucreze în „foi de viţă", cum se spune.

A.R.: E foarte important ceea ce spuneţi pentru că acesta era un motiv suficient de temeinic, dar şi un fapt de neevitat din partea serviciilor sovietice, care, în acest fel, au identificat în generalul Vlad pe cel care a organizat şi a pus în operă contraofensiva coordonată împotriva spionajului şi subversiunii

antiromâneşti duse de la Moscova. Şi-au zis că sunteţi omul care are de gând să-şi facă treaba şi, în acest fel, le încurcă planurile.

I.V.: Eu nu ştiu cum au răbdat până la urmă.

A.R.: *Dar de luat în cătare, v-au luat. Asta este cert.*

I.V.: Asta e clar, dar nu ştiu cum au răbdat şi, acum vorbind între noi, nu vreau să se interpreteze altceva, dar cred că evenimentele s-au succedat cu o asemenea repeziciune şi momentele foarte prielnice nu s-au mai ivit, că de suprimat, e limpede că ar fi urmat să mă suprime, asta este un lucru evident. Şi aşa, de vreo câteva ori, am fost pe linia de cătare a puştii.

A.R.: *Va trebui să trecem în revistă cele şase sau şapte, dacă nu mai multe momente în care s-a încercat suprimarea dumneavoastră fizică. Asta separat. Acum, rămânând tot aici, pe zona confruntării cu serviciile sovietice, sigur au fost trei, patru, cinci, poate mai multe acţiuni notabile ale noastre, ale Departamentului Securităţii Statului, unde sovieticii au fost descoperiţi şi nu se aşteptau la eşec. În confruntarea din anii ce au precedat evenimentele din decembrie 1989, despre vreo două sau trei operaţiuni a început să se mai scrie în literatura străină, în mod deosebit în cea britanică dedicată istoriei K.G.B.-ului.*

Acum, judecând după două decenii şi jumătate, oare operaţiunile astea mai mari, care au fost demantelate, reţeaua lui Volodin, „scrisoarea celor şase" şi altele, nu puteau să fie, în acelaşi timp, şi un front de lucru deschis Securităţii, pentru ca ei să lucreze mai în adâncime pe alte direcţii, pentru pregătirea evenimentelor din decembrie?

I.V.: Teoretic este foarte posibilă o asemenea concluzie. E una din metodele care se utilizează şi nu cred că le-a putut scăpa, dar...

A.R.: *Adică să îşi valorifice eşecul într-un succes. Bine, aici ne-au prins, le-am dat, i-am pus pe o pistă, ei acum se ocupă de asta şi noi avem cale liberă în altă parte.*

I.V.: E foarte interesant cum s-a pus problema, având însă în vedere două aspecte ale chestiunii, întâi faptul că

mai toţi protagoniştii evenimentelor din decembrie au fost în atenţie şi au rămas în atenţie tot timpul, unii dintre ei apărând şi în cazul Băcanu-Volodin, deci se poate spune că nu i-am scăpat pe cei principali şi, cred că le-am pricinuit, după părerea, una dintre pagubele cele mai mari pe care ei le-au putut suferi în perioada respectivă aici la noi.

Participarea sovieticilor la evenimentele din decembrie 1989 a fost cu trupe speciale

A doua idee, care se alătură la cea dintâi, este aceea că participarea lor la evenimentele din decembrie s-a făcut cu trupe. Au venit cu batalioane şi deci nu şi-au bazat proiectele, planurile doar pe reţeaua din interior. Fără îndoială că şi aceia care au venit în formaţie de la Moscova, trebuiau să intre în legătură cu cei din teritoriu, unde au avut depozite de armament, prevăzute staţionări pentru regrupare şi pentru proiectarea acţiunilor ce urmau să fie dezlănţuite. Aceasta este altceva. Dar nu a fost o masă de luptători, care să fi ieşit în faţă şi să fi opus rezistenţă.

Prin urmare, eu cred că a fost unul din momentele când securitatea a putut să demonstreze, pe de-o parte, că şi coloşilor acestora care însemnau spionajul sovietic şi, pe de altă parte, spionajul american, cărora, aproape concomitent le-am dat nişte lovituri usturătoare. Pentru că au fost demascaţi, ca să zic aşa, oameni esenţiali din reţelele pe care le aveau şi asta s-a întâmplat aproape simultan.

Până atunci, îţi aduci aminte că, ani de zile nu s-a putut demonstra concret, nu au fost prinşi asupra faptului. Ori de astă dată lucrurile erau foarte limpezi, aşa încât, dacă e să judecăm nu neapărat sentimental şi cu părtinire, putem spune cu mândrie justificată că ceea ce s-a făcut în anii 1988-1989 pe linia combaterii serviciului de spionaj sovietic a fost o reuşită, ca şi la ceilalţi din Vest.

Sigur că nu aş vrea să mai reiau cele ce s-au întâmplat

în zilele când s-a trecut la arestarea mea şi nu ştiu dacă treaba asta noi nu am mai ...

A.R.: Nu. Momentul efectiv consumat atunci, acolo, nu l-aş relatat.

I.V.: Nu l-am relatat. Atunci acest moment merită să îl luăm de la început. Am rămas la sediul Comitetului Central până în seara zilei de 23 decembrie. În tot cursul zilei respective am fost bombardaţi, şi generalul Guşă şi eu, cu cereri exprese, cu ordine ca să plecăm la Ministerul Apărării Naţionale. Deja se prefigurau vreo două-trei centre de putere şi, probabil, autorii principali ai loviturii de stat îşi dăduseră seama că e periculos să se consolideze aceste centre de putere, altele decât cel pe care îl reprezentau ei, în principal, cei de la televiziune, că acolo era nucleul, Iliescu, Brucan, Roman şi cei care mai erau pe lângă ei.

A.R.: Acolo era comunicarea. Ţara, de acolo, percepea de fapt actul de conducere.

I.V.: Perfect adevărat. Al doilea centru de putere, ăsta era centrul care aş putea zice că avea chiar putere efectivă, relaţiona la Ministerul Apărării Naţionale.

A.R.: Şi despre care nu se ştia în ţară.

I.V.: Încă nu se ştia. Acesta era reprezentat de Atanasie Stănculescu[40] care moştenise puterea prin ceea ce hotărâse Ceauşescu, când după moartea lui Milea, i-a ordonat să preia conducerea Ministerul Apărării. Numirea lui Stănculescu la conducerea Ministerului a făcut-o Ceauşescu, deşi în mod regulamentar, succesiunea trebuia să fie la Guşă. El era primul adjunct al ministrului şi şeful Statului Major. Având

[40]Victor Atanasie Stănculescu (n. 10 mai 1928, Tecuci, judeţul Galaţi - d. 19 iunie 2016, Ghermăneşti, judeţul Ilfov); 1981-1986, adjunct iar între 1986-1989, prim-adjunct al ministrului Apărării Naţionale pentru Înzestrare. În decembrie 1989 a fost trimis pentru restabilirea ordinii la Timişoara, fiind numit Comandant Militar Unic al forţelor de represiune, fiind supervizat politic de generalul Ion Coman, secretar al C.C. al Partidului Comunist Român şi şef al Secţiei C.C. pentru probleme militare, justiţie şi afaceri interne.

în vedere că Guşă era la Timişoara, prins cu ce era pe acolo şi, pornind şi de la încrederea pe care Ceauşescu o avea, incontestabil, mai mult în Stănculescu decât în Guşă, i-a ordonat genera-lului Stănculescu să vină imediat la Bucureşti. Despre acest ordin lui Milea nu i-a spus nimic, adică e un lucru tulbură-tor, revoltător chiar. Tu comandant, tu şef, tu ministru, eşti pus în faţa faptului implinit. Este chemat subalternul tău, trimis de tine în misiune la Timişoara, că trimiterea lui Stăn-culescu s-a făcut de către Milea. Stănculescu a solicitat el însuşi să fie trimis la Timişoara. Ceauşescu validase numai propunerea lui Milea de trimitere la Timişoara a unei grupe operative, dar Stănculescu s-a dus la Milea şi i-a spus că, având în vedere că el fusese într-un control la întreprin-derile care furnizau materiale militare pentru export şi le cunoaşte, socoate că prezenţa lui e foarte oportună acolo şi, desigur că, i-a zis: „Bine, du-te!" Şi s-a dus şi s-a aşezat lângă Ion Coman. Nu s-a mai dezlipit de Coman, decât în nişte momente care, mai târziu, s-au dovedit a fi fost de natură să îl ducă la Jilava pentru câţiva ani.

A.R.: Se pare că Stănculescu cunoştea zona de operaţiuni din Timişoara din anul 1956, când a disciplinat mişcarea studenţilor de solidarizare cu evenimentele din Ungaria...

I.V.: Da, este adevărat. Datele problemei se schimbase-ră fără îndoială, dar elementele de topografie nu.

A.R.: Dar atunci, a dat el ordinele despre care Coman îi raporta lui Ceauşescu: „La Timişoara se trage, tovarăşe secretar general!"

I.V.: Da, aşa este.

Generalului Vlad i se pregătise lichidarea într-o ambuscadă

Revenind deci, şi Guşă şi eu am primit mereu somaţii ca să mergem la Ministerul Apărării Naţionale. Guşă, la un moment dat mi-a spus: *„Eu trebuie să mă duc. Primesc ordine*

peste ordine. Trebuie să mă duc." E drept, şi eu l-am încurajat să meargă să preia atributele funcţiei, pentru că aici nu putea să şi le exercite aşa cum trebuie, nu avea aparatul de care să dispună. După care s-au intensificat şi cererile de prezentare a mea la Ministerul Apărării. Între timp venise la Comitetul Central şi Mazilu, încă bandajat după întoarcerea de la Alexandria. Şi el începuse aici să îşi creeze un fel de comandament, înconjurat fiind de fel de fel de din ăştia veniţi de pe stradă.

A.R.: Dar Mazilu a avut şi o deviză: „Trageţi în tot ce mişcă!"

I.V.: Da, a zis-o. Mai ales acelora care trăgeau pe culoarele Comitetului Central, unde şi eu era să îmi pierd viaţa, prima dată. Şi, la un moment dat, am spus *„Eu plec, nu mai pot rămâne!"* El, nu şi nu. Îmi dădeam seama că, poate, era mai periculos să fi rămas acolo, mai periculos pentru ce aveam eu de făcut, decât să fi mers dincolo, unde, de fapt, eram într-o postură de semi-prizonierat. De acolo, de la Ministerul Apărării nu am mai putut pleca, decât în anumite momente şi pentru lucruri bine determinate. Cum am ajuns acolo este altă poveste... Am aflat şi eu din relatarea pe care i-ar fi făcut-o Stănculescu lui Alex Stoenescu şi mai nu ştiu cui, a relatat public şi generalul procuror Voinea că pe drum se constituise o ambuscadă în care urma să fiu omorât.

A.R.: Va trebui să revenim asupra momentului.

I.V.: Dar, am ajuns acolo şi am început lucrul cu Guşă, în acelaşi birou, la Ministerul Apărării Naţionale.

A.R.: Interesant, deci, din nou împreună cu generalul Guşă în acelaşi birou.

I.V.: Da, cu Guşă, în acelaşi birou. Era cumplit, după nu ştiu câte nopţi în care nu am închis ochii şi nici nu mâncasem. În împrejurări din acestea de maximă tensiune poate că fiecare om la fel se comportă, eu nu mai simţeam nevoia de nimic, din punct de vedere fiziologic, hrană nu,

apă din când în când, altceva nu. Până în momentul când, aflându-mă la Militaru, primesc un telefon de la unul din locţiitorii şefului USLA, deoarece Ardeleanu, şeful acestei unităţi pe care eu l-am promovat, a plecat în nişte condiţii foarte imputabile lui de la informaţiile externe, unde fusese trimis după trădarea lui Pacepa, ca să întărească munca pe această linie. Nu ştiu cine făcuse selecţia acelor oameni pentru că cei mai mulţi s-au dovedit a fi inapţi pentru această muncă. Ardeleanu, însă, prin felul său de a fi fost, poza într-un ins doct, pregătit, stăpân. În realitate, era un om foarte slab iar ca pregătire nu era strălucit. Poate tocmai prin goma pe care o avea, voia să acopere acele foarte grave trăsături, mari slăbiciuni pe care le avea.

Din ziua de 22 decembrie de la prânz, după fuga lui Ceauşescu, el [Ardeleanu] a fost chemat de mine la Comitetul Central, pentru că aveam câteva formaţiuni USLA [încă din perioada când era prezent şeful statului, pentru ceea ce aveam de făcut noi acolo], dar el a rămas în continuare acolo [la Ministerul Apărării Naţionale], unde a realizat că e locul unde se fac cărţile, deşi ar fi trebuit să se întoarcă la unitate pentru că, slavă Domnului, avea şi ţara nu numai punctul ăsta de la Bucureşti.

A.R.: Până în aprilie a stat acolo.

I.V.: Da, şi s-a ataşat de Stănculescu. Nu s-a mai desprins de Stănculescu. Aveam nevoie de el, nu l-am putut aduce unde eram eu, a trebuit să dau ordin să vină Gherghina, colonelul Gherghina care era locţiitor.

Planul asasin de lichidare a efectivelor U.S.L.A. şi ale Direcţiei a V-a

Eram, deci, în biroul lui Militaru când m-a sunat Bliorţ, celălalt locţiitor şi îmi spune: *„Tovarăşe general, am primit ordin să scoatem unitatea la revista de front"*, *„Cum adică, unde?"* Revista de front presupune scoaterea unităţii cu tot

ce are ea, inclusiv marmitele de la bucătărie, să zic aşa, şi să traversezi Bucureştiul până în parcul de instrucţie Ghencea. Zic: *„Stai aşa. Stai să mă lămuresc. De unde ai primit ordinul?" „Păi de la tovarăşul colonel Ardeleanu, de la tovarăşul Militaru."* Era, deci, în biroul lui Militaru. Pe un fotoliu în biroul respectiv stătea şi se făcea că nu mă vede, Ardeleanu, mă rog mototolit, să zic aşa, pentru că mai înainte se întâmplase nenorocirea cu cei care fuseseră tot de el chemaţi şi lichidaţi şi profanate cadavrele, ceva care mi-e foarte greu să mai îmi aduc aminte şi să descriu ce am văzut când m-am dus în stradă să văd în ce hal erau. Trosca decapitat, capul pus lângă trup şi batjocorit cu resturi de ţigări stinse în globurile oculare. Ceva nu ştiu... Am gândit atunci: oare suntem în România? Oare cei care au făcut lucrurile astea oribile or fi români sau ce puteau să fie?

A.R.: În acest context cu U.S.L.A. anatemizată ca teroristă, cu Trosca şi oamenii săi lichidaţi sub pretextul că ar fi venit special să atace Ministerul Apărării, unitatea urma să defileze prin tot Bucureştiul, erau sute de oameni...

I.V.: Era limpede că se organiza o nouă provocare. Atunci era clar că pe baza unei gândiri, a unui plan sau pur şi simplu instantaneu, pentru că armele erau răspândite peste tot. Erau purtători de arme, fel de fel de inşi. Te şi mirai că vedeai şi copii cu câte o armă de gât şi, atunci, îi spun lui Militaru: *„Tovarăşe general, mi se spune că U.S.L.A. a primit ordin să iasă la revistă de front." „Da, eu am dat ordin!" „Tovarăşe general, nu este posibil ca unitatea să traverseze Bucureştiul cu tot ce are, tehnica de luptă, în condiţiile în care noi nu putem controla oraşul." „Nu, tovarăşe! Să facem cum am spus!"*

Dacă am văzut că nu ajung la niciun rezultat, i-am dat telefon lui Iliescu. A fost, de fapt, ultima oară când am mai vorbit cu Iliescu: *„Iată ce se întâmplă. Va fi un lucru care îmi este greu să îl previzionez. Nu ştiu cine îşi poate asuma răspunderea unei asemenea crime, vă rog cereţi-i domnului general*

Militaru să revină asupra ordinului." Şi m-am dus înapoi. Între timp, probabil că primise telefon de la Iliescu, că-mi zice: *„Ei, şi cum crezi dumneata că se poate face revistă de front pentru că ţin să facă revistă de front? " „Tovarăşe general, foarte simplu, se face la unitate"*. De fapt cel mai adesea aceste reviste de front se fac în incinta unităţilor respective. *„Vă rog să participaţi la această revistă. Eu mă pun chezaş pentru viaţa dumneavoastră, merg în faţa dumneavoastră, să realizăm revista de front." „Nu, eu nu merg. Să meargă cu dumneavoastră generalul Hortopan."* Şi am plecat cu Hortopan la U.S.L.A, unde s-a realizat revista de front.

Este o întâlnire memorabilă, poate ar trebui găsit filmul.

A.R.: Este pe Internet, pe Youtube.

I.V.: Şi poate câteva secvenţe ar merita să fie luate de acolo. După care, structura unităţii în perspectivă era deja prefigurată. Venise un colonel de la armată, nu mai ţin minte...

A.R.: Colonelul Zătreanu.

I.V.: Dar mi se pare că a fost un om cu minte. Nu a creat probleme. Ardeleanu se ţinea de burtă că nu ştiu ce are. De acolo am plecat la Direcţia a V-a, pentru că şi Direcţia a V-a, între timp, primise ordin să vină la revista de front, deci U.S.L.A. şi Direcţia a V-a trebuiau să se întâlnească pe câmpurile de la Ghencea. E clar că se punea la cale un masacru. Efectivele Direcţiei a V-a erau adunate, cât au putut să fie adunate, de pe unde erau, în autobaza de lângă Guvern. Am făcut şi acolo ce era de făcut. În împrejurările astea s-a ataşat, uite că îmi scapă pe moment numele lui, cel care mai apoi a devenit unul din principalii conducători ai Frontului Salvării, un inginer...

A.R.: Inginerul Mihai Montanu.

I.V.: Aşa, Montanu...

A.R.: Care trebuia să fie directorul Serviciului Roman de Informaţii. Şi el adică.

I.V.: Da?!

A.R.: Era printre cele trei propuneri. Montanu pentru că se remarcase în timpul evenimentelor, generalul procuror Gheorghe Diaconescu, ca recompensă pentru trimiterea în fața justiției a foștilor mentori și tovarăși ai lui Ion Iliescu, și Virgil Măgureanu, al treilea.

I.V.: Montanu mi s-a ataşat de atunci de când am plecat de la Ministerul Apărării Naționale la U.S.L.A. S-a înghesuit în maşina în care am plecat. Trebuia să fim făcuți praf. Şoferul, şi sub emoții, şi obosit, un şofer de la armată a lui Hortopan. Şi în maşină, o Dacie, în față era şi Hortopan. Eu eram în spate şi l-am luat lângă mine pe Montanu. Lângă noi un soldat, care nu ştiu ce făcea pe acolo...

A.R.: Sau poate era numai în uniformă de soldat.

I.V.: Sau poate era numai în uniformă de soldat, că era cam bătrâior la față. Când a fost să traversăm bulevardul în apropierea Bisericii Armeneşti, ocoleşte linia tramvaiului 5, maşina în care ne aflam a nimerit exact la jumătatea liniei, când venea tramvaiul în viteză. A fost o minune că nu ne-a făcut praf.

Cum spuneam, am fost la U.S.L.A. şi apoi am mers la Direcția a V-a, care nu a mai defilat, mai mult ca sigur pe ultimul drum ce le fusese pregătit de Militaru, tocmai la Ghencea. Pe urmă, Direcția a V-a, după câte am aflat, a fost transferată, în parte, în arestul Miliției Capitalei.

A.R.:Şi în sala de sport a Securității Municipiului București.

I.V.: Altă parte la sala de sport...

A.R.: Ați revenit la Ministerul Apărării Naționale...

I.V.: Deci, m-am întors şi după ce am revenit, din nou, m-am dus la Militaru. L-am informat cum au decurs cele două, aşa numite, reviste de front şi, iarăşi, i-am spus: *„Tovarăşe general, eu nu pot să conduc un colos care e Ministerul de Interne cu un telefon de pe biroul generalului Guşă. Nu am nici măcar un subofițer care să înregistreze ordinele pe care le dau, să rețină dispozițiile pe care le dau, să am o evidență pentru urmărirea acestor dispoziții. Trebuie să mă întorc la minister."*

„Nu se poate, sunteți necesar aici!" Că... hâr, ca mai... Mi-am dat seama că trebuiau să mă țină sub control, că dacă plec, cine știe ce lovitură de stat pun la cale, pentru ca, în sfârşit, în ziua de 28 decembrie, seara, să reuşesc să obțin acordul şi să mă întorc la minister.

Sigur, la minister un munte de probleme de văzut, de rezolvat, de lămurit. Dar problema problemelor, care ne apăsa din toate părțile era diversiunea aşa numiților terorişti. Unde erau, cine erau, mai cu seamă, fiindcă noi eram cei acuzați permanent. Am convocat o parte din şefii de unități pe care i-am socotit apți, ca să port o discuție cu ei. Ai fost printre cei mai importanți prezenți acolo şi am început elaborarea acelui plan pentru depistarea teroriştilor, incluzând verificări asupra tuturor purtătorilor de arme, ca să zic aşa. Pe noi ne-am pus în cap de listă, că mulți s-au întrebat: *„Ce înseamnă asta?"* Că au zis că s-au găsit nişte ciorne prin dulapul meu, prin casa de fier şi au întrebat: *„Dar din moment ce ați spus aici că verificați Direcția a V-a, verificați nu ştiu ce altă unitate, U.S.L.A., înseamnă că astea au tras."* Nu, trebuia să le verificăm pentru că erau unitățile care aveau armament în posesie şi la rigoare trebuiau să îl folosească. Motiv pentru care, atunci, toți cei care aveau armament şi muniție, erau din oficiu supuşi verificării. Şi aşa am încheiat...

A.R.: Atunci a fost realizat un dosar cu fişele verificării stării armamentului şi muniției pe fiecare unitate, un dosar încheiat, şnuruit şi parafat după toate regulile arhivării. M-ați făcut responsabil de păstrarea acelui dosar. Pe la jumătatea lunii ianuarie, când au bătut apropouri la folosirea armelor, le-am spus: „Poftiți, rezultatele verificărilor!" Au avut tot timpul la îndemână dosarul şi pot spune, şi o spun cu convingere, nu a picat bine, pentru că acest dosar a fost şi înregistrat şi nu putea fi făcut dispărut. De asemenea, a deranjat şi faptul că li s-a predat cu proces verbal şi cu martori la predare...

I.V.: Foarte inteligent. Am rămas la minister din noaptea de 28/29 decembrie şi până în ziua de 31 decembrie, la prânz. Mă înţelesesem cu Militaru că, în ziua de 31 decembrie la ora 12, să mă duc la minister, la el, că deja Departamentul Securităţii Statului trecuse în subordinea, formal, de acum, a Ministerului Apărării.

A.R.: Fusese emis în acest sens un decret cu data de 26 decembrie. Din ordinul şi sub coordonarea Dumneavoastră nemijlocită, generalul Ţencu şi colonelul Gherghina au lucrat la draftul de restructurare şi reorganizare a departamentului, pe noile direcţii de activitate. Se emiseseră noile legitimaţii, se reglase portul uniformei şi schimbarea de culoare a petlităelor. Era rezolvată, deci, una din problemele mai urgente ale momentului, care să deblocheze activitatea, reorganizarea noului serviciu de informaţii, aţi dat drumul şi la două sau trei buletine de informaţii, cu grozăviile care se petreceau în judeţele din Ardeal, unde era acea vendetă sângeroasă împotriva reprezentanţilor autorităţilor şi de profanare a însemnelor oficiale ale statului român. Ca parte specială, din câte îmi aduc aminte, cu colonelul Ardeleanu, care s-a lăsat mai greu, dar cu colonelul Zătreanu, în principal, care a fost totuşi receptiv la comenzi, mai înţelegător şi chiar mai inteligent în comportament decât alţii, cu colonelul Morariu, din partea Direcţiei de Anchete Penale, era pregătit draftul de plan pentru clarificarea diversiunii teroriste şi, îmi aduc aminte că, în prealabil echipe de ofiţeri, dintre cei mai inteligenţi şi cu bune contacte prin spitale şi alte obiective din Capitală, făcuseră nişte investigaţii şi veniseră cu o sumă de informaţii din teren. Era, deci, închegat un plan pe baze factuale. Acolo erau anexate şi nişte fotografii luate din zona Comitetului Central, la o fereastră deschisă a blocului „Romarta" se putea identifica trăgătorul. Mi-aţi dat spre păstrare clişeele fotografiilor developate de colonelul Cristescu de la Serviciul foto-chimie al Unităţii Speciale „T". Aşa cum eu am relatat, ulterior, în data de 14 ianuarie am fost întrebat de generalul Logofătu unde sunt clişeele, el ştia că mi-aţi ordonat să le păstrez. I-am confirmat că le am. Mi-a cerut să

cerific şi să reconfirm. Ceea ce am şi făcut. După care mi-a trimis un autoturism cu escortă armată ca să-i duc clişeele, acestea fiind preluate, în prezenţa sa, de către generalul procuror Gheorghe Diaconescu. Colonelul Ardeleanu era şi el acolo.

În opinia mea, v-aţi pregătit pentru acea întâlnire cu câteva ieşiri tare grele şi dificil de supus analizei conducerii provizorii a statului şi noului ministru al apărării. Rămâne de văzut dacă le-a şi tratat cu atenţia cuvenită...

I.V.: O să-ţi spun ceva mai încolo... Deci, mă înţelesesem cu Militaru ca să mă duc a doua zi, pe 31 decembrie, la prânz, la ora 12.00, să-i prezint dosarul şi planul pentru depistarea teroriştilor, clarificarea problemei teroriste şi cu celelalte documente. La ora 12 fără ceva, deci eram încă în sediu, nu plecasem, primesc telefon de la adjutantul generalului Militaru, care era un colonel plin. Fusese şeful transmisiunilor armatei şi se instalase acolo, l-a lăsat în poziţia asta, era penibil, pur şi simplu, omul acesta de o slugărnicie fără seamăn. Stătea în poziţie de drepţi la colţul biroului lui Militaru, lângă masa cu telefoane şi nu făcea altceva decât să ridice receptoarele de la telefoane să i le pună la ureche lui Militaru. Militaru nici măcar nu mai punea mâna pe telefoane. Pe colonelul ăsta îl avea acolo care făcea treaba asta. Îmi scapă numele acuma.

A.R.: Cerbu, cumva?

I.V.: Ăsta era. Exact.

A.R. A preluat ulterior, pentru scurt timp, Comandamentul pentru Tehnică Operativă şi Transmisiuni al D.S.S. la Comandamentul Transmisiunilor Ministerului Apărării Naţionale. El a plimbat presa străină prin Unitatea Specială „T" şi la punctele de interceptare exterioare amplasate în unele obiective de interes strategic.

I.V.: Mă sună colonelul Cerbu: *„Tovarăşe general, tovarăşul general Militaru a ordonat să veniţi la ora 13."* *„Mulţumesc."* Am mai stat. Am mai discutat cu cei cu care pregătisem documentele. În fine, la ora 13.00 primesc din nou telefon de

la colonelul adjutant: *„Tovarășul general este într-o activitate... vă roagă să veniți la ora două."* La ora 13.30 am plecat. Între timp mi se comunicase să duc cu mine adjuncții și pe șefii Direcției a IV-a, pe generalul Gheorghe Vasile. Pentru că așa mi s-a spus: *„Trebuie să discutăm și problemele legate de sărbătorile care vin, măsurile care se impune a fi luate, să fie pregătiți și adjuncții dumneavoastră și generalul Vasile să raporteze măsurile pentru asigurarea securității în perioada asta."* La prima vedere nu mi-a trezit o anumită suspiciune, dar, stând mai apoi și reflectând, mi-am dat seama că ceva este necurat în toată treaba asta. Eu, de altfel simțeam că dacă nu astăzi, atunci mâine se va întâmpla ceva, care va fi hotărâtor. Am plecat. Înainte de a pleca însă, am hotărât ca pe generalul Alexe să nu îl iau cu mine. Venise din spital, era bolnav cardiac și pentru protecția lui, să nu fie supus la stres, parcă bănuind ce urma să se întâmple. I-ar fi fost fatal, un ceas mai devreme decât i-a fost în realitate și i-am spus: *„Uite, zic, am hotărât că tu să rămâi aici, trebuie să rămână cineva să țină lucrurile în mână." „Tovarășe general, dar de ce nu mă luați și pe mine?"* El s-a simțit cumva marginalizat, a crezut că, probabil, acolo o să mergem ori pentru decorații, ori pentru avansări în grad și el săracul, era dat uitării. După ce m-am întors de la închisoare și l-am întâlnit i-am zis: *„Uite, vezi, cred că ai avut destul timp, patru ani, să te gândești că ceea ce am hotărât atunci, ți-a fost favorabil, pentru că dacă mergeai cu noi acolo, nu știu dacă stăteai patru ani cât am stat eu, dar câteva luni bune stăteai prin niște beciuri, pe unde a trebuit să supraviețuiesc eu."* În fine, s-a lămurit. Păcat că a plecat definitiv și prea devreme.

Arestarea sub steag străin a generalului Vlad

Mergând pe drum, eu eram singur în mașină, ceilalți erau câte doi în mașină. Aveam aparatul de radio deschis și la un moment dat aud *„Transmitem un comunicat important*

pentru țară..." sau ceva în genul acesta. Și se continuă: *„În această dimineață șeful Departamentului Securității Statului, generalul Iulian Vlad, adjuncții lui și alți generali de securitate au fost arestați."* La volan era șoferul, plutonierul major Radu, îl știi. Săracul, a început să tragă de volanul mașinii, și-a pierdut controlul. Încerc să-l liniștesc: *„Stai așa, trage pe dreapta și liniștește-te, probabil că este o greșeală, nu trebuie să îți faci probleme. Dacă e vorba de ceva, cel care va avea de tras, probabil, o să fiu eu, nu o să ți se întâmple nimic."* Dar din păcate, săracul, și lui i s-a întâmplat, pentru că atunci când am ajuns la porțile ministerului, după ce am intrat și am făcut câteva zeci de metri, i s-a făcut semn să o ia pe o anumită alee, să oprească, ceea ce era nefiresc, noi trebuia să mergem pe alt drum. Vine ofițerul de serviciu și, politicos, salută și îmi raportează: *„Știți, pentru măsuri de siguranță să parcurgeți drumul ăsta pe jos." „Bine, parcurg drumul pe jos".* Așa s-a întâmplat și cu cei care erau în spate, iar pe Radu, am înțeles că imediat l-au dat jos de la volan, l-au reținut și l-au dus în fortul de la Măgurele și nu știu cât timp a stat acolo, a dat cu subsemnatul, ce l-or fi întrebat nu știu, ce a declarat nici asta nu știu.

Am ajuns la cabinetul ministrului. Când am intrat la cabinet, pustiu. Și antecamera, și biroul șefului de cabinet pe unde trebuia să trec, pustiu, nu era nici țipenie de om. M-am uitat la cei cu care venisem, ei s-au uitat la mine. Zic: *„Hai să mergem mai departe, să intrăm în biroul ministrului."* Într-adevăr, în biroul ministrului ne aștepta Gelu Voican Voiculescu și generalul Vasile Ionel, care deja fusese numit șef al Marelui Stat Major. Ne salutăm ceremonios, ne așezăm la masa de consiliu și Gelul Voican Voiculescu începe: *„Domnule general am vrea să-l ascultăm mai întâi pe generalul Vasile, să ne spună ce măsuri ia Direcția de Contrainformații cu prilejul sărbătorilor, a Anului Nou."*

Vasile, un om foarte serios care se pregătise, își făcuse un plan și a dat să raporteze. Este oprit: *„Nu, nu, foarte scurt.*

Esența." Mi-am dat seama că era ceva formal. S-a uitat la Vasile Ionel, ăsta a dat din cap că e de ajuns, și atunci i-a zis: *„Poți să pleci."* Urmează Bucurescu, pentru unitățile interne. Nici nu termină o frază, două: *„Mulțumesc, și dumneata poți să pleci."* Eu eram de acum absolut convins că după ușă era gâdele, cum se spune. A urmat Stamatoiu. Ce să spună despre unitățile externe? Ce treabă aveau ei, da, mă rog. A încropit câteva fraze acolo și la fel: *„Mulțumim, puteți pleca."* Am rămas numai noi. Ei doi și cu mine. Mi se spune: *„Domnule general..."*. Simțeam că trag de timp, pentru că era totul cronometrat, totul trebuia să se desfășoare în anumite unități de timp și o să se vadă de ce. Le-am prezentat planul. *„Am venit pentru că așa am stabilit cu tovarășul ministru să prezint programul pentru acțiunile de depistare a teroriștilor..."* *„A, da!"*. Nu cred că înțelegea ceva, dar cred că nici nu a vrut să înțeleagă. A luat și planul, l-a dat lui Vasile Ionel, dar nici nu l-a mai deschis. L-a pus direct pe masa lui Militaru. Normal, întreb și eu: *„Cum rămâne? Noi ce facem?"* *„Va trebui să discutăm cu domnul ministru, să vedem ce facem."*

Deci, nici cea mai mică atenție. Mi-am dat seama că această chemare fusese pur și simplu programată, cum fusese ea în discuția cu Militaru, dar folosită de data aceasta pentru cu totul alt scop. Se ridică Gelu Voican Voiculescu: *„Domnule general, ne vedem după sărbători, vă doresc la mulți ani!"* Dar, mi s-a părut a fi foarte accentuat finalul urării „mulți ani", se dorea a mi se transmite ceva cu accentul pus pe *„mulți ani"*. Se ridică și Vasile Ionel, la fel, și mă îndrept spre ieșire. Când deschid ușa, să ies din cabinet, în antecamera ministrului, unde, când venisem nu era țipenie de om, de data asta era un grup de vreo zece militari îmbrăcați în uniformă de război cu casca, cu masca, cu arma, cu baioneta, cu tot ceea ce implică ținuta respectivă, generalul Hortopan și un locotenent-colonel de infanterie. Hortopan face doi pași spre mine și zice: *„Tovarășe general, am ordin să vă*

percheziționez." Zic: *„Dar de ce trebuie să mă percheziționați?"* *„Pentru că sunteți arestat."* *„Da, sunt arestat"*.

A început să mă caute pe la buzunare. I-am pus mâna pe epolet, că eram în uniformă, și i-am zis: *„Tovarășe general nu se face, nu se cade ca dumneavoastră să faceți lucrul ăsta. Dacă trebuie să fiu percheziționat, să mă percheziționeze dânsul, locotenent-colonelul"*. Și-a dat seama și, imediat, s-a retras. Mi-am scos cheile din buzunar, zic: *„Astea sunt cheile de la fișetul meu, de la casa de fier, dar sunt și cheile de la mine de acasă, sunt toate atașate pe această legătură. Asta e portmoneul... în care aveam o sută și ceva de lei și nu știu dacă mai am ceva prin buzunare, poftiți!"*. Am fost înconjurat de grupa de soldați, luat între arme și scos din biroul respectiv, apoi pe culoar, spre ieșire. Dar, din clădirea de alături, unde era sala de protocol, la o fereastră de la etajul întâi, se aflau generalul Militaru, ambasadorul sovietic Evgheni Tiajelnikov și de la o distanță de 10-15 metri, în linie dreaptă, m-au văzut și i-am văzut. Sigur, nu știu ce au discutat după, atunci erau ca niște stane de piatră, care mă fixau pe mine cum sunt dus sub escortă și la alți nu știu câți metri, mă aștepta TAB-ul personal, unde am fost introdus între puști, căci erau niște soldați cu armele cu baioneta pusă și în tanc, ca nu cumva... Nu știu ce era în mintea celor care au organizat toată treaba asta. Fiind în tanc, ce puteam să fac? Mi-am dat seama că și anunțul acela la radio nu a fost poate întâmplător.

A.R.: *Evident că nu.*

I.V.: Au gândit probabil că...

A.R.: *O luați pe variantă și...*

I.V.: O iau pe variantă și mă pierd prin pădurile patriei.

A.R.: *O dezertare de sub escortă. Nu v-ați supus somației și expresia de antologie a complotistului Militaru, când își racola adepții și era în căutare de o armă de asasin profesionist: „Pac, pac și gata!"*

I.V.: Ar fi fost cea mai bună dovadă că ăsta [gen. Vlad] e capul tuturor vinovaților. Așa s-au petrecut lucrurile.

A.R.: Şi mai e un amănunt foarte important. Era acolo şi o limuzină de protocol cu drapel, o „Ceaika" cu drapelul roşu, cu secera şi ciocanul, al Uniunii Sovietice.

I.V.: Exact.

A.R.: A fost o arestare cu ceremonial sub drapelul unei mari puteri. Asta spune totul. Spune foarte mult. Operaţiunea arestării a fost concepută, realizată şi supervizată sub steag străin. Ori înţelegerea cu străinii, pentru astfel de treburi, trădare se cheamă!

I.V.: Să zic că ar fi putut fi o coincidenţă, asta în măsura în care, ar fi fost în sala de protocol, ar fi stat cu ferestrele închise, dar nu să participe stând la geam.

A.R.: Probabil că acolo s-au mai făcut nişte completări, nu îi chema singur, cheamă-l şi pe ăla şi pe ăla, cheamă-l şi pe cel de la contrainformaţii militare...

I.V.: Este evident că Militaru îi transmisese ambasadorului că în ziua şi la ora stabilită, va avea loc arestarea celor din conducerea Departamentului Securităţii Statului, că se va face în locul... iar noi luăm cafeaua la etaj şi privim spectacolul.

A.R.: Cunoscând regulile meseriei de diplomat, presupun că Tiajelnikov, imediat ce a ajuns la ambasadă, a chemat ofiţerul de la cifru şi i-a dictat telegrama: „Mihail Sergheevici, personal am asistat la momentul în care..."

I.V.: Este posibil. Oricum, de confirmat nu se putea să nu confirme. Deci, aşa s-au petrecut lucrurile şi încă un detaliu, poate că şi asta spune mult, când am fost audiat în toamnă, prin luna septembrie cred că au început audierile, în procesul Comitetului Politic Executiv, la instanţa de judecată, până atunci au fost audierile făcute de procurori, întocmirea rechizitoriilor şi aşa mai departe, s-a hotărât judecarea procesului într-o sală mare de şedinţe. Pentru asta a fost pregătită sala de festivităţi de la Şcoala de ofiţeri de pe Şoseaua Olteniţei, fosta Şcoală numărul doi. Unde fusesem de multe ori. La origini acolo fusese Comandamentul Trupelor de Pază. Cele operative aveau sediul la Băneasa, dar

acolo unde spun, fuseseră trupele de pază. Acolo, clădirea aia, la propunerea mea a fost transformată în şcoală, pentru că Şcoala militară de ofiţeri de miliţie o aveam la Sibiu, în clădirea din cetate. Ei bine, această sală fusese pregătită după modelul Procesului de la Nürenberg, de către colegul, camaradul şi prietenul meu, generalul Jean Moldoveanu, fost Hilgard[41], cu un ţarc din nişte frânghii, pentru inculpaţi, iar gardienii cu o uniformă improvizată, dar care imita uniforma gardienilor din poliţia militară americană, cu centuri cu diagonală albe. Gardienii erau ca nişte stane de piatră, nici nu clipeau. Ei bine, am văzut apoi cum s-a disjuns dosarul meu, pentru că cineva dintre membrii Comitetului Politic Executiv, gândind probabil că vor cădea acuzaţii grave asupra lor, dacă eu voi fi judecat împreună cu ei, eu care, vezi Doamne, spre deosebire de ei, săvârşisem fapte foarte grave, au cerut disjungerea dosarului meu. De fapt fără să îşi dea seama, mi-au făcut un mare bine, pentru că aşa am putut să mă apăr, pentru că am avut timp în proces să vorbesc, că altfel mi se limita declaraţia de apărare la un număr de minute.

Acolo, am văzut defilând prin sală nişte „corespondenţi de presă străini" pe care îi ştiam după datele pe care le aveam, inclusiv fotografii, că erau, în realitate, de la Ambasada Uniunii Sovietice. Unii, într-adevăr şi acolo figurau doar pentru acoperire, ca şi corespondenţi de presă sau ce mai erau, dar cu siguranţă erau ofiţeri ai K.G.B.-ului. Cu alte cuvinte, au vrut să se asigure că nu doar arestarea mea s-a făcut sub privegherea de la etaj a ambasadorului sovietic, ci şi aducerea în faţa instanţei de judecată.

---

[41] Jean Moldoveanu (n. Hilgard, 24 noiembrie 1927, Paşcani – d. 24 noiembrie 1997, Bucureşti) general (securitate), comandant al Trupelor de Securitate (1970-1972), şef al Inspectoratului General al Miliţiei (1972-1978; 1989-1990), Director General al Centralei Hidroelectrice „Porţile de Fier" (1978-1989).

Capitolul XII
Cooperarea D.S.S. cu Ministerul Securității Statului al Republicii Populare Chineze

A.R.: Din nou, referindu-vă la confruntarea cu K.G.B.-ul, ați adus în discuție relațiile cu China și pe bună dreptate ați făcut-o. Dumneavoastră ați avut un rol foarte important în fundamentarea și consolidarea legăturilor speciale dintre România și China, pe filiera Departamentului Securității Statului și a Ministerului Securității Statului al Republicii Populare Chineze.

Când spunem China nu putem să nu ne gândim cel puțin la opt lucruri. Cifra opt este, în filosofia confucianistă, o cifră sacră.

În primul rând, ne gândim la o civilizație cu o continuitate de peste cinci milenii, o civilizație neîntreruptă. Alte mari civilizații antice sunt deja istorie.

În al doilea rând, China înseamnă mai mult de 20% din populația lumii, cu 56 de etnii și vreo 10 dialecte principale.

În al treilea rând, ne gândim la poporul cu cea mai numeroasă și extinsă rețea planetară de comunități răspândite pe teritoriile altor state și, nu de ieri de azi, ci de secole.

În al patrulea rând, avem în vedere civilizația și poporul care a dezvoltat un cult al secretului, cu totul aparte, care poate și explică continuitatea acestei civilizații. Nu întâmplător înainte de a face ceva, chinezul ridică un zid. Nu e poate numai reacția de apărare împotriva invaziilor care au avut loc cândva în istorie, ci, poate, și din nevoia de a se proteja din punctul de vedere contrainformativ. Aveau de apărat importante și multe descoperiri epocale pe care și-au fundamentat existența și dăinuirea.

În al cincilea rând, ne gândim la o matrice spirituală și la un comportament decizional care nu cunoaște exclusivismul, DA sau NU, ci relativismul POSIBILULUI și al PROBABILULUI.

În al șaselea rând, ne gândim la un sistem filozofic și constatăm o doctrină politico-economică, prin care se armonizează

contrariile Yin și Yang, dar și socialismul și capitalismul. O țară, două sisteme.

În al șaptelea rând, ne gândim la o putere mondială pe care Kissinger o definea ca principala amenințare la adresa Statelor Unite, o putere mondială cu determinare asupra viitorului omenirii.

În al optulea rând ne gândim la un mare și adevărat prieten al României în momente hotărâtoare ale istoriei noastre.

Domnule general, ce beneficii au adus României relațiile de cooperare cu China în domeniul securității naționale?

I.V.: Iarăși ai făcut o deschidere formidabil de interesantă. Pentru că problema aceasta ne va da prilejul să discutăm pe îndelete și să relatez cât voi putea eu de bine și mai pe larg o sumă de lucruri care cred că vor fi de interes. Mai întâi, vreau să spun că dintotdeauna m-au fascinat China și civilizația chinezească. Aveam un anumit bagaj de cunoștințe acumulat în anii de școală, completat cu multă lectură. Dar, am fost foarte departe cu ceea ce aveam eu în momentul în care am început să cunosc direct China și pe chinezi și de atunci am zis, de la primul meu contact cu această țară-continent, o civilizație străveche cu niște oameni cu o structură, cu un fel de a fi cu totul aparte, cred că numai ei puteau să facă ce au făcut și continuă să facă lucruri cu adevărat uimitoare. Mi-am dat seama că cine nu cunoaște China așa cum este ea la ea acasă, nu cunoaște lumea, pentru că acolo este o lume cu totul aparte. Mai zilele trecute citeam că ochelarii de soare este a nu știu câta invenție a chinezilor care a intrat în patrimoniul universal. Un lucru, la prima vedere, atât de banal, dar totuși este ceva, deși ei au descoperit lucruri infinit mai de substanță. Eu cred că orientarea de a se face o deschidere spre China de către partea română se datorează Chinei, fiindcă toate încercările de deschidere au fost făcute mai întâi de chinezi. Ei ne-au invitat, mai mult decât am stăruit noi inițial, să le

venim în întâmpinare. Poate că era şi rezervă, ca să nu zic teamă, de ce va zice şeful cel mare pentru că monopolul asupra tuturor relaţiilor indiferent cu cine, inclusiv în interiorul lagărului socialist, trebuia să se conformeze unor porunci, unui cadru prestabilit, nu era nimeni de capul lui. Trebuia să execute partitura care îi era repartizată. România, şi aici, cred că a făcut altceva, şi a făcut bine. Bineînţeles că şi chinezii, pe de-o parte, şi românii, pe de altă parte, au înţeles că se pot înţelege tot mai bine, atunci când şi unii şi alţii şi-au dat seama că, de fapt, interpretează aceeaşi partitură, doresc şi unii şi alţii să se iasă de sub control şi asta a fost, după părerea mea, un lucru care a determinat, de la început, o apropiere tot mai mare.

Înainte de a mă fi ocupat de problemele de conţinut privind activitatea de securitate, aş vrea să spun că am cunoscut China, mai întâi, mergând într-o vizită de prietenie. A fost o vizită la nivel ministerial, o delegaţie condusă de ministrul de interne, George Homoştean, din care am făcut şi eu parte, dar care nu a abordat în discuţiile cu chinezii probleme de ordin operativ şi nici măcar nu s-au realizat înţelegeri privind un anumit fel de cooperare, de conlucrare. Am sentimentul că mai mult s-au tatonat nişte lucruri. Au urmat alte două sau trei vizite, de data asta cu un caracter mai pronunţat operativ şi, bineînţeles, am primit vizitele de răspuns. În vreo două rânduri am condus delegaţia care a tratat cu ei. Mai cu seamă, le-am ofertat tehnică operativă şi au fost unii dintre cei care au făcut achiziţii substanţiale de această natură, din tehnica operativă pe care noi o produceam la institutul de cercetări pe care îl aveam şi ale cărui performanţe înalte erau apreciate. Ei ne-au spus că nevoile lor de tehnică operativă sunt pe măsura dimensiunilor Chinei, deci le-ar fi trebuit mai mulţi furnizori. Cum noi nu puteam să le satisfacem cererile, era normal să ia şi din alte părţi, mai cu seamă din Japonia, dar

de acolo trebuia să achiziţioneze printr-un terţ. Iarăşi, un domeniu în care s-a conlucrat foarte bine şi s-au realizat şi nişte venituri substanţiale, cu care am asigurat, în bună măsură, componentele pe care pe care noi nu le puteam produce şi pe care trebuia să le importăm din Occident.

O altă etapă a fost aceea când am început să abordăm problemele operative de interes reciproc şi să facem nişte proiecte de cooperare în domeniul schimbului de informaţii. Noi le-am dat informaţii, după părerea mea, importante pentru ei, mai cu seamă, privind planurile sovieticilor, în ceea ce îi priveşte. Sigur, îi interesau foarte mult preocupările sovieticilor de a le minimaliza prezenţa pe scena relaţiilor internaţionale. Deşi formal o proclamau ca fiind importantă, indispensabilă, pe fond sovieticii, în diversele reuniuni care aveau loc, se străduiau să minimalizeze tot mai mult rolul Chinei în viaţa internaţională. Şi, deci, prestigiul acestei ţări imense, pe care ştim că îl avea, nu era pus în lumina corectă, ceea ce pentru ei era un lucru foarte important de ştiut. Mai ales, pentru a-şi lua nişte măsuri. Repet, am cooperat, am conlucrat foarte bine şi, în acest schimb de informaţii de interes reciproc, ei ne-au dat o sumă de informaţii care au servit proiectelor politice ale conducerii statului. Am în vedere informaţii specifice, în afara informărilor care erau primite pe linie de partid sau la întâlnirile pe care le aveau conducătorii celor două ţări şi partide.

O altă etapă a activităţilor, în care am fost foarte mult implicat, a fost aceea a pregătirii vizitelor şefului statului în China. Am pregătit două sau trei asemenea vizite, care au fost grandioase. Dacă ne raportăm nu numai la amploarea manifestaţiilor care se organizau, şi numai ei puteau organiza aşa ceva, dar şi sub raportul rezultatelor, al închegării bunelor raporturi între conducătorii celor două ţări, urmate de foarte importante acorduri economice.

Una din aceste vizite a fost un periplu în Orientul Îndepărtat, care a început cu o scurtă escală la Teheran. La Teheran, în onoarea oaspeților români, a șefului statului bineînțeles, șahinșahul a oferit o cină. Nu e cazul să descriu ce am putut să văd la această cină, de la tacâmurile din aur și castroanele cu icre negre și alte minuni de acest fel, până la gesturile de curtoazie, la relațiile foarte cordiale exprimate între cei doi șefi de stat, dar și din partea președintelui României pentru primul ministru iranian și alți înalți demnitari. România ajunsese la niște raporturi dintre cele mai benefice cu Iranul de la acea vreme.

Mulți s-au întrebat de ce a trebuit să se ducă Ceaușescu, în zilele acelea fierbinți ale lui decembrie 1989, să lase evenimentele din țară și să meargă la Teheran? A fost indispensabilă prezența lui acolo. Bineînțeles, dacă lucrurile nu făceau ca totul să fie dat peste cap și țara să fie aruncată în haosul care a urmat. Acolo se realizaseră niște înțelegeri foarte importante pentru România, pe care șeful statului trebuia să le parafeze. În schimbul petrolului care asigura funcționarea optimă, la parametrii cei mai înalți, ai rafinăriei de la Năvodari, care anume fusese construită pentru importul de petrol din Iran, petrol care are anumite caracteristici, România urma să acopere acest import masiv de milioane de tone de petrol cu surplusul de grâu pe care îl aveam în hambarele țării la acea dată. Din acest motiv era important ca Ceaușescu să fie prezent în acele zile acolo. În 1989, România avea în rezervele de stat 12 milioane de tone de grâu și noi consumam într-un an 3-4 milioane tone de grâu. Deci, România avea asigurată pâinea populației pe trei ani chiar dacă nu se făcea un bob de grâu. Ei bine, din acest surplus de producție, România a putut să se dispenseze de o parte, ca să poată să achiziționeze petrolul de care avea nevoie rafinăria de la Năvodari și economia românească în

general. S-au convenit și alte înțelegeri, între care fabricarea de tractoare.

A urmat China. Vizita în China a fost, cum am socotit ec atunci, a fost corolarul a tot ceea ce mai putusem vedea. Și mitingurile care se organizau în piețele acelea imense, pe care ai avut prilejul să le parcurgi cu pasul, și recepțiile care s-au dat. La Beijing s-a dat o recepție la care au participat zece mii de oameni pe scaune. Deci o masă pentru zece mii de oameni în cinstea șefului statului român. Chinezii nu făceau risipă, sunt niște oameni foarte calculați și știu ce fac la fiecare mișcare. Dacă Ceaușescu nu reprezenta ceva, dacă România nu reprezenta ceva pentru ei la acea dată, făceau oare un asemenea gest?

Pentru că și la ei, ca și pe la noi sau prin alte părți, există o anumită dorință și a provinciei de a se afirma, următorul punct al vizitei a fost la Canton, o provincie care însumează o populație mai mare decât a României. Liderul provinciei a spus că el nu poate să conceapă să fie sub nivelul capitalei Beijing și a organizat și el o recepție grandioasă, ce să zic, nu am cuvinte suficiente ca să o pot descrie. Dar, aici s-a întâmplat și un lucru hazliu. Amuzant, poate mai bine spus. La orice masă în China, mai ales la mesele oficiale, se servesc zeci de feluri de mâncare. E adevărat că nu castroane din acelea imense ci porțioare mici, dar foarte variate. La un moment dat, s-au adus la masă în niște farfurii adânci, niște boluri, mai exact, din pământ ars, cum sunt și la noi, cu un anumit fel de mâncare, care a stârnit entuziasm. Ei se manifestă foarte lejer la mese, indiferent de prezența înalților oficialități și au început să exclame de bucurie și să aplaude. Elena Ceaușescu care, ca orice femeie, era mai curioasă, a vrut să vadă despre ce e vorba și vreau să spun că ea mânca peste tot, chiar și prin Africa, aproape tot ce se servea. El era mai rezervat, se scula de la mesele astea mai mult flămând, că, de obicei, când ajungea la reședință cerea

să îi se dea de mâncare. Şi se servesc castroanele alea cu un fel de mâncare, cu nişte frunze şi nişte costiţe foarte subţiri şi repet, toată suflarea chinezească care era acolo era entuziasmată şi acest entuziasm a făcut-o foarte curioasă şi l-a întrebat pe translator de ce se bucură lumea. Acesta îi spune că era o mâncare deosebită, un fel care se mănâncă foarte rar. *„Dar din ce e făcută?"* Translatorul nu era din cei mai experimentaţi cunoscători ai limbii române şi la repezeală răspunde: *„Carne de pisică de..."* şi ea nedumerită: *„Cum aşa?" „Da"*. Imediat s-a aplecat către preşedinte: *„Auzi Nicule, ce fel de mâncare e asta, carne de pisică?"* Ceauşescu nici nu a băgat-o în seamă. Şi-a dat seama că o discuţie pe tema asta face ca gazdele să se simtă nu tocmai bine. Dar, Hu Yaobang secretarul general al Partidului Comunist Chinez care l-a însoţit - şi faptul că l-a însoţit pe tot cursul vizitei e o dovadă de mare atenţie - a sesizat că ceva nu este în regulă şi l-a întrebat pe translator ce i-a spus. Translatorul i-a spus şi imediat a raţionat, a judecat că aici e o neînţelegere, dar, ca un om inteligent ce era, nu s-a apucat să explice că nu e carne de pisică, că e cu totul altceva. A doua zi, în programul vizitei era inclusă o deplasare la o expoziţie de mărfuri industriale de larg consum pentru export ale Chinei. Ce am putut vedea acolo, produse care mai de care, alimentare, industriale, manufacturiere, cu totul şi totul deosebite, dar şi blănuri rarisime, mantouri... şi într-un colţ, într-un dulăpior pe colţ, făcut din trei laturi, era un bananier şi pe el un animal, care era fixat acolo. Primul secretar a luat-o de braţ pe Elena Ceauşescu şi o duce acolo, unde îi explică: *„Ăsta este animalul din care vi s-a servit mâncarea aceea foarte scumpă."* Un tip de animal care se hrăneşte toată viaţa lui numai cu banane şi, din cauza asta, carnea are un gust cu totul aparte, iar animalul este foarte rar.

Rolul relaţiei personale cu ministrul securităţii statului, Jia Chunwang în cooperarea româno-chineză

A.R.: *Domnule general, relatările dumneavoastră despre cooperarea cu Ministerul Securităţii al Republicii Populare Chineze sunt deosebit de interesante şi, în acelaşi timp, relevante pentru construcţia arhitecturii de securitate a României de la sfârşitul veacului trecut. Nu greşesc când cred că relaţia dumneavoastră personală cu ministrul securităţii statului chinez, Jia Chunwang, a contat foarte mult în această arhitectură şi aşa cum ne-aţi relatat înainte de a intra în studio, azi, 21 mai e şi ziua de naştere a prietenului chinez.*

Dacă ne puteţi face câteva relatări privind relaţia personală şi impresia care v-a lăsat-o în numeroasele discuţii pe care le-aţi avut cu ministrul chinez.

I.V.: Capitolul acesta al discuţiei noastre cred că este unul dintre cele mai importante pentru că relaţia cu China, cred eu, şi sper că nu greşesc, a fost cea mai importantă şi cea mai benefică din punctul nostru de vedere şi nu numai, pe mai multe planuri. Este adevărat că, prin structura lor, chinezii nu se devoalează de la început. Nu poţi să spui de la prima sau a doua întâlnire că ai deja o idee în legătură cu drumul ce urmează a fi parcurs. Au un fel foarte special de a porni într-o relaţie de lucru. Dar, o dată ce se conving că partenerul este om de încredere, de la care pot să şi obţină, în cazul în speţă, informaţii care le sunt benefice, poţi să fii sigur că relaţia care începe să se înfiripe şi va putea fi una de durată.

Ca şi în alte feluri de raporturi, relaţia personală contează foarte mult. M-am convins. Şi pe un spaţiu geografic şi pe altul şi în lumea Occidentului, iar în lumea Orientului, mai cu seamă, atunci când interlocutorul căpăta încredere în cel ce se află în faţa lui, deschiderea este foarte mare şi mâna care ţi-o întinde este cu adevărat caldă. Pe domnul profesor universitar doctor Jia, care a prestat activitate didactică de

înalt nivel la Universitatea din Shanghai, înainte de a fi fost promovat în funcții politice și apoi în funcția de ministru al securității Chinei, l-am apreciat în mod deosebit.

Relația mea cu dânsul s-a înfiripat în modul cel mai firesc posibil. Prima dată l-am cunoscut în timpul unei vizite făcute în România. Atunci a fost primul meu contact cu dânsul. Am fost desemnat să îl primesc la încheierea unei vizite pe care o făcuse în Iugoslavia și m-am deplasat la Stamora Moravița, ne-am întâlnit, a fost impresionat de momentul acela al trecerii frontierei, al primirii care i se făcea în România. Nu știu, a fost întotdeauna un om discret și de mare bun simț. Nu a făcut trimiteri la alții sau comparații cu privire la felul cum s-a simțit în altă parte, dar eu am dedus că modul cum a fost primit la noi și tratat de către noi și cum s-a simțit dânsul în momentul în care a păşit pe pământul României, a fost altceva și era impresionant acest lucru. Și firea omului contează foarte mult. De la început, mi-a lăsat impresia unui om deschis, cu care puteai discuta orice, pentru că era un om cu un orizont foarte larg, un om de la care puteai afla multe lucruri interesante și din domeniul activității specifice și din domeniul activității politice și din domeniul culturii generale sau, mai cu seamă a culturii istorice, vizavi de China, în mod deosebit. Așa încât drumul de la Timişoara la Bucureşti a fost cum nu se poate mai interesant, din punctul acesta de vedere. Aproape că nici nu mi-am dat seama când am parcurs orele de călătorie. L-am însoțit apoi într-o vizită în Transilvania, la Braşov și știu că a rămas foarte impresionat când a vizitat Branul și i-am înfățișat ceea ce făcusem noi cu ani în urmă acolo. Pusesem bazele unei instituții militare de învățământ care, în același timp, era și un punct de comandă strategic pentru situații deosebite. Poate când va fi cazul o să discutăm și despre lucrul acesta, pentru că mi se pare că este foarte interesant de imortalizat. L-am urcat la

Fundata, la punctul cel mai înalt din zonă, de unde, beneficiind de o zi splendidă, un cer senin cum rar se mai întâlnește prin părțile acelea, orizontul era atât de clar, atât de frumos că și eu, care văzusem de multe ori zona și cunoșteam peisajul, am fost pur și simplu fascinat. Dânsul a rămas, literalmente, fără grai. Atât de mult i-a plăcut zona respectivă și cele ce a aflat făcându-i o mică prezentare a istoriei noastre naționale, cu accent pe ceea ce fusese Transilvania și cum revenise la patria mamă și așa mai departe. Și iată, așa cum spuneam, încetul cu încetul ne-am apropiat foarte mult.

Din păcate au fost și nişte momente umbrite de primirea la ministru, care... nu s-a pronunțat, dar am citit pe fața lui că a rămas rău impresionat de megalomania, de îngâmfarea prostească, fie-mi scuzat cuvântul, care era depistată de cum îi treceai pragul, de felul cum te aborda. Dar poate și mai rău a fost impresionat, apropo de persoana respectivă, după ce acesta l-a primit la casa de oaspeți de la Tunari, unde deşi era înconjurat de colaboratorii cei mai apropiați, el se considera că e singurul acolo și au fost și alte momente penibile, când invitația de a lua loc venea din partea musafirului și nu din partea şefului nemijlocit.

Dar să trecem peste momentele astea care nu au fost simulate. Spun că s-au adâncit aceste impresii, din păcate nu tocmai bune, deloc bune, cu prilejul vizitei pe care i-a întors-o ministrul român la Beijing și unde, cu aceeași aroganță și îngâmfare prostească de-a dreptul, așa s-a comportat și, bineînțeles, progrese în realizarea unor înțelegeri la un nivel la care eu unul mă aşteptam să se realizeze, nu s-au făcut. Ceea ce a însemnat o foarte mare pierdere.

Au urmat câteva întâlniri la rând, pe care le-am avut și eu în China, dar de data aceasta în misiunile pe care trebuia să le îndeplinesc în calitate de trimis al președintelui pentru pregătirea vizitelor sale în China.

Am primit un sprijin nepreţuit din partea ministrului chinez, care a făcut tot ceea ce se putea face, chiar mai mult decât atât, ca să spun aşa, pentru ca vizita să fie un succes la toate nivelurile. Era unul dintre membrii foarte importanţi ai conducerii superioare a partidului, era membru plin al comitetului politic, al biroului politic, cum era acolo la ei şi foarte apropiat de secretarul general al partidului.

Învoit de la Jilava pentru întâlnirea cu ministrul Jia Chunwang

Au trecut ani, a venit şi ceea ce a însemnat decembrie 1989. Eu, din nefericire, am fost arestat, condamnat şi mă aflam la închisoarea Jilava când prin generalul Ion (Gioni) Popescu, adjunctul şefului S.R.I. de atunci, profesorul Virgil Măgureanu, am fost anunţat că urmează să aibă loc o vizită în România a ministrului securităţii statului chinez, acelaşi profesor Jia. Ştiu că ar fi spus că vine în vizită, nu neapărat sub condiţia, dar oricum ţine foarte mult, să aibă o întâlnire cu generalul Vlad. Bineînţeles că ştia că generalul Vlad este lipsit de libertate, că este la închisoare, ba chiar că este condamnat.

Bănuiesc, nu am vrut să fac investigaţii privind modul în care a ajuns până la nivelul la care era normal să ajungă solicitarea ministrului chinez, dar, în mod cert, aşa s-au petrecut lucrurile, pentru că era normal, era natural să se producă astfel. La un moment dat, la scurtă vreme după ce am fost anunţat, m-au preluat şi condus la întâlnirea cu ministrul chinez. Mărturisesc acum, după decenii, că nu mi-a venit să cred cum este posibil, sau cum a fost posibil, ca numai pentru vizita unui ministru chinez să fiu scos din închisoare, fie chiar şi pentru numai câteva ore. Mi se pare că e un lucru deosebit, într-adevăr un lucru deosebit. Am fost preluat de la Jilava şi condus la una din casele de întâlniri, pe care, de fapt, noi am consacrat-o la Săftica. La

numai câteva minute după sosirea mea acolo, a venit coloana oficială cu ministrul Jia, însoţit de generalul Gioni Popescu. Sigur, după ani, că trecuse ceva timp, de când eram la închisoare, am apărut slăbit, cu nişte haine ce fuseseră reţinute acolo la magazia închisorii, sărăcăcios îmbrăcat şi mai cu seamă slăbit şi palid. Abia când am ieşit la lumina zilei, mi-am dat seama cât eram de slăbit. Probabil că lucrul acesta l-a impresionat, în particular, dar mi-a dovedit încă o dată cât de puternic şi de înalt educat este acest om, pentru că din clipa în care ne-am văzut şi până în momentul când am încheiat discuţia, care a durat câteva ore, s-a comportat faţă de mine ca şi cum ne-am fi despărţit ieri, ca şi cum nu s-ar fi întâmplat nimic, ca şi cum aş fi rămas acelaşi pe care l-a cunoscut în diverse alte momente anterioare. Încă o dată spun, gestul acesta m-a mişcat profund. Nu era un oarecare ministru, era ditamai ministrul securităţii statului, al Chinei, cu puterea, cu influenţa şi cu toate cele care le avea. Ne-am despărţit în chipul cel mai cordial şi am avut încă o dată convingerea că în omul acesta aveam cu adevărat un prieten şi un prieten absolut dezinteresat.

Procurorul general al Republicii Populare Chineze, Jia Chunwang i-a rezervat generalului Vlad o primire cu protocol de stat la Beijng

Au mai trecut ani, am ieşit de la închisoare, nu datorită vreunei graţii ci, în conformitate cu legea, prin hotărâre judecătorească şi aşa cum se motivează în mod obişnuit, datorită şi unei bune comportări în detenţie, dar şi datorită vârstei. Cei aproape 25 de ani de închisoare la care fusesem condamnat s-au rezumat la 4 ani de execuţie efectivă şi astfel, am ajuns din nou în libertate. Cam la un an, un an şi ceva, maxim doi ani de la ieşirea din închisoare, mi s-a ivit prilejul să fac o călătorie în China. De fapt, călătoria s-a

făcut la invitația chinezilor. Ministerul Securității Statului al Chinei ne-a făcut o asemenea invitație și m-am consultat, este drept, cu conducătorii instituției noastre de la acea vreme și au socotit că este oportun, din toate punctele de vedere, și pe linia SRI și pe linia SIE, să dau curs acestei invitații și, dacă este posibil, să contribui cu ceea ce puteam face, la acel moment, pentru ca raporturile dintre cele două sau trei servicii să se intensifice.

Am făcut tot ceea ce am putut în această privință, pentru că am avut prilejul să mă întâlnesc cu doi dintre cei mai proeminenți conducători ai serviciilor respective chineze care ne-au spus o sumă de lucruri și care s-a apreciat în țară ca fiind de foarte mare importanță.

Dar am avut și o surpriză extraordinară din partea prietenului meu, a domnului ministru Jia. De data aceasta, se afla în funcția de procuror general al Chinei[42] și m-a invitat, aflând că mă aflu în China, m-a invitat să-i fac o vizită la sediul principal al instituției pe care de acum o conducea. Vreau să vă spun că, de la hotelul unde mă aflam și până la sediul Procuraturii Generale a Chinei, am fost preluat de o coloană de mașini cu gardă de motocicliști și am fost introdus pe poarta principală. Sediul este impunător, cu o curte de onoare foarte frumoasă și maiestoasă și, bineînțeles, am fost întâmpinat cu prezentarea gărzii de onoare. Nu mi-a venit să cred și nu am fost prevenit în sensul acesta, astfel încât să știu. Știam ce aveam de făcut, dar faptul de a nu fi fost prevenit m-a pus, ca să zic așa, pentru câteva clipe, într-o oarecare încurcătură, dar cred că

[42] Relatarea privește o vizită în toamna anului 2005, când generalul Iulian N. Vlad s-a întalnit cu Jia Chunwang la Beijing. Acesta era la data respectivă procuror general al Procuraturii Populare Supreme a R.P. Chineze (cu rang de vicepremier). In această calitate, i-a organizat generalului Vlad o primire oficială cu protocol de stat (coloană oficială cu escortă de motocicliști și gardă de onoare).

am ieșit onorabil. După care, mai mult de o oră, o oră și un sfert, au durat discuțiile tête-à-tête. Bineînțeles, nu au lipsit o mulțime de reporteri, operatori și imortalizarea momentului în fotografii, așa cum numai chinezii știu să facă la primirile oficiale, în holul de onoare, având ca fundal un tablou cu un peisaj formidabil, specific chinezesc. Așa încât, ce să îți spun, dragă Aurel, am fost literalmente copleșit, pentru că, notăm, eu nu mai eram de ani ceea ce fusesem, dânsul era în plină activitate, în funcția de stat pe care o avea ca șef al Procuraturii Generale a Republicii. Dar era, în continuare, membru al conducerii superioare a Partidului Comunist Chinez. Aceasta a fost, de fapt, și ultima întâlnire pe care am avut-o cu dumnealui și care mă emoționează, pur și simplu, numai când mă gândesc și încerc să reconstitui acele momente.

Am avut și un prilej, acum doi ani, aproximativ, când Ambasada Chinei la București și Asociația Română de Prietenie cu China a organizat o manifestare cu prilejul căreia s-au atribuit niște premii onorifice, evident, celor care s-a considerat că au contribuit mai mult la dezvoltarea relațiilor cu China. Pe lângă cei doi ambasadori, care cu adevărat au marcat puternic dezvoltarea relațiilor cu China și mă refer la Remus Budura, bihorean prin origini, și la Florea Dumitrescu, fost ministrul de finanțe, am fost și eu premiat. În cuvântul de mulțumire, pe care l-am rostit atunci, pentru acordarea premiului, am făcut și menționea că datorită faptului că, în ceea ce am reușit să fac în interesul României pentru dezvoltarea relațiilor României cu China, am avut și sprijinul nemijlocit al ministrului Jia, al procurorului general Jia și al prietenului meu Jia, premiul pe care l-am primit doresc să îl împart cu dânsul.

Mi s-a spus că a fost o idee care a plăcut și sunt chiar mândru de asta.

Aşa cum ai amintit, astăzi[43] este ziua de naştere a ministrului. Îmi pare rău că nu am posibilitatea să îi adresez direct felicitările şi urările mele de sănătate şi „La mulţi ani!", dar poate am să rog pe unul din prietenii chinezi de la Ambasada Chinei să mă ajute, transmiţând urările mele celei mai bune unui foarte bun şi drag prieten, profesorului universitar Jia.

A.R.: Aşa este. Să îi urăm „La mulţi ani!" ministrului Jia şi să ne îngăduim şi un mic comentariu în legătură cu gestul său de mare noblețe şi înțelepciune, care are mai multe semnificaţii. Dorind să vă întâlnească, dumneavoastră fiind încarcerat, cred că el a dorit să recunoască valoarea unei prietenii, a unui om, a dorit să exprime solidaritatea lui cu acel om, a dorit să indice autorităților române asumarea personală a respectului față de dumneavoastră, să pună în atenția unor autorități valoarea contribuției pe care ați avut-o în construcția arhitecturii de securitate a României în relația cu China şi, nu în ultimul rând, să dea şi o lecție de înțelepciune politică şi diplomatică. Apoi, a şi reconfirmat toate aceste semnificații când v-a rezervat o primire aproape la nivel de şef de stat.

[43] Înregistrare: joi, 21 mai 2015.

Capitolul XIII

Departamentul Securității Statului versus serviciile de spionaj ale Franței

A.R.: Domnule general, discuțiile cu Dumneavoastră, ca fost ministru al securității statului, care aveați în permanență globul pământesc sub priviri pe birou, cred că nu mă înşel, aşa este, sunt foarte confortabile pentru că putem să călătorim de pe un meridian pe altul, cu uşurință. Şi, acum, v-aş propune să revenim la zona Europei şi să vă reamintiți unele momente ale relațiilor României cu Franța. După cum este ştiut, spionajul şi contra spionajul au avut din totdeauna un rol aparte în susținerea şi fundamentarea politicii externe a statelor. Reuşitele sau eşecurile combatanților din liniile frontului nevăzut au semnificat şi victorii sau, dimpotrivă, şi nereuşite ale demersurilor diplomatice. Începând cu președintele de Gaulle, Franța şi-a redescoperit afinitățile față de poporul român şi motivele de a susține afirmarea independenței României, cu implicațiile ce decurgeau dintr-o asemenea atitudine explicit manifestată de marele om politic şi patriot francez, care în luna mai 1968 a efectuat o vizită de cinci zile în România.

După alegerea lui Francois Mitterrand ca preşedinte al Franței, am comentat, dacă vă mai aduceți aminte, iar Dumneavoastră ați subliniat şi întărit, că nu prea ar fi motive să sperăm la relații bilaterale mai bune, deoarece stânga franceză, prin contrast cu guvernările şi preşedinții de dreapta, are o cu totul altă atitudine. Şi aveam în vedere momentele tensionate şi de criză survenite în relațiile cu Franța după 1981, în timpul primului mandat al preşedintelui François Mitterrand.

La un moment dat, François Mitterrand a avut o ieşire la un post de televiziune, prilej cu care a luat atitudine față de atentatele pe care le-ar fi comis Securitatea împotriva a doi opozanți români, dar aceştia se aflau, bine mersi, într-un stabiliment al serviciilor secrete franceze pe coasta Normandiei, dacă nu mă înşel, nu erau trecuți în lumea umbrelor, aşa cum dorea să susțină preşedintele Franței. Fostul ministru de externe, Ştefan Andrei, menționează

în relatările sale despre episoadele: Matei Haiducu, Bernard Poullet, decesul într-un accident de circulație la Otopeni a rezidentului spionajului francez pentru Levant, dar și despre nemulțumirea lui Mitterrand în legătură cu suma infimă cu care i-a finanțat Partidul Comunist Român campania electorală și-l citează pe Nicolae Ceaușescu, care ar fi spus despre una din întâmplările amintite: „Deh, ăștia de la Securitate nu se pricep...". A fost președintele Mitterrand un om slab? S-a lăsat manipulat de elementele conservatoare din serviciile secrete? I-au fost influențate deciziile și în ceea ce privește România? A mers pe mâna Moscovei, sau au fost și alte motive care au indus acest blocaj în relațiile bilaterale? Întrebarea este multivalentă.

I.V.: Întrebarea este multivalentă într-adevăr, pentru că și relația cu Franța, sau capitolul Franța este foarte important, nu numai pentru istoria generală a țării noastre, dar și pentru ce a însemnat activitatea serviciilor ei de informații în decursul timpului. Știu eu, pe de-o parte, ca modele de inspirație, iar pe de altă parte, situarea pe poziții inamice, unii față de ceilalți.

M-am considerat multă vreme un filofrancez

Vreau să spun, încă de la început că, în ceea ce mă privește, prin educația pe care am primit-o în liceul pe care l-am făcut, eu, poate e prea mult spus, m-am considerat multă vreme un filofrancez. Am avut niște profesori eminenți, mai ales profesorul de istorie, care făcuse studii aprofundate în Grecia și în Egipt, dar și la Sorbona, în Franța. Profesorul de geografie, un om cu un orizont foarte larg, dar mai ales cu un simț politic cu totul și cu totul aparte. Iată, de pildă, avea curajul să ne spună în clasă în timpul războiului, în timp ce frontul germano-român înainta spre Stalingrad, că Germania va pierde războiul, pentru că Franța nu va putea să fie învinsă și, de asemenea, nici alte puteri care susțineau Franța nu pot fi învinse (...). Repet, în timpul ofensivei victorioase germane în războiul

din răsărit și, nu numai din războiul din răsărit, și în nordul Africii și pe alte fronturi. Am avut și profesori de limba franceză eminenți.

A.R.: Dovadă că sunteți un vorbitor de franceză.

I.V.: Am învățat-o cu o plăcere aparte. Am învățat, atât cât am putut să învăț și cât mai știu pentru că, pe de-o parte, eram foarte interesat și legat sufletește, dar și pentru că limba ca atare mi-a plăcut foarte mult, dar și profesorii au fost eminenți. Fără excepție, făcuseră studii de specializare în Franța, iar unul dintre ei era chiar francez și am studiat cu el doi ani. Și îl chema La Fontaine. Prin urmare dorința de a cunoaște Franța, de a o cunoaște mai bine a fost întotdeauna vie, în ceea ce mă privește. Sigur, nu am avut decât foarte târziu parte să pun piciorul pe pământul francez. Dar atunci, când am fost acolo întâmplător, am avut beneficiul unei călătorii foarte instructive și interesante. Eram comandant la Școala de Ofițeri a Ministerului de Interne, când m-a chemat ministrul și mi-a spus că urmează să conduc o delegație la Conferința Interpolului. Interpolul avea sediul la Paris, într-una dintre suburbiile renumite ale Parisului. Sigur, știam dar nu prea mare lucru despre Interpol, mai mult așa de cultură generală, nu am apucat să aprofundez. Din delegație a mai făcut parte un ofițer de la Inspectoratul General al Miliției, ei erau cei care de fapt erau afiliați, și un altul pe care l-am desemnat eu. Am plecat la această ședință. Cred că noi am onorat cum am putut mai bine România sau Miliția Română, sau Ministerul de Interne al României la această conferință a Interpolului. Drept urmare, delegația franceză ne-a remarcat, poate că aveau și informații cu privire la noi, de unde venim, cine suntem s.a.m.d. Într-o pauză, imediat după intervenția mea, m-a abordat șeful delegației franceze și m-a invitat să fac o vizită la instituția omoloagă a școlii noastre de la Băneasa, care avea reședința la Lyon. Sigur că i-am mulțumit pentru

onoarea care mi se face. Nu am putut să dau un răspuns pe loc, pentru că aşa erau regulile, nu puteam da un răspuns afirmativ, decât după ce obţineam dezlegarea ca să pot răspunde. Mi s-a răspuns foarte prompt şi a doua zi am comunicat că sunt disponibil. Aşa că în imediatul weekend am plecat la Lyon. De la Paris la Lyon e cale lungă şi a fost o călătorie foarte interesantă. Văzusem pentru prima oară Parisul şi acum parcurgeam Franţa de la nord, aproape, la extremitatea sudică. Aşezarea Lyon-ului este foarte pitorească, foarte frumoasă, între nişte dealuri încărcate de podgorii şi râuri cu apă din abundenţă. A fost o vizită de mare folos. Mi s-a arătat tot ce am vrut să văd şi mi s-au dat explicaţii la tot ce eram interesat să aflu. Am văzut şi un muzeu care m-a impresionat adânc. Printre piesele expuse acolo se aflau şi unele care deserviseră la decapitări în timpul Revoluţiei Franceze. Ce să zic, din toate punctele de vedere am plecat cu o impresie puternică de la această vizită.

Aghiotant de protocol al preşedintelui de Gaulle

Au trecut ani... Dar, am omis să spun că înainte de asta avusesem un contact care m-a copleşit, tot probabil pornindu-se de la faptul că aveam cunoştinţe de limba franceză şi puteam să fac faţă unor eventuale discuţii.

Am fost ataşat pe lângă generalul de Gaulle, atunci când în anul 1968 a făcut prima şi ultima sa vizită în România. Dacă nu mă înşel, a fost şi ultima lui vizită de stat pentru că, la scurtă vreme după aceea, datorită tulburărilor care s-au produs în Franţa, şi-a dat demisia.

L-am însoţit pe şeful statului român şi pe generalul de Gaulle în toate drumurile făcute în ţară. De exemplu, pe Valea Prahovei, la Sinaia şi cred că şi la Braşov. Oricum, a fost un moment foarte interesant la întoarcerea la Bucureşti. S-a făcut o oprire, care fusese evident planificată, la restau-

rantul tradiţional de la Româneşti, la marginea unei păduri. Abia ce fusese inaugurat. Sigur, atât cât cunoşteam noi lumea pe vremea aia, mie unuia mi se părea ceva deosebit de frumos şi de interesant. Şi cum era obişnuit, conform protocolului rezervat pe atunci şefilor de state şi oaspeţilor importanţi care ne vizitau ţara, la astfel de popasuri erau întâmpinaţi de populaţie şi prinşi într-o horă. Li se ofereau şi daruri manufacturate de meşteri populari. Erau momente frumoase, agreabile oaspeţilor străini.

Numai că, în timpul acesta, tocmai s-a produs ceva, care era de importanţă majoră pentru istoria Franţei cu siguranţă că da. Eu am primit de la serviciile noastre o notă pe care trebuia să i-o prezint preşedintelui României.

În notă se vorbea despre faptul că în Franţa s-au dezlănţuit nişte manifestaţii foarte dure la adresa generalului de Gaulle, prin care i se cerea demisia. Momentul ăsta s-a produs exact când se desfăşurau solemnităţile de care vorbeam mai înainte. I-am prezentat preşedintelui, într-un mod discret, nota. A parcurs-o rapid şi s-au întors la maşină. Observ că şi preşedintelui de Gaulle, aghiotantul său, care primise o notă asemănătoare, venită pe linia ambasadei franceze, i-a înmânat-o generalului. Minute multe şi grele au urmat. Preşedintele de Gaulle care mai înainte fusese exuberant, în momentele primirii sărbătoreşti şi ale horei de la Româneşti, căzuse într-o stare de apatie şi îngândurare, care l-a determinat pe preşedintele român să îl întrebe dacă s-a întâmplat ceva. Îl văzuse când a parcurs nota. El ştia despre ce e vorba. La un moment dat, de Gaulle răspunde: *„Da, am necazuri acasă."* *„Cum adică, vi s-a întâmplat ceva? "* *„Nu mie personal, ci ţării mele. Studenţii au ieşit în stradă. Sunt nemulţumiţi, iar manifestarea lor are un mare ecou în sufletul, în inima francezilor şi nu prevăd nimic bun."* Preşedintele României: *„Domnule preşedinte, dar Franţa care are atâtea posibilităţi şi studenţii au o*

condiție foarte bună, mai ales materială, nu înțeleg de ce ies la manifestație. Ce le lipsește, de ce sunt nemulțumiți?"

Și, de Gaulle îl privește.

Vreau să spun că, și fac o paranteză în care subliniez, pe tot parcursul drumurilor celor doi în România, de Gaulle a vorbit cu atâta căldură cu președintele român, i-a dat sfaturi și i-a spus atâtea lucruri importante cu privire la politica pe care crede el că România ar trebui să o ducă în beneficiul ei, încât am rămas foarte impresionat. Aș putea zice că parcă veneau sfaturile de la un părinte către fiul lui. Președintele de Gaulle: *„Mon cher Nicolas, poporul francez e un popor ciudat, de ce are, de aia vrea mai mult. Cum să împaci un popor care e învățat să consume atât de multe feluri de brânzeturi și tot atâtea soiuri de vinuri? E foarte greu. Până la urmă, în asta stă nemulțumirea, că vrea mai mult și mai mult."*

Și, după aceea, bineînțeles că s-a trecut pe discuții mai specializate ca să zic așa.

Un drum de asemenea interesant a fost la Craiova. Sigur, orice șef de stat, oricât de mare ar fi, e om, iar când este un om întreg, e cu atât mai mult, un om. De Gaulle a avut un coleg bun, pe care l-a apreciat întotdeauna, dar cu care a fost permanent în competiție, atunci când s-au aflat la Saint Cyr. Amândoi au studiat acolo. Și românul era un colonel uitat de regimurile care s-au succedat în România și de alții, dintre prietenii lui. Dar nu l-a uitat fostul său coleg de școală militară, generalul de Gaulle, care, atunci când a venit în România, a ținut foarte mult ca în programul vizitei să fie inclusă și Craiova, unde era stabilit colonelul, prietenul lui de la Saint Cyr. Și, bineînțeles, s-a acceptat.

Dar, era normal ca înainte de a avea loc vizita, să se verifice cine este colonelul, ce face, unde stă, care este situația sa? Stătea într-o casă sărăcăcioasă, aproape ponosită. Bineînțeles, s-au luat măsuri de renovare și amenajare, inclusiv a zonei. Strada pe care afla casa, era pietruită. S-au luat măsuri să fie asfaltată. Pensia colonelului a fost

revăzută și, bineînțeles, i s-a dat și gradul de general, pe care îl merita de mult. Deci, colonelului i s-au făcut și niște reparații, ca să zic așa, de ordin moral, absolut remarcabile, cu prilejul acestei vizite.

Franța nu ne privește cu ochii cu care o privim noi

Din nou, parcurgerea drumului cu mașinile, de la București la Craiova și înapoi, a fost un bun prilej în care am aflat și am învățat lucruri unice în felul lor. A fost o mare experiență și o mare școală pentru mine. Asta a contribuit, aș zice eu, într-o și mai mare măsură la respectul pentru Franța, dar a constituit și un punct care m-a făcut să nu înțeleg de ce Franța, repet Franța, nu de Gaulle, nu ne privește cu ochii cu care o privim noi. Poate ar fi fost mult prea mult, pentru ca o putere cum era Franța, să privească cu aceeași simpatie, să se coboare la nivelul sentimentelor pe care le avea cealaltă parte, reprezentată de noi, pentru că întotdeauna cel mai puternic se consideră că e în drept să fie unde se află și față de cel care este mai jos, cel mult, să-i arate bunăvoință și înțelegere în anumite momente. Francezii au și o psihologie a lor, o mândrie care cred că mai rar se întâlnește la alte popoare, mai cu seamă din Europa și indiferent dacă sunt afinități de o natură sau alta, francezul se consideră întotdeauna peste. Și nu ne-au cruțat niciodată atunci când a trebuit, sau au voit să ne dea și bobârnace.

Nu intru prea adânc în resorturile istoriei, dar în anii de când știu eu mai de aproape cum s-au desfășurat lucrurile, au fost momente, uneori, dureroase și poate că unul dintre ele a fost pe timpul lui Mitterrand. Doar în treacăt vreau să spun, că legăturile cele mai bune și profitabile pentru România, au fost în timpul guvernărilor lui de Gaulle, a succesorului lui și a succesorului succesorului său.

Momentele când relațiile, aș putea zice, nu numai că au stagnat în parte, dar au creat și probleme, chiar foarte

serioase, au fost pe timpul guvernării socialiştilor lui Mitterrand, cu care, desigur, pe linie politică se consideră sau noi considerăm, că suntem înrudiţi. Nici vorbă. Francezii, niciodată nu ne-au putut socoti astfel.

Am fost, pentru pregătirea vizitelor de stat atât în timpul mandatului succesorului lui de Gaulle, Georges Pompidou, o vizită, după părerea mea foarte reuşită, când s-au făcut nişte deschideri economice foarte importante, cât şi în timpul mandatului lui Valéry Giscard d'Estaing[44], care, de asemenea, a marcat alte progrese pe linie economică. Atunci s-a convenit fabricarea unei variante a autoturismului Citroen la Craiova.

A.R.: Citroen-ul oltenesc, „Oltcit"-ul.

I.V.: Nu intru în detalii, deşi, aşa cum s-au desfăşurat atunci lucrurile şi ce contribuţie au avut şi instituţiile noastre de profil, unele lucruri sunt foarte interesante.

Dar vreau să spun ceva care, cu adevărat, m-a impresionat. În timpul primului ministru al lui Giscard d'Estaing, nu îmi amintesc numele lui, dar era un politician de marcă, căsătorit cu o unguroaică[45] mult mai tânără decât el, care atrăgea atenţia sub multe puncte de vedere, s-a dat un prânz de onoare. Nu un dineu, nu seara, ci la prânz. La acel prânz au fost invitaţi şi au participat unii dintre cei mai remarcabili români din emigraţie care nu fuseseră prezenţi niciodată, pentru că refuzaseră ostentativ să ia parte la asemenea manifestări în onoarea şefului statului român. De data aceasta au venit în masă şi în fruntea acestor români era marea actriţă Elvira Popescu. Ce m-a impresionat!? Că

[44] Valéry Giscard d'Estaing, preşedinte al Franţei (27 mai 1974 - 21 mai 1981).

[45] Raymond Barre, căsătorit cu Eva Hegedüs, o unguroaică poliglotă, fiica avocatului Barthélémy Hegedüs şi a Berthei Salamon. Potrivit investigatorului Pierre de Ville Villemarest, Eva Hegedüs apare atât în dosarele Gestapului cât şi în dosarele K.G.B.-ului (Pierre de Villemarest, „Le secret L`Eva épouse de Raymond Barre", Paris Match, 30 august 2007).

în văzut tuturor, Elvira Popescu l-a îmbrăţişat pe preşedintele României şi l-a sărutat. Şi pe un obraz şi pe celălalt. Ca-n toată lumea, şi la casele mari, sunt oameni mai educaţi sau mai puţin bine educaţi. Ei, bine Giscard d'Estaing avea sânge albastru, bănuiesc că şi soţia lui provenea din aceeaşi viţă, dar nu a putut să îşi reprime o grimasă, când a văzut-o pe Elvira Popescu că face un asemenea gest. Ea era idolatrizată în Franţa şi ei au considerat-o întotdeauna că fiind franţuzoaică, nu româncă. Unii dintre ei, nici nu ştiau că e româncă. Sigur, prin ceea ce spun eu acum se poate interpreta, se poate spune că acest om, sub influenţa a ceea ce a însemnat formarea, educarea şi funcţia pe care a deţinut-o, are o privire a istoriei care nu este corectă, ca să mă exprim cel puţin la fel...

A.R.: Da, dar sunt fapte.

I.V.: Asta vreau să spun. Nu reabilitez neapărat pe un om sau altul.

A.R.: Nu retrăiţi emoţii...

I.V.: Dar nici vorbă. Vreau să relatez exact aşa cum s-au petrecut lucrurile. Sunt convins că nici noi, cei care am fost acolo să pregătim vizita, nici alţii, care au fost înaintea noastră, nu au determinat-o pe Elvira să facă aşa ceva. Nu era cu putinţă să se facă aşa ceva. Ar fi fost cu totul impardonabil şi se putea isca un scandal de nedescris. Şi cu toate astea a făcut-o de dragul Românei. Pentru că România atunci se întrezărea că e altceva şi că face nişte paşi care îi fac onoare şi într-adevăr, după părerea mea, i-au făcut onoare. Ce s-a întâmplat mai apoi, e altceva, că s-au mai petrecut şi alte lucruri, este perfect adevărat, dar eu cred că este de datoria noastră ca unele din aceste lucruri să le prezentăm aşa cum s-au petrecut în realitate.

Ceauşescu a finanţat campania nerecunoscătorului Mitterrand

A venit, după o pauză de mai mulţi ani, la conducere stânga socialistă şi a venit cu o majoritate covârşitoare.

Lui Mitterrand i se pot reproşa multe, dar nu se poate să nu i se recunoască darul de politician şi a fost un politician mare. Dar, ca mulţi alţi politicieni mari, lipsit de caracter. România l-a sprijinit foarte mult în ascensiunea lui. Adevărul este că noi, uneori, cădem în extaz şi, deseori ne confundăm dorinţele cu nişte realităţi, care sunt trecătoare, sau poate chiar nici nu semnifică mare lucru, dar noi le metamorfozăm, le facem să fie crezute, văzute, observate într-o altă lumină. Aşa s-a crezut şi atunci că, venind Mitterrand, relaţiile noastre cu Franţa vor fi şi mai înfloritoare. Nu ştiu, nu vreau să îi găsesc scuze lui Mitterand, dar cred că o influenţă dintre cele mai negative a primit şi în familie (...). Nu vreau să spun că şi el a devenit antiromân, nu, nu aş face o asemenea legătură, dar cert este că în timp ce în Ungaria s-a dus de nu ştiu câte ori în timpul guvernării, în România nu a poposit niciodată, decât după decembrie 1989. Asta, cu toate că, repet, România, i-a venit nemijlocit în sprijin, inclusiv la una din alegerile de la ultimul mandat, când România i-a oferit ajutorul financiar pe care l-a solicitat, l-a sugerat într-un fel şi i l-a solicitat, mai apoi, explicit lui Corneliu Mănescu, care era ambasador la Paris. A fost trimis cu ajutorul respectiv un secretar de stat de la Ministerul de Interne, care i l-a pus în mâna ambasadorului şi el a fost cel care s-a dus şi i l-a înmânat. Sigur, nu s-a făcut caz. Abia după decembrie 1989 am auzit că s-a vehiculat această idee, nu ştiu de unde a pornit şi, de aceea, mi-am şi permis eu acuma să vorbesc mai pe larg şi să o confirm. Dar cert este că acţiunile lui Mitterrand s-au intensificat în sens negativ la adresa noastră. Şi, în câteva rânduri, ne-a atacat deschis, precum de la Budapesta. În

vara anului 1989, Mitterrand a fost la Kiev, unde a avut întâlnirea cunoscută cu Gorbaciov şi cu alţii, fiind definitivate nişte înţelegeri cu privire la România.

Deci, într-un fel, Malta a fost anticipată cu mult înainte, de Mitterrand şi Gorbaciov, trecând prin Budapesta, cum spuneam şi prin Kiev.

Serviciile franceze ne-au subminat cu foarte mult zgomot, în regie de spectacol

Şi, bineînţeles, în mod corespunzător, au acţionat puternic pentru subminarea României şi serviciile de informaţii franceze. Dar cu foarte mult zgomot. Şi alte servicii de informaţii şi-au deschis fronturi şi au acţionat, folosindu-se de mulţi români, unele chiar foarte intens, dar cu mai multă discreţie. Francezii au făcut, deseori, tărăboi. Poate că aşa le-a venit mai uşor să îşi manifeste felul de a fi, temperamentul, sau ştiu eu ce, dar au considerat că asta ne face mult mai mult rău, ceea ce era adevărat, decât dacă îi punea mâna în ceafă omului nostru şi îl demascau, ca atare. Este cazul persoanelor citate[46], care, de departe, nu sunt sau nu au fost nişte români adevăraţi. Greşeala a fost a celor care s-au hazardat orbeşte şi, din păcate, unul dintre colegii mei, la care am ţinut foarte mult şi mi-a fost chiar prieten apropiat, deseori a făcut greşeli mari, hazardându-se. Avea,

[46] Matei Haiducu, alias Mathieu Forestier (1948-1998), fost Hirsch, fiul colonelului de securitate Ludovic Hirsch (1919–1961), fiind trimis ca agent ilegal în Franţa, s-a predat D.S.T-ului (contraspionajul francez) şi a generat un mare scandal televizat, privind „chipurile" refuzul său de a-i asasina, la ordinul generalului Nicolae Pleşiţă, pe opozanţii Virgil Tănase şi Paul Goma, critici vehemenţi notorii ai lui Nicolae Ceauşescu. Iniţial, s-a indus opiniei publice faptul că cei doi au fost asasinaţi. În realitate ei au fost ţinuţi aproximativ două luni într-un stabiliment al D.S.T-ului din Normandia. Preşedintele Francois Mitterand a acceptat să fie parte în scenariul scandalului televizat, condamnând asasinarea şi dispariţia celor doi opozanţi. Ordinele generalului Pleşiţă de asemenea natură, vizau mai mult potenţializarea pericolului în scopul intimidării ţintelor.

probabil, o foarte mare încredere în sine, în mâna lui precisă, exactă în mişcare, dar din păcate, deseori a făcut mişcări greşite şi cu daune pe care, încă şi astăzi le resimţim, din cauză că au lăsat urme în istorie şi sunt reluate într-o formă sau alta. Aici pe teritoriul ţării, noi, aş putea zice că am controlat agentura franceză, dar cred că am controlat-o mai degrabă de suprafaţă. Este serviciul căruia noi nu i-am dat nişte lovituri pe măsură. Şi sigur cred că vina e la noi, mai exact a celor care au lucrat pe această linie, mai cu seamă pe linia direcţiei de contraspionaj, a direcţiei principale de contraspionaj. Mai mult am făcut, incomparabil mai mult am făcut pe alte spaţii decât pe spaţiul acesta, unde cred că nu am putut mai mult.

A.R.: Am adus în discuţie problema sprijinului acordat în campania prezidenţială lui François Mitterrand, deoarece în contextul tensiunilor şi al crizei intervenite, în presa din Franţa, după 1990 şi în presa noastră şi cred că, pe undeva şi Ştefan Andrei a fost influenţat de ceea ce s-a scris în presa din ambele părţi, că suma oferită de România a fost diminuată cam de 10 ori, decât cea reală, în timp ce, cea oferită de Ungaria a fost multiplicată de vreo 20. A apărut în această discuţie şi supoziţia că Lionel Jospin, cu elemen-te ultraconservatoare din servicii, ar fi pus la cale o manoperă de deturnare a unei părţi din suma şi i s-a prezentat lui Mitterrand, o altă valoare decât cea reală oferită de către România.[47]

I.V.: E foarte interesantă această precizare şi utilă. Aş dori, însă, dacă e posibil, să mai fac o mică completare. Nu vreau să comentez opera lui Ştefan Andrei. El a scris mult. Poate nu atât cât ar fi putut să scrie şi mai cu seama cât ar fi

[47] Generalul Victor Neculicioiu, fost şef al Unităţii Speciale 0110, implicat în cercetarea cazului „scrisoarea celor şase", relatează, în „Contribuţii la descifrarea unei pagini de istorie", articol în revista „Vitralii"- A.C.M.R.R. SRI, faptul că ambasadorul Corneliu Mănescu nu a înmânat suma direct destinatarului, ci ar fi apelat la intermedierea ministrului de interne francez.

trebuit să scrie. Îmi vine foarte greu să apreciez critic, la propriu, unele din lucrările lui, sau mai cu seamă unele din afirmaţiile dezinvolte pe care le face, chiar şi numai pentru faptul că mi-a fost coleg. Ambii am dat admiterea la acelaşi liceu. Ne-am cunoscut demult. L-am cunoscut îndeaproape. Ştefan Andrei a fost unul dintre cei care au avut raporturi strânse cu instituţia pe care o reprezentam noi şi căreia, nu o dată, i-a mărturisit şi simpatie şi credinţă. Nu îmi place, pentru că nu este corect, atunci când decredibilizează, când minimalizează, şi mai ales atunci când pune în gura şefului statului nişte lucruri pe care cu siguranţă şeful statului nu i le spunea lui.

A.R.: Cazul în speţă.

I.V.: Iar în cazul în speţă, tocmai de asta e cât se poate de grăitor. Nu îmi place nici faptul că îşi atribuie o sumă de lucruri pe care nu le-a făcut, sau, în orice caz, nu le-a făcut singur. Cu certitudine le-a făcut cu sprijin substanţial din partea unor oameni care au rămas şi rămân anonimi în istorie. El a fost unul din cei care au beneficiat de o muncă de Sisif a unor asemenea oameni care s-au dăruit. Şi, pentru moment, m-aş opri aici.

A.R.: Înainte de a încheia capitolul Franţa, aş cita o remarcă atribuită generalului de Gaulle, pe care evoluţiile de azi din Franţa, par a o confirma. El şi-a exprimat dorinţa să fie înmormântat în localitatea natală, despre care ar fi spus: „Nu doresc ca vreodată Colombey-les-Deux-Églises să se numească Colombey-les-Deux-Mosquées".

Capitolul XIV
Departamentul Securității Statului versus Intelligence Service

Sir Julian Amery și Mihnea Gheorghiu (din rețeaua Tomaziu) două figuri emblematice din nesfârșita galerie a tradițiilor spionajului britanic în România

A.R.: Vă propun să traversăm Canalul Mânecii. România a avut parte, ca și Iugoslavia, de o atenție specială din partea serviciilor secrete ale Regatului Unit al Marii Britanii și al Irlandei de Nord. Locotenentul, ulterior căpitanul Julian Amery[48]*, care în anii `40 se întâlnea cu agenții din Romania la Athénée Palace, a fost responsabil de o parte a operațiunilor speciale secrete ale Intelligence Service-ului, atât în România, cât și în Iugoslavia, ulterior și în Albania, având acoperirea de atașat al Foreign Office-ului la Belgrad. Urmare a meritelor speciale, Julian Amery avea să acceadă în marea politică, fiind și înnobilat.*

Sir Julian Amery a avut acces la înalte personalități politice de la București, fiind primit, dacă nu mă înșel, și de președintele Nicolae Ceaușescu. Generalul Victor Atanasie Stănculescu, când a fost întrebat dacă a avut legături cu Intelligence Service-ul, a răspuns semnificativ că, fiind la Londra, a fost invitat la o masă de către Sir Julian Amery. Când la Londra s-a aflat o delegație a parlamentarilor romani, din Comisia de control a activității S.R.I., Jonathan Eyal de la Institutul de Studii Sud-Est Europene a ținut să evoce relația excelentă, care a durat multe decenii, dintre comunitatea britanică de informații și academicianul Mihnea Gheorghiu, să se intereseze de sănătatea bunului prieten și să-i transmită cele mai bune urări de sănătate. Era, deja, după anul 2000.

Am ținut la această introducere, pentru a evidenția continuitatea și tradiția, dar mai ales stabilitatea și consecvența, precum și asumarea relațiilor active pe care Intelligence Service-ul le-a avut aici în România, la nivele de vârf.

Retrospectiv, azi, după mai bine de un sfert de veac de la încheierea formală a Războiului Rece, ce calificativ de performanță profesională ați acorda contraspionajului României versus Intelligence Service?

I.V.: Foarte interesantă și corectă, după opinia mea, caracterizarea care rezultă din cele spuse cu privire la activitatea serviciului de informații englez în România. Cred că serviciul de informații englez a fost cel mai performant. Sigur, ar trebui vorbit mult despre școala de spionaj britanică. Nu se putea ca un imperiu de întinderea celui englez să nu aibă un serviciu de informații și contrainformații pe măsură. Dar, așa cum nemții sunt cunoscuți că fac un lucru temeinic, de bună calitate, dar asta se referă mai ales în industrie, în lucrurile manuale, ca să zic așa, la englezi nu poți să nu recunoști lucrul bine făcut în activitatea de informații. Este, de la distanță, un stil. Nu se grăbesc, studiază aprofundat înainte de a lua o decizie, iar atunci când sunt hotărâți să facă o treabă, o duc până la capăt.

Am avut confruntări importante și deschise cu serviciul de spionaj englez și, fără să ne infatuăm, fără să ne considerăm ași în materie, eu cred că am făcut față cu succes unora din acțiunile bine puse la punct de ei. Este adevărat că, spre deosebire de alte servicii de informații, englezii au anticipat mai întâi pe teren politic, la noi. Au făcut primii pași, și nu întâmplător, prin a câștiga de partea lor, ca să mă exprim într-o formă mai elegantă, pe oamenii politici de perspectivă. Sunt multe exemple de dat. Poate cel mai concludent este cazul Maniu[49], care a ajuns până unde a ajuns,

[48] Harold Julian Amery (n. 27 martie 1919 – d. 3 septembrie 1996) a deținut 3 portofolii ministeriale în Guvernul Conservator prezidat de Edward Heath.

[49] Iuliu Maniu (n. 8 ianuarie 1873, Bădăcin, comitatul Sălaj - d. 5 februarie 1953, Sighetu Marmației), om politic român, deputat de Transilvania în Dieta de la Budapesta, președintele Partidului Național Țărănesc, de mai multe ori prim

grație colaborării lui cu serviciul de informații englez, colaborare, pe care de fapt, a și recunoscut-o deschis. Dar sunt și alte exemple de notorietate. Așadar, lupta cu serviciile de informații engleze, serviciul principal de informații, dar și cel de contrainformații, a fost mai dificilă, mai grea. Și, așa cum spuneam, englezii s-au străduit să facă, pe cât cu putință, lucruri perfecte. Ei nu s-au grăbit atunci când au trebuit să parcurgă un anumit traseu și nu s-au pierdut în lucruri mărunte. Au vizat, în general, scopuri mai mari și aș putea spune că nu de puține ori au avut succes. Cred că în ultimele decenii, înainte de 1989, vreau să spun, noi am lucrat bine sau, ca să fim și mai aproape de adevăr, am lucrat satisfăcător. În sensul că am descoperit în față unele din acțiunile pe care ei le pregătiseră parțial pe teritoriul țării. Începuseră studiul, dar cel mai adesea l-au finalizat acasă. Una din direcțiile în care au stăruit și au avut și rezultate, dar în care și noi am avut succese, a fost cea din rândul emigrației. O emigrație aș putea zice mai selectă, mai de calitate, dacă putem spune astfel.

Unul din cei care a fost vârf de lance, a fost Ion Rațiu care, în afară de tradiția istorică de la care se revendică, nu știu cât a mai avut ceva românesc în el, în parte pentru că, timp de decenii, a lipsit din țară, s-a căsătorit cu o englezoaică, copiii lui s-au născut în Anglia, numele sunt anglicizate ș.a.m.d. Așa încât, nu știu dacă în momentele de judecată lucidă, dacă nu se întâmpla ceea ce s-a întâmplat cu întregul sistem socialist, Rațiu mai putea să creadă că va mai ajunge să se miște liber prin România. Nu să ajungă la

ministru al României, deținut politic după anul 1947. În plan extern a colaborat cu Lordul Rothermere, fervent susținător al revizuirii Tratatului de la Trianon și al frontierelor României cu Ungaria. Intre altele au conspirat pentru readucerea pe tron, în anul 1928, a lui Carol Caraiman. Lordul Rothermere i-a sugerat lui Hitler să invadeze și România, insistând repetat pentru satisfacerea pretențiilor teritoriale ale Ungariei.

vârful societății, acolo unde a ajuns de fapt. Dar ce am vrut să spun, serviciul de spionaj englez a mizat foarte mult pe el. Poate că a fost o greșeală, pentru că trebuiau să se gândească că, în mod natural, nici noi nu puteam să-l scăpăm din atenție. Și așa fiind, le-am putut, într-un fel sau altul, cunoaște de la început și intențiile nu numai acțiunile.

E adevărat că ceea ce preconizau trebuia făcut cu a treia mână, sau a patra. Cert este că într-una din acțiuni, care a fost foarte reușită, după părerea mea, li s-a dat, zic eu, și o lecție englezilor, că putem să îi punem la colțul penitenței. Este ceea ce au preconizat în legătură cu acțiunea de ajutorare materială, bănească, a unor mișcări pe care doreau să le organizeze aici în teritoriul țării. Este cunoscută acțiunea „Puiu"[50]. Descoperirea, intrarea în posesia sumei respective și vărsarea ei la bugetul statului ș.a.m.d. care poate reprezenta ceva din punct de vedere material, dar pentru serviciul de informații englez nu asta era pierderea cea mai mare, ci pierderea consta în insuccesul misiunii și devoalarea acțiunii, ca atare. De aceea cred că, încă o dată spun, părerea mea este că a fost una din acțiunile cu adevărat reușite pe acest spațiu. Puteau să mai fie și altele, dar au fost niște greșeli din partea noastră. Poate o oarecare pripeală în anumite momente. Ceea ce uneori ne caracterizează e că nu avem răbdarea să ducem până la capăt o anumită treabă și culegem fructul când e abia în pârg, nu îl lăsăm să fie copt de-a binelea și să se rupă fără urmări. Dar, încă o dată spun, pe ansamblu, oprindu-mă la cazul pe care l-am relatat pe

[50] Ion Puiu (1918-2002) inginer chimist, profesor la Școala Politehnică din București, adept al mișcării legionare și exponent al facțiunii naționaliste a Partidului Național Țărănesc, după 1948 deținut politic. După amnistierea deținuților politici din anul 1964, a funcționat ca inginer chimist la Uzinele Danubiana, afirmându-se ca un foarte bun specialist și un organizator competent. În anii 80, a fost finanțat, prin Ion Rațiu, cu suma de 1.125.000 lei pentru organizarea unei mișcări de opoziție în România. După anul 1989 a fost vicepreședinte al P.N.Ț-cd., fiind ulterior exclus din partid.

scurt, cu englezii, cel puțin în anumite momente și în anumite acțiuni, ne-am luptat de la egal la egal. Asta nu înseamnă că agentura engleză pe teritoriul României a avut foarte mult de suferit, pentru că ei au urmărit întotdeauna să facă niște lucruri de adâncime și au recrutat oameni cu valoare, nu numai pentru prezent, dar și pentru viitor. Este, după părerea mea, un exemplu clasic cazul Gheorghiu, la care au lucrat mulți ani la rând. Este adevărat că la un anumit moment, lucrurile au devenit foarte clare din punct de vedere al securității române, că Gheorghiu este în slujba serviciului de informații englez, dată fiind poziția lui politică și importanța actelor lui, mai ales culturale.

A.R.: Era unul din cei mai mari specialiști în Shakespeare din lume.

I.V.: L-a tradus integral. Tot ceea ce e traducere autorizată și bine făcută a lui Shakespeare, în România, se datorează lui. Atunci lucrurile au fost mai relaxate și i s-a lăsat timp de respirație și poate că a fost un lucru mai bun. Se tăia legătura cu un agent, fără îndoială, important, dar până la urmă efectele nu mai erau nici pe departe cele care putuseră să fie cândva, pentru ca agentul era cunoscut și era pe deplin controlat.

A.R.: Și controlul e mult mai benefic.

I.V.: Și controlul este mult mai benefic. Foarte exact și bine spus. Așa încât, repet, pe acest spațiu cred că securitatea română are niște acte de referință.

A.R.: Nu aș putea să nu subliniez și tenacitatea și capacitatea de investiție a spionajului britanic referindu-mă la o altă acțiune, cea a meditației transcendentale unde, practic, au inițiat o mișcare de câteva sute de oameni ca să poată să acopere 5, 6 sau 10, de real interes și de perspectivă pentru spionajul britanic. Și dacă nu mă înșeală memoria, cred că a fost unul dintre serviciile care s-a orientat și spre școlile de cadre ale partidului, având viziune chiar din faza de formare a viitoarelor cadre și a viitorilor oameni politici.

I.V.: Foarte bine spus și foarte bine marcat. Am datoria să confirm, de fapt, ceea ce cu atâta precizie și exactitate ai spus, Aurele, dar, în acest context, cu reală plăcere, vreau să menționez numele unui ofițer de contraspionaj, care a lucrat pe acest spațiu și care a desfășurat activități de referință în conducerea serviciului de linie.

Este vorba de colonelul Gavrilă Văleanu[51]. Este un fapt indiscutabil că pe timpul cât a condus acest serviciu și, mai ales în anii dinspre sfârșit, înainte de a trece la informațiile externe, activitatea depusă de Văleanu a îmbrăcat, ca să zic așa, veșmintele unei activități foarte frumos condusă și cu foarte bune rezultate a încheiat-o. Plecarea lui a fost o pierdere pentru constraspionaj.

Nici pe departe, mai apoi, nu s-a mai putut realiza ceea ce s-a putut face cu Gavrilă Văleanu, la vremea respectivă. Așa se și explică unele din ascendențele pe care acest serviciu și le-a creat, fără ca noi să sesizam de la început, pentru ca lipsea mintea perspicace care să meargă la originea lucrurilor.

Ion Iancu Rațiu și serviciile secrete ale Majestății Sale Regina Elisabeta a II-a

A.R.: Parcă mi-ați citit gândurile.

Iată cum ar dori colonelul Gavrilă Văleanu să rămână Iancu Ion Rațiu în istorie. Am să citesc dintr-o relatare a domniei sale:

„În iarna anului 1941, student la Cluj fiind, Rațiu a primit ordinul de încorporare în armata hortystă de ocupație.

În primul weekend simulează un accident la schi și cu complicitatea unui prieten medic își împachetează piciorul în ghips, deci patentul este vechi. Și-a anunțat unchiul, Viorel Tilea,

[51] Colonel Gavrilă Văleanu, cel mai longeviv și profesionist șef de serviciu pe linia „contraspionaj britanic" în care a activat din anii 50 și până la jumătatea anilor 80, când, sub un alt nume, a preluat comanda unei unități ultrasecrete a Centrului de Informații Externe.

ambasadorul României la Londra, că are plăcerea să îl viziteze. Viorel Tilea îl primeşte şi vede că nepotul nu mai doreşte să se întoarcă în ţară. Îl angajează secretar personal şi îi motivează prelungirea şederii la Londra, cu nevoia continuării tratamentului şi pentru recuperare medicală. După război, urmează cursurile universitare, în Anglia, unde se căsătoreşte cu fiica unui bogat om de afaceri, Pilkington[52], proprietarul licenţei „floatglass" (sticla flotată), al cărei patent avea să fie obţinut de agenţii spionajului român şi pus în operă la Fabrica de sticlă din Buzău. Cu banii socrului, Iancu Raţiu a înfiinţat „Regent Line", o companie de transporturi maritime pentru care a achiziţionat un sediu în Regent Street pe care a arborat de la început tricolorul românesc, care avea să fie şi pavilionul navelor Regent Line. Dezvoltă, concomitent, afaceri în domeniul tipăriturilor asigurându-se editarea publicaţiilor anticomuniste. Devine liderul organizaţiei emigraţiei române din Anglia şi a organizaţiei acesteia numită A.C.A.R.D.A. (Asociaţia Culturală a Românilor din Anglia), iar din 1981 şi liderul Uniunii Mondiale a Românilor de Pretutindeni, ulterior Uniunea Mondială a Românilor Liberi. Fondată cu sprijinul Intelligence Service-ului, care îi dădea în grijă fiecare emigrant român. Funcţie de evalu-ările de securitate făcute de Iancu Raţiu emigranţii români erau triaţi în trei categorii. Categoria A - acceptaţi în Anglia, categoria B - trimişi în Canada şi categoria C – trimişi în Australia."

I.V.: Cum nu se poate mai binevenită această pagină pe care prietenul şi camaradul nostru ţi-a dat-o.

A.R.: *Mi-a mai relatat un episod, când, era la început şi mergeau mai greu afacerile. Împreună cu consulul britanic la Bucureşti făcea contrabandă cu lame de ras de cea mai bună calitate, Wilkinson, care la noi nu se găseau. La noi erau lamele „Baltica".*

[52] Elisabeth Pilkington (soţia lui Ion Raţiu) originară din regiunea Lancashire din Anglia, aproape de oraşul industrial St.Helens, unde 4 generaţii ai fraţilor Pilkington s-au impus în domeniul sticlăriei. Tatăl ei, colonelul Guy Reginald Pilkington, a servit firma familiei ca director de personal.

I.V.: Făcea afaceri, din astea „pe picior", în faţa cinematografului.

A.R.: *Trimitea lamele Wilkinson prin consulat. Poate că din milionul ăla şi ceva, care a fost dat pentru finanţarea grupării lui Puiu, o parte să fi fost şi din comerţul cu lame, că nu erau banii lui şi nici din visteria Maiestăţii Sale nu cred că s-au scos, trebuiau făcuţi cumva banii ăştia.*

Generalul Ilie Ceauşescu omul potrivit misiunii potrivite

A.R.: *Nu aş dori să încheiem subiectul privind activitatea Intelligence Service-ului, fără să nu menţionăm aici şi interesul pe care l-au manifestat pentru fratele preşedintelui României, asta, pe de o parte, şi în contextul acţiunilor pe care generalul Ilie Ceauşescu le-a făcut pentru promovarea adevărului istoric şi determinarea puterilor occidentale să recunoască într-o mai mare măsura contribuţia României la victoria puterilor aliate, contribuţie, care nici până astăzi nu a fost comensurată exact şi recompensată. Pe de altă parte, interesul companiilor britanice producătoare de avioane de a impune aici un anumit tip de avion, în competiţie cu americanii….*

I.V.: Şi cu olandezii, cu nemţii...

A.R.: *Acum, sigur, s-a întâmplat ca tocmai delegaţii de istorici, şi din Marea Britanie şi din America, să vină înspre generalul Ilie Ceauşescu şi să încerce, într-un fel, să-l folosească, fiecare în propriul interes. Bineînţeles, în primul rând, pentru a-şi promova interesele economice. Putem comenta, în vreun fel, pentru că se fac speculaţii pe care unii cercetători de arhivă le mută pe un alt teren.*

I.V.: După părerea mea, este regretabil, ba chiar dureros că cercetătorii români, eu nu vreau să le subminez în niciun caz calitatea pe care şi-o atribuie, nu vreau să le-o diminuez în vreo formă, dar cred că greşesc profund atunci când, îndoctrinaţi de curente astăzi la modă, diminuează într-atât ceea ce s-a făcut cu bună, sau cu mai puţin bună credinţă, într-un anumit timp istoric, încât de-a dreptul te indignează.

Adică, cel mai adesea, nu văd nimic bun. Cel mai mult, doresc să arate fisuri şi urmări negative, consecinţe ş.a.m.d. Şi, bineînţeles, să scoată în evidenţă succesele adversarului, pe care niciodată nu le diminuează.

Ei, lucrurile nu au stat chiar aşa.

Este adevărat că tot ceea ce s-a făcut pe lângă Ilie Ceauşescu, pe lângă alţi fraţi Ceauşescu, care erau de mai mult timp la Viena, sau erau itineranţi, sau erau în conducerea armatei, era făcut cu scopul de a se ajunge la şeful statului. Acesta era scopul, de a-l influenţa pe şeful statului să adopte o politică economică, de o natură, sau alta, care să fie benefică intereselor pe care ei le reprezentau. S-au impulsionat nişte deschideri. Deci, nu pot să înţeleg de ce cercetătorii români nu recunosc, sau nici măcar în treacăt nu amintesc, unii dintre ei, că România a avut şi câştiguri pe seama asta. La urma urmelor, ca să câştigi bunăvoinţa unui şef de stat, trebuie să te mâne un anumit interes. Ce voiau să se întâmple? Să îl rupă, pe cât se poate, de sistemul în care era integrat, adică să le întoarcă cu un ceas mai devreme spatele ruşilor, ceea ce Ceauşescu nu a făcut neapărat la îndemnurile care au venit pe linia asta, dar a făcut-o. Era normal să fie aşa şi, încurajat şi de asemenea acţiuni, paşii pe care a continuat să-i facă, au fost importanţi. Iată, deci, că, de fapt, s-a făcut un lucru bun prin asta. Nu s-a făcut un lucru rău. Este adevărat că, uneori dorinţa se confundă şi cu putinţa, sau cu neputinţa, mai cu seamă. Şi, în anumite situaţii, din pripă, din grabă, folosindu-se şi nişte canale care erau pline de hârtoape, nu au reuşit să ajungă până acolo unde ţinteau. Ba chiar unii au şi forţat nota, pentru că era important sa ajungi pe lângă Ilie Ceauşescu şi să-i facilitezi publicarea unor studii, ca să aibă succes un anumit proiect, ştiu eu, comercial, pentru cumpărarea unui anumit produs. Sigur, au fost şi asemenea proiecte importante, cum a fost cumpărarea avionului tip „BAC" pe care noi am început a-l

produce şi care s-a dovedit a fi un avion bun. Ani buni a fost folosit pe liniile româneşti de întindere medie şi pe rutele externe. Aşa s-a făcut fabrica de motoare de avioane, motoare foarte performante. Din păcate, s-a ales praful de tot până la urmă. Şi atunci, stai şi te întrebi? Când nu s-a făcut bine? Atunci când s-a acţionat pe o linie sau alta, ca să se cumpere licenţele respective şi să se obţină nişte credite pentru investiţii de o asemenea anvergură, sau atunci când ai ras totul, fără milă, ai lăsat la poarta fabricilor mii de oameni, iar ţara a ajuns mai săracă şi tot mai săracă? Părerea mea este că trebuie judecate foarte critic asemenea poziţii ale unora care, întotdeauna, s-au situat pe o poziţie de negare, de minimalizare, de ponegrire chiar.

A.R.: Din ce se spune azi, chiar de fiica lui Marin Ceauşescu, acesta, cam de la jumătatea anului 1989, ar fi încercat să îi sugereze fratelui un transfer de putere. Ar fi venit în ţară special ca să îi transmită acest mesaj, se spune că în luna iunie 1989.

I.V.: Aurele, eu dau credit unor asemenea vorbe care se vehiculează, cunoscându-l, aş zice, destul de bine şi pe Marin şi nu numai. Prin felul lor de a fi, fraţii, chiar şi Nicu, pe care îl ştii tot aşa de bine ca şi mine, aveau câteodată câte o ieşire, aşa foarte directă. Erau nişte oameni, prin construcţia lor, prin felul lor de a fi, prin temperamentul lor, foarte impulsivi şi îşi spuneau, mai mult sau mai puţin direct, dar îşi exprimau părerile. Dar de fiecare dată, în absenţa Elenei Ceauşescu. Nu îndrăzneau, ori special evitau, să facă sugestii, sau chiar foarte vagi referiri atunci când era ea de faţă, pentru că, în mod categoric, erau în pierdere de poziţie. Nu îl puteau clinti pe Ceauşescu din hotărârile pe care le lua. Angajarea lui era mult prea profundă, fermă şi nu cred că s-ar fi clintit. El, într-adevăr a dorit sincer, cât a putut, să se rupă de sovietici, pentru a câştiga independenţa politică, să poată face politica pe care trebuia şi dorea să o facă pentru România, dar nu neapărat să se rupă de credinţa şi

de ideologia, de convingerile comuniste pe care, cu siguranță, le avea profund.

A.R.: Credeți că va veni un moment când se va recunoaște că frații lui Nicolae Ceaușescu, acolo unde au fost ei, prin activitatea lor profesională au făcut niște lucruri temeinice, au fost recunoscuți ca valori? Poate mai puțin, Nicu, care a fost în domeniul militar, dar Ion la agricultură, Marin la reprezentanța comercială...

I.V.: Eu cred că da. Dacă ar fi să se judece cu obiectivitatea necesară și cu buna credință necesară, ar fi suficiente motive ca pentru unii dintre ei să se găsească merite, merite reale. Așa cum bine i-ai citat. Pe Ion la agricultură, apoi la planificare, unde a lucrat ani buni. A fost un factor de echilibru. Și ziaristul Florea a fost, de asemenea, bun. Cel de la Viena, Marin, a avut misiuni importante pe linia comerțului exterior, pe care le-a îndeplinit cu succes. E adevărat, cu sprijinul primit dintr-o parte sau din alta și pe care era normal să îl primească. Totul trebuie analizat cu măsură. Noi, din păcate avem această meteahnă, ori lăudăm în exces, ori criticăm în exces și asta, numai să cadă bine pe lângă cei care dau notele, că dacă notele le dădeau cei dinainte, sigur că laudele la adresa fraților Ceaușescu ar fi fost superbe.

A.R.: Ei nu au încercat, din ce știu, să trăiască în umbra fratelui, să profite de poziția lui. Dimpotrivă, fiecare a ținut să aibă propria independență.

I.V.: Într-un fel, da. Totuși, nu se poate spune că nu au beneficiat de poziția fratelui, indiscutabil. Și dacă ne referim la Nicu, poate chiar și la Ion, într-un anume fel și toți ceilalți, într-o măsură mai mare sau mai mică, au beneficiat, dar nu s-au bătut, neapărat, cu pumnul în piept.

A.R.: Acum era și atenția față de ei, chiar dacă nu direct, dar tot veneau niște avantaje.

I.V.: Iar fratele, ăsta e lucrul cel mai important, nu i-a negat niciodată. Nu a spus niciodată că nu îl recunoaște pe vreunul drept fratele lui și, chiar deschis, i-a sprijinit. Și nu numai pe frați, ci și pe nepoți, pe copiii surorii. Este adevărat că, de exemplu fetele, cele două fete ale surorii mai mici, au fost foarte înzestrate, foarte dotate. Și în timpul studiilor universitare și apoi și în activitate, cea mare a fost un inginer excepțional de bun, având specializarea în legumicultură. Cealaltă nu știu în ce domeniu, este plecată din țară, s-a stabilit în Franța. Ei înșiși, nepoții, vorbesc, au luptat să își facă niște profesii, să își dezvolte în condiții bune o carieră, ca să nu facă de rușine familia.

Am omis să spun mai devreme o chestiune care țineam neapărat să o menționez, apropo de influențele sale afară, pentru care s-a acționat cu diverși interpuși. Cred că se ajunsese mult prea departe și așa se face că unii dintre ei au fost prost selecționați și, în loc să aducă servicii și beneficii, au adus pagube. Și atunci, mare lucru nu au realizat, dar, mai ales apoi, folosindu-se de pozițiile pe care le-au câștigat atunci prin contactele pe care le-au avut, iată, apropo de cazul citat – Stănculescu și relația cu serviciile engleze – a fost extrem de dăunător, de negativ. Nu este, însă, singurul caz. Mai sunt și altele. Chiar și la nivelul funcțiilor politice în stat uneori s-a exagerat.

A.R.: Cât de mare a fost miza influenței prin intermediul lui Ilie Ceaușescu o demonstrează și carierele ulterioare ale unora care l-au flancat la Institutul de Cercetări și Teorie Militară.

I.V.: Perfect adevărat. Care au ajuns acolo, de unde, uitându-se la vale, le-a venit rău din cauza amețelii.

A.R.: Nici în cele mai frumoase vise ale lor nu și-au putut închipui vreodată.

Capitolul XV
Acoperiri ale spionajului. Spionajul italian în România

A.R.: Domnule general, în spionaj - contraspionaj este o realitate benefică ori de câte ori se cunosc şi cu totul altfel stau lucrurile când nu se cunosc şi nu se identifică în concret acoperirile folosite de adversar pentru a ne cerceta sub toate aspectele şi subliniez, sub toate aspectele şi în multiplă perspectivă. Aceasta fie scopuri politice imediate, fie pentru asigurarea propriului climat de forţă în relaţiile economice mai cu seamă, fie spionaj pentru pregătirea operaţiunilor subversive, inclusiv schimbări de regim, fie cunoaştere strategică în eventualitatea unui război.

Întrebările sunt două:

- Care dintre acoperirile folosite de serviciile de spionaj adverse ridicau dificultăţile cele mai mari de identificare şi control implicit sub aspectul eforturilor uneori disproporţionate în raport cu rezultatele?

- Dacă aţi putut sesiza o diviziune a muncii între serviciile de spionaj, o predilecţie asupra unor zone geografice, segmente demografice,credinţe religioase, categorii socio-profesionale?

I.V.: Ambele întrebări sunt nu numai ingenioase, dar sunt de mare profunzime. Sigur că serviciile de informaţii, mai ales cele performante, întotdeauna au imaginat modalităţi ingenioase de acţiune, cel mai adesea cu scopul de a învălui adversarul şi de ce nu, de a-l paraliza. Se pot da multe exemple şi aş putea spune că aproape nu este serviciu de informaţii cu care ne-am confruntat şi care să nu fi încercat şi, uneori, chiar să fi şi reuşit să ne inducă în eroare iniţial, iar apoi din cauza unor defecţiuni din sistem să scape de urmărire, de o urmărire eficientă.

M-aş opri asupra unuia din serviciile de informaţii, care poate nu este chiar cel mai performant, cel mai cunoscut, chiar dacă e un serviciu cu tradiţie, despre care cred că

a acţionat diversificat pe spaţiul românesc. Mă refer la serviciul de informaţii italian. Dar mai întâi o paranteză, că s-ar putea ca cineva să nu fie de acord cu mine, dar eu aşa gândesc. În sinceritatea noastră, ca să nu zic în naivitatea noastră, uneori comparăm adversarul cu noi înşine. Poate că, într-o anumită privinţă, e normal să facem o anumită comparaţie, chiar şi numai pentru a ne putea da seama de proporţiile acţiunilor adversarului şi de contramăsurile pe care trebuie să i le opunem. Dar, cred că nu asta este prima chestiune. Ne caracterizează o anumită naivitate şi credem că, neapărat, toată lumea trebuie să gândească aşa ca noi, sau că, neapărat, gândeşte ca noi. Prin felul nostru de a fi construiţi, suntem un tip de oameni care ne aprindem repede, şi la lucrurile pozitive, la vorbele frumoase pe care le spune cineva, chiar dacă nu o face cu convingere şi cu sentimente adevărate. Dar, ne aprindem aprig şi când ni se spun lucruri neconvenabile. Nu ştim întotdeauna să proporţionăm cum trebuie. Sigur, în virtutea unor date pe care ni le conferă istoria, noi, faţă de popoarele latine şi, în principal, faţă de Italia, considerată ca fiind locul de baştină al unuia dintre părinţii poporului român, am nutrit întotdeauna un anumit sentiment familial, aş putea zice. Adică a vrut celălalt sau nu a vrut, a acceptat sau dimpotrivă poate ne-a privit cu suspiciune şi uneori chiar cu dispreţ, noi i-am declarat sentimente de frăţietate şi am avut încredere în vorbe. Vorbe care cel mai adesea s-au dovedit doar vorbe.

Cam aşa, în linii mari, s-au petrecut lucrurile într-o anumită etapă şi în activitatea noastră împotriva unuia dintre serviciile cele mai active care au fost pe spaţiul românesc şi anume cele ale Italiei.

Au lucrat intens aici şi au vizat direcţii multiple şi esenţiale: de la a-l capacita pe şeful statului pentru a-l atrage în nişte formaţiuni masonice; de a-şi promova interese economice foarte importante pentru timpul acela şi până la

obiectivele comune pe care le urmăresc toate serviciile de informații și, nu în ultimul rând, acela de a compromite niște cadre de conducere din stat.

Așa stând lucrurile, de partea astălaltă, întâmplarea, care nu e chiar nevinovată, a făcut ca serviciul de contraspionaj italian, Direcția de Contraspionaj - care într-o vreme, și vremea asta a fost suficient de lungă - să dea impresia unei activități susținute. Cred că, foarte puțini din cei care aveau obligația să se aplece și să analizeze pe fond activitatea serviciului respectiv au făcut-o și, cel mai adesea, s-au bazat pe declarațiile găunoase ale șefului acestui serviciu. Personal, îmi reproșez modul în care l-am cunoscut pe colonelul Tameș Ioan. L-am remarcat încă de pe băncile școlii de ofițeri. A fost elev al Școlii de Ofițeri numărul 3, Școala de limbi străine, la grupa de limba italiană și trebuie să spun că s-a remarcat ca fiind un elev bun, care a învățat bine limba, dar era și un tip de șmecheraș care se făcea plăcut. A atras simpatia, pe bune sau uneori nejustificat, a cadrelor didactice de bază, mai cu seamă a profesoarelor de limba italiană, două profesoare, de altfel foarte calificate, dar și a altor cadre. A fost adus la Direcția de contraspionaj, crezându-se că are perspective profesionale reale. E adevărat că a și fost promovat foarte repede până la funcția de șef al serviciului pe spațiul italian. Dar băiatul acesta, după cum avea să se constate post-factum, avea ceva care era departe de a fi fost potrivit pentru activitatea în acest domeniu, poate chiar pentru activitatea de securitate. Era fals. Singura lui grijă era aceea de a căuta să promoveze, să urce și să tot urce și a urcat. Repet, prima și cea mai importantă vină revine șefilor pe care i-a avut, cei nemijlociți, șefii direcți care, într-o formă sau alta, necontrolându-l așa cum trebuie, neurmărindu-i activitatea, i-au acordat o încredere nejustificată. El, la rândul său, a avut grijă să se înconjoare de niște oameni care nu îi făceau concurență, ca să spun

doar atât, pe care să îi domine, ca să-și poată impune ceea ce el a urmărit de la început.

Îmi aduc aminte că nu era adunare mai mare și se țineau destul de des asemenea adunări, unde Tameș să nu ia cuvântul. Era foarte vocal și cum, la vremea aceea combativitatea dădea o notă mare, Tameș a intrat și în rezerva de cadre pe linie de partid. A avut și niște funcții pe linia aceasta. Iată, doar foarte pe scurt, schițate câteva lucruri care, bineînțeles, dacă ar trebui să le luăm de la început, ar trebui să ne reconsiderăm foarte serios munca noastră. Ori, lucrul acesta îl facem acum post factum, când nu mai rezolvăm nimic, decât eventual pentru cei care vor urma, dacă ei vor fi interesați să tragă niște concluzii.

Bomba colonelului Tameș

Într-o împrejurare, mi s-a adus la cunoștință o informație bombă. A venit să mi-o aducă personal șeful de serviciu pe care l-am numit anterior. Nu a mai trecut cu ea nici pe la locțiitorul șefului unității, cu care avea legătură de muncă și, cu atât mai puțin pe la șeful unității, motivându-mi că este foarte importantă chestiunea și că informația trebuie să rămână într-un cadru atât de închis încât a cutezat, a îndrăznit, a socotit că cel mai bine e să vină cu ea direct la mine. Sigur, era și asta o practică, era normal când primeai o informație cu totul și cu totul deosebită, nu trebuia proliferată în niciun fel. Dar informația primită de la el, era de tipul acelora care necesita apoi muncă, activitate de verificare amplă și câte și mai câte, mai cu seamă că viza un membru din conducerea superioară a guvernului, era poate la apogeul carierei sale, fiind și unul dintre cei mai apreciați la vremea respectivă. Colonelul Tameș, gândind, probabil, că eu voi lua foarte repede nota respectivă și cu ea în dinți mă voi duce, trecând și peste ministru, direct la șeful statului, a făcut un calcul greșit. Dar, poate asta a fost și un fel al meu

de a fi, niciodată nu am fost convins de ceea ce mi se raporta, decât verificând de două, sau de trei ori informația și, după ce am discutat mai pe îndelete cu el și am cerut amănunte și detalii cu sursa care ne aduce informația, de când datează primele suspiciuni, plus altele, mi-am dat seama că sunt zone foarte importante care, pur și simplu, sunt necunoscute, ca să spun doar atât. Atunci, pe loc, împreună cu el am schițat un plan cu privire la ceea ce trebuie făcut și am fixat și niște termene când și în ce mod să se clarifice cele stabilite. Am așteptat, au trecut și termenele, unele cu mult peste, dar colonelul Tameș întârzia să vină cu răspunsurile. Sigur, problema era totuși importantă.

L-am chemat pentru discuții și mi-a motivat, cu totul neconvingător, că mai trebuie făcută aia, că mai trebuie dreasă cealaltă... Cert este că ofițerul nostru era în complicitate, o spun cu toată puterea, cu un agent care a adus foarte mari daune și prejudicii muncii de securitate, în câteva rânduri și pe diverse linii. Agentul respectiv a fost, la un moment dat, manevrat de colo, colo, trecut pe la un serviciu, luat de alt serviciu ș.a.m.d. Era un fel de „factum totum", dar era extrem de pervers și, bineînțeles, dotat cu imaginație și putere de convingere. Am cerut date de clarificare. Bineînțeles că și acestea au întârziat, ori veneau fragmentar și, puse cap la cap, nu se legau.

Ce-au făcut? Într-o împrejurare, ca să se dea chipurile lovitura de grație, tot în complicitate, s-a mimat, s-a aranjat o căsuță poștală, după regulile cunoscute, la una din bisericile care erau frecventate de comunitatea italiană. Tocmai acolo și pe cazul ăsta, care era atât de important. Ori, chestiunea asta mi-a trezit o dată în plus suspiciunea, pentru că serviciile de informații italiene, admițând că și acolo lucrează naivi sau unii care supralicitează, nu pot merge până acolo, încât să aducă o personalitate politică de notorietate prin altarul nu știu cărei biserici. Persoana

respectivă care făcea obiectul, de fapt căzuse în atenția serviciului, nu se ocupa de ea, pentru că trebuia să cerem aprobări de la cel mai înalt nivel, ori pentru așa ceva erau necesare argumente de substanță. Dacă le aveam, sigur că asta trebuia făcut. Dar colonelul Tameș nu le avea și, atunci, mi-am pus întrebarea: *„Omul acesta lucrează corect sau este la remorca unuia sau altuia din serviciile respective*?" Nu am mers până acolo că ar fi putut fi recrutat. Și nu cred că a făcut act de trădare, dar că a vrut ca dintr-o informație care i-a venit cum i-a venit, și care viza o persoană atât de importantă, să facă o bombă, din care să tragă niște profituri, asta e indubitabil[53].

S-a întâmplat apoi, un eveniment care, pur și simplu, a scandalizat, și pe mine personal m-a indignat profund. Un ofițer, locotenent major din același serviciu, care fusese și el folosit în combinațiile cu sursa aceea de care vorbeam mai înainte, s-a dus la mare pentru o anumită activitate pe care trebuia să o desfășoare din ordinul șefului serviciului respectiv. Că s-a înecat din imprudență, că a fost ucis, nu știu dacă până la urmă s-au clarificat lucrurile foarte bine, dar, cert este că băiatul ăla a murit. Acel ofițer era una din liniile prin care se verifica veridicitatea informației de bază.

Acea linie, de acum căzuse.

Să mă apropii de concluzie. Întrebarea care se punea, fi-

---

[53] Colonelul Tameș a fost sau s-a lăsat prins în plasa Serviciului de Informații și Securitate Militară al Italiei (S.I.S.M.I.), care, prin atașatul militar și agentul dublu Mihai Ionescu, nesincer față de contraspionajul român, a pus în operă compromiterea prim-viceprim-ministrului Gheorghe Oprea ca trădător, agent al spionajului italian. Era cel mai competent membru al guvernului în materie de politici economice. Eliminarea acestuia ca trădător în solda unui serviciu secret din zona N.A.T.O. ar fi disrupt monolitul puterii lui Ceaușescu și destabilizat partidul, puternic legat de stânga italiană, dar și de francmasoneria deviată, controlată, atât de Biroul de Securitate al N.A.T.O., cât și K.G.B.
Referiri asupra cazului în "Servicii Secrete Străine", Marian Ureche și Aurel Rogojan, , vol. 1., Editura PACO, București 1999, pag. 544.

resc şi logic, era dacă poți să mergi mai departe cu un asemenea ofițer, cu un asemenea şef de serviciu de contraspionaj? Indiscutabil, nu! Pe el l-am trecut în rezervă, iar pe locțiitorul lui, care era un om foarte slab şi care a avut şi el un rol de țiitor, ca să zic aşa, în taraf acolo, l-am mutat la miliția capitalei. Am reorganizat serviciul de la „A" şi a trebuit să punem lucrurile la punct, aproape de la zero.[54]

Sigur că am avut ecouri din partea cealaltă. S-a aflat foarte repede toată treaba şi cei mai afectați, de fapt, au fost italienii, pentru că jocurile pe care le imaginaseră şi pe care cred că le şi proiectaseră într-o anume formă, nu au mai putut fi făcute. S-au folosit de alte antene, de alte relații, cum spuneam şi pe linia legăturilor, să zic normale, oficiale pe care fruntaşi ai unor organizații politice şi de altă natură din Italia le aveau cu cadre din conducerea superioară de partid şi de stat şi prin care, într-o formă sau alta, exercitau o influență şi asupra şefului statului român.

Ceea ce este cert, din datele pe care le am eu, din tot ce am cunoscut eu, nu au putut să realizeze atragerea lui Nicolae Ceauşescu în francmasonerie, aşa cum cred că urmăreau, după cum, nu au putut nici să-l pună pe nişte piste care să ne fie foarte dăunătoare.

De fapt, sigur, Ceauşescu era interesat să aibă o susținere mai largă, era în perioada când era chiar foarte dornic şi se zbătea ca să aibă recunoaştere internațională, mai cu seamă din partea unor guverne importante. Or, guvernul italian avea în frunte nişte politicieni de marcă. Dar mai cu seamă, Ceaușescu era interesat în promovarea relațiilor economice care, trebuie spus, că în vremea aceea au mers foarte sus şi foarte bine.

[54] Clarificări edificatoare asupra cazului aduc colonelul (r) Ioan Şovu în „Caidul" şi „Faraonul" în revista „Vitralii", anul VIII, nr. 29, 2016-2017, pp. 95-101.

Deci, cam asta ar fi. Poate că m-am extins cu explicațiile mele la prima întrebare.

Spionaj strategic sub acoperirea cercetărilor ştiințifice

A.R.: Vă întrebasem dacă ați sesizat vreo zonare geografică, etnică, socioprofesională, între principalele servicii de informații adversare din acea epocă. Un fel de diviziune internațională a sarcinilor de spionaj? Adică Iaşiul să fie fieful unui serviciu, Timişoara al altuia, Clujul al altora, adică să fie un interes circumscris pe zonarea geografică. Foloseau ca acoperire şi cercetări pe teren, că au făcut şi cercetări de teren, unele care au durat ani de zile. Studii etnografice, folclorice, de cunoaştere a geografiei vii, ca să zicem aşa. Inclusiv studii de antropologie au făcut unele servicii de informații. Aici era mai dificil de separat opera de cercetare doctorală de contactele operative şi de modul cum se îmbină produsul final al cercetărilor afară, unde rezulta informația secretă, pentru că aşa sectorial, ceea ce se făcea poate corespundea unor bareme de cercetare ştiințifică şi unor lucrări doctorale, dar ele erau, totuşi, cercetări strategice de spionaj.

I.V.: Aurele, întrebarea e foarte inteligentă şi cum prea bine ştii şi tu, lucrurile, în privința aceasta, au avut aspecte multiple şi complexe.

A.R.: Numai o secundă, dar acolo au fost antrenați şi mulți tineri din mediul universitar autohton care au rămas şi duc mai departe o ştachetă, deci există o continuitate aici şi de generații şi de epoci istorice.

I.V.: Sunt întru totul de acord. Poate că, stând acum şi judecând în linişte, cu calm, nişte evenimente care s-au produs în timp şi în timpul acela mai cu seamă, ne dăm seama, într-adevăr mai bine şi judecăm mai lucid nişte realități ale momentului. Sigur, mai întâi o precizare de un anumit fel. În epoca de care vorbeam, ideile care stăteau la baza politicii pe care o ducea şeful statului, în ciuda paternității pe care şi-o asumau unii sau alții, ei bine, ideile mari de politică externă, totuşi de la Ceauşescu porneau.

Cei care, cum spuneam, pe nedrept îşi asumă paternitatea acelor idei, au avut, indiscutabil, un rol major în punerea lor în aplicare, în promovarea lor şi, mai cu seamă, pe anumite spaţii unde aveau deschidere. Ei bine, în cadrul acestei strategii, să zic aşa, România a devenit deschisă şi interesată de amplificarea relaţiilor pe toate planurile. Serviciile experimentate şi cele care au avut o viziune globală şi de perspectivă, au început să prefigureze proiecte strategice. Şi cum rezerva lor de cadre vechi fusese, dacă nu perimată, în orice caz într-o bună măsură consumată, fie din cauze naturale, fie datorită faptului că multe dintre acele cadre vechi erau compromise, au început să se ocupe, şi să se ocupe temeinic, de pregătirea unor cadre noi. Aşa a început "invazia", dacă se poate spune aşa, de tineri trimişi pentru diverse studii în România. E interesant de observat că cei mai mulţi ajungeau în zonele cu problematică. Clujul era cap de linie. Şi Iaşiul, deşi era un centru universitar vestit, la instituţii ştiinţifice ale Academiei Române, foarte bine cotate la vremea respectivă, era pe locul al doilea, însă. Ca să nu mai spun că erau nişte centre de interes ştiinţific şi în alte părţi, dar care nu erau solicitate. Apropo de ceea ce ai spus, erau vizate şi anumite zone geografice de foarte mare interes şi perspectivă. Aşa au venit studenţi în ani terminali, au venit pentru aspirantură, doctorantură, au venit la specializări post doctorale s.a.m.d. pe care le făceau şi cu cadre care fuseseră la specializări afară, pentru că, cu câtva timp înainte, şi România trimisese oameni pentru specializări, pentru deschideri în Occident, în America, în primul rând, dar nu numai. Aveam cadre didactice la diverse universităţi celebre, Sorbona, Cambridge...

A.R.: *Academia Română de la Roma.*

I.V.: Academia din Italia, unde permanent, de la Iorga începând, s-a desfăşurat o activitate intensă. Se înţelege că serviciile de informaţii din ţările respective nu au dormit şi

am putut stabili, uneori cu toată exactitatea, că unii din cei cărora li se acordase, de către ţară, această facilitate rarisimă pentru vremea aceea, de a studia şi de a se perfecţiona la diferite universităţi sau institute de cercetare din lume, de a căpăta titluri ştiinţifice care contau foarte mult atunci, au trecut în tabăra cealaltă şi au intrat în serviciu sub steagul altora. Şi-au consolidat apoi apartenenţa sau aderenţa la unul sau altul dintre servicii, ocupându-se de pregătirea celor trimişi la studii în România, sau de contactul, de legătură cu ei, pentru că este evident că, cei care veniseră de data asta de acolo să se pregătească, să capete titluri în România, fuseseră cel puţin recrutaţi, dacă nu unii chiar pe statele de plată ale serviciilor respective. Şi iată, aşa am putut să stabilim că o parte, nu mică, din cei care veniseră la studii, erau de fapt cadre şi foarte mulţi agenţi ai serviciilor de informaţii. Aveam nişte proiecte, numai că, din păcate, aceste proiecte într-o bună măsură s-au năruit din cauza evenimentelor care au urmat în decembrie 1989. Dar să notăm că, în cadrul evenimentelor din decembrie, această categorie de personaje a jucat un rol, mai cu seamă în zilele premergătoare, pentru că probabil au primit ordin ca să nu iasă la lumină, să nu se facă simţiţi şi să nu fie în prim plan, să zic aşa. Dar participarea lor, într-o formă sau alta, la acţiune a fost evidentă. Asta apropo la strategia şi la gândirea pe care au avut-o unele servicii. Nu m-am referit la serviciile de informaţii sovietice, care aveau, deja, cu totul şi cu totul alt statut pe teritoriul nostru. O să mai reluăm, poate cândva, apropo de K.G.B. şi de G.R.U., discuţia pe care am purtat-o cu privire la prezenţa lor masivă în decembrie 1989 aici şi acoperirile cu care au ajuns în România.

Capitolul XVI
Confruntarea de catifea, prudentă şi discretă cu Mossad-ul

Poziția specială a spionajului israelian. Departamentul Securității Statului între beligeranții Orientului Mijlociu

A.R.: Construcția sistemului național de apărare antiteroristă asupra căruia ați avut, deja, abordări ample, inclusiv cu detalii importante, s-a realizat şi definitivat în arhitectura conceptuală şi structural organizatorică modernă, integrată cu ansamblul instituțiilor administrației statului român, în primii ani ai activității dumneavoastră ca secretar de stat la Ministerul de Interne. Europa era atunci teatrul operațiunilor teroriste comise de organizații extremiste din Italia, Germania, Corsica, Japonia, Irlanda de Nord, Țara Bascilor, care solidarizaseră într-o internațională susținătoare a cauzei radicalilor palestinieni. Nu se vorbea prea mult despre precedentele terorsimului de sorginte sionistă, respectiv organizațiile Hagana, Stern, Irgun care făcuseră deja carieră în anii '50, statul Israel fiind, nu în mică măsură, rezultat al luptei cu astfel de mijloace. Cei care fuseseră militanții radicali extremişti sionişti în anii '50, erau liderii statului israelian din anii '70-'80, ceea ce nu era puțin în ecuația conflictului israelo-palestinian.

Întrebarea este: Cum ați reuşit să gestionați din punctul de vedere al securității României şi al implicațiilor politice şi diplomatice paleta extrem de riscantă a vulnerabilităților pentru securitatea şi apărarea antiteroristă, în primul rând a obiectivelor israeliene din România, a obiectivelor arabe din România, ținte ale terorismului dizidenților palestinieni şi, nu în ultimul rând, având în vedere şi situația aparte că România era o țară a unui intens tranzit al evreilor din Uniunea Sovietică spre Israel şi alte zone ale lumii.

Vă pun această întrebare deoarece cunosc direct, nemijlocit că ați fost personal implicat în contacte sensibile şi cu o parte şi cu cealaltă şi a fost un domeniu despre care se cunoaşte puțin, dar

care a însemnat foarte mult în ecuația relațiilor politico-diplomatice din acea vreme.

I.V.: Activitatea de informații a serviciilor israeliene pe teritoriul României a fost intensă. Nu ştiu cum mai este azi. Cert este că au avut în România una dintre cele mai puternice baze, nu atât prin amplitudine, prin număr, cât mai ales prin calitate. Vorbesc şi de calitatea oamenilor, cel mai adesea, oameni foarte bine pregătiți, cu studii înalte în diverse domenii, dar mai cu seamă, prin pozițiile politice şi socio-profesionale pe care le-au ocupat în toți anii, chiar înainte de anul 1944. Ca să nu mai vorbim de ceea ce a fost după, când în toate instituțiile statului, poate nu predominant numericeşte, dar tot calitativ, sub raportul ariei de acoperire a competențelor de un fel sau altul, erau evreii. Au ocupat funcții de mare importantă de la nivelul guvernului şi până la funcții mai mici, dar funcții în locuri de maxim interes. Am în vedere Ministerul de Interne, Ministerul de Externe şi Ministerul Apărării Naționale. Chiar cred că Ministerul de Interne era cap de linie. Nu era direcție în fruntea căreia, dacă nu şeful, şeful direcției, cel mai adesea, era persoană de naționalitate evreiască şi cel puțin unul sau doi dintre adjuncți şi mai mulți şefi de servicii erau evrei. Foarte rar, chiar foarte rar, erau cadre de execuție. Îmi aduc aminte de pe vremea când am ajuns la Direcția Cadre, unde serviciul de învățământ a fost atașat odată cu desființarea Direcției Generale Politice. Până în '52 când s-a luat această măsură, serviciul era în structura Direcției Generale Politice a Ministerului de Interne, care îl avusese în frunte pe Alexandru Drăghici, devenit ministru de Interne. Serviciul de învățământ, cum spuneam, a fost atașat la Direcția Cadre. Ei bine, în Direcție erau vreo 16-17 servicii iar printre şefii acestor multe servicii, doar trei erau români, unul țigan şi ceilalți toți evrei. Era aproape la fel pe fiecare Direcție. Numărul evreilor era consistent la Direcția de Contraspionaj unde, spuneam, într-o discuție de-a

noastră anterioară, că am făcut o perioadă de practică şi care mi-a fost de mare folos. A fost o perioadă importantă pentru mine. Cei mai mulţi şefi de servicii erau evrei şi erau bine pregătiţi. Eu unul pot să spun că am avut de învăţat de la unii dintre ei lucruri absolut esenţiale despre muncă, tehnici şi metode, ş.a.m.d.

Deci nevoia serviciilor israeliene de a recruta, de a-şi face în plus agentură, era minimă, pentru că informaţiile le veneau din surse directe. Dar asta ce mai înseamnă? Înseamnă că informaţiile erau de cea mai bună calitate, erau de-a gata, nu trebuiau să se mai muncească, să le mai ordoneze, sistematizeze, să le mai verifice ş.a.m.d.

Sigur, s-a întâmplat ca, la un moment dat, o masă importantă dintre aceşti concetăţeni ai noştri să părăsească aceste funcţii şi chiar să părăsească teritoriul României. Au plecat în masă în Israel. Dintre cei care spuneam că fuseseră la Direcţia de Cadre, era şi însuşi şeful Direcţiei Generale de Cadre, generalul Alexandru Demeter, cu un nume unguresc, care şi pe mine m-a mirat când, printr-o împrejurare, am aflat că nu ştie o boabă ungureşte şi că, de fapt, el se născuse pe undeva pe lângă Piaţa Obor, în Bucureşti. Numele, însă, probabil şi-l luase anterior, dacă nu el, poate strămoşul lui. Deci, însuşi şeful acestei direcţii, care venise de la Comitetul Central, din funcţia de adjunct şef de secţie, era evreu şi i se dăduseră nişte sarcini extraprofesionale foarte importante, printre care şi cea de asesor principal în procesul lui Lucreţiu Pătrăşcanu. Au plecat în Israel şi, cum spuneam, încă vreo şase, şapte şefi de serviciu[55], ca să nu mai spun şi de unii mai mărunţi. În aceste condiţii, când

[55] Aşa de exemplu, şeful Serviciului Contrainformaţii pentru Trupele de Securitate, a emigrat şi a fondat o firmă de turism profilată pe România şi transferul emigranţior evrei din U.R.S.S. via România. Fiul acestuia, după 1989, cu susţinerea prietenului şi vecinului de cartier, Petre Roman, devenit prim-minstru, a dezvoltat afaceri prospere.

s-au rărit rândurile şi informaţiile nu mai veneau din sursă directă, au început să caute, fie printre cei care mai rămăseseră, ca să îi activeze mai puternic, fie prin intermediul lor să îşi dezvolte surse de informaţii şi am avut cazuri când au fost prinşi cu „mâţa în sac", cum se spune pe româneşte.

Mai întotdeauna, cu agenţii serviciilor israeliene s-a lucrat altfel, adică hotărârile în legătură cu ei nu au fost cele pe care le dicta legea, ci, de regulă, atunci când s-au descoperit asemenea cazuri, indicaţia politică a fost să se rezolve altfel lucrurile, fie printr-o atenţionare, avertizare, fie prin facilitarea plecării cât mai repede din ţară. Sigur, s-a încercat ca, prin intermediul lor, dar a fost o încercare naivă, să putem obţine în contrapartidă şi noi nişte informaţii, nu politice, că nu realizam mare lucru prin asta, ci pentru intermedierea diferitelor acţiuni de interes, mai cu seamă economic, pentru statul roman. În parte, a reuşit această strategie, dar numai având la bază nişte interese pecuniare ale furnizorului de informaţii. Niciodată nu s-au dezis.

In marea politică a Orientului Mijlociu

A urmat apoi o altă etapă în care România a fost foarte serios angrenată [în marea politică a Orientului Mijlociu]. Dezvoltând relaţiile pe spaţiul arab, şi, mai cu seamă, pentru sprijinirea palestinienilor expatriaţi, scoşi de pe pământurile lor, cred că s-au făcut, sincer, nişte lucruri remarcabile din partea guvernului român. România a devenit atunci o voce, pentru că, la un moment dat, am putea spune că eram chiar una dintre cele mai autorizate voci, bineînţeles, după marile puteri care dirijau şi hotărau, până la urmă, totul. România, repet, a avut o foarte mare căutare. De la Golda Meir şi până la cel mai recent şef de stat sau de guvern israelian, de dinainte de anul 1990, toţi au vizitat cel puţin o dată, dar şi de mai multe ori, România. De fiecare dată, unul din subiectele principale de discuţie a fost problema

palestiniană, în care, încă o dată subliniez, România a avut un rol, cu totul şi cu totul, pozitiv.

Dar cum recunoştinţa este o floare foarte rară şi am crezut că numai la noi la români creşte foarte greu şi foarte rar, mi-am dat seama că şi pe alte meleaguri este cam la fel. Am rămas cu totul şi cu totul decepţionat când, dintr-o ruptură de pagină de ziar, care mi-a fost strecurată pe sub uşa celulei la închisoare, am aflat că Arafat, care tot timpul l-a numit pe Ceauşescu fratele lui mai mare şi care de fiecare dată când venea îl îmbrăţişa frăţeşte, spunea nişte lucruri dureros de triste despre acest frate. Să îl numească, cum l-a numit..., duşmanul lui cel mai perfid, pe care, până la urmă, l-a şi renegat...!

Am făcut o paranteză. Vroiam să spun deci că, de acum, s-a deschis o altă perspectivă în activitatea noastră pe această linie şi pentru mine a fost foarte interesant că, de fiecare dată, am avut nişte responsabilităţi în legătură cu asigurarea securităţii acestor înalţi demnitari israelieni veniţi pe teritoriul României. Am avut onoarea să port şi nişte discuţii cu trei dintre ei. De la doi, am chiar şi scrisori de mulţumire personală pentru felul în care li s-a asigurat securitatea pe teritoriul României.

A.R.: Stau martor pentru scrisorile lui Menahem Begin şi Shimon Peres. M-au impresionat aprecierile lor, dar şi faptul că ulterior, cu prilejul unor sărbători şi-au trimis cărţile de vizită pentru a Vă felicita.

I.V.: Convorbirile cu ei mi-au relevat că păreau a fi destul de bine informaţi în legătură cu tot ceea ce a însemnat ambianţa pozitivă pentru statul respectiv, în ceea ce avea de făcut în tratativele pe care le purtau cu palestinienii pe acest teritoriu.

Şi bineînţeles, am avut contacte şi cu cei din tabăra cealaltă. M-am întâlnit de mai multe ori cu Arafat, am fost prezent, nu la tratative, dar în zona de primă importanţă, din punctul nostru de vedere, la aceste întâlniri. Ba chiar am

avut şi o anumită misiune de îndeplinit în teritoriile lor şi o întâlnire la faţa locului cu Arafat.

România a jucat foarte deschis şi foarte corect. A îndeplinit un rol, pe care cred că şi-l asumase bine calculat şi a îndeplinit cu onoare acest rol, îndeosebi după ce Statele Unite ale Americii şi celelalte mari puteri au recunoscut şi apreciat contribuţiile României. Nu o dată, la întâlnirile bilaterale româno-americane, ei reiterau aprecierile lor, întotdeauna pozitive din acest punct de vedere.

Deci, cam aşa s-au desfăşurat lucrurile şi cam aşa au evoluat. Oricum, dacă scriem o istorie corectă, că aşa ar trebui să fie scrisă istoria, nu ar trebui să omitem că serviciile de informaţii care s-au născut după 1944 au fost conduse, poate chiar într-o formulă gândită, de cetăţeni români de naţionalitate evreiască.

În fruntea Securităţii Statului român, la înfiinţarea ei în 1948, s-a aflat generalul Pantiuşa, evreu din Ucraina. Altul, Nicolschi Grünberg, a fost considerat multă vreme creierul Serviciului de Informaţii. A avut poziţii dintre cele mai importante. Era, în ciuda aparenţei de intelectual, un om de o duritate extremă. Se pare că el a avut unul din rolurile cheie în ceea ce s-a întâmplat în procesele acelea de reeducare pe care le-a organizat la începutul anilor '50. Apoi generalul Mazurov, la fel. Deci, iată aceasta era conducerea. Printre ei era şi un român, ceferist şi fost ilegalist, dar care se ocupa de problemele logistice, colonelul Corin, de la Cluj.

A.R.: În evaluările post-factum ale actului terorist comis de Hersh asupra consilierului ambasadei Iordaniei la Bucureşti era şi ipoteza că disidenţa palestiniană care comandase atentatul ar fi dorit un tratament cel puţin egal cu alte fracţiuni palestiniene care tranzitau în acea perioadă teritoriul României sub control şi că nu li s-ar fi acordat aceste facilităţi, acest tratament. Fiindcă era vorba de o organizaţie ultraradicală extremă cu care nu se putea ajunge la vreo înţelegere şi că atentatul ar fi fost de fapt o măsură de sancţiune împotriva acestui refuz politic, ca să spunem aşa, de

a fi luați și ei în seamă, de a fi recunoscuți, într-un fel și de România, căci alții… cochetau cu ei.

Era vorba de Septembrie Negru sau de Consiliul Revoluționar Vulturul Negru?

I.V.: Septembrie Negru. A apărut pe teritoriul Iordanian ca o organizație extremistă. Ce se întâmplase? Din păcate, asta cred că este și astăzi valabil, rezistența palestiniană nu a fost unitară în acțiune, în scopuri și strategii. Au fost diferite curente, bineînțeles, fiecare având scopul de a prelua puterea supremă. Până la urmă a învins o parte, cea care îl avea în frunte pe Arafat, dar nici atunci, în timpul când el era șeful organizației, unitatea nu era deplină, erau disidențe.

În orice caz, nouă ne-au provocat un foarte mare rău, deși acțiunea nu a fost îndreptată împotriva noastră, evident. Așa cum nu au fost îndreptate nici acțiunile care au provocat moartea celor doi ofițeri din antiterorism la căminele studențești din Grozăvești și alte câteva încercări urâte care s-au produs. Dar, au fost pe teritoriul țării, au fost morți și, totdeauna, asemenea evenimente atrag ceea ce se știe prea bine, dezaprobare, indignare, preocupări, griji, câte alte toate și, mă rog, instituțiile competente sunt taxate în consecință. Asta este realitatea, nu poți să eviți.

Cu ei s-a lucrat, noi i-am lucrat bine până la urmă, i-am avut aproape, nu i-am recrutat pe toți, dar am avut bună parte dintre ei, recrutați, la propriu. Și nu au ieșit din instructajele care li se făceau. Sigur, am manifestat și noi înțelegere că erau și situații când nu puteau să nu facă ceva din ce le pretindeam că nu trebuie făcut, dar nu așa încât să compromită poziția și relațiile României cu alte state. Însă, în general, am lucrat bine cu ei. Cert este că statul român le-a fost de mare sprijin, de mare ajutor, în primul rând din punct de vedere material. Ei, aproape că au fost ținuți pe cheltuiala statului român aici, la noi, și nu erau puțini. Au făcut studii pe cheltuiala statului român, au întreprins

acțiuni pe cheltuiala statului român, deci, Ceaușescu le-a acordat ajutoare materiale substanțiale. La un moment dat, nu mai știu dacă s-a realizat sau nu, Arafat a mers cu îndrăzneala până acolo că a cerut să-l înzestreze cu un avion. Știu că se înclina să i se satisfacă această cerință, nu mai țin minte dacă cu adevărat s-a realizat, pentru că nu era suficient să le dai numai avionul, trebuia să le dai și echipaje, două cel puțin, care să asigure funcționarea aparatului, plus cheltuielile de mentenanță care trebuiau asigurate.[56] Deci s-au făcut și mari eforturi materiale. Nu mai spun că ne-am atras și antipatia unora dintre prieteni și nu neapărat pentru că le-am fi luat ceva anume, ci pentru că dădea bine ceea ce făceam noi, românii, iar invidia întotdeauna în ceea ce se cheamă politică, mai cu seamă politica externă, ocupa un loc dintre cele mai importante. Pe mine literalmente m-a indignat când am văzut ce a putut să scoată omul acela [Arafat] pe gură la o săptămână sau două sau cât o fi fost, despre lichidarea lui Ceaușescu... mi-aduc aminte că ajunsese până acolo, încât pretindea întotdeauna o vilă de protocol mai aparte, în care fusese primit cândva. Și Ceaușescu a zis: *„Bine, dacă îi place acolo, duceți-l de fiecare dată acolo"* ...

[56] S-a convenit să solicite avionul ori de câte ori vine în România și de la caz, la caz.

Capitolul XVII
Învățământul şi şcolile securității

A.R.: Vocația reformatoare şi a lucrului bine şi gândit şi temeinic realizat le-ați demonstrat în mai multe proiecte, de fapt în toate proiectele pe care le-ați inițiat şi le-ați lăsat terminate. Nu ați început lucruri mari pe care să nu le duceți la bun sfârşit. Am discutat despre realizarea sistemului național antiterorist dar, la fel de bine putem vorbi de o nouă lege a arhivelor naționale, la fel de bine putem vorbi de ridicarea nivelului de reglementare juridică şi de restructurare a sistemului de colectare, transport, distribuire a poştei secrete, de modernizarea şi informatizarea evidențelor şi arhivelor operative, de cercetarea şi documentarea publicațiilor străine de specialitate, dar înainte de toate acestea, marea realizare în care dumneavoastră ați fost implicat a fost punerea pietrei de temelie la aproape toate, dacă nu la toate instituțiile de învățământ din sistemul Ministerului de Interne, vreo şapte la un moment dat, şi corolarul integrarea celor două şcoli militare de ofițeri activi în sistemul de învățământ universitar al Facultății de Ştiințe Juridice. Cum ați reuşit, este un alt aspect al problemei, sau o latură a problemei, dar acum spuneți-mi ce sentiment v-a încercat în anul şcolar 1975-1976 când erați în funcția de comandant al şcolilor militare de ofițeri reunite ale Ministerului de Interne, când, în urma unui control al Secției Militare a Comitetului Central al Partidului Comunist Român, pregătirea juridică universitară a fost eliminată, fiind trecută în istorie.

Ce s-a întâmplat de fapt atunci?

I.V.: Dragă Aurel, ai atins una dintre problemele cele mai sensibile pentru sufletul meu.

A.R.: Eu mă gândesc şi la altceva: loveşti într-un om doborându-i şi opera.

I.V.: Adesea se întâmplă asta. În tot ceea ce ai amintit mai devreme, apropo de unele reglementări fundamentale în organizarea, funcționarea şi viața unor instituții, te-am avut lângă mine. Şi ai avut o contribuție atât de importantă!

O spun cu prețuire şi dragoste!

Nu ascund faptul că acolo unde am fost pus să fac ceva, m-am străduit din răsputeri să confirm încrederea care mi s-a dat, dar nu ascund că cea mai mare slăbiciune a vieții mele, care a fost şi dragostea dintâi cum se spune, a fost activitatea de învățământ, pentru care am fost şi profilat, pregătit.

Cum spuneam, în anii 1951-1952, când am venit în Ministerul de Interne, am mers direct în activitate la Direcția Generală Politică a Ministerului de Interne, la Serviciul de Învățământ, care mi s-a încredințat spre conducere şi cu care, în toamna anului 1952, am plecat la Direcția de Cadre a Ministerului de Interne. Ministrul Drăghici pe care l-am mai evocat cândva, dar din nou vreau să îl evoc şi acum, în ciuda a ceea ce s-a spus despre omul acesta şi, sigur, în parte pot fi şi lucruri adevărate, dar sunt sigur că sunt şi lucruri exagerate, pentru ceea ce s-a chemat pregătirea cadrelor Ministerului de Interne, a avut o deschidere deosebit de mare şi n-a fost propunere pe care să i-o fac, rugăminte pe care să i-o adresez, pe care să mi-o fi respins şi să nu aprobe investiții de un fel sau altul.

Mai toți miniştrii au avut partea lor de contribuție în decursul timpului. Dar după Alexandru Drăghici, îl situez pe Ion Stănescu care, la o altă etapă istorică şi pe un plan şi mai larg, a dovedit şi mai mare deschidere, şi cu care, cu ajutorul căruia am reformat, aş putea zice, în condițiile de timp date, întregul nostru sistem de pregătire şi perfecționare a cadrelor.

Deci, în anul 1952, toamna, am trecut la organizarea acestui serviciu, pentru care mi s-au dat vreo 80-90 de posturi. Nebănuit de mult, nesperat de mult. Problema sediilor de lucru era atunci într-adevăr o problemă, iar Ministerul de Interne ocupa întreg perimetrul, toate clădirile din jurul sediului de bază, de exemplu, blocul „Romarta",

cel din față, dinspre Calea Victoriei, unde erau magazinele de lux, fusese luat pentru Direcția Generală a Miliției. Blocul „Banca Româno-Bulgară", care mai târziu a devenit sediul Direcției a 5-a, destinat Comandamentului Trupelor de Apărare Locală Antiaeriană. Veneau și trupele de grăniceri, trupele operative, trupele de pază, căci erau trei categorii de trupe în structura ministerului. Blocul „Wilson" a fost dezafectat și acolo au fost grupate toate unitățile tehnico-administrative, logistica. Blocul „Zinger", unde fusese Direcția Generală Politică, rămăsese, în continuare, nu mai știu ce destinație operativă i s-a dat. Aproape toată strada Aristide Briand, de la ieșirea în Bulevardul Magheru și până la ieșirea în Calea Victoriei, toate clădirile acelea erau ale Ministerului de Interne. Acolo s-au organizat unitățile de tehnică operativă. Serviciului de Învățământ i s-a dat ca sediu Hotelul „Stănescu", care era în capătul străzii Aristide Briand, lipit de Sala „Excelsior". Acum e „Banca Turco-Română", sau cam așa ceva. Acolo, vizavi, este fostul Hotel „Union", acum mi se pare că a revenit la numele anterior. Era, deci o imensitate ministerul, era ceva așa, de dimensiuni ciclopice, pur și simplu... ciclopice. I-am solicitat minis-trului, și mi-a aprobat să aduc cadrele pe care vreau din aparat, să le punctez, să mă duc la el personal și să mi le aprobe, și așa am făcut. Așa, de exemplu, l-am adus pe viitorul general Radu, care mai târziu a fost șeful Direcției Regionale a Ministerului de Interne Bacău, l-am adus pe viitorul general Pleșiță, care era maior, șeful Secției de contrasabotaj la Direcția Regională Arad, ca să dau doar câteva nume. Și o mulțime de alte nume devenite răsunătoare. Era nevoie de oameni care să fi făcut munca, să știe despre ce este vorba. Problemele de tehnică a învățământului le aveau în răspundere alții, dar era nevoie de oameni care să știe munca operativă, ca să putem da orientarea care trebuie. Așa s-a constituit această unitate care a avut, vreau

să spun, un rol dintre cele mai importante în formarea și perfecționarea aparatului Ministerului de Interne, luat în ansamblu.

Aveam atunci mai multe școli, am găsit mai multe școli. Numai Miliția avea vreo trei-patru, cea mai importantă era la Sibiu și funcționa în cetate. Un loc cu totul impropriu pentru ceea ce trebuia să fie. Cum, la un moment dat, s-au unificat cele două comandamente ale trupelor de securitate, a rămas disponibilă construcția de pe Șoseaua Olteniței, care fusese făcută pentru trupele de pază, și am obținut aprobarea de a aduce Școala de ofițeri de miliție acolo.

Am organizat Școala de limbi străine. A funcționat inițial în clădirea din spatele guvernului, care a fost cândva cazarma gardienilor publici. Acesta a fost locul de unde de fapt s-a declanșat rebeliunea legionară, pentru că formațiunile legionare au atacat această cazarmă, ca să nu atace direct clădirea guvernului unde era Antonescu, dar chiar așa fiind, Antonescu tot a pus tunurile pe ei. Acolo am făcut Școala de limbi străine. Se învățau unsprezece limbi străine. Nu exista instituție, nu a existat până atunci în România o instituție de învățământ unde să se studieze unsprezece limbi străine. Între limbile universale, ca să zic așa, cunoscute, franceză, engleză, germană, italiană, spaniolă și limbi mai rare, limba turcă, limba sârbă, limba maghiară.

Drăghici, nu din naivitate, m-a întrebat: *„De ce trebuie să învățați maghiara, când avem atâți maghiari?"* Și am spus: *„Cred că din punct de vedere operativ e mai bine ca ofițerii aceștia să fie români"*, și a înțeles, cu toate că nu știam atunci, mai apoi am aflat, că el este căsătorit cu o doamnă de etnie evreică maghiară, unguroaică. Și asta spune ceva.

Dar se învățau, de pildă, și limbi foarte rare, așa cum era limba ebraică, dar și limba idiș, două grupe diferite, limba greacă modernă dar și limba greacă clasică, pentru că erau și scrieri contrafăcute, care erau în limba lui Aristotel.

Deci, o şcoală care a dat ofiţeri foarte bine pregătiţi, printre ei aş numi încă o dată, o fac cu satisfacţie, pe colonelul Gavrilă Văleanu, care studia limba engleză, dar şi alţii, care au strălucit şi care au făcut faţă cu brio. Pentru că, ce se întâmplă, sigur că România avea cunoscători de limbi străine, absolvenţi ai şcolilor de odinioară. Facultatea de Filologie a dat, între timp, cunoscători de limbi străine, dar erau condiţiile social-politice care priveau originea cadrelor, foarte stricte, foarte drastice, şi atunci chiar dacă corespundeau din punctul de vedere al cunoaşterii limbii, nu mai corespundeau din punct de vedere social-politic, şi atunci a trebuit să aducem, să recrutăm tineri cu origine bună, conform criteriilor şi să le asigurăm pregătirea în domeniul limbilor străine. Şcoala, mai apoi, a fost mutată ca o secţie a Şcolii Militare de Ofiţeri de la Băneasa, unde, de fapt, am concentrat ce a fost mai important din şcolile de pregătire. Sigur, am făcut Şcoală de Filaj şi Investigaţii, care a avut foarte multe promoţii ani la rând, am făcut şi Şcoala de Pregătire a Ofiţerilor de Informaţii Externe.

Nu mai pregătim ofiţeri de spionaj la Moscova!

Mi-aduc aminte că atunci când m-am dus cu propunerea la ministrul Drăghici, la un moment dat el m-a chemat şi mi-a spus: *„De la toamnă nu mai trimitem ofiţeri de la informaţiile externe să mai studieze la Moscova..."*, că ei până atunci erau pregătiţi doi ani la Moscova, în U.R.S.S. *„...te gândeşti să facem o şcoală. Caută un sediu, vezi din ceea ce avem noi unde e cel mai bine şi vii să-mi spui"*. L-am informat pe Doicaru despre ordinul primit. Ca sediu m-am decis la clădirea unde fusese staţia de bruiaj pentru posturile de radio străine, „Europa Liberă", „Vocea Americii" şi celelalte, pe şoseaua spre Urziceni, la Brăneşti. Drăghici a fost de acord: *„ Foarte bine, acolo să o faceţi"*. M-am dus la Doicaru şi i-am spus: *„Astea sunt propunerile"*. Nu i-am spus că am fost deja la ministru şi i-am raportat.

Doicaru l-a chemat pe Pacepa, sau era şi el de faţă, nu mai reţin exact. Pacepa nu a fost de acord: *„Dar cum vă gândiţi că putem face o şcoală de pregătire a ofiţerilor de informaţii, a spionilor, să-i deconspirăm încă înainte de a intra în sistem?"* Am raportat: *„După modelul celor din altă parte..."* şi într-adevăr, eram documentat şi am demonstrat că şi prin alte ţări funcţionează în buricul târgului asemenea tipuri de şcoli, sau, în orice caz, în locuri de notorietate, cunoscute, şi nu se pune nici un fel de problemă, conspirarea o faci nu cu privire la sediu, ci cu privire la om...

Sigur, riscuri pot exista şi dacă sediul ar fi în creierul munţilor sau în inima pădurilor, chiar dacă o faci acolo, tot există o marjă de risc, dacă nu se iau măsurile adecvate de legendare, de acoperire, mascare ş.a.m.d.

Aşa că s-a făcut şcoala acolo.

Şcoala de la Oradea, care exista, a continuat să pregătească ofiţeri pentru trupe, dar nu mai aveam nevoie de un număr atât de mare de ofiţeri pentru trupe, aşa încât am ajuns la concluzia că cea mai bună soluţie ar fi să îi pregătim la Şcoala de Ofiţeri de la Sibiu, a Ministerului Apărării Naţionale, ca o secţie la Şcoala pentru Trupele de Uscat.

Rămâneseră, deci, şcolile de bază, sau formaţiunile de bază, Securitatea şi Miliţia. Şcoala Miliţiei funcţiona unde spusesem, în Şoseaua Olteniţei. Şcoala de la Băneasa am început să o edificăm, dragă Aurel, din anul 1952.

Deci, pot zice că aş fi unul dintre cei care au pus la propriu, cum se spune, prima cărămidă acolo şi am continuat şi pe vremea când eram comandant să mai construim nişte lucruri.

Din păcate, recent am fost acolo şi am văzut că unele au început să se degradeze, nu mai sunt cum trebuie îngrijite.

Unificarea şcolilor

Momentul cel mai important a fost în martie 1953, când am adunat ciupercăria care era prin Bucureşti, constituită din cursurile şi cursuleţele de pregătire a ofiţerilor de informaţii pentru munca operativă. Era o şcoală în strada Principatele Unite, care avea durată de un an. Era o alta pe strada Traian, care avea o durată de nouă luni, pe profile. Era alta la intrarea în Cişmigiu dinspre Ştirbei Vodă. Am organizat Şcoala de Ofiţeri nr. 1 a Ministerului de Interne. Asta a început să funcţioneze din martie 1953, cursurile având durata de doi ani. Au mai trecut alţi vreo câţiva ani, şi se tot discuta, eu am avut o legătură foarte strânsă cu cei de la Ministerul Apărării Naţionale, despre echivalarea studiilor militare cu studiile superioare civile. La Ministerul Apărării Naţionale, şeful Direcţiei de Învăţământ era un general pentru care am avut întotdeauna sentimente de respect şi stimă, am învăţat o sumă de lucruri cu privire la învăţământul militar de la acel om şi se discuta despre posibilitatea echivalării studiilor în şcolile de ofiţeri cu studiile unor instituţii de învăţământ civile. Şi ei au ajuns la concluzia că, cel mai bine ar fi, pentru armată să le echivaleze cu studiile politehnice, ceea ce e foarte greu de făcut, dar, cu toate astea, au făcut-o. Am simţit că e un prilej, şi la noi încolţise de mult ideea ca şcoala noastră să aibă un asemenea nivel de instituţie de învăţământ superior, dar e nevoie să spun că trebuie să găseşti şi momentul tactic cel mai potrivit şi mie întotdeauna cel mai bine mi-au ieşit lucrurile care s-au făcut în tandem cu cei de la Ministerul Apărării Naţionale. Asta şi când a fost vorba de solde şi de schimbarea uniformei şi câte altele, toate s-au făcut în timp, şi aşa au mers bine. Căci atunci când mergeam separat, era mai greu, cum şi ei ziceau: *„pe cei de la Interne i-aţi întrebat"?* Şi atunci am zis, având o experienţă anterioară, pe care m-am aplecat cu sârg să o pătrund, să o

înţeleg, să o văd – era precedentul pregătirii ofiţerilor de jandarmi.

Şcoala de Ofiţeri a Ministerului de Interne, echivalată cu Facultatea de drept

În vechea armată, numai ofiţerii de jandarmi aveau şi studii superioare juridice. Deci, studii superioare aveau şi alţi ofiţeri din armată, dar mai cu seamă, după ce absolveau Şcoala Superioară de Război, Academia Militară de mai târziu, dar jandarmii aveau studiile făcute la Facultatea de Drept. M-am documentat şi am făcut un studiu. Noi aveam deja în şcoală catedră de drept şi catedră de criminalistică, deci o parte din materiile care se studiau la facultate le făceam în şcoală, inclusiv disciplinele de ştiinţe sociale, care şi la Facultatea de Drept ocupau o câtime importantă în programa analitică. M-am dus la ministrul Drăghici cu propunerea, spun drept că m-am dus cu inima strânsă, dar ştiam că este receptiv, că întotdeauna m-a aprobat şi mi-a venit în sprijin, dar nu ştiam cum va reacţiona de data asta. Aproape că m-a privit aşa, fără să vorbească, preţ de câteva momente şi zice: *„Tu crezi că putem face asta?" „Cred că putem, tovarăşe ministru." „Mă, dacă îmi dai garanţia că se poate face şi se poate face treabă bună, eu mă duc şi raportez lui Ghiţă."* Ghiţă era Dej. Şi într-adevăr aşa a făcut. Ideea a fost îmbrăţişată, ce i-o fi spus, cum i-o fi spus, e altceva (...) Discuta cu Ghiţă... erau alţi termeni şi un alt limbaj. Şi când mi-a spus că s-a aprobat, mi-a ordonat să mă duc la ministrul învăţământului, academicianul Ilie Murgulescu, pentru a discuta chestiuni de ordin tehnic, că Murgulescu va primi şi el pe linia corespunzătoare indicaţiile necesare. Nici nu ştiu cum am ajuns înapoi la birou, credeam că parcă plutesc... M-am dus la Murgulescu, nu am mai avut răbdare, m-am dus chiar a doua zi cu toată documentarea. El nu primise încă precizări, l-am rugat să-mi acorde o audienţă, m-am pre-

zentat cine sunt, de unde, din partea cui vin, a ministrului Drăghici. M-a primit, şi-mi zice: *„Ştiu eu... nu ştiu dacă o să putem face..."*

El făcuse studii la celebra Universitate Göttingen din Germania. A fondat Şcoala de Chimie-Fizică din România, iar ca ministru al învăţământului eu l-aş situa după Spiru Haret, pentru că Murgulescu a îndreptat nişte erori colosale, care s-au făcut la reforma învăţământului din 1948, când s-a prăbuşit învăţământul, ori de la Murgulescu a început să se redreseze.

I-am arătat studiile pe care le făcusem, sinteza lor ca să nu citească nu ştiu câte pagini, şi zice: *„Da, este adevărat... dar să nu facem cum se întâmpla altădată, şi să le dăm nişte diplome bune pentru Orient"*.

Să spun drept nu l-am înţeles în momentul acela, dar el, un om foarte inteligent şi prevăzător, a sesizat că nu am priceput foarte bine ideea şi continuă: *„Adică să vă explic, cei care veneau de prin ţările coloniale, chiar dacă studiau la Sorbona sau nu ştiu pe unde, la marile universităţi, când plecau acasă primeau o diplomă care era valabilă numai pentru ei acolo, acasă, nu avea recunoaştere generală. Deci, cu alte cuvinte, eu înţeleg, dar dacă faceţi ceva, să fie temeinic"*. În discuţie, asta a fost o chestiune minoră, dar, cum să spun, aşa a fost.

Discuţia a fost mai largă şi, fără să premeditez, eu ştiam de unde este de loc, ştiam unde făcuse studiile liceale, fusese un elev eminent din clasa I până în clasa a VIII-a la Colegiul Naţional „Carol" de la Craiova, dar, bineînţeles că nu am îndrăznit să fac vreo aluzie, dar am zis câteva cuvinte neaoşe din partea locului, şi parcă îl văd aşa, s-a dat pe spate pe scaun şi ... *„Dar dumneata nu cumva eşti olteam?"* *„Ba da tovarăşe ministru..."* *„Dar de unde eşti de loc?"* Acum ce să-i spun, satul meu e un sat pierdut printre dealurile Olteniei, necunoscut şi am spus că sunt din satul mamei, unde s-a născut mama mea, Plenița. Plenița era oraş deja atunci, vai de capul lui cum arată acum. *„Cum, eşti chiar din*

Plenița? Zic: *„Da"*. *„Dar eu sunt din Cornu"*, o localitate cam la vreo şapte kilometri, ştiam, dar nu m-am arătat că aş cunoaşte... *„Dar al cui eşti din Plenița?"* Şi am dat numele bunicului dinspre mamă, *„Nu se poate, dumneata eşti nepotul lui nea Ghiţă?"* Bunicul meu era un meseriaş bun la toate, şi dulgher, şi zidar, şi tâmplar, şi nu mai ştiu ce... *„Păi ştii ce, el a făcut pătulul şi magazia lui tata!"*

Domnule, omul acesta din acel moment parcă ar fi fost, cum să spun, nu ştiu ce rudă apropiată... Mi-a venit în ajutor cu tot, a chemat pe directorul general al învăţământului superior şi a spus, uite, faceţi aşa, dregeţi aşa, faceţi pe dincolo şi aşa mai departe, şi până la capăt, lucrurile au mers perfect. Şi aşa, şcoala noastră de ofiţeri de la Băneasa a fost ridicată la rang de învăţământ superior, cu majorarea studiilor la trei ani, cu parcurgerea fără diferenţe la facultate a materiilor pentru cei trei ani de studii, predate de către de profesori de la Facultatea de Drept, ca să nu fie nici un fel de discuţii, sau cu unii care erau atestaţi la noi.

Şi lucrurile au mers bine şi frumos până în momentul când, în 1975-1976, sunt chemat de ministrul Bobu şi zice: *„Tovarăşe Vlad, s-a hotărât ca şcoala de ofiţeri să treacă la studii normale"*. Eu m-am făcut că nu înţeleg. *„Adică să terminaţi cu treaba asta, cu studii superioare, cu dreptul, cu nu ştiu de care, noi nu avem nevoie de avocaţi."* *„Tovarăşe ministru..."*, i-am explicat, am încercat... nici nu se putea pune problema. Fusese chemat de (...), pe urmă am aflat toată tărăşenia. Cei de la armată, ca să o iau mai cum trebuie, de la capăt, cei de la armată, eşuaseră în experimentul lor, pentru că în mod obiectiv, nu se putea face un inginer fără laboratoare, fără ateliere, fără nu ştiu ce proiecte şi practică, care erau în programul de învăţământ al Politehnicii, în afara ştiinţelor sociale. La fără frecvenţă nu se puteau face treburile astea, ce fel de inginer puteai scoate şi, pe bună dreptate, ideea iniţială nu a fost foarte bună şi nici nu se puteau lega, pe

când la noi, şi aşa 60%-70%, erau materii care se făceau şi la Facultatea de Drept, deci nu a fost deloc greu ca să fie adaptate.

Toată treaba a ajuns la Elena Ceauşescu care preluase de acum frânele învăţământului pe ţară. Şi Bobu continuă: *„Ce are nevoie Ministerul de Interne de avocaţi, dumneata nu ştii ce mi-a făcut Tovarăşa mie, ce mi-a spus, ce denaturări producem aici, noi avem nevoie de ofiţeri de securitate şi de ofiţeri de miliţie, nu de avocăţei ..."*

Am rămas perplex. Îţi dai seama, ca şi când te bucuri din adâncul inimii că în familia ta se naşte un copil, şi îl vezi crescând, şi vezi chiar şi mai departe cum începe să dea roade şi la un moment dat, moare. Şi moare subit, strâns de gât de cineva, nici nu ştiu, nu mai ţin minte, nu mai ţin minte ce-am spus şi cum am spus în şedinţa Consiliului de învăţământ, când am anunţat ce vom face. Am obţinut, totuşi, dezlegarea ca cei care erau în curs să continue facultatea. Am făcut apoi, nu ştiu ce n-am făcut, ca să le facilităm, după absolvirea şcolii, să se ducă să dea admitere în anul I la facultate.

Acum câteva zile, am fost invitat la întâlnirea cu promoţia 1977. Deci promoţia anului când eu am plecat din şcoală, dar, evident, îi avusesem deja doi ani, de la admitere şi doi ani până am plecat de la şcoală, că eu cu data de 1 mai 1977 am fost rechemat la Minister. A fost emoţionantă această întâlnire, pentru că ei au fost cei care au avut şocul cel mai formidabil.

Şi dacă până atunci, reuşisem să conving că e foarte important să aducem, dacă nu pe toţi elevii anului I absolvenţi de liceu cursuri de zi, cel puţin o câtime cât mai mare dintre ei să fie astfel de candidaţi, din toamna anului următor s-a pus din nou condiţia ca toţi să fie selecţionaţi din câmpul muncii şi cu nişte ani de vechime.

A.R.: Da... A fost un moment extrem de greu, fiindcă prima serie, care a fost atunci admisă în şcoală şi am avut ca asistent

două grupe, au fost printre cei admişi unii care nu ştiau să scrie corect în limba română, erau cu studiile absolvite la seral, la fără frecvenţă, din tot felul de profesii, dar fără suport... A fost un regres extraordinar de mare şi şansele ca ei, pe parcurs, să-şi mai completeze studiile au fost mai mici, din păcate. Dar asta spune, în acelaşi timp, foarte multe în legătură cu percepţia şi cunoaşterea domeniului muncii de informaţii de către factorul de decizie politică, ba chiar indică unitatea de valoare cu care apreciau produsul acestei munci şi în acelaşi timp, arată supraevaluarea ideologicului şi infatuarea politică.

Capitolul XVIII
Vă trimit în fața plutonului de execuție!

Prima opoziție față de Ceaușescu în Comitetul Politic Executiv al Comitetului Central al Partidului Comunist Român

A.R.: Stimate domnule general, când am parcurs prima oară stenograma ședinței Comitetului Politic Executiv din 17 decembrie 1989, m-a frapat un lucru și nu mi-a venit să cred că acolo, în acele momente extrem de critice, trei membri marcanți ai conducerii de partid și de stat, primul ministru, Constantin Dăscălescu, prim-viceprim-ministrul Gheorghe Oprea și un vicepreședinte al Consiliului de Stat, Gogu Rădulescu nu au fost întru totul de acord cu destituirea imediată a ministrului apărării, a ministrului de interne, și a ministrului secretar de stat și șef al Departamentului Securității Statului, cerând o temporizare a intenției anunțate de președinte. Dezacordul l-a făcut pe Nicolae Ceaușescu să izbucnească într-o criză nervoasă, să intre în scena părăsirii ședinței, exclamând: „Atunci, alegeți-vă alt secretar general!" dacă reținbine. Serios sau nu, acest gest, asta cel puțin rămâne consemnat în istorie pentru cine va lectura stenograma... În acel moment Ceaușescu și-a pus soarta într-o balanță, pe celălalt taler aflându-se cei trei miniștri pe care îi condamnase la moarte, amenințându-i că îi va trimite în fața plutonului de execuție. A intervenit corul bocitoarelor, ca să-i spunem așa, Ana, Lina și Suzana, mi se pare că a fost și ea, și Ceaușescu s-a răzgândit.

Retoric vorbind, dacă îl lăsau să plece?

Dar fondul chestiunii este: De ce Dăscălescu? De ce Gogu Rădulescu? De ce Gheorghe Oprea? Era în nota lor de personalitate și conduită politică să aibă din când în când și o altă opinie decât Nicolae Ceaușescu? Cei trei amintiți se pare că nu au avut parte nici de același tratament juridic ca și ceilalți membri ai Comitetului Politic Executiv. Adică, nu au fost trimiși la dezideologizare și reeducare în Fortul 13 de la Jilava.

I.V.: Foarte interesantă această introducere. Acest preambul, de fapt e încărcat de idei, iar întrebările pe care ți le pui cred că sunt, nu numai justificate, cred că sunt încărcate de sensuri, pentru că ele obligă la niște răspunsuri multiple. Adică analizând problemele pe mai multe planuri, ședința CPEx la care te-ai referit, mi-a produs o impresie pe care, oricât m-aș strădui s-o mai moderez, s-o mai îndulcesc, să o mai diminuez, pentru mine rămâne zguduitoare și astăzi, după 25, aproape 26 de ani, în curând.[57]

Nu numai prin încărcătura dramatică pe care a avut-o, la un anumit moment, ci și prin urmările ei, prin ceea ce a continuat să fie. Gândeam eu atunci așa, în intimitatea mea, atunci când am fost chemat la ședință și am înțeles care era subiectul principal al discuției, că se vor lua totuși și niște hotărâri raționale, că se va face astfel încât lucrurile să nu se complice o dată în plus. Din păcate, nu a avut loc un asemenea curs.

Eu am fost chemat la ședința respectivă după un număr bune de minute de la începere. De acest lucru mi-am dat seama parcurgând partea din stenogramă pe care o contest într-o însemnată măsură, sub raportul exactității a ceea ce ea cuprinde, partea pe care eu nu am trăit-o[58], deci care s-a con-sumat înainte de a fi sosit eu. Eram la minister, bineînțeles, nu mai plecasem de multe zile de acolo și am primit un telefon de la Silviu Curticeanu, secretar al Comitetului Central. Știam că are loc ședința. Ministrul de interne Tudor Postelnicu, care era membru supleant al Comitetului Politic Executiv, era la ședință. Da, presupuneam, bănuiam că unul din subiecte trebuie să fie ceea ce se

[57] Dialogul a avut loc în data de 30 iunie 2015.

[58] Stenograma a fost reeditată imediat după ședință de către Emil Bobu și Silviu Curticeanu, pentru eliminarea pasajului cu demisia lui Nicolae Ceaușescu. Ulterior, stenograma a fost din nou reeditată la începutul lunii ianuarie 1990, pentru a servi drept cap de acuzare în așa zisele procese ale revoluției.

întâmplă la Timişoara, sau primul subiect, dar de fapt a fost unicul subiect. Şi, Curticeanu îmi spune că din ordinul secretarului general al partidului trebuie să mă prezint imediat la şedinţă. Evident, mi-am dat seama că problema care se discută are legătură cu ceea ce se întâmplase în zilele precedente şi, mai cu seamă, în seara precedentă la Timişoara.

Când am intrat în sală erau audiaţi, să zic aşa, cei doi miniştri, ambii erau în picioare şi răspundeau unor întrebări, ca la interogatoriu, secretarului general. Vreau să spun că, cu toată strădania de a fi ajuns cât mai repede posibil la şedinţă, până când am coborât din sediu, e o distanţă, era o distanţă de la biroul meu până la ieşirea din sediu şi apoi parcurgerea distanţei de la sediul Ministerului de Interne care era pe malul Dâmboviţei şi până la Comitetul Central, plus distanţa de la poarta C până la sala de şedinţe, să-mi fi luat, cel puţin, 20-25 de minute. Deci în timpul ăsta şedinţa s-a ţinut, a continuat, ea a avut loc, cum spuneam, şi de aceea m-am mirat că în stenogramă era foarte puţin spaţiu pentru nişte discuţii care să se fi ţinut pe parcursul a circa 20-25 de minute.

Deci, erau audiaţi cei doi miniştri. Cum era normal, am intrat în sala de şedinţă, m-am prezentat milităreşte secretarului general cu apelativul *„Tovarăşe preşedinte, m-am prezentat la ordinul dumneavoastră!"*(...). Fac precizarea că întotdeauna, eu m-am adresat lui Nicolae Ceauşescu numai cu apelativul Preşedinte şi nu Secretar General, sau Comandant Suprem, cum obişnuiau să i se adreseze Tudor Postelnicu, respectiv Vasile Milea. Şi fac această precizare, pentru că şi în textul stenogramei sunt inadvertenţe din punctul ăsta de vedere. Mi se pune în gură, să zic aşa, o asemenea expresie pe care niciodată nu am folosit-o.

„De ce trupele de securitate de la Timişoara nu au tras şi de ce Securitatea nu şi-a făcut datoria? ".

Ei bine, cum spuneam, prezentându-mă milităreşte şi în poziţie de drepţi în faţa dânsului, parcă nici nu m-a văzut. A continuat să-i interpeleze pe cei doi. La un moment dat şi-a îndreptat privirea şi spre mine şi m-a întrebat, fără să îmi spună numele sau altcumva *„De ce trupele de securitate de la Timişoara nu au tras şi de ce Securitatea nu şi-a făcut datoria?"* A fost prima întrebare, sau prima întrebare cu două părţi. Mi-am păstrat cât am putut de mult cumpătul, calmul, şi pe un ton potrivit i-am răspuns *„Tovarăşe preşedinte, nu era necesar să se tragă, trupele de Securitate nu trebuiau să tragă pentru că nu era necesar să se tragă, iar Securitatea de la Timişoara a făcut ceea ce era de făcut şi ce era în obligaţia ei să facă."* *„Păi, dacă e aşa, de ce s-a întâmplat ce s-a întâmplat..?* şi aşa mai departe, a început, cum să zic, monologul.

De fapt în această şedinţă, nu atât cei trei învinuiţi au vorbit, cât mai ales Ceauşescu şi Elena Ceauşescu, care a intervenit în câteva rânduri. Şi, bineînţeles, cu învinuiri foarte grave. Că nu şi-au făcut, nu ne-am făcut datoria, că toată noaptea a discutat cu noi... Cu mine, e adevărat că el a discutat de două ori, odată după ora 8, aproximativ, când eu l-am căutat şi i-am raportat unele lucruri legate de evenimentele de la Timişoara, cred că lucruri utile, importante de luat în considerare pentru şeful statului şi comandantul suprem al forţelor armate şi apoi, pe la miezul nopţii, sau după miezul nopţii, când dânsul m-a sunat şi m-a întrebat de ce Securitatea nu s-a implicat aşa cum trebuie în cazul Tőkés László şi l-a lăsat nu ştiu cui... Am spus că Securitatea a făcut tot ceea ce era de datoria ei să facă, iar mutarea lui Tőkés n-am hotărât-o noi, a hotărât-o instanţa de judecată – Tőkés László fusese trimis în judecată de superiorii lui ierarhici, de Episcopia Reformată de la Oradea.

A.R.: *Episcopul Tőkés László...*

I.V.: Exact. Şi această instanţă, să zic aşa, profesională a luat hotărârea mutării lui Tőkés László şi apoi o instanţă civilă, o instanţă de judecată a luat hotărârea de a fi scos din locuinţa pe care o ocupa ilegal la Timişoara şi mutat într-un alt judeţ. Şi deci, s-a făcut exact după lege, conform procedurii juridice. Miliţia era cea care trebuia să îl conducă şi l-a şi condus în definitiv, dar în momentele acelea, fac o paranteză, se încercau de unii responsabili, de pe diverse trepte ale ierarhiilor să îşi degajeze răspunderea şi să o plaseze ba într-o parte, ba în cealaltă, şi cum aproape întotdeauna se întâmpla ca, mă rog, să fie Securitatea [vinovată], care era mai puţin deschisă la vedere pentru foarte mulţi, se credea că în coşul ăla se pot arunca de toate. Şi nu are cum şi nu are cine să verifice şi să spună care este realitatea. Bineînţeles, nu a fost mulţumit de ceea ce am spus, reproşându-mi: *„Nu v-aţi făcut datoria, nu aţi făcut (...)."*

În şedinţă, mi s-a pus în continuare întrebarea: *„De ce ai scos trupele de securitate neînarmate? De ce la Timişoara nu s-a tras?"* Iar eu am spus: *„Tovarăşe preşedinte, am socotit că în acele momente, în acele împrejurări, situaţia pe care o cunoşteam nu impunea cu necesitate scoaterea Trupelor de Securitate înarmate. S-ar fi creat o situaţie de nestăpânit şi cu nişte consecinţe pe care, nu ştiu, eu unul nu numai că nu le-aş fi dorit, dar ar fi fost foarte greu de prevăzut.*

– Da cum aţi luat voi hotărârea?

– Hotărârea am luat-o noi, adică eu împreună cu comandantul Trupelor de Securitate şi, respectiv, cu comandatul Brigăzii de la Timişoara."

Desigur, împreună cu cei de la Timişoara am analizat şi am socotit că cel mai bine e să scoatem trupele neînarmate, să meargă cu scuturi şi bastoanele de cauciuc. Şi parcă am spus şi cu măşti de gaze, sau ceva în genul acesta.

„ – Da cum v-aţi permis voi să încălcaţi ordinul, când eu v-am dat ordin să se meargă, să se acţioneze cum trebuie şi să se tragă?"

Pentru că, într-adevăr, se dăduse ordinul acesta, nu cu largă publicitate, dar se dăduse un asemenea ordin. Să se... nu explicit *„foc!"*, ci toate măsurile ca *„să se încheie bâlciul"*, cum s-a exprimat, în mai multe rânduri, acolo. Şi atunci a sărit Elena Ceauşescu: *„Da cum v-aţi permis voi?"*, arătând spre noi trei, *„să luaţi altfel de hotărâri de cum v-a ordonat tovarăşul"*, înţelegând că eu m-am pus de acord cu Postelnicu şi Milea, ba chiar mai mult, sugera că eu aş fi fost mentorul, eu aş fi fost cel care i-aş fi determinat pe ceilalţi doi să procedeze aşa. Şi am spus: *„Nu, hotărârea am luat-o în cadrul pe care l-am arătat şi îmi asum eu responsabilitatea."*

Din păcate, în stenogramă care a fost redactată de trei ori,[59] nu sunt prinse decât nişte lucruri foarte sumare, un fel de rezumat. Şi atunci, Ceauşescu: *„Asta e trădare, este încălcare de ordin, de consemn, cum aţi putut, meritaţi să fiţi...."*

Acela a fost momentul cel mai critic al acelei şedinţe, momentul de vârf. Acolo, în momentul acela s-a dat ..., a scăpărat, a sărit scânteia şi apoi s-a aprins o flacără imensă atunci..., acolo...

„Meritaţi să fiţi trimişi în faţa plutonului de execuţie"

„ – Păi, asta înseamnă că sunteţi trădători, meritaţi să fiţi trimişi în faţa plutonului de execuţie! Curticeanu, du-te şi convoacă imediat Consiliul de Stat, pentru că trebuie să-i destituim pe loc şi să-i trimitem acolo unde merită să fie trimişi!"

Bineînţeles, Curticeanu s-a ridicat şi nu ştiu unde s-o fi dus. Ceauşescu a continuat să peroreze pe aceeaşi temă, era de nestăpânit, pur şi simplu, şi, mai ales, îmboldit, stimulat şi de intervenţiile, de provocările, aş putea zice, ale Elenei Ceauşescu, care era mai pornită, într-un fel anume.

---

[59] Stenograma a fost iniţial „retuşată" de Silviu Curticeanu, ulterior de regizorii acuzării şi, în final, recompusă din memorie de stenografele chemate în calitate de martori ai apărării.

Şi zice, într-un moment neinspirat pentru el, după părerea mea, pentru că putea să îl lase pe Curticeanu să facă ceea ce avea de făcut. Acesta şi plecase, să dea impresia oarecum a unei consultări şi a elaborării comune a hotărârii, ca să nu creadă lumea că numai el a hotărât ceea ce urma să se facă, iar Ceauşescu a întrebat membrii Comitetului Politic Executiv: *„Voi ce părere aveţi, cum credeţi că trebuie procedat?"* Şi atunci, urmează o tăcere mormântală, vreau să spun că unii membri ai CPEx, în tot acest timp extrem de greu, de penibil, noi trei eram în picioare în faţa lor, ei erau pe scaune aşezaţi, unii dintre ei nu şi-au ridicat capul, tot timpul au stat cu capul plecat, inclusiv unii dintre cei care au descris momentele şi acţiunile lor individuale ca fiind potrivnice orientării şefului partidului şi statului, sau oricum benefice pentru societate. Dacă prin această tăcere, prin acest mod de a răspunde într-un asemenea moment atât de grav, afirmi că îţi aduci contribuţia, halal de contribuţie! Nu-i mai nominalizez pe ăştia, pentru că erau cei mai mulţi, repet, între ei şi cei care mai târziu au devenit cei mai vocali.

Dezacord faţă de Ceauşescu în Comitetul Politic Executiv al Comitetului Central al Partidului Comunist Român

Totuşi, după aceste momente grele, s-a auzit o voce aproape stinsă, Gogu Rădulescu, el a fost cel dintâi, nu ştiu cum apare în stenogramă, mi se pare că în stenogramă apare Dăscălescu. Nu Dăscălescu, ci Gogu Rădulescu a fost cel dintâi şi avea şi o exprimare mai greoaie…

A.R.: Era şi vârsta...

I.V.: Era şi mai în vârstă, dar aşa vorbea el - l-am cunoscut apoi foarte îndeaproape la închisoare la Jilava.

Iar Gogu Rădulescu zice: *„Tovarăşe Ceauşescu nu ştiu dacă e bine acuma să-i destituim, poate îi mai lăsăm, să depăşim momentele astea şi facem ce trebuie, după aia..."*

Adică, poate chiar a gândit corect, că în bătălia care trebuia dată, după gândirea care o exprimase comandantul suprem, numai de o schimbare a unor miniştri de la aceste instituţii nu era nevoie. Nu era momentul şi locul şi nici timpul cel mai potrivit, dar, în sfârşit, eu cred că intervenţia lui Gogu Rădulescu a fost o intervenţie de bun simţ şi poate a fost şi în favoarea noastră. Cu mine nu era prieten Gogu Rădulescu şi, cu atât mai puţin, cu Postelnicu. Cu Milea poate era în relaţii mai apropiate, dar cunoscându-l cum spuneam mai apoi, la Jilava, când acolo toată lumea rămâne în echipamentul pe care i l-a dat mama lui la naştere şi se cunoaşte omul până în adâncul fiinţei lui, ce calităţi şi ce defecte adânci are, mi-am dat seama că omul acesta era un om raţional, care judeca, totuşi, cât de cât lucrurile.

Evident, Ceauşescu s-a schimbat la faţă, a reacţionat într-un anume fel, nu vocal, nu l-a pus la punct, de fapt cred că era omul tolerat de Ceauşescu, într-un fel. Nu ştiu dacă se temea de el, dar cunosc faptul că manifesta şi un plus de respect, având în vedere vechimea în ilegalitate şi relaţiile anterioare, sau poate alte considerente, de altă natură, pentru că Gogu Rădulescu sigur că greşise într-o sumă de privinţe, asta aşa apropo de relaţiile lui mai speciale cu anumiţi intelectuali, mai ales din rândul oamenilor de cultură, a unor doamne de pe arealul acesta şi aşa mai departe. Bineînţeles, familia Ceauşescu şi, mai ales, Elena Ceauşescu cunoştea destul de bine aceste aspecte, căci ea era interesată în mod special de astfel de lucruri.

Dar a intervenit şi Constantin Dăscălescu: *„Tovarăşe ..."*, Prin felul lui de a fi, era mai direct, mai intempestiv şi mai butucănos, mai dur, ca să zic aşa, în exprimare. Deci, după Gogu Rădulescu, a luat cuvântul Constantin Dăscălescu. Întotdeauna, cel puţin în împrejurările în care am fost şi eu prezent, mi-am dat seama că exprimarea lui este mult prea tranşantă, în sensul că şi atunci când e necesară o anumită

moderație, nu o are, nu o face, ci amplifică, mai cu seamă, starea de nervozitate sau de tensiune a interlocutorului... și pe un ton, care îi era specific: *„Tovarășe, nu cred că e bine ca acum..."*, dar a spus-o fără dubiu, *„Nu cred că e bine ca acum, în împrejurarea acesta, nu e bine să îi destituim..."* A reluat, în fond, ceea a ce spusese mai devreme Gogu Rădulescu, dar pe un ton mai ponderat, mai moderat.

Evident că pe Ceaușescu l-a nemulțumit puternic poziția lui Dăscălescu, era totuși poziția unui membru important al conducerii partidului și primul ministru al țării. Asta vedea lumea în Constantin Dăscălescu, indiferent de cum apreciau sau nu Nicolae și Elena Ceaușescu, precum și unii dintre colegii lui.

Dar momentul care a declanșat criza, scandalul, sau cum vreți să îl numim, a fost cuvântul lui Gheorghe Oprea. Deci, Gheorghe Oprea, care era cunoscut ca un om cu totul și cu totul ponderat, moderat, nu avea obiceiul să scoată cuțitele la vedere, și rațional, el a reluat: *„Tovarășe secretar general, vă rog – deci, vă rog – să nu luăm această măsură foarte aspră, foarte dură.... "*

Ceaușescu n-a mai putut să suporte această ultimă poziție și-a dat seama că dacă continuă - cu siguranță că a putut gândi așa - se vor asocia și alții, inclusiv dintre aceia care, cum spuneam, stăteau, au stat tot timpul cu capul în pământ, ca să nu se implice, nici de o parte, nici de cealaltă. Sigur, e adevărat că, nu știu dacă înainte sau după, cred că mai înainte, Ceaușescu a apelat nominal vreo doi, pe Ștefan Andrei și pe Paul Niculescu Mizil.

A.R.: *Cred că nu întâmplător!*

I.V.: Într-adevăr, nu întâmplător și, bineînțeles, răspunsurile au fost pe măsură, Andrei a confirmat că este întru totul de acord, nu are nici un fel de... iar, Paul Niculescu Mizil a răspuns printr-o întrebare, printr-un fel de întrebare, așa era felul lui de a abate, de a ocoli un răspuns neechivoc.

„Să vă alegeți alt secretar general!"

De această dată, Ceaușescu, cum spuneam, nu și-a mai putut stăpâni nervii, văzând că, deja, au început să se asocieze unii și alții, și de teamă de a nu se asocia majoritatea, a izbucnit: *„Nu? Sunteți de acord cu aceștia care au trădat..."*, un potop de cuvinte foarte grele, foarte grele (...), *„atunci să vă alegeți alt secretar general!"* Și s-a ridicat, s-a îndreptat spre ușă. Și, într-adevăr, corul bocitoarelor, sau cum foarte bine ai spus, a intrat în acțiune, l-au determinat, nu știu care s-a pus cu spatele la ușă, ca să nu iasă. Așa l-au determinat să revină, să-și ocupe locul, și, pe un ton mai calm, parcă nu s-ar fi întâmplat ceea ce fusese mai înainte, a început să ne întrebe: *„Ce aveți de gând?"*

A început cu Milea, a continuat cu Postelnicu și a terminat cu mine. Bineînțeles, că toți, în felul în care, în momentele acelea, am mai gândit, dacă mai puteam gândi (...) - nu știu cât și nu știu ce trebuie să încerci într-o astfel de situație, ca să trăiești clipele acelea cumplit de apăsătoare care durează ore sau poate și zile (...) - așa, în acel context, am răspuns că voi executa ordinele care vor fi date. Și atunci, a dat dispozițiile pe care le știm, le cunoaștem și după ce s-a epuizat, sau s-a considerat că e epuizat punctul ăsta, s-a trecut la următorul, și anume la anunțarea vizitei în Iran. Deci vezi, e foarte curios lucru, toate stările acelea care indicau, cum să spun, erau aproape de un dezastru, ideea care ne poate conduce, e că momentul a fost oarecum anume făcut - pentru că un om care, încă e sigur că, după aia, va conduce în continuare țara, și că va pleca și într-o misiune importantă externă, misiune care mulți nu o înțeleg, de ce a trebuit să o facă - nu știu dacă altcineva mai putea face, ceea ce a făcut el. Mulți nu înțeleg această misiune și nu știu de ce a trebuit să facă atunci acea vizită în Iran. Oricum, în acel context, nu știu dacă altcineva mai putea face ceea ce a făcut el. Deci, eu cred, rămân la

convingerea că acel moment a fost, cum să zic, mai mult sau mai puțin teatral. Deci, s-a jucat o piesă din repertoriul tragediei antice greceşti...

A.R.: Teatral sau nu momentul, dar, totuşi, el este esențial şi denotă o latură a personalității şi a gândirii lui Nicolae Ceaușescu cel puțin discutabilă. Să amenințI cu trimiterea la plutonul de execuție pe comandanții structurilor de forță, cei care țin forța armată a țării în mână şi să vezi că cel puțin trei membri ai conducerii superioare li se raliază şi să nu te gândeşti ce se poate întâmpla şi să treci peste acest aspect ca şi cum nimic nu s-a întâmplat.

Nu s-a ratat atuncea, oare, un moment cu posibile consecințe istorice?

I.V.: E foarte important ceea ce ai spus şi raționamentele pe care le-ai făcut sunt indiscutabil corecte şi dacă vrei, absolut caracteristice personajului respectiv, dar ce am vrut să spun, nu am răspuns complet la întrebarea inițială. Cum explic pozițiile celor trei? Sunt, în cele ce urmează, poate puncte de vedere subiective, dar eu cred că e bine să le luăm în seamă, să le cântărim, să le judecăm şi să le vedem. Timpul şi posibilitatea accesării de documente, la care nici eu nu am putut avea acces în timpul scurt pe care l-am avut în fruntea, în funcția supremă din instituție, dar, corobrând fapte şi evenimente care s-au consumat anterior şi care au urmat, şi cu elemente de ordin biografic, care nu sunt lipsite de importanță, vom putea avea şi alte imagini ale acelor personaje.

Gogu Rădulescu

Despre Gogu Rădulescu, lucrurile par a fi foarte simple la prima vedere. El este membru de partid, a fost membru de partid din ilegalitate, era unul dintre foarte puținii care mai existau în partid la vremea aceea şi în funcție supremă. El şi cu Manea Mănescu, dar activitatea celor doi în ilegalitate este incomparabilă. Gogu Rădulescu a fost infinit

mai penetrant, mai activ, mai, cum să spun, cu relații mai extinse şi aşa mai departe. Manea Mănescu a avut un anumit fel de a fi, care, întotdeauna, cu prudență excesivă nu supăra în sus niciodată. Poza, lăsa impresia că el întruchipează un intelectual desăvârşit, dar după părerea mea, avea destul de multe goluri, în pregătirea sa generală vreau să spun, drept pentru care, Gogu Rădulescu era în relații proaste cu el, şi aceste relații proaste le-a avut, chiar de la începuturile activității lor de pe când fuseseră cadre didactice la Academia de Studii Economice [denumiri anterioare - Academia de Înalte Studii Comerciale şi Industriale, Institutul de Studii Economice şi Planificare V.I. Lenin]. Prin anii de activitate la A.S.E., unde mai întâi Gogu Rădulescu devenise asistent şi dacă nu mă înşel mai târziu lector, apoi şi Manea Mănescu, dar despre activitatea didactică şi ştiințifică a acestuia, Gogu Rădulescu avea mai mult ironii, decât aprecieri. Plus că Manea Mănescu era un tip şi foarte ranchiunos şi nu uita nici măcar pe cel care, din greşeală, l-a călcat odată pe picior. Nu-l uita, ăsta era un fel de a fi al lui. Şi-a arătat acest fel de a fi inclusiv în condițiile foarte dure ale privării de libertate, pe când Gogu Rădulescu era, cum spuneam, un alt fel de om. Cu siguranță, că el a avut relații apropiate cu K.G.B.-ul şi pe perioada cât a fost în Uniunea Sovietică şi, neîndoielnic şi după ce a venit în țară, prin intermediul, ştiu eu, a celor care mişunau atunci în România şi în aparatul de partid şi în aparatul de stat, peste tot.

Dar este, poate, important de reținut că cele mai multe aprecieri în sensul acesta au venit de sus în jos, mai mult transmise, decât culese ca atare. Pentru că sunt convins că Gheorghiu Dej - care era mult mai categoric, chiar dacă Gogu Rădulescu i-a fost un subaltern devotat şi i-a fost apropiat, şi el este cel care a avut meritul în promovarea cât mai sus a lui Gogu Rădulescu în funcții ministeriale foarte

înalte - dacă l-ar fi depistat că e în „două luntri", cu siguranță, că nu mai putea rămâne nedemascat. Ei, ori lucrul ăsta nu s-a făcut, poate şi ca urmare a unei anumite dibăcii politice a lui Gogu, iar în momentele când s-a transmis puterea spre Ceauşescu - după moartea lui Dej - el s-a situat ferm pe partea asta, iar Ceauşescu i-a rămas recunoscător. Dar, din când în când, Gogu Rădulescu făcea, nu neapărat opinie separată, dar avea şi păreri. Şi cred că era singurul ascultat. Nu în sensul că i se însuşeau neapărat opiniile, dar nu era contrazis, nu era oprit, nu era stopat, atunci când îşi spunea un punct de vedere. Aşa s-au întâmplat lucrurile chiar în şedința asta, din partea lui nici măcar un gest nu părea că l-ar fi deranjat pe Ceauşescu, decât când a luat cuvântul Dăscălescu şi a început să peroreze. Lui Gogu, Ceauşescu, prin manifestări exterioare, i-a dat clar să înțeleagă că el nu poate fi de acord cu ceea ce vrea el să spună.

În sfârşit, şi relațiile de rudenie ale lui Gogu Rădulescu l-au plasat pe diferite orbite, ultima lui soție, nu ştiu a câta la număr, a treia parcă, mă refer la soțiile oficial avute, l-a introdus, în această lume, mai mult din afară.

A.R.: Dorina Rudich?

I.V.: Exact. Lume care, curios sau nu, i-a oferit ultimul lui azil. Şi se pare că, n-am reuşit să aflu, dacă şi locul de odihnă veşnică nu e tot acolo, departe de țară. Oricum, a fost eliberat de la închisoare, pentru că era chiar bolnav şi era singur şi cel mai în vârstă dintre noi toți, dar era bolnav. Erau şi alții bolnavi, poate chiar mai bolnavi decât era Gogu Rădulescu, dar cu certitudine, în favoarea lui au acționat şi cercuri externe.

El nu a avut copii naturali, a înfiat unul care s-a nimerit a fi de rea condiție şi i-a înstrăinat tot avutul, tot ce a putut strânge într-o viață, iar casa în care locuia, bineînțeles că i-a fost luată şi dată unui demnitar al noii puteri, aşa încât

revenind de la închisoare, pentru că nu mai avea unde să se ducă, a rămas în stradă. Şi atunci, comunitatea evreiască din România l-a cazat la un hotel al evreilor. I-a trimis în câteva rânduri vorbă soției mele că vrea să o vadă, şi soția mea l-a vizitat la căminul acesta şi i-a povestit, i-a spus despre mine nişte lucruri foarte frumoase, care mă onorează. Dar, de acolo, la un moment dat, a dispărut. Eu n-am mai putut, repet, să identific pe cei care ar fi putut să dea o minimă informație în legătură cu soarta lui. Am aflat că a murit, dar unde a murit, cum a murit, unde este îngropat sau ce s-a întâmplat cu trupul lui, nu ştiu.

Acesta este Gogu Rădulescu.

Constantin Dăscălescu

Constantin Dăscălescu însă, cum spuneam, avea altă condiție, un alt statut. Era român neaoş, cum se spune, fusese muncitor la origini, un om, sigur, cu o anumită pregătire şcolară, cu studii medii făcute regulat şi încheiate aşa cum trebuie la o şcoală profesională, un om cu capacitate, cu posibilități categoric intelectuale. Dacă ar fi avut alte condiții, cu siguranță că şi nivelul lui de cultură generală ar fi fost cu totul altul şi poate şi felul de a fi, s-ar fi manifestat altcumva.

A promovat pe linie politică, a fost trimis la studii în U.R.S.S, studii mai de lungă durată. Cu siguranță pot spune că, în cazul lui, ceva s-a întâmplat cu el atunci, acolo, deoarece după ce s-a înapoiat, promovarea lui a mers foarte rapid.

A.R.: După rețeta cunoscută şi în alte cazuri.

I.V.: După rețeta cunoscută, prim-secretar la un județ important, Galați, cu combinatul său siderurgic, portdrapel al siderurgiei româneşti, în atenția conducerii supreme din toate punctele de vedere. Gheorghiu Dej avea o anumită slăbiciune pentru zona asta de unde se şi trăgea oarecum,

sau unde îşi desfăşurase şi activitatea, prima lui soţie fusese de pe acolo. A fost adus la Comitetul Central, la Secţia organizatorică, promovat prim ministru, a doua personalitate în stat. Mulţi şi-au pus semne de întrebare atunci şi au crezut că singura calitate pe care o avea Dăscălescu era aceea de a fi un fel de „bici al lui Attila". Într-adevăr, un om dur, foarte dur, nu numai la vorbe ci şi la măsuri. Felul lui de a fi a făcut să fie considerat extrem de dur. Am discutat cu fel de fel de oameni care au fost şi în poziţii de şefi, dar şi de subalterni ai lui în decursul timpului, şi mi-a fost dat, spre surprinderea mea, să învăţ, să înţeleg că niciunul nu-l agrea cât de cât, niciunul nu-i găsea câteva calităţi măcar. Şi în familie se pare că avea de asemenea o comportare foarte, nu tocmai bună, în sfârşit. Deci este evident că aici nişte lucruri s-au petrecut, iar Ceauşescu avea suficiente motive de suspiciune.[60]

De ce l-a ţinut în această poziţie, când vroia să se dezică de el şi în ce fel, nu ştiu. Dar, după părerea mea, aici a fost o mare greşeală politică a lui Ceauşescu. Putea, potrivit principiului care l-a folosit nu odată, prin rotirea care din obişnuinţă se făcea, să-l fi trecut într-o altă muncă, eventual la Comitetul Central, guvernul să fie încredinţat unui om de bună credinţă şi în acelaşi timp foarte competent.

A.R.: Cred că Ceauşescu a ezitat, dar având în vedere că, într-un final, nu a vrut să-l ia în ultima sa deplasare la Moscova, este posibil să se fi gândit ...

I.V.: Este adevărat, a ezitat, dar prin asta, în nici un caz, nu şi-a făcut lui un serviciu şi nici ţării, pentru că este

[60] Ştefan Andrei, referindu-se la Constantin Dăscălescu, afirmă: „Fost absolvent al Şcolii Superioare de Partid de la Moscova, Dăscălescu, în anii când era secretar si apoi prim-secretar regional de partid la Galaţi, se întâlnea deseori în zonă cu ofiţeri K.G.B. ori G.R.U. Chiar înainte de momentul decembrie '89, se întreţinuse cu consulul sovietic de la Ismail." Sursa: Victor Roncea şi Vladimir Alexe, Interviu cu Ştefan Andrei, Ziarişti online.

evident că poate una dintre palmele cele mai aspre pe care Ceauşescu le-a primit, apropo de Dăscălescu, a fost ultima lui vizită la Moscova când Gorbaciov i-a condiţionat primirea de prezenţa şi a lui Dăscălescu la discuţii. Pentru că Gorbaciov a cerut să vină şi primul ministru.

A.R.: Nu întâmplător.

I.V.: Exact, pentru că Ceauşescu a cerut să aibă o discuţie tête-à-tête, iar Gorbaciov a spus că este necesar să participe şi primul ministru Dăscălescu.

A.R.: Şi mai cred că indiferent de câtă greutate, câtă pondere aveau deciziile lui Nicolae Ceauşescu în chestiunile economice, totuşi, primului ministru i s-ar putea reproşa, în mare măsură, consecinţele unor politici greşite, în ceea ce priveşte economia. Pentru că el a fost practic instrumentul care a operaţionalizat şi care trebuia să realizeze şi consecinţele. Dar el a mers poate mecanic, aşa, în fundătură.

I.V.: Cu siguranţă, nu ştiu dacă cu bună ştiinţă a făcut ceea ce a făcut, nesesizându-se şi neluând măsuri şi neraportându-i lui Ceauşescu unele probleme mari care existau în economie, dar prin asta a făcut indiscutabil rău. Eu am avut cu Dăscălescu şi nişte ciocniri foarte aspre, când, poate în sinea lui dorea să fiu îndepărtat. Dar nu a fost posibil lucru ăsta pentru că, într-adevăr, Ceauşescu a procedat corect, nu pentru că am fost salvat, ci pentru că a apreciat corect ceea ce am făcut eu. Ceea ce îmi cerea Dăscălescu să fac ar fi fost incorect, inclusiv din punctul de vedere al raporturilor pe care eu trebuia să le am cu şeful statului. Aşa că, după părerea mea, scoaterea lui Dăscălescu de la închisoare, care s-a făcut motivat de starea lui de sănătate care se degradase, poate într-un anumit timp a jucat şi un fel de teatru acolo, spre regretul foarte multora, un teatru prost, pentru că era şi acolo totuşi primul ministru, era ultimul prim ministru pe care îl avusesem. Şi, nu de puţine ori, de la fereastra zăbrelită a celulei, făcea apelul membrilor guvernului şi ne convoca la şedinţă de

guvern, fiecăruia îi spunea cu ce să vină pregătit şi aşa mai departe. Adică, era trist, era comic, dar trist de ceea ce se întâmpla acolo. Şi după aceea, am înţeles că starea de sănătate i s-a agravat, tot mai mult şi, mă rog, după câtva timp, nu ştiu, un an, doi, trei a şi murit.

Deci, aşa s-a încheiat, după părerea mea, destul de cum nu trebuie, un capitol din viaţa unui om care a deţinut o funcţie de referinţă.

A.R.: Episodul nebuniei lui Dăscălescu mi-l reaminteşte pe cel al primului ministru Sturza, din vremea lui Carol I, care a fost vreo 11-12 ani cu intermitenţă prim-ministru şi la un moment dat intra pe sub masa de consiliu, se credea câine şi îi muşca de pantaloni pe miniştri. Carol l-a trimis la o clinică pariziană, la cel mai bun şi renumit medic al vremii, Charcot[61]*, şi după ce l-a consultat, a întrebat „Ce profesie are pacientul? E prim-ministru. Şi de câţi ani e prim-ministru? De vreo 10-11 ani. Ce fericită trebuie să fi fost acea ţară!"*

I.V.: Foarte interesantă paralela pe care ai făcut-o. Şi trimiterea la istorie. Foarte interesantă şi binevenită.

Gheorghe Oprea

Despre cel de-al treilea, Gheorghe Oprea, acesta făcea parte din tânăra generaţie, ca să zic aşa, care a fost crescut, între ghilimele, de Nicolae Ceauşescu. E adevărat că la început nu a lucrat nemijlocit cu Ceauşescu. El e de profesie inginer şi a fost un inginer bun în fabrică, şi-a dovedit capacitatea tehnică şi organizatorică necesară. A promovat destul de repede în diferite funcţii pe linie de producţie, până la una din funcţiile cele mai mari în ministerul de profil. A lucrat mulţi ani cu Ion Avram şi cu alţi miniştri. A

[61] Jean-Martin Charcot (n. 29 noiembrie 1825 - d. 16 august 1893), medic francez, profesor de neurologie şi anatomie patologică la Universitatea din Paris şi la Spitalul Salpêtrière.

fost remarcat, cum spuneam de Ceauşescu şi luat aproape. Mai întâi, nu ştiu, parcă pe la secţia economică, economică în sensul politic, urmărirea activităţii de politică economică a partidului şi apoi a promovat până la cea mai, până aproape la cea mai înaltă funcţie guvernamentală, prim vice-prim ministru al guvernului. Erau trei persoane în această poziţie, Elena Ceauşescu, Gheorghe Oprea şi Ion Dincă. Deci după Dăscălescu, aceştia trei aveau cea mai înaltă funcţie în guvern. Am asistat în numeroase ocazii, şi în şedinţe de lucru şi la şedinţele C.P.Ex., la şedinţele C.C. sau în alte ocazii. Omul acesta mi s-a părut a fi un om cuminte, ponderat. Lua cuvântul atunci când era necesar să îl ia, şi fără să fie un vorbitor, un orator, punea lucrurile corect în dezbatere şi făcea economie de vorbe, ceea ce uneori înseamnă foarte mult, pentru că înseamna că te rezumi la esenţă.

De ce a luat el cuvântul în şedinţă? Nu ştiu. Poate că şi în spiritul unor relaţii de prietenie, cred că i-a fost apropiat lui Milea, cred că o anumită apropiere o avea şi faţă de Postelnicu. Nu din prietenie pentru că, din nefericire pentru noi, cei din Ministerul de Interne, în primul rând, Postelnicu nu avea nici un prieten adevărat, nici în cercul acesta al conducerii politice şi nici în alte cercuri. Era mai degrabă temut sau, hai să nu zic pe faţă, disprețuit, dar, în orice caz, de neacceptat în cercuri apropiate, intime.

Dar Gheorghe Oprea era sociabil, diplomat, în sensul de a avea relaţii bune cu oamenii, poate chiar interesat de cei care se găseau în funcţii importante şi sensibile, dintr-un punct sau altul de vedere. Aşa se explică relaţiile lui foarte apropiate cu Doicaru şi cu Pacepa. Pe vremea aceea, când a activat Pacepa în sistemul nostru şi pe timpul când Doicaru a fost şeful Departamentului de Informaţii Externe, Gheorghe Oprea era unul din oamenii cei mai apropiaţi. E adevărat că, mai toate problemele pe liniile de informaţii

tehnico-ştiinţifice şi aplicarea lor în cercetare şi producţie erau rezolvate de Gheorghe Oprea. El judeca, aproba şi prezenta propunerile de valorificare în economie a informaţiilor de spionaj tehnico-ştiinţific. Din acest motiv, a fost foarte mult atras, pentru că Doicanu şi Pacepa, din motive diferite, aveau tot interesul ca la Ceauşescu să ajungă aprecierile cele mai bune, din partea unor oameni care erau credibili, la nivelul cel mai înalt. Ori, Oprea era unul dintre aceşti oameni.

A.R.: El superviza cererile de informaţii de spionaj tehnico-ştiinţific.

I.V.: Fără îndoială. Deci eu cred ca s-a gândit, aşa ca om, că într-adevăr, nu era momentul cel mai potrivit pentru astfel de măsuri, într-un fel nici nu trebuia pronunţată, trebuia să rămână în mintea cuiva sau într-un cadru foarte strict, foarte redus, foarte limitat. Trebuia să-i laşi pe cei care erau în funcţii atunci, să-i mai încerci odată, dacă era posibil, dar ca să-i schimbi pe toţi trei şi să-i trimiţi la zid, cum s-ar spune, nu că ar fi fost o mare dificultate să se producă asemenea deznodăminte, din contra, era foarte simplu pe vremea aia dar, nu era raţional.

A.R.: Foarte interesante relatări şi acurateţea descrierii comportamentelor celor trei demnitari lasă mărturii demne de luat în consideraţie.

Indefinita poziţie a lui Manea Mănescu faţă de condamnarea de către Ceauşescu a celor trei miniştri

A.R.: Domnule general, avem datoria să completăm o istorisire precedentă, în declaraţia dumneavoastră de martor în procesul membrilor C.P.Ex., dată în şedinţa publică din 15 februarie 1991, alături de Gogu Rădulescu, Constantin Dăscălescu şi Gheorghe Oprea, îl menţionaţi şi pe Manea Mănescu că şi-a exprimat dezacordul faţă de măsura propusă de Nicolae Ceauşescu în legătură cu miniştrii care, în opinia sa au trădat, trebuie destituiţi şi trimişi în faţa plutonului de execuţie.

Consecvenţi datoriei de a face parte dreaptă adevărului, ce este de spus în legătură cu dezacordul lui Manea Mănescu a cărui obedienţă faţă de Nicolae Ceauşescu şi faţă de Elena Ceauşescu se pare că o concura pe cea a lui Emil Bobu?

I.V.: Propriu-zis, Manea Mănescu nu şi-a exprimat dezacordul faţă de ceea ce spusese Nicolae Ceauşescu sau faţă de ceea ce era pe cale să hotărască Nicolae Ceauşescu cu privire la cei trei împricinaţi, între ghilimele.

El a făcut un gest care părea să indice că e cumva de acord cu opiniile exprimate de cei trei dinainte. Nu ştiu dacă ar fi putut să se situeze explicit pe aceeaşi poziţie cu Gogu Rădulescu având în vedere ceea ce spusesem mai devreme. Îmi aduc aminte, că între ei doi era un fel de, nu ştiu cum să o numesc, mocnea o invidie care îşi are rădăcinile foarte departe în istorie…

A.R.: Deci, nu în cariera universitară.

I.V.: … şi care cum spuneam atunci, la închisoare, de câteva ori a răbufnit. Şi, în particular, faţă de unul sau altul din cei care eram acolo, atât Gogu Rădulescu, cât şi Manea Mănescu se cam bârfeau reciproc. Manea Mănescu, sigur, dintr-o sumă de puncte de vedere, era inferior lui Gogu Rădulescu. Eu cred că şi sub raportul capacităţii, inteligenţei propriu zise, dar, mai cu seamă, din punctul de vedere al trăsăturilor de caracter. Era un tip mai ascuns, întotdeauna, mi-am dat seama că înclina de partea celui mai puternic. Nu-mi aduc aminte ca în vreo împrejurare, nu multe la care eu am luat parte, în şedinţe organizate, el să se fi ridicat, să fi luat partea celui mai slab, să zic aşa, deşi poate că acela avea dreptate şi trebuia susţinut, încurajat şi apărat.

Prin urmare, el a făcut, dacă se poate spune, mai mult un gest, a schiţat o mină pentru că, poate, dacă Ceauşescu încuraja luările respective de poziţie, e posibil ca şi el să fi spus câteva cuvinte, nu cine ştie câte şi nu ştiu cât de consistente ar fi fost acele cuvinte, dar aşa, lucrurile s-au rezumat la... E adevărat că eu l-am menţionat şi pe el în

categoria celor care ne-au luat apărarea, dar, mărturisesc că am făcut-o mai mult pentru a-i veni lui în sprijin în timpul procesului. Deci a fost, dacă se poate spune aşa, o formă de a-l apăra, de a-i arăta că iată, am ajuns în această împrejurare dramatică şi că eu nu mă dezic şi nu mă distanţez de nici unul dintre ei, în mod explicit. Deşi faţă de unii, o spun cu toată claritatea, aveam şi înainte păreri că nu merită încredere şi, cu atât mai mult, nu merită să te sacrifici, cum am avut datoria să o facem, într-o situaţie sau alta, pentru că nu s-au dovedit a fi oameni de caracter.

A.R.: Eu m-am gândit că Manea Mănescu şi-ar fi închipuit că se regizează acel moment şi că nu vrea să rămână pe dinafară, neluat în seamă şi el.

I.V.: E posibil să fi fost şi asta, e posibil ca prin duplicitatea, prin oportunismul care i-au fost întotdeauna caracteristice, ar fi putut să creadă şi acest lucru, să gândească şi astfel, şi, într-adevăr să nu scape ocazia, să piardă ultimul vagon. Dar Ceauşescu a intervenit, şi din felul cum a condus discuţiile, dar mai cu seamă prin mimica pe care o avea în timp ce unul sau altul din cei pe care i-am menţionat vorbeau, era limpede că el nu aprobă asemenea poziţii, şi le-a şi întrerupt în modul în care am arătat.

Acum, poate că ar fi fost important să mai subliniez ceva la Manea Mănescu, Manea Mănescu venea, ca să zic aşa, cu o încărcătură care, probabil, a constituit un suport pentru el. Vorbesc de un trecut al familiei, de o susţinere politică, din punctul ăsta de vedere, care cred că multă vreme a fost un suport real pentru el. Tatăl lui a fost unul din vechii socialişti de frunte, cu poziţii importante în mişcarea socialistă şi, sigur că şi el, şi fraţii lui – mai avea încă doi fraţi – s-au prevalat tot timpul de lucrul acesta. Adică, pe parcursul activităţii şi al existenţei, bănuiesc că n-au scăpat ocazii să nu facă trimitere la acest trecut important al familiei, lucru care şi spune ceva, apropo de crezul familiei, apropo de ceea ce era în familia respectivă

aşa cu toată aderenţa lor la mişcarea socialistă. Şi numele lui Manea, Manea nu e un nume care să se regăsească în calendarul ortodox, este un nume laic, sută la sută, mai degrabă nu e – sau e ? – un prenume.

A.R.: Da, şi în folclor e folosit pentru personaje negative.

I.V.: Da. Dar probabil când i-au pus numele ăsta părinţii nu au ştiut acest lucru şi l-au adoptat ca ceva neobişnuit. Eu nu am mai întâlnit pe nimeni care să poarte un asemenea prenume. Dar el mai avea doi fraţi, pe unul taică său l-a botezat Lenin şi pe celălalt Racovscki. Ambii au trecut şi pe la Ministerul de Interne. Racovscki a fost pe la Direcţia de Contrainformaţii Militare, nu ştiu dacă nu înainte de a fi trecut pe la Direcţia de Contrainformaţii Militare la Ministerul de Interne, că a fost iniţial la Armată şi mai apoi a fost adus în Ministerul de Interne, prin anii '50. Celălalt, nu ştiu unde, dar cred că şi Lenin Mănescu a lucrat în Ministerul de Interne, în concepţia de atunci, cu felul de a înţelege lucrurile de atunci. Totuşi, comenta într-un anume fel faptul că taică-su nu mai găsise alte nume în onomastica românească, decât pe cele de Racovski şi Lenin.

A.R.: Îmi vine în minte un episod asupra căruia vroiam să vă întreb pentru o clarificare. Cu prilejul plecării într-o misiune în Turcia, nu ştiu, Manea Mănescu sau Gogu Rădulescu, sau amândoi v-au rugat să fiţi purtătorul unui mesaj personal pentru primul ministru turc. Sigur că gestul, ca atare, explică şi faptul că existau şi relaţii de natură personală între liderii din zonă dar, indirect, cred că a venit şi în sprijinul misiunii Dumneavostră, în sensul de a vă face purtătorul unui mesaj pentru primul ministru al Turciei.

I.V.: Da, confirm, aşa este, Manea Mănescu a fost acesta, el era prim-ministru atunci. În ce context s-a produs? Eu fusesem chemat la preşedinte pentru a primi ultimele instrucţiuni, ultimele precizări cu privire la ceea ce aveam de făcut pe spaţiu. Trebuia să merg la cererea expresă a preşedintelui de atunci al Turciei, care, într-o vizită anteri-

oară, îi ceruse sprijin lui Ceauşescu pentru a pune bazele unei colaborări pe linie de antiterorism, în sensul închiderii unor canale de curierat, mai cu seamă, dintre Orientul Apropiat, în special zona arabă, care avea o trecere obligatorie prin Turcia, şi apoi continuau drumul prin România spre Europa. Şi a fost un lucru foarte important acesta şi s-a realizat, după părerea mea, la un moment potrivit şi cu rezultate dintre cele mai bune. Turcii s-au dovedit a fi fost nişte oameni serioşi, sigur că au avut ideea, de la ei a venit propunerea, dar au găsit înţelegere deplină şi i s-a apreciat importanţa iniţiativei şi de partea română, respectiv de către preşedintele României. Am fost chemat să mi se mai sublinieze încă odată, că trebuie să punem în mod serios bazele unei asemenea colaborări care este evident în interesul ţării noastre.

Fusese la preşedinte şi primul ministru, care n-a participat la discuţia propriu-zisă. Atunci când s-a anunţat că vin, probabil încheiase ceea ce avea de făcut la preşedinte şi a ieşit, şi nu ştiu, poate vrând să arate că e în cunoştinţă de misiunea care mi se încredinţase, în legătură cu care mai urma să mai primesc precizări, sau poate că preşedintele îi spusese în vreun fel ceva în legătură cu treaba asta. Şi, când a ieşit de la preşedinte, înainte de a intra eu, îmi spune: *„Vă rog, domnule general, să îi transmiteţi din partea mea preşedintelui un cald salut şi..."* Adică, era o chestiune, nu cu un mesaj anume, cu o conotaţie de un anumit fel ci, pur şi simplu, un salut din partea primului ministru al României. Se cunoscuseră şi în timpul vizitei de aici din ţară şi aşa mai departe, ceea ce, bineînţeles, am făcut-o cum am putut mai bine, şi cred că a fost chiar foarte bine primit de către preşedintele Turciei. Avea, fără îndoială, şi momente când, cum să zic, puteai să rezolvi cu el probleme. Mi-aduc aminte, de fapt, prima dată când am avut un contact cu el, a fost atunci când am pus bazele învăţământului superior la

şcoală. Şi ţi-am spus, parcă am povestit cum am făcut lucrul acesta cu sprijinul ministrului învăţământului, care a fost substanţial, mai ales de la un anumit moment încolo.

Dar la început trebuia să prezint unele explicaţii şi la Secţia de Ştiinţă şi Învăţământ la Comitetul Central. Şeful Secţiei de Ştiinţă atunci, la C.C., era Manea Mănescu. Eu nu avusesem până atunci prilejul să îl cunosc, ştiam cine este, mă rog, ilegalist, dar nu avusesem posibilitatea să schimb o propoziţie, şi l-am rugat să mă introducă, pe şeful meu nemijlocit de atunci, pe colonelul Ion Pateşan, pentru care voi păstra întotdeauna un respect aparte, o stimă aparte. Pentru că de la omul acela chiar am avut multe lucruri de învăţat, el fiind, sută la sută, muncitorul care s-a ridicat de la poziţia de muncitor în uzina constructoare de maşini de la Reşiţa până la funcţia de şef adjunct al Secţiei de cadre a Comitetului Central şi apoi trimis la Ministerul de Interne pe funcţie de Şef de Direcţie de Cadre. Şi zice: *„Bine, lasă că vorbesc eu cu tovarăşul Manea"*, că aşa era modul de adresare, tovarăşul Manea. Şi într-o zi zice: *„Hai să mergem că am vorbit cu tovarăşul Manea să ne primească, să îţi fac legătura"*. Mi s-a părut un om foarte rece, foarte distant, sigur, faptul că era academician, că era profesor universitar, erau lucruri cunoscute, dar erau şi alţii care aveau asemenea demnităţi, asemenea calităţi dar erau şi oameni cu care puteai comunica. Omul acesta era atât de rece, pe colonelul Pateşan a părut că parcă nici nu îl cunoaşte, cu toate că Pateşan a fost adjunct şef de secţie la C.C. şi nu la orice secţie, la secţia de cadre.

Mie mi-a adresat nişte întrebări foarte departe de ceea ce constituia obiectul interesului şi, respectiv, al problemelor pentru care mă dusesem la dânsul, şi mai mult decât faptul că a luat notă că facem o instituţie nouă de învăţământ superior în ţară, nu am realizat mai nimic, sau, cel puţin formal, nu ne-a dat nici un fel de asigurări de felul

acesta. Am rezolvat problemele cum am mai povestit, direct cu ministrul şi încă în condiţiile cele mai bune cu putinţă.

A.R.: Fiindcă adusesem aici în discuţie Turcia, prin anii 1988-1989, ambasada a fost ajutată să producă dovezile persecuţiilor în Bulgaria a etnicilor turci.

A fost o acţiune asumată politic sau doar operativ?

I.V.: S-a raportat şi nu ni s-a spus nici că facem bine, nici că facem rău, dar din faptul că nu ni s-a spus că facem rău, am considerat că ceea ce era făcut, era făcut bine.

A.R.: Este modul tipic al şefilor de stat de a aproba acţiunile delicate.

I.V.: Uneori da. Aşa este, foarte puţini sunt, cred, acei şefi de stat care dau aprobări explicite în chestiuni delicate, cu excepţia unuia sau doi din pleiada şefilor de stat francezi. Apropo de ceea ce se înscrie în memoriile acelea cunoscute, unul din ei a fost evident, de la distanţă, de Gaulle. Ceilalţi, şi pe tărâmul acesta, pe care mereu l-am considerat că ne este foarte apropiat, tot la fel procedau cu şefii serviciilor. Adică, ascultau, luau act, dacă lucrurile mergeau bine, era şi meritul lor, dacă mergeau prost însă, se răsfrângeau în capul celor care…

A.R.: Asta este condiţia serviciilor...

I.V.: Da, asta este condiţia, nu ai ce să faci.

Capitolul XIX

Ioan Totu[62] – sinucidere sau asasinat?

A.R.: Domnule general, pe măsură ce avansăm în dialogul istorisirilor orale la care V-am provocat şi îmi convine să rămân în această condiţie de agent provocator, pe măsură ce aria tematică a relatărilor Dumneavoastră se dezvoltă, ni se relevă resorturi tot mai complicate care au motivat ori au de-motivat anumite decizii politice supreme, luate în culisele puterii de la Bucureşti în ultima jumătate a veacului trecut. Ne apare, astfel, evident că până în ultimul an al vieţii sale politice şi pământene, Nicolae Ceauşescu, personificarea conducerii României şi statului român, a continuat să se afle în corsetul deloc comod al serviciile speciale ale Moscovei. Servicii care reprezentau o altă dimensiune a politicii externe a Rusiei sovietice. P.C.U.S. sau K.G.B., o apă şi un pământ, dovezi peremptorii, ascensiunile politice ale lui Iuri Andropov, Evgheni Primakov şi, nu în ultimul rând, cea a lui Vladimir Vladimirovici Putin. Acestea sunt exemple de cea mai largă notorietate internaţională.

Printre piesele dosarelor de înscenări judiciare care vă privesc pe Dumneavoastră, am remarcat o precizare, cel mai probabil un răspuns la o întrebare a procurorului, contextul nu este explicit şi merită a fi dezvoltat şi clarificat. Citez: „Afirm că Nicolae Ceauşescu era conştient că are nevoie de oameni capabili, şi, într-o mare măsură se şi înconjura cu asemenea oameni. Dar avea mare grijă să îi folosească numai el, acesta este temeiul suspiciunilor pe care şi le-a făcut în legătură cu raporturile lui Ioan Totu cu Mihail Gorbaciov, după apariţia unei fotografii care îi înfăţişa pe cei doi în atitudini care reprezentau cordialitatea."

Personal, mie îmi revine frecvent în memorie, mai cu seamă în actualele împrejurări politice, episodul în care ministrul de

[62] Ioan Totu (n. 14 mai 1931 – d. 31 aprilie 1992), vice prim-ministru al guvernului (1982-1986), ministru al Afacerilor Externe (1986-1989), preşedinte la Comitetului de Stat al Planificării (1989), membru al Comitetului Politic Executiv al C.C. al P.C.R.

externe Ioan Totu l-a pus la punct cu eleganță, dar cu fermitate exemplară pe ambasadorul SUA la București. Începând de la acel episod, i-am purtat o considerație specială, pe care nu am avut-o față de vreun alt demnitar al timpului. Motiv pentru care m-a și afectat dispariția sa, despre care se afirmă: „Moare în împrejurări misterioase, la câteva zile de la aflarea noii sentințe, la 21 aprilie 1992, versiunea oficialităților fiind că s-a sinucis. În volumul V al memoriilor sale „Cronos autodevorându-se: Reducția celulară", Dumitru Popescu, fost coleg cu Ioan Totu, atât în C.P.Ex. cât și în închisoare, nu are niciun fel de rețineri în a afirma că Ioan Totu a fost asasinat fie de K.G.B., fie din dispoziția K.G.B.-ului.

Firesc, mă întreb și eu: Sinuciderea profesorului Ioan Totu se poate sau nu înscrie în mai lungul șir al cazurilor de încheiere nefirească, deci suspectă, a conturilor cu viața, de către foști înalți demnitari ai regimului?

I.V.: Îmi este foarte greu să mă refer la acest subiect. De ce? Este foarte greu pentru că Ioan Totu mi-a fost foarte apropiat, cu Ioan Totu m-am cunoscut din copilărie. Poate este pentru prima oară când fac public acest lucru. Am învățat la același liceu. E adevărat, în serii diferite, atunci când am intrat în liceu, nu știu care au fost criteriile, mediile sau ce au fost, dar în genere se urmărea ca la fiecare serie să se asigure un echilibru, pe cât posibil, pornind de la mediile de admitere și, la clasa I, și așa am mers până la urmă, cu trei serii: seria A, seria B, seria C. Au mai fost și clase mai mici mai apoi cu patru serii. Deci A, B, și C. Eu am nimerit la seria A, Ioan Totu – la seria C. Eu, toți anii de școală i-am făcut la internat. El a fost extern. Asta, însă, nu ne-a împiedicat să ne cunoaștem cât de cât. Și poate cel mai mult ne-a apropiat, nu faptul că eram în aceeași școală, și că urmam, să zic așa, la aceleași clase, mai mult decât orice, ne-a apropiat originea comună, acea de copii de țărani. Nu mai țin minte exact, mi se pare că el nu avea tată, sau și tatăl lui plecase pe front, dar eu practic eram considerat ca fiind orfan de tată, pentru că tatăl meu nu a avut bucuria să mă

vadă intrând în liceu, ci a plecat mai întâi în concentrări pe zone care durau luni și luni de-a rândul, după care s-a declanșat războiul și din prima zi de război a plecat pe front și a revenit din prizonierat când eu deja eram pe terminate cu școala. Mai ales că, dădusem, în câteva rânduri, doi ani într-un an, date fiind condiția materială a familiei și așa mai departe și rugămintea mamei de a învăța și de a ajunge înapoi acasă să am grijă de gospodărie. Că așa era gândirea țăranului de la vremea aceea, să nu mă risipesc, și să ajung cât mai repede să iau postul de învățător, dacă se poate în sat, să mă căsătoresc cu o fată cu o stare materială bună și să mă așez acolo pentru totdeauna. Asta era gândirea, și o gândire care era, poate, cvasigenerală pentru timpul acela, și n-aș putea niciodată să spun că orientarea și susținerile pe care le-au avut părinții mei nu au fost bine date. Și, deci, și pe el l-am găsit în această situație. Parcă o perioadă scurtă de timp a venit și el la internat, și repet, eu din păcate nu am putut să am un costum de stofă decât din clasa a patra de liceu, până atunci am avut haine făcute la țară, din dimie și cu aceeași ținută și îmbrăcăminte a venit și el. El era de fel din Vâlcea, eu eram de fel din Dolj, dar diferențele sunt imperceptibile. Și ne-am apropiat. E adevărat că după terminarea școlii, eu am urmat o cale, un drum. El a mers pe un altul, el a mers direct la A.S.E., a fost un student foarte bun, eminent chiar. Eu am intrat în activitatea politică și de abia când și el a devenit, să zic așa, un fel de activist politic, la organizația de tineret, de studenți, l-am reîntâlnit, l-am revăzut. În ceea ce îl privește, nu știu cum s-a întâmplat, cine mai cu seamă l-a propulsat, că a fost un factor categoric de propulsie, că a ars cum se spune câteva etape și a ajuns, dintr-o dată, foarte sus. Nu, nu aș putea să precizez ce și cum, dar cert este că imediat ce a terminat facultatea a fost propus să rămână cadru didactic la A.S.E., lucrând în catedra care asigura predarea economiei politice și la

Facultatea de Drept. El, mai cu seamă la Facultatea de Drept a lucrat, dar ca profesor de economie politică şi cu catedra la A.S.E. A venit în contact cu o mulțime de lume, cu care, mai apoi, a lucrat şi în instituția unde a ajuns mai târziu ministru, dar a avut şi deschideri pe alte direcții. Dar, nu asta este important, din punctul meu de vedere, ci faptul că noi, în ceea ce ne priveşte, am avut în continuare raporturi foarte bune, amicale, prieteneşti.

E adevărat că era un tip cu o figură care nu ştiu cât era de bună, cât erau de potrivite trăsăturile lui native pentru diplomație. Era un om foarte impulsiv şi cu greu îşi stăpânea pornirile şi, în poziția asta, câteodată făcea şi greşeli. Nu de puține ori, şi-a depărtat şi oamenii pe care i-a avut în subordine. Necunoscându-l pe fond, nu ştiu să fi făcut cu adevărat rău cuiva. Dar, era, cum se spune, mai rău de gură, şi atunci oamenii îl caracterizau mai întâi prin felul cum se manifesta față de unul sau față de altul. Dar, pe unde a trecut a dovedit seriozitate, profunzime şi a creat impresii bune. L-a cunoscut, în nu ştiu care moment, pe Ceauşescu.

Ceauşescu o fi avut multe slăbiciuni, multe minusuri, dar după părerea mea, la oameni s-a priceput cel mai adesea, şi l-a evaluat cum nu se poate mai bine, a înțeles că acolo, la el e o rezervă pe care e bine să o pună în valoare, şi mi se pare că întâi l-a numit la una din secțiile Comitetului Central, lăsându-l cu normă la catedră. Pe urmă l-a adus la consilierii de la cabinet, şi, bănuiesc că l-a cunoscut în forma asta şi mai bine. Şi aşa a început să îl promoveze apoi din treaptă în treaptă. L-a introdus mai întâi în Comitetul Central, i-a încredințat mai apoi funcția de vice-prim-ministru pentru probleme economice, după aceea l-a numit ministru de externe, calitate în care am lucrat foarte bine cu el. A fost foarte deschis față de mine şi eu l-am ajutat cât am putut mai bine, aşa, pentru ca apoi, din nou să-l trimită tot în funcția de vice prim-ministru, nu ştiu pe care probleme,

domenii economice. Deci, cam la nivelele acestea a lucrat, dar în orice caz a avut o creştere ascendentă, n-a mers aşa dintr-o dată undeva şi apoi să se fi dus rapid înapoi, să se fi rostogolit pe tobogan.

Decembrie 1989 l-a găsit deci în această postură. E adevărat că în şedința la care mereu fac trimitere, el era membru supleant al C.P.Ex., şi el a adoptat poziția tuturor celorlalți, sau aproape a tuturor celorlalți, nu a spus nimic. În proces însă, ca de altfel şi în anchete, cred, el a fost, n-aş folosi cuvântul refractar, dar a fost un om care nu s-a împăcat cu orice, nu a acceptat orice, a fost un om vertical, un om care a reacționat. Asta a făcut ca pe unii anchetatori, procurori să-i ambiționeze, să-i întărâte împotriva lui, cât şi pe unii din magistrații din completul de judecată. Cele mai multe discuții până la un anumit nivel de conflict, să zic aşa, le-a avut chiar în timpul şedințelor de judecată, cu cei din completul de judecată şi, poate că uneori, a exagerat folosind cuvinte nepotrivite. Nu atitudinea lui ca atare, ci reacția sa consider că nu era potrivită, iar cuvintele uneori nu erau cele mai adecvate situației şi erau de natură să-i determine pe cei care erau la masa prezidiului, ca să zic aşa, să-l taxeze şi să-l taxeze chiar grav.

A.R.: *În timpul procesului, Ioan Totu a avut câteva luări de poziție dure la adresa noii puterii, din care citãm: „De asemenea, în aceeaşi hotărâre (a primei instanțe, n.n.), a spus Ioan Totu, se motivează pedeapsa stabilită pentru că am manifestat asperități de limbaj. Cine recepționează o asemenea formulare poate să-şi închipuie orice, inclusiv încălcarea celor mai elementare norme ale eticii. În realitate, formularea respectivă are la bază o intervenție a mea în care exprimam dorința de a trăi până când voi vedea toți trădătorii de țară judecați după faptele lor. Menționez că n-am nominalizat pe nici unul dintre câți cunosc, pentru că sunt mulți şi-mi era teamă că poate omit pe cineva.*

Dacă unele persoane au făcut alergie, iar o personalitate marcantă a declarat public, înainte de pronunțarea sentinței, că

«i-a fiert sângele în el» când a recepționat cele spuse de mine, cred că nu sunt eu vinovat că suferea de hipertensiune.

De asemenea, faptul că al doilea judecător a declarat într-un interviu că eu am făcut unele aluzii la puterea executivă care exista atunci cred că nu poate fi considerat o motivare a sentinței pronunțate, ci o dezvăluire (pentru care îl rog să primească toate mulțumirile mele cordiale) a imixtiunii unor persoane din fostul Executiv în atribuțiile justiției, care în cazul meu a constat în dictarea sentinței...

Mulți au sperat că prin arestarea, judecarea și condamnarea noastră vor intra în paradis. Realitatea este că numai un număr redus au reușit să aibă această satisfacție...Știu că dumneavoastră, onorată instanță, n-aveți nici o vină, așa cum nici noi nu suntem vinovați, în pofida acuzațiilor care ni se aduc. Și noi, și dumneavoastră jucăm într-o piesă al cărei scenariu a fost elaborat de alții. Noi, după gratii, nu mai avem ce face decât să vorbim dacă suntem întrebați sau dacă ni se dă voie..."

I.V.: Ca dovadă că dintre toți membri C.P.Ex., el a primit pedeapsa cea mai mare. Toți ceilalți au primit 10, 11, 12 ani de închisoare, iar el, mi se pare că 14 sau 16 ani de închisoare. Ce făcuse Ioan Totu, mai mult decât unul sau altul - nici atât. Dar au motivat că prin atitudinea pe care a avut-o nu a înțeles că își asumă o răspundere, că respinge o motivare cu totul subiectivă și împotriva regulilor de drept. Și lucrul acesta l-a frământat grozav. Pe el l-a frământat grozav. Când a venit în închisoare și ne vedeam în minutele acelea de plimbare acolo, în incintă, cu el am stat foarte mult de vorbă. Era normal. Mi-a spus foarte deschis că este foarte afectat de această nedreptate care i s-a făcut. Ceva însă s-a întâmplat în procesul C.P.Ex.-ului, pentru că s-a făcut recurs, și pentru judecarea recursului, cum s-a făcut, cum s-a întâmplat, că pe ei, pe membrii C.P.Ex.-ului, i-a scos din închisoare și i-a trimis la domicilii. I-a eliberat din arest, asta este un lucru foarte important. Mulți dintre ei, chiar nu își explicau de ce s-a întâmplat treaba asta și pentru ce. Da,

bineînțeles, bucuria de a fi liberi, de a ajunge acasă nu avea limite. Numai că, la nu știu cât timp, iarăși nu mai reținu cu exactitate, o săptămână sau două, s-a dispus rearestarea lor. Au fost anunțați, mai exact, că a doua zi să se prezinte la Miliția Capitalei, pentru a fi reîncarcerați.

Ei, atât de mult l-a zguduit, l-a lovit pe el această măsură, sigur, raportându-se la suferințele pe care le îndurase pe parcursul mai multor luni cât a stat închis la Jilava și înainte de Jilava, pe unde a mai trecut, și unde condițiile au fost cumplite, încât, cred că atunci și-a făcut o socoteală, greșită după părerea mea, a zis că nu va mai putea să reziste să fie din nou arestat, încarcerat și să curme, printr-o măsură radicală, tot șirul chinurilor care se profilau. Și așa, în dimineața când trebuia să se prezinte pentru a fi din nou încarcerat, arestat, l-au găsit spânzurat într-o cameră din apartament, mă rog, o cameră de serviciu, nu are importanță asta, dar era deja mort.

A avut o familie bine închegată, soția lui era tot cadru universitar ca și el, s-au cunoscut când ambii lucrau în învățământ, la începutul activității. Doamna Totu era un profesor cunoscut la universitate. Aveau un băiat și o fată, băiatul nu știu ce a urmat, fata era pe cale să se căsătorească, s-a și căsătorit, am aflat apoi, cu fiul unui diplomat de la Ministerul de Externe, Andrei, care fusese cândva șeful Direcției de Protocol. Dar mai mult, ce s-a mai întâmplat după, nu mai știu. M-am mai văzut cu Curticeanu, ei erau apropiați, mai ales doamna, și soția lui Curticeanu fiind tot cadru didactic, au avut o legătură pe linia asta, dar la un moment dat mi-au spus că doamna a fost profund afectată de dispariția soțului și în condițiile date.

Deci, cam asta este foarte pe scurt.

A.R.: Dar, totuși, suspiciunea lui Ceaușescu în legătură cu poza lui Ioan Totu cu Gorbaciov este, de acuma, este o chestiune serioasă. Și pe dumneavoastră, Postelnicu și Enache v-au luat la întrebări despre poza cu președintele Pakistanului....

I.V.: Am şi spus în declaraţia pe care am dat-o procurorului, sigur mi-a cerut câte o declaraţie separat, pentru fiecare...

A.R.: Nu a rezultat că a fost şi o întrebare legată de treaba asta, că nu e clar contextul.

I.V.: Aşa este, dar ştiam că mai fusese unul din membri C.P.Ex. pus la colţ şi suspicionat pentru faptul că fusese primit de Gorbaciov şi cu care purtase o anumită discuţie şi suspiciunea a fost amplificată prin raportul pe care i l-a prezentat lui Ceauşescu, Tudor Postelnicu. În cazul la care mă refer acum, este vorba de Vasile Milea, că şi Milea fusese la o şedinţă a Comitetului Tratatului de la Varşovia, care avusese loc la Moscova şi Gorbaciov îi primise pe toţi, şi pe Milea. Nu ştiu cum a văzut Postelnicu sau cine a văzut că s-au întreţinut mai cordial, şi bineînţeles a prezentat lucrurile astfel, încât Ceauşescu a reţinut nuanţele.

Asta cu Ioan Totu, într-adevăr, aşa este, dar ce l-a frapat pe Ceauşescu, că tot pe linia aceasta şi tot Postelnicu a raportat, l-a frapat faptul că fotografia era expusă în vitrina de la „Aeroflot", aici la Bucureşti. Agenţia „Aeroflot" era pe Bulevardul Magheru, mai exact pe Nicolae Bălcescu, la parterul blocului Malaxa. Acolo trona o poză mare cu Ioan Totu şi cu Gorbaciov. Acum, el fusese trimis în misiune acolo, când s-au făcut pozele, faptul că s-a popularizat şi că a ajuns la „Aeroflot" putea fi o chestiune nevinovată, în sensul că agenţia, fiind în România, voia să arate că relaţiile sunt cum nu se poate mai bune şi mai frumoase şi, ca dovadă, un vice-prim-ministru român e în fotografie cu şeful statului sovietic. Dar poate fi interpretată şi într-o altă notă, ceea ce s-a şi făcut, din păcate. Şi a planat o oarecare bănuială, pentru că aşa e viaţa.

Da, deci amintirea acestui om, cred că trebuie să se păstreze pe cât se poate, neîntinată, nu numai eu o spun şi recunosc foarte deschis că pot fi subiectiv. Mi-a fost coleg de liceu, deci, un om care mi-a fost foarte apropiat, aşa cum de

fapt am fost şi cu Ştefan Andrei. Şi el a dat admiterea la aceeaşi şcoală unde am dat şi eu, numai că el a plecat, el nu a urmat acolo. Tatăl său fiind mobilizat pe loc, era C.F.R.-ist şi aşa era în timpul războiului, o parte din cei care lucrau la C.F.R. nu au fost concentraţi la armată pentru că erau necesari în ţară. E lucru de înţeles că a putut atunci să îşi facă transferul de la şcoala asta, unde dăduse admiterea, şi unde se situa printre cei dintâi, la liceul militar de la Craiova. A rămas numai patru ani pentru că ulterior liceul s-a desfiinţat şi a trecut la liceul „Fraţii Buzeşti", unde au mai învăţat şi alţii.

A.R.:. Şi ca să nu rămână un mister în legătură cu luarea de atitudine faţă de ambasadorul american atunci când...am să şi explic. După ce ambasadorul american a avut o atitudine clară de imixtiune în chestiuni strict interne ale României, ministrul Ioan Totu a spus că dacă trimisul nostru la Washington ar fi vorbit ca şi dumneavoastră aici la Departamentul de Stat, risca să ia un picior în spate şi să se rostogolească în stradă? La care, ambasadorul a confirmat, că, da.

I.V.: Vezi, tocmai asta arată faptul că acest om avea coloană vertebrală. Evident că Ceauşescu cu siguranţă i-a spus să fie categoric în protestul pe care îl face, dar nu cred că i-a spus: *„Uite să foloseşti şi expresia asta"*. Nu, cred că asta a fost pur şi simplu exact ceea ce el a gândit, aşa într-o expresie foarte uşor de înţeles de către toată lumea. Da, era, tipul acesta de om, care, aşa cum foarte bine ai spus, demonstra că era un om vertical, un om cu convingeri ferme pe care şi le apăra, dar, în acelaşi timp, am mai spus, de la început, că pentru activitate diplomatică nu era totdeauna potrivit, era mult prea tranşant.

A.R.: Diplomatul nu spune ce gândeşte.

I.V.: Exact, trebuia să manifestezi o oarecare maleabilitate, o oarecare, ştiu eu..., să dai nuanţe.

Capitolul XX
Tripleta ardeleană – Ioan Ursu, Mircea Malița și Gheorghe Pele

A.R.: Mergem mai departe. Membru cu rang de ministru în șapte guverne, începând cu cel al Ion Gheorghe Maurer din 1969, și terminând cu al doilea guvern al lui Constantin Dăscălescu, profesorul Ioan Ursu, coordonatorul programului nuclear național, pare a fi fost o prezență discretă în peisajul vieții politice, dar retrospectiv ni se dezvăluie ca o figură deosebit de interesantă sub mai multe aspecte. Începând din anii 1960, avea vârsta de 32 de ani, era profesor vizitator și conferențiar în Elveția, Marea Britanie, Franța și, bineînțeles, în Uniunea Sovietică, la Dubna, în citadela fizicienilor atomiști, unde și în prezent funcționează Institutul Unificat de Cercetări Nucleare, al cărui statut a fost ratificat de România în anul 1994. În 1968 a fost considerat succesorul de facto și de drept al marii autorități științifice atribuite fizicianului atomist Horia Hulubei. Profesorul Ursu a fost președinte al Societății Europene de Fizică, al Uniunii Balcanice de Fizică, guvernator în Consiliul Guvernatorilor agenției internaționale pentru Energie Atomică, membru în 28 de societăți academice, etc., etc., etc.

Cei care au creat imaginea profesorului Ursu, pentru posteritate au avut grijă să nu menționeze nimic despre apartenența sa la C.P.Ex., ca membru supleant, dacă nu mă înșel. Sigur, poziție datorată și rangului de prim-vice-președinte al Consiliului Național al Științei și Tehnologiei, un organism mixt de partid și de stat. Ioan Ursu nu a fost prezent la ședința C.P.Ex. din 17.12.1989, fiindcă i s-ar fi defectat autoturismul și ar fi rămas în pană de motor pe drum, pe cale de consecință, și cazul său a fost disjuns de cel al lotului C.P.Ex.

Generalul Militaru și alții dintre complotiștii din opereta puciurilor militare l-au indicat pe Ursu ca furnizor al informației privind o deplasare în exterior a lui Ceaușescu, moment care, chipurile, să fie ales pentru arestarea durilor din C.P.Ex. și instalarea la putere a pucițtilor.

Personal, am aflat despre niște reuniuni ale ardelenilor din București sub patronajul lui Ursu, Malița și generalul Gheorghe Pele. Știu, fiindcă am fost tatonat, e drept, aluziv, de fratele generalului Pele, Vasile Pele, ofițer la o unitate conspirată, dacă nu aș dori să particip. Nu am avut nici o reacție, m-am făcut practic că nu am auzit și m-am felicitat că nu am dat curs.

Lui Ioan Ursu i s-a ridicat post-mortem și o statuie, probabil pentru meritele științifice, iar înrudirea cu o familie de artiști practic, sigur, a facilitat realizarea proiectului.

Cum priviți retrospectiv această tripletă a ardelenilor din care doar Ioan Ursu a reușit să se mențină în grațiile primei doamne, ceilalți doi invocând imixtiunea Elenei Ceaușescu în destinele și carierele lor.

I.V.: Foarte interesantă această întrebare, dar eu zic că această tripletă putea să fie un cvartet, din el ar fi trebuit să facă parte un alt absolvent al marii școli de la Beiuș. Toți cei pe care i-ai numit, nu știu dacă și Ursu, dar pare-se că și el, în orice caz și Pele, și Malița și generalul Aurel Rogojan, el ar fi fost, de drept.

A.R.: Mi se potrivea!?

I.V.: Te potriveai. Au absolvit această celebră școală, acest celebru liceu unde s-au format în decursul anilor oameni mari. Eu asociez școala asta unora dintre cele mai vestite ale timpurilor din România și de aiurea. Poate că și o anumită influență de familie m-a făcut să văd astfel lucrurile, dar am cunoscut îndeaproape trei din cei care acolo au învățat și pe unul în mod cu totul și cu totul deosebit de bine, l-am cunoscut și l-am prețuit.

Cred că asta i-a apropiat. Ori, în primul rând originea ardelenească, pentru că și ardelenii sunt români și ca și oltenii, dacă o luăm așa, se adună. Se adună, se împreună, în sensul cel mai frumos al cuvântului, dar spre deosebire de olteni, ardelenii sunt mai temeinici în ceea ce fac, și raporturile dintre ei, cel mai adesea nu sunt de conjunctură, ci de durată.

Luându-i pe fiecare în parte dintre aceştia nu pot spune decât lucruri cât se poate de frumoase. Despre fiecare. Pentru că, aşa cum spuneam, cu excepţia unuia - despre care pot spune, şi voi spune oricând, că îl cunosc cel mai bine şi mi-a fost şi mi-a rămas întotdeauna întipărit în suflet, în inimă - şi pe ceilalţi i-am cunoscut.

Pe Maliţa l-am întâlnit prima oară la Comitetul Central al Uniunii Tineretului Muncitor în 1948

Eu fusesem adus de la Oltenia, de la Craiova. El nu ştiu dacă era activist bugetar, adică salariat, sau era extrabugetar, dar ştiu sigur că activa la secţia studenţi şi din poziţia asta m-am cunoscut cu el. Încă făcea studii atunci, nu terminase facultatea de matematici. Dar, s-a arătat a fi un om cu pregătire foarte înaltă şi de o seriozitate exemplară. Cu omul ăsta mi-a plăcut foarte mult să discut pentru că, întotdeauna, fără excepţie, am avut câte ceva nou de învăţat de la el.

Am continuat legăturile, mai strânse sau mai puţin strânse, şi pe parcursul anilor, când el a urmat o anumită, să zic aşa, linie, pe la Comitetul Central al U.T.M.-ului, şi a ajuns în funcţia de Director General al Bibliotecii Academiei. Era o funcţie academică, nu pur şi simplu administrativă, foarte importantă. Şi şi-a continuat drumul spre ştiinţă dar, având în vedere multiplele lui calităţi intelectuale şi umane şi faptul că din familie, de copil, a învăţat vreo două, trei limbi străine, pe care le poseda la perfecţie, a fost atras pe tărâmul activităţii externe, cu stagii, mai întâi pe la cabinetul preşedintelui ca şi consilier, şi, apoi, lansat cum spuneam, în diplomaţie. A fost şi în Elveţia acreditat, a fost şi în Statele Unite ale Americii acreditat, şi la externe titular, ş.a.m.d. Deci, i s-au dat responsabilităţi înalte. Cum s-a achitat de aceste misiuni n-aş putea să spun cu exactitate, pentru că pe vremea aceea, în instituţia de care

am aparţinut nu erau prioritare preocupările pe linie externă. Dacă pe linie de contraspionaj apărea ceva, era cu totul altceva. Dar, despre asta nu aş vrea ca să vorbesc, oricum el a fost unul din oamenii foarte curtaţi de serviciile de informaţii străine şi, mai cu seamă americane. Nu ştiu, aş greşi dacă m-aş pronunţa, dar poate că într-o măsură a fost apropiat. Cert este că cel puţin pe tărâmul ştiinţelor, al memorialisticii istorice, lasă în urmă informaţii care sunt demne de luat în considerare. Am primit din partea editorului proprietar, patron al Editurii RAO, ultima carte a lui Maliţa tipărită, memoriile. De fapt, n-am terminat-o, dar ceea ce am citit sigur, că am citit cu foarte mare atenţie, cu multă dorinţă de a verifica nişte informaţii pe care eu le aveam, nu neapărat legate de el ci aşa despre timpul pe care el îl relatează, îl tratează. Poate că şi el, ca mulţi intelectuali, era, aşa cum se şi spunea pe vremuri, puţin duplicitar, oportunist, se mlădiază după vremuri, după timpuri. Oameni pe care cu siguranţă i-a adulat, le-a cântat, ştiu eu, ode, şi ce le-o mai fi cântat, astăzi ori sunt total lipsă, cu desăvârşire absenţi din memoriile lui, ori, sunt puse nişte lucruri în dubiu, cu dublu sens, cu dublu înţeles. Ori eu ştiu foarte bine că astfel de oameni i-au fost foarte apropiaţi şi a beneficiat de susţinerea acelora. E singura chestiune care, pe lângă nenumăratele calităţi pe care le are cartea, mi-a lăsat un gust amar, adică de la el aş fi voit să aflu, sau să văd că nu s-a schimbat nimic la omul acesta, totul a rămas cum vorbeam despre Ioan Totu, perfect vertical. Sigur, cu o diferenţă. Ioan Totu aşa era prin natura lui, prin structura lui, poate că tocmai această duritate în conduită, din dorinţa de a-şi demonstra convingerile, adevărul, a şi greşit şi s-a şi pierdut. Dincoace, tocmai modul acesta mai flexibil, mai maleabil, a fost de natură să-l şi urce pe nişte trepte foarte înalte ale ierarhiei diplomatice şi nu numai diplomatice, şi, mă rog, să-i lungească şi viaţa până la senectute. Are

aproape 90 de ani acum, dacă nu 90 plin. Malița rămâne după părerea mea, ca intelectual, nu că are titlul de academician, profesor universitar de decenii, etc., ci prin lucrările pe care le-a dat şi care au văzut lumina tiparului şi aşa mai departe. Malița rămâne un mare intelectual al timpului său. El este şi o minte dintre cele mai prodigioase. Aşa cum l-am putut eu, recunoaşte.

Apropo, şi o întâmplare, poate hazlie, acum de câte ori îmi aduc aminte îmi vine să zâmbesc. Ion Stănescu era ministru de interne, fie-i memoria neştearsă. A fost un ministru mare. A făcut pentru Ministerul de Interne lucruri memorabile. În beneficiul cadrelor, pentru învățământ nu mai vorbesc. Malița, pe care şi el îl cunoştea tot de la Comitetul Central, era atunci ministru plin la Ministerul Învățământului.

A.R.: *Perioada în care a cunoscut-o pe Margaret Thatcher. Între 1970-1974 ea era ministrul Educației în guvernul condus de Edward Heath.*

I.V.: Şi, înainte cu o seară de ziua lui Malița, ministrul Stănescu, ne-a chemat la cabinet la dânsul, pe generalul Borşan şi pe mine. Şi zice: *„Măi, voi ştiți că mâine e ziua ministrului învățământului."* Nu ştiam. *„Păi Vlad, nu se poate să nu ştii." „Tovarăşe ministru, nu ştiu."* Lui Borşan: *„Păi nici tu nu ştii? "* Borşan lucrase o perioadă la U.M. 0544, pe zona externă, fusese ani de zile rezident în Japonia, la Tokyo, şi, de când venise, era un om aşa plăcut şi cochet în ținută. Se prinsese de el eticheta din diplomație, nu îi lipsea batista de la buzunar. Totdeauna, se făceau multe glume pe chestia asta. Ministrul Ion Stănescu ne zice: *„Uite ce, dimineață, dar înainte de-a se lumina, să vă duceți să-i faceți o urare din partea noastră."* Bineînțeles, că a dânsului, a ministerului. Ne alesese pe noi doi, pentru că îl cunoşteam bine pe Malița. Malița stătea atunci pe strada Povernei, pe unde mai târziu am făcut noi o unitate şi unde profesorul Măgureanu şi-a ales biroul, unitatea făcându-se praf şi pulbere.

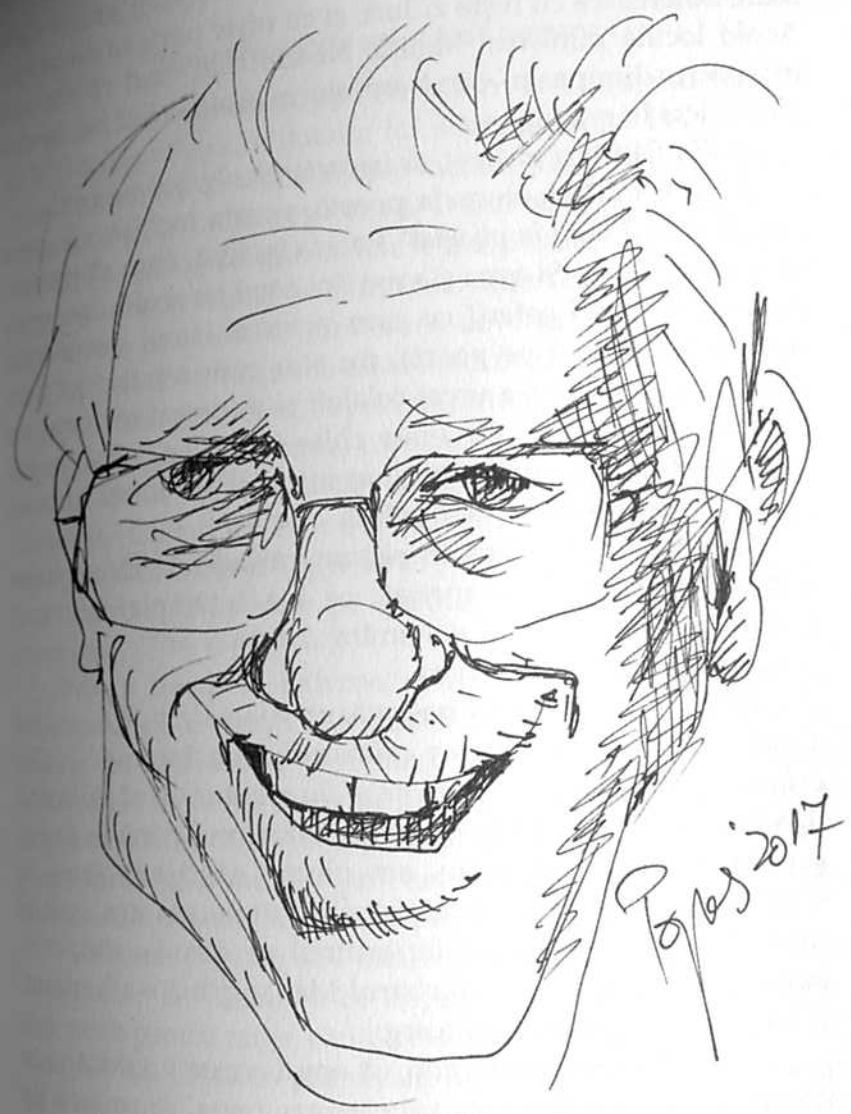

Desen de Ştefan Popa Popa's

A.R.: Da, dar a rămas acolo tot ce trebuia să rămână!

I.V.: Exact! Ei, pe partea cealaltă a străzii era o casă mare boierească cu nişte ziduri, şi cu nişte porţi ca de cetate. Acolo locuia ministrul Malița. Ne-am dus, cred că era ora trei-patru dimineața, când am ajuns acolo. Nici nu ne-am mai culcat în noaptea aia.

A.R.: Pătrunşi, evident, de importanța şi grija misiunii ...

I.V.: Când am ajuns la poartă, poarta închisă, că aşa a zis: *„Băi, să îl luați în pijama!"* Poarta închisă, cum să intrăm, am sunat, nimic. Şi avea şi vreo doi câini pe acolo, care erau slobozi şi atunci şoferii cu care venisem, unul din ei mai curajos s-a cățărat pe poartă, nu ştiu cum a putut să urce până sus. După el s-a urcat celălalt şi au intrat în curte, au alungat câinii, care nu erau chiar nişte lei, apoi ne-au deschis poarta pe dinăuntru, am intrat şi am intrat în casă, uşa de la sufragerie fiind deschisă.

Omul acela din casă, în pijama într-adevăr, cu un halat tras la repezeală era speriat, ce s-a întâmplat, a auzit zgomot, iar noi venisem să îi urăm *„La mulți ani!"*

A.R.: El o fi crezut altceva.

I.V.: Domnule, când ne-a văzut şi ne-a zis *„Ce-i cu voi aicea?"* Îi zic că din partea ministrului de Interne... *„Dar măcar să mă fi pregătit şi pe mine să fiu pregătit, să vă primesc."* Bineînțeles, că a fost foarte plăcut momentul până la urmă, s-a improvizat ceva acolo, am plecat, când am ajuns la minister şi i-am povestit ministrului cât succes am avut şi cât de meticulos s-a executat ordinul pe care l-a dat, căci, într-adevăr, am ajuns la ministrul Malița, până s-a luminat, şi l-am găsit în pijama... mă rog.

Deci, asta vroiam să spun, că omul acesta va rămâne în istorie, ca un om mare, ca un cărturar mare, ca un om de ştiință adevărat şi ca un om care, după părerea mea, în nişte comitete, ba pe la Roma, ştim noi despre ce vorbim, ba prin alte părți, de asemenea, ştim la ce ne referim, a făcut deschideri importante, şi ne-au venit idei.

Şi cred că au fost în beneficiul țării, şi acesta este lucrul cel mai important. Acesta este Malița.

Generalul Pele mi-a fost camarad

Cum l-am cunoscut pe Pele? Eram la Comitetul Central al UTM-ului. Soția, viitoarea lui soție, doamna Pele, atunci domnişoară, era în secția în care lucram şi eu. Eu eram şef de sector atunci în secția respectivă. O fată bună, serioasă, şi era o modă, ca să-i spun aşa, ca foarte mulți ofițeri, mai cu seamă ofițeri şi mai cu seamă de la Interne, ofițeri care erau la vârsta însurătorii, pe atunci însurătoarea devenea obligatorie pe la 24-25 de ani cel mult, să se căsătorească cu activiste din astea, care erau fete verificate, în primul rând pe linie de cadre. Era sigur că nu pun probleme, că erau cuminți, fără rabat de la morala proletară şi altele, care condiționau pe atunci căsătoria. Gheorghe Pele s-a căsătorit cu activista pe care, repet, am cunoscut-o foarte bine, o fată foarte bună. Acum ne mai întâlnim, din păcate, pe la cimitir... fiecare la mormântul respectiv.

Pele a trecut la Externe, a devenit secretar general la Ministerul de Externe. Din poziția aceasta, dar era cadru al nostru pe partea de informații externe, a fost acreditat ambasador la Viena, o poziție foarte importantă, un loc foarte important, fiindcă Viena a jucat un rol anume, era un fel de placă turnantă a marilor probleme internaționale şi cine era trimis acolo avea misiuni multiple de îndeplinit.

S-a nimerit ca eu să-l întâlnesc şi din poziția aceasta de ambasador la Viena. În ce împrejurare? Într-o împrejurare nefericită pentru mine, când a fost invazia în Cehoslovacia, în vara lui '68. Chiar în primăvara lui '68, eu m-am îmbolnăvit de o afecțiune rară, oculară. Se numeşte iridociclită, înroşeşte ochii aşa încât ai impresia că ai stors acolo un pumn de vişine, aşa e de roşu albul ochilor. Şi bineînțeles, nu suportam lumina şi câte multe altele. E o afecțiune gravă,

care dacă nu e tratată, în pasul următor, urmează orbirea. Am văzut mai mulți doctori de aici, de la noi din țară, toți au zis, domnule nu avem posibilitatea să facem tratamentul, trebuie să mergem la Viena, acolo e un celebru profesor și el vă redă sănătatea. Am găsit înțelegerea necesară, am fost trimis la Viena, m-a văzut profesorul de ochi, dar practic nu mi-a făcut nimic, pentru că mi-a zis că nu poate să facă nimic și că trebuie să merg din Viena la Praga, la un mare academician. M-am dus la Praga iar academicianul mi-a spus că trebuie să merg la un sanatoriu, nu mi-a spus ce fel de sanatoriu e ăsta, în munții Tatra. Era un sanatoriu specializat pe tuberculoză oculară. Mă duceam cu o belea și veneam cu nouă belele. Când am aflat despre ce e vorba, nu am stat nici 24 de ore acolo și am plecat. Am venit din nou acasă și doctoriţele noastre de la policlinică, două doctorițe foarte bune și cumsecade, cu toate leacurile posibile, inclusiv cu leacuri bătrânești, m-au tratat și m-am făcut bine. Nu am avut nici urmări. E o curiozitate chiar.

Dar la Viena, cum spuneam, l-am găsit pe Pele și mi-a făcut foarte mare plăcere că ne-am reîntâlnit acolo, am rememorat niște lucruri, n-am avut nevoie de un sprijin anume din partea lui, pentru ca apoi schimbându-se raportul de forțe pe parcurs, eu i-am venit de mai multe ori în sprijin. A avut o mare nenorocire în familie, i-a murit băiatul după ce a terminat facultatea, o tragedie. I-am văzut mormântul, e mormântul comun al lui și al băiatului, acolo probabil că au rezervat și pentru doamna Pele. A rămas un om adevărat, un om care cred că și-a făcut datoria peste tot pe unde a avut însărcinări. Ultima funcție pe care a avut-o mi se pare că a fost aceea de șef al formațiunii noastre pentru Interpol, Biroul Național Interpol. Era cum nu se poate mai potrivit, având în vedere și experiența diplomatică, și activitatea lui internă, și cu siguranță că a satisfăcut toate cerințele.

Ioan Ursu n-a făcut, mi se pare, liceul la Beiuș, dar cred că s-a apropiat de cei doi prin originea comună ardelenească. Poate chiar spre deosebire de cei doi, în ciuda apartenenței lui la ceea ce înseamnă și spiritual construcția ardeleanului. Ardeleanul fiind mai rezervat, mai circumspect, nu e chiar dintr-o dată foarte sociabil, e mai stabil în sentimente, asta este clar, dar Ursu era chiar foarte sociabil, o calitate pe care cel puțin la cei doi nu am putut-o observa de la început. Și eu l-am cunoscut bine și am avut raporturi, să zic, cât se poate de normale cu el și am și colaborat bine. Au fost și lucruri cu care a trebuit să mergem la el, cele care trebuiau validate pe linia informațiilor externe, documentațiile tehnico-științifice foarte importante care au fost preluate și apoi valorificate. Deci, legătura a fost foarte bună.

Dar, avea și o trăsătură pe care și-o manifesta față de cei cu poziții mai înalte decât el, și asta cel puțin în relațiile din C.P.Ex., de la guvern, față de Ceaușescu, și mai ales față de ea era linguşitor. De o linguşeală pe care uneori o dezaprobai de la primul gest pe care îl observai. Sigur, eu nu am întâlnit șef, oricine ar fi fost și oricât de mare, să nu îi placă să îi spui un lucru bun și frumos, dar nu până acolo încât, pur și simplu, să îi iei papucii, cum se spune, și să îi ștergi de... asta nu suport. Ori, la el lucrul ăsta a fost foarte exagerat și cred că această atitudine a fost încurajată și speculată pentru că a devenit un fel de purtător de cuvânt pentru Elena Ceaușescu care, cu sprijinul lui sau prin poziția și autoritatea lui științifică, a urcat pe niște trepte și nu pe oricare trepte și nu orice fel de poziții, ci pe niște poziții științifice pe care, foarte deschis vorbind, nu putea să le obțină, să le cucerească cu propriile ei forțe. Inclusiv lucrările pe care le-a tipărit, i-au fost pregătite de colective de laborator, sub redacția unor oameni dintre cei mai competenți de la Institutul de cercetări chimice, iar mai toate colectivele astea erau formate sub girul

profesorului Ursu. Şi, deci, toată preamărirea asta exagerată, supărătoare, i se datora, într-o foarte mare măsură lui. Inclusiv aducerea ei la Academie. A fost adus şi Nicolae Ceauşescu la Academie, dar nu ca urmare a operei ştiinţifice, ci pentru susţinerea acordată ştiinţei şi culturii. În istoria Academiei existând şi alţi oameni politici importanţi din istoria ţării, nu ar fi fost poate lucrul cel mai strigător, sigur că da, au fost declaraţi membri de onoare. Nu membri titulari, că asta presupunea să ai o contribuţie la creaţia tehnico-ştiinţifică, dar ca membri de onoare aşa cum sunt şi au existat şi alţii în istoria Academiei. Dar ea nu putea fi promovată într-o asemenea poziţie, decât ca urmare a intervenţiilor şi a altor lucruri care, după părerea mea, mai degrabă i-au adus, cum să spun, micşorări de prestigiu, decât glorii.

Cred că şi datorită unor intervenţii din afară, în ceea ce îl priveşte pe Ioan Ursu, el a fost menţinut şi promovat, fiind considerat ca unul dintre cei mai mari savanţi atomişti ai timpului. N-am competenţa să confirm sau să infirm meritele lui pe această linie. A fost un elev strălucit al lui Horia Hulubei. Horia Hulubei e cel care a pus bazele ştiinţei atomice la noi. Sigur, din punct de vedere organizatoric, Ioan Ursu a continuat cu măsuri dar, bineînţeles cu sprijinul substanţial al şefului statului, al guvernului, partea materială care se cerea a fi construită şi susţinută financiar.

Tot ceea ce s-a făcut la Măgurele e dovadă că regimul acesta care e blamat, e înjurat, e batjocorit în fel şi chip, în domeniul acesta a lăsat o moştenire şi o moştenire dintre cele mai importante, ca dovadă că, iată acum se dezvoltă nişte direcţii de activitate. Am devenit una din instituţiile de profil, de referinţă, din Europa. Şi am înţeles că, în curând, se va mai face încă ceva foarte important acolo, ceea ce este cum nu se poate de frumos şi îmbucurător.

La toate astea, indiscutabil, în afară de faptul că regimul

trecut a avut partea lui de contribuţie materială, partea cealaltă de contribuţie cu siguranţă că a avut-o şi Ioan Ursu, care a coordonat, dar cred că, şi subliniez lucrul acesta, cred că a fost şi sprijinit, fiind unul dintre oamenii pe care şi unii, şi ceilalţi, s-au bizuit.

Că aşa este, că s-au bizuit pe el, asta o demonstrează şi atenţia cu totul specială pe care i-au acordat-o sovieticii, după 1989. El, după ce a fost arestat, la câteva săptămâni a fost scos de la închisoare. Întâmplător avea celula lângă mine. Eu, cum am spus, tot timpul am fost singur acolo în celulă, dar trebuind să mă scoată pentru anchetă, şi celulele neavând uşă decât nişte gratii, evident ne-am văzut, ne-am şi salutat aşa tacit. Şi la un moment dat, a dispărut, după ce îi mai fusese adus în celulă unul din şefii de cabinet ai Elenei Ceauşescu, Popescu. Un om la locul lui, un asistent sau lector la facultatea de drept, mi se pare că acum e profesor, un om citit, unul care şi-a făcut cum trebuie datoria.

Deci ei erau în celulă lângă mine. Vizavi de mine era Constantin Dăscălescu şi cu Barbu Petrescu. La un moment dat, deci, nu i-am mai auzit glasul, a fost scos, am aflat că a fost eliberat, scos din închisoare, trimis acasă şi mi se pare că a şi fost trimis pe undeva peste graniţă. Cine a făcut treaba asta este evident, dar nu numai că a fost scos de la închisoare, a fost scos şi din cauză. El nici nu a fost judecat şi nu pentru că nu a ajuns la şedinţa C.P.Ex. Nici alţii nu au ajuns la şedinţa C.P.Ex., dar au fost judecaţi în calitate de membri ai C.P.Ex. şi pentru tot ceea ce presupunea această calitate. Deci este cu ochi şi cu sprâncene, numai dacă nu vrei să deschizi ochii ca să înţelegi, sau să vezi că acolo a fost ceva, ca şi în cazul Dăscălescu, aşa cum am discutat.

Capitolul XXI
Implicări externe în evenimentele din decembrie 1989

A.R.: Domnule general, dacă interesele externe în evenimentele anului 1989, planificate într-un fel şi întâmplate într-un alt fel în România nu au cum să fie contestate, în ceea ce priveşte prezenţa efectivă a unor forţe străine în teatrul operaţiunilor de pregătire, amorsare, declanşare şi realizare a acţiunilor insurgente, dar şi de ştergere a urmelor prezenţei în evenimente, continuă negarea, diversiunea şi, de ce nu, chiar trimiterea în zona derizoriului şi ridiculizarea opiniilor afirmative.

Din cercetarea bibliografică şi din evenimentele trăite am identificat o listă cu elemente existente în susţinerea participării forţelor străine, pe care aş dori să le supun atenţiei dumneavoastră şi după aceea eventual să le şi comentaţi, confirmaţi, infirmaţi, corectaţi.

În primul rând, pregătirea în Ungaria a elementelor de provocare şi diversiune. Încă din 1987, la Budapesta a fost creată de către securitatea de stat a Ungariei, cu girul politic al conducerii de la Budapesta, sub patronajul Forumului Democrat Maghiar, organizaţia România Liberă. În vara anului 1989, cu prilejul vizitelor efectuate în mod special la Budapesta, atât de preşedintele SUA George Bush senior şi cancelarul vestgerman Helmut Kohl, mulţimilor adunate în piaţa publică, li s-au adresat mobilizator, printre aceste mulţimi fiind şi aderenţii organizaţiei România Liberă sau imigranţii români aflaţi în Ungaria.

În al doilea rând, identificarea unor persoane pregătite în Ungaria şi recunoaşterea acestora privind misiunile ce le aveau de îndeplinit.

În al treilea rând, verificarea recunoaşterilor prin infiltrarea propriilor agenţi ai DSS în organizaţiile care fiinţau în Ungaria precum şi în tabăra paramilitară de pregătire de la Bicske.

În al patrulea rând, tipărirea în Ungaria a materialelor de propagandă destinate a determina apariţia unor nuclee ale

organizaţiei România Liberă în România. Aceste materiale au fost tipărite atât în fosta cazarmă militară de la Bicske, cât şi în tipografii ale Partidului Muncitoresc Socialist Ungar şi ale Securităţii de Stat a Ungariei.

În al cincilea rând, interceptarea trimiterilor clandestine de manifeste instigatoare la ieşire în stradă, atât din vest, cât şi din est.

În al şaselea rând, deruta indusă şi eşuarea evenimentelor planificate la Iaşi, şi ca urmare a trimiterii greşite a pachetelor cu manifeste, în loc de manifeste semnate Frontul Salvării Naţionale le-au trimis pe cele semnate Frontul Popular destinate mişcărilor de la Chişinău. Grupul de la Iaşi a încercat să-şi tipărească manifestele adecvate, dar improvizaţia pe care au făcut-o şi lipsa măsurilor de asigurare contrainformativă, n-au putut să prevină surprinderea lor, în fapt şi eşecul.

În al şaptelea rând, din cercetarea, e adevărat mai discretă, a unor curieri ai mişcărilor de opoziţie active în Polonia, Republica Democrată Germană, Cehoslovacia şi Ungaria, trimişi pentru a contacta, o racola şi pregăti elemente de sprijin ale evenimentelor planificate.

În al optulea rând, semnalarea prezenţei şi activităţii cu luni înainte de evenimente, a unor instructori trimişi pentru pregătirea acţiunilor de stradă ale tinerilor.

În al nouălea rând, precedarea evenimentelor cu trimiterea în zonă a observatorilor cu acoperire diplomatică. Când cineva anume, dintr-o ambasadă, ştiut cine, de fapt, era în realitate, se înfiinţa într-un loc şi într-un context, de regulă, anticipa un eveniment şi aşteptam să vedem când şi cum se consumă acel eveniment.

În al zecelea rând, puternicul dispozitiv de acţiune deschisă, dar şi clandestină, realizat premergător şi în timpul evenimentelor de serviciile speciale ale Iugoslaviei, propaganda şi presa de partid de la Belgrad, dar şi implicarea notorie de la Timişoara a

secretarului 3 al ambasadei Iugoslaviei la Bucureşti, cunoscut că era recrutat de rezidenţa KGB din România, secretar care la rândul său l-a dirijat pe consulul general de la Timişoara atât în acţiunile informative secrete, dar şi în cele operaţionale.

În al unsprezecelea rând, poziţionarea în aşteptare, la graniţele României cu Ungaria, Bulgaria şi U.R.S.S. a unor detaşamente ale forţelor speciale aparţinând atât unor state membre ale N.A.T.O., cât şi din ţările pactului de la Varşovia.

În al doisprezecelea rând, închirierea prin agenţi de sprijin autohtoni, de apartamente în imobile cu mai multe intrări şi posibilităţi de acces pe terasele acoperişurilor. De menţionat că aceste apartamente au fost alese în locuri din care se puteau vizualiza şi ţine sub control tocmai punctele fierbinţi ale viitoarelor evenimente.

În al treisprezecelea rând, ocuparea României începând cu luna octombrie 1989 de către componente de informaţii, contrainformaţii şi acţiuni diversionist-teroriste ale forţelor speciale sovietice, cam de tăria unei divizii, dacă nu greşim în estimările noastre, forţe care s-au aflat într-o permanentă mişcare, într-un continuu du-te-vino, dar cu asigurarea continuităţii prezenţei în teatrele de operaţiuni, prezenţă aşa cum spuneam, ingenios acoperită de un flux turistic nefiresc intensificat în acea perioadă a anului.

Intenţionat am lăsat la urmă această mult contestată prezenţă a forţelor speciale sovietice, deoarece rapida destructurare a sistemului contrainformativ naţional şi acţiunile ulterioare ale agenţilor sovietici care au pus mâna pe comanda fostului Departament al Securităţii Statului, au făcut extrem de dificilă dovedirea stărilor de fapt care fuseseră reconstituite analitic. Şi cu toată opoziţia şi rezistenţa existentă la nivelul consilierului special al preşedintelui României, structurile teritoriale de informaţii, mai cu seamă după ce fuseseră eliberate de sub comanda ofiţerilor detaşaţi de la Ministerul Apărării Naţionale, au produs documente importante care au reconstituit prezenţa străină de

această factură în unele judeţe. Am în vedere, în mod special, Secţia Judeţeană de Informaţii Sibiu, la comanda căreia fusese numit colegul meu de liceu şi şcoală militară, colonelul Ioan Rusan, care a activat, în ultima perioadă, la U.M. 011, pe linia est-germană. Raportul trimis de colonelul Rusan a fost adnotat de generalul Vasile Ionel ca diversiune, o provocare a foştilor din Securitate, de care Serviciul Român de Informaţii trebuie să se delimiteze. Acum chiar dacă există şi neîndoielnic există mărturii secrete sub protecţia anonimatului privind această prezenţă, calea de la mărturia secretă la adevărul de necontestat este şi ea anevoioasă. Cum au lucrat serviciile speciale ale Moscovei, în Cehoslovacia de exemplu, s-a aflat relativ repede. Acolo şeful securităţii de stat, generalul Alois Lorenc, fusese mandatat de Gorbaciov şi de Kriucikov să se ocupe de modalităţile concrete ale transferului puterii în conlucrare cu trupele profesioniste de revoluţionari. Tot turişti sovietici, din formaţiunile Speznatz ale GRU-ului, trimişi la Praga cu câteva avioane înainte de 17 noiembrie 1989.

Revenim la speţa concretă din România. În legătură cu cine şi cum au facilitat şi acoperit, din interior, fiindcă altfel nu se putea, implicarea externă este firesc să fi fost şi să fiţi încă preocupat de foarte multe întrebări şi de ce nu, frământat şi de oarecare bănuieli, suspiciuni, în legătură cu mişcările unora şi ale altora, chiar dintre foştii colaboratori şi subordonaţi ai dumneavoastră, pe tabla de şah a istoriei.

La un sfert de veac după evenimente, Vi s-au întărit ori Vi s-au diminuat percepţiile cu prezenţa în evenimente a trupelor profesioniste de revoluţionari?

I.V.: Foarte interesantă, subliniez, această sinteză, atât de cuprinzătoare, dar şi de adâncime, ca şi mod de analiză, de gândire a unor acţiuni, sau a celor mai importante acţiuni, mai bine spus, care au precedat evenimentele din decembrie 1989. Într-adevăr acestea au fost, confirm cu toată puterea, acestea au fost cele mai multe dintre acţiunile care au fost îndreptate împotriva României, împotriva

statului român, puse la cale într-un loc sau în altul, înainte de declanşarea propriu-zisă a evenimentelor. Şi succesiunea lor cam aceasta a fost, aşa cum a fost ea atât de bine sau de exact şi, cum spuneam, foarte analitic prezentată.

Aş avea de făcut întâi o precizare. Eu sunt profund convins că tot ceea ce s-a pus la cale, a fost bine coordonat dintr-un centru sau din mai multe centre, dar, repet, cu o legătură foarte bună între aceste puncte de coordonare. Nu cred că s-a întâmplat ceva important ca urmare a unui joc al întâmplării. Ştim că uneori şi întâmplarea joacă şi ea un rol, şi poate chiar un rol ...

A.R.: Sau poate că e planificată chiar şi întâmplarea...

I.V.: Dar în cazul dat, lucrurile nu s-au desfăşurat decât în baza unui plan bine gândit, plan care poate, pe parcurs ar fi trebuit să fie corectat în funcţie de reacţia celor care suportau acţiunea, adică de reacţia noastră. Poate că unele din acţiunile noastre au fost de natură să împiedice punerea în aplicare a unora dintre măsurile, dintre acţiunile pe care le preconizase adversarul, şi pe care le pregătise ca atare, pe altele, însă, spre regretul meu, nu le-am putut preveni, nu le-am putut împiedica.

Ar trebui, pentru o analiză temeinică, şi ar merita chiar ca, punct cu punct din ceea ce ai pus aici pe hârtie atât de frumos, să luăm în examinare, să luăm în dezbatere. Pentru că fiecare din ideile respective reprezintă în fond, un summum de acţiuni care au avut efecte, şi unele chiar efecte mari, puternice, în evenimentele din decembrie. Poate ar trebui să facem lucrul acesta cândva, dar acum, m-aş rezuma doar la câteva chestiuni.

Prima, ca să încep să ordonez şi eu ideile după modelul prezentat de tine, dragă Aurel, prima chestiune care cred că trebuie reţinută şi consemnată ca atare, şi de istorie, este aceea că, în decembrie 1989, tot ceea ce s-a produs în România a fost determinat, a fost planificat, a fost organizat,

evident, ţinându-se seama de situaţia politică internă, de stările de nemulţumire care existau în masa cetăţenilor, dar care nu erau pe punctul de a face explozie, categoric. Nu pentru că forţele de represiune, adică, în speţă, securitatea, ar fi fost cea care ar fi împiedicat neapărat asemenea evenimente, dar cred că, obiectiv, nu s-ar fi putut produce o catastrofă de acest gen, dacă nu se intervenea masiv, şi aş putea zice hotărâtor, determinant, de afară.

Poate că, la prima vedere, apare o contradicţie, că la urma urmelor, dacă poporul român ar fi fost pasiv faţă de intervenţia străină, de îndemnurile, de susţinerile care au venit din afară, nu s-ar fi întâmplat ceea ce s-a întâmplat. Nu putea să fie pasiv poporul român, pentru că aşa cum spuneam, erau pături din rândul populaţiei, care de ani de zile manifestau nemulţumiri, şi aveau nevoie, să fie, ca să zic aşa, stimulate, determinate să ia poziţie deschisă. S-au mai încercat asemenea manifestaţii, asemenea acţiuni. Nu trebuie să uităm acţiunea de la Braşov, când au ieşit în stradă muncitorii de la uzinele „Steagul Roşu", cu mult înainte acţiunea din Valea Jiului, şi în diverse puncte, în diverse locuri din ţară au existat diverse forme de nemulţumire ale populaţiei, care, dacă nu erau prevenite cu atenţie, cu grijă, puteau să ia forme poate mai grave.

În decembrie 1989, era vorba însă de cu totul altceva. În decembrie '89 s-a reuşit să se concentreze, şi eu sunt profund convins că aceasta s-a întâmplat, în baza unui plan, sub o coordonare anume, deci să se concentreze acţiunea mai multor factori externi. Prin noţiunea de factor, înţeleg puteri străine. Am resimţit mult acţiunile sovieticilor. Nu mă opresc acum asupra acestora, au fost numeroase şi diverse. Nu mai spun de acţiunile americanilor, şi ale celorlalţi din Occident. Nici asupra acestora nu mă opresc acum, fiindcă au fost multe şi diverse.

Ungaria a fost constant penetrantă pentru destabilizarea României

Acțiuni foarte penetrante au fost, în decursul timpului, din partea Ungariei, care, în decembrie 89, putem spune că a jucat un rol esențial. Dacă putem spune așa, poate că a avut rolul infanteriei într-un război de amploare, purtat cu mijloacele cele mai moderne, iar infanteria este cea care cucerește terenul, care are rolul de a pune stăpânire pe teritoriul respectiv.

Datorită unor factori de natură istorică, politică, geografică, etc., etc., este indubitabil faptul că Ungaria, ani de-a rândul, a dus o activitate susținută pentru destabilizarea României. Şi nu aş vrea să fiu greşit înțeles, şi nu ar fi de dorit să fie așa cum spun acum, dar mă tem că lucrurile şi astăzi nu sunt diferite de cele ce au fost ieri, sau poate au căpătat forme mai acute şi mai deschise, dintr-un anumit punct de vedere.

Apoi, deşi nu au intervenit direct, chiar şi alte țări socialiste din jur s-au implicat, Bulgaria de exemplu, sau poate şi altele, nu mă refer la Republica Democrată Germană, care a avut rolul ei aparte. Era forța care răspundea poate cel mai prompt comenzilor Kremlinului.

Intervenția Iugoslaviei – o profundă deziluzie.

Ceea ce a fost însă de natură să ne inducă şi îngrijorare, dar şi o profundă deziluzie, dezamăgire, a fost intervenția Iugoslaviei. Pentru că noi tot timpul am crezut, așa cum s-a spus şi se spune uneori, că cel mai bun prieten al României, după Marea Neagră, a fost şi rămâne Iugoslavia. În decembrie 1989, Iugoslavia nu a arătat că este un prieten sincer al României. Iugoslavia a trecut pe față, cu arme şi bagaje, cum se spune, de partea dușmanilor de atunci, ai României. Şi au jucat un rol urât, şi în zilele de dinainte de declanşarea acțiunilor, şi în zilele de vârf ale acțiunilor.

Comunicarea cu Iugoslavia s-a făcut pe un teren deschis şi prin acțiunile diplomaților iugoslavi acreditați în România, mai cu seamă ale celor de la consulatul de la Timişoara au fost fapte condamnabile.

Ei bine, voiam să spun deci, că împotriva tuturor acestora aveam date şi ştiam că unii mai mult, alții mai puțin, alții chiar (...). Poate, în naivitatea noastră, credeam că ne sunt prieteni, dar nu ne-au fost, ne-am luat în timp măsuri şi am acționat cu mai mult sau mai puțin succes. Dar toate aceste forțe acționau mai mult sau mai puțin pe cont propriu, necoordonat, ori noutatea, dacă se poate spune așa, lucrul cel mai important în decembrie 1989, din punctul acesta de vedere, a fost că toate aceste forțe au fost coordonate. Au acționat la comandă, au avut toate un plan comun, şi planul acesta este evident că îşi are originile în înțelegerile de la Malta, despre care am vorbit şi poate o să mai şi vorbim, pentru că, de fapt, atunci s-a dat cale liberă acțiunilor. Parcă am amintit cândva, că în vara anului respectiv, au avut o întâlnire şi la Kiev, Gorbaciov cu Mitterrand. Despre Mitterrand şi Kohl ai amintit faptul că parcă au participat la nişte întâlniri la Budapesta iar, după ei, şi preşedintele Statelor Unite ale Americii. Din păcate, şi-a făcut prezența acolo şi fostul rege al României şi a dat o declarație pe care cred că o regretă, sau poate ar fi bine să o şi retragă, pentru că numai țării lui, României, nu i-a făcut bine.

A.R.: *Ulterior întâlnirii şi Declarației de la Budapesta din 16 iunie 1989, o delegație a românilor din emigrație, condusă, între alții, de Dinu Zamfirescu s-a prezentat la Versoix şi, la reşedința sa din Elveția, Mihai a subscris şi a dat, cum se spune, binecuvântarea prin acea declarație nefericită, cum că pentru schimbarea regimului din România orice compromis este bun. În speță, chiar şi cu inamicii milenari ai poporului român.*

I.V.: Nu a fost la Budapesta?

A.R.: Ex-regele Mihai, nu. S-au prezentat la el, la Versoix[63], *un număr de delegați din partea românilor din exil.*

I.V.: Noi așa aveam informații că a fost la Budapesta.

A.R.: Nu e nicăieri consemnat. Tocmai că nu se mai știa mare lucru despre ex-regele Mihai și i-ați trimis „pe teren", fiindcă nu aveau la dosar nici măcar o fotografie a reședinței, iar revista „Paris Mach" luase la rând prezentarea caselor regale exilate.

I.V.: Mă rog, indiferent, declarația s-a făcut, și declarația a fost de fapt împotriva țării. Nu știu cât de mult a contat, poate se sconta că va avea un efect foarte puternic. Nu cred că faptul în sine a avut vreun efect major, însă, după părerea mea, rămâne un lucru făcut pentru istorie.

A.R.: Atunci nici nu s-a știut nimic despre această declarație, ulterior... Dar, în timp real, se produsese un blocaj. A fost o surpriză și până să se verifice, să se decidă cine să raporteze, că și sub acest aspect au fost probleme, au trecut câteva zile. Generalul Stamatoiu și șefii responsabili pentru emigrație au fost chemați la Dumneavoastră, deoarece informația referitor la ce s-a întâmplat la Budapesta a ajuns, inițial, în țară prin reviste de politică internațională, la care avea abonamente doar Secția relații externe a C.C. al P.C.R. Nu era pentru prima dată când șeful Centrului de Informații Externe a tergiversat, omis sau din ce alte motive nu a raportat în timp real, fiindcă trebuia să cunoască.

[63] Cu prilejul respectiv, Casa Regală a emis următorul comunicat: „Marți, 4 iulie 1989, Majestatea Sa regele Mihai a primit la reședința sa de lângă Geneva, o delegație din grupul românilor care au redactat la Budapesta o declarație comună împreună cu Forumul Democratic Maghiar. Această delegație compusă din Doamna Adriana Combes, dr. Ion Vianu și Dinu Zamfirescu a înmânat Majestății Sale textul „Declarației de la Budapesta". Majestatea Sa a aprobat întrutotul conținutul declarației care exprimă convingerile sale privind relațiile dintre popoarele român și maghiar. Reacția exilului românesc reprezentat de Uniunea Mondială a Românilor Liberi (Ion Rațiu, Liciniu Făină, Alexandru Miele, Ion Varlam, Coriolan Brad ș.a.) a fost de dezaprobare, protest și apel la adevăr, deoarece poporul român nu poate accepta luări de poziție precum „Declarația" din 16 iunie 1989 de la Budapesta, care să-i nege originea.

I.V.: Nu s-a știut în cercurile largi ale populației, dar în ceea ce ne privește, am știut, și bineînțeles, în afară s-a făcut publicitate și deci s-a considerat că și Casa Regală a Românie a achiesat la programul general de acțiune care s-a pus în aplicare mai târziu.

În decembrie 1989, „Estul" și „Vestul" au făcut front comun în România.

Deci, prima concluzie, și subliniez că o socot cea mai importantă, este că toate acele forțe de care vorbeam, pe care le-am luat la rând, s-au unit într-un fel sau altul, și în decembrie 89 au declanșat în baza unui plan evident prestabilit, o acțiune cu responsabilități, să zic așa, pentru fiecare.

Sigur că [forțele] cele mai mari și mai importante, au avut partea lor substanțială de contribuție, se înțelege că sovieticii și-au rezervat partea leului, ca să zic așa. Iar efectivele acelea pe care le-au slobozit sub diverse acoperiri, mai ales de turiști, individuali sau în grupuri mici, pe teritoriul României ..., dacă stăm să ne gândim, nu au fost nici o noutate. Pentru că și în timpul evenimentelor din '68 din Cehoslovacia, primele forțe care au debarcat pe aeroportul din Praga, înainte ca tancurile sovietice să treacă frontierele Poloniei și avioanele militare sovietice să parașuteze forțele sovietice, au fost niște civili. Niște civili, care nu fuseseră, bineînțeles, anunțați, și dintr-odată, aeroportul din Praga s-a umplut de lume care venea să cunoască Cehoslovacia sau cel puțin Praga. Au fost primele detașamente care au fost instruite anume cu privire la ceea ce aveau de făcut în ținută de acoperire, în ținută civilă, pentru că ceilalți care au fost debarcați erau în uniformă de război.

Deci, ceea ce s-a întâmplat și în România cu atâția ani mai târziu e asemănător, doar că la noi nu au mai fost debarcați din avioane ci au fost sloboziți cu mașinile Lada.

Şi n-au fost doar câteva grupe sau plutoane, ci au fost, aşa cum ai spus, probabil de ordinul mai multor mii.

A.R.: O divizie care s-a acoperit foarte bine în masa mare de 60-70 de mii, câți au fost.

I.V.: De ce s-a întâmplat lucrul acesta şi cum s-a întâmplat? De ce nu a fost sesizat şi de ce nu a fost stopat? Nu, de sesizat s-a sesizat. Dar, poate că nu de la început a fost înțeleasă direcția şi mai cu seamă amploarea acțiunii. Dar în timp, lucrul acesta a fost realizat, a fost înțeles. Înainte de a spune că sunt câteva lucruri, care cred că trebuie puse în evidență, şi să-şi primească aprecierea ce li se cuvine, aş dori să spun că, în legătură cu afluxul acesta neobişnuit de turişti, conducerea statului a fost informată.

Ceauşescu nu a luat nicio decizie în legătură cu informațiile de anticipare ce i-au fost prezentate

În şedința C.P.Ex. din 17 decembrie, era mult prea târziu. Informațiile fuseseră puse pe masa conducerii cu cel puțin o lună mai devreme, dacă nu chiar de la începutul lui noiembrie, dar în legătură cu acestea, nu s-a hotărât nimic. În şedința din 17 decembrie, s-a dispus să se oprească micul trafic de frontieră, pe frontiera cu U.R.S.S.-ul, cu Ungaria, să se lase liberă intrarea numai pentru cei care vin din China, Coreea de Nord, Cuba şi Vietnam. Repet, era foarte târziu, mult prea târziu. Cei care trebuiau să fie puşi unde trebuiau să îşi găsească locul, erau deja pe poziții, îşi asiguraseră lăcaşurile de tragere. De ce s-a întâmplat lucrul acesta, este foarte greu de spus. Eu cred că Ceauşescu nu putea crede că acțiunile se vor solda cu ceea ce am cunoscut în decembrie '89. Mă refer la ce cred eu, deoarece el nu a dat niciodată o explicație, a înregistrat şi a reținut faptele, iar referitor la aceste penetrări, preşedintele a continuat să fie ca tot timpul, cu grija de a nu deranja relațiile, mai cu seamă, cu sovieticii şi cu ungurii.

S-au prezentat pe parcurs mai multe materiale informative în legătură cu acțiunile Ungariei, inclusiv cu Tökes şi cu alții, dar poziția şefului statului a fost clară şi de neînduplecat: *„Nu luați nu ştiu ce alte măsuri, nu îl rețineți, nu faceți..., nu trebuie să-i deranjăm pe unguri"*. Bănuiesc că aşa a gândit până în ultimul moment, când a văzut că situația devine explozivă. Era mult prea târziu, după părerea mea.

În al doilea rând, o vină foarte mare, după părerea mea, o au cei din sistemul de paşapoarte. Şi mergem până la vârf, până la ministrul care coordona. Nu îl bănuiesc de nici o complicitate, nici pe ministru, nici pe cei din conducerea Direcției de Control a Trecerii Frontierei, Evidența Străinilor şi Paşapoarte, sau a Grănicerilor. Că şi grănicerii erau în subordinea Ministerului de Interne. Şi... după trecerea frauduloasă, cu răsunet (...), poate odată o să ne referim şi la asta, sau poate chiar...

A.R.: De fapt mai multe treceri...

I.V.: O să fac o paranteză ca să mă refer şi la asta. Sau poate mai bine atunci când o să vorbim, că vreau să fac câte un mic portret şi a celor care s-au ocupat de anchetarea noastră, în decembrie 1989, mai exact, pe parcursul anilor 1990-'91, înainte de pronunțarea instanțelor de judecată, a celor care, de fapt, au semnat rechizitoriile pentru trimiterea noastră în judecată. Deci, este evident că cei de la paşapoarte, de la controlul trecerii frontierei, grăniceri şi aşa mai departe, în frunte cu ministrul de resort, n-au sesizat amploarea şi gravitatea acestei acțiuni. După cum, nu poți să-i scuzi pe ai noştri din teritoriu - unde grupuri mari sau poate mai mici de astfel de turişti se tot învârteau în cerc - care, n-au sesizat nimic, nu au aflat nimic sau, şi mai sigur, n-au raportat nimic.

Nu ştiu, poate că aşa se întâmplă uneori, se declanşează câte o epidemie de autosatisfacție, de automulțumire sau, cum să o numesc... Succese răsunătoare n-au fost, încât să le

adoarmă vigilența. Dar acel „dolce farniente" este totdeauna de natură să te coboare la punctul zero. Asta, dacă din când în când nu te mai mobilizezi, dacă nu reactivezi din când în când motoarele.

Ei, asta s-a întâmplat, şi deci, nu au sesizat, nu au (...), dincolo de faptul că la trecerile de frontieră şi la posturile de miliție, în unele județe, milițienii simpli au sesizat nişte nereguli, dar şefii lor, când aceştia le-au raportat, au zis că nu au importanță, *„dați-le drumul!"* Şi nu au raportat, nu au sesizat mai departe pe cale ierarhică: *„domnule, e un fenomen, se întâmplă ceva, vin nişte oameni, par a fi suspecți dintr-un anumit puncte de vedere, uite, postul acela de miliție, sau şeful acela de post de miliție, sau subofițerul de miliție, din nu ştiu care loc, a sesizat ceva, a văzut ceva..."*

Nu s-au spus lucrurile acestea. Şi, tot aşa, până în ajun.

De altfel, vreau să spun că este un lucru foarte dureros, şi pentru mine personal, şi pentru instituția pe care o reprezint, că mai multe informații de primă importanță, şi care erau precis direcționate, prezumau cu exactitate evenimentele care urmau să se producă la sfârşitul lui decembrie 1989. Fuseseră culese de unii ofițeri excepțional de buni din aparatul de informații externe dar nu au ajuns însă unde trebuiau să ajungă. N-au ajuns la mine.

Am rămas de-a dreptul blocat atunci când, chiar cu puțin timp în urmă, întâlnindu-mă cu un ofițer care era la timpul acela în misiune în câteva țări arabe mi-a povestit că a trimis mai multe rapoarte în care se vorbea, în care el relata, pe baza informațiilor pe care le primise de la sursele pe care le avea acolo, surse din poziții foarte importante, că în decembrie '89 se vor produce evenimente grave în România. Adică, cu toate detaliile, aş putea spune. Uimitor!

Şi, aşa cum am spus, informațiile acestea nu au ajuns la mine. Nu le-am văzut. Şi zice, ofițerul: *„Domnule general, nu mă mir. Adică sunt singur că aşa este cum spuneți, pentru că atunci când am revenit în țară, eu, trimițând aceste informații*

prin canalele cunoscute, cifru ş.a.m.d., am vrut să le revăd, să văd rapoartele. Nu ştiu ce aş fi făcut cu ele, dar am dorit să le văd, poate am dorit să mă confrunt eu însumi, cunoscând, acum şi pe viu, ceea ce se produsese în România cu ceea ce eu aflasem anterior şi eu raportasem. Nu am mai găsit nici o urmă a acelor rapoarte. Ce să cred? Unde s-au dus aceste rapoarte? Unde s-au pierdut aceste rapoarte? Într-unul din cele două locuri posibile. Ori, de la Centrul de Cifru nu au fost prezentate mai departe.... Ori, acolo unde au fost prezentate, au fost puse într-un alt sertar, şi nu înaintate unde trebuie şi cu ce trebuie."

Prin urmare, stând acum şi analizând la cald, lucid, evenimentele aş putea spune că, în afara faptului că, sigur, întreg aparatul nostru a fost mobilizat, aparatul nostru s-a comportat într-un mod exemplar. Eu îi sunt profund recunoscător fiecărui subofițer, ba chiar fiecărui soldat din trupele de securitate, fiecărui ofițer, fiecărui general, pentru modul cum mi-au fost executate ordinele. Puteau fi ordine bune, dar dacă ele nu erau executate, nu ştiu ce s-ar fi ales. Deci, toți aceşti oameni, în fața mea, au merite nepieritoare din acest punct de vedere, iar eu le voi purta pentru totdeauna recunoştință. Sigur, au fost şi oameni care au stat mai la dos, care nu s-au implicat, care n-au făcut ceea ce era de datoria lor să facă, dar sunt cazuri izolate, nesemnificative, necaracteristice. Masa mare a ofițerilor este cea despre care am vorbit mai înainte şi pentru care, încă o dată, stima, prețuirea şi recunoştința mea veşnică.

Atât în legătură cu partea asta.

Securității i-au fost blocate investigarea şi documentarea intervențiilor externe

Acum, în legătură cu forțele care au fost trimise în teritoriu, poate mai e nevoie de o mențiune, de o precizare. Au fost trimise în teritoriu sub diverse acoperiri, camuflări şi aşa mai departe. Lucrul acesta este neîndoielnic, se ştie din diferite surse, nu numai din declarațiile unora sau altora.

Este adevărat că au apărut şi contradicţii, să zic aşa. Eu unul, sunt citat că, într-una din declaraţiile mele în faţa procurorului sau nu ştiu la care comisie parlamentară, am răspuns cu *„nu ştiu, pentru că nu aveam informaţii"*. Asta era realitatea legat de Timişoara. Puteam să spun că acolo la Timişoara au pătruns atâţia sovietici cu Lada, atâţia unguri forţând frontiera, atâţia de nu ştiu unde ş.a.m.d? Eram convins că acolo au participat forţe străine, dar noi nu mergem cu deducţii, cu presupuneri, noi trebuia să avem date, să avem informaţii. Însă nu am avut, cu toate că acolo am deplasat o echipă, o formaţiune alcătuită din oameni în general competenţi, în frunte cu un om dăruit muncii, care a fost generalul Macri, dar tocmai lucrul acesta care era atât de important, nu l-am aflat. Nu am putut să aflăm detalii, să ştim ce, cum, şi asta este explicabil într-un fel, pentru cine cunoaşte munca de informaţii. Nu poţi în câteva ore sau în câteva zile, să stabileşti cu exactitate nişte lucruri destul de complicate, destul de delicate. Că ăştia, nu se adună la o chemare de trompetă în Piaţa Maria sau nu ştiu în care piaţă din Timişoara, ca să se alinieze şi să aştepte să fie trecuţi în revistă de cineva care vrea să ştie de unde vin şi cu ce scopuri au sosit acolo. Trebuia să se stabilească pe cale informativă. Sigur că, prin modul în care au acţionat, a fost, într-o sumă de privinţe, o copie trasă la xerox după ceea ce învăţaseră unii din ei, poate din filme, poate din cărţi sau poate din relatările instructorilor legat de ceea ce s-a întâmplat în Ungaria în 1956: atacuri în stradă, spargerea vitrinelor, devastarea magazinelor, câte altele... Aşa s-au petrecut lucrurile şi în Ungaria în 1956, a fost preludiul, ca să zic aşa, al unora din acţiunile protestatare, devastatoare ş.a.m.d, până când tancurile sovietice au „pacificat". Dar nouă nu ni s-a permis să mai facem muncă de informaţii.

Pe de o parte, în vârtejul focului din acele zile, era cu neputinţă să faci informaţii, aşa cum ar fi trebuit să faci,

pentru că nu puteai să întâlneşti reţeaua ş.a.m.d., iar pe de altă parte, la două zile sau la trei zile după, tot aparatul nostru a fost blocat, a fost arestat, unii au fost trimişi în puşcărie. Păi, cu cine să clarifici lucrurile astea?

Adică, ni se reproşează, ni se impută un lucru pe care în condiţii normale de activitate ar fi trebuit să îl rezolvăm. Dar noi nu am avut un minim de condiţii favorabile, nu condiţii normale. Nici la Timişoara şi nici în altă parte. Păi, practic din data de 22 decembrie 1989, aparatul nostru a fost paralizat. El a reacţionat la ordinele pe care le-a primit, ordine pe care le-am dat, de a nu se implica în acţiuni de stradă, de a nu trage, de a nu omorî, de a nu reprima.... Dar, munca de informaţii a suferit substanţial. De abia după data de 28 decembrie, când am revenit la minister, am făcut şedinţele acelea şi am început pregătirea planului pentru descoperire a „teroriştilor", aşa cum au fost numiţi de unii sau de alţii în decembrie – şi au făcut-o cu un scop, evident determinat – de abia atunci activitatea a început cât de cât să se mişte. Dar eu, pe 31 decembrie am fost arestat. Odată cu mine a fost arestată toată conducerea, şi evident că şi cei care nu au fost încă arestaţi puteau să se aştepte că dacă nu astăzi, mâine le venea rândul. Cred că aşa era în ordinea normală a lucrurilor să se gândească, fiecare se aştepta că va avea acea soartă, mai devreme sau mai târziu. Adică, practic s-a dorit ca instituţia aceasta să fie, nu paralizată, căci deja fusese în cea mai mare măsură, ci să fie literalmente distrusă, să fie rasă, şi aşa a fost.

Eu nu vin cu aceste explicaţii, ca să se înţeleagă că vin cu o scuză. Nu, e ceea ce noi trebuia în prealabil să facem, înainte de evenimente. Nu am făcut întotdeauna, cum ar fi trebuit să facem. Unii din neglijenţă, alţii, mă rog, cum citeam într-un ziar mai zilele trecute, nu vreau să dau nume. Un colaborator important al meu spunea că, în legătură cu poziţia pe care a avut-o faţă de un ins cu implicări colosale

în evenimentele din decembrie, la vremea respectivă, el mai avea şi un alt fel de a gândi. Considera că e bine să te mai gândeşti şi altcumva. Curioasă orientare şi ciudat mod de a (...). Şi, totuşi, aşa a fost şi asta cu siguranţă s-a reflectat şi în muncă. Da!

A.R.: Dispoziţia de întrerupere a micului trafic de frontieră şi interzicere a accesului turiştilor străini, cu excepţiile pe care le-aţi arătat aici, a fost receptată şi în virtutea atribuţiilor funcţionale la compartimentul specializat al Direcţiei de Informaţii Interne pentru frontieră. Aici e de făcut o precizare. Iniţial, ordinul a fost transmis în conformitate strictă cu ceea ce s-a hotărât în CPEx. Însă, la foarte scurt timp, s-a făcut o revenire din partea ministrului de interne Tudor Postelnicu, care a spus, pe proprie răspundere: „Dispun ca frontiera cu Uniunea Sovietică să nu se închidă. Tovarăşul s-a grăbit, a fost sub imperiul presiunii, a stresului şi a dat o dispoziţie pripită care ar putea să aibă implicaţii politico-diplomatice foarte mari şi de aceea vă cer să nu fie pusă în aplicare. O să-mi asum eu răspunderea şi o să-i raportez dânsului." Deci, această precizare o am chiar de la ofiţerul direcţional al unităţii de linie pentru judeţele de frontieră.

Pe de altă parte, un bun cunoscut şi prieten al nostru, cu care ne vedem şi aici în repetate rânduri, fiindcă am insistat şi eu să revină cu întrebarea, în repetate rânduri, un fost ofiţer de legătură al serviciilor sovietice cu acoperire diplomatică dar cunoscut ca ofiţer de legătură, i-a precizat că Tudor Postelnicu a fost prietenul lor din timpul în care era secretar cu probleme agrare la judeţul Olt. Sigur, Dumneavoastră aţi spus de foarte multe ori că nu îl suspicionaţi şi nu aveaţi temei de ce să îl suspicionaţi, că nu ar fi fost tipul de om cu anvergură, cu care să se încurce un serviciu de informaţii. Dar de ce nu, poate că e bun şi un astfel de om, ca să facă un singur lucru la momentul oportun. Asta ar fi o precizare în legătură cu ceea ce discutam anterior.

O a doua chestiune, aţi invocat aici posibilitatea ca centrul de cifru să fi blocat anumite informaţii. Centrul de Cifru Vă era subordonat nemijlocit, din câte ştiu.

I.V.: Era direct subordonat S.I.E.

A.R.: Deci, nu era o unitate independentă?

I.V.: Era o unitate independentă dar, subordonată şefului SIE.

A.R.: Era oare bine? Fiind un filtru prin care se putea face un control pe canalele de comunicare?

I.V.: Sigur, în mod normal, aşa ar fi trebuit să fie cum spui, poate că nu trebuia să fie subordonată acolo, dar cum să spun, înţelepciunea vine după ce dai cu capul de bârna de sus.

A.R.: Şi aş vrea să mai aduc în discuţie episodul de la Timişoara, când fusese dat ordinul clar să se închidă intrările în oraş. În timpul evenimentelor şi când colonelul Filip Teodorescu a raportat că a executat ordinul doar în parte, fiindcă pentru Calea Buziaşului, generalul Nuţă, adjunctul ministrului de interne prezent acolo, nu a avut de unde să mai repartizeze efective pentru dispozitivul de închidere. Şi, pe acolo s-a pătruns cu cel puţin patru autoturisme Lada, care au intrat, şi-au făcut treaba şi au trecut dincolo...

I.V.: Ai adus în discuţie, câteva lucruri absolut uimitoare. Uimitoare, pe de o parte, pentru că unele chiar sunt noutăţi absolute pentru mine şi te felicit, din inimă, pentru felul foarte pătrunzător în care faci să fie pus în evidenţă, să fie scos la lumină adevărul. Poate chiar, în locurile cele mai greu accesibile sau la care nu te aştepţi să ajungi. Sigur, concluzia pe care ai tras-o e foarte corectă, uneori serviciile de informaţii preferă să aibă câte un agent pe care, la prima vedere, să nu dai doi bani pe el, dar care într-o împrejurare sau alta, într-un moment sau altul, să facă toate paralele, cum se spune, scoate pârleala. E foarte important ceea ce spui. M-am gândit în timp ce îmi relatai faptul ca atare, că ministrul de interne a dat o dispoziţie, am înţeles, verbală, care contrazicea în întregime ordinul dat în şedinţa C.P.Ex. de Ceauşescu. M-am gândit că poate chiar Ceauşescu să-i fi spus: „măi..."

A.R.: Sau să se fi consultat cu Elena Ceauşescu, ca de obicei...

I.V.: Fără îndoială, el niciodată nu spunea *„am greşit, am exagerat, vedeţi voi cum faceţi"*, dar într-o formă putea să zică: *„mai îndulciţi lucrurile, mai slăbiţi chingile"*. Ceea ce nu cred. Dar, mă rog, putea să fie o ipoteză.

A doua ipoteză, şi mai credibilă, să fi fost asta pe care ai enunţat-o, pentru că între ei era o permanentă consultare şi, cum şi Elena Ceauşescu a fost de faţă atunci când preşedintele a dat ordinul respectiv, posibil să se fi gândit ca ulterior să-i spună ministrului de interne să revină. Dar cred că şi această ipoteză cade, pentru că intervine celălalt lucru de care mi-ai vorbit, şi care cu siguranţă că nu mai putea fi sugerat nici de Ceauşescu, nici de Elena Ceauşescu.

A.R.: Şi mai intervine un lucru. Postelnicu, tot timpul a purtat după el Direcţia de Control Trecere Frontieră, Evidenţa Străinilor şi Paşapoarte. Cât a fost ministru secretar de stat, şef al Departamentului Securităţii Statului, a luat-o de la Ministerul de Interne. Când a devenit ministru de interne v-a cerut să fiţi de acord să treacă în subordinea sa.

I.V.: Foarte importantă această precizare. Aşa este. Foarte, foarte importantă această precizare, pentru că, ce se întâmplă... dacă stai să te gândeşti, direcţia asta presupunea de fapt coordonarea ei. Ori, asumarea răspunderii pentru coordonare nu era o treabă uşoară.

A.R.: Nu, era şi multă hârţuială.

I.V.: Exact, multă hârţuială, multe telefoane, multe intervenţii, multe câte toate, conflicte de frontieră, comisii, exact, exact, şi nu ştiu care ar fi fost ăla care din plăcere ar fi putut să îşi asume o asemenea responsabilitate. Trebuie să fi fost nişte interese. O gândire superficială, pe care cred că mai mulţi am avut-o la timpul respectiv, a fost aceea de a promova în funcţia de şef al direcţiei pe unul din acoliţii săi, un om slab ca ofiţer, însă ca om, de toată lauda.

A.R.: Dar făceau o echipă bună.

I.V.: Însă făceau o echipă bună, şi pentru a nu-l mai expune, pentru că atâta timp cât acel om mi-a fost în subordine nemijlocită, poate că eu i-am mâncat sufletul dar şi el mi l-a mâncat mie...

A.R.: I-aţi dus direcţia în cârcă, dacă e să vorbim aşa...

I.V.: Da, din mai multe puncte de vedere, aşa, mai slab, mai puţin competent, mai nepotrivit pentru muncă nu putea fi altcineva, dar cu toate astea fusese adus de unde fusese adus şi cocoţat acolo dar, dincolo, l-a scutit de critici şi de altele şi, probabil, că au putut să lucreze în tihnă şi fără să fie (...).

A.R.: Eu propun să vă reamintiţi, eu îmi reamintesc foarte bine, cât de greu au parvenit la D.S.S., iniţial, informaţiile cu intensificarea traficului de frontieră, pe care Vi l-au semnalat doi şefi de securităţi judeţene, Botoşani şi Suceava. Încercările de a ne cupla la fluxul informaţional au eşuat, fiindcă totul mergea strict compartimentat, numai pe structura ministrului de interne. Noi mai aveam şi posibilitatea de control la Centrul de Informatică şi Documentare, unde aveam terminal şi eram conectaţi direct, dar asta era a doua, a treia zi, nu era în timp real. Şi îmi aduc aminte că l-aţi chemat pe generalul Bucurescu şi i-aţi dat ordin să organizeze sistemul de colectare a datelor. Şi făceam în paralel această informare.

I.V.: În mod normal, în mod natural, de pe această linie de muncă, ar fi trebuit să vină zilnic informaţii, în fiecare dimineaţă... Ori nouă, nici măcar buletinul respectiv nu ne era trimis.

A.R.: Exact, acest canal de informare era firesc să fie conectat şi la şeful departamentului în fiecare moment.

I.V.: Ei, vezi, în timp, stând şi judecând lucrurile prin prisma evenimentelor consumate şi care, între ele, unele au legături, chiar foarte puternice, deja te determină sau îţi dau elemente pentru analiză şi pentru concluzii.

Capitolul XXII
Diversiuni şi Diversiuni

Incendierea Bibliotecii Universitare

A.R.: Domnule general, să mergem mai departe şi cu lucruri care să mai diversifice aceste istorisiri orale. Cu un episod care priveşte Biblioteca Centrală Universitară.

Şi aş începe prin a spune că în zbuciumata istorie a omenirii, au existat şi continuă să existe momente în care s-a încercat ştergerea identităţii şi a memoriei popoarelor prin distrugerea patrimoniului lor cultural. Începând cu Biblioteca din Alexandria, istoria consemnează numeroase alte tentative de a i se şterge memoria.

Inchiziţia sau poliţia politică a Bisericii Catolice a ars cărţi, dar a ars şi oameni, autori de idei. Ceea ce l-a inspirat pe filozoful şi poetul german Heinrich Heine să spună: „Cine începe prin a arde cărţi va sfârşi prin a arde oameni".

Naziştii au ars cărţi şi oameni şi au ars şi cărţile lui Heine. Radicalii şi extremiştii marxişti, ori maoişti, au ars cărţi şi au exterminat oameni.

Mai recent, în urmă cu 13 ani, la Kabul, talibanii au ars biblioteci, au distrus monumente de incomensurabilă valoare istorică din patrimoniul umanităţii protejat de U.N.E.S.C.O.

La Bagdad, nu ni se spune cine a făcut la fel în anul 2003. În acest an (n.n. 2015), miliţiile Statului Islamic la Mosul au făcut acelaşi lucru, incendiind biblioteci, vandalizând muzee arheologice din vremurile imperiilor asiriene şi elenistice.

Cum şi în România, unii s-au autoproclamat „emanaţi ai revoluţiei din decembrie 1989", cum era posibil să aibă ei o revoluţie fără incendierea unei biblioteci? Martori oculari au relatat că o primă tentativă de incendiere a Bibliotecii Centrale Universitare a avut loc în seara zilei de 22 decembrie, dar a fost stopată, dejucată de generalul Iulian Vlad.

Vă mai amintiţi acel moment? Ni-l puteţi relata?

I.V.: În primul rând, mărturisesc sincer că mă impresionează incursiunea pe care ai făcut-o în partea, sau în una din părţile cele mai triste ale istoriei omenirii. Şi atât de frumos ai prezentat lucrurile şi atât de convingător. Felicitările mele calde pentru orizontul de cultură şi de înţelegere a istoriei.

Într-adevăr, eu am trecut pragul acestei instituţii de mai multe ori, nu vreau să se înţeleagă faptul că, nu ştiu ce am avut de făcut pe acolo, dar realmente m-am aşezat de mai multe ori la mesele acelea la care se studiau nişte cărţi rare. M-au interesat.

Şi, când, în noaptea de 22 decembrie, un general [pe atunci era colonel] comanda forţele din piaţă şi a ordonat să se pună tunurile, unele pe Biblioteca Centrală Universitară şi altele pe aripa dreaptă cum te uiţi la palat, adică acolo unde era o parte a muzeului de artă, dacă nu mă înşel, chiar pinacoteca, vă spun că m-a indignat, m-a revoltat, m-a durut atât de mult încât nu ştiam ce să fac. Mai cu seamă că unul dintre cei care se manifesta zgomotos, încă de la amiaza acelei zile şi la posturile de televiziune şi în Piaţa Palatului, la balcon ş.a.m.d., pe lângă alţi câţiva confraţi de meserie, de aceeaşi factură, îndemna şi, de fapt a cerut, el personal a cerut să se nimicească cuiburile de vipere securiste care erau ascunse în acele două instituţii şi care, chipurile, mitraliau Piaţa Palatului[64]. Nimic mai murdar, mai neadevărat decât aceste invective. Confundase, probabil, sediul Direcţiei a V-a cu tot complexul acela de clădiri care era acolo, şi cu care făcea parte comună, din punct de vedere al ansamblului de locuinţe, de clădiri dintr-un cvartal anume. Direcţia a V-a avea sediul în ceea ce fusese cândva, în ordine cronologică, mai întâi Banca Bulgară în România, fusese construită pentru aşa ceva, şi

[64] Referire la Ion Caramitru.

apoi, mulți ani la rând a fost sediul Direcției Apărării Locale Aeriene, până ce Direcția A.L.A. a fost trecută la Ministerul Apărării. Asta s-a întâmplat prin anii 1960, și în locul respectiv a fost mutată Direcția de Securitate și Gardă.

Nici măcar un singur ofițer, nu de la Direcția a V-a, de la oricare altă unitate, nu s-a aflat în sediul Bibliotecii Centrale Universitare. Și, respectiv, nici în aripa Palatului Regal, acolo unde era pinacoteca. Și cu toate astea, acest actor, Ion Caramitru, pe nume, a cerut să se tragă, să se ochească, să se tragă[65]...Iar un ofițer lipsit de coloană vertebrală, un om care mai târziu a fost avansat general, că atunci era colonel, ulterior pentru „merite excepționale în revoluție" a ajuns până la cel mai mare grad de general, cu patru stele și ministru adjunct sau ministru secretar de stat la Ministerul de Interne, doctor în științe... o grămadă de onoruri, pe care le-a primit pentru, probabil în primul rând, „actele de vitejie" pe care le-a demonstrat...

A.R.: Da, l-ați numit pe generalul Mircea Mureșan, cel care ulterior a spus că nici nu și-a dat seama practic ce a făcut acolo.

I.V.: El a fost acela, dacă și-a manifestat, într-o formă sau alta, regretul pentru distrugerile pe care le-a făcut atunci și pentru faptul că a pus tunurile pe niște simboluri, măcar faptul de a fi regretat este de luat în considerare. Dar, din partea celuilalt, cel care a provocat, n-am auzit niciodată un cuvânt de regret.

A.R.: Și au fost și miniștri ai culturii care, din acțiunile de reevaluare a inventarelor Bibliotecii Centrale Universitare și ale Pinacotecii, au mai ciugulit câte ceva.

[65] În înregistrările audio-video postate pe internet, Ion Caramitru apare ca făcând un apel disperat la încetarea focului: „Opriți focul!", „Nu mai trageți!", apel repetat. În mod similar, generalul Nicolae Militaru a transmis mesajul: „Opriți măcelul!", de asemenea repetat. În ambele situații, chiar dacă aparent apelurile par a fi avut efect pe moment, în realitate canonadele de artilerie ce au urmat, au produs consecințele cunoscute.

I.V.: E posibil.

A.R: Indubitabil, indubitabil!

I.V.: De-a dreptul de condamnat! De nu știu câte ori de condamnat. Și printre acei miniștri ai culturii, bineînțeles, s-a aflat și acest personaj, care și-a asumat niște merite, nu știu cât or fi ele de mari, în reconstrucția Teatrului Național. Nu l-am văzut în actualele veșminte, nu știu dacă sunt și meritele lui personale. Dar, după părerea mea, este un om literalmente rău, așa cum l-am putut vedea eu în acele zile foarte, foarte dure, foarte grele, când oamenii se manifestau așa cum sunt ei în realitate, nu își puteau ascunde defectele majore cu care au venit pe lume. Ei, acest Caramitru, într-un asemenea mod se manifesta.

A.R.: Domnule general, cercetarea de bibliotecă ne relevă câteva detalii foarte importante pe care aș dori să vi le reamintesc. Incendierea și distrugerea unei părți din Biblioteca Centrală Universitară s-a săvârșit în două etape. Una în ziua de 22 și a doua în ziua de 23 decembrie. Un martor ocular, dintre mai mulți martori oculari, relatează, citez: „La un moment dat, generalul Vlad, profund marcat, a ordonat celor de la pompieri să vină imediat să stingă incendiul, motivând că acolo se află o parte din cultura țării. La scurt timp generalul Vlad a primit un telefon de la comandantul pompierilor, care îl anunța că în mod inexplicabil, s-a deschis foc împotriva mașinilor de pompieri care voiau să stingă incendiul, anunțând că au pierderi în oameni și mașini. Până la urmă, au reușit să stingă incendiul. La scurt timp s-a dat foc, din nou. Pe acoperiș nu am reușit să vedem nici un om. Nici focul unei arme măcar nu s-a zărit, nici o mișcare. În seara zilei de 23 decembrie 1989, când generalii Vlad și Gușă nu se mai aflau în CC, din Piața Palatului s-a deschis foc de voie, au tras cine a vrut și în bibliotecă și în Muzeul de Artă."

Atunci, comandantul cel mai mare din partea Ministerului Apărării Naționale era generalul Codrescu, care venise deja în Comitetul Central. În legătură cu generalul Codrescu se spune că primise misiunea, și am aflat-o din sursele cele mai autorizate,

chiar de la Ministerul Apărării Naționale să asigure, citez, „Evacuarea derbedeilor și curvelor care își făceau de cap prin cabinetele foștilor înalți demnitari, preluarea documentelor, arhivelor și a altor bunuri și valori existente în sediul fostului Comitet Central." Deci, din aceste relatări ale martorilor oculari reiese practic, că, în ziua de 22 ați avut o intervenție salutară, care a dus la salvarea și stingerea incendiului și că dezastrul s-a produs a doua zi, când nici dumneavoastră, nici generalul Guşă nu mai erați acolo.

I.V.: Doar atâta vreau să spun: confirm în întregime ceea ce ai spus privind acțiunea, intervenția mea, prin intermediul, bineînțeles al pompierilor care au luptat eroic în adevăratul înțeles al cuvântului, cu focul, și lor li se datorează salvarea ...

A.R.: Într-o primă etapă, inițial...

I.V.: ...acestor valori incalculabile. Cât privește partea cealaltă, cu generalul Codrescu ...

A.R.: El era jurist, dacă nu mă înșel...

I.V.: Nu. Era în Statul Major. Ulterior am aflat mai mult despre el, deoarece ne-a făcut niște intervenții, inclusiv prin presă, niște articole scrise de un semianalfabet, nu știu dacă erau într-adevăr în compunerea lui, sau pur și simplu, el nu era decât cel care să-și pună numele. Dar articolele se remarcau printr-o reacție turbată împotriva noastră, a securității, a celor care am servit în această instituție, și, bineînțeles, disculpând chiar lucruri pe care unii din comandanții săi, cu funcții de conducere în minister ș.a.m.d., fuseseră nevoiți să le recunoască. Fuseseră acțiuni greșite sau greșit orientate ale armatei. Într-un cuvânt, omul acesta mi-a lăsat o impresie deplorabilă ca om, nu mă pronunț asupra competenței lui ca militar. Dar, m-am gândit deseori la faptul acesta și le-am și spus unora din cei cu care am colaboram atunci, inclusiv lui Guşă, că, dacă oameni de felul lui Codrescu au fost în Ministerul Apărării Naționale, nu mă mir că s-au putut face lucruri cu totul condamnabile,

de unii dintre subalternii lor. Mi se pare că a murit. Nu știu dacă mai e în viață, în orice caz, așa a ajuns la mine informația.

A.R.: Generalul Ștefan Costache Codrescu, după misiunea pe care a avut-o de executat la Comitetul Central, în 17 februarie 1990, a mai primit o stea de general și a fost numit coordonatorul general al tuturor studiilor și lucrărilor documentare privind implicarea armatei în evenimentele din decembrie 1989, cu rol evident de a disculpa și de a prezenta evenimentele într-o altă lumină decât cea a adevărului.

I.V.: Deci a mistificat totul.

A.R.: Da, el a fost responsabil cu coordonarea lucrărilor, sigur, contează, în bibliografii el apare coordonator...

I.V.: Cum nu se poate mai importantă această precizare. Mi se pare că nu mai e în viață. Dacă nu mai e în viață aș zice să îl lăsăm să răspundă acolo unde, până la urmă, nu scapă de judecată.

„Trupele cubaneze să intre în dispozitiv!"

A.R.: Ce ne mai spune un martor ocular, aflat în preajma Dumneavoastră și a generalului Guşă în 22 decembrie 1989? El afirmă că V-a întrebat pe amândoi dacă există în țară trupe cubaneze, fiindcă cineva din grupul lui Ion Iliescu, printre alții în acest grup fiind Petre Roman și generalii Militaru, și Voinea, a transmis telefonic ordinul sau parola „Trupele cubaneze să intre imediat în dispozitiv!"

Generalul Guşă a răspuns că: „După cunoștințele mele nu există așa ceva." La rândul său generalul Vlad a răspuns: „Dacă s-a dat un asemenea ordin, nu-mi miroase a bine".

A existat acest episod, această secvență?

I.V.: Da, secvența cu certitudine a existat, însă, acum sunt în măsură să precizez că trupe cubaneze propriu-zise, nu au fost, nu au existat în România. În sistemul de instituții de învățământ ale Ministerului de Interne, respectiv, în Departamentul Securității Statului, n-am avut niciodată

cubanezi. Şi nu cred că au fost nici în sistemul Ministerului Apărării Naţionale. Cubanezii, dacă era să meargă undeva în străinătate la pregătire, cu siguranţă se duceau la Moscova, sau în alte părţi, în Uniunea Sovietică...

A.R.: Care împânzise cu ei Africa...

I.V.: Exact. În schimb, aveam destui africani şi unii dintre ei, care îşi arată, într-o formă sau alta, recunoştinţa faţă de ceea ce s-a făcut pentru ei la vremea respectivă. Am aflat din multe surse că, prin mai multe din ţările arabe, de unde am avut mereu mulţi la pregătire, inclusiv în sistemul nostru, dar şi din ţările din Africa Neagră, unii au ajuns în funcţii înalte de conducere în stat. Şi, cel mai adesea, cei mai mulţi au venit în întâmpinarea propunerilor României de a relua colaborarea, de a pune la punct nişte lucruri care erau de natură să revitalizeze relaţiile. Ceea ce arată că e bine, că s-a făcut un lucru bun atunci, încât roadele ar pot fi culese şi peste decenii.

Despre ce trupe cubaneze era vorba? Cu siguranţă unitatea aceea specială existentă la Buzău, a Ministerului Apărării Naţionale, care pe timp de război are un rol dintre cele mai importante, şi care era în directa subordonare a Marelui Stat Major, a şefului Marelui Stat Major. Eu cred că generalul Guşă ori nu ştia cum arată la înfăţişare şi la echipamente cei care fuseseră aduşi la Bucureşti, ori el, în mod sincer s-a gândit că la Academia Militară, sau la şcolile militare nu avem....

A.R.: El a delegat coordonarea acelor forţe speciale viceamiralului Dinu, şeful Direcţiei de Informaţii a Armatei...

I.V.: Da, el era cel care..., aşa, amiral de nu ştiu ce.... Deci, eu cred că Guşă a dat un răspuns sincer în felul lui, pentru că era un om foarte direct. Despre ce e vorba!?

Într-adevăr, fuseseră trimişi de la Buzău, cum fuseseră trimişi şi la Timişoara şi mai fuseseră trimişi şi prin alte părţi, detaşamente cu militari, cu echipament foarte curios.

Şi mai ales, mascaţi. Vopsiţi, pe faţă, cu berete vişinii, cum nu erau văzuţi curent.

A.R.: Eu i-am văzut şi o să intervin, o să vă spun în ce condiţii...

I.V.: Deci, lucrurile aşa stau. Militari cubanezi nu au fost, dar au fost cubanezii noştri de la Buzău, care, în unele locuri au făcut şi lucruri reprobabile. În orice caz, în decembrie '89, mai ales în Bucureşti şi nu numai în Bucureşti, le-au căzut victime oameni nevinovaţi. Ei au avut, printre altele, şi misiuni de apărare a Ministerului Apărării Naţionale. Şi acolo, pe perimetrul acela au căzut oameni nevinovaţi, dar şi în alte puncte ale oraşului. Nu ştiu ce fel de oameni erau oamenii aceia, nu ştiu cât de bine şi corect au fost instruiţi, dar mai ales...

A.R.: Pentru a acţiona pe teritoriul inamic poate au fost bine instruiţi...

I.V.: Foarte importantă precizarea, dar împotriva propriului popor şi, mai ales, atunci când eşti plin de incertitudini, când nu ştii cine sunt, ce fac ş.a.m.d., cei împotriva cărora îndrepţi arma şi apeşi pe trăgaci. Eu nu aş condamna atât de sever pe luptători, pe trăgători ....

A.R.: Ei au fost profesionişti şi, de cele mai multe ori, nu aveau alte repere în afara ordinului superior.

I.V.: Exact, mai cu seamă şefii lor care au comandat, aştia poartă cea mai mare şi grea, cea mai gravă răspundere, pentru aceste lucruri. Şi, nu mai este în viaţă nici amiralul Dinu, el a manipulat, el a manevrat, el a întors, el a răsucit foarte multe lucruri.

Ceea ce pot să-ţi spun, nu ştiu cu cât timp înainte de moarte, dar în orice caz, în mai multe rânduri, m-a căutat, a vrut să reintre în legătură cu mine, nu ştiu ce vroia să-mi spună. Într-un fel, regret că nu am dat curs rugăminţilor sau propunerilor lui, dar, pe de altă parte, chiar poate că am procedat corect, fiindcă simţeam repulsie faţă de felul cum, am constatat ulterior că şi-a îndeplinit rolul. A fost un om

fals. Un om care tot timpul a jucat, să zic aşa, un rol dublu. Nu merita funcţia pe care a avut-o de şef al Direcţiei de Informaţii Militare. Funcţie în care, în numire, în titularizare, a avut un rol şi instituţia noastră, pentru că l-a susţinut şi l-a susţinut mai apoi cu informaţii, că ceea ce culegea el, slavă Domnului, nici la curci...

A.R.: Din 1994, de când datează relatarea martorilor oculari şi până astăzi, am citit şi recitit de mai multe ori acest episod, cu trupele cubaneze. Şi de ce l-am adus în discuţie din nou şi am ţinut să îl şi fixăm video. Fiindcă, mai spune martorul ocular, după aproximativ 15 minute de la transmiterea acelui ordin telefonic din sediul Comitetului Central la Ministerul Apărării Naţionale, evident, grupul Iliescu a părăsit sediul Comitetului Central şi, după ce s-au depărtat suficient, ca să fie în spaţiul de siguranţă, a început practic asediul clădirii Comitetului Central şi asupra Palatului Regal, o răpăială infernală de sute, poate mii, de guri de foc, care au început să tragă. Eu am vizionat scenele la televizor, era îngrozitor ce era acolo, ce s-a putut întâmpla. Dar, din relatarea martorului, printre rânduri, se deduce, ulterior şi explicit, că ordinul a fost transmis de un civil, care, în anul 1994, era la putere şi îndeplinea una dintre cele mai înalte funcţii în stat. Şi că pentru destinatarul de la celălalt capăt al firului, în deducţia analistului, ordinul „să intre în acţiune trupele cubaneze!" ar fi putut semnifica şi parola de recunoaştere a celui care, din acel moment preia puterea, şi că cel de la celălalt capăt al firului ştia că aceasta este parola.

Dar, în legătură cu trupele cubaneze, am de relatat o întâmplare personală. În dimineaţa zilei de 23 decembrie 1989, deplasându-mă ca pieton dinspre Biserica Armenească, înspre zona centrală, înspre sediul ministerului, în rondoul piaţetei C.A. Rosetti se aflau patru vlăjgani negri, în uniforme militare de camuflaj, berete vişinii, o emblemă necunoscută, ceva ce semăna ca un vultur prins într-o paraşută, aşa cum văzusem în filmele cu cubanezii de prin Angola şi Mozambic. În intersecţie avusese loc un incident, o ciocnire între un transportor blindat şi mai multe

autoturisme care erau făcute scrum, chiar pe colţul străzii „Diana", care ducea spre un fost sediu al unei unităţi acoperite a Departamentului Securităţii Statului, nu ştiu dacă, fusese eliberat sau nu fusese încă eliberat, fiindcă se dispusese relocarea .

Imaginea m-a şocat. De ce? Fiindcă înainte cu câteva ore se tot vehiculase şi la televiziune şi la radio solicitarea şi chiar primirea efectivă a ajutorului unor armate străine. Credeam că sovieticii i-au adus aici, gândindu-mă chiar la cubanezi. Impresia a fost accentuată şi de o întâmplare din ziua precedentă, când în jurul orelor 14-14,30, după ce fusesem dus cu forţa la televiziune, unde am refuzat să declar că am preluat comanda ministerului, aşa, mi-au dat drumul de acolo şi am fost din nou pieton, pe calea Dorobanţi. Printre mulţimile care defilau, cu sentimente euforice şi gesturi de prietenie, am zărit un grup, să zic cam de 15-20 tineri, tot negri, tot în uniforme de camuflaj, dar fără berete, cu capetele descoperite.

Peste ani, povestind întâmplarea cu militarii negri, un cunoscător al secretelor trupelor de cercetare-diversiune, să îl şi nominalizez, fostul meu comandant din şcoala militară, colonelul Răbăcel, mi-a spus că ceea ce am văzut eu erau componenţi ai forţelor speciale ale Ministerului Apărării Naţionale, despre care mi-a vorbit la cunoaşterea forţelor de cercetare-diversiune proprii şi ale inamicului. Mi-a mai făcut precizarea, fostul comandant, că aceştia se deghizează şi se fac ca toţi dracii, dar pesemne sub imperiul evenimentelor nu mi-am amintit... Într-adevăr, uitasem. Şi că, cel mai probabil, erau din batalionul de la Buzău, deghizaţi în componenţi ai unor armate străine, fiindcă era în tactica lor de acţiune ca să se deghizeze în componente militare străine atunci când făceau incursiuni la inamic, să răpească şefi de state majore, comandanţi, să aducă surse de informare sau să distrugă anumite obiective militare ori să creeze un pretext pentru un conflict.

Acum, cred că putem oarecum deduce şi originea precum şi susţinerea unora dintre zvonurile care au apărut privind prezenţa unor elemente străine, implicate în operaţiuni, fiindcă, totuşi, lumea i-a mai văzut pe stradă. Şi de acolo s-a sesizat, apoi au început să se dea acele ordine de intervenţie: „Interveniţi că e o

grupă de terorişti, duceţi-vă şi dincolo"…. şi a început acea nebunie. Acestea erau precizările de făcut.

I.V.: Cu totul deosebite, cu totul interesante aceste relatări, aceste completări, aceste explicaţii pe care le-ai dat şi, cu siguranţă, şi binevenite în economia generală a subiectului nostru de astăzi. Doar o singură menţiune aş vrea să fac. Şi anume că ceea ce s-a întâmplat cu declanşarea acelui foc de iad, după care s-a produs în Piaţa Palatului şi în zona adiacentă, de la un anumit moment, pe baza unui anumit semnal, pornit dintr-un anumit loc, ordonat de un anumit om, este după părerea mea dovada cea mai convingătoare că diversiunile s-au ţinut lanţ. A fost diversiune după diversiune, a fost dovada unei diversiuni într-adevăr perfect pusă la punct, coordonată. Pentru că nu puteau concepe cei care dirijau punctul de la televiziune sau de la Comitetul Central, într-un anumit moment – dar la televiziune au avut mai cu seamă sediul de bază – nu puteau concepe ca lucrurile să se potolească, să se liniştească. Făceau apel la linişte, dar de fapt, provocau neîncetat focul. Şi, bineînţeles, ţineau populaţia în permanentă tensiune. Asta a fost tactica. Aşa s-a procedat. Nu ştiu, nu ştiu când şi cine va fi acela de la armată care să aibă curajul şi demnitatea să iasă în faţă şi să spună adevărul. Pentru că cei care au fost direct implicaţi atunci în evenimente, şi cărora li se datorează în cea mai mare măsură punerea la punct a planurilor, nu mai există. Au murit.

A.R.: *Până şi la arhiva Comisiei Senatoriale de aşa zisă cercetare a evenimentelor din decembrie 89 sunt oameni ai fostelor structuri militare, care dau cu ţârâita cui vor şi cât vor acces la documente, pe care le prelucrează ei, în maniera în care doresc, pentru propria lor memorie ştiinţifică, în ghilimele fiind spus ştiinţifică.*

I.V.: După părerea mea, până când de la Ministerul Apărării Naţionale nu vor veni nişte clarificări lipsite de orice dubiu, care să explice, să lămurească – fără să acuze neapărat sau să se autoacuze, deoarece faptul este consumat, şi doar istoria este cea care, într-adevăr, mai poate să dea verdicte – lucrurile nu se vor clarifica. Acolo sunt păstrate, sunt ţinute unele lucruri pe care oricât ne-am strădui noi, nu le putem explica. Chiar dacă eu am fost în punctele de comandă cheie, şi lângă unul sau altul din oamenii care dispuneau, să zic aşa, atunci, de armată, din punct de vedere executiv, totuşi nu cunosc multe lucruri, pentru că multe nu se făceau cu participarea mea, sau, nici atât, dar nici cu ştirea mea. Şi, ştiu foarte bine că erau şi discuţii separate, plecau, se întâlneau, puneau la cale o acţiune sau alta, pentru că ideea tactică, cu siguranţă, asta a fost: de a menţine presiunea, de a controla starea de spirit, de a inocula psihoza, înfricoşarea oamenilor, a populaţiei, până la exasperare. La lucrul ăsta s-a şi ajuns. În ultimă instanţă, bineînţeles [clarificări pot veni] şi din partea celor care au avut roluri politice atunci, mă refer la Iliescu şi Roman, ei mai sunt [în viaţă], poate pe undeva şi Voican Voiculescu, dar ceilalţi nu mai sunt prezenţi, aşa încât, cred că demersurile în direcţia aceasta, ar fi de făcut.

A.R.: *Ar fi interesant ca, în viitor, cândva să aducem în discuţie şi figura şi rolul lui Gelu Voican Voiculescu în evenimente, fiindu-i cunoscute şi antecedentele.*

Capitolul XXIII
Detenția militară

Detenția ilegală-izolatorul improvizat

Din după amiaza zilei de 31 decembrie 1989 și până la finele lunii martie 1990, generalul Iulian N. Vlad s-a aflat în regim de detenție ilegală - fără să se fi emis un mandat judiciar - într-o unitate militară, unde se improvizase un spațiu de arest, un izolator în regim de exterminare fizică și psihică, după cum va rezulta din relatările ce urmează.

A.R.: Așadar, am rămas datori cu continuarea unei istorisiri întrerupte la momentul arestării și îmbarcării dumneavoastră în transportorul blindat, care, unde v-a dus și pentru cât timp?

Cine v-a luat în primire și ce a urmat? Primul contact cu anchetatorii ne-ar interesa, cine au fost, cum s-au comportat?

Cât de temeinic erau pregătiți pentru a vă ancheta? Pe unii cred că i-ați recunoscut și pe unii chiar poate că le-ați girat promovarea în anumite funcții...

I.V.: Întrebarea este foarte interesantă...

A.R.: Și mai fac o precizare, n-am să uit, și reproduc aici admonestările pe care le-ați făcut colaboratorilor dumneavoastră care răspundeau de sectorul justiției, atrăgându-le atenția că acolo există multă putreziciune și multă corupție.

I.V.: Perfect adevărat, mi-am putut da seama cu adevărat, poate deductiv mai mult sau mai puțin la vremea aceea...

A.R.: Pentru că i-ați spus și lui Merce și i-ați repetat și lui Ureche, care avea legături mai profunde și mai trainice în acest mediu.

I.V.: Perfect adevărat, memoria nu te înșeală nici o clipă. Dar, cum să spun, dacă observațiile mele atunci se întemeiau pe oarecare fapte, cele mai multe, totuși, erau rezultatul unor conexiuni, unor legături între evenimente și puteam să-mi dau seama că acolo lucrurile se prezintă în felul în care le-am spus la timpul respectiv.

Cu adevărat le-am văzut și cu atât mai mult le-am trăit atunci când am fost pus în poziția de arestat, anchetat și condamnat. Nu mi-am închipuit, niciodată nu mi-am putut închipui că lucrurile din lumea justiției puteau fi și mai rele decât știam. Asta și pentru că, întotdeauna și printr-o parte a formației mele, ca absolvent al Facultății de Drept, fără să am veleități sau pretenții nici atât, m-am simțit mai apropiat cumva de procurori, pentru că ei au făcut și fac și astăzi o muncă destul de asemănătoare cu ceea ce, până la un punct, se făcea în sistemul nostru. Dar i-am considerat infinit mai buni pe judecători, am considerat întotdeauna că oamenii aceștia sunt mai riguros selecționați și faptul că au primit o asemenea titulatură, un asemenea titlu, denotă că oamenii aceștia s-au distins prin ceva. Inclusiv prin moralitate.

Mi-am dat seama că m-am înșelat profund. Până la urmă, dacă atunci credeam că în tagma avocaților rămân juriștii cei mai din urmă, cei mai slab pregătiți, și coruptibili într-o formă sau alta, cu o moralitate mai scăzută, până la urmă mi-am dat seama că avocații sunt, totuși, poate cei mai corecți, cei mai cinstiți. Vorbesc la modul foarte serios, pentru că, procurorii mi-au demonstrat că sunt cum nu se poate mai imorali, în înțelesul mare al termenului, în înțelesul superior al termenului. Oamenii care fac fără să clipească din ochi, din alb negru și invers. Iar judecătorii, care adesea dorm în fotolii, pronunță fără să știe de ce și pentru ce, sentințe și uneori sentințe grele. Dar aș propune ca subiectul acesta care este important și trebuie să facă obiectul discuției noastre, să îl lăsăm pentru întâlnirea noastră viitoare, pentru că ne-ar răpi ceva mai mult timp.

A.R.: Revenim la momentul imediat de după arestarea Dumneavoastră la Ministerul Apărării Naționale...

I.V.: Așa cum spuneam, în ziua de 31 decembrie 1989, în jurul orelor 14:30-15:00, s-a produs în biroul, în cabinetul ministrului apărării naționale, arestarea mea și a primilor mei subordonați, adjuncții mei plus șeful Direcției de

Contrainformații Militare. Mi se pare că am relatat modul cum s-a făcut, s-a consumat acest moment. După o staționare de aproximativ o oră, poate mai mult, în mașinile în care am fost îmbarcați, propriu zis în TAB-uri, eu am fost dus într-un TAB și cred că și ceilalți camarazi ai mei, cu care n-am discutat detaliul acesta, au fost transportați tot cu TAB-ul, la locul de deținere.

Am relatat că atunci când am fost scos din biroul ministrului, toată scena a fost trecută în revistă de generalul Militaru care mă convocase la întâlnire, dar el nu a fost prezent. Arestarea, așa cum am spus, s-a produs în prezența șefului statului major, generalul Vasile Ionel, care nu cu mult în urmă a plecat în lumea umbrelor, și a lui Gelu Voican Voiculescu, aflat atunci, în funcția de vice-prim-ministru al României, deci de locțiitor al lui Petre Roman în guvernul României. Arestarea propriu zisă a condus-o generalul-colonel Hortopan, fost, așa cum am menționat atunci, coleg al meu de promoție al gradului ultim pe care îl aveam și eu. Eram și eu în uniforma militară, ca și el. Am făcut mențiunea cum a procedat la perchiziționarea mea, nu e cazul să mai reiau.

Ei bine, după ce am staționat, n-am înțeles niciodată de ce, probabil că nu erau lucrurile finisate la locul de destinație, sau au dorit să aibă siguranța asigurată pe traseu, nu știu din care motiv, dar, am staționat mai bine de o oră, o oră și jumătate în curtea Ministerului Apărării. Aveam ceasul la mână încă, nu îmi fusese ridicat, acest lucru s-a întâmplat mai târziu, când am ajuns la închisoare. Deci am putut să urmăresc și după ceas cât timp am consumat acolo, apoi s-a pornit, am pornit. Eram singur în TAB-ul care m-a transportat, singur, bineînțeles înconjurat de patru sau cinci militari, câți încap în TAB, cu arma cu baionetă și cu cartuș pe țeavă. Mi s-a atras atenția de altfel că, dacă nu știu ce aș putea să fac, se va folosi arma.

Nu aveam de gând să îi pun la încercare pe copiii aceia care erau imberbi, să zic așa.

Am ajuns la destinație, de acum, pe înserat. Poate că și asta să fi fost, de fapt, intenția, să nu ne ducă pe lumina zilei, să nu putem să identificăm, să nu ne dăm seama de locul unde ne aflăm. În primul moment, nu mi-am dat seama unde ne debarcă. Am mers destul de mult. De altfel, din Drumul Taberei, unde e sediul Ministerului Apărării, până la locul unde era improvizată închisoarea sunt mulți kilometri. Închisoarea era la capătul străzii Olteniței, al căii Olteniței sau cum se numește ea, la o unitate de geniu, pe care cândva o vizitasem. N-am recunoscut-o, în primul moment, bineînțeles. Acolo am fost primiți de soldați înarmați, pe fiecare ne-au preluat câte doi-trei soldați și ne-au condus la camerele care ne erau destinate. Un fel de celule improvizate la demisolul clădirii. Ce fusese înainte acolo nu îmi dau seama, ele avuseseră destinația, probabil inițial, de a fi (...) locuite, pentru că aveau și grupuri sanitare. Nu puteau fi decât depozite, pentru nu știu cât timp vor fi fost utilizate astfel. Ei bine, în camera în care am intrat eu, în care am fost dus eu, am rămas singur, pe când în toate celelalte au intrat câte doi sau trei, sau au fost aduși ulterior câte doi-trei. Oricum, noi, cei din conducerea Departamentului Securității Statului am fost primii locatari ajunși acolo, locatari, bineînțeles, între ghilimele. În camera în care am intrat eu era un pat fără nimic altceva pe el decât șinele acelea pe care se așează salteaua.

Ulterior, uitându-mă atent, am observat că pătura fusese bătută în geam, dincolo de pătură fusese împinsă perna și, ulterior, peste săptămâni de zile când am ieșit afară, mi-am dat seama că toate acele camere de la subsol aveau geamurile date cu zeamă de ciment.. așa încât să nu se poată vedea nimic afară. Sigur că, și dacă rămâneau numai cu zeama aceea de ciment, tot nu îți dădeai seama

unde te afli. Chiar şi fără ea, dacă pătrundea un pic de lumină, tot nu puteai să afli unde te găseşti. Dar au găsit de cuviinţă să le închidă, cum spuneam, şi cu perne şi cu pătura bătută în cuie.

Lucrul acesta a fost groaznic. Pe de o parte, că am fost... se produce poate un anumit şoc, când nu mai ai lumină, nu mai vezi lumină naturală. În al doilea rând, şi cel mai grav, e că nu mai ai aer. N-am mai avut aer, aerisirea acestor încăperi, care au fost transformate, cum spuneam în celule, se făcea prin capetele culoarelor. Era un culoar şi, de o parte şi de alta, erau aceste camere, mă rog, un culoar destul de lung. Unul dintre culoare comunica cu scările care duceau afară, iar altul comunica cu nişte scări care, probabil, duceau în interior la etaj. Prin aceste culoare care erau deschise, mi-am dat seama când am fost scos de acolo şi dus la anchete sau la confruntări, venea aer, sau considerau că ne vine aer. Nu venea, din păcate, aer. Am avut momente când, vă mărturisesc, mă sufocam din lipsă de aer. A fost stresul cel mai puternic, nu atât stresul arestării care, orice ai vrea să spui, îl ai, eşti lipsit de libertate, nu poţi să te simţi bine în asemenea momente, dar nu mi-am pierdut cumpătul şi, cu atât mai puţin n-am făcut rabat la demnitate. Însă când simţi că nu mai poţi respira, când nu mai ai, mai târziu nici noţiunea timpului, pentru că toată vremea cât am stat acolo, în condiţiile acestea, aveam o singură masă pe zi, alcătuită dintr-un fel de supă, de ce o fi fost, Dumnezeu ştie, şi o bucată de pâine, care ni se strecura prin gratiile de la uşă, că uşile fuseseră scoase şi înlocuite cu gratii. Iar la aceste gratii erau postaţi militari, soldaţi cu arma automată, cu cartuş pe ţeavă, zi şi noapte. Iar tu în camera aia unde erai acolo, singur, lumina aprinsă. N-a fost în primele nopţi o problemă cu dormitul, deşi nu aveam pe ce să mă culc, cum spuneam, patul era numai cu şinele acelea, m-am întins pe el, m-am acoperit cu mantaua cu care venisem îmbrăcat

şi am pus capul pe caschetă, că nu aveam pernă. Mai târziu s-a înăsprit şi vremea, era deja ianuarie, au fost câteva zile mai friguroase, că acolo căldura nu a ajuns în subsolul, în demi-solul acela. Am suferit şi de frig, dar, repet, suferinţa cea mai mare şi stresul cel mai puternic a fost determinat de pierderea la un moment dat a noţiunii de timp. Sunt convins că şi pierderea noţiunii de spaţiu îţi creează spasme, îţi creează stres, dar absenţa noţiunii de timp este cumplită, când nu mai ştii dacă afară este zi, dacă este noapte, dacă e ziua cutare, sau dacă e ziua căutare, pentru că nu mai ai repere. Spuneam că masa care mi se aducea era alcătuită dintr-o supă chioară, ca să zic aşa, şi o bucată de pâine, şi se dădea la un anumit timp. Dacă ar fi fost un ceai, puteai să deduci că e dimineaţă, dacă ar fi fost nu ştiu care fel de mâncare acolo, oricum ar fi fost el, puteai să deduci că era un prânz, şi dacă eventual îţi mai dădea ceva seara, puteai să bănuieşti că e cină, şi deci oarecum puteai face legătura, dar aşa, dându-ţi o singură dată mâncarea ... Probabil că asta s-a vrut, la un moment dat.

Dar, oamenii aceştia de la armată, care fuseseră numiţi să ne păzească, să ne ţină închişi, care, bineînţeles, nu aveau nici un fel de pregătire în materie...nu ştiu de la ce unităţi fuseseră recrutaţi, bănuiesc că cei mai mulţi erau de la Direcţia de Informaţii a Armatei, am sentimentul că erau preocupaţi să născocească, să caute, să găsească fel de fel de metode care să ne şicaneze. Sigur, nu vreau să spun că am fost în vreun fel jignit personal, dimpotrivă. Ofiţerii cu care am venit acolo în contact, care au intrat în celulă să inspecteze, mă rog, cum mă prezint ş.a.m.d., au fost politicoşi, s-au comportat aşa cum le cerea statutul pe care îl aveau în acel moment, dar nu, nu m-au jignit în nici un fel. Aş păcătui dacă aş spune lucrul acesta, dar în acelaşi timp probabil aveau dispoziţie să nu comunice în nici un fel cu noi, să nu ne spună absolut nimic din ceea ce se întâmplă

afară – mi-am dat seama de asta. Ordinul acesta fusese dat ca linie şi militarilor, soldaţilor care zi şi noapte, cum spuneam, erau cu arma sprijinită de uşa, pe... îmi scapă acum termenul. Asta te făcea să deduci, să înţelegi că erau într-un anume fel orientate toate aceste lucruri.

Ancheta n-a început din prima zi. Prima zi, de fapt, era ziua de Anul Nou, iar noi am ajuns acolo în ajunul Anului Nou, în seara Anului Nou, prima noapte din an, petrecută în temniţă. Vă imaginaţi că a doua zi anchetatorii nu puteau să vină la serviciu fiind Anul Nou, în noaptea precedentă fuseseră în familie sau unde fuseseră şi în ziua de 1 ianuarie nu lucrau, dar din ziua de 2 şi, mai exact, din ziua de 3 ianuarie – că încă la început am ţinut socoteala acestor zile – au începută să treacă pe la noi.

Presupun că, mai întâi, ca să ne cunoască, să facem cunoştinţă. Nu ştiam care din ei va fi anchetatorul meu. Nici nu se prezentau cu numele, doar că e procuror. Nu ştiu de ce făceau lucrul acesta, de ce să nu-şi fi spus numele. Pe câţiva dintre ei i-am recunoscut, aşa cum a fost generalul..., adjunct al procurorului general care, nu de puţine ori a venit la mine când eram în funcţie şi mi-a prezentat sau a solicitat sprijin de un fel sau altul, şi cu care am conlucrat. De data aceasta, când a venit, nu am mai fost omul cunoscut, eram probabil infractorul, învinuitul, încă nepus sub învinuire. Probabil, aşa cum spuneam, a fost un fel de luare la cunoştinţă, un fel de prim contact pentru a ne sonda starea de spirit şi a ne studia felul de a fi, ca să-şi pregătească tacticile de acţiune.

Anchetatorii

În fine, peste alte una sau două zile, nu mai ţin minte când, a venit şi anchetatorul numit în cazul meu.

Acesta s-a prezentat într-adevăr, şi-a prezentat şi gradul, şi numele, locotenentul-colonel Nicolae Zaharia. Un

om care, la prima vedere şi în urma primelor discuţii, nu mi-a lăsat impresia unui om rău, a unui om pornit. Ba, dimpotrivă, am rămas cu impresia că este un om cu care se poate discuta, nu în sensul că, m-ar putea absolvi de nu ştiu ce învinuiri, de nu ştiu ce fapte pe care le-aş fi săvârşit. Nu m-am aşteptat niciodată, ar fi fost poate şi degradant pentru mine să cer mila şi îngăduinţa cuiva, dar, atunci când discuţi despre nişte lucruri de o asemenea gravitate care afectează libertatea unui om, trebuie să ai şi posibilitatea, să ţi se dea posibilitatea să te deschizi, să poţi comunica, să poţi avea în cel care îţi este interlocutor, chiar din poziţia de anchetator, o minimă încredere.

Pe măsură ce a început [şi s-a derulat] ancheta, a devenit un alt tip de om, adică un om închistat, probabil că i s-o fi dat şi linia în sensul acesta. Un om care nu vedea, ca să zic aşa, decât, probabil, ce i se ceruse să vadă, sau aşa era gândirea şi formaţia lui.

Posibil ca până atunci o fi anchetat soldaţi, subofiţeri, probabil că mai rar ofiţeri, şi cu atât mai puţin nişte oameni mai în vârstă şi cu o anumită experienţă de viaţă şi de muncă, aşa cum eram noi, cei de acolo.

Au fost, în decursul anchetei, şi momente pe care îmi este foarte greu să le mai ..., nu să mi le reamintesc, că de uitat nu o să le uit niciodată, ci să le reproduc. Pentru că a încercat în câteva rânduri să mă constrângă, să mă constrângă bineînţeles moral, ameninţându-mă în fel şi chip: că o să-mi putrezească oasele în puşcărie, că faptele de care sunt învinuit sunt de o asemenea gravitate, încât să nu-mi pun speranţe în nimic ş.a.m.d.

Bineînţeles, îl ascultam de cele mai multe ori în tăcere.

A.R.: Dar, nu Vi se adusese încă o învinuire, o acuzaţie concretă.

I.V.: Da, dar asta era, cum să zic, începutul propriu-zis, pregătirea, pentru că atunci când intram în fondul problemelor, al discuţiei şi trebuia să răspund, să consemneze în

procesul verbal de anchetă, răspunsurile mele, de cele mai multe ori încerca să le transcrie denaturat. Eu spuneam una şi el scria altceva şi, bineînţeles, îl avertizam că nu voi semna ceea ce scrie acolo, pentru că nu este adevărat ce consemnează şi că voi semna şi îmi asum răspunderea doar pentru ceea ce declar. Atunci s-a înfuriat şi, dacă la început, în primele accese de furie, s-a ridicat, a ieşit afară, sau nu ştiu pe unde s-a mai dus. A fost şi un moment când s-a repezit să mă ia de guler, de gulerul hainei. I-am luat cu calm mâinile, le-am dat jos, şi i-am spus că aşa ceva este cu totul inadmisibil să se întâmple, nu numai pentru că eu sunt în poziţia de anchetat, ci pentru că împotriva mea nu s-a pronunţat încă o sentinţă şi încă nu sunt condamnat, nu sunt încă degradat, sunt în uniformă... El era în civil de fiecare dată, sigur numai în civil a venit, dar îmi spusese gradul şi, bineînţeles, l-am tratat aşa cum era normal să-l tratez şi cu respectul pe care i-l datoram – el era procuror anchetator, eu eram anchetat. Dar, desigur, într-o asemenea situaţie, el lovindu-se de acest calm imperturbabil al meu, fiindcă, aşa cum spuneam, prinzându-i mâinile, dându-i-le deoparte şi spunându-i că aşa ceva este cu totul inadmisibil şi incalificabil, l-am văzut cum se înmoaie, cum se topeşte. Bineînţeles că în momentele când ajungea la nervozitate maximă, termina ancheta mai devreme, o întrerupea şi pleca. Revenea peste mai multe ore.

Deci, au fost asemenea metode de presiune, cum spuneam, morală. Şi cu promisiuni, şi cu vorbe dulci, dacă am ceva de transmis familiei, să am încredere, să-i transmit, să-i dau lui, ca să transmită mai departe.

Nu aveam ce să comunic familiei, ceva deosebit, singurul lucru pe care ei erau obligaţi să-l comunice familiei, dar nu l-au comunicat, era că sunt arestat. Familia nu a aflat decât foarte târziu, peste mai multe săptămâni, că eu sunt arestat. Nu unde sunt arestat, şi nu pentru ce sunt arestat.

Că sunt arestat, că sunt în viaţă, asta vroiau să ştie ai mei, dacă mai sunt în viaţă. Ceea ce nu au putut afla decât târziu, având în vedere că nu li s-a comunicat nimic.

Am omis să spun că acest anchetator a instrumentat dosarul cel mai important: dosarul meu cu învinuirea de complicitate la genocid, o învinuire foarte gravă, evident, e una din cele mai grave infracţiuni prevăzute şi pedepsite în codul penal al ţării.

Am mai avut, însă, parte de alţi doi anchetatori, pentru că am avut trei procese şi trei dosare şi trei rânduri de anchete, unul infinit mai rău decât cel despre care am vorbit mai înainte şi al treilea, un tânăr locotenent major, am şi numele pe aici, ca să nu greşesc.

Cel de-al doilea procuror a făcut cercetarea în dosarul în care n-am înţeles şi nu înţeleg în nici un fel de ce am fost introdus. Dacă în primul dosar de complicitate la genocid a fost o nebuloasă, am fost iniţial inclus în grupul membrilor Comitetului Politic Executiv şi toţi membrii Comitetului Politic Executiv au fost învinuiţi iniţial de aceeaşi infracţiune ...

A.R.: Autorul fiind cel împuşcat în 25 decembrie.

I.V.: Autorul considerându-se a fi cel împuşcat în 25 decembrie. Nici o legătură între faptele autorului şi învinuirile noastre, asta e o altă chestiune de discutat, dar nu intrăm în hăţişul acesta de...

Deci, eram inclus în acest lot şi aveam un anchetator. Anchetatorul meu nu era şi anchetatorul unui alt învinuit, membru al Comitetului Politic Executiv. În cazul membrilor Comitetului Politic Executiv erau destule situaţii când anchetatorul instrumenta două-trei dosare.

La mine a fost tot timpul unul şi acelaşi, şi numai pentru dosarul meu. L-am numit pe procurorul Zaharia.

În al doilea dosar, despre care spuneam că realmente nu i-am înţeles raţiunea, nu am înţeles de ce se referea la

ceea ce s-a întâmplat în ziua mitingului din capitală. Reprimarea care a avut loc, trimiterea la Jilava a unui număr de manifestanți, lipsirea de libertate, asta era infracțiunea propriu-zisă. Eu nu am avut chiar nici un rol în toată treaba asta. Eşti unul din cei care au ştiut şi ştiu foarte exact ce am făcut eu în ziua de 21 decembrie. În ziua de 21 decembrie când a avut loc mitingul, eu am fost în cea mai mare parte a zilei la minister.

A.R.: Eram împreună, la televizor.

I.V.: Eram împreună. Şi la momentul deschiderii, şi în momentele desfăşurării şi spargerii mitingului. Şi, mai ales, pe momentul spargerii mitingului şi ulterior am fost împreună la televizor, dar au mai fost şi alții.

A.R.: L-ați chemat pe Alexie, mi se pare, şi ...

I.V.: Exact, Alexie a fost prezent şi dacă nu mă înşel, nu ştiu dacă Stamatoiu, nu. Poate Bucurescu... Nu, Bucurescu era în misiune.

A.R.: Bucurescu era în misiune.

I.V.: El era şeful comandamentului.

A.R.: Nu, trei am fost, noi trei am fost…

I.V.: Noi am fost acolo, şi am rostit fără să fi premeditat în prealabil *„Ăsta este începutul sfârşitului!"*, asta a fost expresia pe care am folosit-o atunci…

A.R.: Exact, exact…

I.V.: Bun, de abia pe seară, în ziua de 21, la insistențe, după ce şi Postelnicu în câteva rânduri mi-a telefonat să mă prezint imediat.

A.R.: La fel, nu v-ați lăsat dus, ne-ați dat telefoanele nouă, am răspuns noi cât s-a putut, când nu s-a mai putut…

I.V.: Dar, la stăruințele generalului Milea, care mă ruga *„Tovarăşe Vlad, vă rog veniți, am nevoie de dumneavoastră…."*, am cedat, asta este realitatea, şi m-am dus. Sigur, ajuns acolo m-am întâlnit şi cu Postelnicu. Postelnicu m-a întrebat: *„Tovarăşe general, dar v-am chemat de atâtea ori, de ce nu ați venit, că întreba şi tovarăşul unde sunteți?" „Tovarăşe*

ministru, unde să fiu, eram la minister. La minister eram singurul din conducere prezent acolo. În țară sunt lucruri foarte grave care se produc, trebuia să avem cunoştință de ceea ce se întâmplă acolo, să vedem ce facem pentru ca să nu întărâtăm mai mult vâlcăitaia".

Milea îmi zice: *„Aveam nevoie neapărat să veniți, nu atât pentru ceea ce vă spuneam că trebuie instalate liniile de comunicații – că şi dădusem ordin „R"-ului, „T"-ului să rezolve problemele astea dar aveam nevoie ca să stăm, să vă întreb, aveam nevoie de cineva cu care să mă sfătuiesc".*

În fine, am ajuns acolo şi de acolo n-am mai putut pleca, chiar dacă am vrut în câteva rânduri, nu a mai fost cu putință să plec. Dar nu am fost la şedință cu Ceauşescu, atunci când, după spargerea mitingului, i-a convocat pe cei pe care i-a convocat, bineînțeles pe Milea şi Postelnicu, şi normal, a întrebat unde e Vlad şi Vlad nu era prezent. Şi s-a creat un nou comandament, în care Ceauşescu s-a pus în frunte, a spus că el va prelua conducerea comandamentului respectiv şi îi va ține locul Milea, deci Milea a fost numit ca locțiitor al comandantului, a fost inclus în comandament secretarul Comitetului Central, Curticeanu, şi, mi se pare, şeful de Stat Major al Gărzilor Patriotice. Evident, ministrul de interne şi şeful Departamentului Securității Statului.

A.R.: Da, şi-a mai făcut de lucru Vasile Bărbulescu pe acolo…

I.V.: Da. Ei, acest comandament, de la constituire, unde, repet, nu am fost prezent, nu a mai ținut nici o şedință, nu s-a mai întrunit niciodată. Deci, eu nu am fost prezent la crearea comandamentului şi n-am fost prezent la niciuna din activitățile pe care acest comandament le-a făcut, dacă le-a mai făcut. Dar, practic, eu nu ştiu să mai fi avut măcar vreo întrunire. Sigur, din ordinul dat de Comandantul Suprem, a început urmărirea celor din piață, care deja manifestau, unii au fost fugăriți pe Calea Victoriei, alții scoşi

pe Bulevardul Magheru. La Universitate s-a creat un grup şi ştii ce s-a întâmplat mai departe.

Milea a avut conducerea nemijlocită a operaţiunilor din Bucureşti, în orele şi în ziua care au urmat. Acesta este adevărul adevărat. Şi, bineînţeles, ministrul de interne a dispus şefului Miliţiei Capitalei şi Direcţiei a VI-a – de ce Direcţia a VI-a, niciodată nu am înţeles – că el personal a dat ordine acolo. Eu am bănuit la un moment dat că prin Bucurescu a dat această dispoziţie, dar nu a fost aşa, a dat ordin direct ca să se implice şi cei de la această direcţie. Probabil, în ideea că nu ştiau ce va urma, cercetări, verificări, anchete, ş.a.m.d., şi că, dacă nu mai încap cei reţinuţi în arestul Miliţiei Capitalei, şi în aresturile de la secţiile de miliţie din Bucureşti, să fie transportaţi la Jilava.

A.R.: Acuma dacă ne reamintim, pentru dispoziţiile formale existente, legale, când era vorba de măsura reţinerii, arestării, deci de trecere la acţiune era nevoie de ordinul ministrului de interne în ceea ce priveşte Direcţia a VI-a.

I.V.: Da, aşa este. A avut-o tot timpul în subordonare nemijlocită, foarte corect. Şi bineînţeles, s-au operat reţineri, s-au operat reţineri în masă şi s-au încercat şi nişte cercetări cu cei care au fost, unii reţinuţi la capitală, alţii reţinuţi la Jilava, în care sens au fost deplasaţi şi câţiva ofiţeri de la Direcţia a VI-a. Dar, aceste cercetări, aceste anchete nu au avut nici o finalitate. Cum spuneam, în mod nemijlocit, eu n-am avut nicio implicare în toată treaba asta.

A.R.: Îmi daţi voie să vă întrerup, şi să fac o precizare: aceste anchete au avut o foarte mare finalitate. Au legitimat revoluţia şi certificatele de revoluţionari. Dacă nu se făceau aceste reţineri, nu erau aceste anchete, nu aveam revoluţionarii, asociaţiile de revoluţionari şi nici revoluţia care să-i dea pe emanaţii…

I.V.: Eu cred că ai punctat lucrul cel mai esenţial.

A.R.: Deci, ce să ne mai… s-a născut ideea din întâmplare … nu ştiu dacă din întâmplare, dar să revedem lucrurile cu

judecarea lor obiectivă, dacă nu existau acele reţineri, nu aveam revoluţionari.

I.V.: Aşa s-au petrecut lucrurile.

A.R.: Şi, până la urmă, toţi cei care au trecut pe acolo şi-au luat calitatea de revoluţionar, actele şi drepturile în virtutea hârtiei de eliberare, că de încarcerare nu s-a întocmit, dar la eliberare s-a emis dovada.

I.V.: Şi au fost destui care nici măcar nu au trecut pe acolo, dar cu ajutorul unora din colegii, prietenii, camarazii pe care i-au luat miliţienii de pe stradă, şi cu ajutorul celor de la armată, că şi armata şi-a dat concursul în reţinerea acestor oameni, au obţinut, deci prin depoziţii de martori, certificate de revoluţionari.

A.R.: Oricum, la ieşire li s-a dat un bilet că au fost eliberaţi de acolo. Cu acest bilet şi-au…

I.V.: Cei care au fost acolo, într-adevăr, dar spuneam că şi alţii, care nici nu au trecut pe la Jilava, sau prin arestul miliţiei, au obţinut asemenea certificate. Aşa este.

Ai punctat, cum spuneam, un lucru foarte important.

Ei, prin urmare, eu, în cazul ăsta, efectiv nu am avut nici o implicare, pentru că n-am participat. Sigur, dacă o iau la modul general, eram în conducerea ministerului, eram şeful departamentului. Au fost şi ofiţeri din departament, cum spuneam, cei ce de la direcţia de anchete, care au avut nişte contribuţii la cercetarea preliminară a unora dintre cei reţinuţi, atunci sigur, o să-mi asum răspunderea pentru aceşti subordonaţi, dar, de aici şi până la a fi învinuit pentru ceea m-au învinuit în legătură cu evenimentele din ziua de 21 decembrie, era foarte mare distanţă.

Procurorul militar, maior Vasile Pantea

Anchetatorul care s-a ocupat de cazul meu, nu ştiu dacă a mai făcut cercetări şi în alte cazuri, a fost maiorul, pe atunci, Pantea Vasile. Un om literalmente rău. Nu mă refer la constituţia lui fizică, fiecare suntem înzestraţi aşa cum am

fost înzestrați de natură, sau, mă rog, grație părinților care ne-au dat viață, dar omul acesta era, și prin construcția lui fizică, și prin felul în care vorbea și se manifesta, un om cu defecte majore, să zic așa, cel puțin, ca să fiu foarte, foarte elegant.

De la prima întâlnire cu mine, când a venit și mi-a spus că mă cercetează în chestiunea cutare, m-a luat, cum se spune în termeni vulgari, tare. Gândind că mă va învinge de la prima rafală. Ei, sigur, n-a fost așa. I-am explicat că eu nu am dat nici o dispoziție, nu am nici o implicare în treabă, dar nu, nu am avut cu cine să discut, efectiv.

Am fost confruntat și cei cu care m-au confruntat, deși fuseseră pregătiți în prealabil de el, la confruntarea cu mine nu au rezistat. Unul din cei care, și țin să subliniez, a avut o poziție admirabilă, o poziție demnă, o poziție care definește un om adevărat și un ofițer adevărat, a fost colonelul Goran. El uneori mai spunea și lucruri mai în glumă, mai în serios, care, pentru cine nu îl cunoștea, puteau fi considerate..., știu eu, dar în realitate, cel puțin în această anchetă și în confruntarea cu mine, a avut o poziție corectă și demnă.

Și, ca urmare, se confirma ceea ce eu pe parcursul întregii anchete îi spusesem, că n-are temei, că nu mă poate învinui. În confruntarea cu colonelul Goran, el punea foarte multă bază, o considera un fel de regină a probelor. Eu din poziția pe care o aveam, de anchetat, de învinuit, m-am ridicat de pe scaun, m-am dus la Goran, i-am strâns mâna și l-am felicitat pentru modul demn de a se fi prezentat. Lucrul acesta l-a înfuriat la culme pe acest domn procuror, reproșându-mi, în termeni pe care nu vreau să-i reproduc, că, cine mă cred? Ce mai cred eu că sunt, de mi-am permis să fac acest gest? Bineînțeles, i-am răspuns calm că eu în poziția în care mă aflam atunci, eram într-o poziție egală cu a colonelului Goran, că și el era, de fapt, învinuit și consideram că e normal și moral să-i mulțumesc că a fost un om co-

rect și a prezentat lucrurile așa cum au fost în realitate.

Mi-am dat seama câtă micime, asta apropo la lipsa de moralitate de care vorbeam la începutul discuției, au arătat acești oameni în anchetă. Nu mai spun că ăsta, în decursul uneia din anchete când, tot așa, l-am contrazis și i-am demonstrat că nu are dreptate și că ceea ce-mi impută este neadevărat, s-a ridicat furios de la masă, era un pișpiric, să mă ia de ... și, cât pe-aci să mă lovească. Nu m-a lovit, dar era cât pe aici să mă lovească. Adică gesturi din astea... Atunci i-am și spus: *„Domnule, dumneavoastră până acuma ce ați anchetat, pe cine ați anchetat, cu cine ați lucrat? Cu hoți de buzunare, cu borfași, cu tâlhari care nu știu pe unde….*

A.R.: *Erau procurori militari.*

I.V.: Era procuror militar. *„Cum e posibil să vă comportați în felul acesta?* Bineînțeles, l-am făcut mic de tot, pentru că el însuși se făcuse mic prin comportamentul său. Deci ăsta a fost procurorul din cel de-al doilea dosar.

Cel de-al treilea dosar se referea la ridicarea lui Mazilu, la privarea de libertate a lui Mazilu și a membrilor familiei lui, a soției și copilului. Mai întâi, trebuie să fac precizarea că și aici am fost pus în fața unui fapt absolut împlinit. Eu în noaptea de 21 spre 22 decembrie eram la Comitetul Central. Deci, așa cum am spus, după ce am ajuns la Comitetul Central nu am mai putut pleca de acolo, nu m-am mai putut mișca. Dar, într-un birou, în care de obicei ofițerii de la Direcția a V-a se mai adunau și lucrau, mi-am făcut un fel de birou de lucru, un fel de mic comandament cu un ofițer sau doi de la Direcția a V-a care reținea ce ordine mai dădeam, reținea telefoanele care mă căutau ș.a.m.d., când plecam eu din încăperea respectivă, când eram chemat.

Și, în noaptea de 21 spre 22 decembrie, sigur, la domiciliul lui Mazilu se adunase lume, probabil incitată de el - că el a putut să-i mobilizeze - unii dintre ei cunoscându-l de la emisiunile postului de radio „Europa Liberă", „Vocea Americii". El ieșise în câteva rânduri, ieșise, fusese scos, în

câteva rânduri, în emisiuni ale acestor posturi. Au venit la el acasă, dar, bineînțeles, sunt convins că au fost unii chiar chemați de el, mobilizați de el, iar ăia la rândul lor au mai adunat câți au adunat și au început să manifesteze și să-l ceară pe Mazilu, să iasă în stradă, să plece cu ei, să facă, să dreagă. Acolo, la el acasă încă cu o săptămână în urmă, sau mai bine de o săptămână, fusese pus un post de filaj permanent. Și a semnalat cele ce se întâmplă acolo. Responsabilitatea pentru ceea ce reprezenta acest caz o avea adjunctul meu, generalul Stamatoiu, pentru că Mazilu aparținuse unității, Unității 0544, al cărei șef era acum generalul Stamatoiu. Și așa era normal să fie, ca responsabilitatea cazului respectiv să fie la generalul Stamatoiu, dar cazul ca atare era lucrat de Direcția a III-a de contraspionaj, pentru că erau legături externe și multe alte tipuri de legături care, în primul rând, interesau Centrul de Informații Externe. Când i-au raportat cele ce i-au raportat generalului Stamatoiu, nu știu, generalul Mortoiu, șeful Direcției de Contraspionaj, dar sigur i-au raportat că la poarta lui Mazilu, la casa lui Mazilu se întâmplă ceva, că e pericol să pătrundă oamenii, să îl scoată de acolo, ș.a.m.d., Stamatoiu a ordonat să se ia măsuri să fie ridicată toată familia. Unde să fie dusă? Păi unde să fie dusă? Să fie dusă la Teleorman, la Zimnicea. E adevărat că pentru Zimnicea se făcuse un plan, dar planul acela îl privea pe Brucan, pentru că existau informații, date, ș.a.m.d. că, într-o împrejurare sau alta, Brucan ar putea să creeze mari probleme, ceea ce de fapt s-a și întâmplat, a fost o confirmare cum nu se poate mai limpede a ceea ce a făcut Brucan. Și atunci, generalul Mortoiu cu colonelul Rădulescu care era locțiitor și care se ocupa nemijlocit de caz, împreună cu șeful serviciului care avea în responsabilitate cazul, colonelul Manea, un ofițer eminent, din toate punctele de vedere și un om cu o ținută morală impecabilă, au hotărât să aplice în cazul lui Mazilu, varianta

Brucan. N-am înțeles, Mortoiu n-a putut, e în pământ de ani de zile, a rămas pentru mine un camarad foarte apropiat, la care am ținut foarte mult, ca și pentru Rădulescu, fiindcă și el a dispărut din viață. Cu aceeași evlavie le evoc la amândoi memoria. Au fost niște oameni exemplari, care au dat tot ce au avut în muncă. Dar Mortoiu se pierdea foarte ușor. Era un om extrem de emotiv. I-a raportat lui Stamatoiu, cum normal trebuia să facă, dar el îmi era mie subordonat nemijlocit. După cum știi, câteva unități le-am păstrat în subordonare nemijlocită, chiar din poziția pe care o aveam de ministru secretar de stat, de șef al Departamentului, și acestea erau Direcția de Contraspionaj, Direcția a IV-a, U.M. 0110, 0195, unitatea lui Moț. Adică aveam spionajul și contraspionajul, cu toate ramurile, cu toate domeniile de activitate, pe toate le aveam în subordine nemijlocită.

Deci, în mod normal, Mortoiu trebuia să mă caute, să mă caute la telefon, să mă informeze despre caz și să-mi spună, să-mi propună, să-mi raporteze ce măsură ia, sau vrea să ia. Nu, inițial au vrut să-l ducă la arestul Direcției a VI-a, și colonelul Morariu, șeful Direcției a spus *„Eu nu pot să-l primesc în arest fără aprobarea generalului Vlad"*. Deci, și Morariu, indirect i-a făcut sugestia, prin asta, că trebuie să mă informeze. Din păcate, luat de val, de evenimente, nu mi-a spus nimic. După cum nici Morariu nu mi-a spus că i s-a solicitat să-l introducă în arest. Au luat măsura și l-au transportat, așa cum l-au transportat, la Alexandria, în ținută de casă, ca să nu spun altcumva, și pe soție, și pe copil. E un lucru care nu trebuia făcut. Sub nici o formă, nu trebuia făcut. Dar au făcut-o.

În dimineața zilei de 22, dimineața devreme, nu știu, pe la ora 5, sau pe la nu știu cât, i-am luat la telefon pe șefii unităților. Să văd ce au să-mi raporteze, ce noutăți sunt, ce probleme sunt. Și, deși vorbisem cu Mortoiu, el nici atunci nu mi-a spus nimic. Am luat unitățile în ordinea numerică,

să zic aşa. Şi am ajuns la Direcţia a VI-a, şi Morariu raportează: *„Tovarăşe general, nu ştiu dacă dumneavoastră vi s-a raportat că a fost reţinut Mazilu şi transportat la Teleorman?" „Cum? Când? În ce fel? Nu, nu mi s-a raportat nimic." „Cum nu vi s-a raportat, ei au vrut să-l depună la arestul Direcţiei de anchete şi eu am spus că nu-l pot primi fără aprobarea dumneavoastră."* Şi zic, *„Măi Morariule, să ştii că eu nu ştiu absolut nimic despre treaba asta". „Păi să ştiţi că este..."* în cutare loc. Şi atunci, l-am luat pe Mortoiu la telefon: *„Mortoiule ce s-a întâmplat cu Mazilu, ce aţi făcut? "„Tovarăşul general, ştiţi..."* mi-a povestit ce s-a întâmplat acasă, că a crezut că putea să iasă nu ştiu ce, i-a raportat generalului Stamatoiu, care a aprobat să fie dus la... *„Păi, bine mă, e posibil să nu spui o vorbă despre ce s-a întâmplat acolo? Nici dumneata, nici Stamatoiu?* Bine, el imediat a motivat *„ eu nu v-am raportat, sunt vinovat. Dar tovarăşul general Stamatoiu v-a raportat?"* Pe bună dreptate, şi Stamatoiu trebuia să-mi spună, era dator să-mi spună, nici el nu mi-a spus.

Şi atunci, i-am ordonat eu lui Mortoiu: *„imediat, iei măsuri, te priveşte cum rezolvi dar în două ore, două ore şi jumătate, să-i aduci în Bucureşti şi să-i depui acolo de unde i-ai luat"*. Şi într-adevăr, nu în două ore, două ore jumătate, mai mult, că a trebuit să meargă Rădulescu să-i cumpere un costum de haine lui Mazilu, să-l şi îmbrace, să-l aducă îmbrăcat de la Alexandria şi l-a adus acasă.

Mazilu, peste câteva ore, a venit unde eu eram deja, în comandament la Comitetul Central, bandajat la cap, mă rog, cu plasturii pe faţă, cum că, chipurile, a fost bătut, lovit, ceea ce a fost efectiv fals.

Generalul (de securitate) Aristotel Stamatoiu i-a dat colonelului (de securitate) Dumitru Mazilu paşaportul de disident persecutat de ... securitate

A.R.: Trebuie consemnat şi următorul fapt: După plecarea Dumneavoastră s-a convocat o teleconferinţă, asta după ora 18,

dacă nu mă înşel, că Dumneavoastră până în ora 18 aţi plecat, se făcuse noapte oricum, o teleconferinţă la care a venit şi generalul Stamatoiu. El i-a chemat acolo pe şefii de unităţi şi, după teleconferinţă, de unde şi până unde a tras concluzia că ar trebui imediat reţinute şi izolate persoanele cu potenţial periculos de agitaţie şi de scoatere a lumii în stradă. Şi a fost foarte insistent, chiar punând presiune pe Direcţia I-a, pe Direcţia a III-a, parcă şi pe U.M. 0110, să vină repede cu propuneri, în sensul respectiv. Deoarece, nu am vrut să fiu martor la momentul acela, mi-am făcut de treabă şi am ieşit din sala de consiliu.

După câteva minute, apare generalul Aurelian Mortoiu care, efectiv, s-a prăbuşit într-un fotoliu, zicându-mi: „Aurică, uite Aristică îmi cere să-l izolez pe Dumitru Mazilu..., o fi bine..., sau nu o fi bine..., tovarăşul general Vlad pe unde e, cum îi raportăm, ce facem?" L-a chemat Stamatoiu în sala de consiliu.

Colonelul Raţiu, a venit şi el foarte ferm: „Eu nu reţin pe nimeni!"

Generalul Neculicioiu spune că şi lui i-au fost solicitate propuneri de reţinere, că nu înţelege ce vrea generalul Stamatoiu, că nu are propuneri de reţinere.

Aşa s-au întâmplat lucrurile. A fost ideea dânsului şi dorea, în acelaşi timp, să nu fie doar Dumitru Mazilu reţinut. A fost un exces de zel, a fost... nu ştiu ce a fost, dar asta s-a întâmplat. Acesta este momentul adevărului.

I.V.: Până la urmă s-a făcut un caz din ceea ce nu trebuia să se facă, absolut inutil şi care ...

A.R.: I-a dat un paşaport de disident persecutat lui Dumitru Mazilu.

I.V.: A făcut ca să se demonstreze, să se poată dovedi că noi am făcut abuzuri, că noi am făcut ceea ce am făcut ...

Procurorul militar căpitan Marius Budu

I.V.: Ei, aşa stând lucrurile, eu am fost implicat cu cea mai mare răspundere în acest proces. Anchetatorul care a instrumentat acest caz era un căpitan procuror, pe nume

Budu Marius. Dacă era o altă vocală la numele de familie, poate exprima mai limpede felul de a fi şi caracterul mizerabil al acestui băiat tânăr. Nu mă aşteptam, fiind chiar un băieţaş frumos, aşa ca figură. Da, un tânar anchetator care a instrumentat cazul la comandă, şi după ... ştiu eu, a interpretat partiturile care i s-au pus în faţă. Eu am fost cel mai grav învinuit, ca urmare am primit şi pedeapsa cea mai mare. Şi, după mine, al doilea a fost colonelul Manea.

A.R.: Şeful Serviciului VIII, Asigurare contrainformativă a Ministerului Afacerilor Externe - din Direcţia de Contraspionaj.

I.V.: Generalul Mortoiu şi generalul Stamatoiu au primit pedepse cu suspendare şi, ca urmare, au fost scoşi din arest.

A.R.: Regia pare perfectă.

I.V.: Da, uite, asta e, poate au avut şi un avocat mai bun, poate şi altele, ştiu eu, ajutoare venite de pe alte linii. Dar asta este realitatea. N-am înţeles şi nu voi înţelege niciodată un asemenea mod de a fi fost rezolvat un dosar, dar, mă rog, nu mai fac nici un fel de comentariu.

Anchetatorul şef, un procuror militar torţionar al muncitorilor revoltaţi la Braşov în noiembrie 1987

A.R.: Domnule general, în relatările Dumneavoastră despre procurori şi judecătorul magistrat care a prezidat completele de judecată, în cele trei procese politice care V-au fost înscenate, nu l-am regăsit pe unul din aşa zişii anchetatorii ai evenimentelor din decembrie 1989, autor şi al unei pseudo-lucrări în care face o sumă de afirmaţii, nu numai discutabile şi controversate, dar şi contrare adevărului, suspecte chiar de foarte multă rea credinţă. Mă refer la procurorul Dan Ioan pe care, dacă nu mă înşel Dumneavoastră l-aţi cunoscut şi într-o situaţie concretă, într-o misiune pe teren.

Fiţi, vă rog, amabil şi readuceţi-vă aminte de acele momente, ca să ne dăm seama despre profilul acestui procuror.

I.V.: Nu îl omisesem pe procurorul Dan Ioan, acum general cu două stele, în rezervă. Când l-am cunoscut eu era

colonel şi sigur, colonel cu vechime şi în grad şi în activitatea de procuror militar. Acestui procuror trebuie să îi rezerv un loc mai special în discuţia noastră. Merită să i se acorde un loc aparte pentru că el este cel care a coordonat ancheta, cel puţin în cazul meu, în toate cele trei dosare, dar nu numai în cazul meu.

Nu ştiu exact care era funcţia pe care o îndeplinea în 1990, dar bănuiesc că a avut o funcţie mai mare, de conducere, decât cea pe care o deţinuse anterior. Cred că a fost un factor de natură să ne apese, să ne îngreuneze situaţia, să facă în aşa fel încât adevărul, de fapt, să nu fie pus în evidenţă atât cât ar fi trebuit, pentru că omul acesta, prin felul lui de a fi, era un tip construit astfel încât răutatea nu putea fi disimulată. Era cu neputinţă să poţi să ai un curs normal în anchetă, pentru că tot timpul, deşi propriu-zis nu mi-a luat declaraţii, el a fost cel care a supervizat declaraţiile date şi a îndrumat procurorii şi nu de puţine ori a asistat la unele dintre anchete. Atitudinea lui era de o manieră care să deturneze, să denatureze cursul lucrurilor, pentru ca faptele neapărat să fie puse pe direcţia pe care el o preconcepuse. Şi mi-am dat seama că, mai mult decât atât, omul acesta e de-o răutate greu de caracterizat în cuvinte. Lucrul acesta îl sesizasem cu doi-trei ani înainte, mai exact şi mai precis l-am cunoscut într-o misiune ce mi-a fost ordonată ad-hoc, în urma unei întâlniri pe care şeful statului a avut-o cu ministrul apărării naţionale, cu ministrul de interne, cu procurorul general şi cu mine. Toţi patru fuseserăm chemaţi după ce la graniţa cu Ungaria un cioban din zonă, cu câteva sute de oi şi cu toate atelajele aferente unei asemenea îndeletniciri a trecut, pur şi simplu, graniţa, ca şi când nu ar fi existat. Lucrul acesta s-a produs după ce, nu cu mult înainte, plecase din ţară fraudulos, prin trecerea ilegală a frontierei, Nadia Comăneci. În paranteză fie vorba, datorită marelui ei talent şi realizărilor sale, a primit din partea

statului român un sprijin pe care este greu să îl evaluăm acum, o mare susținere din toate punctele de vedere. Asta și pentru că devenise un anumit simbol. Și aceasta era realitatea, că erau două-trei nume care erau frecvent evocate atunci când mergeai în străinătate, și aminteai că vii din România. Era numele Ceaușescu, dar nu peiorativ, ci pentru că într-adevăr era cunoscut în lume, era numele Anei Aslan și mai era numele Nadiei Comăneci. Deci plecarea, în condițiile în care s-a făcut, a Nadiei Comăneci, a provocat nu numai supărare, indignare, dar și îngrijorare, în sensul că frontiera era foarte penetrabilă, cel puțin în zona respectivă. Și i s-a pus vârf acestei situații prin acea trecere a ciobanului cu turma de sute de oi, cu măgarii, cu căruțe și cu ce mai aveau, peste frontieră ca și cum acolo era un teren viran oarecare, chiar se făcea un anumit fel de glumă în legătură cu asta. Era evident că trecerea se făcuse cu complicitatea celor care păzeau frontiera și lucrul acesta s-a stabilit cu certitudine. Era vorba de comandantul formațiunii de grăniceri care trebuia, de fapt, să asigure paza frontierei în acea zonă și care fusese cumpărat destul de ieftin, cu produse de la stână și, după exemplul lui, și militarii s-au lăsat cumpărați.

Șeful statului, pe bună dreptate, a fost de-a dreptul revoltat. Într-o discuție pe care o avusese cu mine, cu ceva timp înainte, așa după încheierea raportului meu, o discuție oarecum mai liberă, mă întreabă: *„Spune-mi, la cei din jur,* se referea la țările din jurul nostru, *la granița cu noi, cui sunt subordonați grănicerii, ministerului de interne sau la apărare?*" și i-am spus, așa cum era cunoscută la acea vreme situația, că nici la bulgari, și nici la sovietici, grănicerii nu erau subordonații Ministerului Apărării, ci erau subordonați Ministerului de Interne, în structura căruia, ca și la noi, erau și organe de securitate. La sovietici, grănicerii erau subordonați KGB-ului.

A.R.: Era o direcție în KGB.

I.V.: Exact. Și cam aceeași era situația în toate țările socialiste și atunci zice: *„Uite, cred că va trebui să îi preluați voi."* *„Tovarășe președinte, nu cred că ar fi bine"*, am îndrăznit să îi spun acest lucru. Și am continuat: *„Poate nu ar fi bine ca să fie dată în responsabilitatea securității, paza frontierei. Nu din alte motive, ci pentru că sunt o sumă de probleme care se apropie mai mult de ceea ce poate să facă Ministerul de Interne. Trebuie neapărat să se aibă în vedere și pașapoartele. Direcția de pașaporte este o formațiune care este în foarte strânsă legătură cu paza frontierei și sunt și o seamă de alte lucruri pentru care, cu siguranță că Ministerul de Interne are facilități, ca să se ocupe mai bine.* Zice: *„Bine, o să vedem."*

Nu a luat decizia, dar ideea de a-i lua de la armată era deja încolțită, să zic așa, și numai de o împrejurare ca aceea era nevoie ca să declanșeze imediat hotărârea sau, mă rog, un anumit timp pentru gândire. Dar, cum spuneam, s-a întâmplat acest eveniment.

Analiza la șeful statului, că am spus că fuseserăm convocați, a fost foarte aspră și dură mai ales la adresa Ministerului Apărării. La adresa ministrului Milea au fost niște critici foarte dure, dar, bineînțeles că nu au scăpat de critici nici ceilalți inclusiv securitatea. Și pe bună dreptate, fiindcă în interiorul țării, sau până când se ajunge la fâșia de frontieră arată, sunt o sumă de alte organe care trebuie să știe ce se petrece în zona respectivă și să ia măsurile de prevenție necesare. Așa că șeful statului a ordonat atunci, pe loc: *„Nu vă mai duceți la minister, vă duceți direct la aeroport,* adresându-se lui Milea, Postelnicu și Popovici *„și vă duceți personal să cercetați ce s-a întâmplat acolo în zonă, la Arad."* *„Tu, mai rămâi"*, mi s-a spus mie.

Cei trei au plecat la aeroport așa cum li s-a ordonat. Eu am mai rămas, am mai prezentat câteva probleme și la un moment a spus: *„Du-te și tu cu ei, să te duci și tu, toți acolo să vedeți și să clarificați și să îmi raportați ce măsuri ați luat și ce trebuie făcut în continuare."* Am ieșit, am rugat să li se dea te-

lefon, ei deja ajunseseră la aeroport, cred că erau chiar în avion. Avionul îşi pornise motoarele şi li s-a spus să nu plece pentru că mai trebuie să vină cineva. Am ajuns şi eu, şi când am intrat în avion cei trei nu şi-au putut stăpâni mirarea, uimirea, că de ce am venit şi eu. Le-am spus că am primit şi eu ordin să mă deplasez cu dânşii în zonă. Mai târziu Milea mi-a mărturisit: *„Eu, vă spun ce am gândit, dar sigur că şi Postelnicu şi Popovici au gândit la fel, că dumneavoastră aţi fost trimis ca să vedeţi ce facem noi."*

A.R.: *Era în logica lor, aţi rămas ca să primiţi „misiunea specială"!*

I.V.: Şi am ajuns la Arad. Ne-am prezentat toţi, cum era tipicul, la primul secretar. Prim secretar era o femeie, cuminte, aşezată, era inginer ca profesie de bază, fusese anterior secretar pe probleme economice la alt judeţ. Era foarte speriată, săraca, atunci când a văzut formaţia aia de forţă. A crezut că cine ştie ce se întâmplă şi împreună cu ea am plecat la pichetul de grăniceri şi prin zonă, să vedem pe unde şi cum s-a produs evenimentul. Apoi, din aproape în aproape, am acţionat fiecare pe domeniul lui.

Eu i-am contactat pe ofiţerii noştri din zonă. Am chemat şeful securităţii, în sfârşit, am obţinut o sumă de date care erau de competenţa noastră şi pe care trebuia să le cunosc. M-am retras după aceea, fiind împreună şi cu şeful securităţii, la primăria din, nu mai ţin minte comuna, de care aparţinea ciobanul. Şi acolo începuse ancheta cu membrii familiei. Vreo două femei, una destul de în vârstă şi un bătrân. Ancheta o făcea procurorul-colonel Dan care fusese deja trimis în zonă, cu o zi sau două înainte, de către procurorul general, Popovici, aşa cel puţin mi-a spus Popovici. Ulterior am aflat, însă, că Dan mergea pe unde mergea, dar avea un punct de staţie obişnuit, indiferent că era nordul extrem sau estul ţării, făcea în aşa fel încât să ajungă până la urmă la Timişoara, pentru că avea acolo o doamnă şi alte nu ştiu ce prietene, de care nu se putea rupe. Îndrăgea locul

respectiv foarte mult. Atunci nu ştiam treaba asta, am aflat-o cerându-le explicaţii celor de la Timişoara iar ei, pe acest procuror, îl cunoşteau ca pe un cal breaz. Dar, când am văzut ce metode foloseşte în cercetare... păi, vă daţi seama, poate cei mai „intransigenţi" anchetatori de la noi de la miliţie sau din altă parte nu erau atât de „fermi" şi „drastici" cum era procurorul Dan. Aproape că era să îi bată în prezenţa mea şi a procurorului general Popovici, care era lângă mine. Şi atunci, cum nu am mai putut să suport, i-am spus lui Popovici că nu e cu putinţă să lăsăm să se întâmple lucrul ăsta în prezenţa lui şi în prezenţa mea. M-am ridicat şi i-am spus lui Dan să oprească ancheta, să trimită omul să ia o gură de aer ca să îşi revină, iar el să vină cu mine. Este adevărat că i-am spus dur ce i-am spus. Că aşa ceva, un procuror nu poate să facă, este cu totul nepermis, nu unui procuror, ci oricărui anchetator. Şi i-am mai spus că dacă pe un ofiţer din subordinea mea l-aş fi surprins că procedează la anchetă aşa cum l-am văzut pe el, pe loc l-aş fi trecut în rezervă. L-am făcut să se înmoaie, încât părea că pur şi simplu se topeşte pe picioare, aceasta este realitatea.

Ei bine, nu m-a uitat şi revenind, fiind în libertate acum, la metodele pe care le-a folosit întotdeauna în cercetarea mea - deşi, cum spuneam, nu în mod direct m-a anchetat, dar a asistat în câteva rânduri la ancheta mea - aproape că îi venea să sară de pe scaun şi să mă ia de gât, pentru că, bineînţeles, eu încercam să explic, să lămuresc nişte lucruri aşa cum fuseră ele în realitate, nu aşa cum voiau ei neaparat să le interpreteze.

Deci, acesta a fost Ioan Dan. Nu mă mir că a scris nişte inepţii, nişte lucruri absolut imaginare, nu mă mir că el fiind la Timişoara, a fost singurul care probabil a văzut că securitatea şi nu armata a tras, când de fapt chiar comandanţi ai armatei de acolo sau cei care s-au aflat în misiuni acolo din partea Ministerului Apărării Naţionale, au recunoscut că

armata a primit ordin să tragă şi a tras. Este incalificabil ceea ce a putut face acest om şi nu mă miră tot ceea ce a contrasemnat el, pentru că până la urmă, rechizitoriile le-au susținut anchetatorii, dar el le-a contrasemnat.

Nu l-am mai întâlnit niciodată față în față, sigur au trecut de atunci zeci de ani şi fizionomia i s-a modificat. Nu era urât construit, dar în realitate, pe fond, era un om groaznic de urât, un om din care mustea ura şi răutatea. Am aflat că mai târziu tot el fusese trimis şi în cazul evenimentelor de la Braşov, iar acolo s-a purtat la fel cu cei care fuseseră reținuți, deci era un mod de lucru curent folosit. Acum se îndeletniceşte cu avocatura, foarte bine, sigur are suficiente cunoştințe juridice, dar un avocat care se respectă nu admite, pentru prestigiul lui, să devină apărătorul unora care au săvârşit fapte absolut inadmisibile. Şi am mai aflat că tot pe la Timişoara are mulți clienți dintre cei care au pus la pământ bunuri adunate cu trudă de națiunea aceasta în decursul unor decenii, care au intrat în posesia unor pungaşi.

A.R.: Mafia retrocedărilor şi cartierele țigăneşti din Timişoara. Bunuri de patrimoniu, arhitectură deosebită.

I.V.: Aceasta este din păcate imaginea omului şi procurorului Dan Gheorghe, revin, Ioan.

A.R.: V-ați gândit la răposatul Dan Gheorghe, fie-i țărâna uşoară, involuntar, subconştientul ne-a dus înspre prietenul nostru generalul Dan Gheorghe.

I.V.: Într-un alt compartiment al sufletului meu.

A.R.: Voi reveni asupra unor episoade cu generalul Dan Gheorghe.

Judecătorul, Generalul magistrat Adrian Nițoiu interpretul unei partituri. Şi-a cerut iertare şi i-a făcut cadou victimei stiloul cu care i-a semnat trei sentințe de condamnare cumulată la 24 de ani şi şase luni de închisoare

I.V.: Deci, aceştia au fost cei trei principali anchetatori. Toate procesele, cele trei procese, nu au avut acelaşi complet de judecată, că trebuiau să fie trei magistrați, dar au avut un singur președinte de complet. Acela a fost generalul Adrian Nițoiu. Nu ştiu...

A.R.: General, a fost avansat ca să vă poată judeca.

I.V.: Foarte corect şi foarte exact. Se pare că inițial fusese locotenent-colonel, a fost făcut colonel şi apoi când s-a pus problema judecării şi el a fost desemnat să judece lotul Comitetului Politic Executiv, [cunoscut şi ca „Procesul celor 24"], fiind şi un general în lotul respectiv, programat fiind sigur şi procesul meu, după ce am fost scos din „lotul C.P.Ex." [a fost avansat general]. Scoaterea mea din „lotul C.P.Ex." s-a făcut la cererea avocatului unuia din învinuiți, probabil gândea el, şi în sensul ăsta i-a influențat şi pe unii din membrii C.P.Ex., că ar fi util ca eu să nu apar în lotul lor. Probabil a considerat că eu voi trage în jos procesul, şi va fi şi mai grav pentru ei, dacă eu sunt judecat în acelaşi lot. Mie mi-au făcut de fapt un serviciu, nu pentru că au fost mai uşoare pedepsele mele decât ale celor mai mulți membri ai C.P.Ex., care au primit sub nivelul pedepselor pe care le-am primit eu. În total am primit aproape 25 de ani de închisoare, în cele trei procese, iar în procesul cel mare, de complicitate la genocid, au fost 14 ani de închisoare pronunțați, pedeapsă pe care în procesul C.P.Ex.-ului a mai primit-o doar Ioan Totu. Ioan Totu nu a mai avut puterea să înfrunte şi s-a spânzurat, şi-a luat zilele. Dar, spuneam deci că am avut un singur judecător, sigur, cu ajutoare, cu magistrați la celelalte trei procese, aproximativ aceiaşi, nu ştiu dacă a mai intervenit unul sau altul în plus. Omul de

care a depins sau prin care s-a manevrat totul, a fost generalul maior magistrat, Adrian Nițoiu. Cel pentru care, cu câțiva ani înainte, fiind implicat într-un proces cu un scriitor dobrogean, am făcut ceva ce am făcut de altfel și pentru alții. Poate ar fi bine dacă am găsi să împrospătăm datele, îmi aduc aminte că ...

A.R.: Crișan îl chema.

I.V.: Nu, dar zic ca să concretizăm mai bine, îmi aduc doar aminte că am venit în sprijinul tovarășului Nițoiu, maior era atunci... Drept pentru care, din poziția de arestat și condamnat, a fost rechemat în activitate și reîncadrat în Ministerul Apărării Naționale, în Direcția Juridică. Nu știu dacă a știut vreodată despre lucrul acesta, iar eu nu am vrut niciodată să-i amintesc, în nicio împrejurare, dar acum o spun ca să rămână, așa, pentru istorie.

Mi-a dat pedepse aspre, mi-a dat pedepse severe, însă mi-am dat seama, la un anumit moment, că omul acesta gândea oarecum altceva decât se exprima. Sau avea alte convingeri decât a putut să demonstreze prin hotărârile judecătorești pe care le-a semnat.

Erau două, au fost două momente care mi-au demonstrat și care, de altfel în final m-au și convins, că avea totuși îndoieli în legătură cu ceea ce a făcut. Unul a fost înaintea pronunțării Înaltei Curți de Justiție în legătură cu pedeapsa cea mai gravă. Era recursul la pedeapsa cea mai gravă. Și când m-a întâlnit într-o sălită, într-un birou, eu fusesem adus sub escortă, bineînțeles, așa ca să mai văd dosarul, el a intrat intempestiv acolo, i-a cerut subofițerului care mă escorta să iasă din încăpere și abia imperceptibil spune: *„Domnule general, se va rezolva totul, totul va fi bine, o să vi se scadă substanțial pedeapsa și poate chiar veți fi eliberat".*

Nu l-am crezut, mărturisesc că nu l-am crezut, dar m-a surprins faptul ăsta. El îmi dăduse o condamnare atât de mare, de gravă, de grea, și tot el îmi spunea, așa în surdină,

numai între noi doi în acea cameră de la tribunal, ceea ce am spus.

În fine, au trecut anii pe care i-am petrecut în pușcărie și ca urmare a unei hotărâri judecătorești, am fost eliberat și datorită bunei comportări pe care am dovedit-o în anii de închisoare și datorită vârstei. Împlinisem deja, de vreo doi ani, 60 de ani, și nu mai știu ce alte considerente au fost luate în...

A.R.: Executarea unui sfert din sentința cea mai aspră, de 16 ani.

I.V.: Exact. Și s-a hotărât eliberarea. Nu am apelat la nici un fel de grații, și nu am făcut nici un fel de memorii sau intervenții pe lângă cineva, pentru că nu aș fi avut pe lângă cine să fac așa ceva. Cei care m-au trimis la închisoare ar fi fost cei care ar fi trebuit să fie apelați, să le cer îndurare și bunăvoință, ori așa ceva nu aș fi putut să fac niciodată.

Și după ce am ieșit din închisoare, am fost eliberat exact în ziua de 31 decembrie 1993, primul gând pe care l-am avut, după ce i-am văzut pe ai mei acasă, a fost să mă duc să-mi revăd mama.

După patru ani, în casa părintească, generalul Vlad își regăsește mama care nu-și mai recunoștea fiul

Și, într-adevăr, pe 4 ianuarie 1994, am plecat cu soția și cu băiatul, el era la volan, să-mi văd mama. M-a cutremurat, dragă Aurel, ai o mamă, o cunosc bine, te cunosc bine pe tine și cred că ai fi trăit aceleași sentimente. E cumplit să te întâlnești cu mama, și mama să nu te mai recunoască. Mama suferise niște atacuri grave Alzheimer și își pierduse foarte mult din memorie. Când m-a văzut m-a confundat cu tatăl meu care murise de 10 ani. Și zice: *„Ai venit acasă Nicolae?"* Asta a fost întrebarea pe care a pus-o. Adică ai venit din morți cumva, nu știu dacă e bine spus, sau fiind plecat cu vreo treabă undeva. *„Ai venit acasă, Nicolae"*. De

abia după o discuție de câteva minute, și-a dat seama că eu sunt, fiul. Și am adus-o acasă. Am adus-o la București. În ideea să mai fac ce se poate face ca să îi mai lungesc viața. M-am zbătut, am apelat, mi-au venit în sprijin, mai ales niște oameni, medici, că între medici sunt unii oameni cu adevărat..., au văzut-o, dar speranțe nu mi-au mai dat. Și, în ziua de 4 februarie, deci exact după o lună, mama mea a murit în brațele soției mele. Ținând-o în brațe.

Unii prieteni și camarazi mi-au venit în sprijin pentru că eu, sigur, patru ani nu mai avusesem salariu, soldă, pensia soției era o pensie minoră și într-adevăr nu aveam cu ce să o înmormântez, m-au ajutat cu sicriul, m-au ajutat cu multe alte lucruri. Și foarte curios, mai târziu am aflat că unul din cei care a contribuit cu o sumă importantă la aceste cheltuieli, la acest ajutor, a fost generalul magistrat Nițoiu.

La aproximativ o săptămână, două, după înmormântarea mamei, am primit un telefon de la un prieten bun și vechi. Deși mult mai tânăr decât mine, întotdeauna l-am avut foarte aproape și l-am prețuit foarte mult pentru multele și valoroasele lui calități. Acesta era Florea Voinea, fost secretar al Comitetului Central al U.T.C.-ului, cu problemele muncitorești. Un tânăr care prin puterile lui s-a ridicat foarte sus și a făcut o carieră politică remarcabilă. Și îmi spune că a primit telefon sau că s-a văzut cu generalul Nițoiu și l-a rugat stăruitor să-i mijlocească o întâlnire. Vroia să se întâlnească cu mine. Bineînțeles că am acceptat. A organizat el întâlnirea, nu știu... m-am văzut cu Nițoiu, nu a fost o întâlnire de durată această, dar a fost foarte cald, ca să zic așa, și m-a rugat, m-a rugat să fac efortul pe care îl considera mare, dar pe care crede, în același timp că îl pot face, să îl iert, pentru că a greșit. M-a surprins, spun drept, știindu-i felul de a fi, din atâtea procese pe care le-am avut, și orele multe pe care le-am petrecut. Bineînțeles că i-am dat un răspuns afirmativ, pentru că trecuseră deja luni. Iar în

ajunul Crăciunului în care urma să se producă scena, pe care atât de frumos, de sintetic, foarte riguros și exact ai reprodus-o în studiul introductiv la cartea domnului deputat Stan, a venit la mine în casă. Am avut o discuție frumoasă, le-a adus copiilor niște jucării, niște dulciuri, iar mie mi-a dat un pix, un pix, foarte interesant, zicând: *„Cu acest pix am semnat hotărârile prin care v-am trimis în închisoare"*. Îl păstrez, bineînțeles.

În primăvară, deci peste câteva luni, a rămas să ne mai vedem. În primăvara care urma, am primit telefon că mă roagă stăruitor să-i fac o vizită acasă. Stătea pe undeva pe magistrala asta nouă, bulevardul... care comunică cu Casa Poporului, Bulevardul Unirii, niște apartamente foarte interesante, cu două nivele, nu văzusem până atunci așa ceva. Și m-am dus. M-a surprins că era lume multă, de fapt erau rudele, care veniseră să-și ia rămas bun de la el, căci se pregătea să plece în Germania, la Hamburg, la o clinică. Și ținea să mă vadă, și anterior într-o anumită împrejurare, m-a rugat că dorește să se întâlnească și cu soția și să o asigur și pe soția dânsului, și pe fiica lui, că l-am iertat pentru nedreptatea care mi-a făcut-o. Și într-adevăr, în împrejurarea aceasta, în momentul acesta foarte tensionat, dat de situația că se pregătea să plece la o clinică în Germania, moment cu deosebită încărcătură emoțională, s-a consumat această revedere. Oricum, am ieșit împreună din casă, el a urcat în mașina către aeroport, eu am luat autobuzul de la prima stație. El a plecat însă pe drumul fără întoarcere, pentru că de la Hamburg nu a mai venit viu, a venit în sicriu. Dar, repet, atât de frământat, atât de preocupat, atât de dornic a fost să fie iertat pentru greșeala pe care a făcut-o. Iulică Voinea, în discuțiile pe care le-a avut cu el, mi-a și detaliat mai apoi de ce a fost nevoit să facă această nedreptate. Că i s-a cerut anume, cine i-a cerut să facă ș.a.m.d. Deci, mi-a dat și toate detaliile, iar întâm-

plarea a făcut ca lucrurile acestea să fie pronunțate și în prezența a unei a treia persoane, deci nu numai eu fiind de față.

Deci aceștia sunt oamenii care ne-au hotărât soarta.

A.R.: Silviu Brucan și Vasile Ionel au fost cei care au tras sforile în această manipulare?

I.V.: Vasile Ionel a fost și el un executant orb, Vasile Ionel, și el, cu ani de zile înainte de a muri a ținut să mă întâlnească, să-mi zică, să-mi spună, că pe vremea când Silviu Brucan a fost capul tuturor răutăților, el, Vasile Ionel, doar s-a conformat unor dispoziții care au venit, cel puțin, din două direcții. Una mai apropiată, și alta de la distanță.

A.R.: După ce ați revenit în libertate, viața Vi i-a mai scos în cale pe vreunul din anchetatorii dumneavoastră?

I.V.: Cu niciunul nu m-am mai întâlnit.

A.R.: Nici pe Gheorghe Diaconescu?

I.V.: Pe Diaconescu da, dar el nu m-a anchetat. El a venit în două rânduri la mine la închisoare, o dată să-mi spună că din fișetul meu s-au scos niște documente și mi-a cerut lămuriri în legătură cu niște fișe pe care le pregătisem noi la cererea [Biroului Comisiei de Cadre a C.C. al P.C.R.] ministrului pentru că trebuiau duse la C.P.Ex. sau la Secretariatul C.C., pentru promovarea într-o funcție de adjunct al procurorului general. Și era și fișa lui printre documente și, plin de curiozitate, a ținut să afle din sursă directă ce era cu referatul acela, pentru ce era făcut. Iar eu fiind unde eram, puteam fi ușor de găsit și bineînțeles, zăvorul a putut să se deschidă cu ușurință.

A.R.: Dacă vă mai amintiți, acolo erau și...

I.V.: Și a doua oară a venit să-mi spună că el a făcut demersuri pentru schimbarea încadrării noastre. Se pare că a avut un merit în privința asta, nu știu dacă e adevărat. De la el nu am putut afla, nu știu dacă pot afla din altă parte, dar se pare că el sau altcineva a avut ideea să meargă în America și să vadă, să stabilească dacă învinuirea de

genocid din procesul nostru este reală sau nu este reală, și ca urmare a documentării făcute, s-a schimbat încadrarea. Nu am mai rămas învinuiți pentru genocid. Ceaușescu a fost învinuit pentru omor sau așa ceva, iar noi, cei care (...), pentru complicitate.

A.R.: Lista acelor documente a fost publicată în presa vremii, și erau acolo și un număr de fișe ale unor ziariști, dintre care două nu au fost menționate în presă, funcționând un anumit tip de cenzură, și cine cunoștea condiția celor doi ziariști a confirmat că erau agenți activi pe poziția unui serviciu și ca atare fișele lor nu au fost găsite în fișetul Dumneavoastră, deși ele au fost acolo, eu le știu.

I.V.: Le putem deconspira? Hai să-i deconspirăm acum.

A.R.: Cred că unul a fost Chilie și celălalt, efectiv nu-mi aduc aminte, dar trebuie să fac un efort...

I.V. Bine, noi țineam fișele acelea pentru studiu, pentru a-i utiliza în diferite contexte.

A.R.: Așa este, aveau potențial în acțiuni de influență, asta a fost. Dar, cine a avut interesul de a publica acel document, a recurs la un ziar, unul cu existență efemeră, condus de Sorin Roșca Stănescu. Cel care a semnat prezentarea documentelor este un ziarist despre care s-au scurs informații din documente oficiale, că era în trena unui serviciu secret străin. Documentul a circulat în presa virtuală, dar veridicitatea informațiilor nu a fost garantată decât de antetul documentului.

I.V.: Dar cine a dispus deschiderea fișetului?

A.R.: Da, sigur, imediat a venit, din ordinul generalului Militaru, a venit generalul Ilie Constantinescu cu trei ofițeri (colonelul Sbierea, colonelul Iulian Popa și căpitanul Valeriu Gălușcă).

I.V.: El era locțiitor al Șefului Marelui Stat Major?

A.R.: Nu. Era șeful Comisiei pentru Regulamente, fusese secretarul tehnic al Consiliului Apărării. Dar generalul Ilie Constantinescu mi-a mărturisit că și în perioada anilor 1945-1948 a făcut aceeași treabă de reformare și repunere pe roți a siste-

mului informativ şi că el nu mai poate să scape de povara asta.

I.V.: Probabil a murit, nu mai trăieşte.

A.R.: Nu mai ştiu, au trecut ani buni după evenimente, el a fost un om care voia să pară de bună credinţă, dar fusese recrutat de ruşi, pe la 16 ani, în şcoala militară. Înainte de anul 1940.

I.V.: Într-adevăr ducea o povară grea.

A.R.: I s-a spus că nu o să scape de povară nici după ce moare, că numele lui şi parte de biografie vor fi acoperire pentru alţii.

I.V.: Militaru a urmărit cazul, a cerut să se mai întreprindă ceva?

A.R.: Militaru, personal, cred că mai puţin. Vasile Ionel cel mai mult, Logofătu, bineînţeles, în convocarea şi pregătirea judecătorilor, care s-a făcut chiar în biroul Dumneavoastră, Ilie Constantinescu fiind regizorul...

I.V.: I-a chemat pe procurori şi judecători acolo?

A.R.: Da, procurorii şi judecătorii chemaţi pentru instruire, sigur că da. Începând de la procesul celor patru (Emil Bobu, Manea Mănescu, Ion Dincă şi Tudor Postelnicu). Spuneau: „Îi ducem în zeghe, aşa (...), tunşi numărul zero".

Procurorul Cosma venise cu un ciomag acolo, „corpul delict" cu care urma să impresioneze completul. S-au făcut lucrurile astea, inclusiv cu martorii din unităţile Ministerului Apărării Naţionale, dintre care îl reţin pe Amăriucăi, din Regimentul mecanizat, care a fost comandant de dispozitiv, în zona Hotelului Intercontinental. Acesta şi-a negociat gradele, şi-a negociat funcţiile, îl avansaseră locotenent-colonel, voia colonel, voia să fie comandant de regiment, deci lucrurile se discutau ca între bandiţi. Acolo era în joc soarta, viaţa şi libertatea unor oameni, dar nu de justiţie se punea problema, ci se punea problema deplasării responsabilităţii înspre Ministrul de Interne şi, mai cu seamă, la Departamentul Securităţii Statului, deplasare a responsabilităţii pe care au făcut-o şi într-o manieră perversă, fiindcă majoritatea şefilor structurilor teritoriale de informaţii, care erau pe organigrama fostelor securităţi judeţene, au fost dintre ofiţerii

Armatei, care erau pătaţi de sângele oamenilor nevinovaţi. Să îi pui pe ăştia să conducă nişte structuri de informaţii, şi subordonaţii ştiau bine cine au fost, ce au făcut, că, pe unii nici nu i-au mutat de la Sibiu la Cluj, sau de la Cluj la Sibiu, au rămas pe loc sau dacă erau pe aceeaşi regiune militară se ştiau între ei, asta a trenat greu în mentalul colectiv, în sentimentele opiniei publice faţă de structură, ca atare.

Dar, de reţinut este că generalul procuror Gheorghe Diaconescu a ţinut două sau trei şedinţe cu şefii structurilor centrale, în care a implorat să se caute capete de acuzare, că, spunea: „Îi am legaţi acolo şi nu am de unde să-i apuc, nu am cu ce să-i acuz." Şi, sigur, s-au comis tot felul de invenţii, de scenarii, sigur, cel mai prolific fiind omologul lui de nume, Gheorghe Diaconescu, de la Direcţia a III-a Contraspionaj.

I.V.: Un om de nimic.

A.R.: Procurorul Gheorghe Diaconescu, el a avut mandat, cu el a stat de vorbă personal Ion Iliescu în ceea ce priveşte cazul Dumneavoastră, fiindu-i promisă funcţia de director al noului serviciului de informaţii. Într-adevăr au fost trei propuneri introduse la semnat, Mihai Montanu, Gheorghe Diaconescu şi Virgil Măgureanu, ultimul pe listă, fără voia....

I.V.: Supremului ales...

A.R.: A devenit director prin substituirea unei file a decretului semnat de Iliescu. Faptul mi-a fost relatat de către două surse, una fiind chiar autorul substituirii. Pus în faţa faptului împlinit, Iliescu cred că a avut şi o discuţie interesantă, că nu se putea să nu ceară o explicaţie după ce a realizat uzurparea funcţiei.

Măgureanu, fiindcă nu prea l-a mai luat nimeni în seamă, el şi-a uzurpat calităţile. Şi-a ales o cameră în Palatul Marii Adunări Naţionale, unde s-a instalat Consiliul Provizoriu de Unitate Naţională şi staff-ul lui Iliescu şi unde, „Don Profesor", hop şi el acolo, unde a ocupat un birou cu secretariat şi chema diverşi, îşi construia obiectul muncii.

I.V.: Deci, dacă voi nu mă vreţi, eu vă vreau.

A.R.: Bineînțeles, cam așa a fost istorioara, și, în contextul acesta, și-a atras un grup de voluntari de bună credință din securitate, într-un spațiu pus la dispoziție de căpitanul Lupoi la Ministerul Turismului. Acolo s-au făcut că lucrează la... la ceva. Sigur, și, după modul în care cei de la Ministerul Apărării Naționale concepuseră restructurarea serviciului de informații, venirea lui cu echipa, care a fost totuși benefică, pentru că știa mergeau în cu totul altă direcție, adică tot de distrugere, într-un alt registru... Dar lucrurile, încă, mai trebuie cercetate...

I.V.: Doar două mici note de subsol, să zic așa, prin care vreau să menționez că lumea, din păcate, pe lângă caractere admirabile, are și atâția oameni perverși. M-am întâlnit în stradă cu doi din cei care au avut un rol mai mare sau mai mic. În arestarea, cercetarea, în ancheta ș.a.m.d., sau în moștenirea mea, între ghilimele, primul a fost Hortopan.

L-am întâlnit pe bulevardul Aviatorilor, nu știu ce căutam eu acolo, eram (...), și el venea din sens invers, și când m-a văzut, m-a văzut de la distanță, a țipat și cu brațele ridicate, ca și când și-ar fi întâlnit un prieten din copilărie, a venit spre mine să mă îmbrățișeze. M-am oprit, bineînțeles, nu i-am întins mâna și i-am spus că îmi e silă. Și am plecat mai departe și l-am lăsat acolo. Parcă, nu știu, pe urmă mi-a părut rău. Că ar fi trebuit să nu fac așa, ci să am răbdarea să îl ascult să vedem ce îmi spune. Cum se justifică, el care...

A.R.: Știu că într-o vreme, când era Șeful Marelui Stat Major... aveați raporturi bune, de respect...

I.V.: El a pus în aplicare ordinul de arestare. Eu nu îi fac învinuire sub nici o formă pentru asta, pentru că era militar, putea primi acest ordin și trebuia să îl execute, dar nu cu zelul cu care l-a executat! Una este să execuți ordinul, nu ai încotro, poți să te recuzi, poți să spui, nu pot executa acest ordin, suport consecințe, dar nu pot executa asta, în cazul în care ai substanță, ai demnitate, ai onoare, ai morală. Dar, mă rog, poți să și execuți ordinul, dar să îl execuți ca om, nu cu răutate, vrând să demonstreze..., ce să demonstreze? Că el e

una și eu eram altceva? Am fost una și aceeași fibră, să zic așa ...

Și al pe doilea, l-am întâlnit tot în stradă pe generalul Logofătu, și Logofătu, cum m-a văzut (...), m-a luat în brațe, și cutare, și cutare, despre care însă nu știam datele pe care mi le-ai comunicat acum, că și el s-a implicat...

A.R.:. În ce vă privește pe Dumneavoastră personal, nu am nicium fel de elemente concrete.

I.V.: Ci doar știam că el a fost primul succesor legal să zic așa, al meu, dar pentru asta nu poți să îi porți nici un fel de resentimente.

A.R.: Și a fost cu condescendență, cu oarecare respect, sigur acum, ascuns, reținut... În ce mă privește, s-a comportat bine, frumos și cu noi. Așa, nici nu s-a prea implicat serios în ceea ce trebuia sa facă. El dacă a venit de două-trei ori, și o dată m-a avertizat să nu răspund la convocarea unui anume colonel Hurtoi, că vrea să mă aresteze, și bine ar fi să nici nu mai răspund la telefonul „S". Și, într-adevăr, mă căutase pe acolo, dar fusesem avertizat...

Militaru, în schimb, că m-ați întrebat de Militaru și de cazul dumneavoastră, Militaru, în noaptea de 3 ianuarie 1990, după ce Pătru Morariu i-a raportat ce are pe agendă, și, în fapt, era rezumatul planului de clarificare a diversiunii teroriste, de la televiziune și din alte locuri, pe care l-ați depus la Vasile Ionel, și pe care l-a întrebat ce curs i s-a dat, și zice: „Măi Pătrule, dar astea sunt niște lucruri extraordinare, cine ți-a dat ție ordin să faci asta?" El raportează: „Este planul de măsuri pe care vi l-a prezentat tovarășul general Vlad (încă nu se trecuse la apelativul „domn") în ziua de 31"... „Bă! La mine n-a ajuns, că dacă știam nu îl arestam, mă! Să vedem ce e cu omul ăsta, du-te și fă ce ți-a ordonat Vlad să faci!" Bineînțeles, că a doua zi i-a luat comanda și l-a trimis pe colonelul procuror Mircea Levanovici să-l înlocuiască la conducerea direcției.

Mie mi-a zis: „Am referințe bune despre tine, Rogojene, de la

locotenent-colonelul Stan. Ce grad ai?" „Locotenent-colonel." „Te pot face şi colonel, dar te pot şi împuşca!" Asta a fost o urare de succes. Apoi a continuat: „Vezi cum îi ajuţi pe ăştia ai mei să se integreze acolo, că pe ai voştri i-am arestat pe toţi şi or să orbecăie până se vor dezmetici pe acolo! Vezi să te pui la dispoziţia lor corect!"

I.V.: Deci avea şi sentimente mai bune, aşa... în momente probabil de repaus...

A.R.: *Nu mi s-a părut deloc aşa. Fiecare replică a sa includea şi cea mai nefericită posibilitate. Pentru ridicarea documentelor a venit o comisie formată din trei ofiţeri. Unul era de la Secţia Istorică a Arhivelor Militare. Tot ce au fost obiecte personale, pe 8 sau pe 9 ianuarie au fost trimise acasă, soţiei dumneavoastră, fiind încheiat un proces verbal separat. Pe mine, sigur, m-a intrigat publicarea în anul 1993, în luna septembrie, am aici la îndemână ziarul, copia procesului verbal cu documentele ridicate.*

Peste trei luni urma să fiţi pus în libertate şi acum, presupun că, probabil, s-au gândit să vă aducă în atenţie, să-i influenţeze pe cei care urmau să constate îndeplinirea condiţiilor pentru punere în libertate.

I.V.: Bine gândit, corect spus.

Toată elita politică din istoria modernă a României a făcut stagii la Jilava

A.R.: *Domule general, relatările dumneavoastră despre regimul de detenţie impus, posibil de justiţia militară, probabil de o altă autoritate a Ministerului Apărării Naţionale, trecută în gestiunea puterilor străine, care au preluat controlul situaţiei politice din România, ori de ce nu, şi de vreun zevzec din conducerea guvernului provizoriu, ceea ce era tot una, fiindcă erau zevzecii acelor puteri. Aceasta pune in evidenţă că, în mod premeditat, au fost aplicate tratamente inumane, interzise şi de convenţiile internaţionale asupra legilor războiului şi cu privire la tratamentul prizonierilor, spun asta, fiindcă maniera în care aţi fost reţinut şi arestat prezintă similitudini cu o situaţie excepţională generată de contextul unui puci militar sau de o stare de război. Este, de asemenea, evidentă încălcarea flagrantă a Codului de conduită adoptat de Organizaţia Naţiunilor Unite în decembrie 1979, cu privire la responsabilitatea forţelor de securitate în aplicarea legii, ratificat şi de România.*

V-aţi exprimat nemulţumirea, aţi protestat în vreun fel faţă de tratamentul care v-a fost aplicat?

I.V.: Mai întâi, doresc să reiterez că cea mai dură condiţie, aproape insuportabilă, pe care am avut-o în perioada de detenţie, a fost cea din închisoarea improvizată a armatei, la unitatea de pe Şoseaua Olteniţei. Am spus şi repet încă odată că, faptul de a fi lipsit de lumina zilei, de a fi pierdut noţiunea timpului, de a nu mai şti când e zi, când e noapte, în ce zi a săptămânii te afli şi în care zi a lunii te găseşti este, cred, lucrul cel mai greu de suportat cu putinţă. Nu mi-aş fi închipuit că este aproape insuportabil, şi că te poate determina şi la gesturi necugetate în anumite momente. Trebuie să fii un om foarte puternic, ca să învingi o asemenea recluziune, făcută în asemenea condiţii şi în timpurile cele mai din urmă ale existenţei noastre.

Sigur că s-a protestat într-o formă sau alta, nu cu proteste gălăgioase, că eram sigur că nu ajungeam la cine ştie ce rezultat cu asemenea manifestări. Ne spuneam nemulţumirile procurorilor care ne anchetau, ofiţerilor care supravegheau regimul de detenţie şi comandau gărzile, care ne asigurau supravegherea, că paza, nu se poate spune. Şi prin ei, organelor superioare, cu trimitere directă la generalul Militaru, pentru că el comanda atunci armata, dar nu numai la generalul Militaru, ci şi la preşedintele ţării. De altfel, eu am făcut şi un memoriu, în sensul acesta, din închisoarea respectivă. Bineînţeles că rezultatele au fost nule. De abia pe la sfârşitul lunii aprilie, am fost mutaţi din acel loc la închisoarea de pe Rahova, închisoare consacrată, care era de fapt în administrarea miliţiei, avea şi securitatea un număr de celule, dar administrarea generală şi partea

cea mai importantă o avea miliția, pentru că, sigur, erau și cazurile foarte numeroase. Noi, în anii din urmă practic n-am avut arestați, decât câteva cazuri, cu totul și cu totul nesemnificative în fond, din punctul acesta de vedere. Lucrurile și aici, într-o formă asemănătoare, au continuat. Au continuat, mai ales, sub aspectul lipsei de atenție pentru sănătatea unora dintre deținuți care erau realmente bolnavi, cunoscuți ca atare și cărora asistența medicală nu li s-a acordat sau a fost, pur și simplu, formală. Din ce cauză? Poate, sigur, și din cine știe ce dispoziție condamnabilă a cuiva, pentru că atâta timp când un deținut este doar în poziția de învinuit, nu este judecat și deci nu are o condamnare pentru nu știu care fapte, el poate fi considerat, în principiu, nevinovat, și atunci, chiar și numai din punctul acesta de vedere, ai obligația să îi acorzi îngrijirea medicală de care are nevoie, absolut.

Așa cum spuneam, au fost unii oameni bolnavi. Unii din ei s-au stins, de fapt, pe perioada detenției, din cauza suferințelor fizice cu care veniseră și care se accentuaseră puternic, în perioada închisorii. Și eu am avut unele probleme, din punctul acesta de vedere. Totuși, la momentul când s-au stabilit, să zic așa, noii medici, pentru că, la preluarea arestului respectiv, care nu era de fapt o închisoare, era un arest preventiv, fuseseră schimbați toți aproape. Și cei care asigurau paza și, mă rog, serviciile respective, dar și cei care se îngrijeau de sănătate, medicii și asistenții.

A.R.: Probabil, scontându-se pe faptul că unii sunt cunoscuți...

I.V.: Cu siguranță că de la ideea asta s-a pornit, gândindu-se că cine știe ce legături putem avea cu ei sau ce putem face cu ajutorul lor, ș.a.m.d. Și au fost aduși medici din unități militare, unii, poate chiar și de la distanțe mari de București. Așa era cazul, de pildă, al căpitanului medic în asistența căruia am intrat eu, dar care s-a dovedit a fi un om și un medic aparte, eu nu am decât cuvintele cele mai

bune de spus la adresa sa. Ajungând la închisoarea Jilava, lucrurile s-au schimbat. Era o închisoare, unde regimul era, cum să spun, cel de pușcărie propriu-zisă.

A.R.: Și cu tradiții îndelungate.

I.V.: Și cu tradiții îndelungate, așa cum foarte bine ai spus.

A.R.: Și primind persoane importante din toate regimurile politice.

I.V.: Exact. Acolo ...

A.R.: Trecute și poate și viitoare ale României...

I.V.: Vorbind, glumind, toată elita politică a României, în decursul istoriei moderne cel puțin, a făcut stagii la Jilava. Uneori, din nefericire, unii acolo și-au consumat ultimele zile de viață.

A.R.: Cunoscut ca Fortul 10 sau 13...

I.V.: Da, exact. Numai faptul acesta de a ajunge la Jilava, cunoscând ceea ce cunoșteai din literatură, direct sau indirect despre cele ce s-au întâmplat la Jilava, te înfiora.

A.R.: Chiar și numele localității.

I.V.: Și numele localității ca atare. Dar, ce se întâmplă? Se știe prea bine că aceasta a fost o construcție, așa cum au fost și altele, pe centura Bucureștiului, realizată după gândirea strategică de pe timpul domniei regelui Carol I, că pe timpul său s-au făcut asemenea construcții, care să servească de apărare împotriva, mai cu seamă, invaziilor turcești. Sigur că pentru timpul acela însemnau ceva, dar cu trecerea vremii nu au mai avut o asemenea funcționalitate și au fost transformate, unele în depozite ale armatei, altele au fost lăsate în părăsire, iar cea de la Jilava, a devenit pușcărie. Adică, locul cel mai blestemat, numele localității Jilava e predestinat, să zic așa, pentru că e așezată pe un loc mlăștinos. Și dacă, sigur, nu se mai practica schingiuirea, sau știu eu, lucruri cu totul și cu totul condamnabile, dar viața din toate punctele de vedere era extrem de grea. Și poate lucrul cel mai greu pe care îl poate îndura un om, unul din ele, în

afară de ceea ce spusesem mai devreme că s-a întâmplat la închisoarea de pe Olteniței, aici era apa. Apa de la robinet uneori venea încărcată de materii fecale. Conductele de apă potabilă erau apropiate de cele prin care se scurgeau apele menajere şi se defectau, şi unele şi altele, şi la un moment dat se împreuna apa şi, îți poți imagina, cum poate fi consumată o asemenea apă în care plutesc materii fecale.

Atentat după atentat la viața generalului Vlad

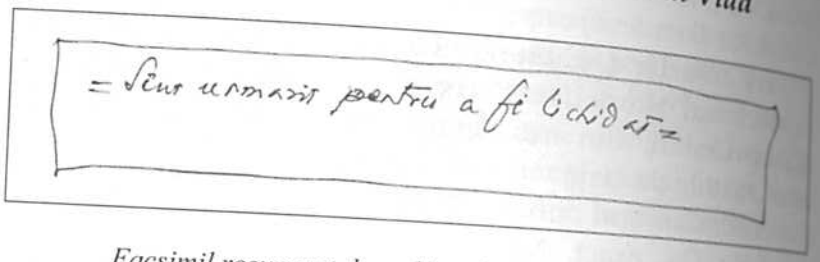

Facsimil recuperat de pe biroul generalului Iulian N. Vlad. Cel mai probabil, însemnarea datează din seara zilei de 28 decembrie 1989, şi rezumă conținutul unei convorbiri telefonice inițiate de generalul Ştefan Guşă care l-a prevenit asupra pericolului unui atentat. Generalul Guşă i-a propus să-i trimită o escortă de securitate pentru a cărei loialitate garantează, generalul Vlad fiind de acord. Escorta, comandată de un ofițer (locotenent-major) a realizat dispozitivul de gardă la cabinetul generalului Vlad, după cca. o jumătate de oră.

A.R.: În timpul reținerii Dumneavoastră în unitatea militară din Şoseaua Olteniței, mi-ați relatat cândva un episod asupra căruia V-aş ruga să reveniți şi care denotă, ori o gravă lipsă de responsabilitate, ori crearea unei situații special intenționate, atunci când un militar din dispozitivul de pază, un sergent, s-a întors de unde s-a întors în stare de ebrietate şi a fost la un pas de a Vă lua viața.

I.V.: E adevărat, poate era în ordine cronologică, al patrulea moment când viața mea a fost la un pas distanță de sfârşit. Primele două momente s-au petrecut, unul în incinta

Comitetul Central, în noaptea de 23 spre 24 decembrie, când a ieşit un grup de revoluționari care voiau, nu ştiu ce să arate că se întâmplă în nu ştiu care încăperi, că au descoperit depozite de armament şi aşa mai departe, că tot felul de poveşti se derulau acolo şi, cerându-mi să merg să îmi demonstreze, să îmi arate nu ştiu ce, am fost întâmpinat cu foc de armă automată, pe unul din culoare. O minune a fost că nu m-a atins niciun cartuş, nu ştiu, poate pasul pe care îl făcusem la stânga sau la dreapta după o coloană - era, cum spuneam, un culoar cu nişte coloane de susținere amplasate din loc în loc - m-a ferit de moarte. Bineînțeles, că nu s-a făcut nimic în perioada ce a urmat, ca să vedem de unde s-a tras şi pentru ce s-a tras în incinta sediului, dar, eu cred că eram țintă, pur şi simplu.

Al doilea moment, a fost atunci când am plecat de la sediul Comitetului Central, chemat stăruitor de generalul Militaru, să ajung la Ministerul Apărării Naționale unde îl chemase deja pe Guşă. Am relatat, mi se pare, despre plecarea lui Guşă şi despre înțelegerea noastră să nu plecăm amândoi odată, pentru că ambii fuseserăm chemați, şi stăruitor chemați, spuneam cândva că, în momentul acela, era clar că se constituiseră trei centre de putere. Un centru era la televiziune, cu Brucan, Iliescu şi ceilalți. Al doilea, la Ministerul Apărării Naționale, cu generalul Stănculescu şi Militaru, încă statutul lui Militaru nu era foarte clar, dar el îşi impunea punctele de vedere şi el dădea, de fapt, ordine, dispoziții. Şi al treilea era cel de la Comitetul Central, punctul în care se afla generalul Guşă şi cu mine.

A.R.: Şi Mazilu?

I.V.: Nu, mult mai târziu a apărut, a doua zi. Mazilu, practic, a fost, a rămas acolo, o să revin imediat să spun ce şi cum... Aşa şi, de acest al treilea centru depindea, de fapt, forța armată, pentru că atât Guşă, cât şi eu aveam comanda forțelor armate, respectiv a forțelor Ministerului de Interne,

care erau considerabile, şi dintr-o parte şi din cealaltă. Şi atunci, poate că temerea şi a unora, şi a celorlalţi, era că noi suntem aceia care putem în orice moment să schimbăm direcţia, şi la drept vorbind era posibil să se facă asta, adică teoretic se putea face un astfel de lucru, şi ar fi fost determinant, pentru că în spatele şi al unora, şi al altora, stăteau forţe străine de fapt, care erau covârşitoare şi cu care în nici un caz nu ne-am fi propus să ne confruntăm, pentru că ar fi fost vai şi amar de ţara aceasta.

A.R.: Dar nici nu aveau marcă de identificare, nu aveau uniformă, nici un semn de recunoaştere...

I.V.: Cele care erau aici pe teritoriul ţării şi care veniseră şi puseseră stăpânire pe puncte strategice, într-adevăr, nu aveau, dar când declanşezi o acţiune împotriva acestor forţe, ştii că în spatele lor sunt aceia care vin în uniformă şi sunt forţe covârşitoare, şi ar fi însemnat vai şi amar de ţara aceasta. În sfârşit, nu intrăm în ... Deci, am plecat cu un TAB, la vremea aceea mai cu seamă cu TAB-urile se făceau deplasările. La momentul plecării, un bărbat din cei care erau acolo, care ticsiseră biroul acela - se prezentau drept revoluţionari - m-a rugat, în mod condescendent, aflând că trebuie să plec, unde trebuia să plec şi eu am anunţat public acest lucru, că ei [revoluţionarii] nu vroiau să mă lase să plec, se temeau ca nu cumva Guşe plecând, eu plecând, să nu organizăm cine ştie ce, să-i prindem în ambuscadă şi să le facem petrecania. Ceea ce, bineînţeles, în mintea noastră nu putea fi aşa ceva. Şi m-a rugat, deci, să îl iau cu mine, pentru că stă pe undeva prin apropiere, şi să îl duc acasă.

A.R.: E vorba cumva de Mihai Ispas sau Constantin Isac?

I.V.: Nu, nu, ăsta era deja... era un om pe care nici nu ştiu cum îl cheamă, nu îmi amintesc şi nici nu ştiu dacă aş fi putut afla. L-am luat şi asta m-a salvat, pentru că ambuscada se stabilise într-un anume loc, iar eu nu am mai trecut prin locul acela şi am ocolit puţin, ca să îl lăsăm pe

cetăţeanul respectiv aproape de casă. Asta a fost de natură să mă salveze.

Al treilea moment a fost în sediul Ministerului Apărării Naţionale. Eu m-am instalat la biroul lui Guşă, şi împreună cu el am lucrat acolo cât am lucrat, cum am lucrat: la o masă de consiliu, fără un telefon, ca să pot să primesc un raport sau să transmit un ordin. În sfârşit aceasta e altă... Şi, în acelaşi timp să ai responsabilitatea unui colos, care era Ministerul de Interne, cu toate componentele lui, pe care le aveam în răspundere nemijlocită. Şi a trebuit să mă deplasez până la un alt birou şi, tot aşa. Probabil că fusesem aşteptat, fiindcă la o rafală de puşcă mitralieră, de pistol automat, mi-au trecut gloanţele pe la ureche. Deci, a fost a treia încercare de a fi lichidat. Iar a patra s-a petrecut la închisoarea de la Oltenitei.

A.R.: Înainte de a ne relata episodul de la închisoarea Oltenitei, amintiţi-vă o secvenţă când eraţi împreună cu generalul Guşă şi, când, un binevoitor a venit cu un tub în care a spus că are hărţile din subsol, subteranele şi comunicaţiile secrete…

I.V.: E adevărat, îmi aduc aminte.

A.R.: Şi în momentul când s-a intrat cu respectivul tub, un anume economist, Ionescu, care vă fixa nemişcat dintr-un fotoliu, s-a evaporat, pur şi simplu, din clădire. Aducătorul tubului a venit înspre cei doi generali, cineva a avut prezenţa de spirit şi a spus:„Nu îl luaţi, nu îl deschideţi, să fie verificat să nu fie cumva un mecanism exploziv!"

Generalul Guşă a chemat un ofiţer pe care îl cunoştea, pentru că îl trimisese să dea cu gipsurile în subsol, să evacueze subsolul de terorişti, cu gaze ilariante, cu ceva de genul acesta, şi generalul Guşă l-a chemat pe respectivul ofiţer să ia tubul şi ulterior a venit confirmarea că în tub există amorsat un mecanism exploziv.

I.V.: Îţi mulţumesc Aurel, uite, într-adevăr omisesem momentul acesta. Aşa este, riguros şi exact, aşa cum le-ai prezentat. Aşa s-au petrecut lucrurile...

A.R.: Fiindcă într-o împrejurare, îmi amintesc că ați întrebat ceva despre un anume economist Ionescu, dacă se știe ceva, ce e cu acesta, a fost, a dispărut...

I.V.: A fost un nume de împrumut, asta și demonstrează că el era cel care aducea moartea, cum să zic ...

A.R.: Eu am reținut aceasta dintr-o relatare făcută de Nica Leon, în 1994, dacă nu mă înșel...

I.V.: Este perfect adevărat, așa este...

A.R. Deci suntem în momentul atentatului cu numărul 5, la Jilava... Dar să nu omitem că un alt moment a fost cel precedat de anunțul la radio când voiau să Vă provoace abaterea de la traseu și evadarea… Așadar suntem deja la momentul atentatului cu numărul 6…

I.V.: Da, e posibil, astea sunt cele pe care, ca să zic așa le-am perceput într-o formă sau alta, direct...

A.R.: Nu se poate ca acel comunicat privind arestarea, înainte ca aceasta să fi avut loc, să fi fost accidental transmis în timpul deplasării de la Ministerul de Interne la Ministerul Apărării Naționale...

I.V.: Este prea posibil, altfel nu se putea explica de ce s-a dat anunțul acela, gândindu-se, probabil că eu, ori o iau din loc și în păduri mă pierd, ori (…) și prin asta confirmam, slavă domnului...

A.R.: Deci, rectificăm, numărul tentativelor de lichidare a Dumneavoastră, până le inventariem pe toate, suntem în momentul șase sau șapte...

I.V.: Or, trebuia să se găsească un pretext, era un pretext cum nu se putea mai bun, care să justifice lichidarea mea ...

A.R.: La mintea pe care o avea Militaru, nu putea să iasă altceva...

I.V.: Și mai ales a unora de pe lângă el... care îi suflau în ureche, fel de fel, sau care anticipau niște lucruri, și care îi plăceau destul de mult și lui Militaru, căci imediat le și aproba...

A.R.: Nu V-au căutat și radioemițătoare în ceas?

I.V.: A, ba da, nu am spus? Mi-au luat ceasul. Sigur, uite cum s-a procedat: auziseră, probabil din literatură, citiseră și ei că atunci când te introduce în celulă, ți se face o percheziție generală, îți ia șireturile de la pantofi, eram în cizme, nu m-a pus să scot cizmele. Dar, puteam să am dinamită în cizme! Mi-au luat ceasul, era un ceas obișnuit, nici n-am avut vreodată ceasuri sofisticate sau foarte scumpe. L-au luat și după nu știu câte săptămâni, a venit locotenentul major, cred că supraveghea gărzile acolo, cu un pachet, așa, în hârtie de ziar, micuț, și zice: *„Aici e ceasul dumneavoastră..." „Păi, de ce l-ați pus așa? „Știți, a fost demontat..."* Am desfăcut ziarul în prezența lui, la gardul de la ușă, la vizetă. Se alesese praful de ceasul acela, numai rotițe: *„Ăsta nu mai e ceasul meu, domnule, ce s-a întâmplat cu el?" „Domnule general, a fost desfăcut pentru că s-a bănuit că aveți un dispozitiv prin care conduceți operațiunile în afară..." „Bine, s-au convins că nu este așa, vă rog să luați pachetul și să-l duceți celor care vi l-au dat și să-l păstreze ca amintire."*

A.R.: Să revenim la momentul tentativei de lichidare, cea pe care a întrerupt-o unul din ostașii din paza arestului.

I.V.: A, da, cazul ăsta, de ce este interesant, mai cu seamă acest caz de la Olteniței !? Spre sfârșitul lunii martie sau începutul lui aprilie, oricum era cald, era un aer de primăvară, se simțea, ne-au scos și pe noi la aer, noaptea. Numai noaptea ne scoteau. Mie îmi venea rândul pe la ora unu sau două noaptea. Se ieșea pe camere, pe celule așa cum erau acolo și cei care erau în aceeași celulă ieșeau doi sau trei, câți erau. Eu ieșeam singur, pentru că mie mi se făcuse „onoarea" să fiu închis de unul singur, ceea ce este cumplit în asemenea situație, pentru că nu ai cu cine să schimbi un cuvânt. Și la un moment dat, deci era ora două noaptea sau cât putea să fie, dincolo de miezul nopții, în orice caz, se aud niște zgomote. Erau soldații care ieșiseră cu mine să mă supravegheze și care erau într-o curte interi-

oară. Acolo te învârteai de câteva ori, ceea însemna enorm de mult, să mai respiri un aer, şi să mai vezi cerul, pentru că nu vedeai cerul decât de acolo. Aud nişte zgomote şi, la un moment dat, apar câţiva militari, soldaţi şi în fruntea, în faţa lor, un sergent cu mantaua deschisă şi vestonul desfăcut până la jumătate. Mi-am dat seama că era băut zdravăn, aproape că de abia se mai ţinea pe picioare, şi a venit întins la mine. Eu eram în uniformă, aşa fusesem arestat, în ţinuta asta. S-a repezit la mine având intenţia clară să mă împuşte, să mă lichideze. A scos pistolul, că îl avea în buzunar şi l-a întins... Noroc că, cei doi soldaţi care erau cu mine, şi care de data asta mi-au asigurat paza şi protecţia, mi-au salvat viaţa. Au sărit fulgerător, i-au dat peste mână, i-a căzut pistolul şi aşa am scăpat cu viaţă... Deci au fost şi asemenea momente, din păcate, ce să faci, asta e viaţa...

A.R.:. Poate că unele întrebări o să Vi se pară incomode, dar, nu trebuie să le ocolim. Funcţiile deţinute şi responsabilităţile pe care le-aţi îndeplinit vreme de aproape 39 de ani de serviciu, în organele Ministerului de Interne şi ale Securităţii, V-au pus, în vreun fel, în contact cu realităţile penitenciarelor, nu cele analizate cu oarecare frecvenţă în şedinţele Consiliului de conducere al Ministerului de Interne?

I.V.: Da, e o întrebare foarte interesantă, şi foarte binevenită. Eu am avut trei etape de activitate, diferite una de cealaltă, prin conţinutul muncii pe care am desfăşurat-o.

În prima etapă, venind de la Comitetul Central al U.T.M., am trecut printr-o şcoală militară, pentru că am cerut susţinut, ca înainte de a intra în activitate, înainte de a veni în munca aceasta nouă, să fac şcoală de ofiţeri. Şi am făcut, am fost trimis la şcoala de ofiţeri, unde era un program comprimat, pentru că era o şcoală de doi ani, că aşa era durata şcolilor de ofiţeri la vremea aceea, şi unde, mărtu-risesc că nu numai că am lucrat cu toată râvna, ca să zic aşa, şi cu toată dorinţa de a învăţa, de a şti cât mai multe,

dar am avut parte de o pregătire pentru care toată viaţa le voi fi recunoscător profesorilor şi comandanţilor pe care i-am avut acolo. Aproape toţi făcuseră două războaie şi primul război mondial şi pe cel de-al doilea, comandaseră unităţi pe front, unii din ei, alţii, subunităţi. Toţi erau ofiţeri superiori şi de la care am învăţat nu numai teoretic foarte multe lucruri, prin instrucţia generală care s-a făcut acolo, pe profilul mai cu seamă al jandarmeriei şi al infanteriei, ca armă de uscat, dar am învăţat şi o mulţime de lucruri de ordin practic, din experienţă. În pauze, era o şcoală admirabilă, ne grupam în jurul ofiţerului respectiv, fie în clasă, fie, ştiu eu, pe câmpul de instrucţie şi ascultam povestirile. Şi foarte multe lucruri de ordin practic ni s-au spus, cum să faci, cum trebuie să procedezi, dacă eşti pe front, în tranşee, când se declanşează atacul, ş.a.m.d...

La terminarea şcolii, am fost repartizat la Direcţia Generală Politică a Ministerului de Interne, şi am fost numit în funcţia de şef al Serviciului de Învăţământ. E drept că mă ocupasem mulţi ani şi la Comitetul Central al U.T.M. de pregătirea cadrelor, fusesem lector şi prin şcolile de cadre ale U.T.M.-ului şi aveam o oarecare experienţă, plus pregătirea mea de bază, că de la asta cred că s-a pornit întotdeauna, aceea de dascăl, ca să zic aşa. Şi, aveam în responsabilitate cele trei şcoli de ofiţeri politici şi alte câteva şcoli şi cursuri de pregătire şi perfecţionare a ofiţerilor politici.

Aceasta, până în toamna anului 1952, când s-a desfiinţat Direcţia Generală Politică. Am omis să spun că am ajuns la Direcţia Generală Politică în timp ce şef al acestei direcţii generale era Alexandru Drăghici. Iar el, Drăghici, a fost numit ministru de interne în mai 1952, deci în timp ce era şef al Direcţiei Generale Politice. A fost numit ca ministru de interne după ceea ce s-a numit devierea de dreapta, când a fost scos din funcţia de ministru de interne Teohari Georgescu, împreună cu grupul Ana Pauker, Vasile Luca.

În toamnă s-au produs nişte reorganizări, s-a desfiinţat Direcţia Generală Politică şi s-a înfiinţat un serviciu de învăţământ la Ministerul de Interne. Serviciu mare, la care am fost numit iniţial, adjunct şef de serviciu.

Drăghici mă cunoştea din timpul cât activam la Direcţia Generală Politică. Îmi aduc aminte că m-a chemat când mi-a spus că, de fapt, eu o să şi conduc serviciul şi mi-a spus că o să am nevoie de sediu, pentru că mi s-au repartizat o sută de posturi. Era mult, foarte mult. Nici nu mă aşteptam la o asemenea schemă. Şi, îţi dai seama, ca să ai o sută de ofiţeri în schemă, majoritatea erau ofiţeri, erau şi ceva personal civil, îţi trebuia un sediu corespunzător. Mi s-a spus că drept sediu îmi este repartizat hotelul „Stănescu". Hotelul „Stănescu" este clădirea unde în momentul de faţă funcţionează Banca Turco-Română, sau cam aşa ceva, vis-a-vis de hotelul „Union". Spun detaliul acesta, pentru că în anii aceia şi câţiva care au mai urmat, Ministerul de Interne era un colos. Practic, dispunea de toate clădirile din perimetrul respectiv, unde se află clădirea principală a ministerului. Tot ce se afla de jur împrejur, erau clădiri destinate diferitelor unităţi ale Ministerului de Interne.

De exemplu, tot blocul Generala, „Romarta", cât era de sus şi până jos, era Direcţia Generală a Miliţiei. Toată strada care începe din Calea Victoriei şi până în Bulevardul Magheru, erau unităţile de tehnică operativă, T.O. Urcând pe bulevard, spre Piaţa Romană, toate clădirile care erau pe acolo, două sau trei, erau ale Ministerului de Interne. De exemplu, în clădirea unde funcţionase firma „Singher", de maşini de cusut şi unde, mi se pare, e sediul central al P.N.L.-ului, sau a fost sediul acestuia, a funcţionat Direcţia Generală Politică. În Blocul „Wilson", tot, de sus şi până jos, funcţiona Direcţia Serviciilor şi Direcţia Financiară a Ministerului. Mergând încolo spre Palatul Republicii, era fostul sediu al Partidului Social Democrat, a devenit sediu

pentru Comitetul de Partid pe Ministerul de Interne, şi, în sfârşit, se termina cu sediul unde fusese, funcţionase Banca Bulgară şi care era sediul A.L.A., pentru că atunci, în structura Ministerului de Interne era şi Comandamentul A.L.A., era şi Comandamentul Grănicerilor, erau două comandamente ale Trupelor de Securitate, unul, un Comandament al Trupelor de Pază, care aveau cazarma pe Olteniţei, unde mai târziu s-a făcut, s-a mai construit un pavilion sau două şi s-a înfiinţat Şcoala de Ofiţeri de Miliţie, şi, un Comandament al Trupelor de Intervenţie, care, de la început a fost la Băneasa, pentru că acolo s-a construit. Deci, era, aşa cum am spus, un colos.

Deci, aceasta a fost cea a doua direcţie de activitate căreia i-am consacrat 27 de ani din câţi am servit în Ministerul de Interne. Adică, învăţământului, pregătirii şi perfecţionării cadrelor. Şi, poate că mi-a adus satisfacţiile profesionale cele mai mari. Pentru că în timpul acesta, fiind iniţial, ataşat pe lângă Direcţia de Cadre, şi numit adjunct al şefului Direcţiei de Cadre, am putut avea nişte contribuţii şi la o nouă orientare, dacă se poate spune aşa, traducerea în sensul cel mai corect şi bun al cuvântului, a liniei pe care o primeam, de la conducerea superioară, pentru a primeni, pentru a aduce în aparatul Ministerului de Interne, cadre care, bineînţeles să răspundă criteriilor social-politice, dar să aibă şi o pregătire.

Şi am început această campanie, care a durat mulţi ani la rând, dar care cred că a fost încununată de succes, pentru că am ajuns de la a pune condiţia ca studiile să fie minimum studii liceale terminate, până la studii superioare. Iar pentru aparatul de securitate, se ajunsese ca în 1989, să avem 99% ofiţeri cu studii superioare. Sigur, o contribuţie foarte importantă la atingerea acestui deziderat l-a avut şcoala. Şcoala, graţie înţelegerii, şi asta a fost lucrul cel mai important, ministrului de interne de la vremea respectivă,

şi, mai departe, conducătorului partidului şi statului. Astfel s-a aprobat propunerea, ideea de a transforma şcoala, de a face ca şcoala noastră să fie echivalată cu instituţiile de învăţământ superior de stat, respectiv cu Facultatea de Drept. Şi cred că a fost una din realizările cele mai importante şi care a adus beneficiile cele mai importante ministerului, deoarece cei care fusese iniţial încadraţi, oameni cu studii mai puţine, dar cu activitate în producţie, oameni devotaţi, dăruiţi, al căror ataşament nu putea fi pus niciodată la îndoială, nu mai puteau continua, pentru că viaţa cerea deja altceva în ceea ce priveşte pregătirea lor.

Deci, aceasta a fost a doua etapă a activităţii pe care am desfăşurat-o în Ministerul de Interne, care s-a încheiat, cu data de 1 Mai 1977, când am fost promovat în funcţia de secretar de stat. De la început, fără nici un fel de stagiu, să zic aşa, de practică prealabilă, nu vreau să omit, mi-ar fi părut rău dacă omiteam să spun, de la început am fost conştient că trebuie să cunosc munca de bază a ministerului. Ceea ce se face în aparatul operativ. Adică nu poţi să faci, să conduci învăţământul, pregătirea şi perfecţionarea cadrelor, chiar dacă ai cultură generală, pregătire ideologică, etc., etc., etc., dacă nu cunoşti munca de specialitate, ceea ce dă profil instituţiei. Ce să le spui celor cu care lucrezi sau pe care pretinzi că îi şi înveţi?

În mai multe rânduri am făcut practică în unităţi operative. Am început de la practica pe care o face ofiţerul începător, şi am făcut-o pe lângă nişte oameni cu adevărat profesionişti, la Direcţia a III-a, mai cu seamă în două rânduri, şi pe la Direcţia I, şi pe la Direcţia a II-a, adică pe la principalele linii de muncă ale aparatului, ceea ce mi-a fost de folos, de foarte mare folos.

În fine, venind în funcţia nouă, de secretar de stat, deci cu data de 1 Mai 1977, de la început mi s-au repartizat spre coordonare nişte unităţi. Unitatea pe care am preluat-o de la

început şi cu care am rămas şi am păstrat-o până la urmă, a fost Direcţia de Contraspionaj, Direcţia a III-a. Am preluat la un moment dat şi pe cele cu profil de contrainformaţii. Aşa a fost Direcţia a IV-a, care, sigur, pe de o parte era apropiată, ca linie de muncă, ca profil, dacă se poate spune aşa, de Direcţia de Contraspionaj, dar avea şi particularităţi specifice ...

A.R.: Inclusiv un serviciu de contrainformaţii penitenciare...

I.V.: Aşa, inclusiv Serviciul de Contrainformaţii Penitenciare. Şi, încă alte unităţi, Direcţia de Filaj şi Investigaţii, embrionul a ceea ce mai târziu a devenit U.S.L.A. Vreau să spun o întâmplare care a determinat conducerea ministerului de pe atunci să dea curs unei propuneri pe care o făcusem de îndată ce ajunsesem la minister. Anume, ca acest serviciu minuscul ataşat pe la Direcţia a III-a, dar care avea şi o activitate oarecum autonomă, să devină, într-adevăr, o unitate, pentru că lucrurile păreau să ne spună tot mai clar că trebuie să fim pregătiţi să întâmpinăm nişte evenimente.

Numai că evenimentele ne-au luat-o înainte şi, o grupare de studenţi palestinieni, destul de bine organizată, au ocupat Ambasada Egiptului.[66] Ocuparea unei ambasade care îţi este acreditată, care este acreditată în ţară, în ţara ta, este un lucru grav, un lucru care denotă că instituţiile statului au fost anihilate şi că este foarte posibil să se întâmple chiar şi lucruri mult mai grave. În sfârşit, nu mai insist pe asta, vreau să spun doar că, din partea conducerii ministerului de atunci s-a înţeles foarte bine că trebuie să organizăm linia aceasta nouă de muncă, de prevenire a acţiunilor antiteroriste. Ocuparea ambasadei nu fusese o acţiune teroristă, dar evenimentul în sine, a relevat vulnera-

[66] Ambasada a fost ocupată de studenţii palestineni din Egipt, ca protest faţă de întârzierea plăţii burselor.

bilități ale apărării față de eventualele acte teroriste.

Și așa a fost înființată U.S.L.A. Aș putea să spun că, de la început, am depus toate eforturile, toată stăruința ca să facem o instituție puternică, eficientă, modernă și care să răspundă nu numai momentului respectiv, ci, cât se poate de mult în perspectivă.

A venit vorba, la un anumit moment, în conducerea ministerului, că e nevoie să luăm niște modele în această privință. Și am propus să luăm drept model organizarea sistemului de luptă antiteroristă pe care îl cunoșteam, sigur, și din datele informative. Ne-a ajutat și Direcția de Informații Externe cu o sumă de materiale documentare, dar am învățat și din literatură sau din presă. Și asta era Germania. Și am propus ca să facem un schimb de experiență la nemți. Sigur, părerile inițial au fost împărțite, dar la sfârșit s-a acceptat, s-a aprobat ideea de a face un asemenea schimb de experiență. Și aici a intervenit un lucru care ne-a facilitat cât s-a putut mai bine acest schimb de experiență. Cu un an înainte, sau în același an de fapt, în 1978, în vara lui '78 a avut loc trădarea lui Pacepa. Nu intru în detalii și încă nu cred că putem, nu e momentul să dezvăluim toate resorturile acestui act grav care s-a produs, dar eu atunci am avut de îndeplinit o misiune. O misiune foarte grea, ordonată de șeful statului, personal, și anume aceea de a merge în Germania și de-a cerceta acolo cum s-a produs trădarea, cum s-a produs dezertarea.

Atât vreau să spun, că am avut atunci prilejul să contactez persoanele de vârf din conducerea, mai cu seamă, a instituțiilor de informații și contrainformații germane, vest-germane, căci la Germania de Vest mă refer, și la ministrul de interne al timpului respectiv. Faptul acesta a servit la o deschidere cum nu se poate mai bună, atunci când ne-am dus pentru a învăța din experiența lor pe linie de antiterorism. Ne-au primit foarte bine și ne-au dus peste

tot unde, într-adevăr, am văzut lucruri pe care trebuie să recunosc, nu le bănuiam.

Mai mult chiar, în afara explicațiilor amănunțite pe care ni le-au dat la nedumeririle noastre, la întrebările noastre, ne-au oferit și posibilitatea de a obține niște aparatură, chiar și armament din cel mai perfecționat, pentru dotarea, în perspectivă, a acestei unități. Și, deci, Unitate de Luptă Antiteroristă, că de fapt toată descrierea și divagația am făcut-o tocmai pentru ca să argumentez câtă atenție s-a dat înființării acestei linii de muncă, care a pornit cum nu se poate mai bine. Nu voiam să închei, înainte de a aminti că deplasarea în Germania am făcut-o având lângă mine și pe viitorul șef al acestei unități, care fusese numit provizoriu la comandă. Este vorba de colonelul Ștefan Blaga, care, din păcate, a trecut într-o altă lume.

Deci, așa am început activitatea operativă propriu-zisă. Nu mi-a fost ușor. Pot să spun acum, și puteam să spun și atunci, că stăpâneam, aș putea zice satisfăcător, sau poate bine chiar, multe lucruri din punct de vedere teoretic, dar faptul de a nu fi avut o practică efectivă la conducerea muncii operative am simțit-o ca pe un handicap, o perioadă de timp.

Repet, nu mi-a fost ușor, m-am străduit să fac față cum s-a putut mai bine, și asta grație și unor colaboratori foarte apropiați care mi-au fost și mi-au rămas devotați pe viață. Unul dintre ei, și cel mai important, este interlocutorul meu de astăzi.

Ministerul de Interne a păstrat în continuare și în timpul acela atribuția de (...), renunțase la ceea ce fusese pe vremuri, conducerea consiliilor populare, a prefecturilor ș.a.m.d., cum fusese în anii '50…

A.R.: Administrația...

I.V.: Administrația, dar păstrase încă în atribuții conducerea Direcției Generale a Arhivelor Statului. Mi-a fost

repartizată spre coordonare. A fost un lucru foarte plăcut, căci mi-a fost apropiată, dintr-un anume punct de vedere. Mă refer la ceea ce constituia scopul activității acestei unități. Trec peste o sumă de lucruri care nu e cazul să le evoc aici.

N-am avut însă, şi asta este foarte important de menționat, nici un fel de atribuții pe linia Comandamentului Pompierilor. Pe linia Comandamentului Trupelor am avut responsabilități şi atribuții încă de pe la începuturile activității mele în minister, dar pe linia pompierilor, niciodată şi, de asemenea, nici pe linia penitenciarelor, în afară faptului că Direcția de Învățământ a Ministerului avea în responsabilitate pregătirea cadrelor şi pentru penitenciare a ofițerilor, la o secție specială la şcoala de ofițeri, a subofițerilor pe câteva şcoli, pe care le avea Direcția Generală a Penitenciarelor răspândite prin țară. În rest, despre munca, despre activitatea penitenciarelor n-am ştiut mare lucru. Iar în penitenciare, mărturisesc, în penitenciare n-am fost niciodată.

Prima oară când am intrat într-o puşcărie, într-un penitenciar, a fost atunci când am fost adus ca şi condamnat

Mi-am reproşat şi-mi voi reproşa toată viața, pentru că firește, aveam posibilitatea să mă duc, să iau cunoştință, măcar în liniile cele mai generale, despre ce poate însemna viața în puşcărie. În alt fel se vede viața din puşcărie a unuia care vine în inspecție, de nu ştiu unde, şi trece în revistă, se uită prin vizetă la viermăraia din celulă, sau, vai de lume, prin alte zone etc. etc.

De pildă, acolo unde a trebuit să stau ani de zile, baia, aşa numita baie, erau nişte duşuri, care serveau şi ca mortărie. Nu puteai intra dimineața, când erai planificat să te duci să faci duş, că şi acest lucru se face după un anumit

orar, înainte de a se ridica morții, care în timpul nopții fuseseră aduşi acolo. E cumplit, e cumplit...

A.R.: Deci asta voiam să punem în evidență în fapt, care era, în mod real, relația între şeful temutei instituții şi sistemul penitenciar. O relație inexistentă. Asta şi pentru a demonta nişte supoziții, inclusiv nişte zvonuri şi nişte lucruri rău intenționate care sunt puse în circulație...

I.V.: Însă, în acelaşi timp, stând şi judecând omeneşte, din poziția pe care am avut-o, fără să exagerez, niciodată nu mi-am dat aere şi nu o voi face cât voi trăi, dar puteam să deschid măcar uşa la o puşcărie, să văd ce e înăuntru, măcar din curiozitate. Poate am avut un soi de reținere sau nu ştiu ce anume m-a determinat să nu-mi manifest o curiozitate personală, intimă pentru acest lucru. Spun încă o dată, am regretat că nu am ştiut, cât puteam să ştiu. Măcar sub acest aspect să mă fi dus, cât de cât pregătit să intru în închisoare. Ca ofițer tânăr n-am făcut nici măcar arest la garnizoană.

A.R.: Şi eu mă simt incomplet, că nu am experiența arestului la garnizoană. Cariera mea militară este incompletă pentru că nu am trecut ...

I.V.: Nici prin arestul şcolii militare, da, aşa este...

Capitolul XXIV
Modelul represiunii

Metodele de anchetă au fost preluate de la Siguranță

A.R.: Două întrebări subsecvente... Până când să Vi se întâmple Dumneavoastră, ați avut știința că după demascarea abuzurilor organelor Ministerului Afacerilor Interne, ordonată de Nicolae Ceaușescu și realizată în anii '67-'68, în sistemul ulterior al detenției să se mai fi aplicat metode de tortură fizică și psihică, pentru distrugerea moralului prizonierilor? Și, subsecvent, când ați aflat Dumneavoastră despre abuzurile și ilegalitățile săvârșite în anchetarea și în regimul penitenciar aplicat condamnaților politici ai regimului și care V-au fost trăirile interioare?

I.V.: În primul rând, după părerea mea în acești 25 de ani, care au trecut de la evenimentele din Decembrie '89, s-au spus atâtea lucruri neadevărate, unele minciuni de cea mai joasă speță. Nu mi-aș fi putut închipui că mintea oamenilor, a unor oameni, poate să producă asemenea lucruri care modifică, schimbă radical fața foarte multor lucruri.

Eu personal, am aflat din povestirile, repet, din povestirile unor ofițeri pe care i-am adus în direcția de învățământ și apoi ale unora pe care i-am promovat în sistemul de învățământ, la școli, de la direcția de anchete – pentru că aveam o catedră de pildă, la școală, de anchete penale – despre niște practici folosite în anchete, în cercetarea penală, în anii '50. Practici care, spuneau ei, fuseseră, în parte, preluate de la vechea Siguranță. Foarte mulți vorbesc acum, spun de pildă așa: în '45, '46, '47, sau chiar și '49, securitatea a lichidat luptători în nu știu care loc (...). Este fals. Nu este fals că au fost omorâți niște oameni, este dureros că s-a întâmplat așa, dar nu Securitatea era aceea.

În anii '45, '46, '47, a continuat să funcționeze Siguranța. Aparatul Siguranței nu a fost înlocuit peste noapte. De Securitate vorbim începând cu 1948, august, dacă țin eu

bine minte, când formal s-a constituit. Dar adevărul este că s-a constituit pe parcurs, mai târziu, în anii '50, pentru că oamenii din vechea Siguranță au continuat să funcționeze până la trecerea lor la pensie de vechime și eu cred că nu a fost o politică proastă aceea de a-i menține în aparat...

A.R.: Și în anii '70 mai erau...

I.V.: Niște oameni care își făcuseră corect datoria față de țară, patrioți în adevăratul înțeles al cuvântului, și care au transmis din experiența lor și generațiilor care au urmat. Unii au lucrat și în învățământ, și încă cu rezultate dintre cele mai bune.

A.R.: Și în cazul meu, directorul de studii pe profilul de contraspionaj, colonelul Aurel Șimon, provenise din S.S.I. Când m-am dus în stagiatura tinerilor ofițeri la Securitatea Municipiului București, șeful biroului, maiorul Cegăneanu era provenit din Serviciul Special de Informații, din S.S.I. Acolo l-am și lăsat și de acolo s-a și pensionat cu gradul de colonel, spre sfârșitul anilor '70.

I.V.: Deci, odată, este posibil, și eu cred este posibil ca unele practici care s-au folosit împotriva unor oameni care au trecut prin beciurile Siguranței în anii '30-'40 ș.a.m.d, și care astăzi sunt puși pe fărașul istoriei, să se fi procedat cu ei așa cum mai târziu s-a procedat și cu cei care au fost arestați de către Securitate folosindu-se niște metode pe care le-au moștenit, să zic așa, din generație în generație. Asta a fost o sursă, dacă vrem de inspirație, de modele.

Inspirația sovietică a favorizat impulsurile animalice ale unor anchetatori răi

O a doua sursă, după părerea mea, și model de lucru, și poate cea mai puternică, a fost cea de inspirație sovietică. Nu trebuie uitat niciodată că sovieticii, începând de la constituirea Securității, deci de la oficializarea instituției, dar de fapt mult înainte de asta, au avut aici niște cadre de bază care au fost apoi promovate în funcții de mare

răspundere. Luăm ca exemplu pe Pintilie,[67] pe Nicolschi[68], am putea continua cu mulți alții, care au fost șefi de direcții și, deci, oameni care erau direct responsabili de activitatea uneia sau alteia din liniile de muncă și care au imprimat anumite metode, un anumit fel de a se lucra și de a se cerceta, de a se ancheta.

Și, în al treilea rând, și nu este deloc puțin important, putem să ne referim la impulsurile, ca să zic așa, uneori, animalice, pe care unii oameni le au, și cu care se nasc, sau pe care și le formează, nu știu în ce condiții...

Cu asta vreau să spun că într-adevăr, din relatările pe care eu le-am ascultat, de văzut nu am văzut niciodată, de participat nici atât, dar sunt convins că au practicat tortura.

---

67 Gheorghe Pintilie (n. Timotei Bodnarenko, 1902, la Tiraspol – d. 11 august 1985, București), agent N.K.V.D., participant la acțiuni subversive împotriva României. A fost arestat de Siguranța Statului pentru crearea unei rețele de spioni și diversiune, judecat și condamnat, fiind deținut în penitenciarele Doftana, Văcărești, Cernavodă. Între anii 1945-1948 a fost șeful Gospodăriei de Partid, adjunct al șefului rezidenței N.K.V.D. la București. L-a răpit și asasinat pe liderul comunist Ștefan Foriș. La 30 august 1948 i s-a acordat gradul de general-locotenent și a fost numit director al Direcției Generale a Securității Poporului, adjunct al ministrului de Interne. Gheorghe Pintilie, zis „Pantiușa" a fost direct și cel mai implicat în mari represiuni – deportări, internări administrative, lagăre de muncă, arestări în masă, procese politice și execuții sumare. A supravegheat luptele interne pentru putere în partid, fiindu-i loial lui Gheorghe Gheorghiu Dej. A fost pensionat în anul 1963.

60 Alexandru Nicolschi (n. Boris Grünberg, 2 iunie 1915, Tiraspol – d. 16 aprilie 1992, București) activist comunist, general, spion sovietic, agentul N.K.V.D., Alexandru Ștefănescu, subdirector general al Direcției Generale a Securității Poporului (1948-1953) și director general al Ministerului Afacerilor Interne (1953-1961). La 17 octombrie 1944 s-a încadrat în Direcția Generală a Poliției. În luna martie 1945 a fost numit șeful Corpului de Detectivi (Comandantul Brigăzii Mobile) din Direcția Generală a Poliției. La 1 septembrie 1946 a fost promovat inspector general al Poliției, iar la 17 aprilie 1947 inspector general al Siguranței. A doua zi după înființarea Direcției Generale a Securității Poporului, la 1 septembrie 1948, i s-a acordat gradul de general-maior și a fost numit locțiitor al directorului general al Securității. A fost unul dintre inițiatorii „Experimentului Pitești", un model de „reeducare" bazat pe tortură fizică și psihică.

Mi se pare că, chiar la Rahova, era o celulă anume, unde erau introduși cei care urmau să fie supuși unor anchete dure. Deci, cu tortură, de un anumit fel sau altul. Am detestat și detest, din principiu, lucrul acesta, pentru că oricât ar fi cineva de vinovat, este o ființă, este un om. Și dacă este cu adevărat vinovat, trebuie să răspundă după lege, să-și primească pedeapsa așa cum e stabilită prin lege. Dar nu să-i distrugi personalitatea și chiar să-l lichidezi, să-i distrugi viața. Așa ceva nu am putut concepe și nu voi putea concepe niciodată.

Cred că, unui asemenea sistem, nu vreau să evoc nici un nume din cei care au venit mai târziu în fruntea Direcției de anchete, dar, din păcate, a fost parcă un făcut, ca în fruntea acestei direcții să fie oameni din rândul unor persoane care nu prea aveau nimic comun cu neamul românesc.

A.R.: Din păcate.

I.V.: Din păcate. Nu vreau să sugerez că neapărat oamenii care aparțin unor minorități, de un fel sau altul, sunt niște criminali. Nu, nici vorbă de așa ceva, dar cel puțin în cazurile pe eu le cunosc, oamenii aceștia, cei care au avut niște funcții, niște responsabilități, s-au dovedit a fi niște oameni răi.

A.R.: Și care, în mare măsură, au eclipsat probitatea profesională a unor anchetatori care își făceau meseria în respectul legii...

I.V.: Independent de asta, vreau să spun că, după 1955, lucrurile s-au schimbat radical. De ce? Pentru că în tot sistemul muncii Ministerului de Interne a început, cum să spun, un vânt proaspăt să adie.

A.R.: Dacă ați putea face vreo referire la acel tribunal, am înțeles că ar fi fost un fel de tribunal special, instituit în timpul ministeriatului lui Drăghici, pentru judecarea abuzurilor personalului din penitenciare.

I.V.: Nu știu dacă a fost un tribunal pentru judecarea personalului din penitenciare, dar a fost o procuratură, o secție, o direcție pentru cadrele ministerului de interne. Așa

este, mi-aduc aminte că unul din şefii acestei direcţii era un colonel Dumitrescu, un om foarte (...), nu ştiu dacă era jurist, dar era un om destul de anchilozat. Într-un fel am avut şi eu de-a face cu el din cauza unei confuzii de nume. În paranteză, la un moment dat mă cheamă generalul Demeter, care era şeful meu şi îmi spune: *„Măi, ce ai făcut tu? Uite, mi-a venit o hârtie de la Procuratura Militară, de la Dumitrescu, procuratura pentru cadrele Ministerului de Interne". „Păi, nu ştiu, ce să fi făcut?" „Păi, ia vezi, ia du-te să vezi"*. Un tânăr, care purta numele şi prenumele pe care îl port şi eu, se întâmplă, sunt asemenea cazuri, dintr-o localitate din apropiere de Bucureşti, uite îmi scapă numele acuma, care fusese tractorist şi lucrase la un S.M.T. distruse-se un tractor. Deci îl băgase undeva, îl răsturnase, mă rog ...

A.R.: *Din asta scotea un caz de… sabotaj!*

I.V.: Şi întâmplarea a făcut că a fost chemat în armată şi era în armată. Şi trebuia să fie tras la răspundere, să fie judecat, putea fi învinuit şi pentru sabotaj... Căutându-se prin evidenţele nu ştiu mai care, cel mai repede a fost găsit Vlad, care era ofiţer, era căpitan la Ministerul de Interne. Şi m-am dus şi am lămurit problema. Dar acest Dumitrescu, eu cu toate hârtiile în regulă, încă nu era convins că nu sunt eu tractoristul acela care a făcut ceea ce am spus… De aceea spun, erau şi nişte oameni, care erau de o obtuzitate formidabilă. Şi nu mă mir că dacă mergeai mai jos, zgura era şi mai puternică. Aşa deci, asta este realitatea.

Nu am trimis pe nimeni în judecată pentru fapte politice împotriva securităţii statului.

După 1955–1956, datorită altor orientări politice, care nu pot să fie sub nici o formă negate, neluate în considerare, ca să nu mai spun după 1970, după venirea la conducerea ministerului a altor oameni, precum a fost Cornel Onescu şi mai ales Ion Stănescu – un ministru care, după părerea mea,

a făcut foarte mult pentru Ministerul de Interne, şi mai ales pentru Securitate, şi în mod special pentru învăţământ, aş putea să zic - lucrurile s-au schimbat în toate privinţele. Ulterior, în perioada când am avut eu responsabilităţi în conducerea Ministerului de Interne şi a Departamentului Securităţii Statului, Direcţia de Anchete era mai mult cu numele. Ca ministru secretar de Stat şi şef al D.S.S., eu, niciodată nu am trimis pe cineva în judecată pentru fapte de natură politică, împotriva securităţii statului (...). Cazurile flagrante de spionaj, de trădare impuneau aplicarea necondiţionată a legii, dar ultimul cuvânt îl avea şeful statului.

A.R.: *Am undeva o statistică, o medie de două cazuri pe an în ultimele două decenii şi jumătate.*

Spuneţi-mi, vă rog, eu am trăit într-un anume fel, momentul '67-'68, dar Dumneavoastră care, nu se poate să nu fi simţit această parte grea de moştenire a trecutului securităţii, aţi avut sentimentul unei despovărări, a unei eliberări, când s-a făcut acea demascare?

I.V.: Te referi la demascarea...

A.R.: *Din anii '67-'68, a ilegalităţilor şi abuzurilor Securităţii din perioadele anterioare...*

Ceauşescu a făcut o demascare cu tentă politică anti-Dej a abuzurilor şi ilegalităţilor atribuite Securităţii

I.V.: Aş putea zice şi da şi ba... Pentru că s-a făcut cu o tentă politică evidentă, deja se simţea războiul la vârf. Adică, fără îndoială că acţiunea politică a fost după părerea mea binevenită, pentru că a schimbat cursul lucrurilor. A modificat orientări ş.a.m.d., dar, în acelaşi timp, vizând vârful piramidei, îţi dădeai seama că lucrurile s-au făcut şi cu scopuri determinate de a fi schimbaţi unii şi, în locul lor, să fie aduşi alţii. Şi lucrul ăsta niciodată, după părerea mea, nu poate fi un lucru acceptat sau acceptabil. Sau pe deplin acceptabil.

Totuşi, luat în liniile lui generale, cred că s-a făcut bine, pentru că trebuiau făcute nişte schimbări şi orientări de fond. Şi aş putea să zic că, poate cea mai importantă schimbare a fost cea care a umanizat cumva, în primul rând, cadrele. La noi fusese atât de, nu ştiu cum să spun, prin educaţie, prin felul de a fi, şi viaţa şi munca în unitate, a fost totul secretizat, totul nu ştiu mai cum făcut (...), aşa nu, nu. Era o viaţă plină de suspiciuni la adresa colegilor, a camarazilor, dar, în mod cert, după ce s-a introdus această linie nouă, după ce, mai cu seamă, repet, a venit în fruntea ministerului Ion Stănescu, a adus alt spirit. De destindere, uite, de pildă, un lucru simplu, care la prima vedere nici nu pare a fi important, dar care în viaţa oamenilor contează foarte mult: nu se marcau zilele de naştere ale cadrelor, începând cu cei de la conducere. Ei, s-a introdus, încetul cu încetul această, să zic, această regulă sau cum vrem să-i spunem. Gestul comandantului, gestul ministrului de a te chema în ziua ta, şi de a-ţi strânge mâna, a făcut ca şi tu, la rândul tău, să faci acelaşi lucru cu subalternii tăi, de un anumit nivel, şi aşa mai departe. Poate, chiar mai mult decât atâta, să îi oferi o cafea, să-l întrebi de familie. Şi, altfel, s-a creat coeziunea. Legătura sufletească a oamenilor a dat un foarte mare impuls şi muncii. Şi colectivele de muncă s-au sudat, s-au consolidat în felul acesta. Dar nu numai viaţa internă a unităţilor a cunoscut asemenea schimbări, ci orientarea de muncă pe care am primit-o. Iată, de pildă, cel mai important lucru care trebuia făcut în munca informativ-operativă era de a preveni producerea faptelor, de a preveni producerea infracţiunilor, şi nu de a trage la răspundere, nu de-a pedepsi. Principiul acesta a schimbat să zic aşa, din temelii, activitatea. Şi, după părerea mea, a avut un foarte mare rol în a deschide şi privirile societăţii spre această instituţie, pe care nu aş putea spune că au început să o iubească, că nicăieri nu este neapărat adulată această insti-

tuţie, aşa cum rezultă din filmele de popularizare sau prin mijloacele de propagandă comune, dar, oricum, este apreciată, este mai mult apreciată decât înainte. Era nu atât urâtă, cât mai ales temută. Şi dacă te temi de cineva, nu neapărat te îndeamnă să îl şi iubeşti, să şi ţii la el. Ori, şi în privinţa aceasta, după părerea mea, s-au produs, sau erau pe cale să se producă nişte lucruri. Viaţa, într-o măsură sau alta, le-a confirmat, iar evenimentele care au urmat, le-au pus capăt.

Istoria nu va putea motiva suferinţele pricinuite deţinuţilor politici

A.R.: *În anii de detenţie, V-aţi raportat vreun moment la condiţia şi suferinţele deţinuţilor politici care au efectuat ani grei de temniţă, doar pentru motivul că a reprezentat trecutul politic al istoriei României, aşa cum a fost el? Că în ultimă instanţă, şi scuzele şi iertarea pe care V-a cerut-o judecătorul care v-a semnat sentinţa, şi Dumneavoastră aţi fost acolo pentru că aţi reprezentat un anumit segment al vieţii politice şi administrative a României.*

I.V.: E un lucru foarte important acesta pe care l-ai spus, şi vreau să spun şi îţi mărturisesc cu toată deschiderea, cu toată sinceritatea, că am avut în decursul anilor de închisoare, dar nu-ţi exagerez cu nimic, dacă afirm că şi înainte, din lecturarea unor materiale, convingerea că abuzurile de niciun fel asupra vieţii nu se pot justifica. Apoi, ceràndeu însumi materiale de documentare şi văzând cum s-au rezolvat anumite cazuri şi aşa mai departe, mi-am dat seama că s-au făcut abuzuri, pe care nu ştiu dacă istoria le va putea cândva motiva în vreun fel sau altul. În orice caz, nu. După părerea mea, nu.

S-a abuzat foarte mult. Este un fapt incontestabil şi dureros, că oameni de o valoare cu totul excepţională au pierit în închisori. Şi fără judecată, şi fără a se lua în considerare nimic din ceea ce acei oameni de seamă au făcut pentru propăşirea ţării, pentru a face ca ea să trăiască în timp, să

aibă un parcurs. Categoric nu, este evident. Acum sigur, poate că astăzi se şi exagerează, se merge pe partea cealaltă, am această impresie fără să micşorez cu nimic, fără să diminuez, fără să minimalizez cu nimic, pentru că rămâne o povară, după părerea mea, o povară foarte grea, şi cum spuneam, de neiertat, pentru societatea trecută, pentru responsabilii de un nivel sau altul din trecut. Eu, deşi nu am participat, nu am avut nici o contribuţie la asemenea lucruri atât de dureroase, atât de triste, nu pot să mă consider urmaş al lor, moştenitor al lor, decât asemenea copilului care se naşte dintr-un tată cu anumite deficienţe de comportament, sau cu anumite probleme, sau care a avut un bunic, iar în istoria vieţii copilului se face trimitere la acel tată şi la acel bunic. Deci, nu pot să spun că vin, ca să zic aşa, cu moştenire directă, în succesiune directă pe linia asta. Dar, încă odată îţi spun, judecând fără patimă, fără ură, fără, ştiu eu, decât aşa, făcând apel la sentimentele pur omeneşti pe care trebuie să le avem fiecare, cred că s-au făcut lucruri care nu pot fi cu adevărat iertate şi care au dăunat enorm de mult acestei ţări. Şi, bineînţeles, familii numeroase au avut de suferit.

Spun, însă, că din păcate, cei care au în preocupare ideea de a menţine cât mai trează atenţia asupra acestor lucruri consumate în urmă cu jumătate de veac, sau poate chiar mai mult, exagerează uneori atât de mult, încât consideră că tot ceea ce s-a făcut în timpul respectiv, a fost marcat de acele evenimente. Sigur, ele rămân cu greutatea şi importanţa lor, dar societatea şi ţara, şi locuitorii ei, poporul acesta, au cunoscut şi nişte rezultate şi nişte creşteri în timpul respectiv dar despre toate astea aproape că nu se mai spune nimic. Vezi, mi-aduc aminte, şi pentru mine sunt foarte vii în memorie, felul în care se făcea propaganda în anii '50. Şi în anii '60, chiar, când toate necazurile de atunci pe care societatea şi creşterea ei le presupuneau, aveau o

cauză, o singură cauză [aceasta fiind] legată de trecut, de cei care precedaseră: clasa burghezo-moşierească, clasa politică a vremii. Nicio cauză nu era legată de incompetenţa celor care conduceau atunci destinele ţării, de nişte greutăţi reale care erau uneori, inevitabile. Adică era atât de evidentă tenta politică care se dădea încât, chiar la vârsta mai tânără pe care o aveam şi deci, la lipsa de experienţă de viaţă şi de pregătire pe care o aveam atunci, puteam să-mi dau seama că sunt nişte lucruri exagerate şi care nu poţi să le crezi în întregime. Într-un fel sau altul, asta se repetă. Oare este un dat faptul ca de la o etapă istorică, de la o generaţie la alta să ne tot învinuim? Nu ar trebui să iertăm, nu ar trebui să-i scuzăm pe cei care au făcut rău şi să iertăm relele care s-au produs la un anumit moment? Dar, în acelaşi timp, trebuie să vedem şi ce brumă de bine s-a acumulat în vremea aceea, şi poate, mai cu seamă, acest lucru trebuie să-l avem în vedere, şi pe fundamentul, pe temelia lui să încercăm să construim mai departe. Nu ştiu, nu, eu cel puţin care de acum am o vârstă, e considerabilă vârsta pe care o am, niciodată n-am gândit că voi putea fi octogenar şi încă (...).

A.R.: Să duceţi înainte sănătos şi mai mulţi ani, cât pe mai departe!

I.V.: Şi încă, nu pot să înţeleg şi nu pot să trăiesc cu această apăsare că, în istoria noastră, numai ceea ce a fost rău se poate vedea. Şi ceea ce este bine, sau a fost bine, niciodată, pentru că l-au făcut alţii acel bine.

Nu am permis cercetarea penală prin constrângere

A.R.: Ca ministru secretar de stat şi şef al Departamentului Securităţii Statului, dar şi în funcţia anterioară, ca adjunct al ministrului, aţi avut în control mai multe cazuri în care, potrivit legii, era obligatorie cercetarea penală de către organele de anchetă ale securităţii şi deferirea justiţiei. Aşa, de exemplu, printre altele, ne putem reaminti despre spetele cu terorişti, de comploturile generalilor, ale grupării Ion Puiu, susţinut de Raţiu, de cei şase

semnatari ai scrisorii deschise către Nicolae Ceauşescu, de grupul complotist iniţiat de către Petre Mihai Băcanu sub coordonarea lui Vladimir Volodin, ofiţer al KGB-ului sub acoperire de reprezentant al unei agenţii de presă sovietice şi altele.

Cum aţi coordonat măsurile de anchetă şi, dacă aţi dat, ce dispoziţii anume aţi dat în legătură cu efectuarea cercetării şi în legătură cu efectuarea regimului arestului preventiv în cazurile respective?

I.V.: E adevărat, pe cele mai multe din cele pe care le-ai enumerat le-am avut în atenţie nemijlocită. Nu am să mă refer la toate, unele sunt mai importante, altele poate mai puţin importante, dar toate la un loc, fără îndoială, sunt foarte bine marcate. Ai selectat poate ce a fost mai important, pe cele care au avut o semnificaţie mai aparte.

În niciunul din aceste cazuri n-am dat ordine să se folosească, în vreun fel, mijloace de constrângere fizică. În nici un caz, la nici unul din aceste cazuri n-am plecat de la ideea preconceputǎ că, neapărat, informaţia aşa cum a venit, este infailibilă. Ci abia, după ce o cercetăm, o confruntăm, o punem în relaţie cu ceea ce rezulta şi ceea ce declarau oamenii în cauză, tragem concluziile cuvenite.

Şi în afara cazurilor de trădare de patrie, de spionaj, în speţă, cum este cazul Băcanu, acesta fiind evident din punctul acesta de vedere, nu am aprobat să se solicite procuraturii reţinerea şi arestarea preventivă.

A.R.: Şi în cazul Răceanu, prins în flagrant.

I.V.: Ca şi cazul Răceanu, fără îndoială, trebuia să se aplice legea cu toată rigoarea. Cazul „celor şase" a fost cercetat, cum se spune, la fără frecvenţă. Învinuiţii au fost aduşi cu autoturismul la direcţia de anchetă, au răspuns la întrebările care li s-au pus, după care au fost conduşi la domiciliu. Şi tot aşa, o zi două, trei, câte au fost.

Este drept, că şeful statului a fost foarte afectat de acţiunea lor. Acţiunea lor a depăşit, să zic aşa, ceea ce în mod normal, curent, ar fi trebuit să facă nişte oameni de

condiţia lor. Toţi au fost în fruntea treburilor ţării, pe o direcţie sau alta, pe oricare dintre ei îi luăm. Poate cu funcţia cea mai mică, a fost Răceanu, dar şi el a avut nişte funcţii în partid, cel puţin, la un anumit moment. Mă refer la Răceanu, bătrânul, care, de fapt a fost atras, nu pentru atitudinea, poziţia (...).Şi din partea lui, influenţa în jos era nulă, ci pentru că era tatăl adoptiv al fiului trădător de ţară şi avea un punct de sprijin acolo unde el îşi pusese toate serviciile la dispoziţie. Dar în ceea ce-i priveşte pe ceilalţi, începând cu Brucan şi terminând cu Gheorghe Apostol, continuând cu Bârlădeanu şi cu Pârvulescu, care a fost şi Secretar General al Partidului, modul de a fi fost, de a fi intervenit în acel moment, ca o scrisoare să ajungă pe la nu ştiu care oficii diplomatice, pe canale externe, la un post de radio, este, după părerea mea, un lucru care nu putea fi... acceptat. Şi cu toate astea, ancheta care s-a făcut cu ei, cercetarea care efectuat cu ei, s-a făcut, cum spuneam, în stare de libertate. Nu au fost reţinuţi, nu au fost arestaţi, asta este.

Moartea, în detenţie, a generalului Emil Macri a fost grăbită de Sergiu Nicolaescu

A.R.: În perioada detenţiei la Jilava, ce întâmplări speciale, de care ştim sigur că aţi avut parte, v-au marcat într-un fel sau altul?

I.V.: Au fost şi lucruri foarte dureroase. Din păcate, în familie am avut şi decese în perioada aceea.

Sigur, în condiţia pe care o aveam, n-am putut să fiu prezent în familie, atunci când s-au produs asemenea nenorociri, dar am trăit, am trăit momente foarte, foarte dramatice acolo.

Primul şi cel care m-a marcat poate cel mai mult, a fost cel care priveşte moartea generalului Macri.[69] Generalul Macri era în închisoare la Timişoara. Şi, prin aprilie 1991, au hotărât să-l aducă la Jilava. De la Timişoara la Jilava, nu ştiu exact, dar se pare că a făcut vreo săptămână pe drum. Cu vagonul penitenciar. Ce înseamnă vagonul penitenciar? Vagonul penitenciar este alcătuit din nişte celule, din nişte carcere, în care este introdus deţinutul şi unde, e adevărat, se poate ridica în picioare, dar nu poate să se mişte, nu poate să meargă nici înainte, nici înapoi, nici la stânga, nici la dreapta.

Stă pe un scaun care are şi un capac, deci care serveşte şi ca scaun, dar şi pentru alte nevoi. Asta este o puşcărie groaznică. Să stai o oră, să stai o zi, să stai o noapte, dar când stai o săptămână şi te plimbă, că aşa se întâmplă, vagonul te duce de la o staţie la alta, se descarcă, pe alţi deţinuţi îi duce în altă parte, şi aşa circulă din puşcărie în puşcărie. Deci, de la Timişoara, din partea aceea de ţară şi până a ajuns la Bucureşti, şi pe timp de vară, pe căldură, nu chiar cum a fost vara asta de sufocantă, e cumplit. Când a ajuns la Bucureşti, la închisoare la Jilava, era epuizat, era terminat aproape, fizic vorbind. Aici nu numai că nu l-au ajutat să-şi revină cât de cât ci a fost supus la fel de fel de hărţuieli şi, unul din cei care l-au hărţuit cu adevărat, în adevăratul sens al cuvântului, a fost Sergiu Nicolaescu. El era preşedintele Comisiei senatoriale pentru cercetarea evenimentelor din Decembrie. Cum e posibil, fac o paranteză acuma, să numeşti într-o asemenea funcţie pe cineva dintre cei care a avut unul din rolurile cele mai nefaste în decembrie 1989, şi care are, a avut pe conştiinţă morţi – dar

[69] Emil Macri (n. 9 octombrie 1927, municipiul Galaţi - d. 17 aprilie 1991, închisoarea Jilava) a fost un general român de securitate, care a îndeplinit funcţia de şef al Direcţiei Contrainformaţii Economice din Departamentul Securităţii Statului.

omul acesta nu a avut conştiinţă. Nu omorâţi de el, ci prin tot felul de combinaţii, de astea, hollywood-iene, cu care a crezut că manevrează masele, poporul. Plus că a organizat nişte ambuscade pe la podul nu ştiu care, în drumul spre Ploieşti, cu un regiment de la Ploieşti. Deci, pe ăsta a găsit preşedintele, care ajuns şi el cum a ajuns în fruntea ţării, să-l numească ca să cerceteze „obiectiv" evenimentele din decembrie. Şi l-a hărţuit în vreo câteva momente din astea, ore de-a rândul să-l întrebe (...). Inima lui era ferfeniţă. Suferea mai de mult de inimă, iar drumul acesta care spuneam că s-a făcut în condiţiile în care s-a făcut, şi faptul de a fi fost tracasat, i-a accentuat şi mai mult situaţia. Şi, într-o zi, când eram la locul acela destinat mişcării, aerisirii, plimbării, între ghilimele, un spaţiu nu mai mare decât încăperea asta, şi, la propriu spun, îţi treceau şobolanii printre picioare, nişte şobolani cum nu văzusem niciodată, probabil au nişte condiţii ideale de înmulţire şi de trai acolo la închisoarea Jilava, mi se spune că Macri este în celulă şi se simte foarte rău. Era un subofiţer care ne supraveghea acolo, un om de treabă, că între ei erau destui şi asemenea oameni, şi l-am rugat să îmi permită să mă duc să îl văd. Şi m-am dus.

Era întins pe pat, îşi trăsese pătura peste cap.

M-am apropiat de el, l-am mişcat, i-am spus cine sunt, m-a recunoscut, m-am aşezat lângă el şi l-am întrebat, ce e cu el, ce se întâmplă?

„- Mă simt rău. Mă simt rău.

- Emile, să dau o alarmă să vină medicii?

- Da!"

Nu venise nici un medic, nu îl văzuse nimeni. În fine, am bătut în uşă, că aşa se întâmpla, când baţi în uşă - care abia se închide şi se deschide de grele ce sunt - vine cineva. A venit un medic până la urmă, i-am spus care e situaţia, s-a uitat la el, deja începuse să se învinetească. Zic *„neapărat să*

vină, rugați să vină comandantul". Comandantul fusese cândva la Suceava, pe când Macri fusese șef al direcției regionale. Și comandantul era medic pe la o unitate acolo, îl cunoscuse nemijlocit, dar aici se schimbaseră raporturile și poate chiar și atitudinile erau altele. L-am rugat: *„Domnule comandant, vă rog faceți tot ce se poate, ca să fie salvat omul acesta, din câte înțeleg situația lui este foarte gravă."* Într-adevăr a fost luată o dubă, pus cu targa în dubă, după care am auzit că țeava de eșapament era defectă și gazele intrau în dubă, duba e dubă, în înțelesul de pușcărie și se pare că a închis ochii înainte de a fi ajuns la spital. Și așa s-a sfârșit acest om, căruia nu putem să-i aducem decât laude, elogii. Și să-l iertăm pentru faptul că uneori era intempestiv. Era poate mult prea intransigent, și cred că și din dorința de a fi drept, de a face ceea ce era de făcut. Dar, poate mult prea (...). Cazul acesta de care discutam, că se derulează acuma, pe unde se derulează și așteptăm să fim și noi întrebați, din păcate, el a hotărât să se deschidă.

Am dat cazul acesta. Dar mai e și cazul profesorului Giosan care, de asemenea, aproape tot mort a fost dus acolo. Cazul lui Vasile Bărbulescu, cazul colegului meu, despre care, mi se pare că am vorbit, Ioan Totu.

A.R.: Ioan Totu, Giosan, Bărbulescu...

Condiția unor lideri ai partidului nu justifica sacrificiul vieții vreunui ofițer de securitate

A.R.: Domnule general, dintre înalții demnitari cu care V-ați aflat în prizonierat la fortul Jilava, V-a reproșat cineva că nu ați apărat regimul, că sunteți toți acolo fiindcă securitatea nu și-ar fi îndeplinit rolul, sau au realizat că sunteți victimele lui Ion Iliescu? Au comentat în vreun fel atitudinea acestuia față de ei și modul în care a înțeles să își prezerve puterea pentru el încă un deceniu, în era post Ceaușescu?

I.V.: Da, importantă întrebarea. Ce să spun? În mod direct, nu mi-a reproșat cineva. Unele discuții pe această

temă le-am avut cu Ștefan Andrei care, mi se pare că am povestit, mi-a fost un fel de coleg de liceu...

A.R.: Da. El este mai dezinhibat, așa, în exprimarea opiniilor.

I.V.: Dar, de gândit, și indirect, în anumite momente au exprimat o asemenea gândire, o asemenea idee, o asemenea atitudine aproape toți din membrii CPEx. Eu, față de unii, am avut și voi continua să am respect toată viața. Pentru că știu că au avut contribuții importante în conducerea statului. Pe domeniile pe care le-au condus sau coordonat, s-au făcut lucruri cu adevărat remarcabile. Bineînțeles și datorită lor. Dar, pentru alții, nu. Nu pot să am aceste sentimente, pentru că în împrejurarea aceasta atât de dură, atât de dramatică, omul de fapt își arată fără voia lui, tot ceea ce poate să arate atunci când nu mai e protejat de nici o platoșă, și rămâne așa cum a venit de la natură. Unii mi-au demonstrat, o dată în plus, că au ajuns acolo unde ajunseseră, grație ori întâmplării, ori unor împrejurări nefericite pentru instituțiile pe care le-au condus, pentru stat. Pentru că este vorba de înalți demnitari, care au avut un cuvânt greu sau puteau să aibă un cuvânt greu. Dar cel mai adesea, nu aveau de fapt nici un cuvânt nicăieri și singura manifestare, era de a da din cap și a aproba tacit, sau știu eu în ce fel făceau, tot ceea ce li se cerea să facă.

Cu unii am avut chiar discuții în contradictoriu pe alte subiecte. Dar, repet, nu au îndrăznit să-mi reproșeze direct, pentru că răspunsul meu ar fi fost foarte dur. Și poate că aș fi mers până acolo încât aș fi spus că pentru un om ca dumneavoastră, sub nici o formă, nu ar fi trebuit să-și sacrifice viața nici un ofițer de securitate. Pentru că nu ați fi meritat. Unii s-au dovedit a fi lași, asta este realitatea.

În general, eu am avut însă raporturi bune cu toți. Raporturi bune, în sensul că n-am avut nici un fel de conflict, pentru că acolo conflictele se nasc foarte ușor. Starea de tensiune este atât de mare, supărarea și nemul-

țumirea şi câte altele, toate sunt atât de numeroase, încât din orice fleac se poate naşte o problemă. Şi uneori, au fost chiar conflicte urâte şi penibile pentru că s-a ajuns la înjurături. De exemplu colegul meu de celulă, care era pe la spate repudiat de toți, în față nici unul nu îndrăznea să spună, cu o singură excepție, când reacția colegului de celulă a fost atât de puternică încât era să-l strângă de gât pe celălalt. L-am numit pe colegul meu de celulă, Ion Dincă. Nici unul din membrii CPEx, cu care mai fusese în celula respectivă, nu a putut să reziste în compania lui, nici măcar Constantin Dăscălescu. Dar nu numai, şi alții, toți au cerut să fie mutați în altă parte. Eu am stat cu el trei ani şi jumătate. Am reuşit, i-am găsit punctele sensibile, şi ne-am înțeles.

A.R.: Dar, apropo, pe mândrul, falnicul, orgoliosul, atotputernicul Tudor Postelnicu care, în vremea când, pe caii cei mari fiind, se comporta cu membri CPEx ca un semizeu, cum l-au primit acolo?

I.V.: Da, în primul rând, a fost marginalizat. Era izolat, era de unul singur. Până la urmă s-a autoizolat. Cu excepția celor cu care era în aceeaşi celulă şi unde mai schimba o vorbă, alta, în rest, atunci când se apropia de un grup care avea în discuție o anumită temă, un anumit subiect, discuția înceta.

A.R.: Era firesc, îi fusese publicat angajamentul de informator dat procurorilor militari, cu mențiunea sa expresă, olografă, din care citez: „...subliniez, ca informator al organelor procuraturii nu ale securității, DSS."

I.V.: Al cărei şef el fusese cu „onoare". E penibil, dar, una peste alta, luând lucrurile aşa, cum să zic, a trăit şi el ca şi ceilalți, aceeaşi viață cumplită de puşcărie, pe care nu o poți dori nici măcar duşmanului celui mai crâncen pe care îl ai. Şi uite, din păcate, unul câte unul, au părăsit scena vieții definitiv. Din CPEx, nu ştiu care mai e în viață, în afară de Gheorghe Oprea, un om mai potolit, mai liniştit, mai cerebral, într-un fel, Olteanu, cu care am avut tot timpul

niște raporturi foarte apropiate şi cam atât. Restul s-au dus în alte locuri.

A.R.: Înainte de a încheia, fiindcă timpul a trecut foarte repede şi cred că a fost o rundă de dialoguri grele astăzi...

I.V.: Să ştii că da...

A.R.: Din dialogurile noastre anterioare am reținut sublinierile Dumneavoastră, chiar repetate, în legătură cu calitățile speciale şi anvergura persoanelor pe care contau şi contează serviciile de spionaj. În sensul că serviciile secrete nu s-ar încurca cu nulități, cu mediocrități, cu aventurieri, cu nebuni... Sigur, Vă dau dreptate, ați judecat cu mintea contraspionului pus să apere interesele şi valorile patriei sale. Din această ipostază, aveați nevoie de concursul unor oameni din elita societății.

Spionii însă judecă altfel, şi experiențele evenimentelor din decembrie 1989 au scos în evidență şi contrariul. Scopul urmărit dictează criteriile de alegere a oamenilor ca instrumente. În cazul României s-ar părea că serviciile adversare au recurs cam la mulți aventurieri politici, mercenari, refulați, şi chiar la specimene din clasa patologiei psihiatrice.

Este oare posibil să mă înşel?

I.V.: Nu, nu greşeşti. Nu greşeşti. Spui un adevăr. Ca teoretician înalt calificat al acestui domeniu, ai dezvoltat tocmai ideea care are valoare de concluzie.

A.R.: Este o provocare pentru una din întâlnirile următoare, când trebuie să ne ocupăm şi de câțiva dintre acei guru ai evenimentelor din decembrie 1989.

I.V.: Să vedem dacă merită, unii dintre ei...

Capitolul XXV
Istoria scrisă de învingători

Institutele de ascundere a adevărurilor incomode

A.R.: Domnule general, Dumneavoastră aţi avut, acum nici nu ştiu cum pot să-i spun, şansa ori neşansa de a trăi experienţa şi consecinţele scrierii istoriei de către învingători. Sigur, odată şi odată vine şi vremea să se facă parte dreaptă şi adevărului. Activitatea Departamentului Securităţii Statului în contextul mai amplu al reconsiderării perioadei istorice 1944-1989 face parte din obiectul cercetării a nu mai puţin de şase organisme anume create:

- Institutul pentru studierea totalitarismului, înfiinţat în aprilie 1993, prezidat de Radu Ciuceanu;

- Institutul pentru memoria exilului românesc, înfiinţat în ianuarie 2004 de premierul Năstase, acţiunea sa fiind interpretată ca o încercare de a îmbunătăţi relaţiile cu exilul românesc în perspectiva alegerilor prezidenţiale la care urma să candideze;

- Institutul pentru investigarea şi cercetarea crimelor regimului comunist, înfiinţat în 2005 de guvernul Tăriceanu, se pare ca o sinecură pentru unul dintre consilierii săi pentru probleme de securitate naţională;

- Institutul de istorie recentă a României, înfiinţat în anul 2000 la iniţiativa fostului ambasador al Regatului Olandei la Bucureşti, Coen Stork, ambasator din 1987 până în mai 1993, când a înfiinţat institutul. Denumirea oficială a acestui institut este Fundaţia pentru Studiul Istoriei Recente a României, finanţarea iniţială a venit din partea ministerului de externe al Olandei printr-un program, director este Liviu Tofan, preşedinte executiv Denis Deletant, cred că nu Vă sunt străine numele acestor doi;

- Institutul Revoluţiei Române din Decembrie, dedicat de Ion Iliescu lui… Ion Iliescu!;

- Consiliul Naţional pentru Studierea Arhivelor Securităţii Statului...

În fondarea şi activitatea ulterioară a unora se poate observa lesne întrepătrunderea de interese şi finanţări externe. Consiliile ştiinţifice ale acestor institute includ personalităţi străine, ale căror nume şi preocupări, anterioare anului 1990 privind România, nu puteau scăpa criteriilor elementare de selecţie practicate din totdeauna de serviciile de contraspionaj de pretutindeni.

În paralel, Academia Română dedică aceleiaşi perioade volumul 10 din Istoria României, în coordonarea academicianului Dinu C. Giurescu. Două reviste ale veteranilor din serviciile de informaţii publică, de asemenea, studii, articole, amintiri. Au apărut şi două volume de culegeri ale articolelor publicate în revista „Vitralii": „Adevăruri incomode" şi „Adevăruri inevitabile". Poate următorul volum va fi „Adevăruri adevărate". Nu pot să nu fiu un pic maliţios, chiar dacă sunt şi eu prezent în paginile volumelor menţionate.

Cu toate eforturile notabile de reconstituire a evenimentelor şi de interpretare corectă a faptelor, chiar şi recent, putem constata încercări de mistificare a adevărului şi de răspândire a acestor mistificări. La Institutul Revoluţiei Române din Decembrie s-a făcut o obsesie din combaterea prezenţei forţelor speciale sovietice în evenimentele din decembrie 1989.

Paradoxal, unele argumente sunt extrase tocmai din contextul unor depoziţii ale Dumneavoastră, în sensul că nu aţi putut susţine amestecul extern cu dovezi materiale palpabile, în subsidiar fiind atacate şi unele din încercările mele publicistice pe această temă. Unii au ajuns până acolo încât să răstoarne ordinea de valori şi să Vă acuze de trădare pentru că în Decembrie 1989 nu aţi apărat ordinea politică sau pe Ceauşescu.

Vă provoc, domnule general, la câteva comentarii, într-o tentativă de a deschide drumul pe care să facem parte şi adevărului în faţa falsificatorilor istoriei.

I.V.: Impresionantă această introducere, impresionant acest preambul aşa cum spuneam şi mai devreme, în cazul discuţiei precedente. Dar aici lucrurile sunt infinit mai

complicate şi mai ample. Ce pot să spun, poate că, fără să fi aprofundat, nu am avut nici timpul material şi nici preocuparea de a încerca să mă edific cât de cât, să înţeleg, să văd dacă la timpul respectiv şi cu mijloacele pe care epoca le oferea, după evenimente de o asemenea amploare şi gravitate, precum cele petrecute în decembrie '89 în România, această inflaţie de institute nu poate fi decât suspectă şi păgubitoare pentru urgenţa nevoii de adevăr. Este o simplă părere dar, totuşi interferenţele externe îşi au mizele lor.

Ai făcut un lucru absolut remarcabil că ai inventariat institutele şi organismele create şi bineînţeles, cele mai multe din ele, funcţionează pe banii statului român, pe bani de la buget, cele mai multe.

A.R.: Am făcut-o pentru că am un sentiment de teamă, să nu fie cumva instituţii de îngropare, şi nu de aflare a adevărului.

I.V.: E important faptul de a le fi inventariat şi de a le fi pus în felul acesta în evidenţă. Căci una e să ai o anumită imagine atunci când citeşti originea unei anumite lucrări, sau impulsul de unde vine, şi alta e când le ai pe toate în faţă şi îţi dai seama câtă greutate prezintă laolaltă.

Nu ştiu, parcă ar fi fost o epidemie de pecingine, să mă exprim în felul acesta. Şi cred că faptul acesta are multe precauze.

Pe de o parte, sunt convins că au apărut atâţia scormonitori, nu minimalizez, nu vreau să jignesc pe nimeni, dar mulţi din cei care au zis că scriu, sau au scris, nu sunt cercetători în adevăratul înţeles al cuvântului. Nu au etica, care cred că este obligatorie pentru un cercetător adevărat, ci sunt mai degrabă nişte scormonitori, aşa (...), care, fie că vor să-şi creeze o anumită platformă, să-şi facă o anumită popularitate, fie că o fac din interese absolut pecuniare, personale, băneşti deci, pentru câştigul material, sunt convins.

Institutul patronat de Iliescu lucrează pentru nemurirea lui Iliescu

Sigur că s-a scris şi enorm de mult, este cu neputinţă să poţi cuprinde, omeneşte vorbind, am citit cât am putut şi voi continua să citesc, dar din ce în ce mai selectiv, nişte lucrări. Unele, după părerea mea, sunt mai apropiate de adevăr, altele, dimpotrivă. Şi cred că a existat şi există o anumită dorinţă a unor centre, a unor locuri mai cu seamă de acolo de unde se şi subvenţionează aceste aşa numite cercetări, pentru ca să creeze confuzie, să minimalizeze, să distrugă nişte mituri, dacă deja s-au format anumite mituri, să creeze alte mituri şi iată tot aşa.

Cred că sunt mai multe cauze. Una din ele ar fi, cred, chiar lipsa unui centru autorizat de coordonare a cercetării. Şi o spun foarte deschis şi foarte sincer, că nu aş vedea în altă parte să funcţioneze, să existe un asemenea centru, decât la Academia Română, pe lângă Academia Română. Pentru că, oriunde ar fiinţa un centru de cercetări, este inevitabilă influenţa subiectivă, politică a celor care îl subvenţionează şi îl orientează. Ce poţi să ceri de la nu ştiu cum se numeşte institutul, pe care îl patronează Ion Iliescu, decât să-i cânte ode lui Ion Iliescu şi celor care au fost în Decembrie '89 pe lângă el? Că se mai strecoară pe ici, pe dincolo, nişte adevăruri este posibil, poate din fuga condeiului, poate din nebăgare de seamă patronul, dar, în fond, toţi aceia care lucrează acolo, sau tot ceea ce produc aceia care lucrează acolo, o fac în serviciul lui Iliescu şi pentru nemurirea lui Iliescu. Eu nu spun şi nu voi spune niciodată că Iliescu nu a avut un rol, că nu a avut şi nişte merite, dar a avut din păcate, şi nişte contribuţii care au dus la un dezastru al ţării, nu numai al momentului respectiv dar şi mai târziu.

La fel, pe lângă alte, ştiu eu, centre de putere politică, contrare să zic aşa. Ce să înţeleagă omul de rând? Ce să

înțeleagă chiar și cel care se dedică studiului istoriei, când citește atâtea puncte de vedere controversate? Știu că din contradicții rezultă, până la urmă, adevărul, iar o ciocnire a contradicțiilor determină până la urmă evidența adevărului, dar nu așa, nu în felul acesta (...).Trebuie să fie cineva, undeva, care să coordoneze, așa cum spuneam, cercetarea, să unifice eforturile acestea, care nu sunt mici.

Cred că mai poate fi menționat la șirul acesta, care nu se termină așa simplu și faptul că mulți sunt presupuși istorici, cu excepția câtorva mari istorici și cercetători pe care încă îi mai avem. Restul sunt niște ucenici care încă nu au ajuns la stadiul de calfă și nu știu dacă vor ajunge vreodată la stadiul de maeștri. Și scriu istorii, în unul, în trei, în nouă volume sau câte scot. Așa că și asta este o cauză. Și cred că și istoricii mari, istoricii consacrați nu își asumă cât ar trebui să-și asume cu autoritatea lor științifică și morală pe care o au, niște responsabilități în a tăia, în a spune asta e drept și asta e fals. O fac tot așa, a fi sau a nu fi, nu întotdeauna, dar destul de frecvent.

Când am fost trădător și pe cine am trădat?

Și, în fine, sunt o mulțime de oameni de foarte rea credință care, doresc să iasă în evidență. Pentru că asta se întâmplă atunci când publici un punct de vedere care este contrar multor altor opinii, altor puncte de vedere. Dar dincolo de ambiția personală a unora de a se afirma, eu cred că prima lor dorință este aceea de a face rău, efectiv. Sunt unii oameni care, pur și simplu, sunt dominați de această dorință de a lovi, de a face rău. Unii dintre aceștia sunt și din categoria celor care scriu istorie. Eu am luat la cunoștință cu destulă durere, o spun cu toată franchețea, și uneori am fost rănit grav și nu atât eu, ca om, de cât de profund a fost deformat adevărul acelor momente. Aceasta m-a uimit și m-a revoltat, întrucât eu am fost în apropierea evenimentului respectiv sau poate chiar mai mult decât în apropierea lui, am cunoscut din interior mai multe lucruri decât cei care pun pe hârtie fel de fel de povești și prezintă lucrurile atât de denaturat, încât nu pot decât să rănească.

Ce să zic, când faci pe cineva „trădător", poți să găsești oare cel puțin în vocabularul limbii române un cuvânt mai dur, mai aspru decât acesta? Poate fi o crimă mai cumplită decât aceea a trădării de țară, de neam? Nu poate fi, nu poate fi! Și unii manipulează aceste vorbe cu atâta ușurință, o spun cu atâta nonșalanță, de parcă stau la o șuetă, la o cafea. Păi acum, eu i-aș întreba pe acești onorabili istorici, unii cu titluri universitare, când am fost „trădător"? Atunci când Ceaușescu m-a condamnat la moarte pentru că am făcut ceea ce am făcut, am dat ordin să nu se tragă, să nu moară oameni și am continuat să mă situez pe această poziție până la sfârșitul sfârșitului, sau atunci când nu l-am apărat pe Ceaușescu? Să aleagă, dacă într-adevăr nu l-am apărat pe Ceaușescu și se consideră că am trădat poporul român și țara, atunci este altceva.

Eu am depus jurământul militar poporului român și României declarând: *„Jur credință patriei mele, Republica..., Poporului Român..."*. Poate a fost o omisiune din partea comandantului suprem că nu s-a adăugat și el în această formulă, dar asta nu însemna că nu trebuia să am respect față de ordinul comandantului suprem. Dar unii din istoricii ăștia consideră că trebuie să mergi cu respectul acesta până la limita extremă. Alții dimpotrivă, te judecă, de ce ai interpretat ordinul? Păi ai dreptul, după regulament, să execuți acele ordine care sunt legale. Și pe acelea care contravin legii, să nu le execuți! Dar oare ei știu asta, sau o spun așa ca să dea greutate vorbelor? Deci ce să spun? Las urmașilor mei faptele, așa cum au fost ele, să le judece ei, să le aprecieze, să le cântărească și să dea verdictul, pentru că fără îndoială, un verdict până la urmă va prevala. Ori de un fel, ori de celălalt.

A.R.: Da, rezolvările timpului, sigur sunt cele care vor da verdictul până la urmă, însă ceea ce trebuie să ne îngrijoreze este că această proliferare a imposturii în cercetarea istorică va îngreuna foarte mult decantarea adevărului de minciună şi sub acest aspect, poate că ar trebui gândite modalităţi de integrare în acest efort, sigur, cu mijloace şi metode adecvate momentului.

Lecţia comisarului pentru justiţie, Dumitru Mazilu

A.R.: În timpul care bănuiesc că ne-a mai rămas la dispoziţie, am o altă provocare, de altă natură. Este acum la ordinea zilei problema justiţiei în România. Săptămâna trecută, un raport al Departamentului de Stat al S.U.A. acuza serioase derapaje, abuzuri şi lipsa unor garanţii ale respectării drepturilor şi libertăţilor fundamentale. Concomitent, tot din exterior, se fac presiuni inadmisibile în teoria şi practica dreptului internaţional şi al relaţiilor diplomatice asupra puterii legislative pentru a-i bloca orice iniţiativă de îndreptare a unor texte de lege evident greşite.

Dumneavoastră aţi fost printre primii inculpaţi şi judecaţi de justiţia generată de evenimentele din decembrie 1989. Însărcinatul, comisarul noii puteri pentru problemele justiţiei era Dumitru Mazilu. Dumitru Mazilu mi-a fost preţ de două ceasuri şi la un examen de final de curs, profesor la disciplina Teoria Generală a Statului şi Dreptului Socialist. Din primul său curs, de altfel singurul pe care l-a ţinut, căci ulterior nu a mai venit decât la examen, am reţinut un lucru fundamental, care nici până azi nu l-am uitat fiindcă este actual, şi anume, că potrivit teoriei raţiunii politice a dreptului socialist, categoriile juridice drept, justiţie, adevăr şi dreptate pot fi convergente, iar justiţia independentă numai în măsura în care interesele grupului care deţine puterea politică sunt în acest fel protejate. Când interesele grupului politic dominant sunt ameninţate de lege, legea se schimbă sau se reinterpretează peste litera şi spiritul ei sau, pur şi simplu, este ignorată. Sigur, nu în termenii aceştia a fost expozeul profesorului Mazilu, asta este interpretarea care o fac cu experienţa acumulată în patru decenii şi jumătate cât au trecut de la acel curs.

Generalul magistrat Adrian Nițoiu, judecătorul generalului Iulian Vlad:

„Vă rog, iertaţi-mă, v-am condamnat pe nedrept, la ordin"

Dar acuma, în legătură cu modul în care s-a judecat procesul Dumneavoastră, eu am să Vă rog să comentaţi un citat dintr-o prefaţă de carte, să-l confirmaţi sau să-l infirmaţi. Citez: „Într-un ajun de Crăciun, un fost condamnat la un sfert de veac de închisoare aude clinchetul insistent şi repetat al soneriei apartamentului. S-a uitat prin vizor şi s-a şocat. Dincolo de uşă era judecătorul care l-a condamnat fără să fi fost administrată vreo probă. I-a deschis şi l-a poftit să intre. De ce a venit judecătorul? Să-şi ceară iertare, deoarece povara marii nedreptăţi săvârşite sub imperiul comenzii politice şi al ordinului îl apăsa şi nu îi mai lăsa clipă de linişte. Victima l-a înţeles. Judecătorul a insistat mai apoi ca şi soţia sa să primească, direct de la victimă, confirmarea dezlegării de păcat, căci acesta li se pare ca un blestem asupra întregii familii. Victima a fost iarăşi generoasă. Judecătorul, ceva mai împăcat sufleteşte, a mai trăit cât să-şi rânduiască trecerea Stixului. A fost chemat şi el la judecată. La judecata tatălui ceresc".

I.V.: Domnule, uluitor! Cine a scris cartea asta?

A.R.: Cartea o semnează ex-deputatul Ion Stan. Citatul este din prefaţă. Prefaţa a scris-o preopinentul.

I.V.: *„Idealuri social democrate, versus trădare naţională".* Foarte interesantă, ia uite, domnule, ce pot să spun, este uluitor, am rămas literalmente blocat pentru că, cum să zic, cele două personaje, unul din cei doi, unul din cele două personaje sunt eu. Eu sunt cel care e în rolul victimei. Iar judecătorul este fostul preşedinte al completului de judecată care mi-a dat, în total în trei procese, în trei procese m-a judecat şi mi-a dat, aproape 25 de ani de închisoare.

Într-adevăr lucrurile stau exact aşa cum au fost descrise. A venit acasă, şi-a cerut iertare şi mi-a dezvăluit expres cum s-au petrecut lucrurile de la „A" la „Z", mai cu seamă în procesul cel mare, unde, fiind spre sfârşit şi

trebuia să se pronunţe verdictul şi încă nu se hotărâse cum să facă, nu putea să mă declare nevinovat în împrejurările date. Dar în nici un caz nu putea să mă învinuiască, spunea el, de mai niciunul din lucrurile care mi s-au pus în seamă. Mi-a spus şi cum a fost constituit completul de judecată, şi ce i s-a spus la constituirea completului de judecată, şi cum, pe parcurs, de asemenea a fost contactat şi ce i s-a spus, şi mai cu seamă atunci, la final, când din America, unde era într-o vizită de lucru, probabil, Silviu Brucan, care mi-a purtat de la început multe din sâmbete, nu chiar pe toate numai el, a atras atenţia că justiţia este pe punctul de a derapa. Aceasta, apropo de completul de judecată care face instrucţia în cazul procesului lui Vlad şi că Vlad ar putea să plece liber de la tribunal. Că unul din consilierii importanţi ai preşedintelui României de atunci, Ion Iliescu, un general care a avut funcţii de cea mai mare răspundere în armată, a fost trimis şi l-a contactat la tribunal şi i-a transmis, ca nu cumva, să mi se dea o pedeapsă uşoară. Şi că nu a avut încotro, a trebuit să execute nişte ordine. Sigur, e o scuză, e o formă de a te justifica, pentru ca să ajungă şeful acestui complet, preşedintele completului de judecată, care, cum spuneam, pe mine m-a judecat în trei procese, dar nu numai pe mine, a mai fost şi în alte procese, i s-a dat gradul de general, fiindcă nu putea să mă judece dacă nu avea acest grad, şi o mulţime de alte şi alte drepturi.

Dar, până la urmă, este interesant într-adevăr, că şi la acest om, pe care l-am crezut că are o inimă de piatră, nu de om, totuşi a prevalat ceva omenesc, şi aşa cum foarte bine ai spus, foarte exact, m-a invitat şi la dânsul acasă, chiar ziua când trebuia să plece la Hamburg, era ultimul drum din viaţa lui, pentru tratament. Şi m-a prezentat şi familiei, iar la plecare am coborât odată cu el, eu am plecat spre casă şi el a plecat pe drumul morţii.

Acesta este generalul magistrat Adrian Nițoiu, el e cel care... Dar, vreau să spun că în intervalul de la prima întâlnire şi până la ultima, am avut şi alte întâlniri în prezenţa unor oameni care sunt în viaţă şi care pot oricând, să probeze cele ce am afirmat eu mai devreme. Unul din ei, de exemplu, este actualul senator Florea Voinea. Dar n-am ştiut că s-a scris o prefaţă atât de interesantă, foarte interesantă, foarte inspirată, nu pentru că se referă la un caz absolut real, şi e bine că nu s-au dat nume, nu ştiu unde, probabil că aicea e ...

A.R.: E acolo unde este semnul de carte...

I.V.: Asta, aici, da? Dar nu ştiu dacă, şi e bine că nu s-a numit, nu s-au dat nume, dar faptul este riguros exact.

A.R.: Am şi explicat acolo de ce nu am dat nume, am spus considerentele, nu aveam consimţământul.

I.V.: Mulţumesc, mulţumesc foarte mult, dar pe subiectul ăsta se poate discuta foarte mult.

Antecedentele abuzului judiciar în cazul judecătorului Nițoiu[70]

A.R.: Judecătorul Adrian Nițoiu a avut şi el o experienţă şi nişte antecedente în raporturile cu autorităţile fostului regim. În anii 70, am înţeles că a fost reabilitat şi repus în drepturi şi şi-a reluat activitatea în magistratură ca judecător. Ei, tocmai în anii 70, el, tot aşa, am înţeles, la impulsul primului secretar al Comitetului Judeţean de la Constanţa, pe linie de partid, a dovedit exces de zel în cazul poetului Crişan, care a fost condamnat pentru un volum sau pentru o poezie care a fost interpretată ca o formă de propagandă împotriva orânduirii socialiste, cum era încadrarea penală a timpului. Şi, din acea condamnare, a ieşit până la urmă un mare scandal, cu anchete de abuzuri, de ilegalităţi, „Cum a fost posibil, noi am demascat, am cerut să nu

[70] A se vedea Anexa 13.

se mai facă asemenea lucruri." Știu că și la nivelul Consiliului Securității Statului a fost atunci, inclusiv o dezbatere, dacă nu mă înșel, la Casa de cultură a Ministerului de Interne, cu acest caz, care a oripilat. Deci această relație dintre politic și justiție, din nefericire, are tradiții rele, nu de ieri și nu de azi.

I.V.: Mulțumesc foarte mult pentru întâlnirea de astăzi, chiar mă întrebam venind încoace ce vom mai discuta? Și iată că ai ales niște subiecte foarte interesante, unele chiar interesante, unele care chiar m-au răscolit.

A.R.: Asta pentru că nu am avut timp să mă pregătesc...

Capitolul XXVI
Întâlnirile cu personalități ale momentului

Virgil Măgureanu

A.R.: Domnule general, la ultima noastră întrevedere am avut sentimentul că nu ați terminat seria istorisirilor începute asupra unor întâmplări din anii petrecuți la Jilava. V-aș propune să continuați seria acestor evocări și printre ele să nu omiteți vizitele pe care Vi le-au făcut acolo Sergiu Nicolaescu, Gelu Voican Voiculescu, Petre Ninosu, Radu Timofte, eventual și alții.

I.V.: Virgil Măgureanu.

A.R.: Virgil Măgureanu, exact. Figură notabilă și importanță a evenimentelor.

I.V.: Fără îndoială. Da. Lucrul acesta s-a petrecut mai cu seamă în a doua jumătate a perioadei cât am fost încarcerat la Jilava. În prima perioadă am avut o întrevedere cu domnul profesor Măgureanu, dar nu la Jilava, nu a venit dânsul acolo ci mi-a adresat, să zicem, rugămintea, să mă duc eu acolo unde bănuiesc că lucra provizoriu sau oricum a venit într-un loc pe care îl cunoșteam și eu și anume la hotelul Ministerului Apărării Naționale. De obicei ancheta se făcea la închisoare, dar erau și situații când erai scos de la pușcărie și te primea sau trebuia să mergi la procuratura militară sau la tribunal, cel mai adesea, dar iată că în cazul pe care îl exemplific acum, întâlnirea a avut loc, cum spuneam la hotelul ministerului Apărării Naționale, care era pe undeva prin preajma sediului central al ministerului.

Sincer să fiu, gândindu-mă la întrebările pe care mi le-a pus, nici atunci nu am înțeles foarte exact ce a dorit domnul Măgureanu de la mine, și nici mai târziu, după ce am revenit de la închisoare. De fapt niște întrebări fără subiect. Bănuiesc că mai degrabă a vrut să vadă cam care este starea mea de spirit, situația sănătății mele fizice sau ceva de genul acesta. Probabil că i se ceruseră informații și de mai sus în

legătură cu toate astea. Dar în niciun caz nu au fost abordate în discuție probleme despre munca pe care am făcut-o, despre problematica activității respective, ceva care să fi făcut ca domnul profesor, în funcția pe care o deținea, să fi avut în vedere, să se fi ghidat sau, dimpotrivă, să fi barat anumite demersuri inițiale. Deci, deși discuția a durat preț de două ore aproximativ, cum spuneam, nu am desprins nicio concluzie, după cum cred că nici dânsul nu a plecat cu o concluzie destul de clară. A fost mai concret la întâlnirile pe care le-am avut cu dumnealui la Jilava în anul 1993, mai ales în cea de-a doua jumătate a anului 1993. Sigur, niciodată nu mi-a spus ceva în legătură cu o posibilă eliberare a mea, după cum nici eu, în niciun caz, nu i-aș fi cerut să facă ceva în această privință. Era și o chestiune de demnitate la urma urmelor, pe care nu puteam să nu o iau în considerare. Dar, discuțiile au fost sigur cu mult mai interesante, despre unele din cazurile mai mari pe care securitatea le-a avut în atenție, mai ales din cazuistica internă, mai puțin pe linie de contraspionaj, despre anumite personalități politice care erau în vogă la vremea aceea, și mai cu seamă de la opoziție. Și în felul lui de a fi, de a încerca să mă convingă să îi dau cât mai multe amănunte despre niște persoane despre care ulterior am aflat că îi erau foarte apropiate, și mă refer la unii din foștii mei subalterni, șefi sau adjuncții șefi de unități. Nu l-am întrebat de ce, cu ce scop. Mi-am dat seama că e interesat să le cunoască mai bine profilul moral, politic, să știe dacă se poate bizui pe ei ș.a.m.d. Cu o singură excepție, despre toți cei despre care a venit vorba sau am fost întrebat, referințele mele au fost dintre cele mai pozitive. Acea excepție se referea la cineva de la Direcția de contraspionaj.

A.R.: Avea să se convingă și personal că ați avut dreptate.

I.V.: Asta cred că da. Care a arătat, de altfel și în procesul meu a fost singurul dintre cei peste cincizeci de

martori aduși în proces de către instanță, care a bâiguit niște lucruri pe care bineînțeles instanța le-a transformat în probe, în dovezi, argumente și mărturii pentru acuzare. Nu au avut nicio substanță, bineînțeles, dar mi-am dat seama că omul acela a fost întotdeauna lipsit de caracter și în ciuda faptului că avea o pregătire de bază, era și profesor, nu profesase însă niciodată. Ani la rând, omul acesta a indus în eroare un șir lung de șefi. Eu când m-am convins deplin că rolul lui nu e nici măcar decorativ în funcție de adjunct al șefului direcției, i-am schimbat serviciile de care se ocupa, pentru că avea în coordonare serviciile de primă importanță, printre care și cel de contraspionaj american...

A.R.: Pe care îl condusese înainte.

I.V.: Îl condusese e un fel de a spune. Așa ca șef de serviciu și de unde nu au venit nici măcar o dată niște informații de substanță, pentru că după schimbarea lui, lucrurile au început să intre în normal și nu numai fluxul de informații să fie așa cum trebuia, dar și substanța informațiilor să se schimbe. Ceea ce m-a convins că omul acela era o piedică, ba chiar am început să îmi pun semne de întrebare în legătură cu cinstea și corectitudinea lui.

A.R.: E bine să ne reamintim acea situație când, în urma măsurilor de contraverificare pe care Dumneavoastră le-ați dispus în urma sesizării unei informatoare, care a fost scoasă în audiență la Dumneavoastră de domnul ministru secretar de stat Aurel Duma de la Externe, ați căpătat convingerea de nestrămutat că el, de fapt, lucra sub controlul contrainformațiilor FBI din Ambasada S.U.A. și practic americanii aveau pe tavă informatorii, filau ofițerii la întâlniri...

I.V.: Și nu făcea lucrul acesta din prostie sau din naivitate, ci, m-am convins, îl făcea conștient. Deci mi-e greu să spun și e dureros de trist să spun că un locțiitor al șefului Direcției de Contraspionaj devenise într-un fel sau altul agent al unui serviciu de informații. Fusese recrutat sau fusese capacitat, poate, într-o formă sau alta să lucreze

pentru acel serviciu. Că aşa au stat lucrurile, s-a confirmat cu prisosinţă după 1989. Pe mine, literalmente, nu numai că m-a surprins dar m-a cutremurat faptul că el a fost promovat după aceea. Sigur afişându-se şi ieşind în faţă, „povestind" fel de fel de basme cu „cocoşul roşu" sau cine ştie cu ce altceva, cu ce alt personaj şi nişte oameni care habar nu aveau ce înseamnă substanţa muncii sau poate chiar nici ei nu erau departe de statutul pe care îl avea personajul în discuţie, să îl fi crezut. Posibil chiar să fi fost convinşi că o promovare a lui este de interes, nu neapărat pentru muncă, ci pentru instituţie şi pentru ţară. Cred că a fost una dintre cele mai mari erori, ca să fiu totuşi rezervat.

A.R.: Revin în completare cu o precizare. El a fost unul dintre şefii de direcţii care se situa în permanent conflict cu cel care era prim adjunctul directorului SRI. Într-o primă etapă cu Mihai Stan, în etapa următoare cu generalul Marcu. Se situa chiar pe poziţii conflictuale dure care depăşeau orice limită a regulamentelor militare şi a subordonării, dar din această situare a lui pe poziţie conflictuală cu prim adjunctul, directorul întotdeauna câştiga. Era folosit ca o sperietoare care, chipurile, le poate lua locul şi cu care îi ţinea în şah. Îl folosea special în acest scop. De mai multe ori, la reglementările de bază ale muncii de informaţii care trebuiau reaşezate pe noile coordonate şi pe noile realităţi, când era vorba de întărirea exigenţei, a controlului, a responsabilităţii şi profesionalismului el se străduia să contramandeze, să anuleze, să îl determine pe director să îşi modifice reglementările. Ei, sub acest aspect nu a avut câştig de cauză. Aici Măgureanu nu a cedat, când a fost vorba de reglementare. El personal nu o respecta şi puţin îi păsa de ea, dar nu le-a dat practic curs acestor dorinţe.

I.V.: Interesantă completarea şi semnificativă din punctul de vedere până aici pus în evidenţă. Prin urmare, discuţia pe care am avut-o, plimbându-mă cu domnul Măgureanu prin incinta închisorii Jilava, prin zone pe care, ca deţinut, nu avusesem voie să le văd - de data asta fiind

însoţit şi de un personaj important care, la rândul lui, era însoţit de o gardă de corp, dar care se păstra la o distanţă suficient de respectuoasă ca să poată să audă discuţiile noastre - mi-a dat ocazia să văd şi alte zone pe care nu puteam să cred că le văd vreodată din închisoare. O dată în plus m-au cutremurat. Deci, au fost două sau trei asemenea întâlniri care aş putea să zic că au fost, cred eu, de interes pentru activitate, pentru muncă. Cel puţin în ceea ce mă priveşte, am dorit să îi prezint problemele aşa cum le-am perceput eu mai bine, cum le-am cunoscut mai bine, pentru a i le contura mai exact, să îi vin în sprijin şi pentru că îmi dădeam seama că ar fi preocupat de o organizare cât mai bună a activităţii. Şi, bineînţeles, ca să cunoască cât se poate mai bine nişte oameni pe care se poate cu adevărat bizui.

A.R.: Nu ştiu dacă în aceste discuţii V-a cerut referinţe şi despre ofiţerul pe care l-a numit ulterior în funcţia de şef al unităţii care avea în competenţă problema revizionismului maghiar.

I.V.: Nu. Nu. Chiar deloc nu s-a discutat. Eu în câteva rânduri i-am subliniat că una din preocupările majore pe care le-am avut a fost tocmai activitatea pe acesta problematică. Nu ştiu dacă am apreciat bine sau nu. Nu mai aveam informaţii, nu mai cunoşteam cum stau lucrurile la zi dar i-am spus, chiar am subliniat că problema aceasta şi înainte de a prelua eu responsabilitatea instituţiei, responsabilitatea generală a instituţiei, pentru că avusesem ani de zile responsabilitatea problemei, dar şi pe timpul cât va avea dânsul funcţia şi pe mai departe, va constitui una din problemele majore ale muncii de securitate, ale muncii Serviciului Român de Informaţii.

Şi bineînţeles că nu m-am înşelat.

A.R.: În primul rând s-a lăsat greu convins că trebuie redeschisă şi consolidată această linie de activitate a Serviciului Român de Informaţii. Într-un final a fost de acord şi a numit acolo comandant un ofiţer care, după fiecare şedinţă a Consiliului

director al serviciului, care de regulă avea loc luni dimineaţa, seara se întâlnea cu un deputat al U.D.M.R. bănuit de noi că avea grad mare, probabil general, la serviciul vecin chiar în anii `80. La întâlniri erau prezenţi şi deputaţi din P.U.N.R., din Vatra Românească. Poate părea inexplicabilă prezenţa, mereu a aceloraşi unul, alteori doi reprezentanţi ai P.U.N.R. alături de U.D.M.R., dar trebuie spus că Budapesta a fost foarte motivată şi implicată în afirmarea mişcărilor naţionaliste radicale şi ale românilor.

Bineînţeles, cu licoarea tradiţională ardelenească, întâlnirile se prelungeau până spre dimineaţă, iar şeful unităţii scotea pe masă documentele care au fost prezentate directorului SRI. Într-o împrejurare şi-a uitat ori a lăsat intenţionat geanta cu documentele acolo. Dacă nu marţi, miercuri apărea Rudaş Erno. Să ceară socoteala directorului SRI, punctual.

I.V. Uluitor!

A.R. *Rudaş Erno, care şi-a luat reşedinţă vis a vis, cu legătura de vedere chiar la biroul directorului din sediul din strada Povernei.*

I.V.: De altfel, ca o paranteză, se pare că încă este pe aici şi nu ştiu cu ce...

A.R.: *Cu „afaceri"...*

I.V.: Cu afaceri... Afacerea fiind o acoperire bănuiesc. Dar cu cine oare mai păstrează legăturile pe linie de informaţii, că asta este esenţial?

A.R.: *Deci, când fiul său a fost prins în flagrant de poliţie, la Constanţa, consumator de droguri, nu a ezitat să vină la directorul Serviciului Roman de Informaţii să ceară intervenţia pentru a fi scos.*

I.V.: La vremea respectivă.

A.R. *Da, dar deja era în perioada directoratului lui Timofte. Şi a venit la Timofte. În anturajul fiului lui Rudas a fost şi unul din fiii lui Ţiriac.*

I.V.: Bănuiesc că Radu Timofte l-a ajutat.

A.R.: *A zis: „Eu îl ajut pe Ţiriac şi acum dacă îl scot pe al lui Ţiriac trebuie să iasă şi al lui ăsta, că sunt împreună".*

I.V.: Păi da! Interesant. Acest ins, după părerea mea şi-a făcut mendrele cum se spune, cum a voit pe aici prin ţară şi a avut contacte, de fiecare dată la nivelele cele mai înalte. La armată cu Stănculescu pe care l-a capacitat, slavă Domnului, ştim cum, ce fel şi ce legături a făcut afară, în Ungaria mă refer. Apoi cu primul şef al serviciului.

A.R.: *Cu un prim ministru după aceea.*

I.V.: Apoi cu primul ministru. Deci, legături la vârf.

A.R.: *Şi după ce sediul Serviciului Român de Informaţii şi inclusiv birourile directorilor s-au mutat în bulevardul Libertăţii, vis a vis, tot aşa, la legătură de vedere şi zona de supraveghere spre ferestre s-a instalat o firmă maghiară.*

I.V.: Interesant.

A.R.: *Indubitabil şi cu ce scop.*

I.V. Deci pentru moment cu privire la subiectul în discuţie cam atât.

A.R.: *Aşadar, după prima întrevedere...*

I.V.: Doar atât aş dori să subliniez: probabil că este un gest pe care a vrut să îl facă faţă de mine domnul profesor Măgureanu pentru discuţiile pe care le-am purtat şi, repet, eu am fost foarte deschis şi foarte sincer în tot ceea ce i-am spus.

Nu am vrut să (...), nici măcar cuvântul sfat nu l-am folosit vreodată, i-am descris oameni şi acţiuni şi dânsul rămânând să tragă singur concluziile respective, dar am făcut-o, repet, cu cea mai bună credinţă posibilă.

A făcut şi un gest pe care, fără îndoială, nu pot să nu îl apreciez, iar atunci m-a impresionat profund. A fost momentul când mi-a organizat tot prin intermediul Direcţiei a III-a, dar în prim plan nu a mai fost personajul despre care discutăm, a trecut totuşi o dată ca să îl văd, deci cu alte cuvinte, să ştiu că şi el este între cei care au fost implicaţi în acţiunea respectivă şi anume – o întâlnire cu soţia mea, cu fiul meu şi cu cei doi nepoţi de care îmi era nespus de mare dor. Erau la vârsta de patru-cinci ani, îi lăsasem mici şi

întâlnirea s-a făcut la casa de lucru de la podul Băneasa, înainte de Otopeni, şi preţ de mai multe ore am stat cu ei acolo. Repet, a fost un gest pe care nu l-am uitat şi nu o să îl uit niciodată şi pentru care bineînţeles oricând îi voi adresa cuvinte de mulţumire. Deci, cam atât în legătură cu prima persoană.

A.R.:. Deci, după prima întâlnire i-a prezentat impresiile generalului Mihai Stan şi Mihai Stan foarte încrezător şi entuziast, exuberant chiar mi-a spus: „Aurele, Virgil s-a văzut cu domnul Vlad şi a revenit la sentimente foarte bune. S-ar putea să facă demersuri în ceea ce priveşte punerea în libertate. Dacă ai vreo legătură cu familia, cumva să..." Zic: „Nu aş putea să dau semnalul ăsta fiindcă ştii foarte bine câtă încredere şi câtă bază pun eu şi chiar şi dumneavoastră, de o vreme încoace, pe ce afirmă domnul profesor." Şi a zis: „Măi, totuşi, el mi-a spus..." Şi ulterior mi-a zis:„Nu, bine ai făcut că nu ai dat niciun semnal spre familie, că în adâncul sufletului lui, încă mai păstrează nişte resentimente legate de situaţia lui personală şi de ce s-a întâmplat cu el."

Nu ştiu dacă pe Dumneavoastră v-a întrebat ceva, cu mine, a făcut de vreo două-trei ori tentativa, dacă, totuşi, am să îi spun ceva şi nu aveam, adică sigur aveam ce să îi spun în sensul că am sesizat din partea Dumneavoastră o anumită rezervă la un moment dat în ceea ce priveşte implicarea lui în nişte cazuri. Adică nu erau lămurite nişte lucruri şi aţi temporizat multă vreme şi practic până nu a venit acea întrebare:„Dar ăla cu Trabantul cine e?", că se aflase deja pe alt canal...

I.V.: Da, exact, dar în orice caz ideea nu ne-a aparţinut şi propunerea nici atât, de a fi trimis la Focşani. E adevărat, într-una din cele două, trei discuţii pe are le-am avut, a adus cumva vorba, mai pe departe şi i-am spus franc că în chestiunea aceasta implicarea noastră a fost absolut de suprafaţă. Nu a constituit un obiect al preocupărilor, al acţiunilor, al iniţiativei noastre. Sigur, a fost împreună cu alţii care într-adevăr au intrat în sfera noastră de interes.

Asta este altceva. Nu ştiu cât a crezut sau nu, asta e cu totul altceva. Dar eu mi-am dat seama că nu vroia, probabil că îşi lămurise într-o bună măsură lucrurile şi poate că ar fi fost prea devreme, având în vedere relaţiile, de la distanţă, pe care le-a avut cu mine întotdeauna, să fi pus o chestiune atât de directă şi să se fi şi aşteptat la un răspuns foarte clar, foarte lămuritor. Dar vreau să spun că şi în ultimii ani, în ultima vreme sunt căutat, gesturile de amiciţie de un fel sau altul sunt numeroase. Îi răspund în acelaşi fel, aşa încât, într-o formă sau alta ne apropiem de ceea ce s-ar putea numi normal.

A.R.: Interesant este că momentul ales pentru a Vă vizita şi al contactelor ulterioare primei vizite coincide cu începutul erodării relaţiei sale cu preşedintele Ion Iliescu.

Într-o primă perioadă, cel puţin declarativ, îl admira, îl adula, îl zeifica, îl numea omul providenţial şi sigur nu putea să nu fie într-un fel impresionat şi de regia de spectacol care continua a se pune în operă cu prilejul vizitelor lui Iliescu prin ţară în 1990, chiar şi în 1991.

Ulterior însă, când deciziile sale ca director al serviciului duceau într-o direcţie contrară a ceea ce trebuia să facă serviciul în apărarea securităţii României, colaboratori de-ai săi nu au ezitat să iasă la raport la preşedintele Iliescu. Sigur, foarte conştiincios, Iliescu scotea agenda, nota totul, nota o dată, nota de două ori, dar a avut şi practica asta, nu ştiu dacă era corectă sau nu, ca preşedinte, să îi cheme la confruntare pe cei care îi raportaseră şi atunci, bineînţeles că se întâmplă ceea ce se întâmplă. Aici trebuie căutată şi cheia căderii lui Stan. Aici trebuie căutată şi cheia îndepărtării lui Neagu Cosma din corpul de consilieri. Amândoi s-au dus la preşedinte şi i-au raportat chestiuni foarte grave în legătură cu deciziile luate de director, eludând şi consiliul director, neraportând-i nici preşedintelui şi, bineînţeles, numai bine a picat atunci un scandal Berevoieşti şi altele ca să poată scăpa şi de Stan şi de Cosma. Cosma fiind cel care a făcut de trei ori verificări asupra modului în care a fost

acoperită groapa de la Berevoiești. Aceasta este o istorie mai lungă, mi-e și jenă să o evoc, cu câtă lipsă de seriozitate a fost tratată și cum s-a ajuns la... dar este clar că ea a servit foarte bine unui scop și s-a debarasat de doi incomozi pe care îi avea lângă el.

I.V.: Pentru că ai deschis acest subiect care se pare că e nu numai interesant, ci prin consecințe și foarte grav. Nu știu cât de corect a fost profesorul Măgureanu cu Ion Iliescu, dar, după părerea mea, Ion Iliescu a fost pe fond incorect cu Măgureanu, iar acele confruntări despre care vorbești par a fi de necrezut. Cum e cu putință ca un șef de stat căruia i se aduc la cunoștință lucruri importante din activitatea și conduita unui înalt demnitar să recurgă la confruntare, de fapt la astuparea gurii subalternului?

A.R.: *Asta a fost execuția lor.*

I.V.: Exact.

A.R.: *Profesională, vorbind.*

I.V.: Execuția în fața lui, a lui Iliescu. Asta este de neiertat și incalificabil. Acesta este omul și așa a fost mai toată viața.

A.R.: *La fel a făcut Ion Iliescu când i-au fost prezentate niște informații și chiar material documentar în legătură cu niște implicări incorecte ale generalului Stănculescu și vis a vis de regele Mihai, o vizită pe care a făcut-o la Versoix, dar mai ales implicări în afaceri oneroase personale în timpul când răspundea de comerțul cu armament. Ce a făcut prin regatul Marocului, prin regatul Tunisiei... a stat acolo mai mult timp, a avut relații personale foarte bune cu casele regale respective și s-a reușit să se facă rost de aceste materiale, care fuseseră pe la Direcția a IV-a și ulterior au ajuns la structura informativă a Ministerului de Interne, constituită din ofițeri care lucraseră problema la Direcția a IV- a. Cum au reușit să aducă, să reconstituie documentele cu ei, asta nu cunosc, dar s-a intrat în posesia lor și au fost prezentate președintelui. Președintele a zis: „Uite Stănculescu, ce mi-a adus Virgil și cu Mihai, despre tine", Virgil fiind Măgureanu și Mihai fiind Stan.*

Reacția lui Stănculescu a fost: „Dacă vă mai țineți după mine vă arestez și vă arunc într-un fort și acolo o să vă putrezească oasele."

I.V.: Formidabil! Deci, apropo de stilul, de felul de a trata problemele, apropo de responsabilitatea, sau mai degrabă de iresponsabilitatea unui șef de stat! Repet, nu mă mir nimic din tot ceea cei ai spus. Cred că sunt lucruri care, cu adevărat s-au produs pentru că, încă o dată spun, acesta este omul. Pe unde a fost, așa a lucrat.

Este, însă, de pus în evidență și o altă chestiune, apropo de devastarea documentelor operative. Cred că Direcția a IV-a, dintre toate direcțiile operative ale ministerului, cred că aceasta a făcut cel mai mare jaf, nu direcția propriu-zisă, ci unele cadre, unele cadre chiar de conducere, de la șef de serviciu în sus, dar mai ales șefi de servicii. Așa s-a întâmplat cu dosarul „Corbii" al lui Militaru. Șeful serviciului care se ocupa cu cazul respectiv s-a dus cu dosarele în brațe la Militaru și i le-a pus pe masă. De ce? Este simplu de înțeles. A vrut să își salveze pielea. Cât și-a salvat-o și cum este cu totul altceva, dar este unul din primele mari prejudicii și una din primele acțiuni devastatoare la adresa documen-telor de securitate făcute de însiși șefii compartimentelor respective. Nu e deloc de mirare, pentru mine este limpede. Când au plecat de la Direcția a IV-a și s-au dus la capitală, la serviciul acela, nu știu cu ce scop și de ce a fost făcut.

A.R.: *A fost creat de Voican Voiculescu.*

I.V.: Da, ca o contrapondere, probabil la...

A.R.: *A fost înainte. S-a înființat în ianuarie.*

I.V.: Bun dar zic, ca atare.

A.R.: *După tentativa nereușită de a prelua S.R.I., sigur, Voican și-a creat... propriul serviciu secret.*

I.V.: Și de a fi ajuns pe această cale la alte documente importante.

A.R.: Dosarul lui Stănculescu a fost pe rola filmată. A fost fotografiat. Era rolă de film normală.

I.V.: Cine ştie câte alte documente importante or fi fost şi ce căi or mai fi urmat. Aici în ţară sau cine ştie pe unde în altă parte. A fost un jaf pe care ofiţerii de contrainformaţii militare, unii, nu toţi... Au fost şi oameni devotaţi şi cinstiţi, dar unii dintre ei s-au dovedit a fi fost altceva decât am crezut noi. Poate că despre subiectul ăsta vom avea ocazia să mai amintim.

A.R.: Da, este necesar.

Evaluarea intenţiilor directorului S.R.I., Virgil Măgureanu privind întâlnirea cu deţinutul Iulian Vlad

A.R.: Domnule general, V-aş propune să revenim asupra vizitelor pa care domnul Virgil Măgureanu le-a făcut la Jilava, rugându-Vă să aveţi răbdare şi să ascultăm împreună o evaluare asupra uneia dintre vizite de care sper să vă mai amintiţi pentru că nu au trecut decât 23 de ani. La scara istoriei, înseamnă mai nimic. Deci intenţiile domnului Măgureanu de a Vă face o vizită, deja materializată la momentul când Dumneavoastră mi-aţi trimis ştire că doriţi să aflaţi impresiile şi părerile mele în legătură cu acea vizită.

În primul rând, printre motivele sale a fost şi acela de a testa reacţiile unora dintre colaboratorii şi subalternii săi pe care îi preluase şi care V-au fost, într-un fel sau altul, mai mult sau mai puţin, apropiaţi.

Aşa, de exemplu, colonelul Gheorghe Dan, ulterior general, a fost partizanul entuziast al unei astfel de întâlniri. Consecinţă şi a acestui entuziasm, a fost dorinţa domnului Măgureanu de a-l împinge în nişte acţiuni incorecte, cărora, Gheorghe Dan, spre cinstea lui nu le-a dat curs. Drept urmare a fost de urgenţă transferat la Serviciul de Informaţii Externe pe o secţiune dintr-o unitate care a fost condusă înainte de generalul Moţ. În locul lui Gheorghe Dan a fost promovat ca şef al antiterorismului colonelul Ilie Şuba. Ilie Şuba, până la data respectivă, a fost reprezentantul special, nu ştiu dacă al serviciului sau al lui Măgureanu, în Comisia senatorială de cercetare a evenimentelor din decembrie 1989, prezidată de senatorul Sergiu Nicolaescu. Care o fi fost rolul lui Ilie Şuba în această comisie nu pot să ştiu, dar l-aş putea intui pentru că la un moment dat mi-a fost dat să evaluez şi să expertizez nişte documente care au ajuns la mine graţie raţiunii şi inteligenţei de care a dat dovadă Mihai Stan. Despre ce este vorba? În perioada 23-31 decembrie, din ordinele generalului Militaru, transmise generalului Bucurescu, Ardeleanu fiind acolo în staff-ul celor de la Ministerul Apărării Naţionale, U.S.L.A. a fost trimisă în mai multe acţiuni de neutralizare şi lichidare a teroriştilor. Şi apăruseră documente, rapoarte privind o intervenţie la „Manufacturer Hanower Trust".

I.V.: Exact. Dacă nu mă înşel, „Banca Americană" din piaţa Universităţii...

A.R.:...şi pe Bulevardul Dimitrov, intersecţie cu Piaţa Iancului, unde s-a raportat că s-au lichidat teroriştii. Şi îl întreb pe maiorul sau locotenent-colonelul Lambru, care era şeful operaţiilor de intervenţie antiteroristă, ce identitate au avut teroriştii? Mi-a răspuns că nu a verificat. Eu i-am spus că nu puteau să nu verifice, din moment ce le-au fost capturate armele. El a spus, însă, că nu aveau arme. Eu l-am întrebat dacă nu cumva fusese o cursă şi să se gândească bine că s-ar putea să fie întrebat despre aceste lucruri. Am încheiat episodul.

În al doilea rând, atât generalul Mihai Stan cât şi colonelul Dan Gheorghe au sugerat, chiar reproşându-i, în sensul că nu este de conceput să nu aibă loc nişte contacte şi nişte discuţii cu Dumneavoastră, asupra unor probleme de continuitate inevitabile, care sunt în activitatea de contraspionaj, dar şi pe linie de antiterorism. De unde ar trebui să afle nişte lucruri de la Dumneavoastră, care poate nu au fost consemnate în documente pentru că nu s-a vrut sau nu trebuiau consemnate. Trebuie spus că, în acel moment, domnul Măgureanu era realmente posedat de demonul antisecurităţii, exprimându-se: „Eu trebuie să plec, să

mă duc de aici pentru că nu pot să dau lecții de moralitate într-un bordel, referindu-se la sediul din strada Eforiei."

Mai mult, în acea perioadă, era efectiv capacitat de oamenii care îi fuseseră vărsați de Militaru și de Stănculescu din structura Ministerului Apărării Naționale și care îl dominau și cu care s-a pretat la unele operațiuni neortodoxe, și care, într-un timp scurt, dar sigur și cu efecte pe termen lung, au distrus sistemul informativ și contrainformativ al securității, încercând să constituie pe noi baze și mult mai puternice sistemul informativ al Ministerului Apărării Naționale. Ulterior, însă, după ce a fost nevoit să se debaraseze de ofițerii prosovietici trimiși în funcții de comandă de la Ministerul Apărării Naționale, pentru că simțise și el că aceștia duc căruța serviciului într-o fundătură, a afirmat că generalul Vlad este nevinovat, în timp ce alții sunt liberi și se plimbă prin toată lumea.

În al treilea rând, cunoscând aceste intenții de a Vă face o vizită, l-am întrebat și pe Marian Ureche, cerându-i părerea în legătură cu scopurile pe care le-ar putea urmări domnul profesor Măgureanu. Știind că Marian avea relații foarte bune și în zona consilierilor președintelui, la Guvern, dar și la Ministerul de Externe, deci putea să facă niște tatonări, să tragă o concluzie. Părerea pe care mi-a exprimat-o Marian după câteva zile a fost aceea că pe scena politică este posibilă o reorientare, cel mai sigur în forță, aparent spre stânga dar în haine de dreapta și că în perspectiva evenimentelor care se prefigurează domnul profesor Măgureanu a considerat că este oportun să îl contacteze pe fostul șef al Departamentului Securității Statului. Sigur, dacă supoziția avansată de Marian avea un fond atunci era riscul de a se repeta cele petrecute în august 1991 la Moscova și Petre Roman să apară în rol de Elțin. S-a întâmplat însă altfel. În septembrie 1991 a avut loc o nouă lovitură de stat în zona guvernului și viitorul Elțin a fost debarcat și scos din rol după ce, să ne reamintim, domnul profesor Virgil Măgureanu ținuse discursuri minerilor din balconul a vreo două prefecturi județene. Discursurile sunt publice și consemnate în presă vremii. Și uite așa, Roman, a fost

interpelat într-o conferință de presă în legătură cu aceste zvonuri privind iminența unei lovituri de stat și a răspuns că este o inepție. Sigur, nu am alte elemente de apreciere, dar din partea conducerii Frontului Salvării Naționale s-a lansat, ca cert, planul unei lovituri de stat, ceea ce însemna că acea formațiune care începuse să alunece și înspre dreapta cu o parte din membrii ei de vârf, ar fi fost capabilă să încerce o provocare. Nu văd însă și nu am reușit să descifrez ce legătură ar putea să aibă vizita primită de Dumneavoastră atunci și altele posibile a le urma, cu aceste scenarii politice.

În al patrulea rând, domnul profesor Măgureanu, multă vreme, a avut impresia că de acolo de la Jilava ați avea o legătură printr-o rețea de influență asupra unei părți a aparatului din securitate pe care l-ați conduce și de aceea nu îi ies lui niște lucruri. Nu putea să scoată niciun terorist, și, printre altele, el a fost obsedat de treaba asta și în anii 1994-1995, când efectiv, parcă implora: „Dați-mi măcar un terorist!". Neapărat din fosta Securitate. Sigur că domnul Măgureanu manifesta un permanent simț patologic al suspiciunii, dublat de labilitate, inconstanță, influențabilitate, izbucniri pe care și le tempera după aceea abil, accese de inteligență paranoică în melanj cu naivități și stupidități, o personalitate foarte complexă pe care generalul Kostyal pe care îl citez fără nicio urmă de considerație, o definea „de geniu al răului." Deci, o definiție cum s-ar spune din nucleu, din celulă, pentru că ei se știau foarte bine între ei. Și totuși, acest om, în momentele lui domestice, știa să pară uneori bun și altruist, foarte calculat și ați și relatat că V-a arătat un astfel de gest, facilitându-vă o întâlnire cu familia și cu nepoții.

În al cincilea rând, consideram atunci, că un motiv al vizitei era și un articol din revista Baricada nr. 23 din 9 iulie 1992, unde se relata că opoziția dacă ar urma să preia puterea, V-ar elibera în schimbul furnizării unor elemente pe care Dumneavoastră le știați foarte bine și în legătură cu care se tot căutau documente și nu se găseau, privind legăturile președintelui Iliescu cu o anumită putere și anumite servicii străine.

Sigur şi eu, de mai multe ori, pe diverse căi, mai pe ocolite şi mai direct, am fost abordat dacă am sau nu am cunoştinţă de existenţa lor.

În al şaselea rând, după ce V-a vizitat, domnul profesor şi-a manifestat satisfacţia afirmând că nu i-a displăcut dialogul, dimpotrivă, iar pe interlocutor l-ar fi reconfortat. El, deşi nu a aflat lucruri senzaţionale, totuşi, a aflat unele aspecte importante şi încă mai sunt multe de cunoscut, lăsându-se să se înţeleagă că va continua seria contactelor cu Dumneavoastră. Oficial şi-a informat colaboratorii din Biroul Executiv, din Consiliul de Conducere al serviciului că V-a văzut pentru a verifica unele probleme de muncă şi s-a exprimat că nu trebuie să Vă găsească acolo sfârşitul anului. Nu pe Dumneavoastră, în mod special, ci pe toţi cei are aţi fost încarceraţi pe un motiv evident politic.

Într-o discuţie cu Iliescu, pe care a avut-o pentru a încerca bararea numirii lui Teofil Pop la Curtea Supremă, deci a avut această tentativă, s-a exprimat că nu îi compătimeşte pe cei de la Jilava, dar nu sunt condamnaţi pe drept. Ceea ce este notabil din partea domnului profesor.

În al şaptelea rând, în perspectiva unei eventuale amnistieri, avea tot interesul să îşi poată aroga o contribuţie şi să realizeze o apropiere faţă de Dumneavoastră, pentru că, sunt sigur că era evidentă, vizita, contactele, legătura şi printre consecinţe putea să fie şi amnistierea.

În al optulea rând, desigur că această apropiere a Dumneavoastră, pentru momentele electorale viitoare putea să fie şi o garanţie, o piedică pentru ca dezvăluiri incomode pentru un candidat anume, poate chiar şi pentru altul, să fie protejate.

Într-un mod oarecum similar, dar de pe cu totul alte poziţii şi cu altă amplitudine mai mică, bineînţeles, a procedat cu colonelul Filip Teodorescu. Dar în alte scopuri. El, în cele din urmă, la momentul respectiv, a negat sau mai corect spus, a evitat să confirme amestecul extern în evenimentele din 1989. Nuanţa în care a făcut-o este însă mai puţin importantă, în convingerea lui

intimă acest amestec a existat, avea date certe, avea informaţii secrete prelucrate şi rafinate - desigur nu probe în accepţia juridică, fiind că în justiţie asta se cere şi se admite – care, informativ, demonstrau acest amestec, după cum a fost şi observatorul unor fapte la faţa locului, ce să mai discutăm, că asta este realitatea. Avea şi elemente de susţinere, inclusiv o admonestare pe care i-aţi adresat-o că nu a conlucrat bine cu Miliţia şi câteva grupuri cu autoturisme „Lada" au pătruns în Timişoara. În fapt, generalul Nuţă nu i-a alocat suficiente efective pentru interceptarea şi blocarea aşa zişilor turişti în Timişoara, rămânând descoperită Calea Buziaşului. Când am manifestat disponibilitatea confirmării aspectului spunându-i că îl pot corobora şi cu telegramele externe venite pe filiera ataşaţilor militari din două capitale, mi-a spus, mai mult mi-a şi scris pe schiţa depoziţiei ce mi-o pregăteam, că „nu este cazul". Presupun că nu îl ajuta în proces, din câte am dedus. Păstrez încă acele însemnări cu adnotarea sa.

Sigur, despre Filip Teodorescu, domnul Măgureanu aflase nişte lucruri mai demult, din perioada când se afla la post în Turcia. Acolo, atât el dar mai întâi soţia nu au putut să scape plasei foarte dese, pe care contraspionajul turc o avea întinsă peste diplomaţii din statele socialiste. Probabil că s-au observat şi interpretat ca nepotrivite unele contacte şi activităţi. Contactele cu alte servicii erau în fişa postului şi se realizau potrivit unor reguli foarte stricte. Poate la soţie mai puţin, fiind vorba despre altceva. Cert era, însă, că dacă pe linia contrainformaţiilor externe se avansa o suspiciune, erai, cum se spune, „cu tinichea la dosar". Era ceva care nici nu se confirma, dar nici nu se infirma. Se menţiona pe un bilet ataşat cu o agrafă la referatul de cadre şi putea bloca evoluţia în carieră. În cazul în speţă, Dumneavoastră nu aţi ţinut seamă de „tinichea" şi i-aţi oferit lui Filip o nouă şi frumoasă şansă de afirmare, promovându-l de la Serviciul de Contraspionaj al Securităţii municipiului Bucureşti, în Aparatul Central, unde, ulterior, în urma rezultatelor obţinute, l-aţi propus să fie numit locţiitor al şefului Direcţiei.

Eu nu am reprezentarea cronologică a momentului prezenței la post al lui Vasile Patilineț, dacă s-au suprapus cumva prezența lui Filip Teodorescu și a lui Vasile Patilineț acolo. Se zice că Vasile Patilineț l-ar fi recomandat pe Filip Teodorescu conspirației și grupului conspiratorilor, cel despre care Dumneavoastră ați amintit într-o relatare anterioară. Teodorescu ar fi fost contactat și ar fi acceptat. Dacă a întreprins ceva concret, nu ne este cunoscut. Cert este că una din legăturile sale din Turcia a fost în anul 1992 în România, pe linia unor contacte cu Ministerul Apărării Naționale, unde a vorbit despre „excepționalul băiat Teodorescu". Acest aspect îl cunosc chiar de la primul președinte al Colegiului Național de Apărare, unde am fost nevoit să îl suplinesc pe domnul profesor Măgureanu la o expunere, fiindcă domnia sa nu s-a mai putut prezenta. Chiar în dimineața zilei respective, i se publicase în presă fotocopia dosarului de căpitan în rezervă al securității. Bineînțeles că, apariția mea în amfiteatru la prima serie de cursanți ai colegiului a stârnit oarecum rumoare în sensul că „Aaa, ai venit să îți aperi șeful, că nu poate să dea ochii cu noi", ș.a.m.d.

Președintele Colegiului Național de Apărare, care fusese locțiitor al viceamiralului Dinu, la Direcția de Contraspionaj, mi-a povestit despre episodul cu vizita ofițerului turc, venit sub acoperirea interesului de afaceri cu tehnică militară, și cât de frumos a vorbit despre Filip Teodorescu.

Nu cunosc dacă și câți dintre ofițerii care au fost trimiși la Timișoara, au fost contactați în penitenciarul de la Popa Șapcă de la Timișoara, înainte de începerea procesului și li s-a promis o ieșire ușoară din condiția de inculpați, dacă își vor orienta depozițiile și declarațiile într-un anume fel în ceea ce privește amestecul extern. Cert este că asemenea zvonuri au avut o anumită intensitate și repetiție.

După ce a fost pus în libertate provizorie condiționată, Filip Teodorescu a fost instalat imediat, dar numai de facto, în poziția, nu și efectiv, pe funcția de prim-adjunct al directorului, pe care o deținuse Mihai Stan. Acesta, împreună cu generalul Cosma au părăsit staff-ul S.R.I. după confruntarea pe care au avut-o cu

domnul profesor Măgureanu la Ion Iliescu. Invocarea scandalului „Berevoiești" a fost doar o „legendă" pentru presă. Sigur, i-a dat mari speranțe lui Filip, mai ales că unul din agenții săi de valoare, al doilea ca importanță, cel din București, prăfuit și deconspirat în S.U.A., respectiv Anglia, era la momentul respectiv o persoană relativ bine situată la președinție și chiar avea interes să îi confere protecție lui Filip și să-l vadă într-o funcție și într-o poziție importantă în serviciu. Dar nu a fost să se întâmple așa, pentru că niciun moment nu avea de gând domnul profesor Măgureanu să îl numească pe Filip Teodorescu adjunctul său și, foarte curând, acesta a simțit și, probabil că o asemenea experiență l-a și marcat.

În al nouălea rând, și este ultimul aspect la care mă refer și cu care închei, privește buna credință și corectitudinea celor pe care îi aveam atunci în preajmă. Într-o împrejurare neconvențională, cred că eram la ziua cuiva, Nicu Călugărița îmi spune că știe sigur, că Adrian lucrează în Germania, că nu și-a mai găsit loc de muncă în țară. Eu mă gândeam că dacă spun că nu, dovedesc una, sigur și dacă spun da, cred ei că nu știu realitatea, că nu este acolo. Întrebarea era o capcană perfectă.

Eram cvasi-permanent sub filaj. Se ajunsese până acolo, încât, după ce mă plasau la domiciliu, să mă întrebe filorii dacă voi mai pleca undeva. Asta fiindcă îmi terminam programul zilnic după ora 20 și se grăbeau și ei...

Deci, nu știu dacă Vă mai amintiți de această evaluare. Am dat peste ea acum și cred că va întregi și va completa pentru istorie și resorturile care au stat în spatele acestor vizite și contacte ale unui personaj important care se pare că încă nu și-a încheiat misiunea.

I.V.: Da. Într-adevăr, cred că aceasta completare amplă este cum nu se poate mai binevenită. Pe de-o parte, pentru că abordează chestiuni cu adevărat de fond, lucruri cu adevărat serioase și pe de altă parte multe din aceste consemnări au fost făcute atunci, deci erau vii, nu au trebuit să fie rememorate așa după luni, ani, sau decenii chiar, ceea ce de asemenea face ca valoarea lor să fie foarte importantă.

Ce să zic, unele, dar puține, din lucrurile pe care le-ai pus atât de bine și de convingător în evidență, le-am cunoscut, dar le-am cunoscut incomplet. Pe altele, le-am dedus poate. Cel puțin, din felul de a se fi manifestat al domnului profesor Măgureanu la întâlnirile pe care le-a avut cu mine. Pentru că, într-adevăr, are un fel foarte special pe care numai în timp, lucrând cu el începi de-abia să îl descifrezi și poate nici atunci nu poți să îl descifrezi chiar în întregime. Dar așa cum spuneam, unele lucruri le-am putut cât de cât înțelege.

Ceea ce ai adus astăzi este copleșitor de interesant și poate că dacă timpul ne va mai permite, unele chestiuni ar fi bine să le reluăm și să le judecăm împreună, astăzi, din perspectiva celor 20 și atâția de ani care au trecut și a detașării de acele momente. Aceasta și având în vedere faptul că unele lucruri s-au confirmat întocmai așa, cum se putea presupune la momentul respectiv. Păcat că domnul profesor Măgureanu, nu știu, probabil că a avut mai multe variante în vedere, poate că dânsul s-a aflat într-o anumită poziție, dar bănuiesc că tot timpul a țintit spre alte poziții. Nu a fost omul care să se consacre și să adâncească, să verifice, să aprofundeze, pentru că un adevărat șef al unei asemenea structuri, dacă nu se dedică cu trup și suflet la ceea ce are de făcut, nu reușește să facă mare lucru.

De aceea, cred că multe lucruri au scăpat, au fost, cum se spune, ciupite doar, puse, ca să zic așa, într-un fel de semi-proiect, dar care nu au fost duse până la capăt, nu au fost materializate. Sau poate că doar asta a vrut, să tatoneze, să încerce, să verifice, dar repet, per ansamblu, e foarte interesant ceea ce ai spus, întregește și va întregi tabloul atunci când o să mai adăugăm alte fapte și relatări.

Senatorul Sergiu Nicolaescu, un președinte de comisie senatorială pentru cercetarea evenimentelor din decembrie 1989, cu mandat de ștergere a urmelor crimelor prin care s-au autolegitimat „emanații revoluției"

A.R.: Următorul vizitator de marcă pe care l-ați avut...

I.V.: Au mai fost doi demnitari ai timpului, Gelu Voican Voiculescu și mai cu seamă Sergiu Nicolaescu.

Îmi pare rău că nu am găsit încă, am pus undeva caietul cu jurnalul zilnic în care am consemnat momentele cel puțin ale vizitelor lui Nicolaescu și este cred important și semnificativ ce am notat acolo, dar poate că o să reluăm cândva (...) și să consemnăm și ceea ce eu le-am notat în jurnal. [71]

Sergiu Nicolaescu a venit, cu el, mai exact, m-am întâlnit în două locații și cam de două-trei ori în fiecare din aceste locații. Prima a fost atunci când a preluat președinția Comisiei pentru cercetarea evenimentelor din decembrie 1989 a Senatului României. Sigur nu am fost nici primul și nici ultimul care mi-am pus întrebarea: cum a putut să gândească șeful statului că Sergiu Nicolaescu ar fi fost cel mai potrivit parlamentar, senator, care să prezideze o comisie care trebuia să investigheze cauzele și desfășurarea evenimentelor din 1989, el fiind unul dintre cei care au fost implicați până peste cap și nu în circumstanțe clare și nu de puține ori la originea unor drame?

A.R.: Mari nenorociri.

I.V.: Este de neimaginat. În disprețul general s-a făcut acest lucru și anume, evident, cu scopul de a se acoperi acele lucruri, inclusiv cele care trebuiau să fie consemnate la adresa șefului statului de pe atunci, Ion Iliescu și ale altor

[71] Era pentru mine un laitmotiv cunoscut, fiind că mi s-a repetat de nenumărate ori, îndeosebi începând cu anul 1983, când ne era evident că România pierde tot mai mult teren pe plan extern, și în mare parte și din cauza deteriorării accentuate a bunăstării populației, situația devenind zilnic tot mai greu suportabilă.

demnitari. Şi anume ca să le înfrumusețeze pe cât era cu putință, pentru ca în istorie să intre pe poarta cea mai luminată. Şi nu a fost nevoie de prea mult timp, chiar de la prima întâlnire cu comisia, ca să îmi dau seama că aceasta a fost realitatea.

A.R.: Asta explică oare şi economia Dumneavoastră în răspunsurile oferite Comisiei?

I.V.: Cu siguranță, cel puțin la comisia lui Nicolaescu. Am vrut să fiu cât mai concis, cât mai exact la subiect fără a dezvolta, fără a mă extinde pentru că de fapt pe aceleași teme avusesem discuții mai largi anterior, într-o comisie care mi s-a părut în felul ei mai reprezentativă.

Erau şi acolo câțiva care erau foarte porniți, nu vreau să le dau numele, dar cel ce a prezidat comisia era un om mai ponderat, mai cuminte.

A.R.: Gabrielescu, cumva?

I.V.: Gabrielescu[72], pe care eu l-am cunoscut în nopțile acelea de foc, când aproape că nu s-a despărțit de mine.

Ne-am cunoscut în împrejurările acelea şi bineânțeles, cred că nici el nu se gândea că o să fie un timp când, o să mă audieze pe acele subiecte, după cum nici eu nu aş fi putut bănui acelaşi lucru. Dar am avut încredere în omul acesta pentru că, aşa cum spuneam, a fost prezent la unele din momentele foarte importante care s-au consumat şi era un om aşezat la locul lui, ponderat. A văzut, a înregistrat ce era de reținut şi aşa mai departe, ceea ce şi pentru dânsul a fost de folos în activitatea din comisie.

[72] Valentin Corneliu Gabrielescu (n. 16 februarie 1916 -) deputat şi senator în Parlamentul României (1992–2000) pe listele Partidului Național Țărănesc - Creştin Democrat. Preşedintele celei de-a doua Comisii a Senatului de cercetare a evenimentelor din decembrie 1989.

Şi au mai fost vreo doi care au avut [în acele momente] un rol important. De ce a trebuit să preia Nicolaescu încă o dată audierea de la început? Pentru că era nevoie să fie aranjate nişte lucruri să nu pară, să zic aşa, acuze la adresa unora pe care el avea misiunea să îi prezinte în imagini cât mai luminoase cu putință. Despre ce am spus, în fiecare din cele două comisii, sunt lucruri consemnate, nu cred că e cazul să mai reproduc ceva, decât dacă e nevoie de vreo explicație suplimentară.

La Jilava, a venit inițial ca să continuăm discuția din comisie şi l-am întrebat dacă o facem în afara comisiei. Probabil că nu se aştepta la o întrebare de acest fel din partea mea. Şi a zis: *„Nu, nu, le vom discuta în comisie dacă mai e nevoie, dar pentru mine personal vreau să îmi clarific nişte lucruri." „Bun, dacă e vorba de clarificări personale atunci este altceva şi vom putea să discutăm."* Nu au fost chestiuni de interes.

Ceea ce a vrut, însă, de data asta în mod cu totul deosebit, a fost ca să îl audieze pe generalul Macri, care nu a putut să fie adus la comisie. Generalul Macri fusese reținut la Timişoara şi apoi arestat acolo împreună cu alți câțiva din cei cu care fusese trimis la Timişoara.. Abia prin aprilie 1990 au fost transportați la Bucureşti, în închisoarea Jilava. Parcă am mai relatat. Au făcut mult timp pe drum cu un vagon-închisoare care este alcătuit din carcere, pur şi simplu. Nu ştiu dacă nu am descris?

A.R.: Ați descris tot episodul până când l-au dus la spital cu furgonul acela în care intrau gazele de eşapament...

I.V.: L-au ținut luni de zile în închisoare. Primele luni de puşcărie sunt cumplite din toate punctele de vedere, apoi drumul făcut în condițiile date, cu vagonul penitenciar, care a durat mai multe zile şi nopți de la Timişoara până la Jilava. A durat zile şi nopți, peste o săptămână, poate chiar până la zece zile, pentru că a trebuit să facă ocol şi pe la alte

închisori, să descarce şi să încarce deținuți. Apoi a venit cu cei care trebuiau să ajungă la Jilava. Erau epuizați.

Macri era de-a dreptul epuizat. Era bolnav. El dăduse de mai multe ori şi înainte semnele unei boli cronice de inimă şi care cu timpul devenise şi mai complicată şi cum a ajuns la Jilava nu s-a mai putut ridica din pat.

Am povestit cum s-a întâmplat şi cu moartea lui şi cu toate celelalte.

Ei bine, în condiția dată nu a putut să îl audieze şi dacă nu mă înşel, aşa s-a încheiat vizita lui Nicolaescu la închisoare. Bineînțeles, şi asta a fost încă una din chestiunile care de-a dreptul mi-au produs un fel de repulsie.

A venit cu o întreagă suită, secretar, o întreagă cohortă de ...

A.R.: Consilieri, consultanți, experți...

Milițianul Ion Suceavă, de la şef de post comunal la general şi profesor universitar, coordonator de doctorate – consultant al senatorului Sergiu Nicolaescu

I.V.: Da...care să îl asigure. Erau vreo doi şi de la Direcția a IV-a, unul chiar dintre cei mai activi, pe care i-a adus cu el. Asta, de asemenea, mi-a arătat felul de a fi al unora din oamenii care au lucrat la această unitate.

De ce tocmai ăştia şi pentru ce? Că fuseseră la contrainformații sau pentru care alt motiv? Este vorba de un colonel de miliție, fost colonel de miliție şi adjunct al şefului miliției de la Argeş, fost tot la miliția feroviară, fost chiar în conducerea acelui serviciu de miliție feroviară la nivel central.

A.R.: Şi ulterior profesor universitar.

I.V.: Ulterior, exact.

A.R.: Conducător de doctorate.

I.V.: Profesor universitar şi conducător de doctorate.

A.R.: Şi coautor de culegeri de tratate de drept internațional.

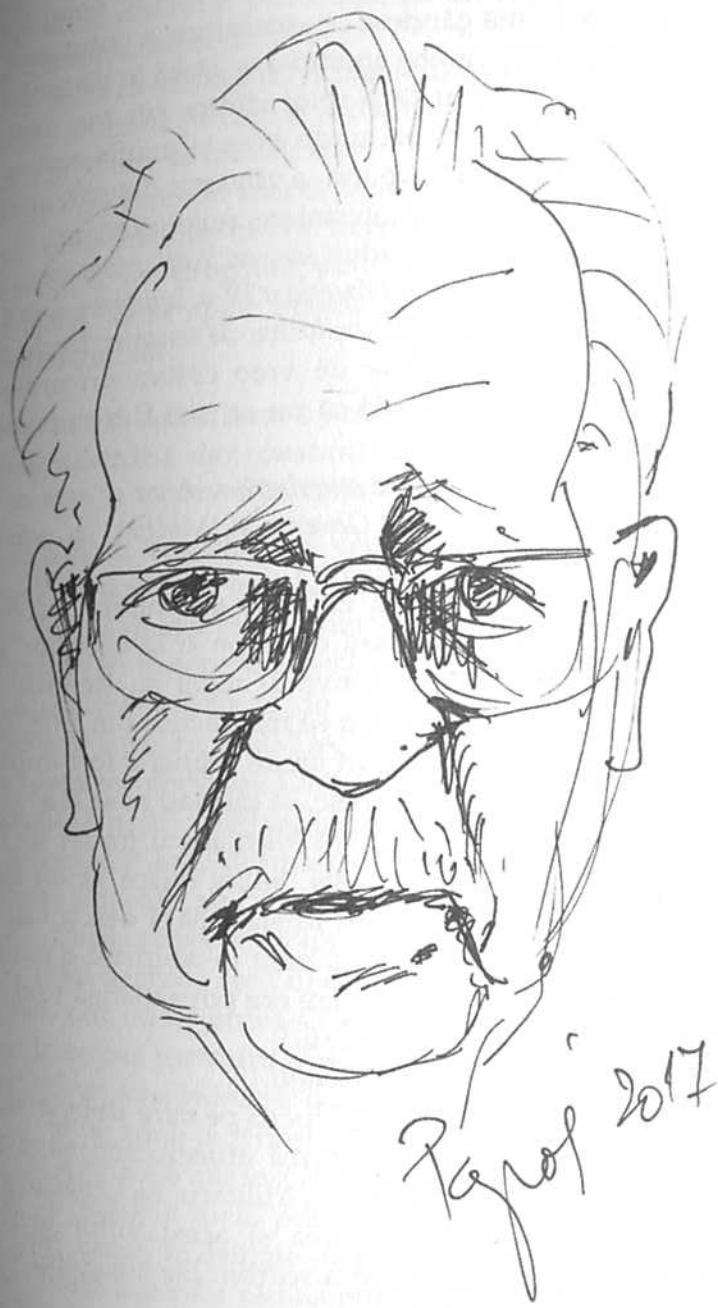

Desen de Ştefan Popa Popa's

I.V.: De câte ori a venit vorba despre omul acesta nu puteam să nu mă gândesc ce ascensiune a putut avea şi cum s-a produs ascensiunea acestui om. Dacă în decembrie 1989, în zilele de început, era unul dintre cei mai bătăioşi pe trasee, în Piaţa Romană, unde avea şi miliţia acolo un anumit rol, cu trecerea timpului, a zilelor a devenit unul dintre conducătorii mişcării protestatare, revoluţionare...

A.R.: Apropo, l-aţi prins sau nu l-aţi prins cu... El scria anonime care ajungeau la Direcţia a IV-a, ajungeau şi la dumneavoastră şi erau cu chestiuni explozive, de senzaţie, bombe mari.

I.V.: Ministrul a dat de vreo câteva ori ordin să fie verificate, cercetate... cred că nu ar mai fi trecut mult timp până era dat afară.

A.R.: El era în spatele anonimelor. Avea ce avea cu şefii de direcţii din Inspectoratul General al Miliţiei, cu şefele de la Evidenţa Populaţiei, cu alţii...

I.V.: Un om de nimic. Eu nu m-am mirat când, de acum aveam şi dreptul o oră sau două pe zi la televizor, şi când am văzut că a deschis convoiul regal cu trecerea pe sub Arcul de Triumf, ceea ce nu se mai făcuse din 1918, sau mai târziu când fusese construit arcul, atunci a fost improvizat. Nu ştiam ce să fac să zâmbesc, să râd sau ce să fac?

Şi el era atunci pe lângă Nicolaescu un fel de nu ştiu ce... secretar şef, aghiotant şef. Se tot mişca, se tot fâţâia de colo-colo. Nu ştiu, ar fi fost în stare să îi dea şi cafeaua cu linguriţa lui Nicolaescu. Aşa cum m-a scârbit o atitudine a unui colonel de la armată, care era postat lângă telefonul de pe masa de lucru a lui Militaru.

A.R.: Cerbu de la transmisiuni.

I.V.: Exact! Şi singurul lucru pe care trebuia să îl facă era să ridice telefonul din furcă atunci când sună şi să îl pună la urechea lui Militaru. Militaru nici măcar asta nu mai făcea. Ei, cam asta făcea şi acest viitor general cu persoana lui Nicolaescu. M-a scârbit. De aia spun, vreau să

găsesc notările acelea şi poate aşa, ca un compendiu să le adăugăm acestor impresii.

Bineînţeles că vizita lui Nicolaescu, cu funcţia pe care o avea atunci şi aerele pe care şi le dădea ...

A.R.: Şi pe care de obicei le avea.

I.V.: Şi pe care de obicei le avea şi anunţând cu un oarecare timp înainte că va avea loc vizita, a făcut ca închisoarea să fie pregătită pentru această vizită. Să se mături aleile, să se spele podele ş.a.m.d., ca să fie primit acest înalt demnitar.

Gelu Voican-Voiculescu, o personalitate complexă şi contradictorie, dar constant corectă în relaţia cu generalul Iulian Vlad

Gelu Voican-Voiculescu a venit în câteva rânduri. Este interesant că niciodată în cele două, trei vizite pe care le-a făcut nu a dat caracter oficial vizitei respective şi nici măcar aşa, eventual, în trecere sau pentru precizarea unor lucruri. Cel mai adesea provocat de mine, s-a discutat despre evenimentele care au fost. Deci vizitele sale au avut mai mult un caracter personal. Omul acesta este un om plin de contradicţii. Nu ştii când este un om care emana generozitate, sinceritate sau, dimpotrivă, când este fals, acoperit sub diferite blazoane pe care se pare că le are.

A.R.: Un om complex sau un aventurier?

I.V.: Mai degrabă cred că este un om complex, decât un aventurier, dar nu aş putea să spun că este un om lipsit de educaţie în sensul instruirii. Are o cultură generală bogată.

A.R.: Şi pe zone îndeobşte inaccesibile nivelului mediu.

I.V.: Şi pe zone îndeobşte inaccesibile omului de rând. Se vede că a citit. Eu am fost impresionat şi de gestul pe care l-a făcut la procesul meu, pentru că din sală s-a ridicat şi a cerut să fie audiat în calitate de martor, ceea ce se întâmplă mai rar. Toată lumea a rămas pur şi simplu blocată, aştep-

tând depoziția. Bineînțeles că i s-a aprobat, dar instanța, în primul rând președintele instanței, a părut a fi pentru un moment total surprins pentru că el nu își anunțase intenția dinainte, nu discutase cu judecătorii. I-au admis imediat cererea, gândindu-se probabil, că va aduce lucruri noi și interesante în acuzare, că de fapt instanțele cam asta urmăresc, rareori apleacă urechea și spre ceea ce poate să fie în favoarea celui judecat.

A.R.: Deși, legea obliga.

I.V.: Deși, legea obliga. Când și-a dat seama onorata instanță ca omul acesta a venit cu scopul ca să mă apere, exclusiv să mă apere, au rămas contrariați și au început să îl bombardeze cu întrebări ca să îl abată de la direcția pe care și-o propusese. Nu a fost chip. El și-a continuat depoziția așa cum o începuse.

De ce a făcut asta? A avut o eventuală remușcare că m-a arestat, că el a fost de față la momentul arestării?

De fapt a fost reprezentantul puterii provizorii, era vice-prim-ministru atunci când a fost prezent la arestarea mea. Tocmai lucrurile astea arată cât de puternice sunt contradicțiile care alcătuiesc această personalitate care este foarte (...). Nu mai spun că de vreo câteva ori a sunat și la ușa apartamentului, acasă, să o întrebe pe soție dacă are nevoie de ceva. Bineînțeles că soția, de fiecare dată, i-a spus că nu are nevoie de nimic și că îi mulțumește doar pentru faptul că a fost întrebată. Adică au fost niște lucruri pe care nici acum nu aș putea să îți spun că mi le pot explica în modul cel mai clar.

A.R.: Îngăduiți-mi un moment să Vă citesc ceva, dintr-un interviu pe care Gelu Voican Voiculescu i l-a acordat lui Adrian Păunescu: „Un lucru e limpede, dacă cineva ar trebui tras la răspundere pentru ororile securității, acesta nu poate fi Iulian Vlad. Deși a condus-o în ultimii doi ani. În ce privește actualul proces în care e acuzat de infracțiuni comise în revoluție, eu sper că dacă justiția noastră vrea să își onoreze calitatea nouă presupusă de un

stat de drept, nu poate decât să îl achite. Însuși Silviu Brucan recunoaște. A dat la 22 decembrie 1989 ofițerilor din subordine dispoziții să nu se opună asaltului demonstranților din piață asupra clădirii comitetului central. Generalul Vlad a împiedicat o inutilă vărsare de sânge în Comitetul Central în ziua de 22 decembrie 1989. Și asta în pofida ordinului verbal dat de Ceaușescu la lift pe când se refugia spre acoperiș ca să poată fugi cu elicopterul. „Trageți în ei dacă dau buzna. Nu îi lăsați să vină sus!" Ori asta reprezintă un merit esențial dar și un fapt pozitiv incontestabil, un argument cheie. Tot respectul, inclusiv dubiile și echivocurile pe care le-am enumerat nu au nicio valoare probatorie în justiție."

El vorbește de echivocurile și dubiile pe care le-a avut anterior în legătură cu Dumneavoastră, spunând că ați fi afișat o atitudine de superioritate, de respingere în contactele pe care le-ați avut înainte în sediul Comitetului Central. Dar spunea că asta nu are nicio valoare.

I.V.: N-aș putea să spun decât că este riguros exact pe fond, ceea ce el remarcă în aprecierile pe care le face aici. Așa au stat lucrurile în realitate și este cât se poate de corect, faptul că reprezintă nealterate, fără niciun fel de reținere sau modificare de sens. Prin urmare, pe omul acesta trebuie să îl cunoști mult prea bine ca să poți să îți dai seama cu adevărat ce este, cum este și ce gândește. Nu am putut să realizez lucrul ăsta până la capăt, în condițiile de până atunci, poate mai mult mi-am dat seama după ce am revenit la viața din afara pușcăriei, când am continuat să am întâlniri cu el și aș putea să spun că în momentul de față sunt în relații absolut normale și spre onoarea lui nu s-a dezis niciodată de cele spuse și în instanță, în declarații... și iată și în acest interviu despre care acum aflu pentru prima dată. Deci asta este ceea ce... dar poate vom avea și altădată pe parcurs posibilitatea să mai adăugăm ceva cu privire la acest om.

În miez de noapte, cu ministrul Justiției, Petre Ninosu, acasă la Corneliu Mănescu

I.V.: A fost pentru mine o mare surpriză când într-o noapte târziu, după ce la puşcărie se dă stingerea...

A.R.: La ce oră se dă stingerea acolo?

I.V.: Nu mai târziu de ora 11. Aşadar, la ora aceea, îţi bate în uşă, că astea sunt semnalele, nişte zgomote care te trezesc din morţi. Şi mi s-a deschis uşa de la celulă ... Eram cu Ion Dincă în aceeaşi celulă, cu care timp de peste trei ani şi jumătate am convieţuit în condiţii normale, deşi mulţi s-au gândit cum de a fost cu putinţă lucrul acesta, pentru că Dincă mai avusese nişte camarazi din Comitetul Politic Executiv...

A.R.: Da, dar nu erau militari, nu erau obişnuiţi cu rigorile disciplinei militare.

I.V.: Exact şi cu care nu s-a putut înţelege. În sfârşit, poate că şi aţipisem când subofiţerul a anunţat, aşa cum se vorbeşte acolo, cu voce tare, că trebuie să mă echipez pentru că sunt chemat la comandant. Îţi dai seama, noaptea la nu ştiu care oră, să fii anunţat că te duce la comandant, te gândeşti că trebuie să se fi petrecut ceva, ceva foarte grav, fie în legătură cu situaţia ta de puşcăriaş, fie cu privire la ceva din familie, cel mai adesea la asta te gândeşti. Dar nu s-ar fi obosit orice ar fi fost în familie, să mă ducă la ora aceea la directorul închisorii. Bineînţeles că mi-am luat pe mine ce aveam obişnuit de îmbrăcat şi am plecat escortat de subofiţer la cabinetul directorului care era în alt pavilion. Pe drum, subofiţerul mi-a şoptit că acolo sunt aşteptat de domnul ministru al justiţiei. Închisorile trecuseră sub jurisdicţia Ministerului Justiţiei de la Ministerul de Interne, unde fuseseră şi anterior. Cu atât mai mult am început să-mi pun întrebări. Ce problemă cu totul deosebită trebuie să fie ca să vină însuşi ministrul justiţiei şi la aşa o oră ca să stea de vorbă cu mine. Am intrat în biroul comandantului.

Era într-adevăr ministrul justiţiei, Petre Ninosu cu comandantul închisorii, colonel doctor... care era şi comandantul spitalului de la Jilava. Stăteau la un pahar de whisky şi, bineînţeles, era şi un al treilea pahar alături în care nu se pusese whisky. Spre surprinderea mea, Petre Ninosu s-a ridicat când am intrat, m-a luat în braţe şi zice: *„Domnule general nu vă supăraţi că v-am deranjat la aşa o oră dar am ţinut neapărat să vă văd, să vă întâlnesc şi mai mult decât atât, să vă însoţesc la o întâlnire cu socrul meu, adică cu Corneliu Mănescu."* Surpriza a fost grozavă şi zic: *„Dar chiar în seara aceasta?"* *„Da, zice, acum, pentru că suntem aşteptaţi. Mergem acasă."* Sigur, pe Corneliu Mănescu îl cunoscusem de ...

A.R.: Din tinereţe, de la Direcţia Superioară Politică a Armatei.

I.V.: De când, mai cu seamă, fusese numit comandant al Casei Centrale a Armatei, al Cercului Militar şi unde a lăsat urme semnificative. Apoi, desigur, pe când era la Ministerul de Externe, în câteva rânduri am avut întâlniri şi probleme de rezolvat împreună şi mai ales ...

A.R.: Ca ambasador şi la pregătirea vizitelor în Franţa.

I.V.: Corect. Ca ambasador în Franţa, unde l-am prins, să zic aşa, când am fost trimis să pregătesc vizita şefului statului. L-am găsit foarte schimbat în perioada care trecuse până la cea în care se găsea atunci, ca ambasador. Niciodată nu a excelat, aşa cum l-am cunoscut eu, prin rigoare. Era destul de slobod în felul lui şi la limba şi la ...

A.R.: Pentru mine a fost o surpriză când am aflat că a fost ofiţer.

I.V.: Şi la toate celelalte, da exact. Dar ca ambasador mi s-a părut că chiar scăpase rău frâiele. Aproape că nu făcea nimic acolo. Dimineaţa şi asta însemna pe la nouă, zece, începea să aibă convorbiri cu o sticlă de whisky de un anumit fel, a fost credincios întotdeauna unei anumite mărci şi pe care nu e poveste, nu e basm, nu o lăsa până nu o dădea gata, până la prânz. Apoi cobora în cancelarie să

întrebe ce mai e nou, cine a mai venit şi ce mai vor ăştia, după care se făcea ora prânzului. Probabil, se odihnea, după care începea convorbirea cu cea de-a doua sticlă de whisky. Era de două sticle pe zi în condiţiile normale. În condiţii extraordinare probabil să fi fost mai multe. Sigur, întâlnirea pe care am avut-o a fost foarte cordială, ne-am amintit, în fugă, despre unele din momentele anterioare, despre ceea ce s-a rezolvat, ca apoi să mă întrebe: *„Vlade, şi cu ce ocazie?"* Eu îi spusesem cu ce ocazie am venit, am reluat şi îi spun cu toată seriozitatea ce trebuie să fac, ce mi s-a învederat de către şeful statului: *„O să vă rog ca în anumite momente şi acţiuni să luaţi parte şi dumneavoastră, că e normal să mergem împreună la ministrul de externe, la ministrul de interne..."*

A.R.: *La prefectul Parisului, care era o demnitate înaltă...*

I.V.: Aia mi-a propus-o dânsul. Şi zice: *„Da, da..., dacă nu o să pot eu le faci tu."* Zice: *„Vlad, eu am încredere, că te ştiu şi ştiu cum faci, aşa că..."* Dar, zic: *„E normal să ştiţi tot". „Da, da, să îmi spui şi mie, să mă ţii la curent"*. Mi-am dat seama că nu pot conta şi am început treaba.

Am fost primit de ministrul de interne cu care am conlucrat la modul ideal, aş putea să spun, la prefectul Parisului, la ministrul de externe, nu mai spun de şefii protocoalelor că francezii au şefi de protocol peste tot.

Apropiindu-se ziua vizitei, a sosirii preşedintelui, îi spun: *„Tovarăşe ambasador, mai sunt puţine zile, haideţi să vedem ce mai putem face, uitaţi, mai am cutare acţiune."*

„- Bă Vlad, lasă, mă, nu îţi pierde timpul, nu te pierde, uite, mergem la recepţia de la Ambasada cutare, că sunt chemat acolo. Mergi şi tu cu mine.

- Nu pot să merg, în ce calitate să merg?

- Păi mergi cu mine..

- Bine, dar am şi eu o calitate cu care am venit aici, nu pot să mi-o ascund. Dacă află presa că m-am dus la recepţia, nu ştiu cărei ambasade.

- Lasă-i mă, dă-i dracu!"

Acesta era stilul în care se discuta. Într-una din zile, zice: *„Ei, să fii pregătit, că după amiază ne ducem la omul care este esenţial. Nici nu trebuia să te duci la ceilalţi că cu el trebuie să rezolvăm totul."*

Mai erau două, trei zile. Zic: *„Bine, dar cine e persoana respectivă?" „Lasă că o se vezi."* Am plecat cu maşina, am văzut că intrăm pe zona pe care o cunoşteam de acum foarte bine pentru că toate instituţiile de forţă ale Franţei, aşa fuseseră concepute încă din Evul Mediu, să fie grupate pe „Île de la Cité", in inima Parisului unde este şi catedrala „Nôtre-Dame de Paris", unde este şi închisoarea şi Prefectura Poliţiei...

A.R.: *Şi fiecare cu denumirea Elysée, Matignon, Quai d'Orsay, după străzile şi palatele respective.*

I.V.: Dar, nu am zis nimic. Eu ducându-mă de mai multe ori, deja pe mine oarecum mă cunoşteau şi cei de pe la intrare, pe acolo. De data asta ne-au oprit. A trebuit să se legitimeze deşi avea drapelul la maşină. Dar cel mai interesant a fost când am intrat la ministru. A trebuit să facem un pic anticameră. Ne-am aşezat, am discutat despre una, despre alta. Ministrul întârzia, probabil ocupat cu cine ştie ce. La un moment dat a venit şi nu s-a dus la ambasador, deşi eram amândoi, ministrul a venit la mine şi mi-a strâns mâinile. El, de îndată, a rămas contrariat şi nu a avut nici inspiraţia pentru moment cea mai bună, începând să mă prezinte pe mine.

Zice: *„Am venit..." „Domnule ambasador, mă cunosc foarte bine cu domnul..",* îmi şi decernase o insignă pe care... *„Eu îl cunosc foarte bine pe domnul general, am conlucrat foarte bine, toate problemele sunt rezolvate dar mă bucur că aţi venit şi dumneavoastră."* Domnule, am plecat de acolo, mi-a fost milă de el că era negru de supărare. S-a simţit efectiv.. *„Domnule eu v-am spus ce am făcut şi pe unde am fost dar..."* În fine, până la poartă s-a schimbat, s-a dumerit şi zice: *„Hai să mergem la Ambasada Poloniei că au ăia o recepţie acolo, mergem împreună,*

bem un whisky." „Tovarăşe, nu pot să beau, eu trebuie să mă duc în cutare loc…. " şi, în fine, am scăpat.

Am făcut această foarte largă deschidere pentru că, spun încă o dată, am lucrat bine cu el şi a fost un lucru cum nu se poate mai bine făcut, mai ales că vizita care s-a făcut atunci a fost una dintre cele mai reuşite, a fost şi el lăudat, deşi nu făcuse mai nimic pentru pregătirea vizitei, dar el era ambasadorul. A ţinut atunci să îmi mulţumească într-un mod foarte călduros pentru sprijinul pe care i l-am dat.

Era miezul nopţii şi am fost condus în apartamentul pe care îl ocupa atunci, pe Aleea Prezan, în blocurile acelea vis-a-vis de parc. Atunci mi-am dat seama ce apartamente somptuoase sunt acolo. Şi de la noi, unul sau doi, locuiau acolo, erau de la Unitatea Militară 0544[73]. Îţi spun sincer că am fost impresionat când am văzut ce apartament are el la parter şi, chiar în blocul respectiv, la etajul doi ştiu că avea atunci locuinţa un ofiţer de-al nostru. Era pregătită o masă cu de toate.[74] S-a ridicat şi m-a luat în braţe zicând: *„Mă Vlad să nu fii supărat, să nu fii necăjit, lasă că scapi tu şi de treaba asta…."* Am avut o discuţie care m-a eliberat pentru moment...

A.R.: *Un gest omenesc!*

I.V.: Foarte frumos gestul pe care l-a făcut.

A.R.: *În raport şi cu condiţia dumneavoastră specială.*

I.V.: Şi cu condiţia specială..., adus într-un halat de puşcărie, în miez de noapte, el era una din personalităţile cele mai de sus ale timpului, ginerele său era ministrul justiţiei ... , iar eu eram un biet puşcăriaş.

A.R.: *A fost şi un act temerar. Mulţi fugeau poate ca dracu' de tămâie, de o asemenea întrevedere.*

[73] Indicativul militar al Centrului de Informaţii Externe din Departamentul Securităţii Statului

[74] Era noaptea Învierii Domnului Isus Hristos.

I.V.: Aşa încât nu am să îl uit niciodată nici pe unul nici pe celălalt pentru gestul pe care l-au făcut.

Intervenţie chirurgicală de urgenţă refuzată de medicii Spitalului Ministerului de Interne. Lecţia profesorilor Setlacec şi Litarczek

A.R.: *Domnule general, în timpul detenţiei Dumneavoastră a survenit şi o urgenţă chirurgicală, cu totul şi cu totul deosebită, fiind practic pe muche de cuţit, fiind, dacă nu mă înşel, chiar în timpul evenimentelor în 13-15 iunie 1990 şi aţi ajuns în cele din urmă la Spitalul Ministerului de Interne. Cum V-au primit acolo foştii Dumneavoastră prieteni, să zicem aşa, care erau foarte atenţi şi excesiv de grijulii atunci când eraţi în funcţie şi sper că au rămas aceeaşi oameni şi pe mai departe.*

I.V.: Ai evocat un lucru foarte dureros pentru mine, din punctul ăsta de vedere. Într-adevăr încă înainte cu o lună şi jumătate de la încarcerarea mea am avut semnele unei afecţiuni, de care mă temeam când am fost arestat ca nu cumva să mi se întâmple în perioada cât sunt în închisoare, să trebuiască să fiu dus la spital şi operat. Dar de ce te temi nu scapi.

Într-adevăr, mai cu seamă noaptea, aveam nişte dureri de nesuportat în zona colecistului. I-am spus doctorului de la locul de deţinere, am mai menţionat, dar reiau şi acum că la un moment dat fusese schimbat tot personalul care fusese anterior, nu ştiu unde a fost dus sau poate au fost trecuţi direct în rezervă, unii, subofiţerii de la pază sau chiar şi personalul medical care asigură închisoarea de la Rahova, dar cert este că nu mai erau medicii care serviseră acolo, şi fuseseră aduşi medici de la armată.

Întâmplător acolo unde eram eu deţinut, era un căpitan medic foarte tânăr, venit de la o unitate din provincie de pe undeva, un medic generalist cu o experienţă remarcabilă, raportată la vârsta sa, şi cred că nu mai avusese prilejul să aibă pacienţi cum eram eu şi alţii de acolo. Era foarte

respectuos, am numai cuvinte de laudă la adresa medicilor, cu o excepție, despre care o să vorbesc, și și-a dat seama că chestiunea este serioasă și că trebuie intervenit. După ce a raportat ierarhic, a venit la mine și m-a întrebat, spunându-mi că e nevoie de o intervenție chirurgicală categoric, și că mă sfătuiește să nu amânăm, la ce spital vreau. El a sugerat spitalul militar. Am spus că dacă se pune problema să fiu operat la spitalul militar, prefer să nu fiu operat deloc și cu consecințele pe care le înțeleg și mi le asum. Mi-a sugerat să merg la Elias, dar eu toată viața am fost la instituțiile medicale ale Ministerului de Interne, Spitalul „Victor Babeș" era atunci. *„În cazul acesta va trebui să raportez"*, zice el.

Ministrul de Interne era Chițac la vremea aceea. La o zi, două după discuția avută cu mine, vine și îmi spune că avem aprobarea să mergem la spitalul Ministerului de Interne dar, după cum sunt regulile, mai întâi trebuie să mergem la Institutul de Medicină Legală, pentru a obține avizul I.M.L. Dacă asta este regula, ne conformăm.

Și în dimineața următoare m-a luat din celulă și am plecat la I.M.L.

La I.M.L se instalase, din câte am aflat atunci, se reinstalase o doctoriță care fusese cândva medic acolo, dar nu chiar în funcție de director ci mai jos, dar care pentru o faptă penală săvârșită cu vinovăție, omorâse un om cu mașina, ea fiind în stare de ebrietate, fusese condamnată. Odată cu alți deținuți, în zilele lui decembrie, a ieșit din închisoare, dar a ieșit din închisoare ca o victimă a regimului comunist, ca un om care a luptat pe baricade împotriva regimului comunist și cu o ură nedisimulată împotriva a tot ceea ce ținea de regimul comunist, inclusiv a noastră, noi cei care eram arestați. M-a primit cum..., mi-e greu să descriu, era totuși medic, foarte urât, dar eram totuși un caz și trebuia să i se dea soluție. Medicul care mă însoțea i-a dat explicații care evident erau reale și cred că foarte convingătoare. Nu a

fost de acord de la început, zicând că se poate trata. Medicul nu putea să își asume răspunderea și să fie de acord. I-a spus că dacă ea nu aprobă, să dea în scris pe trimitere că respinge propunerea și că se poate trata cu mijloacele de care dispune închisoarea de prevenție. Punând așa problema, a dat înapoi și a aprobat să merg la spitalul Ministerului de Interne.

Acolo, la spitalul Ministerului de Interne, altă surpriză. Nu mi-am închipuit. Într-adevăr, foarte frumos ai spus că m-am gândit că merg la niște oameni cu care mă cunoșteam. Ba chiar poate pe unii din ei i-am socotit prieteni și i-am ajutat și eu, din pozițiile pe care le-am avut, în fel și chip și pentru plecări în străinătate, pentru că era o problemă atunci să participe la simpozioane, conferințe, unde, spuneau ei că împărtășesc ce e mai nou în lume, în materie și cred că era o motivare corectă și pentru aducerea unor lucrări, a unor reviste de specialitate.

Când am ajuns acolo și medicul care mă însoțea s-a dus din cabinet în cabinet, m-a dus la chirurgie, la șeful secției de chirurgie pentru că „revoluția", să zic așa, îl dăduse de-o parte și pe comandantul spitalului, un reputat chirurg adus acolo cu foarte mare greutate A trebuit să fie convinși niște șefi de la ministerul sănătății și din altă parte ca să fie luat de la clinica universitară de chirurgie a Spitalului de Urgență și omul acesta a fost o binefacere pentru spital, după ce un alt reputat chirurg, din păcate, fusese trecut de-o parte, mă refer acum la generalul doctor Alexiu.

A.R.: *Generalul Alexiu și colonelul Popescu.*

I.V.: Și, respectiv, cel pe care l-am evocat că a fost adus de la clinica de urgență era colonelul doctor Popescu.

Șeful secției de chirurgie de la Babeș nu știu ce a simulat, ba că nu știu ce i s-a întâmplat personal, ba că..., dar efectiv, s-a sustras, nu a vrut să mă opereze. Era totuși chirurgul cel mai indicat pentru cazul meu. Era cel mai bun.

Până chiar şi medicul anestezist, pentru care nu mai spun câte se făcuseră pentru el, nici el nu a vrut să intre echipă. Şi a trecut o zi, au trecut două şi vegetam într-o cameră, la secţia chirurgie, sigur mi se dăduse o cameră dar nu neapărat pentru confortul meu. Eram singur în cameră, dar de fapt, stăteam cu o grupă întreagă de oameni trimişi să îmi asigure paza, dar nu pază că nu ştiu cine ar fi venit să mă scoată, să mă răpească de acolo, ci ca nu cumva să evadez eu. Penibilă situaţia şi dureroasă. Şi pentru unii din acei oameni. Din păcate unii dintre ei îmi fuseseră elevi şi îmi fuseseră în fond subalterni, pentru că nu erau soldaţi, toţi erau ofiţeri, dar cei mai mulţi de la Direcţia a IV-a.

La un moment dat, într-o a treia dimineaţă probabil, cert e că nu aveau cum altfel să ştie, au fost înştiinţaţi de starea mea, de acolo din spital, de un medic binevoitor, profesorii Dan Setlacec, cel mai mare chirurg pe abdomen şi respectiv George Litarczek, cel mai mare anestezist. Profesorul Setlacec a venit la patul meu: *„Domnule general, îmi pare rău că vă găsesc în situaţia aceasta, dar am aflat că aveţi nevoie de o intervenţie şi eu sunt dispus să fac această intervenţie chirurgicală. Vă lăsaţi pe mâna mea?"* Zic eu: *„Cred că mi-a pus Dumnezeu mâna în cap, domnule profesor. Vă mulţumesc pentru că aţi venit să mă vedeţi." „Bun, vă pregătiţi. Astăzi o să fiţi pregătit şi mâine de dimineaţa ne întâlnim în sala de operaţii."* Aşa a fost. Dimineaţa în uniforma aceea specifică de dinainte de operaţii, o cămaşă, mă rog, anume, dar înconjurat de o grupă întreagă de escortă, cu comandantul ei în frunte, eu în mijlocul acelei grupe, am plecat din camera în care eram la sala de operaţii. Cei doi profesori se aflau la ceremonialul acela ca să îl numesc aşa, al spălării mâinilor, pentru că este un lucru cu totul şi cu totul aparte, special, care se face şi durează multe minute spălarea mâinilor înaintea operaţiei. Când au ieşit din baie şi eu mă sprijineam pe masa de operaţii, că nu mă puteam ţine drept în picioare, eram sfârşit, şi de jur împrejur erau cei care mă păzeau, profesorul pur şi

simplu a rămas în uşă: *„Dar ce e aici? Ce căutaţi aici? De ce aţi venit aici?"* Cel care avea responsabilitatea comenzii zice: *„Păi... am venit să îi asigurăm securitatea domnului general." „Dar ce securitate? Ce credeţi că omul ăsta o să fugă din operaţie cu masa în spate, afară! Dacă vreţi să vedeţi cum îl tai, urcaţi acolo!"* Era un fel de amfiteatru.

În fine, am făcut operaţia. O operaţie mai aparte pentru că a doua zi după operaţie când a venit să vadă care este starea postoperatorie şi să asiste la primul bandaj de după operaţie, mi-a arătat că mi-a făcut o deschidere foarte largă spunând că m-a tăiat pe jumătate, dar a făcut asta pentru că a dorit să mă vadă şi să îmi pipăie toate măruntaiele. Asta a fost expresia folosită şi să fiu convins că s-a făcut un lucru necesar şi bun.

De abia au plecat profesorii de la această vizită şi m-am trezit în cameră cu comandantul spitalului. Spuneam că şi comandantul fusese schimbat. În locul reputatului chirurg colonel doctor Popescu de care aminteam, fusese adus de la armată un colonel doctor, dar care, propriu zis, nu făcuse medicină în armată ci răspunsese de aprovizionarea cu medicamente, se ocupase mai mult de farmaciile armatei. De ce l-au adus? Pentru că fusese trecut în rezervă cu vreun an înainte pentru motive disciplinare, grave abateri disciplinare şi acest colonel, după evenimentele din decembrie, a socotit că e momentul să demonstreze că el, de fapt, a fost dat afară pentru că a fost împotriva regimului comunist şi deci trebuia să fie rechemat în armată. Bineînţeles că cei de la armată, cunoscându-l, au înzestrat ministerul de interne cu un asemenea specimen. Îmi spune că trebuie să mă mute, că trebuie să plec. *„Dar cum să plec, că ieri mi s-a făcut operaţia, nu mă pot ţine pe picioare!?" „Nu, trebuie să plecaţi pentru că este pericol să vă mai ţinem aici. Dumneavoastră probabil că nu ştiţi ce se întâmplă în oraş."* Chiar că nu ştiam. Nu îmi spusese nimeni. Alor mei nu li s-a dat voie să mă vadă în spital nici înainte de operaţie deşi ar fi fost omeneşte, nu fusesem încă

condamnat, eram în prevenție și oricine se află în situația asta, poate să creadă că în urma anchetei se stabilește că nu e vinovat. Și se mai întâmplă că cel care e pus pe masa de operații uneori să nu se mai trezească și e omenește ca familia să îl vadă înainte de a intra într-o operație mai complicată. Nu mi-a aprobat.

Bineînțeles că cel care trebuia să le dea aprobarea era domnul procuror colonel Dan Ioan. El a ținut însă să mă vadă după ce am fost tăiat, cum se spune, să treacă în inspecție. Nu mi-a adresat nici măcar un cuvânt așa de complezență, de bună ziua. S-a uitat în dreapta, în stânga, să vadă dacă nu cumva nu s-au introdus acolo lucruri nepermise. În sfârșit. Și zice: *„Trebuie să plecați, trebuie să vă evacuăm". „Dar unde vreți să mă evacuați? Unde trebuie să merg?" „Nu știu, o să vedem. Poate la școala de ofițeri, la Băneasa."* Ei discutaseră într-un fel sau altul. În gândul meu, dacă ajung acolo, e bine, ziceam eu, așa, dar o să fie o problemă cu transportul. Cum ajung acolo? Era crudă operația, sângera. Și zice: *„O să plecați, să fiți pregătit." „Ce să fac? Ce să pregătesc? Eu plec așa cum sunt, nu mă pot ridica din pat, o să mă luați cu targa și mă puneți în știu eu ce și o să ajung acolo unde ați hotărât să mă duceți".*

La plecare mi se spune că s-a hotărât să merg la Comandamentul trupelor de securitate. În gândul meu am zis că este foarte bine și într-adevăr poate că era chiar mai bine decât dacă ajungeam la școală, pentru că siguranța era oricum mai mare acolo.

Am fost introdus la infirmeria comandamentului, a venit medicul șef al comandamentului, s-a purtat impecabil, au mai venit și alți doctori care m-au văzut, pe care îi știam și am rămas acolo în după amiaza zilei respective și noaptea și, dacă nu mă înșel și a doua zi toată și după amiază, când mi s-a spus că mă reîntorc la spital. Dar pe urmă mi s-a comunicat că nu mă mai duc la spital și că mă transportă direct la penitenciar și așa s-a și întâmplat. Nu m-au mai

dus la spital, m-au transportat cu escortă și antemergător, ce vedeam și eu, că eram pus pe targă, nu puteam să îmi dau seama. Am întrebat la ce penitenciar voi fi dus și mi s-a spus că la Jilava. Sigur chiar și numai numele de Jilava era de ajuns. Acolo unde, cum spuneam, într-o discuție avută zile-le trecute cu cineva, și întrebat fiind dacă mai fusesem la Jilava în pozițiile pe care le deținusem în minister, am răspuns că niciodată. Parcă a fost un făcut dar nici eu nu am avut niciun îndemn vreodată sau poate nici măcar curiozitatea de a mă duce să intru într-o închisoare. Din păcate, nici în închisoarea sau mă rog în arestul folosit de Direcția a VI-a și respectiv de miliție, situat pe Calea Rahovei. Ceea ce mi-am imputat, pentru că măcar din poziția pe care o aveam, aș fi știut ce și cum și, cine știe, poate făceam și ceva care, fără să mă gândesc, ar fi putut fi în beneficiul meu la o vreme, dar ceva ar fi trebuit să se facă.

Între altele, la Rahova unul dintre lucrurile cele mai cumplite de care am avut parte a fost toaleta, ceva inimaginabil de rău și de urât. O toaletă deschisă în colțul camerei în sistem turcesc fără niciun sprijin. Cum poți tu bolnav sau sfârșit de puteri să te așezi acolo. Nu mai spun că se comunica pe conductele pe care vin materiile fecale cu toate veceurile și toată duhoarea aceea se răspândește în camera aia, care niciodată nu are o aerisire completă.

E ceva inimaginabil de greu și de urât.

La Jilava formalitățile de intrare, că, indiferent cum se intră sau se iese, sunt o sumă de formalități și de controale impuse, inclusiv corporale. Eu eram operat și bandajat, era stabilit locul unde să mă depună și m-au condus la Spitalul penitenciar, la celula 318, care a devenit casa mea pentru 3 ani și jumate. În celulă erau două paturi. Suprafața camerei nu știu dacă avea 4-5 metri pătrați, deci acele două paturi, atât încăpeau și în rest ca să te poți mișca pe lângă ele. E adevărat că acolo era un WC în colț, dar măcar avea niște

uşi care se închideau. În orice caz, nu era mizeria de dincolo, unde fusesem înainte de a pleca la spital.

Când am ajuns pe culoarul care trebuia să mă ducă la celulă, m-a luat în primire subofiţerul care era de pază pe zonă, supraveghea zona, uşile alea masive, care au fiecare câte o vizetă, pe care se uită pentru control subofiţerul de pază şi tot prin vizeta se face şi comunicarea cu deţinutul, şi tot prin vizetă i se dă şi castronul cu mâncare.

Deci, m-a luat în primire un subofiţer care cred că avea un stagiu îndelungat în închisoare. Era foarte brunet, masiv şi format anume pentru a se comporta astfel încât de la primul contact să ştii că el este dumnezeul tău, el este şeful tău, el este cel de care depinde viaţa şi moartea ta. M-a înşfăcat aşa ca şi când, mă rog, ar fi trebuit ca în clipa următoare să străpung zidurile şi să zbor de acolo şi, pur şi simplu, m-a aruncat pe uşa celulei.

La Jilava în celulă cu Ion Dincă

În celulă, nici nu l-am cunoscut la prima vedere, era Ion Dincă, îşi lăsase barbă şi doar când i-am auzit glasul, atunci l-am recunoscut. Nici el nu fusese prevenit că eu voi fi adus acolo, dar m-a recunoscut imediat şi când a văzut că subofiţerul mă aruncă, mă împinge acolo, brutal, a sărit pur şi simplu ca o panteră. Era aşezat pe marginea patului de la parter, i-a sărit la gât, să zic aşa, l-a luat de revere şi a tras o înjurătură: „*Dacă mai faci un gest ca cel pe care l-ai făcut, te omor cu mâna mea, te duci acuma în aia... a mă-tii să spui cui vrei. Cum poţi să faci ce ai făcut? Omul ăsta de-abia se poate ţine pe picioare!*" M-a impresionat gestul lui. Numai un om cu un curaj nebun putea să facă ce a făcut. Şi am rămas împreună 3 ani şi jumătate. Am aflat după aceea că fuseseră în celula respectivă şi alţi deţinuţi importanţi printre care fostul prim ministru Dăscălescu, Manea Mănescu, se pare, dar niciunul din cei care mă precedaseră nu avusese o înţelegere cât de

cât suportabilă cu locatarul de bază şi au cerut să fie schimbaţi. Eu m-am comportat diferit şi poate am făcut cumva ca şi colegul meu de cameră să se comporte astfel aşa încât să ne putem înţelege. Am avut şi discuţii în contradictoriu, dar şi de-o parte şi de alta s-a cedat la timp şi discuţiile nu au degenerat. Deci, aşa s-au petrecut lucrurile. Ţi-am povestit totul, în detaliu.

Vizita Ministrului Justiţiei, Mircea Ionescu Quintus[75]

A.R.: În presa vremii apăruse ştirea, nu ştiu în ce măsură era reală sau poate s-a încercat vreun element de senzaţie, arătându-se în vedere că Ion Dincă îşi lăsase barbă, că se apucase de studiat Biblia. Dumneavoastră cu ce lecturi V-aţi omorât timpul fiindcă acolo, oricum, timpul are cu totul alte dimensiuni?

I.V.: Corect. La început lecturile mele au fost întâmplătoare, obiectul lecturilor...

A.R.: Dacă, bineînţeles, aţi avut voie să primiţi cărţi...

I.V.: Nu am avut cărţi, pentru că eu venisem, cum spuneam, în cămaşa de la operaţie, nici măcar echipamentul nu îl mai aveam. L-am pierdut, nu ştiu ce s-a întâmplat cu el. Dar am început prin a lectura din cărţile pe care le avea Ion Dincă. El deja avusese un vorbitor, sau două, cu familia şi i se aduseseră nişte cărţi. Ziare nu am avut multă vreme, nu am avut dreptul. Ziare am primit şi unele înlesniri notabile s-au produs după ce, mai târziu, în toamna lui 1990 - eu am ajuns pe la jumătatea lunii iunie acolo - când a avut loc vizita ministrului Justiţiei, Ionescu Quintus. Şi, spre cinstea şi onoarea acestui om, foarte în vârstă acum, şi pe care şi pe el viaţa l-a pus în posturi

[75] Mircea Ionescu Quintus (n. 18/31 martie 1917, Heson, Crimeea – d. 15 septembrie 2017), om politic român, militant al Partidului Naţional Liberal din anul 1936, avocat, scriitor, preşedinte PNL (1991-2001), senator, preşedinte al Senatului României (4 februaire 2000 – 30 noiembrie 2000).

diferite şi a avut parte, pentru mai puţin timp decât mine, de încercări similare, s-a purtat impecabil. Niciun alt demnitar în perioada când am stat acolo nu ne-a vizitat. Dar, am aflat mai târziu, că atunci când a venit în inspecţie la închisoare, a cerut anume ca să fiu văzut şi eu şi Ion Dincă. Ştia că suntem amândoi în acelaşi loc şi datorită acestui OM, pe care îl scriu cu majuscule, s-au produs nişte schimbări. În primul rând, am primit dreptul să ieşim un număr de minute, 15-20 pe zi, la aer, ceea ce este enorm de mult şi de bine.

Sigur, unde să ieşi la aer într-o curte interioară, unde vă mărturisesc că la propriu, îţi treceau şobolanii printre picioare şi o rasă de şobolani neobişnuit de mari, cum nu mai văzusem în viaţa mea, roşcaţi, nu vineţii cum sunt de regulă. E groaznic, dar cu ce nu se obişnuieşte omul.

Sau ceva poate şi mai cumplit: locul de baie, adică nişte duşuri, 3-4, undeva într-o încăpere în aceeaşi zonă. Încăperea respectivă cu locurile de dus era precedată de o antecameră. Dragă Aurel, nu a fost de multe ori în viaţă când să mă cutremur, să nu ştiu ce să fac, să păşesc înainte sau să mă întorc neapărat din drum. Într-o dimineaţă, când ne-a venit rândul să mergem la baie şi am păşit în anticamera asta, pe jos erau vreo 6-7 morţi...

A.R.: Deci, era şi spaţiul de morgă...

I.V.: Morţi care decedaseră din diverse motive în puşcărie. Cei mai mulţi din diferitele secţii ale spitalului, dar în poziţiile acelea în care muriseră, bineînţeles fără ca cineva să aibă grijă să le închidă ochii sau gura, sau să le strângă corpul. Ceva inimaginabil, întinşi pe ciment pentru că trebuiau să îi predea pe unii familiilor, la crematoriu sau la I.M.L. pentru autopsii. Deci încăperea respectivă era folosită şi ca... mortărie.

A.R.: Morga spitalului penitenciar.

I.V.: Ministrul Quintus ne-a facilitat nişte lucruri. A aprobat de asemenea, la cererea lui Dincă, să i se aducă

un aparat de radio sau un televizor portabil, ceea ce era un lucru nemaipomenit. Eram aruncaţi în fundul iadului şi nu ştiam ce se întâmplă în jur. Mă rog, noi cei care încă nu primiserăm vizite. Vizitele erau la o lună de zile, mai târziu s-au aprobat să fie mai des. Omul acela, de pe poziţia de ministru, mă refer la Quintus, s-a purtat ca un OM. Ne-a încurajat, ne-a spus să avem încredere. A spus-o poate doar ca să ne încurajeze, dar a fost un gest notabil şi îi face onoare.

A.R.: Şi era şi în căderea poziţiei şi funcţiei pe care o avea.

I.V.: Şi mai mult, el fusese cândva deţinut politic, iar regimul pe care noi îl reprezentam acolo, pentru că de asta era acolo, îi pricinuisem direct sau indirect nişte suferinţe, dar foarte interesant că Quintus, ca şi Coposu, am aflat, nu au vrut să se răzbune. Au respins ideea răzbunării, ceea ce spune foarte mult. Pe când oamenii cu adevărat răi, unii care s-au purtat ca fiarele, au fost cei care au răsărit aşa dintr-o dată din nişte seminţe pe care noi le puseserăm în pământ.

A.R.: Apropo, ministrul de justiţie, Teofil Pop, a trecut să vă vadă?!

I.V.: Niciodată. Un om care îmi repugnă. Omul acesta a fost în stare să falsifice declaraţiile... Da, Teofil Pop care fusese cândva adjunct al ministrului justiţiei şi cu care se lucrase la nişte (...).

A.R .: Adjunct al ministrului Maria Bobu...

I.V.: Un jurist, de altfel reputat, nu i se poate reproşa din punctul ăsta de vedere nimic, dar cu atât mai grav cu cât era un jurist foarte bun, bun ştiutor de carte, dar un om de nimic... ca şi alţii care s-au mai perindat pe acolo.

A.R.: Am să revin la un episod privindu-l pe Teofil Pop.[76]

[76] Vezi pag. 522.

Capitolul XXVII
Şefi ai Serviciului Extern al Securităţii Statului

Cu generalul Victor Marcu despre şefii spionajului României

A.R.: Domnule general, astăzi ne aflăm într-un nou format. Proiectului nostru i s-a alăturat şi domnul general Victor Marcu, care am aflat că este invitat special. Motivul pentru care am ţinut la acest format de înregistrare este acela că şi unul şi celălalt aţi lucrat cu generalul Nicolae Pleşiţă, figură importantă a securităţii statului, dar, în acelaşi timp, şi unul şi celălalt aţi mai lucrat cu Nicolae Doicaru, Alexandru Dănescu, Romus Dima, Aristotel Stamatoiu. Toţi şase având în comun faptul că au fost şefii serviciului extern al securităţii, al Centrului de Informaţii Externe sau al spionajului, în înţeles comun. Dintre toţi aceşti şase, generalul Pleşiţă a avut o traiectorie profesională foarte interesantă, marcată de urcuşuri şi coborâşuri, când pe piscuri, când în abisuri. Acum după trecerea de mai bine de un sfert de veac, cum puteţi aprecia urcuşurile şi coborâşurile acestui om în profesie? Vă rog, domnule general.

I.V.: Subiectul este vast, nu numai în ceea ce îl priveşte pe generalul Nicolae Pleşiţă, ci pe toţi cei pe care i-aţi numit. Ai aruncat, presupun, o privire atentă, sigur, critică, în sens constructiv, în primul rând. Am să încerc să pun în lumină câteva din datele esenţiale ale biografiei generalului Nicolae Pleşiţă. De la început fac menţiunea că eu l-am cunoscut la începutul anilor '50, deci '52-'53, pe când am avut misiunea dată de ministrul de interne al acelor vremuri, Alexandru Drăghici, despre care am spus şi doresc din nou să menţionez că a făcut lucruri importante pentru Ministerul de Interne, dar figura lui şi epoca pe care el a reprezentat-o, cel mai adesea, în publicistica noastră contemporană, nu este prezentată corect. Deci, ministrul de atunci mi-a spus, când am înfiinţat Serviciul Învăţământ, că am libertatea să

aleg din aparat pe acei ofiţeri pe care îi socotesc că sunt apţi să lucreze în domeniul învăţământului. Nu a fost foarte greu să ajung la generalul Pleşiţă, pe atunci era maior şi îndeplinea funcţia de şef al Secţiei de Contrainformaţii în Sectoarele Economice la Direcţia Regională de Securitate Arad. Trecuse anterior prin multe alte funcţii, el fiind încadrat cu mulţi ani înainte la Direcţia Regională Argeş, cu gradul de plutonier adjutant. Şi sigur, până la gradul de maior trecuse ceva timp. Gradele nu le-a primit la termen, ci la excepţional, ceea ce înseamnă că în activitate a avut rezultate notabile şi a fost apreciat ca atare. Sigur, printre cei punctaţi au fost şi alţii, generalul de mai târziu, Radu care a fost şeful Secţiei Regionale Bacău şi alţii care au lucrat însă o perioadă scurtă în sistemul de învăţământ, deoarece, deşi erau foarte bine cotaţi în activitatea operativă, pentru învăţământ nu aveau suficiente calităţi şi ei înşişi au rugat să fie trecuţi în activitatea operativă. Pleşiţă, însă, a rămas mai mult timp, deşi, nu s-a adaptat uşor. Chiar şi prin felul său de a fi, uşor superficial, luând uneori în glumă treburi pe care trebuia să le facă, dar în realitate arătând că poate să rămână şi să facă treabă bună şi în munca de învăţământ. Oricum, a rămas în serviciul de învăţământ până în anul 1956, în toamnă. Atunci, în timpul evenimentelor din Ungaria, în multe din unităţile Ministerului de Interne, trăgându-se concluzii operative, s-au luat măsuri de îmbunătăţire a conducerilor acelor unităţi cu oameni mai tineri, mai potriviţi.

A.R.: Compoziţia etnică a structurilor de comandă şi evenimentele au dat de gândit, cumva? Un reviriment al opoziţiei, care, oricum se manifesta încă violent?

I.V. Şi, desigur, şi asta a fost avută în vedere. Aşa că în toamna acelui an, Pleşiţă a fost mutat la Direcţia Regională Argeş, deci a plecat de la Serviciul Învăţământ, în funcţia de locţiitor al şefului direcţiei, pe atunci, dacă vi-l mai amintiţi,

generalul maior Costandache Paul.

A.R.: Fost şef la Serviciul „C", ulterior Centrul de Informatică şi Documentare.

I.V.: Exact. La Argeş i s-au încredinţat misiuni foarte grele şi sectoare de activitate care erau în mare actualitate atunci. Ştiu că, printre altele, s-a ocupat cu eradicarea acţiunilor bandelor din munţi, a rămăşiţelor bandelor. La Argeş fuseseră nişte mişcări foarte puternice din punctul ăsta de vedere. Rămăşiţe, într-un fel, sau amintiri din perioada aceea, le-am întâlnit şi eu la jumătatea anilor '80, când fiind desemnat să candidez în Marea Adunare Naţională din circumscripţia electorală Domneşti, am cunoscut-o pe doamna Elisabeta Rizea care, peste ani, a devenit celebră, eroină ş.a.m.d. Vreau să vă spun că a fost unul din cei mai buni agenţi electorali pe care i-am avut la vremea respectivă, la propriu vorbind.

Victor Marcu (V.M.) Femeie destoinică.

I.V.: Femeie destoinică şi care se adaptase timpului şi, cel puţin, la vremea aia, regreta profund că o fată de la ţară ce fusese şi mult prea tânără şi atrasă şi de nişte sentimente pe care le purta unuia din cei care fondaseră mişcarea respectivă, s-a lăsat dusă de val. Dar în istorie, multe lucruri se schimbă, de la o etapă la alta.

V.M.: Trebuia un simbol.

I.V.: Trebuia un simbol şi din păcate sunt şi „istorici" care falsifică grav istoria şi pun în gura unor eroi adevăraţi sau contrafăcuţi, vorbe pe care nu le-au spus niciodată, pentru ca să iasă bine pagina respectivă.

Aşadar, la Direcţia Regională Argeş, Pleşiţă a desfăşurat o activitate care a fost apreciată ca foarte bună, la nivelul conducerii ministerului. Din poziţia aceasta a fost mutat la Cluj şi promovat în funcţia de şef al Direcţiei Regionale Cluj. Până atunci, această direcţie regională, ca şi altele, parcă era condusă din străinătate. Cei mai mulţi şi mai importanţi şefi veneau de pe alte meleaguri sau aveau

originile de pe alte meleaguri. A fost cred, primul şef român şi român adevărat, generalul Pleşiţă într-o direcţie regională care avea o problematică vastă şi complexă. Şi aici Pleşiţă a început prin a pune ordine în unele din lucrurile esenţiale, pe care trebuia să le rezolve şi, anume, problema cadrelor. Aducerea unor cadre competente din mai multe părţi. Mi-a cerut şi mie sprijin, l-am ajutat cât am putut de mult. Eram pe atunci şi adjunct al şefului Direcţiei de Cadre şi şef al Învăţământului, dar şi cu poziţia de adjunct al şefului Direcţiei de cadre. Din poziţia aceasta, sigur, că puteam să îl ajut mai mult şi am făcut-o în mod susţinut. Meritul este însă al lui, incontestabil şi cred că a lăsat urme adânci în sensul pozitiv al cuvântului la Cluj. Cum în judeţ şi în zona respectivă, şeful statului de mai târziu, Nicolae Ceauşescu făcea dese deplasări, l-a cunoscut personal pe Pleşiţă. Îl cunoscuse şi de la Argeş, e drept, în câteva rânduri, dar mai de la distanţă. La Cluj l-a cunoscut mai bine, el fiind numit responsabil pentru câteva din acţiunile care s-au desfăşurat acolo, cele cu vânătorii din zonă. Direcţia Regională Cluj cuprindea o arie geografică foarte mare şi avea şi zone de vânătoare consacrate şi cred că a ieşit în evidenţă prin curajul, felul lui de a fi şi a atras atenţia. Unii s-au întrebat de ce, dar pentru mine a fost limpede că atunci când a fost vacantată funcţia de şef al Direcţiei de Securitate şi Gardă, Ceauşescu l-a cerut direct pentru această funcţie pe Pleşiţă. De la Cluj, generalul Nicolae Pleşiţă a venit la Direcţia de Securitate şi Gardă, în funcţia de şef al direcţiei. Pe această poziţie a lucrat un număr important de ani, nu am stat să îi reconstitui, dar cred că a avut una dintre cele mai mari stabilităţi în funcţia respectivă şi cred că şi Nicolae Ceauşescu şi familia l-au apreciat, repet, pentru felul lui de a fi, foarte comunicativ, de a se implica, şi de-a ieşi în faţă, nu neapărat ca să fie văzut, ci ca să rezolve. Din această dorinţă a lui de a face mai mult şi mai bine, s-au întâmplat

şi unele lucruri care l-au pus în dificultate, în situaţii deosebite. Sigur, au fost şi evenimente politice care l-au pus în situaţia de a fi victimă. Îmi aduc aminte că s-au întâmplat nişte probleme cu un medic personal al familiei Ceauşescu, care s-a sinucis şi atunci, nu numai şeful Direcţiei de Securitate, care trebuia să aprofundeze cunoaşterea acestui personaj, deoarece intra foarte adânc în sânul familiei prezidenţiale, trebuia să se aştepte ca şi el să fie chemat şi întrebat, de ce, cum, ş.a.m.d. Până la urmă, cum l-au cunoscut? Chiar ministrul de la acea vreme, Stănescu, a fost aspru criticat. Toţi au fost puşi chiar în situaţia de a justifica, într-un fel sau altul, lipsurile pe care le-au avut în cazul acelui medic şi, până la urmă, de la această întâmplare li s-a tras şi unuia şi altuia plecarea din funcţiile respective. Ministrul Stănescu a fost trecut la Comitetul Central într-o activitate provizorie, trimis apoi prim secretar la Dâmboviţa, iar Pleşiţă a fost trimis locţiitor pentru servicii la Direcţia Regională Bucureşti. Deci, nişte măsuri disciplinare severe. Dar, aş vrea să subliniez şi nu ştiu dacă voi reuşi să pun în evidenţă cât doresc eu mai bine, faptul că - şi asta a fost o trăsătură a lui Ceauşescu - el nu uita. Deşi aparent asta se credea că oamenii care au fost excomunicaţi, să zic aşa, rămân pentru veşnicie la locurile de penitenţă, în realitate, Ceauşescu, în majoritatea cazurilor, şi sunt numeroase, a revenit asupra acelor situaţii. Aşa s-a întâmplat şi cu Stănescu, când a fost readus secretar al Comitetului Central. Aşa s-a întâmplat cu Nicolae Pleşiţă, când a fost adus pe funcţia de adjunct al Ministrului de Interne pentru securitatea internă şi a rămas în această funcţie o bucată bună de vreme.

A.R.: A fost adus direct adjunct sau secretar general înainte?

I.V.: Nu, după. Păi, de pe funcţia asta de secretar general pentru securitatea internă, din această funcţie a promovat prim adjunct şi, apoi a fost trimis ca şef al

Centrului de Informaţii Externe. Este adevărat că unele dintre trăsăturile generalului Pleşiţă care începuseră să indice probleme şi în funcţiile anterioare, la Informaţiile Externe s-au accentuat.

A.R.: Trebuie să revenim puţin. Din funcţia de prim adjunct pentru Securitatea Internă nu s-a dus la Informaţii Externe, la Informaţii Externe s-a dus după perioada de la Şcoala Băneasa. După plecarea Dumneavoastră de la şcoală, şcoala a stat într-un provizorat al comenzii colonelului Vasile, cu şeful Statului Major, colonelul Vasile Burghelea, apoi pe Pleşiţă l-aţi dus şi l-aţi instalat la şcoală. După trădarea lui Pacepa, Pleşiţă a fost numit comandant la Băneasa...

I.V.: Am sărit etapa asta. Ai perfectă dreptate. Chiar eu... am făcut un schimb de locuri.

A.R.: Şi cred că a fost la câţiva ani, doi sau trei de la plecarea lui Pacepa. Că nu-i mai ieşea din minte lui Pleşiţă, cum a plecat Pacepa din birou de la el...

I.V.: În legătură cu care el nu a avut... Erau în raporturi bune, dar nu de prietenie.

Cu mine, Pleşiţă a fost apropiat încă de la începutul aducerii lui la învăţământ, de la Arad, apropiere care s-a transformat, cu trecerea timpului, într-o prietenie adevărată. Eu i-am fost şi i-am rămas prieten pe viaţă. Dar uite că sărisem momentul acesta. S-a pus problema plecării lui de la şcoală şi a aducerii din nou în aparat şi numirea la informaţiile externe, şi după trădarea lui Pacepa…

A.R.: După trădarea lui Pacepa, la comanda Centrului de Informaţii Externe a fost promovat secretarul de stat Romus Dima, după fiasco-ul acestuia a fost numit generalul Pleşiţă, care a debutat în trombă, cum îi era firea.

I.V.: Dar, mai cu seamă, se spunea, el în fond a făcut ceea ce urmează să comunic acum - dar nu neapărat cu intenţia de a grăbi promovarea lui, de fi promovat spre Direcţia de Informaţii Externe - ci din impuls personal.

Acest om se dedicase activităţii de la Direcţia a V-a şi, la

modul real, era legat de familia Ceauşescu. Într-o împrejurare, Elena Ceauşescu a avut un accident şi despre acest accident a aflat şi el, căci se produsese în apropierea Şcolii de la Băneasa. Nu ştiu ce s-a întâmplat cu maşina cu care venea Elena Ceauşescu de la Snagov sau de pe Valea Prahovei, că s-a defectat cam prin dreptul şcolii, şi el a dat fuga, nu numai cu o maşină care să o preia, ci s-a implicat în oprirea circulației, a explicat el, pentru protecția persoanei respec-tive. Bănuiesc că, sigur, cine nu are şi asemenea momente de slăbiciune, când vede că, iată omul ăsta a venit, a ajutat, probabil că s-a discutat ceva şi prin familie. Este cert că, la foarte scurtă vreme, el a fost rechemat şi promovat. Eu nu îi găsesc vina, pentru că la urma urmelor, oricare ar fi fost în această situație ar fi intervenit, ca ofițer, ca şef şi ca unul care lucrase în sistemul de protecție şi ştia ceea ce presupune acest lucru. Şi cum spuneam, a fost promovat din nou şi numit şef la U.M. 0544. Aici lucrurile sunt cu totul şi cu totul altele, din toate punctele de vedere şi cred că Victor o să confirme şi o să aducă în plus cât mai multe elemente posibile, care să demonstreze ceea ce spun eu acum şi, anume, că există diferențe marcante între activitatea care se desfăşoară în aparatul intern şi cea care se desfăşoară la Informațiile Externe. E alt specific şi, dacă vrei, o altă lume.

A.R.: Aşa este. Generalul Pleşiță avea obiceiul să muncească haiduceşte şi, dacă pe zona internă mai mergea cu haiducia, pe zona externă nu prea a ținut. Asta este un rezumat aşa ca să spun, vulgar, o apreciere de la distanță, judecând la rece, după decenii şi văzând cât de superficial şi glumeț îşi comenta singur „faptele de vitejie".

I.V.: Nu vulgar, adică e vulgar în sens popular, pe înțelesul tuturor. Da, este adevărat, este autentic. Este reală situația. Ăsta era felul lui de a fi. El cumva, din când în când, îşi aducea aminte că începuturile vieții lui de muncă au fost cele de țapinar, de om care aducea lemne din pădure, el

acolo a lucrat, la o fabrică de cherestea în Argeş. Poate şi felul lui de a fi era acesta. Acolo, la informații externe, s-a avântat în nişte treburi, poate că a dat şi impuls muncii, fără îndoială, venea un spirit nou, un om care, sigur, era stăpân pe problematica muncii din aparatul intern şi a muncii informative, în general. Era un om care şi citise şi crescuse foarte mult, asta e realitatea, eu cunoscându-l de la data de care spuneam şi până la funcția pe care o primise atunci, în anul 1980[77], parcă, făcuse nişte paşi foarte mari, pentru că nu vreau să omit faptul că era de o inteligență nativă remarcabilă. Nu avea suficientă instrucție, adică pregătirea şcolară o făcuse mai mult sau mai puțin pe apucate şi din mers, dar a fost un om înzestrat cu foarte bună bază de pornire. Şi aici a început să facă, totuşi, unele lucruri pe care, poate că el le-a gândit că va fi bine şi că vor aduce servicii țării. Este adevărat că unele lucruri i s-au şi cerut să le facă, dar depinde şi cum le iei. Şi eu am lucrat în mod nemijlocit cu şeful statului doi ani şi a venit vorba şi despre una şi despre alta, sigur se sugerau nişte lucruri, sau chiar ți se dădea ca temă o anumită problemă, dar nu trebuia să te arunci cu capul înainte, trebuia să verifici, să stabileşti, să vezi dacă e posibil, dacă e bine să faci aşa, ce consecințe ai pentru moment şi ce consecințe pot fi pentru viitor.

Aşa că, pe problematica de acolo, cel mai competent să se pronunțe este Victor, pentru că el a fost în interiorul instituției respective şi cunoaşte unele lucruri infinit mai bine.

A.R.: Eu îmi aduc aminte de o secvență. Generalul Pleşiță era şi foarte slobod la gură şi uneori trăgea şi nişte înjurături...

I.V.: Aşa este.

A.R.: ...fără nicio perdea. Odată, când erați cu dânsul, m-ați

[77] Generalul Nicolae Pleşiță (16 aprilie 1929 – 28 septembrie 2009) a fost şeful Centrului de Informații Externe în perioada 2 aprilie 1980 -26 noiembrie 1984.

chemat în cabinet. El a avut un recital şi Dumneavoastră eraţi roşu... Şi zice „Ce-i Iulică, de ce roşeşti aşa ca o fată mare, ce am făcut, i-am băgat undeva... mamei lor!"

I.V.: Da, deseori nu se controla.

A.R.: Domnule general Marcu, generalul Pleşiţă l-a înlocuit la conducerea Centrului de Informaţii Externe pe Romus Dima care fusese un ideolog, un propagandist care a împins munca de informaţii externe într-o zonă greu de descris, cu nişte cerinţe... Probabil că venirea generalului Pleşiţă v-a dat speranţa că totuşi a venit unul care mai ştie meserie.

Cum aţi putea să comparaţi prestaţia lui Romus Dima comparativ cu acea a lui Pleşiţă şi ce speranţe şi dezamăgiri V-a dat generalul Pleşiţă ca şef al centrului?

V.M.: Da, domnul general Pleşiţă a venit într-un moment când situaţia era foarte grea în instituţie. După trădarea lui Pacepa situaţia era foarte grea. Dacă îmi pot permite să spun că nu atât trădarea lui Pacepa a adus daune incomensurabile, dar mai mult măsurile luate de către decidenţii interni au creat şi mai mari probleme muncii de informaţii externe. Pe fondul acesta, a apărut domnul Dima care a accentuat dezorientarea, situaţia nesigură în instituţie. Nu se mai lucra, se blocase activitatea, la orice mişcare erau măsuri de protecţie excesive, fiind toţi consideraţi ca potenţiali trădători. Se lucra foarte greu şi venirea generalului Pleşiţă la conducere a fost ca un fel de eliberare, de descătuşare a activităţii de informaţii externe. Mi-am pus foarte multe speranţe. Nu pot să... domnul general Vlad a vorbit mult mai mult. Eu nu am decât câteva secvenţe, care ar putea să aducă amănunte în susţinerea celor afirmate. Ce pot să spun? De la bun început a fost un om deschis, curajos. Ce pot să spun? Că odată cu venirea domnului general Pleşiţă, activitatea de informaţii externe s-a relansat. Mai mult curaj, mai mult profesionalism. Dar dânsul avea, îmi permit să spun, un oarecare voluntarism în

activitate. Rezolva lucrurile fără să judece în profunzime, fără să antcipeze consecinţele pe termen scurt, mediu, chiar şi pe termen lung. Să avem şi varianta 2, paşii următori. Dânsul era dintr-o bucată: *„Trebuie să facem asta, nu contează, trebuie rezolvată."* Dânsul a avut şi o încredere foarte mare în colaboratori şi, din păcate, în câteva situaţii a avut de suferit, pentru că nu au fost cei mai corecţi oamenii în care a avut foarte mare încredere şi, din cauza aceasta, s-a ajuns şi la finalul pe care îl ştim cu toţii, atunci când a fost schimbat din funcţie şi trimis, mi se pare că la Grădiştea. Cred că şi, aşa cum menţiona domnul general Vlad mai devreme, cred că se şi primeau nişte misiuni pe care trebuia să le îndeplinească, dar dânsul rezolva fără să analizeze cum şi prin ce metode. Aş avea aici de menţionat câteva chestiuni cu care eu am fost confruntat cu dânsul pe tema asta. Eu, prima dată, când am mers la dânsul cu materialele pentru o misiune externă, am constatat că nu citea materialele. M-a întrebat ce am scris. Am raportat şi mi-a aprobat. Bine, încredere, încredere, dar mi s-a părut prea superficială toată această chestiune.

Potera spionajului pe urmele fratelui prim-vicepreşedintelui Consiliului Naţional pentru Ştiinţă şi Tehnologie, profesorul Ioan Ursu

Pe urmă, cred că era şi o doză de voluntarism politic, nişte lucruri pe care nu trebuia să le rezolvăm noi, dar dânsul a implicat serviciul în aşa ceva. Îmi amintesc de plecarea fratelui profesorului Ursu, dispărut în Occident. Dânsul a venit şi ne-a informat că ar fi fost, vezi doamne, răpit. Cine să îl răpească şi pentru ce? Ei, cu ocazia aceasta a implicat foarte mult instituţia şi pe noi, serviciul extern, dar şi din interior, din ţară. Mulţi colegi de ai noştri, voluntarişti cu mai mult zel, s-au implicat şi am avut foarte multe cazuri de oameni deconspiraţi în străinătate. Au fost nişte

implicații în domeniul medical, fratele dispărut, fiind medic. Bineînțeles că serviciile de contraspionaj din țările respective i-au depistat pe agenții noștri implicați în investigații, de care trebuia să se țină departe. Nu au fost scandaluri mari, nu erau motive, nu încălcaseră vreo lege, dar oamenii au trebuit să fie trecuți în conservare pentru că nu se mai putea lucra cu ei.

Şi a doua situație, la fel în vizitele efectuate de șeful statului în străinătate, Pleșiță dispunea o implicare mai mare decât trebuia, cu riscuri foarte mari. Astea sunt lucruri care trebuiau într-un fel rezolvate. Dânsul nu accepta că lucrurile puteau fi rezolvate fără riscuri sau cu riscuri aproape de zero.

Apogeul acestui comportament decizional al lui Pleșiță a fost celebra acțiune „Haiducul"[78]. Tot din cauza superficialității dumnealui de a nu citi, de a nu analiza în profunzime acțiunea, s-a ajuns să se facă acea misiune, așa zisă, de lichidare a lui Virgil Tănase şi, bineînțeles, s-a ajuns la schimbarea lui.

A.R.: *Nu numai lui Virgil Tănase, dar şi a lui Paul Goma.*

V.M.: Şi a lui Goma, dar Virgil Tănase era miza cea mare. Eu, ca o paranteză, aş spune că vinovăția nu a fost numai a dumnealui ci şi a colaboratorilor, deoarece colaboratorul trebuie să aibă grijă şi să îl protejeze pe cel care vine din postura de şef, ori fiecare a vrut să facă lucrurile cât mai de-a dreptul, adică neprofesional şi s-a ajuns unde s-a ajuns.

Dar una peste alta, activitatea serviciului a crescut mult în vremea lui şi îmi amintesc iarăşi o calitate, am apreciat foarte mult la dânsul verticalitatea. După misiunea „Haiducul" am fost chemați la ministrul Postelnicu, la analiză şi să se ia măsurile de rigoare. Cu acea ocazie, Pleşiță s-a ridicat şi a spus: *„Îmi asum răspunderea în*

[78] Vezi pag. 297

totalitate. Luați măsuri împotriva mea, nu luați măsuri împotriva oamenilor din subordinea mea". Chestia asta m-a marcat şi am văzut că este un om demn, cu toate că ar fi trebuit şi colaboratorii să suporte consecințele acelei aventuri. În rest....

I.V.: Eu cred că Victor a pus în evidență lucruri esențiale despre activitatea generalului Pleşiță la informațiile externe. Sigur, poate şi mânat de dorința de a face cât mai bine unele lucruri, de a se implica cât mai mult în rezolvarea unor probleme, a manifestat şi slăbiciunile şi lipsurile pe care le-a pus în evidență Victor. Cred însă că la aceasta au contribuit şi o parte din colaboratori, care în afară de faptul că l-au lăsat descoperit, probabil că şi implicarea lor a fost formală în pregătirea şi derularea unor acțiuni de anvergură, care presupuneau fel de fel de urmări.

Ceauşescu nu a încetat să ceară ca Pacepa să fie pedepsit, adică, de fapt, să se aplice legea.[79]

Dar, așa cum am mai menționat, veneau şi nişte cerințe de la nivelul cel mai înalt, pe care el trebuia să le supună analizei critice, el era dator, așa cum bine s-a pus, să analizeze problema sub toate aspectele şi ce se câştigă şi ce se pierde. Ori el, partea asta a doua, consecințele negative, nu o mai examina şi mergea în iureş, câteodată, pe partea care duce la succes. Cam așa s-au întâmplat lucrurile într-o altă acțiune care cred că e bine să o punem în evidență şi anume relația cu Carlos. Ideea tot de sus a venit, cerința tot acolo s-a formulat pentru că, într-adevăr, şeful statului era obsedat de urmările trădării lui Pacepa. Şi în ceea ce privește consecințele materiale pentru țară şi în cele pe linia muncii propriu-zise, dar era obsedat, mai cu seamă pentru că imaginea lui fusese terfelită, că ăsta e termenul. Acest

[79] În realitate Ceaușescu doar potențializa pericolul, deoarece anticipa care puteau fi consecințele pe plan extern.

trădător i-a terfelit imaginea şefului statului, cu lucruri adevărate, dar mai cu seamă cu minciuni cunoscute din zvon public, ca să zic aşa. El, Ceauşescu nu a încetat să ceară ca acest individ să fie pedepsit, adică, de fapt, să se aplice legea. O hotărâre judecătorească care deja fusese dată. Ori el [Pleşiţă] tot aşa, din dorinţa de a duce prin orice mijloc la bun sfârşit această cerinţă, a ajuns să aibă şi acele contacte. Eu, examinând derularea, pentru informaţiile care ne-au venit prima dată nouă, la interne, şi apoi tot ceea ce a urmat în cazul „Carlos", cred că, până la urmă, a fost o implicare a unor servicii de informaţii foarte puternice din zonă, de a ni-l vârî pe gât, pentru că eram în afara, să zic aşa, a cadrului implicat. Noi rămăsesem... Carlos făcuse studii la Moscova, îşi avusese sediul iniţial la Berlin, apoi la Praga şi ultima oară baza sa era la Budapesta. Şi de acolo a venit la Bucureşti. Iar Pleşiţă, tot aşa, prin felul lui de a fi, a crezut că îl dă gata pe „ăla" care era destul de experimentat, şcolit etc[80]. Şi pentru că, probabil, la primele întâlniri s-a simţit bine în România, din toate punctele de vedere, Pleşiţă i-a destăinuit şi lucruri care trebuiau să rămână moarte pentru totdeauna. Şi atunci, nu pentru moment, pentru că era evident că nu poate Carlos să ajungă să străpungă barajele care au fost construite pentru apărarea lui Pacepa în Statele Unite, pentru că era greu de ajuns acolo, poate chiar imposibil, dar se vedea de la o poştă spiritul aventurier al acestui individ, care era supus observaţiei din toate părţile, şi atunci, cum să te bazezi pe el şi să îi încredinţezi o misiune atât de complicată şi delicată? A fost o greşeală mare, care a pus o pată adâncă pe obrazul instituţiei şi de fapt, luate toate la un loc, lucrurile astea au cântărit cel mai greu, mai cu seamă în anii după 1989, când unii şi alţii,

[80] Carlos fusese chemat la Moscova pentru a i se învedera să nu dea curs unor eventuale solicitări aventuriste privind asasinarea lui Pacepa.

dintr-o parte sau din alta, ne-au „evaluat" activitatea şi au găsit că noi, de la un capăt la altul, am fost implicaţi în cele mai oribile lucruri posibile, cum ar fi atacul de la Europa Liberă şi nu ştiu ce alt caz ş.a.m.d. ceea ce, este, evident, neadevărat.

Deci, eu cred că ăsta ar fi conturul general al portretului generalului Pleşiţă care, oricum în galeria serviciilor de informaţii român din secolul XX-lea, este o figură celebră şi cred că merită să se păstreze ca atare, pentru că a avut incontestabil şi merite esenţiale.

Din păcate însă, sfârşitul lui a fost trist.

De la Centrul de Informaţii Externe a fost scos din funcţie destul de zgomotos şi a trecut, din nou, printr-un şoc extraordinar. A fost numit comandant al Şcolii de la Grădiştea unde făcuse un fel de Republică de la Ploieşti, cu de toate, inclusiv cu statui ale Comandantului Suprem prin parcul dendrologic de acolo. Erau nişte... repet, à la Pleşiţă, dar toate cu bună credinţă. Îmi aduc aminte de momentul 1989, de nopţile când primeam la Comitetul Central şirul acela de informaţii false, că Şcoala de la Grădiştea este în drum spre Bucureşti în frunte cu generalul Pleşiţă pentru cucerirea nu ştiu căror redute. Drept este că, pe el l-au prins evenimentele acolo. De multe ori m-a sunat să întrebe ce şi cum să facă. Îi spuneam să stea liniştit acolo. Ei, a mai luat el legătura în particular şi cu Militaru, pentru că ei fuseseră buni amici încă de la Cluj. Lucrurile fuseseră de aşa natură că atunci când el a fost şef de Regionala la Cluj, să fie şi Militaru comandant al armatei a IV-a şi, deci, era printre notabilităţile zonei. Şi Milea fusese şef de stat major pe acolo sau aşa ceva. Militaru bănuiesc că ţintea ceva la un moment dat în legătură cu Pleşiţă, dar ori nu a reuşit să pună în aplicare, ori s-a temut că va fi suspectat de cine ştie ce dacă îl va aduce pe Pleşiţă într-o funcţie la minister. Deci, aşa s-a încheiat viaţa de muncă a generalului Pleşiţă. Trecerea lui în

rezervă nu ştiu cum s-a făcut, eu eram deja arestat. Nu ştiu cât a mai funcţionat...

A.R.: Până în februarie 1990.

I.V.: Februarie 1990, probabil că totul s-a consumat aşa fără niciun fel de publicitate şi el, într-un fel sau altul, s-a resemnat.

A.R.: Cred că fost trecut în rezervă, concomitent cu plecarea lui Militaru din funcţia de ministru al apărării.

I.V.: E prea posibil. Ce aş putea să mai spun, dacă nu avem altceva de explicat până la acest moment.

A.R.: Deci, în legătură cu activitatea domnului general Pleşiţă, ascultând relatările Dumneavoastră şi ale domnului general Marcu, eu am rememorat perioada în care a fost adjunct al ministrului de interne pentru securitate internă şi mă întreb dacă o sumă de cazuri şi de acţiuni precum „mişcarea Paul Goma"[81], „Sindicatul Liber al Oamenilor Muncii din România"[82], agitaţia creată în jurul preotului Calciu Dumitreasa, a lui Vasile Paraschiv, a ziaristului francez Bernard Poullet, ciomăgit prin

---

[81] „Mişcarea Paul Goma" a fost mai mult o operaţiune psihologică („PSYOPS"), întreţinută şi amplificată propagandistic din exterior, cu scopul de a se crea şi apoi susţine „mişcarea" în eventualitatea coagulării ei. „Mişcarea", ca un caz politic de nivel european, a existat doar ca efect psihologic al unui război infor-maţional. Ca cititor al unei opere nepublicate în România, afirm că militarismul anti-sistem al scrierilor literare ale lui Paul Goma este de necontestat. Paradoxal însă, după anul 1989, Paul Goma a fost contestat şi chiar renegat în breasla confraţilor din ţară, fiind parte şi în nişte polemici deloc cordiale.

[82] „Sindicatul Liber al Oamenilor Muncii din România", iniţial tot o operaţiune „PSYOPS", a găsit un număr de 5-6 aderenţi, nu întâmplător docheri la Şantierul Naval Drobeta-Turnu Severin, chiar dacă acesta nu se putea compara cu Şantierul Naval din Gdansk, Polonia, unde a apărut „Solidaritatea" lui Lech Walesa. De menţionat că fondatorul S.L.O.M.R., era medicul Ionel Coană, domiciliat în Bucureşti, iar în „biletul de liberare" nr 23/1980, se menţionează că a fost condamnat de Tribunalul Militar Teritorial, Bucureşti pentru infracţiunea de complot (art. 167. al.1 şi 2), în raport cu infracţiunea de trădare pentru transmiunea de secrete (art.157 al. 2), fiind deţinut din 10 martie 1979 până în 10 noimebrie 1980.

mahalaua Ploieştiului, şi nu numai aceste cazuri, nu cumva au fost şi consecinţa modul mai tranşant de abordare a unor chestiuni, care trebuiau, totuşi, lucrate mai discret, fără să aibă un ecou şi un impact afară, pentru că un anumit gen de ripostă determina un tip reacţie proporţională? Greşesc?

I.V.: Nu greşeşti deloc, după opinia mea. Sunt întradevăr nişte cazuri care, preluate mai ales de serviciile din Occident prin intermediul propagandei care e atât de puternică acolo, ne-au făcut foarte mult rău şi continuă să ne facă. Suntem încă ponegriţi în fel şi chip pentru asta.

A.R.: Dacă nu mă înşel, din cauza acestor cazuri a plecat din funcţia de prim adjunct al ministrului la şcoală la Băneasa?

I.V.: Nu. Nu! Ce am vrut să spun ...aşa cum foarte bine l-a caracterizat Victor, Pleşiţă, era un tip foarte tranşant, la el unu şi cu unu, câteodată făcea patru. La el nu existau variante. Asta era şi aşa trebuia făcut. Asta nu a fost benefic, stilul acesta şi gândirea aceasta nu a fost benefică pentru noi. Sigur, sunt situaţii când nu există variante, dar sunt şi situaţii când trebuie să gândeşti polivalent. Era tipul de om care se şi implica, fără să ţină seama că el era, totuşi, într-o funcţie. Îşi sufleca mânecile şi trecea la treabă.

A.R.: Aici este o secvenţă de relatat care s-a repetat şi la Băneasa şi la Grădiştea. Domnul Pleşiţă avea un câine la care ţinea foarte mult şi câteodată lua câinele de bărbie şi îl trăgea, alintându-l: „Goma, Goma tu m-ai adus la Băneasa". Îl numise Goma pe cățel. La Grădiştea, câinele ieşea din cabinet şi îl căuta prin sălile unde mergea la cursuri. Câinele dădea semnal la uşă şi îi deschidea: „Măi Goma, şi aici ai venit? Numai tu m-ai adus la Grădiştea."

I.V.: Era o obsesie, însă, în acelaşi timp se crea un moment hilar acolo şi oamenii aveau tot dreptul să îl judece şi ei, dacă vrei - hai să nu zicem, lipsa de seriozitate, ci lipsă de sobrietate - pentru că mergi cu câinele ăla după tine chiar oriunde!?

Apropo, luase şi el un anumit model, fac acum o mică paranteză. Am fost de faţă la momentul respectiv care mi-a provocat, vă mărturisesc, un anumit... Mai bine vă relatez. La o vizită a şefului statului în judeţul Sălaj, cum se făceau vizitele acelea de lucru în judeţe, şi se mergea de la un obiectiv la altul, şeful statului îl adusese, bineînţeles, în avion şi pe Corbu, câinele de care, la un moment dat, nu se mai despărţea, nu ştiu, poate şi acasă îl ţinea în antreu. Dar în birou, Corbu era omniprezent şi unii din membrii Comitetului Politic Executiv înainte de a ajunge la masa de lucru a şefului statului erau întâmpinaţi de Corbu, unii se mai şi temeau de el, unii care-l ştiau îl mângâiau. Dar la Sălaj, şeful statului, aşa cum obişnuia, stătea lângă şofer în maşină. Oriunde ar fi mers, locul lui era acolo, cu excepţia situaţiilor când în străinătate mergea în aceeaşi maşina cu şeful statului gazdă şi era normal să stea cu el pe bancheta din spate. El stătea deci lângă şofer, pe banca din spate era tovarăşa prim secretar, o femeie cu foarte mult bun simţ şi eu lângă dânsa, iar Corbu era între şofer şi şef şi se mai întindea peste spaţiul dintre şofer şi şef înapoi şi trăgea câte o limbă tovarăşei prim secretar pe faţă. Săraca femeie se ferea cât putea cu mâna, dar Corbu, nu ştiu, poate că femeia îşi dăduse cu ceva pe faţă, ca toate femeile şi Corbu îi trăgea iar câte o limbă din aceea, dar o limbă zdravănă. Ei, dă-l dracu' de câine, cât l-ai iubi... Preşedintele nu cred că nu a văzut. Astea erau lucruri care eu spun că...

A.R.: În legătura cu stilul haiducesc de muncă al generalului Pleşiţă mi-a venit în minte o relatare a unui ofiţer dintr-o structură similară celei în care aţi lucrat dumneavoastră, domnul general Marcu. După cum bine ştim, răposatul Corneliu Vadim Tudor a fost beneficiarul unei burse Herder la Viena cedată, dacă nu mă înşel, de Eugen Barbu. Corneliu Vădim Tudor era atunci falnic, chipeş, tânăr, în putere de creaţie şi, nu numai, căci făcuse acolo nişte cuceriri prin lumea feminină, inclusiv printre secretarele unor membri ai guvernului austriac. Se pare că a

reuşit să afle şi anumite lucruri pe care el, ca un bun patriot, le-a adus la cunoştinţa guvernului ţării sale, prin agenţiile de specialitate. Revenit în ţară este chemat la generalul Pleşiţă şi îi spune:..Măi Vadime, eu m-am gândit să te fac mare, mai băiatule, şi să te scot afară ilegal, uite ce faci tu: te duci, treci Dunărea înot, îţi tragem şi un cartuş în omoplat, te arestăm, te băgăm la puşcărie şi îţi creăm o legendă beton."

La care Vadim îi spune: „Domnule general, dar eu la doamnele astea pot să mă duc oricând, pot să contractez, în interesul patriei şi o căsătorie, pot să fac altceva, dar nu e cazul să mă umiliţi cu poponari la puşcărie, ca să îmi consolidaţi legenda".

Şi, din momentul respectiv, s-a rupt legătura şi vreo doi ofiţeri de la linia de muncă respectivă, cu care fusesem şi eu coleg la Securitatea Municipiului Bucureşti, mi-au relatat episodul şi mi-au mărturisit că făceau eforturi disperate să îl recupereze pe Vadim dar i-a refuzat categoric.

I.V.: Nu cunosc nimic. E posibil. Se arunca, se arunca, asta e realitatea. Eu aş zice câteva cuvinte de încheiere la acest capitol. Din nefericire, viaţa lui Pleşiţă şi, mai cu seamă, viaţa soţiei lui, a fost scurtată de necazurile pricinuite şi la unul şi la celălalt şi, dar cum de obicei se întâmplă, mai cu seamă mamei, de fiul lor, pe care de asemenea l-am cunoscut de când era copil. L-am avut şi elev la şcoala militară. Nu a învăţat, l-am şi pedepsit, dar l-am şi ajutat cât am putut şi la rugăminţile lui taică-su, la absolvire l-am repartizat la Direcţia de contraspionaj. El m-a rugat, în acelaşi timp, să îl trimit la o regiune cu problematică substanţială pe tema asta, tocmai ca să înveţe. A fost trimis la Constanţa. Nu numai că nu a făcut mare lucru, dar s-a tot văitat, a avut şi abateri. Şi-a abandonat familia, a avut doi băieţi, a uitat şi de copii, aceştia fiind crescuţi de mama şi tatăl lui, iar el s-a înhăitat cu nu ştiu câte alte femei. Mama, soţia lui Pleşiţă, a murit în spital la Piteşti, ei se retrăseseră la Curtea de Argeş, chinuită de necazurile făcute de fiul ei, iar de înmormântarea ei şi de tot ce trebuia la un asemenea

eveniment s-a ocupat fosta noră şi cu soţul de-al doilea. Fiul nici nu ştiu dacă a fost prezent la înmormântare. Pleşiţă a rămas singur. Cei doi nepoţi erau de acum bărbaţi şi aveau familii. Îl mai vedeau, din când în când, şi foştii colegi. L-am vizitat şi eu, de vreo două ori, la Curtea de Argeş, la o căsuţă de vacanţă într-un peisaj minunat şi părea să se fi resemnat cu viaţa asta de unul singur, în condiţiile date. Numai că el avea nişte suferinţe vechi, care s-au reactivat şi singur fiind, a trebuit să se ducă într-un azil şi aşa a pus capăt vieţii, într-un azil particular la Cluj. A fost adus şi înmormântat la Curtea de Argeş. Fiul, probabil dându-şi seama că şi-a falimentat viaţa, că a ajuns un om care nu mai are nici părinţi, pe copii îi abandonase, nu avea nici soţie, s-a dus la Curtea de Argeş, s-a închis în căsuţa aceea, a dat drumul la nişte butelii de aragaz, a scăpărat un chibrit şi a sărit în aer cu casă cu tot. Iată cum o familie s-a mistuit. E trist. Foarte Trist.

A.R.: Domnule general Marcu, după plecarea generalului Pleşiţă, la conducerea Centrului de Informaţii Externe i-a succedat generalul Aristotel Stamatoiu.

Cum vedeţi colaborarea şi subordonarea noului şef al centrului, comparativ cu perioadele anterioare? Dumneavoastră eraţi acolo din anul 1978...

V.M.: 1975

A.R.: 1975, oho i-aţi prins pe toţi!

V.M.: Da, e interesant. Îmi amintesc că domnul general Stamatoiu era adjunct şi eram chiar la o analiză acolo, fuseseră alegerile la partid şi Stamatoiu fusese ales membru supleant al C.C., iar Pleşiţă nu mai fusese ales.

Atunci mi-am dat seama ce se petrece şi chiar în momentul acela i-am zis generalului Stamatoiu: *„Cred că veţi fi pe primul loc."* A început să râdă, nu ştiam despre ce e vorba, dar mi se pare că fratele dumnealui era în Aparatul Comitetului Central, nu ştiu ce era.

I.V.: Era activist şi cred că... îi spusese Postelnicu ceva.

V.M.: Şi în orice caz... de colaborarea mea cu domnul general Stamatoiu, eu nu am...

A.R.: Dincolo de „ Fotbal Club Gloria Târgu Jiu!"

V.M.: „Pandurii Târgu Jiu". Eu am avut o colaborare foarte bună cu domnul general Stamatoiu. Lăsând la o parte alte lucruri, nu am avut probleme personale, de familie, am avut relaţii doar strict profesionale. Totuşi, din punctul ăsta de vedere al activităţii, al muncii cu oamenii, era mai aşezat şi mai organizat, mai cerea şi părerea altora. Cred că a avut şi alţi colaboratori. Dumnealui era, cum să zic, era mai înţelegător, nu era aşa de tranşant.

A.R.: Dacă cineva nu se prezenta la întâlniri, afară..., nu mai era trădător ca înainte.

V.M.: Nu era trădător, da. Dar nu numai asta. Erau multe materiale pe care trebuia să le scrie. Era obligat politic şi mai ales erau impuse de Postelnicu. Nişte lucruri aberante. Vrând, nevrând trebuia să le treci în materiale pentru că altfel nu ţi le aproba. Dar la discuţii şi la analize cu domnul general Stamatoiu nu ţineam seama, aveam grijă de tot ce se întâmplă în teren. Analizele le făceam pornind de la situaţia locului, situaţie operativă şi lucrurile, zic eu, că au mers foarte bine. Oamenii erau mai pregătiţi pentru misiuni, iar după ce a venit domnul general Vlad lucrurile s-au îmbunătăţit şi mai mult. Nu ştiu ce s-a întâmplat dar... Problema noastră era cu protecţia dar, lucrurile astea treceam uşor peste ele, însă domnul general Stamatoiu avea mai mult înclinaţia asta, spre problemele materiale, spre afaceri, ori nu aveam eu competenţe, domeniul meu, spionaj cu agenţi ilegali, nu avea nicio legătură cu afacerile.

A.R.: Deci, de aport valutar vorbim, nu de afaceri personale.

V.M.: Nu, nu, vorbesc de aportul valutar, nu afacerile... şi atunci atenţia era mai mult acordată pe segmentul ăsta de...

A.R.: Era şi de meserie. De formaţie cred că era economist.

V.M.: Da, avea A.S.E.-ul, era economist, dar la noi domnul general se implica mai puțin. Dumnealui, însă, ca să fac așa o paranteză, avea, era mai apropiat de muncă, de oameni, era să spun așa, mai înțelegător, mai aplecat spre munca de culegere de informații. Însă, în rest, pot să spun că perioada de colaborare cu domnul general Stamatoiu a fost foarte bună.

A.R.: *Domnule ministru, Dumneavoastră ați intrat într-o relație profesională mai profundă și mai directă cu fostul Dumneavoastră subordonat din vremea când era șef al contraspionajului, Aristică Stamatoiu, într-o conjunctură nefericită. Nu pot să nu vă aduc în discuție momentul primei analize de bilanț pe care ați făcut-o la Centrul de Informații Externe. Momentul a coincis cu trădarea ofițerului Liviu Turcu, o analiză care cred că a fost devastatoare prin adevărurile spuse și prin profunzimea evaluărilor asupra stării spionajului și contraspionajului intern în Centrul de Informații Externe. Pe toți cei prezenți la acea analiză, din informațiile care mi-au parvenit, mulți ani după aceea, nu atunci imediat, i-ați impresionat prin valoarea profesională a ideilor pe care le-ați expus acolo. Stamatoiu nu a fost, inițial, chiar corect în ceea ce privește raportarea situației lui Liviu Turcu.*

Deci, și ulterior, situația operativă pe zona externă s-a înrăutățit și ați lucrat cu generalul Stamatoiu în condiții operative grele până în decembrie 1989.

Domnule ministru, Dumneavoastră ați intrat într-o relație profesională mai profundă și mai directă cu fostul Dumneavoastră subordonat din vremea când era șef al contraspionajului, Aristică Stamatoiu. Într-o conjunctură nefericită și practic nu pot să nu Vă aduc în discuție momentul primei analize de bilanț pe care ați făcut-o la Centrul de Informații Externe. Momentul a coincis cu trădarea ofițerului Liviu Turcu., o analiză care cred că a fost devastatoare prin adevărurile spuse și prin profunzimea adevărurilor spuse și, pe toți cei prezenți la acea analiză, din informațiile care mi-au parvenit, mulți ani după aceea, nu atunci

imediat, i-ați impresionat prin valoarea profesională a ideilor pe care le-ați expus acolo. Stamatoiu nu a fost, inițial, chiar corect în ceea ce privește raportarea situației lui Liviu Turcu. Deci, și ulterior, situația operativă pe zona externă s-a înrăutățit și ați lucrat cu generalul Stamatoiu în condiții operative grele până în decembrie 1989.

L-a schimbat funcția pe generalul Stamatoiu, cel de la contraspionaj, odată ajuns la Centrul de Informații Externe sau rămăsese același om?

I.V.: Eu pe domnul general Stamatoiu, pot spune că l-am cunoscut aproape de la începutul activității lui în Ministerul de Interne. Absolvent al A.S.E.-ului, cum era atunci numită Academia de Studii Economice, a început să muncească pe linie de contrasabotaj la Direcția a II-a. Apoi, serviciul de care se ocupa, comerț exterior, parcă a trecut la Direcția de contraspionaj, în anii '50 și astfel, de la început el a avut responsabilități de conducere. De la etapa de șef de birou, era cunoscut ca un om foarte serios, cu aplecare spre muncă. Nu știu să fi avut în rezolvare cazuri de răsunet, dar activitatea lui a fost în mod constant apreciată ca fiind pozitivă. Așa se și explică faptul că mereu a fost în ascensiune, mereu a promovat. Șef de serviciu mai mulți ani, pe una din liniile de muncă importante ale contraspionajului, a devenit apoi adjunct șef de direcție. De asemenea un număr important de ani, a avut șefi de direcție foarte experimentați și competenți așa cum a fost generalul Neagu Cosma și mai apoi generalul Moga, care a venit cu o experiență importantă și de pe linie de informații externe. Poate că la numirea lui Moga, a avut o anumită, ca să zic așa, jenă, pentru că se aștepta ca el să fie cel numit, numai că Direcția de Contraspionaj, la vremea aceea, era coordonată de generalul Doicaru, iar generalul Moga, plecând de la informații externe trebuia plasat într-o poziție corespunzătoare în aparatul intern. O paranteză vreau să fac, din acest punct de vedere. Eu l-am apreciat mult pe generalul

Doicaru, pentru că întotdeauna se bătea pentru ca oamenii care plecau de la informațiile externe și veneau în aparatul informațiilor interne să meargă pe poziții de conducere, pe poziții importante și asta din trei motive: în primul rând, să simtă că el le poartă de grijă, doi, să se demonstreze că venind din informațiile externe el este cu un cap peste cei de acolo și, în al treilea rând, pentru că avea nevoie de colaborarea lor pe mai departe și trebuia să îi țină aproape. Era o gândire și pragmatică și principială corectă și așa se explică de fapt mai cu seamă numirea lui Moga, cu care eu am lucrat bine deși, Moga era un tip închistat, nu avea suficient curaj. În munca asta operativă, sigur, nu trebuie să sari calul, cum discutam mai devreme, să ai niște inițiative debordante, să uimești lumea, să ai idei sinucigașe, dar nici să te temi de umbra ta.

A.R.: Aveți dreptate. Generalul Moga mi-a relatat, fiind și bihorean, mi s-a destăinuit, spunând că o jumătate de an după ce a fost trimis la post la Roma, nu a îndrăznit să iasă din curtea ambasadei, de frică să nu fie prins ca spion român. „Nu știau ce să facă cu mine acolo. Îmi era frică să ies din ambasadă." Dar jena și disconfortul lui Stamatoiu la venirea lui Moga, cred că avea o motivație foarte puternică. Generalul Moga venise acolo după înlăturarea generalului Cosma și generalul Cosma a fost înlăturat pe fondul unor vendete cu conducerea Direcției de Informații Externe și a destructurării unui sistem de muncă la care contraspionii au ținut foarte mult. Nu știu cât de bun a fost, nu am de unde să știu și, din ce am aflat, deși mulți l-au regretat, nu cred că a fost foarte bun acel sistem al rezidențelor teritoriale. Și într-un fel, contraspionii au văzut aducerea lui Moga ca un fel de pedeapsă și de nerecunoaștere a lor și de garant a lui Doicaru pentru ceea ce avea în vedere cu Direcția de Contraspionaj și de aici, apoi și obstinația cu care generalul Neagu Cosma, în memorialistica sa, a abordat acest moment.

I.V.: Ai marcat foarte bine momentul acesta pentru că, într-adevăr, el s-a reflectat puternic în activitatea pe linia

contraspionajului, de la direcție până la lucrătorul de rând. Ce se întâmplă, să încercăm să fim niște analiști, ca să nu zic, judecători, cât mai obiectivi cu putință. Nici lui Cosma nu îi putem da dreptate sută la sută, nici pe Doicaru nu îl putem acuza sută la sută. Într-un fel și unul și celălalt au dreptatea lor. Cert este că între cei doi și mai cu seamă între cele două linii de muncă a fost o anumită concurență, care să iasă mai degrabă în față cu unele sau cu altele. Concurența poate a fost simulată o bună bucată de vreme și de generalul Negrea, care era prim adjunct al ministrului și care coordona Direcția de Contraspionaj și în general munca internă. Direcția de Informații Externe i se subordona direct ministrului Drăghici dar câteodată, Doicaru făcea imprudența să treacă peste Negrea. Cel mai adesea avea abilitatea să îl capaciteze mai întâi pe Negrea și apoi să meargă cu problema aproape rezolvată la Drăghici. Sunt niște chestiuni. Și unul și celălalt erau puțin pătimași și pentru că se înfruntaseră direct pe probleme de muncă, animozitatea aceasta, care mocnea la început, a răbufnit între ei, căpătând forme care, după părerea mea, au dăunat muncii. Cert este că Doicaru a avut o contribuție foarte importantă la scoaterea lui Cosma din aparatul operativ, mutarea lui la școală și poate chiar aruncarea lui de la școală undeva pe la A.C.R., asta cu autoturismele...

A.R.: Automobil Clubul Român, președintele Automobil Clubului Român.

I.V.: Dar trebuia să meargă într-o funcție de acoperire, undeva unde să sprijine munca, căci slavă Domnului erau atâtea altele, la Ministerul Turismului și putea să aducă contribuții infinit mai mari și pentru munca de securitate, dar a fost aruncat pentru că se făcuse așa, o anumită combinație și cu șeful „T"-ului și cu nu știu mai cine, care dăduse niște materiale de tehnică... nu vreau să intru în amănunte, dar mi s-a părut, de la început, un lucru urât mirositor.

V.M.: Aceeași soartă a avut-o și Doicaru.

I.V.: Exact. El care se implicase atât de adânc în înlăturarea lui Cosma a beneficiat, la rândul său, de același tratament cum spune Victor. Deci, într-adevăr, așa cum ai spus, în acest context a venit Moga. El adusese ceva mai mult calm în activitatea Direcției de Contraspionaj, nu neapărat în direcția aprofundării lucrurilor, că avea și el momente, nu neapărat de superficialitate, de pripă în analizarea lor, sau de lipsa de aprofundare mai cu seamă în analizarea unor acțiuni. Dar unitatea, pe parcursul celor câțiva ani, s-a așezat și în contextul ăsta, sigur, o contribuție importantă și-a adus și generalul Stamatoiu, care a fost un fel de prim adjunct al lui Moga, în toată perioada asta. Dar Moga a venit și, din păcate, a plecat. Mie mi-a părut rău când s-a luat măsura aceea, de asemenea arbitrară, de a-l trimite inspector șef la Galați. Un om care toată viața a lucrat fie în aparatul extern, fie pe linie de contraspionaj, și tu îl trimiți la o vârstă și cu niște probleme de familie mai mult sau mai puțin complicate, îl trimiți la Galați. El nu și-a putut duce acolo definitiv, nici soția. Aveau probleme de familie, cu copiii mai cu seamă. Așa că, mie mi-a părut rău, sincer spun, că a plecat așa, mai bine îi mulțumeai și îi spuneai *„Uite, până aici și mai departe îți dorim sănătate și suntem alături de dumneata."* Din păcate, s-a și îmbolnăvit după aceea și după ceva timp a și încetat din viață și nici nu mai știu, avea o fată și un băiat, băiatul era în țară, fata plecase în Canada. Îmi pare rău, dar nu mai știu care este situația familiei lui.

Așa, și... normal, succesorul de drept și de fapt a fost generalul Stamatoiu. El venea din inima unității că acolo și-a făcut și ucenicia, acolo a devenit și calfă și acuma era și meșter. Se bucura de stima și de respectul subalternilor, pentru că întotdeauna a fost departe de grupurile care, de un fel sau altul, se mai creează pe la nivelul unităților, unii,

ori pentru ca să se simtă bine la un pahar de vorbă, alții pentru alte interese. El era cu ale lui personale. A fost foarte preocupat de treaba asta și cred că poate și bine a făcut, pentru că, revoluția, dacă a fost așa ceva în România, se pare că l-a găsit cu vreo câteva case, cu o așezare destul de bună pe malul lacului de la Snagov, la Corbeanca. Deci a avut grijă.

V.M.: Băiatul a plecat în America.

I.V.: Da și am înțeles că are o situație bună, are două fete, una e studentă la medicină sau dacă nu a și terminat, cealaltă a terminat și ea studiile. Eu îi cunosc bine și soția, e dintr-o localitatea cunoscută în Gorj, Scoarța se numește, așa încât au fost destule momente în care eu am fost cu tot ce am putut alături de el, și nu mă feresc să spun că am avut și eu partea mea de contribuție la ceea ce a însemnat promovarea lui pe parcurs. S-a apropiat, însă, prea mult de Postelnicu și de fapt inițiativa, mai mult lui Postelnicu i-a aparținut, pentru că lucrând pe problemele astea economice, vorbim de Stamatoiu, și Victor l-a caracterizat perfect, având o anumită înclinație, o anumită plăcere de a se dedica acestui domeniu, nu a încetat chiar de pe funcții de conducere, care nu cereau neapărat să se ocupe de probleme de acest gen. Așa încât el, cred că s-a integrat destul de repede și cred și bine în funcția pe care a avut-o de a conduce Întreprinderea de Comerț Exterior Dunărea.

V.M.: Acolo a fost prima dată, secretar de stat și directorul Întreprinderii de Comerț Exterior Dunărea.

I.V.: Ei, și cum această întreprindere era mai cunoscută de Ceaușescu decât Direcția de Contraspionaj sau Direcția de Informații Externe, asta aducea satisfacții și ministrului.

V.M.: Satisfacții rapide.

I.V.: Și rapide. Ei au lucrat mult timp împreună și vă spun acum, poate așa cu titlul de noutate, că atunci când eu am fost numit în funcția de ministru secretar de stat, șef al

Departamentului şi discutând cu Postelnicu pe tema subordonării nemijlocite a unor sectoare, el a sugerat, în felul lui specific, ca de problemele economice să se ocupe, în continuare el, să nu fie o întrerupere etc. Vă mărturisesc că am fost nespus de bucuros, în sinea mea, că îmi solicita acest lucru, m-am declarat pe loc de acord întru totul. El a subliniat că *„numai de problemele economice, fondul ăla cum se cheamă* [A.V.S.]. *Dar eu zic şi de Dunărea."* În perioada cât am fost şef al departamentului, nu ştiu dacă am avut o întâlnire, două, trei sau cinci, cel mult, cu cei de la Dunărea, A.V.S.-ul. I-am zis: *„Dacă doriţi dumneavoastră să vă ocupaţi de problemele astea de..." „Da, că eu mai cunosc pe la ministere"... „Este foarte bine şi vă rog să continuaţi să coordonaţi şi activitatea I.C.E. Dunărea." „A, da, sigur că da"*. Şi vă spun drept că m-a uşurat de nişte treburi care mi-ar fi cerut foarte mult timp, pe de-o parte, ca să mă introduc în ele, bineînţeles în detrimentul activităţii celeilalte şi pe de altă parte că am scăpat de nişte implicări care nu mi-ar fi căzut bine şi nu ştiu cum aş fi putut să mă descurc cu ele.

Ei, ori Stamatoiu a continuat să lucreze foarte intens cu ministrul de interne Postelnicu şi în perioada de după 1987. Bineînţeles, nu i-am cerut niciodată să nu îl informeze pe ministru, şi referitor la eventuale probleme pe linia informaţiilor externe propriu-zise, dar cum de obicei, nu se implica decât în chestii de cancan sau în chestii de astea care creau emoţii la nivelul conducerii şi mai cu seamă al Elenei Ceauşescu, nu cred că s-au petrecut... Acuma, ce se întâmplă, generalul Stamatoiu are cred o sumă de calităţi remarcabile dar are şi câteva neajunsuri. Era, din anumite puncte de vedere opusul total al lui Pleşiţă, în sensul că a adus mai multă linişte şi posibilitatea judecării mai aprofundate a lucrurilor înainte de a porni o acţiune dar, în acelaşi timp, avea şi o mică teamă, o reţinere, nu avea destul curaj în anumite lucruri. Ori, eu nu confund, cel puţin în

gândirea mea, nu se poate confunda curajul în asumarea unor răspunderi cu graba de a-ţi declara adeziunea la ideea respectivă, ori el, uneori, oscila şi temporiza să vadă dacă e, dacă nu e. Ei, ori în situaţii de genul acesta, există riscul să pierzi momentul, momentul acela operativ. Ori lucrul acesta se vedea clar. În al treilea rând, avea tendinţa de a nu prezenta lucrurile franc şi în faţa subordonaţilor şi în faţa şefilor, că se întâmplau slavă Domnului, ba chiar, uneori, avea tendinţa de a acoperi.

A.R.: Inclusiv raportarea cazului de trădare a lui Liviu Turcu.

I.V.: Asta da, a fost o chestiune care m-a scandalizat, nu se poate aşa, adică ai aşa un eveniment grav şi începi să te duci colo, să te duci dincolo. Eu sunt de acord că trebuie să verifici, dar măcar dai semnalul înainte: *„Iată am informaţia că..., sunt în verificarea cazului, voi raporta de urmare sau voi face cutare lucru..."*, dar nu aşa, să treacă zile şi să nu spui o vorbă.

V.M.: După mine a fost o foarte mare greşeală, cum puteai să ascunzi un asemenea eveniment?

I.V.: Da, absolut! În al patrulea rând, şi tot pornind de la treburi din acestea, au fost şi în zilele acelea tulburi ale lui decembrie nişte lucruri, care pe mine m-au contrariat. Uite, reţinerea lui Mazilu. Cazul Mazilu i l-am dat lui în responsabilitate, tot cazul, lucrarea ca atare, îi fusese subaltern, în fond. Doar ştie Victor foarte bine, în ce postură era Mazilu în raport cu Direcţia de Informaţii Externe.

V.M.: El era într-un raport foarte corect cu noi.

I.V.: În sensul că de acolo plecase la post.

V.M.: Eu am avut dosarul lui Mazilu şi din toate materialele pe care le-am avut, nu am avut legătura cu el, în toate materialele existente în dosar nu am constatat că Mazilu a fost incorect faţă de noi.

I.V.: Din dosarul ăla?

V.M.: Eu vorbesc despre ce am văzut.

I.V.: Nu, Mazilu a săvârşit lucruri grave...

V.M.: Alea nu le cunosc.

I.V.: A săvârşit lucruri grave şi faţă de instituţia căreia îi aparţinea, incontestabil. Eu îl cunosc pe Mazilu de când era sublocotenent, adus de la regiunea Bacău la cursul de perfecţionare de la Şcoala Băneasa şi când acolo s-a străduit, cum a putut mai bine ca să fie luat în atenţie. Şi până la urmă cu contribuţia unuia sau altuia dintre noi, cei care aveam responsabilităţi într-un fel sau altul pe vremea aia, am reuşit să îl oprim în şcoală şi să devină cadru didactic. Nu intru în detalii.

A.R.: Apropo de dosarele lui Mazilu, o replică a lui Tudor Postelnicu. După dosarul despre care vorbeşte domnul general Marcu, Postelnicu spune că voia să îl avanseze general, după dosarul cu care venise domnul general Moţ, a aflat că este trădător.

I.V.: Voia să îl trimită la puşcărie. Vezi, şi apropo, şi de treaba asta...

V.M.: Aş face comentarii în privinţa asta.

I.V.: Vă rog!

V.M.: Pentru că, nu ştiu, eu întotdeauna am înţeles protecţia, dar până la un anumit nivel. Consider că protecţia pe care am avut-o la noi cu generalul Moţ a avut puteri excesive.

I.V.: Mai ales de la o perioadă mai...

V.M.: După venirea lui Postelnicu. Adică Postelnicu i-a dat puteri. Înainte de venirea lui Postelnicu, la noi era un ofiţer din punctul nostru care avea şi această responsabilitate de protecţie. După venirea lui Postelnicu şi, mai ales, după trădarea lui Pacepa, toată greutatea activităţii s-a mutat spre protecţie. Eu care, la vremea aceea, eram tânăr ofiţer, mi-am dat seama că totuşi nu e în regulă. În competenţele noastre nu intra activitatea de obţinere a informaţiilor din domeniul serviciilor de contraspionaj străine, aceasta era problema Protecţiei şi era normal să

rămână la ei. După venirea lui Postelnicu şi, bineînţeles, a domnului general Moţ, această problemă a fost preluată de la Protecţie şi ne-au dat-o tot nouă, iar ei erau ca nişte flori, fără nicio responsabilitate, fără nimic, ne urmăreau pe noi. Eu am avut colegi la Protecţie care erau mai slabi ca mine şi acum eu eram baza de lucru a lor. Nu era normal.

I.V.: Eu sunt de acord cu Victor.

V.M.: Şi, dacă stau să mă gândesc, nu prea aş avea încredere nici în dosarul lui Moţ, pentru că se prelucra de exemplu o activitate, un ofiţer care lucrează în informaţii externe vrând nevrând apare ca potenţial trădător în planul contraspionajului meu şi noi respectăm acest statut. Contraspionul îşi face meseria şi o respect.

I.V.: Eu sunt, incontestabil de aceeaşi părere cu Victor şi cred că a punctat câteva lucruri absolut importante şi esenţiale chiar. În cazul Mazilu, însă, în ceea ce mă priveşte sau ne priveşte, vreau să spun că greutatea cea mai mare nu au avut-o informaţiile care veneau de la Moţ şi care uneori, într-adevăr, erau foarte subţiri, ca să nu zic chiar de doi bani. Informaţiile de substanţă au venit de la Direcţia a III-a, de la serviciul condus de colonelul Gheorghe Manea.

A.R.: Serviciul VIII, Ministerul Afacerilor Externe.

I.V.: Un ofiţer foarte capabil şi un ofiţer, mărturisesc acum, dacă îl cunoşteam mai bine pe vremea când era în activitate, cred că ar fi meritat cu prisosinţă să meargă sus, cât mai sus. Eu am lucrat cu el nemijlocit, sau ei au lucrat cu mine nemijlocit, cazul trădătorului Răceanu. Şi s-a făcut, Victore, discutăm între noi, nu ne infatuam nici unul, pentru că nu mai avem motive să ne infatuăm, dar primul trădător, primul spion, care a fost cu adevărat lucrat, documentat aşa cum trebuie, ăsta a fost, Răceanu. I s-au montat aparate speciale care au luat imagini din biroul lui atunci când lucra la notele informative, pe care le pregătea pentru rezidentul căruia îi era subordonat informativ. De

aceea şi Brucan, în decembrie 1989, mi-a spus în primele zile când eram pe unde eram, că le-a cerut dosarele. Bineînţeles, unul din primele dosare pe care le-a cerut a fost acesta, ca să vadă el pe ce bază a fost condamnat ăsta la moarte şi cum de i s-a comutat pedeapsa şi vine şi îmi spune: *„La ăsta nu am ce să comentez, a fost trădător."*

Aşa că, şi cu Mazilu, cum spuneam, informaţiile au venit mai cu seamă (...) Mazilu a făcut mult rău ţării, prin ceea ce a declarat în diverse ocazii oficiale şi neoficiale afară. El s-a erijat în nu ştiu ce dizident şi, bineînţeles, a început să fie căutat de vârfuri din exterior, chemat, presându-se la Ministerul de Externe şi prin alte părţi ca să fie trimis în diferite comisii şi comitete ale ONU ş.a.m.d., pentru că dăduse bine pe acolo, ceea ce dăduse. Bineînţeles, pe bună dreptate, şeful statului l-a repudiat, a zis: *„Ocupaţi-vă de el!"* şi, iarăşi spun, şi de cazul lui s-a ocupat, de la început, domnul Stamatoiu. Numai că în decembrie 1989, fără să îmi raporteze, eu eram la Comitetul Central, măcar să îmi spună o vorbă, a luat o măsură specială, care nu s-a mai luat la nicio altă unitate.

V.M.: Ce l-o fi apucat?

I.V.: Păi l-a apucat frica sau ştiu eu ce era, că ăsta nu ştiu ce va face, cum va face şi va fi el întrebat. Nu ştiu, nu mi-a dat nicio explicaţie de ce a procedat aşa şi de ce l-au dus la Alexandria. Bineînţeles, Mortoiu săracu', pe care îl cunoaşteţi, care era un ofiţer admirabil, dar destul de fricos, i-a cerut şefului Direcţiei de Anchete ca să îl ia la anchete în noaptea respectivă şi ăsta a spus că fără aprobarea mea nu îl poate primi şi bine a făcut, că aşa e. Trimiţând în arest pe cineva, a-l introduce într-o celulă la Direcţia de anchete înseamnă că e lipsit de libertate şi e într-o chestiune serioasă. Aşa că, l-au dus la Alexandria şi am aflat despre toată treaba asta abia a doua zi de dimineaţă, când, ca şi în zilele anterioare luam unitate cu unitate la rând să întreb ce

probleme au, ce au de raportat, ce evenimente s-au petrecut şi când ajung la Direcţia de Anchete, Morariu îmi spune:

„– Aseară tovarăşul general Stamatoiu mi-a dat ordin ca să primesc în arest aici pe...

– Cum măi?

– Da...

– Şi cum, ce ai făcut?

– Am spus că fără ordinul dumneavoastră nu...

– Şi acum unde este?

– Păi din câte am auzit, l-au dus la Alexandria."

L-am luat pe Mortoiu:

„– Măi Mortoiule, care este situaţia?

– Păi ştiţi, că o fi, că o păţi, că tovarăşul general Stamatoiu a venit ieri şi ne-a convocat aici şi l-am trimis la Alexandria împreună cu colonelul Rădulescu, adjunctul lui, şi cu Manea."

Au luat omul din pat. A doua zi, când am aflat, am dat ordin să îl aducă urgent la Bucureşti şi i-am spus lui Mortoiu: *„ Îl aduceţi acum, imediat, acasă, şi îl puneţi în pat din nou"*. A trebuit să se ducă la magazin să îi ia un costum de haine, ş.a.m.d.

Iar la proces am fost total dezamăgit. Adjunctul meu, generalul Stamatoiu s-a dezis, aproape, total. I-a acuzat pe Mortoiu, pe Rădulescu, pe Manea, pe ofiţerii care fuseseră acolo şi îl ridicaseră iar el nu ştia, nu a făcut nimic. A avut un avocat care nu ştiu ce... Ca să închei, în final, doi din procesul ăsta au avut de suferit, şi eu am fost, bineînţeles, cap de listă, învinuit fiind că eu aş fi aprobat, pe când eu habar nu am avut decât în dimineaţa următoare, când am dat ordin să îl aducă imediat înapoi. Ei, totuşi, având alte antecedente acolo am primit condamnarea cea mai mare şi după mine colonelul Manea. Manea şi cu Vlad au rămas în puşcărie, iar Stamatoiu şi ceilalţi au primit o condamnare cu suspendare şi au plecat imediat acasă. Este un lucru pe care nu pot să nu i-l imput.

V.M.: Ştiţi ce mă surprinde? Dacă era un om neinformat, putea să ia o asemenea măsură, dar când aveai toate informaţiile, cum puteai să îl iei pe Mazilu şi să îl arestezi? Pe Mazilu trebuia să îl cheme la birou şi să îi ceară nişte sfaturi, măcar de formă, dar nu să îl aresteze.

A.R.: Domnule general, la momentul respectiv, domnul Marcu, care era colonel şi avea şi câteva nume conspirative la Formaţiunea 103, mi-a raportat despre veleităţile de complotist ale generalului Stamatoiu, fac acum o glumă, cerându-i ceva în legătură cu şeful de cabinet al generalului Vlad.

Ce v-a cerut, domnule general Marcu?

V.M.: Asta e o glumă. Nu ştiu, eram mai mulţi la o discuţie şi la un moment dat zice: *„Măi, cum facem să îl aducem pe Aurică Rogojan la noi?"*

I.V.: Asta era complotul !?

V.M.: Eu am început să râd: *„Da' de ce? Avem nevoie?" „Da, să îl dislocăm de acolo. Îl aducem mai bine la noi, decât să rămână acolo."*

A.R.: Era vorba de nişte întrebări pe care le primiseră şi generalul Stamatoiu şi câţiva şefi de formaţiuni de acolo, despre nişte lucruri care nu erau chiar corect prezentate. Fiindcă acolo era o manieră cu totul şi cu totul specială, care cu greu am înţeles-o. Formaţiunea 101 trimitea materiale în stilul referatelor de partid, de câte 10-15 pagini, unde substanţa profesională nu era nicăieri. Generalul Marcu, atunci era Niţă, alteori Sârbu, trimitea o pagină jumate, două, încât puteam zice, prin comparaţie, că îşi bate joc de noi. Era numai esenţa, subiectul şi predicatul a ceea ce trebuia să facă. Şi era, pe linia de mijloc, Formaţiunea 102, condusă de „Preda". Sigur că în faţa atâtor ciocane, Stamatoiu a zis: „Hai să îl dislocăm de acolo!" Dar, acum vedeţi dumneavoastră, eu cred că a avut o misiune în sensul ăsta, de la cineva.

I.V.: Probabil.

A.R.: A mai vrut cineva să mă disloce de acolo.

I.V.: A, bineînţeles, aşa este.

V.M.: Adevărul este că toate documentele când reveneau, erau cu rezoluţie, parafate.

A.R.: Parafate, luate în evidenţă. Trebuia raportat de urmare. Era o disciplină care nu fusese instaurată pe acolo.

V.M.: De fapt, astea constituiau un plan de muncă şi nu era chiar aşa de simplu să le rezolvi, că altfel nu ţi se aproba acţiunea şi trebuia să răspunzi la întrebările alea. Ca să răspunzi la acele întrebări, trebuia să desfăşori o activitate.

I.V.: Uneori, vă obliga chiar la o restructurare a acţiunii.

V.M.: Şi era exact ca un plan de muncă pentru a rezolva acea problemă şi atunci ce facem? Hai să îl dislocăm pe omul de acolo şi scăpăm de...

A.R.: Victor îmi spunea că a zis: „Bine ar fi să prezentăm documentele astfel ca aceste întrebări să nu fie puse!"

V.M.: Eu am avut discuţii şi cu ofiţerii din subordine şi am spus: *„Măi băieţi, acum fac şi eu o diferenţiere, întrebările sunt incorecte?" „Nu!" „Şi atunci care e problema? O rezolvăm şi mergem mai departe, că asta ne e menirea să ne rezolvăm problemele".*

Spre deosebire de materialele care veneau de pe vremea lui Postelnicu, despre care generalul Stamatoiu spunea:*„Mai lasă-le, nu prea le arăta la oameni."* Erau nişte rezoluţii de râsul lumii şi atunci era jenant să mă duc să îi duc ofiţerului documentul să citească asemenea rezoluţii. Le făceam copii fără rezoluţii şi le dădeam înapoi. Dar nu era bine nici aşa, nici aşa.

A.R.: Înainte de a încheia sesiunea noastră de astăzi l-aş ruga pe domnul general Marcu să ne relateze contextul şi motivele pentru care l-a părăsit pe generalul Caraman, numit şef al Centrului de Informaţii Externe în luna ianuarie 1990.

De ce a venit la Virgil Măgureanu şi cum a fost primit şi dacă i s-au împlinit năzuinţele cu care a venit de la Caraman la Măgureanu?.

V.M.: E o întreagă istorie aici, în ceea ce mă priveşte.

A.R.: *Eu aş insista pe momentul informaţiei de substanţă, via adjunctul Angelescu şi informaţia cu care aţi venit. Asta e momentul care mi s-a părut că e cheia şi la care ne-am şi referit într-un fel în „Fereastra Serviciilor Secrete".*

V.M.: Caraman aici a fost, într-adevăr, incorect faţă de mine. Venise o informaţie de la Moscova, că nu trebuie să se atace spre Transnistria, unde era Armata 14, comandată de generalul Lebed. Moldovenii de la Chişinău să nu se ducă pentru că Armata 14 are ordin să distrugă tot. Atunci, am prezentat informaţia. Generalul Angelescu era şeful unităţii, adus de Caraman după evenimentele din 1989, de fapt şi eu am susţinut să vină, pentru că lucrasem cu el înainte. Generalul Angelescu făcuse studiile la Moscova şi din discuţiile anterioare pe care le-am avut, mi-am dat seama că avea o simpatie deosebită faţă de sovietici, până la un anumit nivel, de înţeles. Trăise acolo doi ani de zile, mă rog. Şi când îi prezint informaţia zice: *„Nu, ruşii nu sunt capabili de aşa ceva." „Haideţi să dăm drumul la material că informaţia este certă."*

Nu i-a dat drumul. Şi acum îmi amintesc că avea o informaţie cu P.K.K.-ul, cu kurzii. *„Domne' lăsaţi-i pe kurzi că nu asta e problema importantă. Important e să îi avertizăm pe cei de la Chişinău să fie în măsură să se păzească".*

Nimic. Când am văzut că omul ăsta nu dă drumul la material nu ştiam unde să mă duc şi ce să fac cu informaţia. L-am văzut pe Virgil, apărea la televizor peste tot cu SRI-ul. Era un ofiţer care îmi povestise că avea legătură cu Măgureanu şi îl întreb dacă îl ştie. I-am cerut să mă ducă până la el să îi prezint materialul. Am fost şi i-am spus să promoveze informaţia. Ce o fi făcut nu ştiu, dar din derularea evenimentelor am constatat că nici Măgureanu nu i-a dat drumul la material, pentru că moldovenii s-au dus şi i-au măcelărit pe ăia şi s-a întâmplat şi nenorocirea cu aşa-zişii teroriştii pe care i-au arestat.

După un timp, la o ocazie, m-am întâlnit cu Plugaru de la Chişinău şi îl întreb pe Plugaru, el fiind şeful SRI-ului lor:

„ – Voi aţi avut informaţii că Lebed pregăteşte şi că...

– Da, aşa este, ştim dar Lebed ne-a avertizat şi pe noi că are ordin, dacă cumva atacăm zona... ne...

– Păi şi de ce le-aţi dat drumul?

– Păi ministrul apărării, decizie politică, s-a apucat şi a făcut prostia pe care a făcut-o.

– Dar din România s-a primit ceva?

– Nimic."

I.V.: Foarte limpede şi clar.

V.M.: Concluzia e clară. După un timp m-am întâlnit într-o împrejurare cu Doicaru şi l-am întrebat de curiozitate:

„ – Domnule general, Caraman a fost vreodată la Moscova?

– Da, a fost cu soţia."

Mi-am întărit convingerea că...

A.R.: *Cine a fost acolo colonelul român în uniformă decorat la Moscova? Nu a fost cumva Caraman, chemat special?*

V.M.: Aşa mi-a spus Doicaru. După acţiunea celebră de spionaj la N.A.T.O.

A.R.: *Legat de această informaţie şi de evenimentele care s-au consumat atunci pe Nistru, unde a curs sânge românesc, fără să fie cazul, una dintre misiunile în conul de întuneric al activităţii serviciilor de informaţii în care a vrut să îl împingă Virgil Măgureanu pe Dan Gheorghe a fost trimiterea acestuia ca ataşat special la Chişinău, exact pe probleme teroriste şi antiteroriste cu promisiunea că mai întâi va fi consilier prezidenţial şi din postura de consilier prezidenţial va ajunge la Chişinău.*

Dan Gheorghe m-a întrebat, dacă e bine sau nu. I-am spus că nu e bine şi l-am şi întrebat dacă profesorul Măgureanu a discutat numai cu el, sau mai era şi altcineva de faţă.

Şi mi-a spus că era de faţă şi Ilie Dragoi...

I.V.: Filorus...

A.R.: „Generalul roşu", cum i-am spus eu în scrierile mele, şi i-am zis că, cu atât mai mult nu e cazul să meargă. Nu ştiu dacă a acceptat sau nu.

Legat de acest general roşu, nu mai ştiu, la Mihai Stan sau la dumneavoastră, domnule general Marcu, a venit să ceară aprobarea să se ducă cu setul de lecţii, elaborasem 18 metodologii privind activitatea informativă în noile condiţii operative, după 1990. Cu toate 18, pachet, s-a dus cu ele la Săftica unde era o grupă de basarabeni cu instructorii KGB-ului, bineînţeles.

V.M.: La Săftica, atunci când au venit de la Chişinău?

A.R.: Da, cu cărţile, cu reglementările, eraţi, ştiţi povestea asta. Da, Dumneavoastră eraţi prim adjunct. Că în timpul lui Stan nu se terminase elaborarea noilor metodologii.

V.M.: Iniţial, nu am fost de acord.

Le-am spus: *„Domnule, nu faceţi aşa ceva, pentru că nu e în regulă. Ăia au lucrat cu KGB-ul. Încercăm noi să îi pregătim pe ei. Poate sunt pregătiţi mai bine ca noi."*

Şi, bineînţeles, că a apărut la Chişinău un articol că România pregăteşte terorişti basarabeni.

A.R.: Chestie susţinută de declaraţii publice iresponsabile ale lui Măgureanu. Cred că sesiunea de astăzi a fost nu numai lungă dar şi interesantă.

I.V.: Cu siguranţă.

Capitolul XXVIII
Serviciul extern al Departamentului Securităţii Statului

A.R.: Domnule general, la începutul lunii noiembrie 1987, odată cu numirea Dumneavoastră în funcţia de ministru secretar de stat şi şef al Departamentului Securităţii Statului, Vi s-au deschis tainele bine ferecate ale spionajului României.

Aţi găsit la Centrul de Informaţii Externe ceea ce credeaţi că trebuia să fie un serviciu de această factură în acele momente?

I.V.: Întrebare, cum să spun, care poate presupune un... un răspuns tranşant. Eu nu o să răspund cu da sau ba, pentru că ar însemna să judec lucrurile la suprafaţă. Unitatea aceasta eu am considerat-o întotdeauna, şi o consider şi astăzi ca o unitate de elită a securităţii statului. A avut, evident, şi perioade de cădere, dar, poate cele mai lungi perioade au fost cele în care a adus contribuţii importante, să nu zic, poate chiar esenţiale la apărarea ţării.

În primul rând, vreau să subliniez că majoritatea cadrelor acestei unităţi a fost selecţionată din rândul celor mai buni ofiţeri din aparatul intern. Deci, oameni cu pregătire generală temeinică, oameni cu un orizont larg, oameni deja cu o experienţă de muncă preţioasă pentru ceea ce urmau să construiască, să clădească, pentru că, sigur, sunt diferenţe specifice, evidente între un tip de activitate şi altul. Şi preocuparea de a aduce în acest aparat oameni valoroşi, aş putea zice că a existat tot timpul, în decursul tuturor anilor, de la înfiinţarea ei şi până la zi.

Au fost rezultate în anumite perioade, mă refer la rezultatele muncii, absolut remarcabile. Şi cred că nu greşesc, dacă voi spune că unele sunt poate chiar de importanţă istorică. Aproape că nu a fost domeniu al activităţii externe a României, al ieşirii în lupta pe plan internaţional a ţării noastre, pentru că România a dus cu adevărat o luptă pentru asta, adică pentru a se afirma,

pentru a-şi reafirma crezul şi obiectivele pe care le urmărea, fără ca această unitate să nu îşi fi adus contribuţia, să nu fi avut aport esenţial.

Nu mai vorbesc de contribuţia acestei unităţi la dezvoltarea tehnologică, la promovarea în economia românească, mai cu seamă în industrie, dar nu numai în industrie ci şi în agricultură, a unora din cuceririle cele mai noi şi performante ale ştiinţei şi tehnicii. Cu costuri minore. Dacă ar fi trebuit să se plătească ceea ce această unitate a adus în acest domeniu, nu ştiu dacă am fi putut reuşi vreodată să acoperim aceste costuri.

Prin urmare, ani la rând, Unitatea Militară 0544, cu denumirile pe care le-a avut în decursul timpului...

A.R.: *U.M. 0755, U.M. 0920..*

I.V.: U.M. 0920, o lungă perioadă de timp ş.a.m.d., a contribuit la ceea ce spuneam mai devreme. Şi, încă, se mai poate adăuga, se mai poate completa. Eu cred că Victor, colegul şi prietenul nostru, care ani buni din viaţă şi din activitatea sa i-a trăit în această unitate şi încă în unul din sectoarele cele mai importante, va aduce cu siguranţă completări esenţiale la ceea ce am spus şi eu până acum.

Este adevărat că au fost şi scăderi. Au fost şi momente când, cum de obicei se întâmplă, când se urcă la anumite cote, cei care fie că nu văd cu ochi buni, fie că se consideră puşi de o parte, marginalizaţi sau, ştiu eu cum, neluaţi în seamă, în orice caz, încearcă să minimalizeze. Şi aşa s-a întâmplat şi cu unele din realizările foarte importante ale acestei unităţi. Dar, tot atât de adevărat este că acolo s-au făcut şi unele greşeli mari, pe care unitatea ca atare, dar şi mulţi oameni nevinovaţi, cu nimic responsabili de acele greşeli, au trebuit să plătească.

Am putea să amintim mai multe momente, cel mai semnificativ, sau poate cele mai semnificative au fost unele trădări care s-au produs. Mai importante sau mai puţin

importante. Dar, din păcate, aceasta a fost unitatea care, din punctul acesta de vedere, a suferit o serie de eşecuri. Bine, se poate pune întrebarea, de ce oameni care au încadrat această unitate, ofiţeri atât de bine selecţionaţi şi pregătiţi au trădat? Explicaţiile sunt numeroase şi, bineînţeles diferă de la caz la caz. Nu pot fi date nişte explicaţii valabile pentru toate cazurile.

A fost o luptă şi continuă să fie o asemenea luptă, în definitiv, acolo se desfăşoară o bătălie pe un front deschis, şi bătălia se desfăşoară pe teritoriul duşmanului, inamicului. Prin urmare, nu numai că are toate mijloacele la dispoziţie cu care să te înfrunte şi să te şi învingă uneori, inclusiv prin acte de trădare ale unora din cadrele noastre, dar, unde nu s-a întâmplat asta?

Dacă ne gândim şi la ceea ce s-a întâmplat în războaiele clasice, în fronturile cunoscute, unde unele din căderi, străpungerile de fronturi care s-au făcut, au fost posibile şi ca urmare a unor dezertări. Dar este tot atât de adevărat că unii din cei care au trădat au fost foarte uşor de prins în plasa inamicului. Şi aceste pierderi au fost de natură să ne aducă mari prejudicii, asta este realitatea. Nu aşa încât să ne destabilizeze. Dar, prejudicii incontestabil au fost aduse. Nu intrăm în detalii, pentru că ar presupune să intrăm în chestiunile de ordin tehnic.

De obicei atunci când este deconspirat un cadru, aflat la post, în misiune, trebuie să iei măsuri, să reconsideri tot ceea ce s-a făcut pe spaţiul respectiv, cel puţin cu ceea ce s-a făcut pe spaţiul respectiv, ca prejudiciile să nu se extindă.

Însă cea mai mare lovitură, şi o spunem cu toată convingerea, a fost cea pe care a dat-o cel care, ani la rând, a fost în fruntea instituţiei. A fost şeful adjunct al acestei instituţii. Cum a ajuns, de ce a ajuns acolo, e o chestiune care poate, dacă se va considera necesar, o să o mai discutăm, dar, fapt este că prin trădarea lui Pacepa, că despre el e

vorba, activitatea pe linia aceasta a avut de suferit.

Şi activitatea în sine, nu numai pe o anumită zonă, ci aproape în general aş spune, fiindcă trădarea a determinat pierderea masivă a unora dintre cele mai valoroase cadre, cu experienţă de ani buni.

Sigur, poate că aşa cum se întâmplă de obicei în momente dintr-acestea de bulversare, nu mai e timp de analiză suficientă...

V.M.: Din păcate.

I.V.: Din păcate, aşa cum spune Victor, dincolo de faptul că, cel mai adesea, în asemenea momente, analiza nu o fac profesioniştii, o fac alţii, din alte sectoare, din alte zone, care au responsabilităţi politice sau de altă natură, şi care sunt departe de a fi cunoscut particularităţile muncii, specificul muncii ş.a.m.d. Se iau lucrurile mai la grămadă, mai cu toptanul, cum se spune, şi în condiţia aceasta, unitatea a fost sărăcită la propriu de cadre, cum spuneam, dintre cele mai valoroase, cărora nu aveai ce să le reproşezi, din punctul de vedere al corectitudinii, al ataşamentului, al devotamentului faţă de ţară şi faţă de instituţie.

Dar, din păcate, în război, pentru că era continuarea războiului care ni se declarase, sunt şi pierderi, şi uneori pierderile sunt de cea mai mare importanţă şi greutate.

Revenind la întrebarea propriu-zisă, vreau să spun că cele mai multe din aşteptările mele s-au confirmat. Asta din simplu motiv, sau explicaţia pe care vreau să o dau pentru mine este simplă, eu într-o formă sau alta, de mai mulţi ani eram, ca să zic aşa, în cunoştinţă apropiată cu unele din activităţile cele mai specifice ale unităţii. Este adevărat că au fost şi sectoare pe care, pentru prima dată le-am analizat sau am intrat în profunzimea, în conţinutul activităţii lor. Dar, activitatea de ansamblu şi, mai ales sub raportul rezultatelor, nu putem să spunem că mi-a fost necunoscută, că am plecat de la început de la zero. Prin urmare, şi asta m-a

bucurat foarte mult, am fost în situaţia ca să nu trebuiască să trec neapărat la reforme. Pentru că acestea au şi partea lor pozitivă, că la un moment dat este nevoie să faci şi asemenea lucruri, însă sunt de natură, mai mult sau mai puţin organizatorică şi ele provoacă, pentru cel puţin un anumit timp, şi reculuri în activitate.

Şi chiar, în modul foarte conştient, am zis că este potrivit mai întâi să cunosc cât se poate mai în adâncime situaţia şi după aceea, să intervenim unde este nevoie şi cu astfel de măsuri. Decât, să trec, de la început, la măsurile acestea şi rezultatele le vom vedea, am continuat să fac ca activitatea să se desfăşoare în condiţii normale şi cred că a fost bine aşa.

Am încercat, n-am reuşit din păcate decât într-o foarte mică măsură, să completăm deficitul de cadre şi, mai ales, de cadre de conducere, şi, de asemenea, mi-au rămas unele sectoare cheie, aş putea zice, pe care le-am cunoscut de abia la suprafaţă.

E drept că, din poziţia mea, am făcut eforturi cât am putut fizic, ca om, să le fac, pentru că activitatea mea avea o arie foarte extinsă şi, sigur, în egală măsură, trebuia să mă consacru şi altor domenii de muncă, uneori chiar foarte, foarte active.

Dar am continuat să acord atenţia care se cuvenea muncii pe această linie. Ca să cunosc mai bine cadrele, am participat la două, la cel puţin două bilanţuri sau analize anuale. Aproape cu toate unităţile, la toate unităţile. Ceea ce pentru mine a fost foarte important. M-am întâlnit sau am reîntâlnit pe multe din cadrele pe care deja le cunoscusem într-o formă sau alta, anterior, fie provenite dintre cadrele din interior, care, cum spuneam, obţinuseră nişte funcţii de conducere, fie dintre absolvenţii şcolii, pe care eu însumi îi recomandasem la vremea respectivă, pentru domeniul

acesta de activitate, şi, mărturisesc că am fost impresionat pozitiv. Unii reuşiseră să se afirme foarte frumos în muncă.

A.R.: Timpul însă, din păcate...

I.V.: A fost duşmanul meu cel mai înverşunat, la vremea respectivă. Cum spuneam, întotdeauna nu mi-a ajuns timpul. Cu toate că, cea mai mare parte, l-am folosit pentru activitate, a fost, totuşi, insuficient. Practic, eu am avut la dispoziție doar doi ani pentru a cunoaşte mai bine munca unității şi pentru a încerca, a căuta să-i direcționez activitatea în modul în care gândeam eu că este mai bine. M-am bizuit foarte mult pe unele dintre cadrele pe care le cunoşteam, comandanți de unități, unele dintre cele mai importante şi, vreau să spun că aproape toți mi-au dat o foarte mare satisfacție, prin ceea ce am constatat că au făcut în activitate. Şi sunt acolo, de fapt, pe tabla de onoare a unității unde se pot înscrie nume care să rămână pentru istorie. Poate vom mai reveni şi asupra acestui lucru, pentru că nu aş vrea să fac doar o afirmație şi să nu o concretizez, în privința aceasta. Vreau chiar să o concretizez, cu nume.

Au fost însă şi dezamăgiri şi îmi pare rău de aceia care m-au dezamăgit. Au rămas, din păcate, acolo şi au dezamăgit, în continuare. Şi, mai cu seamă, au dezamăgit după evenimentele din 1989, când de fapt, nu ştiu de ce parte s-au situat.

A.R.: Domnule general, dintre cadrele cu care ați lucrat din zona informațiilor externe, cu cel puțin două, şi am în vedere pe colonelul Ciobanu şi pe locțiitorul său colonelul Dobrescu, V-ați întâlnit zi de zi, chiar de două-trei ori, şi am constatat că se depunea un travaliu intens cu mult stres, cu mult consum, cu verificări, cu reverificări, cu reveniri asupra informațiilor până se finisa acel buletin informativ zilnic. Inițial am crezut că este vorba de forma de expresie, fiindcă Dumneavoastră, în calitate de conducător şi care aveați legătura cu destinatarul acestui buletin, cunoşteați foarte bine capacitatea de recepție şi modul de percepție

şi atunci trebuia dată forma cât mai aproape de nivelul şi percepția destinatarului. Dar, pentru mine nu a fost de fapt o surpriză, a fost poate pentru ei, ați avut şi intervenții de verificare pe fond a unor informații.

Ce amintiri le purtați acestor doi oameni? Care multora le venea mai bine să le spună, „condeierii", evident, cu tentă peiorativă.

I.V.: Într-adevăr şi îți mulțumesc că i-ai adus în prim-planul discuției. Pe colonelul Ciobanu Petre l-am cunoscut de prin anii '53-'54, la Şcoala militară de ofițeri nr. 1. Pe atunci era tânăr sublocotenent, asistent la una din catedrele de specialitate. Şi, încă de atunci, mi-a atras atenția agerimea minții lui. I-am urmărit paşii. Şi am constatat, spre plăcuta mea surprindere, că mereu a fost în evoluție. Iar atunci, când s-a pus problema trecerii lui la Direcția de Informații Externe am susținut ideea în modul cel mai convingător cu putință.

Nu a lucrat, nu ştiu dacă de la început, în activitatea de sinteză, dar, poate că, dacă era mai, cum să zic, cu curaj promovat şi în activitatea informativă propriu zisă, rezultatele n-ar fi întârziat să se arate. Dar cum necesitățile muncii pe domeniul acela erau acute, iar el era un om care avea deja o experiență în domeniul redactării, pentru că făcuse cursuri, mi se pare că şi terminase între timp, facultatea de filologie, dacă nu mă înşel. Prin urmare, era cum nu se poate mai indicat pentru activitatea de sinteză şi redactare, acolo unde a lucrat cei mai mulți ani.

Eu pot spune că am lucrat cu el, am colaborat cu el la modul ideal. Iar activitatea lui o consider deosebit de productivă, el continuând să rămână omul foarte dedicat, foarte serios, pe care puteai conta în orice moment. Aproape că nu avea, uneori, nu avea limite în programul lui. Oricând îl căutai îl găseai la serviciu, era foarte, foarte prezent. Deci, eu personal, colonelului Ciobanu Petre, Petrică cum îi spuneam, îi port o amintire dintre cele mai frumoase, dintre

cele mai luminoase. Am regretat şi regret şi acum, şi voi regreta întotdeauna, dispariţia lui cu totul prematură. Nu ştiu cum s-a întâmplat, ce s-a întâmplat de a plecat atât de repede, poate că, nu ştiu, dacă ar fi fost mai mult ajutat din punctul acesta de vedere, poate viaţa lui s-ar fi putut prelungi.

A.R.: Da, se mai întâmplă...

I.V.: Pe celălalt, Dobrescu, pe numele lui adevărat, parcă altul e numele lui, sau invers... vreau să spun că l-am cunoscut în activitate, nu l-am cunoscut anterior. Când îl suplinea pe Ciobanu, uneori chiar împreună venind ca să îşi susţină tezele, să zic aşa. Tot un om cu totul şi cu totul dedicat. Foarte serios, foarte muncitor. Deosebit de receptiv la ceea ce i se cerea sau i se indica să facă. Poate că era mai puţin experimentat într-un anume sens vorbind, decât Ciobanu, dar mi s-a părut deosebit prin hărnicie şi prin dorinţa cu care îşi făcea munca, îl suplinea. Şi cu el m-am mai întâlnit şi poate că îmi pare rău că nu l-am mai solicitat în ultima vreme, aşa, măcar să mai schimbăm o vorbă. La şedinţele asociaţiei l-am mai întâlnit, sau pe la sediul asociaţiei câteodată, ştiu că este în continuare preocupat pe scrierea unor lucrări, mi se pare că a şi scos ceva, din păcate nu i-am citit încă nimic din ceea ce a scos. Dar am citit întotdeauna, cu foarte viu interes ceea ce a scris la revistă.[83]

El a fost şi rămâne unul dintre cei care au contribuit foarte mult la promovarea revistei asociaţiei. Şi, fiind o revistă bună, poate peste nivelul altora…

A.R.: Aşa este, a început mai modest dar a crescut peste.

I.V.: A crescut peste. Au un colegiu de redacţie din cadre ale unităţii, oameni foarte valoroşi.

A.R.: Şi bine preparaţi.

[83] Revista „Periscop", a Asociaţiei Cadrelor în Rezervă şi în Retragere din Serviciul de Informaţii Extene.

I.V.: Şi dedicaţi la ceea ce fac, mai puţin sau chiar deloc preocupaţi de a-şi valorifica în ochii altora propria personalitate.

A.R.: Nu contează eul lor, am remarcat...

I.V.: Aşa este, în celelalte părţi ei poate prea mult...

A.R.: Sunt dedicaţi analizelor obiective, bine argumentate, revista este foarte aproape, în unele privinţe, de instrumentul ştiinţific.

I.V.: Aşa este şi asta a făcut ca această revistă, cum spuneam, să fie apreciată, să fie chiar căutată. În anumite medii, nu mai vorbesc. Aşa că şi pentru acest camarad al nostru, am amintiri frumoase şi ţin să-i mulţumesc cu căldură, pentru tot ceea ce a făcut în anii aceia care nu au fost uşori. Pentru că buletinul, care era de fapt nişte rapoarte zilnice pe care i le prezentam preşedintelui ţării, uneori poate se crede, de către oameni neavizaţi mai cu seamă, se poate înţelege că un buletin este un fel, ştiu eu, să nu diminuez, să nu cobor prea jos, un fel de gazetă de perete, care publică din când în când nişte...

Buletinul de informaţii al Departamentului Securităţii Statului care i se prezenta zilnic şefului statului erau de fapt, rapoartele de activitate. Sigur, o parte şi nu mică era dedicată informaţiilor externe. Dar, în unele buletine şi nu puţine la număr, erau introduse şi informaţii de pe spaţiul intern şi care aveau o greutate specifică aparte, sau care le completau pe cele dintâi. De aceea, nu ştiu cum au procedat predecesorii mei în timp, dar eu am socotit că este indispensabilă implicarea mea zi de zi în activitatea de elaborare a buletinelor.

Sigur că, colonelul Ciobanu venea cu buletinul redactat, dar, deseori trebuia să-l completăm, trebuia să-l revedem şi, de fiecare dată era însoţit de ofiţerii care îl scriau de mână, pentru că acel buletin era scris de mână, cu cerneală. Era scris de mână. Şi deci, asta făcea ca, în fiecare zi, eu să vin cu cel puţin un ceas şi jumătate, sau, cel mai adesea, două ore

mai devreme la program, ca să pot să am buletinul terminat, elaborat şi scris până la ora când trebuia să fie trimis preşedintelui ţării.

Nu m-am simţit niciodată obosit după un asemenea efort, o asemenea activitate. Am socotit-o şi o socotesc normală. Oricum, eu trebuia să am cunoştinţă de conţinutul buletinului şi nu doar printr-o simplă lectură... Trebuia să văd şi materialele de bază.

A.R.: Era rezultatul muncii pentru tot sistemul.

I.V.: Exact, şi nu odată mi s-a întâmplat să mi se ceară amănunte, detalii, la ceea ce scriam în buletin şi atunci trebuia să cunosc tot dosarul. Plus verificările, aspectele pentru care aveam anumite dubii le amânam, pentru completare, pentru lămuriri. Deci, acesta ar fi răspunsul la această întrebare...

A.R.: Ce aş mai adăuga, că, dinamica extrem de activă a evenimentelor politice internaţionale, uneori chiar surprindea şi lăsa în urmă raportarea informaţiilor de către cei care erau culegători în spaţiu şi trebuia suplinit efortul lor în alte zone...

I.V.: Este adevărat.

A.R.: Eraţi constant implicat şi în sistemul de raportare-transmitere care, în timp, necesita uneori intervenţii, reveniri, supliment de informaţii ori clarificări.

I.V.: Corect, şi aş mai adăuga ceva care poate prezinta interes. Eu de la început, asta mi-a fost gândirea, de când am preluat conducerea efectivă a activităţii întregului departament, am ţinut legătura nemijlocită, deci, în subordonare nemijlocită, câteva linii de muncă. Bineînţeles, din oficiu, informaţiile externe. Centrul de Informaţii Externe avea la comandă pe un adjunct al meu, adjunct de ministru, generalul Stamatoiu, care nu putea să lucreze cu un intermediar. Era normal, şi linia de muncă ca atare, dată fiind importanţa ei, trebuia să fie în subordinea nemijlocită a şefului departamentului. Dar, am ţinut în subordonare nemijlocită şi toate sectoarele de contraspionaj, de contra-

informaţii, începând cu Direcţia a III-a, de contraspionaj, Direcţia a IV-a, al cărei profil, în mod normal, era tot de contraspionaj. Din păcate, am mai spus-o şi o repet şi acum, contrainformaţiile militare era linia de muncă care a rămas cel mai în urmă, în sensul că a fost cel mai puţin reformată. Pe această linie, contribuţia la informarea şefului statului a fost una dintre cele mai slabe. Ceea ce s-a întâmplat în zona de responsabilitate, ceea ce s-a produs în decursul anilor în zona ei de responsabilitate ne-au demostrat-o cu prisosinţă evenimentele din decembrie 1989, când în chipul cel mai dureros, s-a constatat că armata fusese penetrată puternic de un anumit serviciu de informaţii şi nu numai de un anumit serviciu de informaţii...

A.R.: Şi, încă, la vârf...

I.V.: Şi la vârf, şi la vârf.

Aveam, în continuare, U.M. 0110, tot de contraspionaj pe spaţiul ţărilor socialiste, pe care de asemenea, de la început am preluat-o, şi nu vreau să fac caz din nimic. Dar, e unitatea de a cărei organizare şi încadrare m-am ocupat nemijlocit şi cred că - cu excepţia, cu unele excepţii, atunci când au fost introduse, cum să zic, forţat, unele cadre, care nu aveau ce să caute în aceast loc - unitatea, ca atare, a fost şi bine încadrată [resursele umane au fost de foarte bun nivel], iar randamentul ei în muncă s-a simţit, nu peste mult timp.

De asemenea, aveam în subordine directă U.M. 0195. Toate sectoarele astea le aveam în legătură nemijlocită şi aveam, deci, posibilitatea verificării informaţiilor. Acesta era un lucru foarte benefic, realizarea verificării încrucişate, pe două linii, pe trei linii. Ceea ce însemna foarte mult, şi era foarte important.

A.R.: Aţi adus în discuţie dezamăgirile produse şi de unele insuccese pe zona de activitate a informaţiilor externe, referindu-vă la cazurile de trădare. Am constatat chiar în zilele din urmă, din partea unora dintre istoricii de conjunctură, afirmaţia că

Securitatea a avut după K.G.B., cel mai mare număr de trădători. Şi mai spun aceşti pseudoistorici că cei care s-au solidarizat cu Securitatea se solidarizează de fapt cu trădătorii.

E bine ca lucrurile să fie clarificate şi să precizăm că au existat câteva zeci de trădători din rândul cetăţenilor români, în jurul a 60 şi ceva, dacă nu mă înşel, dar cei mai mulţi nu erau ofiţerii din aparatul de informaţii externe. Şi poate, nici cei mai cu greutate, ca potenţiali deţinători de informaţii cu adevărat sensibile.

Sigur, a fost un an de vârf, 1984 , dacă statistica este corectă, cu 8 sau 9 cazuri de ofiţeri care au trecut la partea adversă. Între ei şi ofiţeri de cifru.

Numărul cel mai mare al trădărilor era dintre personalităţi importante din domenii strategice, foşti conducători de instituţii, cercetători, înalţi ofiţeri din armată, aşa zis detaşaţi în ministere şi sectoarele economice în legătură cu apărarea, care au fost racolaţi de servicii de spionaj pentru a intra în poziţia secretelor deţinute de aceştia.

Ponderea cea mai mare nu o aveau, aşa cum se încearcă a sugera, ofiţeri din Serviciul Extern a Securităţii. Pe de altă parte, această categorie nu deţinea marile secrete din care puterile străine puteau să obţină avantaje economice, politice, tehnico-ştiinţifice. Consecinţele trădărilor ofiţerilor din Securitate se limitau adesea, la operaţiunile în care erau introduşi şi la un eventual impact politic, cum a fost în cazul lui Pacepa.

Domnule general Victor Marcu, dumneavoastră aveţi performanţa de invidiat, dacă nu mă înşel, de peste un sfert de secol în aparatul de spionaj, nu la nivelul solului, ci undeva la etajele subterane.

Ce aţi făcut pe acolo, domnule general, când vă reproşează Pacepa, fostul dumneavoastră şef într-o perioadă, că aţi lăsat vreo 500 de fantome prin America, alte 500 prin lumea arabă şi că nu poate Occidentul să scape de această povară a fostei Securităţi?

V.M.: Vedeţi, fac o paranteză, referitor la buletinele care se întocmeau pentru şeful statului. Iar ca o observaţie a

unuia care a citit acele buletine, în decursul multor ani, aş vrea să menţionez doar pe scurt o diferenţă de prezentare a buletinelor.

Înainte de venirea dumneavoastră ca şef al Departamentului Securităţii Statului, acele buletine erau aproape, să nu zic... dar 90% erau politice. Nu erau buletine ale serviciului de informaţii sau de contrainformaţii. Erau toate lucrurile prezentate în roz, totul era extraordinar, curgea lapte şi miere iar conducerea partidului era super iubită şi super îndrăgită pe toate meridianele lumii.

După venirea dumneavoastră, s-a schimbat prezentarea acestor buletine. Şi îmi amintesc cum erau înainte prezentate: la început succesele, lucrurile bune, realizările pe care le aveam şi în economie şi în activităţile sociale, în partea, care reprezenta, hai să zic, jumătate din buletin, dar partea a doua a buletinului începea cu lucrurile care nu prea funcţionau. Şi se vedea cum se rupea buletinul. Nu puteai să îi spui că ar fi de vină partidul sau ar fi de vină conducerea de partid şi atunci se spunea că ceea se întâmplă se datorează cercurilor duşmănoase, că adversarii ţării noastre spun şi dreg. Deci am observat în mod evident diferenţa de prezentare.

Şi acum, să revin la istoria cu Serviciul de Informaţii Externe. În promoţia mea am fost selectaţi 25 pentru Serviciul de Informaţii Externe. Noi am fost în legătură cu, cum era atunci, serviciul de cadre. Eu aveam un ofiţer de la cadre care ţinea legătura cu mine, noi, în timp ce ne căsătoream, treceam la serviciu. Eu am avut o copilărie mai lungă, am fost primit mai târziu şi ca să ştiţi că pe mine m-a marcat foarte mult când a venit propunerea să trec la Serviciul de Informaţii Externe. Am cerut timp de gândire cam o săptămână, m-am consultat şi cu soţia şi bineînţeles m-am dus la sfătuitorul meu, la tatăl meu. Şi toţi m-au încurajat *„măi domnule, mergi"*. Şi într-adevăr, am mers.

Vreau să spun din capul locului că a fost poate cea mai frumoasă perioadă a vieții mele. Cu toate greutățile, cu toate neîmplinirile, pentru că, din păcate, trebuie să fim pregătiți și pentru neîmpliniri. Însă ce m-a marcat a fost într-adevăr trădarea lui Pacepa. Nu mi-am imaginat, nu puteam să gândesc că un om la poziția lui să facă un asemenea pas. A fost un șoc nu numai pentru mine, pentru toți colegii mei. Și ca să fac ca o paranteză... o glumă. În primul rând vreau să spun că ofițerii mai în vârstă cu care am lucrat, îi spuneau șobolanul. Acesta era cuvântul, toată lumea știa de șobolanul. În compartimentul unde am lucrat, el nu avea acces. Și, când a fost ales pentru, mi se pare Congresul Partidului, când a venit în organizația de partid a municipiului, a venit la noi. Asta după ce a plecat Doicaru și lui i s-a permis să intre în unitatea noastră. Și bineînțeles că ședința era.., cum erau festivismele acelea. La ședința de partid, un coleg în vârstă care era din generație cu el, s-a ridicat și a început să-l laude... Tovarășul, în stânga și în dreapta, i-a pus merite în cârcă cât cuprinde. Și a încheiat apoteotic *„tovarăși, să-l urmăm pe tovarășul și să facem ca tovarășul Podeanu"*. Podeanu era numele de serviciu al lui Pacepa. Dar nu a durat mult și trădează Pacepa. Și pe culoare, aluziile ironice la adresa secretarului de partid: *„Ce facem, facem ca tovarășu'? Mergem după tovarășul?" „Tăceți din gură, nu vă e rușine!"* Noi eram cei mai tineri. Într-adevăr, trădarea lui a produs efecte negative, cât or fi produs, dar măsurile luate în țară au produs cele mai multe. E greu să analizăm, dar din poziția în care eram, eu mi-am dat seama și susțin și acum că s-a făcut o mare greșeală. A trebuit să luăm totul de la capăt. Așa cum spuneați și dumneavoastră, nu s-a făcut o analiză profundă. S-a pornit de la prima idee, că a trădat, și ca atare luăm măsuri, tăiem în carne vie. Și am tăiat în carne vie, încât ne-am pomenit, la un moment dat, că eram descoperiți. Nu mai aveam nimic. A trebuit să o luăm de la zero.

În privința lui Pacepa, eu și acum susțin, pe baza faptelor, eu cred că el nu a fost chiar atât de grozav, atât de deștept și atât de curtat de serviciile americane. Convingerea mea este că tot al rușilor a fost, să o spun pe cea dreaptă.

De ce spun asta? Pentru că el a venit la o analiză înainte de trădare, a venit, la o așa-zisă analiză neplanificată intempestivă. A venit să facă analiză. Și a luat două sectoare să le analizeze, Austria și Germania. Cum erau organizați, Austria și Germania. N-a solicitat și nu a analizat celelalte compartimente, nici compartimentul SUA-Canada. Nimic. Atât. Bineînțeles că post-factum, totuși, dacă tot avea de gând să se ducă în America, de ce nu a analizat sectorul America și Canada?

În al doilea rând, greșelile se fac atunci când ai niște elemente clare de vulnerabilitate și nu iei măsuri. După trădarea lui, am avut un om cu care el, în anii ' 50, a făcut trei întâlniri. Deci, Pacepa. Mi se pare, inginer chimist, și unul și altul. Și, au făcut acele întâlniri. Și în dosarul acelui om a existat un raport în care s-a menționat faptul că Pacepa nu este bun de ofițer de informații. Că era paralizat la întâlnire și transmitea starea sa de nervozitate interlocutorului, fiindcă era agitat permanent. Nu poți să discuți o problemă de la cap la coadă. Și dădea ca exemplu faptul că avea mâinile transpirate, iar țigara nu o fuma toată, la jumătate o agita, o fărâma în scrumieră și aprindea alta imediat.

Și ne-am întrebat totuși, de ce nu s-a făcut analiza acestui lucru? Dar, lucrurile s-au petrecut așa cum s-au petrecut și noi am avut foarte mult de tras după această trădare.

Oamenii pe care i-am avut au fost mulți aduși acasă, unii nu au vrut să vină, aveau o situație acolo, erau căsătoriți cu autohtone, aveau copii, situația aranjată, nu au putut să vină. Nu au venit. Bineînțeles că au fost considerați trădători și, de aici, o întreagă tevatură, astfel încât munca

de spionaj cu agenți naturalizați, în spațiile dificil de abordat altfel, a avut foarte mult de suferit.

Dar asta nu ne-a demobilizat, eram tineri, am spus: *„domnule, o luăm de la capăt"*. Şi am început să rezolvăm problemele aşa cum trebuie. Mă rog, din păcate, măsurile care s-au luat, în loc să ducă la o mai bună organizare, după părerea mea, s-a făcut un fel de dezorganizare a activității.

Vă dau un singur exemplu, noi aveam o unitate închegată, a fost dezmembrată, din ea s-au format trei unități. Şi, bineînțeles că lucrurile, problemele care erau comune pentru toate compartimentele, au rămas undeva la una din ele. Iar ceilalți lucrau. Noroc că cei care comandau acele unități se înțelegeau foarte bine şi nu s-a simțit prea mult această împărțire. Dar, se spunea aici că au fost câteva trădări după aceea, cred că tot din cauza aceasta a oamenilor care... se luau nişte măsuri din acestea voluntariste. Mă rog, nu pot să... ,cum să spun, acei trădători, nu pot să spun, că nu sunt vinovați, vina este a lor în totalitate, dar s-au creat şi condiții favorizante pentru ca unii oameni să trădeze. Unii de frică, iar altora le-a fost mai uşor să plece, decât să pună mâna să muncească, dar, greşeala era, a fost şi în centrală.

Revenind la faptul că am avut... noi, în activitatea de spionaj, toată lumea a spus, domnule, noi am făcut activitatea asta, vorbesc din punctul de vedere al unității, la nivelul la care eram noi ca țară. Nu putem să spunem că noi făceam activitatea de spionaj la nivel global. Dar, odată cu evenimentele din '89, toată lumea ne-a pus în cârcă, domnule, că am făcut şi am dres... apropo de 500 de ofițeri...

A.R.: De ilegali...

V.M.: De ilegali în Statele Unite, domnule, eu am început să râd, păi dacă aveam 500 de ofițeri, vă ocupam cu totul, la 500 de ofițeri…

A.R.: Că unul ca ăsta e de nivel...

V.M.: Da, păi, imaginați-vă ce buget aveam noi ca să întreținem 5 ofițeri. Ai 5 ofițeri afară, trebuia să mai ai în țară vreo 4-5 ca să-l susții pe fiecare. Nu era chiar aşa de simplu. Din păcate tot ruşii ne-au băgat în față, că ei au lucrat şi acum lucrează sub steag străin... Cât le-a fost lor de comod să lucreze sub steag românesc, sub steag est-german sau sub steag al unei altei țări din sistemul comunist.

Şi vreau să aduc aici, ca rezultate ale muncii, că într-adevăr, se lucra profesional. Noi, de exemplu aveam fişa postului, fiecare ofițer avea fişa postului. Anual se făcea analiză pe baza fişei postului. În fişa postului aveai nişte indicatori, indicatorii dacă nu erau îndepliniți, se spunea, vorba lui Toma Caragiu, *„zero, zero, zero, zero... păi ce faci, eşti la zero, zero?"* Pentru că trebuie să-ți dai seama... Ca picanterie acum, aveam un şef de sector şi spunea: *„Băi tovarăşe, păi tu ai cheltuit cât costă un tractor, imaginează-ți cât produce un tractor pe câmpurile patriei?"* Adică, văd că unii cheltuiau şi nu ştiu câți bani, să ştiți că se avea foarte mare grijă pentru banul public, față de ceea ce se întâmplă acuma, atunci trebuia să dai seamă pentru fiecare leu pe care îl cheltuiai şi cu ce rezultate se solda acel leu. Într-adevăr, am avut şi probleme. Neîmplinirile le-am acceptat, dar exista întotdeauna dorința să depăşim insuccesele, să valorificăm eşecurile. Nimeni nu cred că era pus acolo ca să nu-şi îndeplinească sarcinile. Nici nu aveai cum, organizarea era de aşa manieră încât nu puteai să, ca la fotbal, să dispari din joc. Dispăreai din joc, suportai consecințele.

A fost o perioadă ... pentru mine a fost o perioadă foarte frumoasă. Şi dacă aş mai fi în poziția să-mi aleg carierea, tot asta aş alege.

A.R.: Domnule general este adevărat că a fost un adjunct al ministrului şi şef al Centrului, care a fixat vreo normă, vreun număr de informații secrete pe lună sau pe săptămână? Şi dacă e adevărat, cum se îndeplinea acest barem?

V.M.: Nu ştiu, era foarte greu de îndeplinit aşa ceva. N-am auzit.

A.R.: Eu am auzit că domnul Dima ar fi dat o dispoziţie în acest sens.

V.M.: E posibil, bine...domnul Dima a fost meteoric la noi...

A.R.: Şi că, fiind în imposibilitatea de a satisface acest ordin, cei care ţineau cu tot dinadinsul să-l îndeplinească găseau prin vreo fiţuică din asta în limba română, de provincie, pe care o citeau conştiincios şi pe unde mai găseau ceva de raportat Centralei drept informaţie din surse secrete.

V.M.: Asta, într-adevăr, căci după trădarea lui Pacepa, verificarea informaţiilor a avut mult de suferit, pentru că unde era Ciobanu, la analiză-sinteză, acolo nu se făcea analiză-sinteză, ci doar ca să ia informaţiile şi să le introducă într-un buletin.

A.R.: Aveau şi controlul presei.

V.M.: Absolut, şi în momentul în care dădeai o informaţie care era din presă sau din altceva, primeai adresă, nu se făcea, primeai adresă şi când primeai aşa o adresă că informaţia furnizată este din presă sau este neadevărată, ... era o problemă foarte gravă. Deci nu se putea face aşa ceva. După trădarea lui Pacepa, într-adevăr, a fost o perioadă scurtă când se putea face orice în cadrul sistemului de analiză-sinteză, dar nu după aceea, nu mult timp, aproape un an, cred că un an de zile a stat, nu a stat mult. Însă în acel an munca a fost total blocată.

I.V.: Dacă îmi permiţi să adăug şi eu ceva. Analiza făcută de colegul nostru, domnul general Marcu, se pare că are o greutate specifică aparte. Vine din interiorul fenomenului a ceea ce a reprezentat activitatea de informaţii externe, unde a trăit şi muncit cum a ştiut şi a putut mai bine. Aş dori doar să completez că trădarea lui Pacepa a produs consecinţe într-adevăr multiple. Şi cred că una dintre cele mai dăunătoare, cele mai păguboase, a fost că

acei şefi care, mai cu seamă, au trebuit să fie înlocuiţi, nu aveau vreo complicitate cu Pacepa. Şi asta trebuie bine, cred eu, reţinută, să zic aşa, de istorie. Că dacă au fost trecuţi în rezervă sau trecuţi în altă activitate, atunci unii şefi importanţi care au lucrat ani de zile în această unitate, acest lucru nu s-a făcut pentru că ar fi fost bănuiţi de vreo legătură, de un fel sau altul cu Pacepa, ci pentru faptul că au fost foarte cunoscuţi de Pacepa, şi, cu siguranţă, mizându-se pe faptul că legăturile lui cu unele servicii de informaţii datează cu mult dinaintea trădării, a momentului trădării efective. Şi în orice caz, în momentul trădării el a fost stors, la propriu, de tot ce ştia. Şi poate chestiunile de primă ordine erau inclusiv, cine sunt şefii, cine conduce, ce fel de oameni sunt, o descriere completă a acestor oameni ş.a.m.d.

Asta a cauzat, după părerea mea, o pagubă imensă. Pentru că este foarte greu să formezi un lucrător. Să-l introduci în muncă, să-l trimiţi eventual pe un spaţiu atunci când crezi că e suficient de bine pregătit şi edificat cu ceea ce are de făcut. Dar este infinit mai greu să formezi un şef, un şef de unitate, care, sigur, în viziunea unora care veneau nu ştiu de pe unde, trebuia să aibă o origine socială, să aibă o apartenenţă politică, să fie bun în şedinţele de dare de seamă şi alegeri. Şi, chipurile, nu trebuia să fie un om, în primul rând, foarte bine pregătit, un om inteligent în adevăratul sens al cuvântului, un om cu experienţă solidă pe muncă şi să întrunească o mulţime de alte calităţi, morale mai cu seamă, foarte importante. Ei bine, prin înlocuirea unora dintre şefii de la alte unităţi de linie, mai cu seamă, cu nişte ofiţeri care deţinuseră nişte funcţii de importanţă medie, să zic aşa, în unităţile operative interne, unele chiar, una sau două din funcţii încadrându-se cu nişte activişti de partid, care, pur şi simplu, abia acolo, când au venit, au aflat ce este aceea muncă de securitate în general şi munca de informaţii în special. Deci, trebuiau să înveţe alfabetul

mai întâi, şi trebuiau să-l fi învăţat în altă parte, la vremea potrivită. Asemenea numiri au provocat, după părerea mea, daune foarte mari activităţii. Unii din ei nereuşind în decursul câtorva ani să se adapteze cerinţelor liniei de muncă respectivă, ritmului activităţii ce se cerea acolo, şi, evident că nu au reuşit să atingă nişte parametri de performanţă. Aş putea cita şi nume, dar nu ştiu dacă asta are sau nu are importanţă. Dar cert este că, de unii din ei, unitatea a trebuit să se dispenseze, de alţii ceva mai târziu, dar a trebuit cu adevărat să se dispenseze, pentru că deveniseră piedici în activitate. Deci una, repet, una din daunele cele mai mari, a fost pripeala, lucrurile făcute puţin gândit, sub presiuni politice venite de la nivelul cel mai înalt. Ideea de a se reorganiza, de a se schimba cadre, de a se face nu ştiu ce şi nu ştiu cum din punct de vedere organizatoric, ca şi cum asta ar rezolva dintr-odată lucrurile, asta a dăunat foarte mult.

V.M.: Domnule general, dar aceste situaţii au rezolvarea după un procedeu standard. Americanii spun, să duci pisica înapoi. Asta înseamnă refacerea traseului profesional invers al celor care au ajuns în ipostaze de a trăda.

S-a realizat cumva?

I.V.: Nu ştiu.

V.M.: Deci, decizia a fost politică, ştiau că nu e bun, dar practic ce a făcut în carieră, de unde a ajuns şi cum a ajuns, întorcându-ne înapoi cu oameni, operaţiuni, cazuri, riscuri, vulnerabilităţi...

I.V.: Nu prea. Vreau să spun că din păcate asta era o trăsătură comună. Nu numai în cauzele din speţa discutată ci în general, când era scos cineva dintr-o activitate, pentru motive imputabile sau parţial imputabile, nu se analiza în profunzime şi foarte adesea se întâmpla ca omul respectiv să se piardă, şi să se piardă chiar oameni foarte valoroşi.

Erau şi cazuri când se mai revenea, asta este adevărat,

dar numai pentru unii din vârful piramidei.

A.R.: Sigur, că această decizie de a se pune capăt fără explicaţie acestui proces de planificare profesională o remarcă şi istoricul Larry Watts şi o pune pe seama unui impuls politic.

I.V.: Cu siguranţă că are dreptate.

A.R.: O pune pe seama unui impuls politic. Această refacere, invers, a traseului profesional eu am văzut-o exemplar făcută în cazul lui Pacepa. Iar această refacere inversă a traseului a scos la iveală lucruri cutremurătoare.

I.V.: Corect. Pentru că ai adus în discuţie acest caz...

V.M.: Mă iertaţi, cred că la noi, de teama de a ieşi la iveală nişte vinovăţii, căci ducând analiza înapoi, până la origini, găseşti nişte lucruri pe care cei ce erau îndreptăţiţi să ia nişte măsuri nu le-au luat la timp.

I.V.: Cu siguranţă, sau erau implicaţi.

V.M.: Şi atunci ca să nu..., şi eu cred că din cauza asta nu s-a făcut. Şi la Pacepa dacă se făcea o analiză de la momentul trădării şi până la origini, până când a devenit el ofiţer, o să vedeţi că au fost multe lucruri...

I.V.: Şi încălcări flagrante.

V.M.: Când a fost problema cu Ciuciulin în Germania, de atunci trebuia luată măsura împotriva lui.

I.V.: Dar a fost şi el reţinut într-un timp.

V.M.: Dacă în perioada aceea Pacepa a dispărut o săptămână şi, bineînţeles, a dispărut şi cu fondul operativ, eu spun din ce mi-au povestit ofiţerii mai în vârstă, care spun că a dispărut o săptămână, cine avea interes să-l scoată şi să-l salveze, să îl pună pe traseu şi să îl promoveze până la cel mai înalt nivel. Nu cred eu că americanii aveau posibilitatea asta.

I.V.: Ceilalţi, din sectorul celălalt al Berlinului...

V.M.: Vedeţi, că dacă s-ar fi făcut, ar fi trebuit făcută o asemenea analiză...

I.V.: Cu siguranţă, acel moment mi se pare foarte, foarte bun. Perfect.

A.R.: Da, deci, revenind la cazul Răceanu.

I.V.: Da, este un caz care, după părerea mea, definește stadiul de maturitate al contraspionajului, și al Securității Statului din România. Nu vreau să se înțeleagă că lucrul acesta se datorează unui om sau unei epoci anume...

A.R.: Este și o echipă pe care ați și numit-o pe parcursul dialogului nostru.

I.V.: Este o echipă, este poate o sumă a acumulărilor dintr-o lungă perioadă de timp, sunt mai multe cauze, dar acest caz a fost lucrat aș putea zice, la modul ideal, și cu mare plăcere aș vrea să subliniez activitatea șefului serviciului pe care eu îl consider ca fiind autorul cel mai important al acestei lucrări. Omul care s-a dedicat cel mai mult lucrării și care a avut cele mai mari responsabilități în lucrare, este colonelul Gheorghe Manea.

Nu știu dacă trebuie să mergem până la a arăta cum s-a lucrat în caz. Doar să subliniez că dovezile în susținerea trădării au fost atât de puternice, absolut indubitabile, încât învinuitul, de la acea oră, condamnatul de mai târziu, n-a putut să aibă nici un fel de justificări, nimic în apărarea sa. A fost, între altele fotografiat, filmat, chiar în momentul când redacta nota informativă. Deci, chiar în mișcare, cu textul scris deja din nota informativă. Ce mai putea să spună? Era el, în filmul respectiv, nu era un trucaj...

V.M.: Și căsuța poștală pe care o folosea pentru transmiterea materialului, era clar, era evident că... nu te duci de nebun să pui materialul acolo unde...

I.V.: Sigur, acesta a fost un rezultat dintre cele mai remarcabile, aș putea spune, poate că un rezultat de excepție, cum să spun, care a compensat, într-o formă sau alta, o activitate de decenii, dar care subliniază cel puțin două lucruri, pune în evidență cel puțin două lucruri:

Pe de o parte, activitatea dezastruoasă, nu folosesc cuvinte mari, pe care a desfășurat-o pe spațiul american un șef de serviciu, care a blocat mulți ani această funcție și, nu

numai că nu a fost alungat, dat jos de acolo și trimis, știu eu, nu știu unde, ci a fost promovat chiar în funcția de director adjunct și mai apoi de șef al acestei unități. Sigur, într-o altă epocă istorică, să zic așa. Dar, eu am foarte puternice suspiciuni cu privire la trădarea acestui om. Cu siguranță, că omul acesta n-a fost corect. Nu a jucat corect, n-a fost cinstit, nici pentru unitatea în care a lucrat și, bineînțeles, nici pentru țară.

Dar, ce să facem, ca o ironie a sorții ca să zic așa, cazul acesta a avut parte de o analiză inversă, pentru că el s-a consumat la sfârșitul unei epoci, al unei perioade. Și a ajuns să-l judece niște oameni, unii de totală rea credință, iar alții, absolut neprofesioniști. Și a ajuns și prin niște cărți, și prin niște articole de presă sau prin niște povestiri pe la televiziune ș.a.m.d. Cei mai mulți, bineînțeles, plătiți.

Brucan despre Mircea Răceanu: „Ăsta este trădător, nu ai ce-i face."

A.R.: Brucan în ce context s-a exprimat, „Ăsta este trădător, nu ai ce-i face", că ați adus în discuție aprecierea, dar am uitat să înregistrăm exact.

Dacă știți în ce împrejurare a făcut afirmația ?

I.V.: Așa este, dar să nu mă acuzi, mai apoi, că repet...

A.R.: Nu ne-ați spus unde a văzut dosarul, unde a văzut dosarul... din context s-ar înțelege că dosarul l-a văzut în acea noapte din 24 spre 25 decembrie, când a avut loc judecata Dumneavoastră...

I.V.: Nu în noaptea aceea a fost discuția cu privire la asta, cred că înainte, pe 23-24, cam așa ceva...

A.R.: A fost în toiul evenimentelor!

I.V.: În toiul evenimentelor, bineînțeles, în timpul rafalelor de mitralieră a venit nu mai țin minte exact, dacă tot la Comitetul Central, sau la Ministerul Apărării, a venit așa, și aproape intempestiv îmi spune: *„Am văzut dosarul de*

judecată al lui Răceanu". Nu i-am răspuns nimic, am aşteptat să continue.

„ – Şi n-am nici o observaţie. A fost un trădător."

– Domnule profesor sunt bucuros că dumneavoastră aţi văzut acest dosar şi aţi ajuns la această concluzie, da, ăsta a fost un trădător, în afara oricărei îndoieli".

Nu ar fi avut nici un motiv să spună lucrul ăsta, că era pe val, dacă n-ar fi fost realmente impresionat de ceea ce a văzut în dosar.

A.R.: Dar, pe de altă parte, vă daţi seama cât de interesat a fost, în toiul acelor evenimente...

V.M.: Trebuia scos repede, eliberat şi trimis în America.

I.V.: Da, bineînţeles, probabil că a doua zi sau poate chiar în ziua când, s-a întâmplat, ce s-a întâmplat, după plecarea de pe platforma de la Comitetul Central a lui Ceauşescu, poate că pe undeva s-a şi spus: *„Daţi-le drumul la cei din închisori, eliberaţi-i, pe nu ştiu care, să se ducă acolo unde au făcut pui."*

V.M.: Domnule general, au ieşit învingători...

A.R.: Învingătorul dictează pacea şi scrie istoria...

I.V.: Scrie până la urmă şi istoria, dar nu pot să nu recunosc faptul că Brucan a fost nevoit şi a venit la mine să-mi spună, nu neapărat ca să mă gratuleze, nu neapărat să laude Securitatea, ci să spună da, ăsta a fost un trădător, cu gura lui a afirmat-o.

A.R.: Domnule general Victor Marcu, intervenţia dumneavoastră şi a doua întâlnire a noastră au fost extrem de încorsetate de spiritul contrainformativ care caracterizează conduita spionului, pentru a se apăra în faţa necunoscutului. Este bine ştiut că în zona de preocupări aţi avut un segment al emigraţiei legionare, că aţi adus informaţii importante în contextul evenimentelor prefigurate în '89 din această zonă a emigraţiei legionare. Unii vă invidiau că l-aţi adus, sau chiar v-aţi întâlnit cu Horia Sima[84] *prin Delta Dunării, asta urmează să ne confirmaţi dumneavoastră.*

Eu aş fi curios ca să-mi spuneţi dumneavoastră ce sentimente aveau legionarii faţă de ţară, faţă de România, faţă de poporul român, indiferent de regimul politic?

V.M.: Eu am cunoscut, într-adevăr m-am ocupat de această categorie de legionari, de cei din exil. Bineînţeles că toată lumea încearcă, acum, să ne acuze că ne-am transformat în prigonitorii emigraţiei... Nu aveam noi forţe să ne ocupăm de toată emigraţia română, aveam câteva obiective pe care le urmăream, punctual, în scopul cunoaşterii, al apropierii.

A.R.: Eraţi prieten cu Horia Sima şi era suficient, nu trebuia mai mult...

V.M.: Şi nimic altceva... Al cunoaşterii pur şi simplu, că nu prezentau mare pericol, mă rog, era o problemă mai de discutat. Dar, în privinţa sentimentelor lor naţionale, nu am ce să le reproşez. Am întâlnit oameni care dacă le vorbeai de ţară şi de popor, de români, cred că n-ar fi curs sânge dacă-i tăiai. Ştiu că Traian Popescu, de la Madrid, avea un colţ dintr-o cameră amenajat tradiţional românesc. Numai cu lucruri care simbolizau şi aminteau de România. Nu lipsea, bineînţeles, tricolorul şi o trăistuţă cu pământ. Pământ din România.

Problema politică era altceva. În privinţa aceasta era clară, dar noi ne-am folosit foarte mult de sentimentele lor

[84] Horia Sima (n. 3 iulie 1906, Făgăraş – d. 25 mai 1993, Madrid) a fost profesor de liceu de limba română, politician român, preşedintele partidului Garda de Fier şi comandantul Mişcării Legionare, ministru în guvernul Ion Gigurtu (4 zile), vicepreşedinte al consiliului de miniştri în guvernul naţional-legionar prezidat de Ion Antonescu. În zilele 21-23 ianuarie 1941, Horia Sima a declanşat şi a condus Rebeliunea legionară împotriva generalului Ion Antonescu şi a armatei române, pentru care a fost condamnat în contumacie la moarte (14 nov. 1941). A primit azil politic din partea Germaniei, ulterior a Spaniei.

patriotice. Şi, într-adevăr, când se discuta cu ei problema apărării țării, erau în poziție de drepți, se executau fără nici un fel de problemă. Nu trebuia să te duci la ei cu probleme politice, cu comunismul, în rest, se rezolva orice. Pentru România erau total devotați.

Pleşiță: „Aduceți-l pe Horia Sima în țară, să-l condamnăm la moarte!"

Din cauza asta, îmi amintesc că a venit odată generalul Pleşiță cu ideea să îl aducem pe Horia Sima în țară. A venit, m-a chemat, că trebuie adus Horia Sima în țară. Bun îl aducem, şi ce facem cu el? Că dacă îl aduci, trebuie să faci ceva şi cum Pleşiță avea el, boala lui, că asta era, trebuia să găsească trădători să-i condamne la moarte. Păi de ce să-l condamne la moarte? Dacă nu l-au condamnat alții? După atâția ani? De ce să-mi bat cuie în talpă, când puteau să o facă alții, nu noi, până acuma. Şi bineînțeles că am avut o discuție destul de, mai aşa, mai agitată cu dumnealui, până la urmă a înțeles că nu este în favoarea noastră, în nici un caz aducerea lui Sima în țară. Bun, îl aducem, într-o săptămână îl puteam aduce. Dar nu ăsta era scopul nostru, scopul nostru era să cunoaştem orice mişcare şi putem să obținem informații foarte bune prin intermediul lor.

Ei, într-adevăr trăiau în alte vremuri, vorbesc de liderii lor legionari, aveau consiliul politic secret, se întâlneau, puneau țara la cale, dar erau simpatici până la urmă, ne făceam şi noi treaba. Şi vreau să vă spun că, totuşi, erau deținători de informații. Când aveau loc acele consilii politice secrete, se adunau toți, se întâlneau în luna ianuarie, pentru comemorarea lui Moța şi Marin. Atunci erau şedințele obligatorii, dar, în rest, foarte rar.

Horia Sima lucra mai mult prin circulare, îmi spunea el. Şi discuta orice problemă, dar prioritatea pe care o aveau ei în vedere era lupta împotriva comunismului.

I.V.: Eu nu mai țin minte când a murit, în ce an şi unde e înmormântat.

V.M.: Sima a murit prin 1992-1993. El era bolnav, avea stimulator cardiac, avea probleme cu inima, nu prea mai auzea. Numai când îl vorbea vreunul de rău, atunci auzea. Dar, în rest, nu prea se mai implica. Antisimiştii îl acuzau că el a introdus metoda lichidării adversarilor politici, dar este fals, pentru că nu Horia Sima, ci Corneliu Zelea Codreanu l-a împuşcat, chiar în timpul procesului pe prefectul poliției Manciu, la Iaşi în anul 1924.

Principala noastră sarcină era să cunoaştem. Să nu acționeze împotriva țării. Între ei existau diferende, avuseseră loc răfuieli. Dar noi, mă rog, pot spune că se lucra frumos şi uşor cu ei.

I.V.: Perfect adevărat aş vrea doar să adaug că în problema aceasta, care era o problemă importantă de muncă pe linia informațiilor externe, dar şi în activitatea internă, au fost două mari etape distincte, care definesc atât mijloacele şi metodele muncii desfăşurate, cât şi rezultatele activității. Este etapa până prin 1960, să zic, până pe la începutul anilor 60, când în general mijloacele folosite şi scopurile pe care le urmăream, instituția vorbesc, erau mai mult de a-i dispersa, de a-i anihila, ăsta e cuvântul, într-o formă sau alta, de a-i speria ş.a.m.d.

V.M.: Eu zic aşa, că era mai mult lupta care pe care...

Pacepa a ordonat dezbinarea emigrației române

I.V.: Şi o altă etapă a început de atunci, cel puțin cea pe care eu am trăit-o. Iar în anii, la sfârşitul anilor '80, este adevărat, rămăseseră puțini dintre ei, dar nu puțin importanți, inclusiv Horia Sima. El a fost şi a rămas un simbol, au rămas nişte simboluri importante la care se raportau, dar grație şi activității depuse pe liniile noastre de muncă, România - care era, cum să zic, murdărită în toate

chipurile posibile în perioada aceea, iar şeful statului Român, nu mai vorbesc în ce lumină a fost prezentat - în anii '70 -'80, era deja cunoscut pe planetă.

Nu ştiu dacă era vreun colţ al vreunei emisfere, unde România să nu fie într-un fel sau altul cunoscută. Ei bine, şi activitatea pe linia aceasta a cunoscut alte forme şi alte mijloace. Şi unii dintre ei, aşa cum spune Victor, nu neapărat că li se cerea să proslăvească regimul, nu li se sugera să, ştiu eu, să păstreze într-un colţ anume fotografia şefului statului, ci, era în discuţie România. Şi ei au răspuns. Şi au răspuns frumos. Eu sigur eram în închisoare, de aceea te-am întrebat, că nu mai ştiu când a murit.

V.M.: Eu pentru prima dată am auzit ordinul prin care emigraţia română să fie dezbinată, de la Pacepa. După acţiunea, aşa-zisa acţiune în America, când au protestat ungurii, cu ocazia vizitei preşedintelui statului în America. Ungurii au protestat şi a fost o contraofensivă organizată, ocazie cu care au fost deconspiraţi mulţi oameni, inutil, fără nicio raţiune ...

I.V.: A fost cel mai mare eşec al lui Pacepa.

V.M.: A venit Pacepa la noi, şi printre altele, *„domnule, emigraţia română trebuie să fie dezbinată, să fie..."*. Noi stăteam şi ne întrebam, de ce să o dezbinăm pentru că noi trebuie să ne folosim de românii din străinătate, nu aveam de ce să îi dezbinăm, mai ales că, dacă stau bine să mă gândesc, la felul nostru de a fi, unde sunt trei români. imposibil să nu fie o ceartă... Adică Securitatea nu a avut o contribuţie prea mare la dezbinare, pentru că se dezbinau singuri. Noi trebuia să-i unim, să îi facem să fim legaţi. Eu personal am avut o experienţă din aceasta, m-am întâlnit cu un om de-al nostru afară, şi a vorbit cineva româneşte lângă noi. Şi omul spune: *„hai să plecăm că vorbeşte ăsta româneşte"*. De ce să plecăm, pentru că este român? Avem o meteahnă din punctul ăsta de vedere... Dacă e un restaurant românesc în

străinătate, dacă un neamţ ştie un restaurant german acolo se duce să mănânce, ei, românul nu, el zice: ce, îl îmbogăţesc eu pe ăsta? Noi trebuia să îi unim, iar el îmi spunea mie, să îi dezbinăm!

I.V.: Era, evident, o metodă preluată, pentru că, ştim prea bine cum a acţionat NKVD-ul, KGB-ul mai târziu cu ruşii albi, cu trădătorii lor din timpul celui de-al doilea război mondial. I-au urmărit până la sfârşitul... sfârşitului.

A.R.: *Mi-aduc aminte de o scenă, prima dată cred când m-a sunat generalul Stamatoiu să am grijă să pun un plic mai gros mai în faţă, când vine tovarăşul ministru, să-l vadă, că are o acţiune de contracarare foarte reuşită, întrunirea legionarilor de la Majadahonda. Era acolo un album, şi pe la ora 11, 12, telefonează iar să întrebe: S-a văzut albumul, a plăcut, ce a zis şeful?*

V.M.: Povestea aceea este rămasă de pe vremea generalului Pleşiţă. La monumentul comemorativ de la Majadahonda[85] se întâlneau anual legionarii pentru o slujbă de pomenire. I-am prezentat materialul privind întrunirea comemorativă, cine a participat, ce s-a cuvântat, comentarii, context ş.a.m.d. Şi, generalul Pleşiţă, cum era el mai repezit, mai voluntar: *„Domnule, aruncaţi în aer mausoleul!"* Am stat şi m-am gândit, ce să aruncăm în aer, eu sincer, nici nu îl văzusem. Ştiam de el dar nu îl văzusem.

I.V.: Unde sunt înmormântaţi Ion Moţa şi Vasile Marin.

V.M.: Curios, cu primul prilej când am ajuns la Madrid, m-am deplasat la Majadahonda să văd ce e acolo, trebuia să pregătim acţiunea, că mi-a dat ordin să-l aruncăm în aer. M-am dus acolo, nu era mare lucru, dar, nu mai era câmp liber, oraşul se întinsese până aproape. Cum să faci aşa

[85] Monumentul comemorativ de la Majadahonda a fost înălţat în anul 1970 în oraşul Majadahonda (din Spania franchistă), alături de o cruce de piatră ridicată în memoria celor doi voluntari români din Mişcarea Legionară (Ion I. Moţa şi Vasile Marin) care au murit pe front la 13 ianuarie 1937, în luptele din Războiul civil spaniol (1936-1939).

ceva? Zic, domnule, cum să facem, să prevenim, căci era o prostie. Dar nu aveam cum, ştiţi, întotdeauna când acţionezi trebuie să îţi pui problema ce câştigi şi ce pierzi.

Ori în situaţia asta nu am fi avut decât de pierdut.

Şi am măsurat pe acolo, am supradimensionat mausoleul, dimensiuni foarte mari, încât atunci când s-a făcut calculul cât explozibil ne trebuie ca să îl aruncăm în aer, a rezultat că era un camion.

I.V.: Cel puţin! (*râde*).

V.M.: Şi domnule, zic, nu se poate. Dar a rămas înţepenit în proiect ofiţerul care avea problema asta, îi rămăsese în minte. Măi, lasă-l mă în pace de mausoleu! Şi atunci, totuşi, ca să dăm curs cumva ordinului, am avut acolo pe cineva şi i-am zis: *„Vezi tu ce faci acolo, un vandalism cu graffiti, ceva..."* Ăsta era un tip descurcăreţ: *„lasă domnule că rezolv eu, nu vă faceţi griji"*. A găsit un taximetrist. Tatăl taximetristului, republican, murise în războiul civil. Şi ăsta îi spune: *„Ştiţi că aveţi un monument aici cu franchişti din România, care l-au susţinut pe Franco?"* Şoferul percutează imediat: *„Cum s-a întâmplat, unde e monumentul ăsta?" „Uite băi, ăştia au luptat de partea lui Franco, probabil unul din ăştia l-au împuşcat pe taică-tu!"* A, şi a început spaniolul să înjure, lasă că le-o fac eu. A legat o parâmă şi le-a rupt gardul împrejmuitor. Apoi a tras nişte înjurături cu graffiti. În acest timp era fotografiat.

I.V.:. Am avut şi eu prilejul să văd acest monument. Nu acum, poate altădată o să vă povestesc în ce context, dar este absolut impresionant, şi cred că este unic în lume, prin originalitate şi prin dimensiuni.

V.M.: Nu numai Majadahonda. Aţi văzut complexul de la „Valle de los Caidos", unde este osuarul celor căzuţi în războiul Civil, acela este impresionant...

I.V.: Domnule, este absolut impresionant. L-au construit între doi versanţi, în capătul versantului este o catedrală

tăiată în piatră, unde de fapt este şi mormântul lui Franco. Iar pe un versant sunt mormintele franchiştilor, a celor care au luptat sub comanda lui Franco. Pe partea cealaltă, pe versantul celălalt, republicanii. Ce scrie şi asta arată...

V.M.: Nu, dar staţi puţin, mai e ceva, e osuarul din spate, osuarul unde sunt la un loc republicani şi franchişti şi acolo scrie că toţi au luptat pentru...

I.V.: Că şi unii şi ceilalţi, au luptat pentru Spania. Vezi, până unde merge înţelegerea istoriei!? Nu cu spirit de răzbunare, nu ca să-i omoare neapărat, generaţia care vine să-i lichideze pe cei care au mai rămas...

A.R.: *Fiindcă activitatea de informaţii externe este extrem de riguroasă şi stresantă, asta nu înseamnă că nu are şi pagini de antologie umoristică.*

Am să-l rog pe domnul general Victor Marcu să ne povestească episodul în care şeful legendării, era unul, şeful legendării, aşa, care tot timpul avea o mulţime de identităţi şi de paşapoarte, dar nu se despărţea, nici chip, de căciula lui miţoasă de Botoşani. Unde apărea căciula, se ştia imediat că era pe capul colonelului Panduru. Dar, acest şef al legendării, aşa, într-o reuniune în plen cu aproape toţi membri Ambasadei României la Viena, la un moment dat, când intră cineva în sală, ia poziţia regulamentară şi salută milităreşte: „Să trăiţi domnule general Morjan!"

Pleşiţă a trimis un comando pentru răpirea din Austria a aviatorului Aurel Popescu

V.M.: Nu, erau lucruri într-adevăr de... dar cred că tot din dorinţa asta de a ieşi în evidenţă, de a spune *„domnule, ce am făcut eu..."* Şi într-adevăr a fost o greşeală enormă, după mine, din păcate, pentru ei, care au comis-o, nu au fost consecinţe, dar pentru noi, au fost urmări foarte grave. Eu nu am vrut să-i trimit, nu că aş fi fost eu... eu nu am vrut să trimit oameni, şi nici oamenii pe care-i aveam în spaţiu nu i-am folosit în acea acţiune. Nu ştiu dacă vă amintiţi, un

pilot Aurel Popescu, a furat un avion utilitar şi a aterizat în Austria. Avea o condamnare de 6 ani, iar generalul Pleşiţă a vrut să-l lichideze, ca trădător de ţară. Şi a angrenat un număr foarte mare de ofiţeri în această acţiune, la Viena. Nu şi-au mai luat nici o măsură de precauţie, erau în haită acolo, erau cam 20-25 de ofiţeri care pierdeau vremea prin Viena. Se ţinea legătura fără conspirare, fără nimic, se ţinea legătura direct şi, bineînţeles că au folosit nişte oameni pe care i-au deconspirat şi a trebuit să fie aduşi acasă. Şi într-adevăr, şeful care era, şeful echipei operative, avea acea căciulă. Toată lumea, păi cine purta căciulă, şi pe la München purta căciula aceea în cap. Şi într-adevăr, fusese secretarul de partid la Pacepa, la Unitatea Acţiuni Valutare Speciale, unde era foarte cunoscut de către trădător.

Cea mai gravă consecinţă a fost că un om care era în lagăr la Viena, pe care l-au folosit la acea acţiune, ulterior, când a ajuns în Canada, a fost lichidat. Era deconspirat cu situaţia clară, în clar. Cu nume, cu tot, şi, bineînţeles că omul nostru a fost lichidat, probabil că de legionarii de acolo, unde înfiinţase o revistă românească.

I.V.: În Canada?

V.M.: În Canada. Ştiţi, ai noştri, legionarii, se întâlneau la Hamilton, în câmpul de la Hamilton [provincia Ontario, Canada]. Odată pe an, cei din Europa se întâlneau la Majadahonda, iar cei din America şi Canada la Hamilton. Iar ungurii se întâlneau la Sarasota [Florida], în America şi puneau la cale planul de bătaie, planul de acţiune. Cu ocazia aceasta, la o întâlnire de la Hamilton, a fost asasinat în casă. A fost găsit omorât acasă.

S-au făcut şi multe greşeli, dar nu s-au făcut, din păcate, nu se făceau nişte analize în profunzime, să se găsească adevăratele cauze. Tot timpul când se ajungea într-o situaţie din asta, în loc să se găsească adevărata cauză şi adevăraţii vinovaţi, se trecea mai uşor peste greşeli. Analizele şi

măsurile trebuiau duse la bun sfârşit, pentru ca să putem să învăţăm, să nu mai repetăm asemenea greşeli.

De aceea, în cazul pilotului Popescu, până la urmă, eu îl simpatizam. Omul ce a vrut să facă? A plecat în Australia. Era pilot pe un avion din ăsta care împrăştia îngrăşăminte pe câmp. În Australia a căzut cu avionul, şi a murit. Ştiu că l-a adus familia la Timişoara şi l-a înmormântat aici. Lucruri din astea voluntariste, fără analiză...

I.V.: Pleşiţă din instinct făcea, ceea ce a făcut?

V.M.: Eu cred că generalul Pleşiţă considera emigraţia, cum lupta el în munţi, cu bandele. Cred, cam aşa era el...

I.V.: Erau bandele din afară...

V.M.: Dacă un om, au fost cazuri, nu a venit la întâlnire, nu a putut să vină la o întâlnire, l-a declarat trădător şi l-a condamnat la moarte. Nu a venit la o întâlnire, nu a fost de la mine din unitate, a fost la o altă unitate, dar omul a venit în ţară după ce s-a pierdut legătura, să vadă, domnule ce se întâmplă? Şi el era condamnat la moarte! Ce îi faci acestui om?

I.V.: Într-adevăr.

V.M.: Din păcate a găsit şi oameni în sistem care au achiesat, le convenea, pentru că, condamnarea la moarte a unui om era un succes. Asta era, din păcate au fost şi astfel de situaţii...

I.V.: Foarte trist.

V.M.: Dureros, da.

A.R.: *În continuare, aş vrea să consumăm două momente, un moment, pentru a aduce nişte clarificări în legătură cu cazul Ion Stănescu, pe care l-au generat unii pseudoistorici, punându-l în fruntea cârtiţelor K.G.B.-ului din România. Într-adevăr, Larry Watts, după ce s-a edificat, a dat două dezminţiri. În volumul „Cei dintâi vor fi cei din urmă" într-o notă de subsol, la pagina 125 corectează aşa: „În discuţiile cu foşti ofiţeri superiori ai DSS, aceştia din urmă au operat o distincţie clară între Doicaru,*

Pacepa, Caraman şi Iosif, pe care îi considerau cârtiţe sau trădători sovietici ori ale altor servicii din cadrul pactului de la Varşovia, şi Stănescu pentru care au înaintat evaluări în general pozitive."

O a doua referire, în corpusul materialului de investigaţie al istoricului la pag. 139, din care citez: „Investigaţia DSS a scos la iveală uriaşele vulnerabilităţi privind personalul, create iniţial în mandatul celor cinci nu chiar magnifici, fostul ministru de interne Stănescu, Doicaru, Pacepa, Caraiman şi Iosif, la sfârşitul anilor 1960 şi începutul deceniului următor. Ultimii patru din acest grup, deci Doicaru, Pacepa, Caraiman şi Iosif, au fost demascaţi în cursul anchetelor D.S.S. din cursul anului 1978-1979, ca fiind agenţi sovietici. Despre Stănescu s-a considerat că poartă responsabilitatea pentru ineficienta supervizare, ceea ce a permis ca restul de patru să poată opera nestingheriţi în timpul mandatului său. În mod surprinzător, investigaţia nu a adus la o anchetă complexă a ofiţerilor de teren, a ofiţerilor Direcţiei de Informaţii Externe, care ar fi putut fi recrutaţi de organele de informative sovietice, sub privirea lor îngăduitoare."

Am încheiat citatul.

I.V.: Da...

A.R.: *Cred că este edificator, modul în care a dezmințit, sigur şi la maniera de înţelegere a realităţilor româneşti pentru istoricul american.*

I.V.: Faţă de varianta iniţială, volumul anterior unde pe Ion Stănescu îl pune, fără dubiu, în categoria celor care au fost înrolaţi în KGB, sau de către KGB, de data aceasta eu zic, lucrurile sunt bine explicate, sigur, nu aşa cum aş fi dorit eu, de exemplu, să se facă o dezmințire şi mai clară, în sensul că a fost o inducere în eroare, să...

A.R.: *Chiar m-a rugat să fac apel la sprijinul Dumneavoastră, eu am identificat sursele S.T.A.S.I., pe filierele de origine ungurească, pe care le-a folosit Larry Watts, a fost dezinformat, intoxicat, dar văzând o emisiune televizată la Sibiu,*

Iulian N.Vlad – confesiuni pentru istorie

deci cineva a reluat cu mult aplomb această chestiune, chiar aş vrea să dau o re-
plică pe momente ştiinţifice şi am să vă rog să mă ajutaţi când...

I.V.: Cu siguranţă.

A.R.: *Aş vrea să clarificăm acest episod...*

I.V.: Cu siguranţă.

A.R.: *Nu este cu putinţă a lăsa să planeze o astfel de acuzaţie nefondată asupra unui ministru, şi nu asupra oricărui ministru, unul care a fost un reformator şi cu viziune, aş spune chiar liberală asupra domeniului activităţii de informaţii. Aşa, dintr-o dată, vin unii şi-l repoziţionează în zona cârtiţelor sovietice. El a avut un rol în demascarea, pe linie politică, a agenţilor Moscovei. Am primit un semnal că autorul acestei afirmaţii, şi promotorul aserţiunii trădării securităţii, ar fi racordat la o reţea maghiaro-rusească cu finanţare sorosistă. O iau, deocamdată, sub beneficiul de inventar.*

I.V.: Pare a fi plauzibilă, chiar din capul locului, dar, într-adevăr trebuie verificată informaţia şi dusă până la certitudine. Pentru că merită orice efort. Am spus, afirm şi voi spune întotdeauna că Ion Stănescu a fost dintotdeauna şi a rămas până la sfârşit un bun român. Chiar dacă unii fac speculaţii pe seama numelui lui de familie iniţial, Stănescu a fost şi a rămas român. El s-a născut în apropiere de Craiova, venea dintr-o familie de ardeleni, mulţi dintre ardeleni, datorită tocmai persecuţiei maghiare li s-au schimbat numele în actele de naştere, Ion a fost trecut Ianoş, Vasile a fost trecut Laioş ş.a.m.d. Dar ei au rămas români, chiar dacă au plecat de acolo de unde a avut loc această, inclusiv această formă de opresiune care înseamnă deznaţionalizarea, deci o formă de opresiune foarte gravă. Nu ştia nici o vorbă ungurească, absolut, eu îl cunosc de prin anii 1948-1949, deci de la Comitetul Central al U.T.M-ului. Nu bănuiam nici unul, nici altul, că peste ani ne vom întâlni la Ministerul de Interne în nu ştiu ce poziţii. Aşa, încât o fac cu toată convingerea, şi subliniez, cu toată forţa, cu toată

puterea, că cei care aruncă asemenea vorbe sunt de rea credință, de totală rea credință. Se iau niște lucruri, așa la întâmplare, cum de fapt am putut constata, chiar foarte de curând, că unii o fac în chip, aș putea zice, criminal. Poate sunt prea dur când folosesc acest termen, dar nu se poate să pui pe seama unui om, fapte pe care niciodată nu le-a făcut sau vorbe pe care niciodată nu le-a rostit.

Deci, Ion Stănescu, în mod cert, de asemenea, n-a fost racolat de serviciul de informații sovietic, așa cum i se impută. Lui Larry Watts i s-a demonstrat și spre cinstea lui, a corectat, în volumul următor. L-a scos pe Ion Stănescu din categoria celor bănuiți ...

A.R.: Nici ceilalți nu au fost dovediți, practic...

I.V.: Păi, tocmai asta e, cei bănuiți că ar fi putut avea tangență, că ar fi putut fi ceea ce li se reproșează că au fost, din păcate, unii din acești oameni nu se mai pot apăra. Cred că este de datoria celor care i-au cunoscut, a noastră care suntem aici, a lui Victor și a mea, să spunem ceea ce știm în legătură cu poziția unuia și a celuilalt. Pentru că este foarte simplu să ajungi să spui vorbe. Nu te costă, până la urmă nimic, dacă nu ai un pic de conștiință, dacă nu te apasă ceva... Deci, în mod categoric, am lucrat împreună cu acest om, am fost alături de el în diferitele funcții pe care le-am avut, i-am cunoscut îndeaproape sentimentele, i-am cunoscut familia. Pot garanta, în orice chip mi s-ar cere, că acest om nu și-a trădat țara. A fost, însă, cu trup și suflet devotat lui Ceaușescu. Pentru el, ca și pentru alții, un cuvânt al lui Ceaușescu era lege. Cât a făcut de bine, sau cât a făcut de rău, în anumite situații, asta este o chestiune de discutat. Și poate vom mai avea timp să discutăm pe fapte, pe acțiuni.

Dar, Ion Stănescu, atunci când a venit în Ministerul de Interne, a deschis o eră în istoria acestui minister.

Alexandru Drăghici, după opinia mea, am mai spus-o și o repet, a fost un ministru mare. Zic, a fost un ministru

mare, pentru că a condus un colos într-o epocă foarte grea. Într-o epocă când lupta era, care pe care, și lucrul ăsta nu trebuie să îl uite nici acei domni istorici, care cunosc din amintirile unora sau din povestirile altora sau, nu știu de unde cunosc ei istoria, contrafăcând ei alta, sau știu eu ce contrafac.

A fost o perioadă foarte grea. Dacă vrem să fim obiectivi, să ne transpunem în poziția unuia sau altuia, trebuie să ajungem la epoca respectivă și să vedem cum am fi putut face...

V.M.: Cum am fi acționat noi dacă eram atunci...

I.V.: Exact, cum am fi acționat noi dacă eram în pozițiile astea. Dar să nu uităm că Ministerul de Interne, repet încă odată, pe vremea lui Drăghici era un colos. Un colos. Dincolo de faptul că în structura lui erau și o seamă de unități care au fost mai apoi predate armatei, așa cum a fost Comandamentul Trupelor de Grăniceri, așa cum a fost Apărarea Locală Antiaeriană, și, mă rog, altele, dar problematica pe care o ridica activitatea la vremea aceea era colosală. Era foarte complicată, foarte grea. Sigur, în timpul acela s-au făcut și multe greșeli, au fost săvârșite și abuzuri, nu trebuie să uităm...

V.M.: În vremea lui Drăghici, ca să se știe...

I.V.: În vremea lui Drăghici, nu trebuie să uităm că atunci consilierii sovietici erau prezenți în toate structurile și că de fapt metodele și liniile de activitate erau trasate de acești consilieri, care lucrau pe cazuri, nu erau, așa, de cultură generală, așa, la discuții pe cultură generală, ci pe cazul concret, li se prezenta dosarul. Îl studia și veneau...

V.M.: Am avut și noi un caz...

I.V.: Păi, au fost consilieri sovietici la toate structurile. Și la Direcția de Învățământ am avut consilier sovietic. Și la școala de ofițeri am avut consilier sovietic. Deci, toată sfera de activitate a Ministerului de Interne a fost supervizată...

V.M.: În activitatea noastră am avut o situație când doi oameni, dintr-o țară europeană, aveau aceeași identitate. Și poliția locală l-a chemat pe omul nostru și l-a întrebat, care din voi sunteți. Deci unul din ei era, s-a făcut analiza, cu biografia legendă făcută de consilierii sovietici. Deci, consilierii sovietici au luat biografia legendă și au trimis și ei un om, așa cum am trimis noi.

I.V.: Deci, o dată, sau în primul rând, că am zis, primul element era problematica, amploarea, greutățile pe care le implica munca la început. În al doilea rând, prezența acestor consilieri. În al treilea rând, trebuie să o recunoaștem și pe asta, era nivelul de pregătire al aparatului. Marea majoritate a cadrelor de atunci, era formată din ofițeri cu șapte clase, sau cel mult patru clase de liceu. Condițiile de pregătire care s-au pus mai târziu, au fost cu totul altele și s-a ajuns la cu totul alte rezultate. Ion Stănescu, având în privința aceasta un rol hotărâtor, dar o să revin, în mod special, la el. Continui să spun în legătură cu Drăghici. Spuneam deci, că era devotat trup și suflet lui Dej, fusese cu el în închisoare, se cunoșteau foarte bine, vorbeau, cum să zic, la per-tu, nu știu dacă, cred că am relatat de pildă, unul din actele pe care le consider fundamentale ale ministeriatului lui Drăghici, ridicarea școlii la nivel de facultate, și cum s-a procedat atunci, ș.a.m.d., e un lucru care nu trebuie uitat. Dar sunt și alte dovezi. De exemplu, în acțiunea de jefuire a filialei Băncii Naționale din Calea Giulești, acolo a fost implicat, ca șef de bandă, cumnatul lui Drăghici, cel care era căsătorit cu sora soției lui Drăghici. Drăghici nu a ezitat să îl trimită în fața plutonului de execuție, pe cumnatul lui. Păi, și alte, încă o sumă și o sumă de exemple, adică, eu nu spun că Alexandru Drăghici n-a făcut greșeli, și a făcut mari greșeli, ș.a.m.d., dar nu trebuie șters cu buretele nici ceea ce a făcut bun, și rolul lui în construcția acestui edificiu este incontestabil foarte important. După Drăghici, a venit Ion

Stănescu, nu vorbesc despre intermediari. Intermediarii au avut mai puțină greutate, mai puțină importanță.

Dar, Ion Stănescu marchează o altă eră, o altă epocă. Omul acesta, a umanizat, ăsta este termenul pe care îl găsesc eu acuma, poate va fi găsit de altcineva un termen mai potrivit, a umanizat structurile Ministerului de Interne, și mai cu seamă Securitatea. Mergând chiar și pe linia aceasta a relațiilor interpersonale dintre cadrele acestei instituții. Eram niște oameni închistați. Mă rog, asta era situația, secretele muncii, nu știu ce alte chestii, socoteli, etc, că eram niște oameni izolați cumva de societate. Am devenit mai sociabili, în primul rând, între noi. Dar, s-au produs schimbări substanțiale în ce privește orientarea muncii...

V.M.: Și orientarea muncii, dar și mentalitatea oamenilor...

I.V.: Păi, sigur, atunci au fost scoase din evidență sau din preocupări, mai cu seamă, anumite categorii, care până la vremea respectivă erau dușmanii declarați și, cum să spun, pe viață. De multe ori spunea *„lasă-i mă, ce vă ocupați, măi, de boșorogii ăștia care nu mai reprezintă nimic"*.

V.M.: Și primul ordin, privind prevenirea...

I.V.: Ajung acolo, ajung acolo, deci, apropo de partidele istorice, știți era o problemă de muncă partidele istorice. Și s-a scos și această problemă. Chiar și problema legionară... Ce amploare a avut într-o vreme, când s-a constituit o unitate în cadrul Direcției de Informații Interne, o unitate de sine stătătoare, în fruntea căreia a fost numit generalul Emanoil Rusu, șef al Serviciului Independent Legionari, ca până la urmă, să fie o chestiune minoră, pe undeva, știu eu, la nivel de problemă secundară, că și ăștia au îmbătrânit...

Poate că și această trecere, sau schimbare a fost nițeluș forțată, pentru că evenimentele din decembrie 1989 ne-au demonstrat că „boșorogii ăia" - cum se spunea atunci *„lasă-i*

măi, de ce pierzi vremea cu ei"- chiar şi ei, au devenit stindarde, au devenit foarte activi, unii dintre ei şi-au atras în jurul lor oameni, dar eu cred că, de fapt, orientarea iniţială a fost cea corectă.

Ion Stănescu nu a fost agent al K.G.B.-ului. El a luat parte la demascarea politică a agenţilor Moscovei

A.R.: *Apoi, metodele de lucru, apropo de ordinul de care aţi amintit, apropo de ideea de prevenire, a devenit ideea dominantă, era prima sarcină... Nu câţi ai arestat, câţi ai trimis în judecată, câţi ai făcut nu ştiu cum... ci cum ai prevenit, să nu se producă evenimentul respectiv, să îl iei din faşă, să îi spui măi, nu se poate să faci aşa ceva. Deci, iată, asta este epoca Ion Stănescu. Şi atunci te întrebi, Ion Stănescu a fost un român sau a fost în slujba nu ştiu cărui serviciu...*

V.M.: Un agent sovietic nu făcea aşa ceva...

I.V.: În primul rând distrugea, pârjolea.

V.M.: În primul rând un agent sovietic ar fi frânat totul, ori în planul cunoaşterii, Stănescu a făcut foarte mult pentru noi.

I.V.: E un punct esenţial.

V.M.: Eu pot să dau trei exemple, am făcut parte din aceeaşi organizaţie de partid cu Ion Stănescu. Primul lucru, prima chestiune pe care am auzit-o la Stănescu a fost cu privire la activitatea informativă în rândul oamenilor de cultură, de artă, şi ne spunea: *„Domnule, oamenii ăştia până creează ceva, caută, aleargă... În momentele acestea de căutare apar şi situaţii care nouă ni s-ar părea că nu sunt conforme, lăsaţi oamenii în pace"*. Pe urmă, o altă chestiune era problema aceea în agricultură, ajunsese să avem cei mai mulţi oameni cu cazier judiciar, din lumea ţăranilor. Şi a spus: *„Domnule, staţi puţin, ajungem o ţară de puşcăriaşi!"* Era situaţia aceea cu ţăranii, luau ştiuleţi, gata le făcea dosar şi repede îl băgai în puşcărie. Şi multe alte lucruri care s-au reconsiderat. Eu consider că un agent sovietic n-ar fi acţionat aşa...

I.V.: Eu cred că sunt condamnabile aceste excese, aceste ieşiri, de dragul de a face senzaţie, de a atrage atenţia asupra ta, să fii autorul care ai descoperit chipurile...

V.M.: Iar faptul de a nu căuta interlocutori care cunosc adevărul, spune de fapt ceea ce se urmărea...

I.V.: Îmi dai voie să completez, să duc în continuare ideea, pentru că pe Ion Stănescu l-am extras să zic aşa din grupul acela care a primit deja condamnarea definitivă din partea unor impostori. Eu cred că şi acel grup alcătuit din generalul Doicaru, din generalul Caraman, din colonelul Iosif şi Dorobanţu, Dorobanţu care a fost la Tokio... Victor Dorobanţu, cel care s-a întâlnit cu cineva din ultima delegaţie sovietică venită aici, în anul 1972 la odihnă, eu cred că lucrurile şi, în cazul acesta, ar fi foarte grav şi iresponsabil ca cineva, mai cu seamă dacă a avut o anumită poziţie în această instituţie, să se hazardeze şi să confirme nişte ..., nu ştiu ce sunt acestea, emise de unii sau de alţii... Niciodată, din toate materialele pe care eu le-am văzut şi pot să spun că bună parte din rapoartele, din documentele, ş.a.m.d., ale cercetărilor în cazul Pacepa, au trecut şi pe sub privirile mele, şi mai apoi şi alte, şi alte, şi alte documente şi materiale. De nicăieri nu s-a desprins concluzia clară, indubitabilă că una sau alta din aceste persoane ar fi fost recrutate de sovietici. Nu ştiu, poate că s-au făcut încercări, poate că ar fi vreun caz, zic aşa, şi altul, ştiu eu... Dar să vină cu documente, nu cu vorbe, nu cu afirmaţii, şi să nu te trimită la nişte documente pe care, repet încă o dată, le cunosc...

Atunci când te afli după gratii, Victore, sigur, unii dau declaraţii sub presiunea unei situaţii imposibile de descris, şi sunt oameni care te condamnă că, în astfel de situaţii, ai scris într-o declaraţie, nu ştiu ce ai scris. Dar, acel individ care dă, care pronunţă această condamnare, nu se pune în pielea ăluia...

V.M.: Cum ar fi acționat, ce ar fi făcut?

I.V.: Sigur, probabil că o să spună că el ar fi fost, nu știu ce... E cu totul altceva, așa încât, eu cred că noi în felul acesta trebuie să concluzionăm. Avem o mare răspundere pentru cuvintele, pentru ceea ce declarăm, pentru ceea ce spunem, cu privire la memoria acestor oameni. Unii sunt în viață încă, dar tot așa, în memorie trebuie să se încadreze, nu sunt dovezi, nu sunt documente, nu sunt fapte care, știu eu, să conducă la concluzia netă că anumite persoane a fost trecut de partea cealaltă a baricadei.

O carte, „Gânduri de codrean", și filele ei despre decembrie 1989

A.R.: Domnule general, în încheiere, îmi face plăcere să Vă ofer din partea unui coleg și fost elev al nostru, această carte cu o ilustrație a copertei foarte frumoasă, „Gânduri de codrean", scrisă de Vasile Pop. Vasile Pop a activat și în Direcția de Securitate și Gardă, fiind atașat ofițer de gardă, chiar de gardă, la cabinetul I. Episodic a fost și la primul ministru, Ion Gheorghe Maurer. După știința mea, este al 7-lea, dacă nu chiar al 8-lea memorialist dintre foștii ofițeri ai Direcției a V-a, pe seama căreia, în timpul și după evenimentele din 1989, s-a lansat o campanie de provocări diversioniste și de terorism psihologic, generatoare de isterie contrarevoluționară și prin care s-a manipulat informațional la scară globală, efectiv. Am tras această concluzie, având foarte viu în memorie momentul în care am vizionat interviurile acordate de Aurel David posturilor de televiziune străine, în legătură activitatea sa la Direcția a V-a de Securitate și Gardă. Aurel David a demontat ce era de demontat, dar cât și cum a fost difuzat în exterior, nu știm. În schimb aici în țară nu s-a difuzat nimic, fiindcă se contravenea propagandei dirijate.

Autorul acestei cărți m-a impresionat prin două aspecte. Primul, prin modul în care și-a descris universul copilăriei și în care m-am regăsit și eu. Personal am avut parte de experiențele și răspunderile pruncilor așteptați în vacanțe pentru a merge cu

animalele la păşune, a conduce boii ori caii la arat, a lua parte la muncile câmpului, arat, semănat, cositul fânului, secerişul şi trieratul grâului, culesul poamelor, bucuria de a mânca din pita din făină nouă, înnobilată cu ulei din sămânță de cucurbătă, presată la rece. Nu poate fi uitată nici marginea de fagure de miere primită ca recompensă de la maica pentru cuminţenie. Nu îmi sunt străine nici traumele copilăriei de la țară, induse de sărăcie, generată de acele cote exagerate, de vaietele ca la mort ale femeilor din casă, când perceptorii luau până şi aşternuturile de pe pat, iar pruncii se agățau de fustele mamelor ori ale bunicilor, acompaniindu-le cu țipetele lor...

Am puncte de conjunctură cu autorul fără a ne fi întâlnit în acele zile şi fără a ne fi relatat reciproc experienţele şi în privinţa unor personaje din decembrie 1989... Aici, în cele spuse anterior, am citat din precuvântarea pe care i-am scris-o lui Vasile Pop la această carte.

Gardienii revoluției, de sub comanda lui Adrian Droc, au cerut generalului Bucurescu arme pentru apărarea Ministerului de Interne

Dar el spune aici, la un moment dat, că a fost chemat la adjunctul ministrului de interne, la generalul Bucurescu, la care s-a prezentat la ordin imediat. Şi acolo i-a fost prezentat un anume domn Droc, pe care îl ştim foarte bine, fiindcă era conducătorul gărzilor revoluționare care au luat în primire Ministerul de Interne. Generalul Bucurescu: „Oamenii domnului Droc trebuie înarmați, ca atare să deschideți magazia. Da, am zis, nici o problemă, cheile sunt la ofițerul de serviciu pe minister. Mă duc să le iau. Mergeți şi dumneavoastră, domnule Droc? Nu, mergeți dumeavoastră." Am venit cu cheile, i-am arătat sigiliul, am zis: „Ele sunt sigilate." „Am văzut că e sigilat, ştim că ați primit dispoziție să se sigileze armamentul în tot Departamentul Securității Statului." Comentariul lui Vasile Pop: „Deci băiatul era informat."

După o jumătate de oră de la înarmarea gardienilor revolu-

ției, lui Droc i se șoptește ceva la ureche și cere o portavoce. Se duce Pop după portavoce în sediul Centrului de Informare și Documentare (C.I.D.) din strada Eforiei, unde era sala de studiu de la arhive. În timp ce o rupe la fugă, foc de armă, la picioare. Fiind deja antrenat cu gloanțele din ultimele două-trei zile de evenimente, l-a reperat pe trăgător pe acoperișul magazinului „Victoria". L-a sunat la telefon, după ce a intrat în sediu, pe generalul Bucurescu, spunându-i că l-a văzut pe trăgător, să trimită miliția să-l ridice, dacă nu se duce el și îl ridică. Generalul Bucurescu ulterior îi confirmă că a fost reținut și l-a și văzut Vasile Pop. Era mulatru, îmbrăcat în trei rânduri de salopete legate între ele. Bucurescu mi-a zis, „lasă-l pe mâna miliției și vino repede cu o portavoce". Bun, episodul acesta l-am cunoscut și eu cu mulatrul și cu alții care au fost acolo. Poate au fost deghizați în mulatri, sigur, exact, deghizați în mulatri.

Dar, după aproximativ o jumătate de oră au venit forțele care trebuiau să distrugă clădirea, pentru care se înarmaseră oamenii lui Droc. Droc a ieșit cu o portavoce și a zis: „Aici nu sunt teroriști. Noi suntem reprezentanții revoluționarilor. Eu sunt Droc. Vă rog să coboare cineva să se convingă", comentează Vasile Pop. Deci se știa că acolo trebuia să fie Droc, pentru că băieții s-au conformat. N-au mai tras nici cu tunul nici cu tancul asupra sediului Ministerului de Interne, au coborît pentru recunoaștere și identificare.

Eram acolo, nu mult a lipsit să o și pățim. Gardienii revoluției au dat arme și unor ofițeri, printre care căpitanului (de Miliție) Iliescu, locțiitorul șefului Direcției Secretariat Juridice, promovat acolo de Tudor Postelnicu, de la cabinetul generalului Nuță, adjunct al ministrului și șef al Inspectoratului General al Miliției. Căpitanul Iliescu, cu arma încărcată și neasigurată, a declanșat foc accidental. Imediat, țevile tunurilor au fost rotite 360 de grade și puse în unghi către ferestrele dinspre Calea Victoriei. Din partea opusă, dinspre Dâmbovița, că pe latura aceea scăpase glonțul, au și intrat câteva proiectile de mitralieră antitanc.

Vă ofer această carte, din partea autorului, cu o dedicație, care îngăduiți-mi să o citesc, chiar dacă este personală. „Domnului general Iulian Vlad, cu aleasă considerație și înalt respect fostului meu comandant din școala militară de ofițeri, sub a cărui înțeleaptă și dreaptă cârmuire am avut onoarea deosebită să-mi desfășor activitatea până când istoria nu a mai avut răbdare. Colonel rez. Vasile Pop, București, 12 octombrie 2015."

Ce sentiment V-au trezit asemenea aprecieri din partea foștilor elevi și subordonați?

I.V.: În primul rând, îi mulțumesc cu vie recunoștință pentru că îmi oferă acest mic fragment din viața lui pe care îl precuvântezi cu mare talent. M-au emoționat acele rânduri pe care mi le-ai citit. La modul foarte sincer spun, parcă eu însumi mă vedeam pe acolo, pe meleagurile unde am primit viață, îndeplinind aceleași roluri pe care le-ați avut și voi în copilărie. În al doilea rând, îl felicit cu căldură pentru aceste pagini. De amintiri și, aș putea zice, poate, în mod special, pentru pagina aceea din decembrie, imortalizând un moment pe care eu nu l-am cunoscut. E pentru prima oară când iau cunoștință de el. Poate n-ar strica să iei legătura telefonică cu Bucurescu, să-i citești ceea ce a scris, și, poate și să primești și o confirmare.

A.R.: *O să-l întreb, poate o să-i trimitem și o carte...*

I.V.: Exact, dar, e importantă confirmarea lui, așa, poate îmi amintesc să îi dau și eu înainte un telefon, el e undeva la țară, a plecat, nu e prea bine cu sănătatea, dar cred eu că va putea face efortul să-ți răspundă și să te și documenteze.

E un lucru frumos. Nu se poate mai frumos.

A.R.: *Vasile Pop are cunoștință de ducerea și de întoarcerea de la Ministerul Apărării Naționale, așa știm noi, a suportului magnetic al bazelor de date, a ceea ce era la Centrul de Calcul. Într-adevăr, mi-a confirmat că au fost duse, sigilate, dar și că au venit înapoi containerele desigilate și deschise. Pop, care era practic și responsabilul securității sediului, fiind cu învățământul, organizarea și mobilizarea, aici era și serviciul de pază și control*

acces, toate erau în sarcina lui, a întrebat: „Dar, ce facem? Uitați-vă, cum au venit!" Și cel întrebat a dus degetul la gură semnificativ, și a spus să tăcem căci altfel...

I.V.: E posibil, dar poate să fie întrebat acuma, acela care a pus degetul la gură, din dispoziția cui a primit ...

A.R.: Lucrurile sunt știute, cel care a pus degetul la gură nu e cel care le-a dat, cel care a pus degetul la gură, între timp, a murit, este fostul comandant, dar e faptul cunoscut că s-au făcut duplicate care au fost trimise unde au fost trimise. Vasile Pop mi-a confirmat, când au venit de acolo, containerele erau violate.

I.V.: Nu, eu ziceam asta numai în ideea că mai lărgim sfera de cunoaștere a problemei. Eu cred că, discuția de astăzi a fost plină de idei... he, he, he !!!

A.R.: Azi ați fost într-o formă mare, domnule general! Sau, am găsit noi condimentele verbale cu care să Vă incităm.

Capitolul XXIX
Diversiunile generalului Ioan Talpeş

„Celebrul Militaru nu mai avea o conexie veridică la Moscova. S-a încercat o lovitură de ultimă oră, prin intermediul Securității"

A.R.: Duminică, 18 octombrie crt., la ora amiezii, generalul Ioan Talpeș, în loc să servească prânzul în familie, ne-a servit câteva diversiuni media, la un post de televiziune consacrat războiului informațional.

Prima și cea mai flagrantă, dar și importantă diversiune, Vă implică pe Dumneavoastră, domnule general Iulian Vlad.

Fiind în discuție existența unui labirint al secretelor evenimentelor din decembrie 1989, menționate, în platoul televiziunii respective, ca „revoluție", generalul Ioan Talpeș, cu greutatea de „fost" la puterea a cincea – discipol al generalului Ilie Ceaușescu, director al S.I.E., ambasador, consilier prezidențial pentru securitate națională, viceprim-ministru – a afirmat (citez):

„Ioan. Talpeș - Celebrul Militaru, care a fost unul dintre pionii unui joc și care avea locul lui în construcția labirintului respectiv, nu mai avea o conexie veridică la Moscova.

C. Unteanu - Atunci cine avea?

Ioan Talpeș - S-a încercat o lovitură de ultimă oră, prin intermediul Securității. Cel care a fost coordonatorul sau a fost acceptat și și-a asumat o formă de coordonare a fost generalul Vlad."

Am încheiat citatul. Această afirmație este un mesaj-temă, care estompează contextul. Aș merge și mai departe, spunând că autorul afirmației nu a dat un răspuns, pur și simplu, fiindcă i s-a pus întrebarea. Asta, deoarece construiește apoi un centru de autoritate militară care ar fi fost alcătuit din generalii Vlad, Stănculescu și Gușă, despre care spune că s-au detașat în evenimentele din decembrie 1989.

Dumneavoastră, fiecare cunoscându-l într-un anume fel pe generalul Talpeș, ce estimați că anticipează?

I.V.: Eu mi-aş rezerva timp pentru a aprofunda afirmaţiile domnului general Talpeş, care mi se par, cel puţin la prima vedere, destul de nebuloase, dacă nu chiar confuze, în ceea ce vrea să spună. Poate chiar voi avea o discuţie prealabilă cu dânsul pentru ca să-i cer nişte lămuriri.

Eu am avut câteva întâlniri cu dânsul. Îl cunoşteam dinainte de anul 1989, nu nemijlocit, ci prin nişte lucrări. Ştiam cui se subordona şi am considerat că Armata a făcut o alegere bună prin poziţia pe care domnul Talpeş a ocupat-o pe lângă generalul Ilie Ceauşescu.

Încă odată, fac menţiunea că nu mă pot pronunţa pe fond în chestiunile ridicate. Mai întâi, trebuie să mă dumiresc ce vrea să spună… ce [fel de] centru ar fi existat?

V. M.: Vorbeşte de un labirint …

I.V.: Asta da, e ceva de nedescurcat!

A.R.: Vorbeşte clar şi sigur pe el, despre un „centru de comandă militară".

I.V.: Când spui „un centru" trebuie să te gândeşti la ceva care are nişte sarcini, misiuni de îndeplinit, iar pentru ca cei trei menţionaţi să facă parte dintr-un „centru", ar fi trebuit să fi convenit asupra unui scop, să aibă o viziune asupra a ceea ce va întâmpla.

În ce mă priveşte, puteam face echipă cu generalul Guşă. În niciun caz nu puteam face echipă cu generalul Stănculescu, care s-a situat pe o cu totul altă poziţie, chiar şi faţă de generalul Guşă, pe care nu l-a agreat şi chiar i-a spus în mod direct acest lucru.

Deci, iată motivele pentru care asocierea imaginată nu era posibilă.

A.R.: Eu am convingerea că nici generalul Talpeş nu crede în ceea ce a spus. El vine cu această afirmaţie în contextul reinculpării lui Ion Iliescu pentru crimele din decembrie 1989, iar inducerea ideii existenţei unui centru de comandă militară ar servi, atât apărării lui Iliescu, dar şi acuzării altora…

Cred că în sinea sa, generalul Talpeş crede altceva. El vede acum, în triada imaginată „Vlad–Stănculescu- Guşă", pe oamenii care, dacă ar fi putut conlucra, evenimentele din decembrie 1989 ar fi putut avea o altă turnură. Dar de ce sugerează altceva?!

Cu generalul Guşă, este de notorietate, aţi conlucrat foarte bine şi s-a dovedit a fi şi un camarad de excepţie, avertizându-vă că sunteţi în pericol. Mai mult, V-a trimis şi o grupă de militari, sub comanda unui ofiţer, pentru a vă proteja viaţa.

Dar generalul Stănculescu ce sentimente nutrea faţă de instituţia pe care o reprezentaţi şi faţă de Dumneavoastră?

Centrul de comandă militară Vlad – Stănculescu – Guşă nu a existat. Generalul Stănculescu nu a fost nici un moment alături de generalii Vlad şi Guşă

I.V.: Stănculescu a fost un element duplicitar în toată cariera sa majoră. Faţă de instituţia pe care o reprezentam, mai exact faţă de unii şefi ai acesteia, a fost aproape, ca să nu spun că şi colabora cu ei. Dar niciodată nu şi-a ascuns dorinţa de a promova cât mai sus în carieră, având reprezentarea clară a faptului că susţinerea din partea Securităţii îi era necesară. Şi-a urmărit scopul, a primit susţinerea şi a promovat. El avea şi o origine socială aristocratică, dezvăluită mult mai târziu, după evenimente. Căci cu ascendenţa sa nobiliară, ce pretinde a urca până la ţarii Romanov, nu făcea o carieră atât de strălucită.

A.R.: Generalii ruşi cu care s-a tăinuit la Balaton probabil ştiau de această origine.

I.V.: Da, desigur şi încă multe altele pe deasupra! Dar şi aici trebuie văzute cu atenţie lucrurile, fiindcă acest personaj avea ca trăsătură a personalităţii, megalomania, lăudăroşenia, pentru a epata şi a se impune cu merite ori calităţi care nu erau întotdeauna ale lui. Dar nu vreau să intru în acest hăţiş de chestiuni, care pot fi în parte adevărate, în parte fabulaţii, ale căror victimă am fost şi eu.

Vreau să fiu clar şi să spun limpede că Stănculescu nu a fost în niciun fel, în perioada cât eu am colaborat cu generalul Guşă, deci începând cu data de 22 decembrie 1989, nu a fost nici un moment lângă noi. Dimpotrivă, el a urmat, instinctual sau nu, din dispoziţie sau nu, drumul către succesiunea generalului Milea, el s-a şi aşezat pe scaunul lui Milea. De altfel, Stănculescu fusese desemnat de Ceauşescu să preia conducerea Ministerului Apărării Naţionale.

Eu nu am fost de faţă la momentul desemnării, dar, este fapt cert că Nicolae Ceauşescu, nemulţumit de Milea, l-a chemat pe Stănculescu să vină imediat de la Timişoara pentru a „pacifica" Bucureştiul. Stănculescu a intuit pentru ce este chemat, a simulat luxaţia gleznei şi şi-a imobilizat piciorul în ghips. Ceauşescu i-a ordonat să se prezinte aşa cum este. S-a prezentat, iar Ceauşescu i-a dat comanda Armatei şi ordinul să instaureze ordinea.

Dar Stănculescu nu avea totuşi certitudinea că va accede chiar în acel moment în funcţia de ministru al Apărării.

A.R.: Desemnarea a fost doar verbală, nu s-a convocat Consiliul de Stat, nu a fost emis decretul de numire. La Ministerul Apărării, generalul Ilie Ceauşescu dăduse nişte dispoziţii ca şi cum ar fi la comandă.

I.V.: Exact. Cu siguranţă, din acel moment, îşi putea spune că drumurile s-au despărţit în mod clar. Generalul Guşă şi cu mine am mers pe un drum. Stănculescu a mers pe un cu totul alt drum. El şi-a organizat activitatea din sediul Ministerului Apărării, din biroul ministrului şi aşezat în fotoliul acestuia. Eu şi generalul Guşă ne-am organizat activitatea din sediul Comitetului Central de unde a fost numit generalul Nicolae Militaru ca ministru al Apărării, numirea efectivă fiind oficializată peste patru zile, la 26 decembrie 1989.

Probabil pentru Stănculescu a fost un moment de derută, căci din fotoliul ministrului l-a ridicat Militaru. Dar ca un militar disciplinat, care cunoştea probabil, şi cum se

va desfăşura pe mai departe scenariul, s-a supus şi a rămas, în fapt, un fel de adjunct al lui Militaru. Când eu am mers, după repetate insistenţe, la Ministerul Apărării, căci stăruitor mi s-a cerut să mă duc acolo, fiindcă s-au temut de un al treilea centru de putere, l-am găsit pe Stănculescu în poziţia de care vorbeam. Nu ştiu dacă am vorbit mai mult de două-trei ori.

Stănculescu nu a participat la întâlnirile cu Iliescu, Roman şi Brucan, la cele la care eu am fost prezent. El s-a ocupat de organizarea unor misiuni speciale, dintre care cea mai specială a fost lichidarea soţilor Ceauşescu la Târgovişte. Acolo, generalul Stănculescu a coordonat totul, a constituit şi comandat efectiv plutonul de execuţie.

Aşa încât, pare a fi forţată, cel puţin forţată, asocierea generalului Stănculescu la Vlad - Guşă.

Vlad şi Guşă nu cunoşteau scenariul troicii Iliescu-Brucan-Roman. Stănculescu l-a urmat

A.R.: Eu gândesc că o judecată sănătoasă a generalului Stănculescu era aceea ca generalii Vlad şi Guşă să fie împreună cu el. În fapt el luase comanda Apărării, Dumneavoastră suplineaţi şi funcţia ministrului de interne, iar generalul Guşă era şeful Marelui Stat Major, autoritatea militară unanim recunoscută.

I.V.: Da, tocmai asta este curios, că acest raţionament este frumos, un raţionament sănătos. Dar, Vlad şi Guşă nu cunoşteau scenariul, pe când Stănculescu, care cu siguranţă cunoştea cel puţin o parte a scenariului, nu a făcut pasul spre noi. Noi, evident, nu aveam de ce să facem pasul spre el.

A.R.: Stănculescu a mers în întâmpinarea a ceea ce cunoştea din scenariu, iar Dumneavoastră şi Guşă nu puteaţi să mergeţi înspre ceea ce nu cunoşteaţi şi nici nu Vă lua în calcul...

I.V.: Exact. Şi bineînţeles, nu am considerat că trebuie să avem o subordonare oarbă faţă de ceea ce se coagula la vârf: troica Iliescu – Roman - Brucan.

Noi, Guşă şi cu mine, aşa am gândit şi aşa am şi făcut, să ne exercităm corect, în contextul dat, extrem de complex, de periculos pentru fiinţa statal-naţională a României, atribuţiile funcţiilor noastre, care implicau responsabilităţi extinse, dar nu în interesul unuia sau al altuia.

Noi am încercat şi asta se va consemna, până la urmă, să împiedicăm un război civil provocat, care era pe punctul să se dezlănţuie. Provocările au fost numeroase şi grave, făcute la adresa Securităţii de către subunităţi specializate ale Armatei şi grupuri de aşa-zişi revoluţionari. Dar Securitatea şi celelalte formaţiuni ale Ministerului de Interne nu au căzut pradă acestor diversiuni. Şi ceea ce se intenţiona nu s-a realizat.

Pe de altă parte, generalul Guşă, în acele momente de cumpănă, s-a dovedit loial ţării sale şi poporului român, un om de bună credinţă, un bun român şi adevărat patriot. A ţinut cât a putut mai bine în frâu pornirile, poate sugerate, pot să le zic şi instinctuale, ale unor comandanţi militari din Armată, de a escalada provocările împotriva Securităţii şi a pune unităţile în poziţie de război.

A.R.: Aveţi în vedere comandanţi din Armată care aveau direcţia dată şi misiunile stabilite.

I.V.: Da, sigur. Unii dintre ei erau cunoscuţi dinainte, dovediţi cu suficiente informaţii ca fiind într-o formă sau alta de colaborare cu servicii străine.

Consiliul Politic Superior al Armatei, rezervă de cadre a puterii post-decembriste

A.R.: Din fostul Consiliu Politic Superior al Armatei şi instituţiile pendinte de acesta – institute şi centre de cercetări, inclusiv Editura Militară, s-au recrutat cadre de nădejde ale puterii postdecembriste şi care au ajuns în poziţii cheie pentru orientarea geostrategică a României.

Au existat conexiuni ale altor servicii de informaţii în zona cercetărilor de teorie şi istorie militară, respectiv a editurii de profil?

I.V.: Este prea posibil! De fapt, dacă observăm atent, din corpul de comandă al Armatei, cu excepţia lui Stănculescu, eu nu cunosc ca altcineva să fi fost promovat la cel mai înalt nivel guvernamental. Este adevărat că eu, o perioadă de patru ani, nu am fost liber şi nu pot avea reprezentarea exactă. Dar, din ceea ce am reconstituit nu am constatat promovări de nivel din corpul de comandă al Armatei.

A.R.: Nici pe departe nu am în vedere corpul de comandă, ci oamenii din zonele adiacente care au invadat partidele, Parlamentul, corpurile de consilieri de la Preşedinţie, Guvern, funcţiile de influenţă din administrarea puterii şi, nu în ultimul rând, mediul de afaceri.

I.V.: Într-adevăr, foarte mulţi au fost promovaţi pe direcţiile acestea, ceea ce nu-i deloc puţin. Cel mai adesea influenţa de aici se exercită.

În anumite cazuri, precis aşa este. Cazul generalului Logofătu este de notorietate. Când m-am referit la instituţiile guvernamentale, am omis Departamentul Securităţii Statului, unde lucrurile au fost la vedere şi, evident, dubioase. Acum totul se aruncă în spatele lui Militaru, dar deciziile importante nu le lua el. Hotăra Iliescu şi ceilalţi de lângă el.

A.R.: Da... dar, Iliescu avea o capacitate de asumare a deciziilor despre care trebuie să discutăm...

I.V.: Niciodată Iliescu nu cred să-şi fi asumat direct vreo decizie. El întotdeauna a fugit de răspunderea personală. A dat-o mereu pe seama altora. S-a observat, sub acest aspect, în toată carierea lui o linie roşie puternică de delimitare. Întotdeauna şi-a umplut caietele de notiţe cu tot ce i se spunea.

Nu cred să mai fi fost vreun şef de stat care să-şi noteze, cuvânt cu cuvânt, tot ce-i raportau subalternii. Dar notiţele acelea îi vor servi, cel mult pentru scrierea memoriilor, fiindcă în actele administrative nu se observă nimic.

A.R.: Menţionaţi, la una din convorbirile anterioare, că dacă V-aţi afla faţă în faţă cu Petre Roman aţi avea ceva să-i spuneţi...

I.V.: Da, oricând i-aş putea spune că rolul lui a fost mizerabil. A jucat, precum joacă şi azi, în fals. Eu niciodată nu am crezut că asemenea oameni sunt în stare să facă ceva viabil. Cu atât mai mult, în funcţiile de mai mare răspundere pe care le-a ocupat, nu ştiu cum le-a motivat. Aşa că aş avea destul de multe să-i spun.

Dar, probabil, având în vedere desfăşurarea evenimentelor din zilele noastre, o să-l vedem în cercul celor care trebuie să dea socoteală pentru ceea ce s-a făcut la o jumătate de an după decembrie 1989, în iunie 1990.

A.R.: Daţi-mi voie să am serioase îndoieli cu privire la finalitatea redeschiderii anchetei privind evenimentele din iunie 1990, pornind de la premisa comiterii de crime împotriva umanităţii. Am fost nevoit, cunoaşteţi împrejurările, să mă aplec ceva mau mult asupra textului legii. Chiar pe site-ul Ministerului Justiţiei am găsit precizarea că spiritul şi litera legii urmează statutele tribunalelor pentru judecarea crimelor de război de la Nürenberg şi Tokio, care au în vedere un anumit context. Interpretarea generalului magistrat Voinea, când se ocupa de dosar, a asimilat adversarul politic intern cu ocupantul militar străin, ceea ce poate fi, cel puţin, forţat. Apoi, unele din faptele incriminate în prezent, ca fiind crime împotriva umanităţii, nu erau la fel prevăzute de legea similară de la data comiterii lor. Intervine principiul neretroactivităţii legii penale, fiindcă ce s-a legiferat în urmă cu 4-5 ani, nu este aplicabil la ceea ce nu era la fel normat şi în anul 1990.

Desigur, speţa este de mare importanţă. Putea şi trebuia să fi fost soluţionată mai demult. Acum primează mai mult raţiunile politice, în detrimentul unei corecte aplicări a legii.

I.V.: E interesant ce spui, dar nu cred că procurorii Parchetului Militar au pornit această acţiune legaţi la ochi. Cred că ei au ajuns la concluzii care este posibil să fie viabile.

Totuşi va conta foarte mult chiar şi numai demersul în sine. O judecată dreaptă va lămuri, într-un fel sau altul, care sunt faptele, cine sunt făptuitorii şi răspunderile, ceea ce ar putea fi un beneficiu.

A.R.: Trecerea timpului, peste un sfert de secol de la evenimente, este numai şi numai în favoarea prezumtivilor vinovaţi.

I.V.: Este prea posibil. Dar nu-i puţin lucru să se judece. Personal, eu nu doresc ca cineva să fie întemniţat, căci am trăit o asemenea experienţă. Important este ca evenimentele să fie lămurite în aspectele lor de drept.

Revenind la afirmaţiile generalului Talpeş, repet că nu îmi sunt limpezi, nu neapărat intenţiile, ci afirmaţiile sale. De câte ori l-am ascultat, poate greşesc eu, o să mă corecteze Victor, omul acesta nu a fost niciodată limpede în gândire şi niciodată nu şi-a exprimat gândurile cu toată precizia şi claritatea. Oral sau în scris. De aceea, vreau, totuşi, să mă dumiresc. Am să-l întreb cum şi când a ajuns la această concluzie, mai cu seamă că partea interesantă a dezvăluirilor urmează peste şase luni.

A.R.: Partea a doua...

I.V.: Partea a doua care este indisolubil legată de prima. De aceea, vreau să înţeleg de ce i-au trebuit 25 de ani ca să clarifice lucrurile acestea?

Le-a clarificat din poziţia de con-silier al Preşedintelui României, din cea de viceprim-ministru sau ca director al Serviciului de Informaţii Externe?

Repet, mi se pare suspect ca la atâta vreme, peste 25 de ani, să vină cu acea concluzie privind evenimentele în care el, personal, nu ştiu să fi fost cu ceva implicat.

A.R.: Mie nu mi se pare deloc suspect. Se va redeschide dosarul lui Ion Iliescu pentru lămurirea implicării, ori neimplicării sale în crimele din decembrie 1989. Talpeş induce ideea că atunci exista centrul de comandă militară reprezentat de cei trei generali. Tentativa sa este evident menită să includă o nouă pistă anchetei. Mai mult chiar, afirmaţia că va reveni peste şase luni, sună a ameninţare pentru unii care sunt în măsură să temporizeze cazul lui Ion Iliescu, aşa cum repetat s-a întâmplat. El circumscrie viitoarele dezvăluiri la personalităţi politice binecuvântate de Moscova.

Dacă nu ar mai reprezenta ceva, ce rost ar mai avea avertismentul că va reveni peste şase luni? Acela de a le da un termen de graţie?

I.V.: Unul era locotenentul-major Talpeş, aplaudat la Casa de Cultură a Ministerului de Interne pentru conferinţele sale interesante asupra istoriei interbelice a României, şi cu totul altul este generalul Talpeş din zilele noastre, împovărat de nepotrivite şi grele compromisuri.

La un moment dat a lansat în spaţiul public ideea existenţei *„Asociaţiei morale a foştilor ofiţeri de securitate"* care, pe bază de dovezi irefutabile, va iniţia demascarea vinovaţilor de distrugerea economică a României.

Cam tot în acelaşi timp, i-a trimis o scrisoare deschisă preşedintelui Traian Băsescu, cu intenţia de a-şi oferi serviciile.

Asociaţia inventată era foarte nimerită pentru acoperirea provenienţei unor informaţii la care a avut acces în virtutea demnităţilor deţinute.

Traian Băsescu, recunoscându-se pe sine în unele din nărăvirile lui Talpeş, aparent l-a trimis la plimbare. În realitate, e posibil orice altceva.

Talpeş şi Măgureanu în bărci diferite?!

A.R.: Domnule general Marcu, ca prim-adjunct al directorului S.R.I. aţi avut unele contacte cu generalul Talpeş, care in

perioada 1992-1997 era director al Serviciului de Informaţii Externe.

Ce nu se lega, de unde şi de ce între directorul S.R.I. şi directorul S.I.E. apăruseră suspiciuni şi acuze reciproce? Astea, sigur, impietau şi asupra colaborării dintre servicii. Nu era loc destul pentru a se putea desfăşura amândoi? În definitiv, unul avea responsabilităţi pe zona internă, celălalt în exterior.

V.M.: Mai întâi să-mi spun părerea referitor la scenariul lansat de Talpeş. Nu stă în picioare. Aveţi dreptate, este o diversiune. Important este să identificăm ce urmăreşte.

De ce nu stă în picioare afirmaţia lui Talpeş?

Noi, din informaţiile ce le obţinusem înainte de decembrie 1989, ştiam că Securităţii nu i se rezervase vreun rol, dimpotrivă, trebuia lichidată, la propriu. Planificatorii evenimentelor au estimat că dislocarea lui Ceauşescu nu va fi posibilă decât pe cale violentă, printr-o lovitură de stat sângeroasă. Au evaluat că din cei patru stâlpi ai puterii, Partidul, Armata, Securitatea şi Miliţia, doar Securitatea va rămâne alături de Ceauşescu. Deci, Securitatea trebuia anihilată printr-o confruntare cu Armata. Astfel, se va confirma că Armata este de partea poporului, Miliţia nu va avea alternativă, iar activiştii partidului se vor replia, cedând poziţiile de putere eşaloanelor secunde.

Lucrurile nu s-au întâmplat aşa. Securitatea, pentru a evita vărsarea de sânge, l-a abandonat pe Ceauşescu.

Revenind la întrebarea privind relaţia Măgureanu-Talpeş, trebuie să precizez că la prima discuţie pe care am avut-o cu Talpeş, acesta a ţinut să dea de înţeles că cine a înţeles mersul lucrurilor a schimbat la timp barca, iar cine nu a înţeles... Era evident că a dorit să sublinieze că el a ales Washingtonul, în timp ce Măgureanu a rămas în barca Moscovei. De aici, între ei s-au iscat chiar dispute duse în spaţiul public, cu acuze mai mult, sau mai puţin, explicite. Interesant este că şi unul şi celălalt, faţă în faţă, interpretau frumos rolul de foarte buni amici.

Cooperarea dintre S.R.I. şi S.I.E. a avut sincope, dar noi, „tehnicii", le-am depăşit şi ne-am văzut de treabă.

Nici eu nu l-am prea înţeles pe Talpeş. Nu puteai pune bază pe ce spune. Era un fel de Iliescu, te asculta şi rămânea la acest stadiu de ascultare. Şi Talpeş, asemenea lui Măgureanu, avea planuri politice. Subţirimea lor nu i-a putut duce prea departe.

Sunt curios cu ce va veni Talpeş peste şase luni. A deţinut poziţii din care putea să clarifice lucrurile. Acum a devenit vestitor de dezvăluiri senzaţionale. După atâta vreme, lucrurile devin tot mai greu de lămurit...

I.V.: Şi se lasă loc la tot felul de supoziţii, de interpretări.

Nu am spus de la început ceva, nu am dus până la capăt o idee şi am să revin acum. Deci, pe Talpeş l-am cunoscut, prin lucrările realizate, chiar de la încadrarea sa. Cele mai multe lucrări elaborate de el le semna Ilie Ceauşescu. Erau lucrări bine documentate, cu destinaţie externă, pentru susţinerea unor interese majore.

Ca director al SIE, generalul Talpeş nu a răspuns aşteptării profesioniştilor

Pe viu, l-am cunoscut pe Talpeş la circa o lună, o lună şi jumătate, după eliberarea mea din închisoare, prin intermediul unor generali din S.I.E., cu care lucrasem ani la rând. El mi-a transmis dorinţa de a mă întâlni şi invitaţia să îi fac o vizită. Am acceptat şi m-a impresionat modul amabil şi atent în care m-a primit. M-a întrebat, cum era firesc, de sănătate şi s-a oferit, cu tot ce are instituţia la dispoziţie, să-mi vină în sprijin.

Nu l-am mai văzut după aceea. Cu unitatea, eu am păstrat legături foarte strânse. Sunt membru al Asociaţiei Rezerviştilor S.I.E., aşa cum sunt şi membru al asociaţiilor rezerviştilor din S.R.I. şi ai Ministerului de Interne.

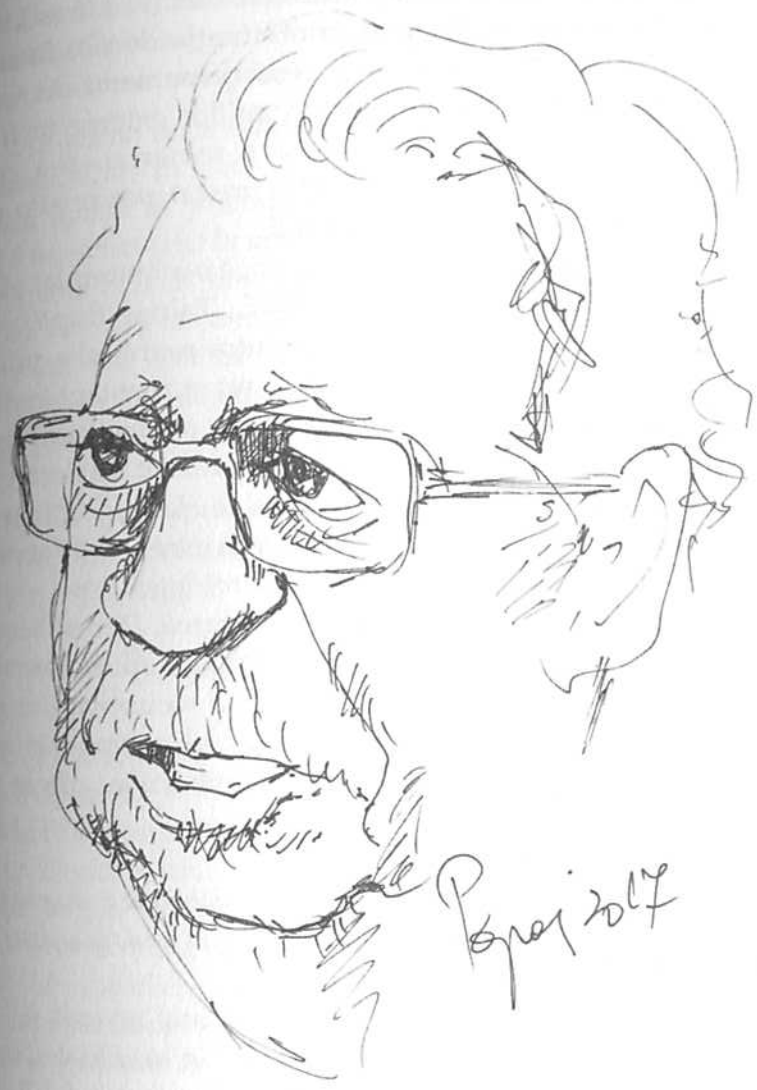

Desen de Ştefan Popa Popa's

Mi-a rămas un lucru neclar. Nu-i cunosc fondul activității profesionale, nu am întrebat, căci nu-i firesc, s-ar crea o problemă, m-aş fi pus într-o situație de neadmis. Dar am înțeles că nu s-ar fi făcut ceea ce oamenii de valoare, cu experiență în domeniul informațiilor externe ar fi așteptat. În schimb, așa cum și Victor a remarcat, și-a creat niște relații peste hotare, unde ar fi predat personal o parte din arhiva cea mai secretă a unității.

Așa ceva este foarte grav, dacă s-a întâmplat. Apoi, spre deosebire de alți foști șefi ai S.I.E., Talpeș, după ce a plecat, nu a mai revenit la nici una dintre reuniunile prilejuite de diferite evenimente, la care și eu eram constant invitat.

Cătălin Harnagea, de exemplu, pentru care am o stimă aparte, un respect deosebit, a fost prezent de fiecare dată.

Am considerație pentru ceea ce Harnagea a făcut acolo. Nu pe linie profesională, căci venea dintr-o altă zonă...

A.R.: Construcții, amenajări hidrotehnice...

I.V.: Inginer, nu-i știu specialitatea. Dar a făcut altceva benefic activității. Nu a dat curs oricum epurărilor solicitate, a păstrat profesioniștii de valoare, a recuperat din patrimoniul prăduit de Armată, a readus și a repus în activitate Școala de la Brănești, de unde deținătorii au plecat și cu covoarele de la uși.

V.M.: O ocupase Armata.

A.R.: Care a cedat-o SPP-ului. Biblioteca de considerabilă valoare și arhiva le-au depozitat în pivniță unde le-a distrus apa și mucegaiul.

I.V.: Cum spuneam, Talpeș nu a mai revenit.

Mai mult, nu era menționat nici în luările de cuvânt ale vorbitorilor care-i evocau pe foștii directori ai S.I.E. Nu știu ce se poate reține din trecerea lui Talpeș pe acolo.

A.R.: Poate marile scandaluri de presă provocate de bălăcăreala publică a unor generali, care au început competiția pentru șefie, de îndată ce s-au schimbat gărzile la Cotroceni și la Palatul Victoria.

I.V.: A mai rămas Talpeș după plecarea lui Iliescu?

V.M.: Da, mai bine de o jumătate de an. Generalii Ciobanu și Silinescu, ultimul și cuscru cu Talpeș, s-au reclamat reciproc și s-au războit în presă.

A.R.: Ați relatat despre cum v-a spus Talpeș că el a schimbat la timp barca. Dar, eu știu că Dumneavoastră v-ați exprimat instituțional opinia în privința direcției geopolitice, înainte ca Talpeș să fi însemnat ceva în acest sens.

El o fi avut curajul să-și exprime opțiunea pentru barcă în perioada în care era adjunctul generalului Vasile Ionel, șeful Departamentului de Analiză Politică – Direcția probleme militare și ordine publică, la Administrația Prezidențială, sau după ce a fost numit director la S.I.E., de unde, mai sus fiind, vedea mai departe?

V.M.: De presupus că după ce au apărut primele semnale ale liniei politice oficiale de repoziționare geostrategică. Prin 1992, deja....

Directorul K.G.B., Evgheni Primakov, oaspetele lui Virgil Măgureanu

A.R.: Pe Evgheni Primakov[86] *când l-ați adus de la Vama Albița la București?*

V.M.: Prin anul 1994...

A.R.: Deci... Vizita la Moscova, protocolul de colaborare, mult mai târziu de 1992. Că în staff-ul lui Iliescu erau și consilieri proamericani, este adevărat. Eugen Mihăescu nu era singurul. Un consilier de la legislativ ne dicta lista minimală a pretențiilor americane cu privire la proiectele de legi ale siguranței naționale și, respectiv, a celei de organizare și funcționare a S.R.I.

[86] Directorul K.G.B., Evgheni Primakov, oaspetele lui Virgil Măgureanu. Generalul Evgheni Primakov (n. 29 octombrie 1929 - d. 26 iunie 2015), profesor universitar, membru al Academiei Ruse, orientalist, director al Serviciului Federal de Informații, prim-ministru al Federației Ruse în perioada 11 septembrie 1998 - 12 mai 1999.

Bineînțeles că la comisiile parlamentare, sugestionate sau nu de Măgureanu, s-a ras tot.

V.M.: Din păcate, vizita lui Primakov a fost confiscată de Măgureanu. El a avut convorbiri secrete cu Primakov, doar cu translatorul rus. N-am înțeles de ce.

A.R.: Poate translatorul român nu era de încredere, fiindcă era român. Era Costică Sava, nu?

V.M.: El era.

A.R.: Pentru Măgureanu translatorul rus reprezenta garanția că în România nu se va afla ce a tăinuit cu șeful spionajului rus. De la Albița la București a fost ceva drum, ce ați discutat cu Evgheni Primakov?

V.M.: O parte din drum a dormit. Eu l-am întrebat dacă sesizează deosebiri între satele de dincolo și cele de dincoace de Prut, dacă oamenii par altfel. El a spus că nu sunt deosebiri evidente, că este vizibilă unitatea, dar că problema unirii este prematură. Chiar a spus: *„Nu vă ajung problemele cu ungurii, vreți să aveți și cu rușii? În Chișinău sunt jumătate ruși! Dezvoltați-vă economic și unirea va veni de la sine, fiindcă Moldova are mari probleme economice."* La despărțire mi-a spus: *„Tinere, te felicit! Să nu uiți că te-ai întâlnit cu șeful celui mai puternic serviciu de spionaj din lume."*

I.V.: Da, e foarte interesant!

A.R.: Aici la București, Primakov s-a întâlnit cu Yasser Arafat?

V.M.: Atunci a venit Yasser Arafat în România și eu am insistat ca Măgureanu să-i propună președintelui Iliescu să-l primească, fiindcă rolul României în realizarea acordurilor dintre Israel, palestinieni și egipteni era foarte important și acest fapt nu trebuie să fie dat uitării. Dimpotrivă, este necesar să se păstreze și să se continue relațiile cu toate părțile implicate în negocieri.

Președintele Iliescu nici nu a vrut să audă.

A.R.: Măgureanu o fi fost suficient de convingător?

V.M.: Nu am de unde să știu. Eu i-am subliniat că o întâlnire a lui Iliescu cu Arafat este de mare importanță, fiindcă, altfel, tot ce a făcut România pentru destinderea situației din Orientul Mijlociu se va pierde, de România nu se va mai vorbi deloc că a avut vreun rol în realizarea istoricelor acorduri. În schimb, când i-a spus lui Primakov că Arafat este la București, acesta a reacționat imediat: *„Vreau să-l întâlnesc!"* Le-am organizat întâlnirea. Primakov a avut aici, la București, convorbiri cu Yasser Arafat. Asta este! Bineînțeles, ulterior s-au parafat acordurile la a căror sorginte se afla România.

În anul 1994 semnatarii – Yasser Arafat, Ithak Rabin și Shimon Peres – au primt Premiul Nobel pentru Pace.

A.R.: Foarte interesante, dar mai ales necesare, precizările domnului general Marcu.

Dumneavoastră, domnule general Vlad, aminteați adineaori despre conștiinciozitatea cu care Ion Iliescu lua notițe când își primea colaboratorii ori subalternii la raport. Are și domnul general Marcu una sau două experiențe interesante în acest sens. Poate ne-o relatează...

V.M.: Ei... (*ușor ezitant*) Să o zic...

A.R.: Sigur! E vorba de o experiență din viața și activitatea dumneavoastră profesională, care e bine să fie știută.

V.M.: Nu atât aspectele de natură profesională, cât mai ales omul... Da, m-am prezentat să-i raportez unele probleme în relația cu Măgureanu. A început imediat să noteze tot, fapt ce nu știam să fie în practica unui șef de stat. I-am spus: *„Domnule președinte, nu mai notați, vă voi prezenta un raport scris, sunteți șeful statului"*. Continua să ia note conștiincios. De fiecare dată, însă, nu se întâmpla nimic, lucrurile rămâneau la fel.

Aurel are în vedere și momentul în care m-am prezentat la raport, după ce Virgil Măgureanu a dat comunicatul

de presă că am demisionat. L-am întrebat: *„Îmi spuneți și mie ce se întâmplă? Cu mine cum rămâne, care va fi situația mea?"* *„Dragă, stai liniștit, se va rezolva."*

Am plecat liniștit și atât de bine mi s-a rezolvat problema că, în luna aprilie 1996 am fost anunțat de un ziarist că mi s-a semnat decretul de trecere în rezervă.

„Președintele Ion Iliescu nu mi-a semnat nimic, dar din privirea dânsului am înțeles că a fost de acord"

V.M.: Dar, cel mai interesant episod privind modul în care se lucra cu Ion Iliescu mi l-a relatat ministrul apărării... Cum îl chema...?

A.R.: *Nicolae Spiroiu.*

V.M.: Da, Spiroiu! Ministrul se prezentase la președintele României cu problemele Armatei, ale Apărării Naționale și mi-a spus: *„Am fost la domnul președinte i-am prezentat toate propunerile". „Dar vi le-a și aprobat?"* – l-am întrebat eu, știind că Ion Iliescu... *„Nu mi-a semnat nimic, dar am înțeles din privirea dânsului că a fost de acord."*

A.R.: *Apropo, Ion Iliescu era, pe de o parte era atât de obsedat de o anumită parte a trecutului său, iar, pe de altă parte atât de lipsit de curajul asumării deciziei, încât nu a acceptat ideea departamentului sau a consilierului pentru securitate națională. Atribuțiile acestuia din urmă le-a suplinit generalul Vasile Ionel din poziția de șef al Departamentului Analiză Politică.*

Ulterior, când Talpeș a fost numit consilier prezidențial, s-a creat Departamentul pentru probleme de siguranță națională. Pe plan extern – atât Vestul, cât și Estul – aveau consacrate consilii de securitate națională, adoptate legi ale securității naționale ș.a.m.d.

Din cauza acestei atitudini a lui Ion Iliescu, nici Constituția României, inclusiv la revizuirea din anul 2003, nu a tranșat chestiunea sistemului securității naționale, iar consecințele acestui fapt sunt și acum la originea confuziilor conceptuale, care

împiedică reformarea legislativă a domeniului securității naționale și al activității serviciilor de informații.

Conceptual, s-au perpetuat confuziile esențiale privind definirea „securității naționale", „apărării naționale" și „siguranței naționale". La un moment dat, prin anul 2004, până ca Talpeș să fie trimis din poziția de consilier prezidențial, i-am ridicat, într-o ședință de lucru, chestiunea confuziilor terminologice, exemplificându-i că în Legea nr. 415/2002 privind organizarea și funcționarea Consiliului Suprem de Apărare a Țării, se operează de 15 ori cu conceptul de „siguranță națională", de opt ori cu conceptul de „securitate națională" și de patru ori cu cel „de apărare", fără a fi delimitate și definite.

Ei, bine, cum credeți că a clarificat consilierul prezidențial, generalul Ioan Talpeș problema sesizată? „Trebuie să fie o scăpare de tehnică legislativă." Asta, în condițiile în care, el semnase expunerea de motive a legii și, în mod logic, fiecare concept desemna un sistem, cu instituții, competențe și atribuții distincte.

Starea actuală precară a legiferării domeniului securității naționale și activității serviciilor de informații este una din dezastruoasele moșteniri lăsate de președintele Ion Iliescu, cu maniera sa lașă în materie decizională.

„Puterea lui Ion Iliescu este mai mare decât a lui Nicolae Ceaușescu"

I.V.: Eu aș mai dori să adaug ceva, poate nu atât cu privire la Talpeș, cât mai cu seamă referitor la Ion Iliescu.

Am speranța că, până la urmă, istoricii adevărați și, în același timp și buni patrioți, când vor scrie o istorie adevărată, vor consemna că epoca destul de lungă a domniei directe ori indirecte a lui Ion Iliescu, a fost epoca cea mai rea din istoria recentă a României. Nu cred că epoca lui Băsescu a fost mai rea. În epoca Băsescu a ieșit în evidență un comportament și un caracter cu trăsături care nu sunt proprii unui șef de stat de ținută. Mai cu seamă

permanentele intrigi şi certuri în societate, niciodată nu s-a acționat pentru pace, pentru împăcarea societății.

Dar, cred că Iliescu este, în primul şi în primul rând, responsabil de faptul că nu a schimbat lucrurile necesarmente vitale pentru reformarea sistemului. A ținut timp de decenii, direct sau indirect, societatea în loc. Societatea românească nu a progresat şi din cauza acestui om.

Pentru că, şi rezum cu un titlu, cel mai potrivit şi care definește acest personaj, din unul dintre cele mai recente editoriale ale gazetarului Ion Cristoiu: *„Ion Iliescu nu a fost niciodată un comunist, a fost întotdeauna un oportunist"*.

Eu am avut posibilitatea să-l cunosc de la început, de când a făcut primii paşi, în anul 1948, când a devenit preşedintele Uniunii Asociațiilor Elevilor din România. În toată cariera lui a luptat doar să urce, să urce mereu cât mai sus, să promoveze în funcții. Scopul lui principal a fost de a acapara cât mai multă putere, întreaga putere.

V.M.: Lucru spus şi de Iosif Boda: *„Puterea lui Ion Iliescu este mai mare decât a lui Nicolae Ceauşescu"*.

I.V.: Sunt spusele unui om care a stat lângă el şi, nu numai că a stat, cu siguranță l-a observat atent.

De aceea, după părerea mea, omul acesta în fața istoriei poartă o răspundere greu de cuantificat astăzi. Nu mă refer neapărat pentru cele întâmplate în unele momente în care a fost implicat, cât mai cu seamă pentru ansamblu, pentru consecințele guvernărilor din mandatele sale, prin ceea ce direct, ori indirect, a patronat, făcând, ori omițând să facă ce trebuia făcut.

A.R.: În anul 2009, în volumul „1989. Dintr-o iarnă în alta. România în resorturile secrete ale istoriei", menționam că la Bucureşti nu am avut disidenți, nu a existat un Vaclav Havel, un Alexander Dubcek, nici un Milovan Djilas, dar, am avut, în schimb, destui adepți ai non-principiului „Scoală-te tu, să mă aşez eu!". După cum am avut şi specimene rutinate în luptele fratricide pentru putere, specifice partidelor comuniste.

V.M.: Nu putem vorbi de disidenți autentici, ci de oportuniști care doreau puterea, numai pentru ei.

A.R.: Înainte de a încheia sesiunea de azi – şi e bine să şi marcăm faptul că azi este ziua de joi, 22 octombrie, 2016 – ar fi bine să mai încercăm clarificarea a două aspecte, de fapt unul, căci celălalt este subsecvent. Există, la nivelul anilor '90, multă investigație jurnalistică în legătură cu „Grupul Trocadero", „Grupul A.D.I.R.I.", „Grupul de la Cluj", nu fără oarecare temeiuri serioase, fiindcă de aici, din aceste grupuri, s-au afirmat o bună parte a membrilor guvernelor postdecembriste. Investigațiile de această factură, dacă nu sunt realizate de profesioniști, nu numai că nu duc nicăieri, dar lasă lucrurile încurcate pentru istorici.

În ce măsură s-au interferat în aceste grupuri informale, într-un fel satelite şi ale unor instituții de acoperire a activităților secrete de informații, serviciile străine? Cât adevăr, cât folclor? Dar, să nu uităm că şi folclorul izvorăşte din realitate...

I.V.: Efectiv nu stăpânesc aceste probleme, nu le cunosc, nu le ştiu.

A.R.: Domnule general Marcu, parcă mai zilele trecute ziceați ceva, cu mult subînțeles, despre „GUVIZI", aluzie la „Grupul un viitor pentru România".

A fost acest grup o sinteză a grupurilor amintite, sub bagheta lui Adrian Năstase?

V.M.: Putem spune că, în parte, este o coagulare a viitoarei elite politice realizată pe lângă Adrian Năstase. Dar, mare lucru nu au făcut, s-au disipat foarte repede.

A.R.: Poate că Ion Iliescu a văzut în grupul respectiv prea multe „sule în coaste", de la Iliescu citare, încât din privirea prezidențială cineva a descifrat ordinul secret de misiune, codificat „Deströmarea".

Totuşi, din acele grupuri s-au afirmat Adrian Năstase, Mugur Isărescu, Eugen Dijmărescu, Adrian Severin, Victor Babiuc, Ioan Mircea Pascu, Liviu Mureşan, Dan Mircea Popescu,

Vasile Secăreş, Vladimir Pasti, Cornel Codiță, Dorel Şandor. Lista este deschisă...

V.M.: Documentarea cred că o are domnul Văleanu.

I.V.: Să-l chemăm la proxima noastră întâlnire. Acum nu am lămurit nimic.

A.R.: Cum să nu lămurim. Eu am înțeles ce trebuie.

I.V.: Tăcerea mea nu-i un răspuns. Nu am răspuns pentru că nu aş vrea.

A.R.: Da, dar aceste tăceri pot deveni note de comentarii...

Capitolul XXX
Sistemul contrainformativ al securității statului

A.R.: Domnule general, ieri, 24 noiembre 2015, s-a produs un eveniment care pare a pune lumea la un moment de maximă reflexie, şi chiar de încercare. După o jumătate de secol, un stat membru NATO, respectiv Turcia, a doborât, în circumstanțe deocamdată neelucidate pe deplin un avion rusesc care se afla în misiune în zona nordică a Siriei. Mărturisesc că nu am amintiri despre perioada anilor 40-50 când asemenea incidente poate s-au mai întâmplat. Cu experiența şi amintirile Dumneavoastră, cum ați aprecia acest incident sau poate chiar mai mult decât un incident?

I.V.: Într-adevăr, cele ce s-au întâmplat în legătură cu avionul militar rusesc constituie un lucru grav care creează îngrijorări. Nu aş crede că o parte sau alta din cele direct implicate vor face ca să dea curs, să zic aşa, emoțiilor primare, pentru că, într-adevăr, într-o asemenea situație emoția joacă un anumit rol. Cred că va învinge, totuşi, rațiunea, judecata cumpănită a lucrurilor, dar, faptul în sine rămâne ca un fapt în sine, şi un fapt grav. Eu nu cred că a fost un simplu incident. Cred că a fost mai mult decât atât, şi probabil chiar dacă a fost o eroare din partea piloților de pe avionul militar rus, de a fi trecut peste o câtime, să zic aşa, din teritoriul Turciei, sigur la înălțimea şi viteza cu care zbura avionul lucrul acesta este aproape imperceptibil, dar, cred că mai degrabă, s-a dorit a fi un avertisment, pe care Turcia nu l-a dat cu de la sine putere şi cu hotărâre deliberată, în ceea ce o priveşte. Mi-am dat seama de lucrul acesta, mai ales, după ce am ascultat şi declarațiile președintelui Statelor Unite ale Americii, care s-a dovedit a fi destul de împăciuitor, şi, deci, cred, încă o dată, cred, subliniez, că lucrurile nu vor degenera, nu vor merge mai departe, pentru că dacă ar fi să fie aşa, situația ar fi foarte gravă. Şi, în orice caz, nu de la un asemenea incident, sau

tip de incident, dacă cândva se va produce o catastrofă, va începe totul. Sunt, şi au fost şi până acum momente, după părerea mea infinit mai grave, pe care, nu ştiu în ce măsură diplomaţia sau interesul uneia sau alteia din părţi, sau a mai multora, a fost de natură să aplaneze cât de cât conflictul respectiv. Cert este că, din ceea ce s-a întâmplat în legătură cu acest avion, ne dăm seama încă o dată şi încă o dată, că acumulările sunt atât de mari, atât de puternice şi de natură de a, ştiu eu, produce sau a conduce la un dezastru. Nu îmi imaginez cum ar reacţiona atunci omenirea, căci despre asta este vorba. Tensiunea în lume, după părerea mea, este atât de mare, şi nişte sensibilităţi, altădată greu de observat în raporturile dintre state, sunt aduse în asemenea stadii, încât pot produce oricând scântei.

A.R.: Aveţi dreptate, chiar am remarcat declaraţia fostului şef al operaţiunilor speciale ale CIA, care exact în aceeaşi notă a ţinut să remarce că niciodată lumea nu a fost atât de imprevizibilă ca în acest moment, şi niciodată nu s-a ajuns la aceste forme de conflict, în care o parte să nu mai pună preţ pe propria-i viaţă şi să meargă la sacrificiu, la risc, la suicid, pentru a pune capăt altor vieţi şi pentru a tensiona relaţiile internaţionale.

Pe de altă parte, doborârea avionului militar rusesc în nordul Siriei, la frontiera cu Turcia, după ce alte două avioane civile ruseşti au fost implicate în tragedii aviatice cu sute de pasageri la bord în zona Egiptului, arată că prezenţa rusească în Siria nu este bine privită şi, în egală măsură, la fel, de către toţi membrii Alianţei Nord-Atlantice. După evenimentele recente din Franţa, preşedinţia Franţei şi guvernul de la Paris au primit şi au salutat prezenţa rusească acolo, lucru pe care nu-l putem afirma despre alţi membri ai Alianţei Nord-Atlantice. Pentru că trebuie spus adevărul, ruşii acolo nu s-au jucat. Ei au făcut o treabă profesionistă şi au distrus efectiv ceea ce trebuia distrus. Din păcate, au ieşit la iveală declaraţii ale unor oficiali ai unor agenţii secrete americane, potrivit cărora agenţiile în cauză şi-au făcut datoria şi au informat din timp factorii politici ai administraţiei americane,

iar răspunsul din partea factorului politic a fost acela să-i lase pe ceilalţi din Statul Islamic să se dezvolte, fiindcă aduc un serviciu oprimându-se lui Bashar al-Assad.

Dar, în momentul când lucrurile au scăpat de sub control şi s-a întâmplat ce s-a întâmplat, întreaga lume este bulversată. De aici, poate şi marja mare de incertitudine în legătură cu ceea ce se poate întâmpla.

Ar putea să nu fie o operaţiune pe termen scurt, ci o operaţiune care să creeze probleme pentru mai multe generaţii.

I.V.: Te am urmărit cu foarte mare atenţie şi cred că ai privit lucrurile în profunzime. Eu, dragă Aurel, m-am gândit şi de multe ori am încercat să caut nişte explicaţii, să găsesc totuşi, pe cât mi-a fost mie cu putinţă, în baza informaţiilor minime pe care le am la dispoziţie, să înţeleg ce se întâmplă până la urmă în zona aceasta. Că zona aceasta e fierbinte de mai mult timp. Însă, nu aşa cum se prezintă astăzi, mă refer la nordul peninsulei arabice, adică Irak, Siria şi, pe urmă, continuăm cu alte câteva ţări din nordul Africi. Dar în mod deosebit focarul în zona asta este Irak-Siria sau Siria-Irak. Eu am aceeaşi părere, că, cel puţin până la proba contrară, în afara Rusiei, care pare să se fi angrenat în chip serios în acţiunea de combatere a acestui aşa numit Stat Islamic, sigur, urmărind clar nişte interese, ruşii nu pot pleca din Siria, au o bază militară de decenii, maritimă şi terestră, în acelaşi timp. Aşa, deci, plecarea lor de acolo ar însemna... nu ştiu ce ar putea să însemne din punct de vedere strategic, pentru Rusia. Ori, o retragere de acolo şi mai cu seamă o retragere forţată, dar până una alta, cel puţin din câte înţeleg eu, ei s-au implicat, au bombardat şi bombardează nişte poziţii. Deocamdată, nu ştiu, efectiv, care este rezultatul acestor lupte pe care le duc din aer. Că, la sol, până acuma nu pare să fi intervenit Rusia, cel puţin. Dar, nu înţeleg, în ciuda declaraţiilor pe care le face, poziţia Franţei. Totuşi au trecut peste două săptămâni sau aproape două săptămâni de la atacul pe care l-a suferit la Paris, şi cu

pierderile pe care le-a suferit, de fapt este o a doua mare încercare pentru Franța, și nu am observat ca Franța, până acum, să-și fi depășit propriile frontiere cu niște măsuri, cu niște acțiuni, cu toate că ar fi avut o deplină justificare. Mă rog, se pare că a avut și ea un avion sau două care au făcut niște incursiuni în zona respectivă, dar nu în mod semnificativ, ca să nu mai spun că nu înțeleg deloc poziția Statelor Unite.

Nu știu ce negociază și cum președintele Franței care, ieri, alaltăieri a fost în vizită la Washington, mi se pare că a fost înainte sau urmează să meargă acolo și primul ministru al Angliei, nu știu ce proiecte, ce planuri pun la cale, dar până acuma, după părerea mea, acțiunea Americii s-a rezumat la culise, la aranjamente din spate, ca să zic așa, dar pe frontul propriu zis, America a fost absentă.

Ce putem înțelege din treaba asta? Să-i dăm crezare lui Putin, că, de fapt, America a tras și trage în continuare sforile, îi încercă pe unii ca să profite alții?

A.R.: Și acest lucru nu îl spune numai Putin, îl spun și cei care sunt în opoziția administrației americane, sigur că da.

E fapt cunoscut că președintele George Bush junior și-a pus întrebarea cum va fi asigurată continuitatea prezenței americane în zonă, după ce vor fi, totuși, nevoiți să se retragă din Irak, și atunci șeful comunității de informații i-a raportat că în perspectivă se conturează această organizare teroristă sub forma unei entități statale, Stat Islamic, care va oferi motiv de prezență a forțelor militare americane pe termen lung în această zonă. Sunt lucruri care sunt cunoscute de multă vreme.

Și, din acest punct de vedere, să fim siguri că și serviciile rusești sunt în temă. Pe de altă parte, eu cred, însă, că lui Obama îi este teamă de o consolidare într-o nouă formă și noi dimensiuni a prezenței Rusiei în Orientul Mijlociu.

Fiindcă, și ei, unde pun piciorul, îl iau cu greu, după ce se implică acolo.

Contrainformațiile naționale ale României

Domnule general, după ce am marcat evenimentele din actualitatea internațională, propun să facem o călătorie în timp, înapoi cu cel puțin treizeci de ani, chiar mai bine, și să ne aplecăm asupra unui subiect foarte interesant și important, acela al sistemului contrainformațiilor naționale al României.

În dialogurile anterioare ați subliniat repetat preocuparea Dumneavoastră pentru unitatea de concepție și coordonare a sistemului contrainformativ național. Structurile de contrainformații, contraspionaj, contraspionaj militar, protecția contrainformativă a personalului, apărarea împotriva spionajului țărilor socialiste, contraspionajul extern, apărarea secretelor de stat, contraspionajul comercial, ia uitați ce paletă bogată de structuri, erau la un moment dat în coordonări diferite, și, pe cale de consecință, nu se închega sinopticul de ansamblu al amenințărilor, puteau apărea diferențe de standarde în orientare, abordare, exigențe și soluții. Pe de altă parte, poate părea un paradox, dar, la nivelul securității statului nu era închegată o structură de analiză pe probleme, pe fenomene, pe amenințări, ci doar o structură de analiză care trebuia să servească informării factorului decident, mai puțin pe chestiuni de strategie lungă și mai mult pe decizie politică imediată sau pe prevenirea unor amenințări sau pericole iminente. Starea de fapt, pe care am exprimat-o extrem de succint, trebuie completată și cu realitatea că oamenii din conducerea Departamentului Securității Statului, a Ministerului de Interne, puteau avea și dizarmonii de relaționare, fiindcă sunt fireşti și este normal ca oamenii să nu fie compatibili întru-totul. Putea să se ajungă și la o competiție orgolioasă, poate la rivalități dăunătoare, la suprapuneri de atribuții pe anumite domenii, în sensul în care călcau și bătătoreau calea pe un anumit domeniu trei sau patru structuri, în timp ce altele rămâneau neacoperite. Și V-aș propune să observăm în context și o experiență anterioară momentului în care Dumneavoastră ați adus în coordonare unică sistemul contrainformativ, a existat o perioadă scurtă de timp o Direcție

Generală de Contraspionaj şi Contrainformaţii Militare. Nu a durat, poate o să ne referim şi la motive. Ulterior, din necesităţi cuantificate atât obiectiv, în parte poate şi subiectiv, ar fi bine de ştiut, a fost creată Unitatea Specială de Comerţ Exterior şi Protocol, UM 0625/C.P., pentru contraspionaj economic şi apărarea secretului de stat. Iniţial pendinte de Direcţia de Contraspionaj, apoi parcă au fost unele tendinţe de autonomizare şi, în final, cu o relaţionare funcţională ceva mai bună cu Direcţia de Contrainformaţii în sectoarele economice, dacă nu mă înşel. Apoi, odată cu apariţia decretului, celebrului Decret nr. 408 din decembrie 1985, decret privind unele măsuri referitoare la apărarea secretului de stat şi la modul de stabilire a relaţiilor cu străinii, din unitatea anterior menţionată, 626/C.P. s-a desprins şi apoi a crescut UM 0500/A cu atribuţii prevăzute în actul normativ menţionat.

Acum, ce să fac, asta e, eu am să Vă rog să vă reamintiţi cum, de faţă cu dumneavoastră, într-o împrejurare, am avut atitudinea de netolerat, de neîngăduit, să comentez oarecum potrivnic doctrinei lui Tudor Postelnicu, de aplicare a numitului decret, afirmând că prin orientările date cu privire la introducerea ofiţerilor de securitate la compartimente speciale de apărare a secretului de stat şi protocol din instituţiile centrale, este evidentă o tendinţă de transformare a cooperării într-o subordonare brutală, cu tente politice, sau cel puţin crearea unor pretexte de a duce oricând la ordine pe conducătorii respectivelor instituţii. Când mi-am permis acest comentariu, coboram împreună la o oră târzie pe scara de serviciu, fiindcă aveaţi bunul obicei de a mă lua cu dumneavoastră când întârziam seara, şi replica dumneavoastră a fost foarte scurtă: „Măi copile, tu eşti înzestrat cu un al şaselea simţ" şi subiectul s-a închis. În aceeaşi lună, decembrie 1985, proliferarea structurală a sistemului contrainformativ a marcat şi apariţia a două servicii independente de contrainformaţii. Unitatea miliară 0632/A, pentru Departamentul Securităţii Statului şi U.M 0632/B pentru celelalte comandamente de armă ale Ministerului de Interne.

Anterior, după cum bine cunoaştem în anul 1978 fusese înfiinţată Unitatea Specială de Contrainformaţii Externe, U.M. 0195. Ce observăm? În primul rând o comunitate a structurilor contrainformative bogată, diversificată, dar oare şi suficient de puternică? Fiindcă forţa de ripostă în cele din urmă rezidă şi din unitatea acestui sistem.

În al doilea rând, pe de o parte, Dumneavoastră aţi acţionat ca, Direcţiile a III-a, a IV-a, Unitatea Militară 0110., respectiv, contraspionajul militar, apărarea de spionajul ţărilor socialiste, să fie într-o coordonare unitară. Pe de altă parte, Tudor Postelnicu a desprins din structurile de bază cele trei servicii independente menţionate. Sigur, 625/CP. are o altă istorie, mai îndelungată, legată şi de unele competenţe ale Direcţiei a III-a, de contraspionaj, respectiv ale Direcţiei a II-a de contrainformaţii în sectoarele economice, aspecte care uneori au avut şi asperităţile lor şi, pe cât a fost posibil, au fost estompate, acomodate.

Acum, retrospectiv, şi cu detaşare privind lucrurile, cum apreciaţi cu experienţa de astăzi şi cu acumulările pe care le-aţi realizat, reflectând asupra trecutului activităţii Dumneavoastră, deci, cum apreciaţi evoluţia, forţa şi performanţele sistemului contrainformativ al Securităţi? Şi, în primul rând, aş propune să începeţi cu Direcţia Generală de Contraspionaj şi Contrainformaţii Militare, cum a apărut, cum a dispărut, cine a fost Directorul General şi Directorii, cât de bine au fost pregătiţi pe acest domeniu, câtă vocaţie de contraspioni au dovedit?

I.V.: În primul rând sunt, sincer impresionat de profunzimea analizei, dar şi de memoria prodigioasă pe care o ai, şi pe care ai avut-o întotdeauna. Ai scos la lumină nişte date, nişte informaţii care nu aş putea spune că se pierduseră în neant, în decursul deceniilor, pentru că toate astea s-au petrecut cu aproape o jumătate de veac în urmă, dacă nu chiar mai mult. Dar le-ai dat noi valenţe, noi înţelesuri, şi asta este mai cu seamă, foarte important. Subiectul luat în ansamblu este foarte important, şi aş putea zice, chiar vast. Să ne rezumăm totuşi, la lucrurile pe care le

considerăm a fi mai importante pentru a fi puse în lumină. Asta şi pentru a face mai uşoară înţelegerea şi pentru a folosi cât mai bine timpul de care dispunem.

Domeniul acesta, luat aşa în ansamblu, este poate partea substanţială a muncii de contrainformaţii. Totuşi, apărarea pe linie de spionaj, în faţa subminării externe a serviciilor de spionaj străine, care în orice ţară ocupă un loc aparte, eu cred că în decursul timpului şi la noi tot astfel s-au petrecut lucrurile. Numai că de la o etapă la alta - în funcţie şi de şefii unităţilor respective de profil, căci în foarte mare măsură de aceşti oameni a depins şi depinde deseori - activitatea are deschidere, are orizont sau, dimpotrivă, dacă se face o muncă închisă, orizontul e limitat. Şi rezultatele, bineînţeles, sunt în consecinţă.

Direcţia Generală de Contraspionaj a apărut odată cu reorganizarea care a intervenit în sistemul nostru, după plecarea de la conducerea ministerului a lui Alexandru Drăghici, deci când de fapt s-a închis o epocă, o eră. Cu plecarea lui Alexandru Drăghici de la Ministerul de Interne, o eră, în adevăratul înţeles al cuvântului, se poate considera încheiată. A început o altă eră, aceea marcată de personalitatea, de prezenţa, de activitatea noului ministru de interne, Ion Stănescu care, aşa cum am mai spus şi în alte rânduri, subliniez şi acum, a marcat profund munca acestei instituţii şi asta aş putea zice, în sensul cel mai bun al cuvântului. Pe multe linii, în multe privinţe, nu le mai evoc pe acelea pe care le-am pus în evidenţă în cadrul discuţiilor trecute. Referindu-mă strict la activitatea operativă, ideea aceasta a reorganizării unităţilor centrale, adică, a regrupării cumva, după profilul de muncă sau după apropierea profilelor de muncă, atunci a prins contur. Şi atunci, cum spuneam, s-a constituit, s-a creat această Direcţie Generală de Contraspionaj, al cărui şef, prim şef, a fost generalul maior Stan Nicolae. Şi adjunct al şefului Direcţiei Generale

şi şef al Direcţiei de Contraspionaj, generalul maior Neagu Cosma. Iar la Direcţia de Contrainformaţii Militare, al cărui şef fusese până atunci generalul Stan, a venit unul din locţiitorii lui. Îl avusei în memorie, dar din păcate în clipa asta îmi scapă...

A.R.: Dumitru, cumva?

I.V.: Nu, Dumitru plecase, era adjunct. A fost un altul, o să ne aducem aminte pe parcurs, care din nefericire a murit într-un accident de maşină, în drum spre Constanţa, mergea la o analiză. El fusese... Mihăilă, colonelul Mihăilă. Ăsta este, el fusese adjunct al generalului Stan, fusese mai înainte şef al unui serviciu, care se ocupa cu aparatul central, cu Marele Stat Major din Ministerul Apărării Naţionale, dar, cândva condusese şi serviciul de contrainformaţii al marinei. Şi ştiu că plecase tocmai pentru o asemenea analiză la Constanţa, şi pe drum s-a produs un accident de circulaţie în care a murit. El rămăsese la conducerea Direcţiei de Contrainformaţii Militare. După care, pentru o scurtă perioadă de timp a venit generalul Băleanu şi apoi a fost adus de la Cluj, Pleşiţă, care avansase în funcţie în aparatul de conducere al ministerului, a susţinut foarte mult pe generalul Gherguţ Dumitru, care fusese şeful Serviciului de Contrainformaţii la armata de la Cluj.

Ei bine, aceste două mari unităţi, fără îndoială, şi cu profile, să zic, comune, dar şi distincte în acelaşi timp, pentru că totuşi Direcţia de Contrainformaţii Militare are şi nişte particularităţi clare, dar, la drept vorbind, ceea ce le unea şi ceea ce trebuia să constituie dintotdeauna firul roşu pentru activitatea acestei direcţii era contraspionajul.

A făcut ca la început lucrurile să pară că se leagă, după câte mi-am dat eu seama, fără a fi fost atunci în miezul problemelor. Lucrurile însă nu s-au legat cum trebuia şi acesta s-a întâmplat mai cu seamă datorită, unui anume tip de egoism, pot spune aşa. Fiecare trăgea mai mult pe turta

lui. Că nu au cedat, cum era normal să o facă nici unii, nici ceilalți, pentru ceea ce reprezenta un bun comun. Și bunul comun îl reprezenta fondul muncii, pentru că, până la urmă, chiar și problematica interfera. Dar nu s-a pus accentul pe profunzime, dar poate că și dorința asta de a fi mare a fiecăruia, cum spuneam, tradiția care uneori are o parte pozitivă, dar are și partea cealaltă care te face să tragi mereu în urmă, nu a determinat o creștere a activității pe măsura așteptărilor. Nu aș spune neapărat, că printre cauzele principale, poate era și faptul că nu fusese chiar foarte bine gândită și foarte bine aleasă, conducerea acestei direcții generale, printre altele directorul general era tacit contestat chiar de către adjunctul lui.

A.R.: Era proaspătul șef de promoție de la Academia Militară, am înțeles.

I.V.: Era proaspătul șef de promoție de la Academia Militară, făcuse tot ce îi stătuse în putință pentru ca acolo să se afirme, și s-a afirmat, dar în materie de contraspionaj, nu putem să nu recunoaștem, am săvârși o impietate, dacă nu i-am recunoaște meritele celuilalt, care, bineînțeles, pe domeniul acesta lucrase. Și, în plus, avea și o sumă de alte calități care parcă erau anume date, anume moștenite sau căpătate pentru o asemenea activitate. Dar, sigur, și el avea părțile lui, așa ca oricare alt om, un pic egoist, un pic, așa, certat cu ceea ce se chema subordonarea ș.a.m.d. Dorința de a ieși mereu în față și de a se autoafirma, sunt până la urmă, lucruri omenești, oricum. În timpul acela și pe vremea aceea, direcția propriu zisă de contraspionaj a avut niște rezultate, iar activitatea ei pe fond, după părerea mea, a marcat o creștere. Este evident.

Nu în același timp au crescut și cadrele de conducere. Eu mereu am așteptat ca de la această direcție să crească viguros niște cadre, care să poată să meargă sus, cât mai sus. Nu știu dacă neapărat trebuie să găsim o vină șefului unității. Poate că și el putea și trebuia să facă mai mult în

această privință, dar cred că nici cei care, pe care cel puțin eu îi vizam, nu s-au străduit să se afirme îndeajuns la timpul respectiv, pentru că oricum, condiții au avut dintre cele mai bune la vremea aceea, iar posibilitatea de afirmare în timpul ministeriatului lui Ion Stănescu a fost mai promițătoare decât în oricare alt timp. Dar, rămăseseră din mai vechi timpuri, să zic așa, niște locțiitori care cred că erau oarecum depășiți de evenimente. Vase, dacă îți mai aduci aminte de el, colonelul Vase, care era un ofițer foarte bun, nimic de zis, dar pentru funcția aceea de conducere, cred că s-ar fi cerut infinit mai mult. Era și un altul, îmi scapă numele la acest moment, care de asemenea nu a confirmat în măsura în care era necesar.

Generalul Neagu Cosma refuză tutela spionajului. Câștigă generalul Doicaru.

A venit apoi, tot în timpul acesta, o idee. Sincer să fiu, nu știu dacă a fost atunci momentul cel mai bine ales, dar cred că nici ideea suficient de bine gândită, de a conspira structurile teritoriale, și de a le scoate, oarecum, din sistem. Mai degrabă, cred că a fost rolul jucat de un anume tip de ambiție personală a generalului Cosma...

A.R.: Să le subordoneze direct.

I.V.: De a subordona direct, de a fi stăpânul...

A.R.:. Ca și cum ar fi o unitate unică.

I.V.: De a fi stăpânul absolut al domeniului, el fiind, mărturisit sau nu, într-o permanentă competiție cu Doicaru, care, bineînțeles era o altă construcție, personală vreau să zic, plin de foarte multe ambiții mari, dar, avea, cum să spun, și o susținere infinit mai mare. Prin poziția pe care o deținea în conducerea ministerului, Cosma nu a fost niciodată mai mult decât șef de direcție, pe când Doicaru a fost și adjunct al ministrului, a fost și prim-adjunct al Ministrului, iar Direcția Generală de Informații Externe, mai

întotdeauna a fost o unitate, să zic aşa, distinctă, oarecum separată de structurile interne.

Aşa cel puţin a părut în gândirea, în modul de a fi, şi în viaţă, şi în practica propriu-zisă, aceasta era o unitate care nu interfera cu unităţile interne. Dar, ea, unitatea externă putea să facă uneori ce voia în unităţile celelalte. Şi, deci, pornind de aici, Cosma a gândit această organizare a sub-unităţilor teritoriale, a serviciilor teritoriale. Sigur că, poate a luat şi alte modele şi din alte emisfere ale planetei unde, mă rog, poate şi potrivit unor tradiţii, istorii, a acelor servicii, lucrurile să fi fost aşa concepute încă de la origini şi deja să se fi consolidat în timp. Şi poate că, din anumite puncte de vedere puteau să prezinte avantaje, însă în sistemul nostru, nu puteau trăi, pentru că ele erau tributare din foarte multe puncte de vedere organizaţiei mame, ca să zic aşa, de la care îşi trăgeau subzistenţa. Dincolo de faptul că o sumă de unităţi pe care le aveai, îţi erau necesare pentru cooperare, pentru conlucrare, unităţile de tehnică operativă, de filaj şi investigaţii şi aşa mai departe, nu erau ale tale, nu dispuneai de ele cum voiai şi când vroiai, şi atunci trebuia să le soliciţi, şi încetul cu încetul, s-a dovedit că o astfel de construcţie nu este viabilă. Poate că începutul nu o fi fost chiar foarte bine făcut, poate trebuia mai întâi un experiment, două, şi nu făcută generalizarea din capul locului, nu ştiu, poate mai multe lucruri ar fi trebuit mai bine şi mai atent analizate, dar cert este că experimentul până la urmă nu a reuşit. Şi chiar s-au şi pierdut, pentru că orice organizare nouă presupune o reacomodare, o redefinire, renunţare la unele, adoptarea altora, ş.a.m.d., şi asta consumă vreme, consumă timp. Aparatul trebuie să se rodeze, să se obişnuiască cu un anumit sistem de lucru ş.a.m.d. Ori nu se putea să-ţi conspiri, nici după, că se punea problema să conspire şi lucrătorii, păi până ieri, alaltăieri, erau cunoscuţi, lucrau în aceleaşi sedii şi erau

colegi, şi de mâine începem să fim alţii, dar continuăm să mâncăm la aceeaşi popotă, să zic aşa, deşi, în privinţa asta...

Deci, într-un cuvânt, experimentul, nu ştiu după cât timp, un an sau un an jumate, doi, dar ăsta a fost timp important în care s-au pierdut şi rezultatele. De departe nu au fost pe măsura aşteptărilor. Şi s-a revenit la organizarea iniţială, iarăşi a trebuit timp ca să le reintegrezi în sistemul care era cunoscut dar care în timp, se mai dilatase, şi activitatea din nou a avut reculuri.

Cert este că în anul 1977, când eu am fost adus, readus la minister şi mi s-a încredinţat, între alte sectoare - fiind cel mai important dintre cele pe care mi le-a dat ministrul spre coordonare - sectorul de contraspionaj, lucrurile cam în stadiul ăsta le-am găsit.

La conducerea Direcţiei de Contraspionaj atunci, ca şef de unitate l-am găsit pe generalul Moga. Generalul Moga, mai toată viaţa lucrase în informaţiile externe şi unde deţinuse funcţii de conducere, inclusiv o funcţie de rezident în străinătate. Nu mă pronunţ asupra activităţii pe care el a desfăşurat-o acolo, dar cred că a avut rezultate pozitive, pentru că, de fapt, aşa se şi explică şi gradul pe care l-a căpătat fiind în activitatea externă, atunci a primit gradul de general, şi de asemenea şi funcţiile pe care a continuat să le deţină până a fost numit şef al Direcţiei de Contraspionaj.

Dar un cuvânt greu în această privinţă l-a avut generalul Doicaru, care cu certitudine a jucat un rol în scoaterea generalului Cosma din funcţia de şef al Direcţiei, o scoatere forţată după părerea mea, aş putea zice chiar intempestivă.. Fac o paranteză, nu e o chestiune de „can-can", dar un lucru este cert: Cosma, printre multele calităţi avea şi câteva defecte mari. Acela de a vorbi pe la colţuri. Şi se împrietenise, sau avea în cercul lui de prieteni şi pe unii care poate vorbeau chiar mai mult decât el. Între ei era şi colonelul Simionescu, pe atunci şef al Direcţiei T. Şi cu toate

că Simionescu era şef al Direcţiei T, generalul Doicaru i-a interceptat şi a probat, pe viu, că ăştia pun ţara la cale, cum se spune, adică, cu alte cuvinte, la moara lor se măcinau tot felul de produse.

A.R.: Era vorba de generalul Simionescu care a fost la Direcţia Cadre, ulterior?

I.V.: Nu, nu, niciodată. E alt Simionescu, Simionescu Gheorghe era acela de la T. Fusese şef de serviciu, în cadrul serviciului T, crescuse în această unitate. Şi atunci când s-a prezentat în conducerea ministerului, de data asta ministru fiind Bobu - Emil Bobu, şi mai exact Cosma avusese şi cu Bobu nişte ciocniri - din conducerea ministerului plecase Negrea, care îl aprecia foarte mult pe Cosma cu care lucrase ani de-a rândul, şi deci Cosma nu mai avea un sprijin efectiv în cineva din conducerea ministerului. Pe el îl coordona la vremea aceea tot un prim-adjunct de ministru, Răduică, dar Răduică comparativ cu Doicaru, nu reprezenta nimic, în afară de gălăgie, şi de un tip de răutate nedisimulată. Dar Doicaru, cu machiavezlâcul pe care l-a promovat întotdeauna, deseori făcând cu inteligenţă lucrul acesta, a biruit. Pentru că, aşa cum spuneam, a venit cu dovezi irefutabile, indiscutabile, că ăştia comentau, făceau comentarii până spre vârful piramidei, că treaba aia nu e aşa, că treaba ailaltă se face prost, şi puneau, cu alte cuvinte, în fel şi chip, „ţara la cale". N-au mai trebuit alte argumente, s-a prezentat la nivelul cel mai înalt şi s-a dispus ca, necondiţionat şi imediat, să fie scoşi din funcţie şi mutaţi pe undeva. Aşa a ajuns Cosma pe la A.C.R.

Nu, nu, mai întâi la şcoală. Da, corect, mai întâi la şcoală, unde, cum se spune, a fost ţinut o vreme ca să se mai uite din of-uri, pentru ca apoi să îl scoată definitiv, cum spuneam. Şi pe celălalt, Simionescu, dintr-o dată l-a trecut la pensie. Şi deci s-a spart grupul.

Direcţia a IV-a Contrainformaţii Militare

A.R.: Una dintre liniile de muncă care V-a dat mult de lucru şi unde aţi găsit în opinia mea mult teren nedesţelenit în ceea ce priveşte efectuarea unei activităţi de informaţii profesioniste, cred că l-a constituit Direcţia a IV-a de Contrainformaţii Militare. Sigur, am şi eu o percepţie personală asupra acestei unităţi fiindcă e firesc să fie aşa, date fiindu-i competenţele, atribuţiile în legătură cu personalul departamentului. Prima percepţie personală este aceea că rigoarea în ceea ce priveşte cultul secretului a făcut ca această structură să pară cu mult mai puternică şi mai eficientă decât era în realitate, mai direct spus. Şi atunci ca şi acum, secretizarea este şi era foarte necesară pentru estomparea slăbiciunilor oricărui sistem, inclusiv a guvernelor. Ştiam vag că un ofiţer de la personal, unul de la secretariatul mare al unităţii, trăgea înspre îndeplinirea obiectivelor contraspionajului militar şi al protecţiei personalului. Sigur, în unele compartimente în special cele administrative, mai era şi câte o domnişoară veterană în creşterea tineretului, folosită uneori ca şi capcană. Dar, eram total relaxaţi în ceea ce priveşte existenţa structurii de contrainformaţii militare. Glumeam pe seama contrainformatorilor, iar ei nu erau lipsiţi de umor. Participau activ la viaţa comunităţilor profesionale. Asta a fost, dar nu a durat. În anii 80, nu ştiu de ce, nu îmi explic, sau poate mi-e greu să mă exprim, contrainformaţiile au cunoscut o mare schimbare la faţă. Erau percepute nu atât ca un instrument de creare a unor reflexe de teamă, nu de vigilenţă, subliniez, ci mai cu seamă ca un instrument agresiv provocator. La îndemâna unor ofiţeri, parcă anume aleşi, dintre cei fără pic de simţ al ridicolului, nu mai vorbesc, de simţ al umorului. Deci oameni cu serioase limite în raport cu cei pe care trebuia să-i asiste în efortul de autoprotecţie. Fiindcă, la drept vorbind, autoprotecţia ţine de individ ca atare. Aşa de exemplu, în anul 1980, trebuia să organizăm prima aniversare a promoţiei mele. După 10 ani, aşa convenisem la absolvire. Ne vedem peste 10 ani. Tevatura făcută însă de Tudor Postelnicu, pe baza a ceea i se raporta de către

contrainformațiile militare, că se mai întâmplă pe la unele reuniuni colegiale, ne-a determinat să renunțăm. Efectiv, pentru a se preveni, să nu se interpreteze cumva că folosim prilejul aniversar pentru cine știe ce conspirații. Adevărul este că nu exista prilej de vreo agapă unde Postelincu, o nesecată sursă de folclor profesional, să nu fie pomenit, imitat, comentat negativ, pentru tot felul de isprăvi și aberații, și, probabil, i se spuneau aceste lucruri, și atunci am spus, măi, nu putem să o facem, asta este atmosfera, măi uite așa este, simțim că plutește ceva așa apăsător și nu e bine să ne adunăm. Așadar, asta a fost o percepție personală, subiectivă, poate să aibă și adevăr, poate să nu fie întru totul adevărat.

Dumneavoastră cum ați găsit Direcția a IV-a la preluare? Cât de potriviți au fost unii dintre șefii contrainformațiilor pentru înțelegerea și organizarea atribuțiilor specializate ale contraspionajului militar și apărare a personalului împotriva acțiunilor spionajului străin? Eu îmi amintesc că au fost pe acolo șefi, generalul Nuță, generalul Florea, până a venit generalul Vasile, parcă a mai fost o perioadă de interimat cu colonelul Petrea, nu știu dacă Bucur [87] a fost sau nu a fost în comanda Direcției a IV-a, a fost adus de la Direcția Contrainformații de la Marină acolo.

I.V.: Da, frumos și interesant ceea ce ai spus. Am trăit momente contradictorii. Pentru că și eu aveam cu privire la Direcția de Contrainformații Militare, cunoștințe, date, informații destul de trunchiate, destul de incomplete și, poate că ideile pe care mi le făcusem au fost foarte brusc și dur contrazise de realitățile pe care le-am întâlnit atunci când m-am confruntat cu problematica acestei unități. Domeniul de responsabilitate, incontestabil, era foarte

[87] Gheorghe Bucur, colonel, ulterior general. A fost propus de Tudor Postelnicu ca Secretar de Stat, fiind numit prin Decretul Prezidențial nr. 84/22 aprilie 1980. Tudor Postelnicu a încercat să-l impună atenției lui Nicolae Ceaușescu, dar generalul Bucur a clacat. În pofida loialității necondiționate, dovedite, Tudor Postelnicu a fost nevoit să-l retragă și „să-l ascundă", ca șef al Școlii de Perfecționare a Pregătirii Ofițerilor de Miliție.

important, foarte important și, bineînțeles, și vast, la urma urmelor, era unitatea care răspundea de structura de forță a statului, sau de structurile de forță ale statului, pentru că nu era vorba numai de armată, ci era vorba și de ceea ce reprezenta Ministerul de Interne, deci erau două mari armate. În plus, avea în responsabilitate și niște institute de cercetare și, respectiv, unități de producție pentru anumite tipuri de armament. Mai ales pentru prototipuri, pentru experimente, pentru câte alte lucruri care se mai făceau. Deci era o unitate în care ar fi trebuit, de mult timp, să se investească foarte mult. Adică ce să spun, să se investească, dacă se poate spune așa, cât mai multă inteligență. Pentru că, tocmai asta, după opinia mea, lipsea. Cadrele care au populat, care au încadrat această unitate erau recrutate cu respectarea riguroasă a criteriilor social-politice, pe de o parte, care erau știi bine, cât de rigide erau. Și dacă trebuia să ai un om pe care erai sigur că e un om foarte bine pregătit, și aveai convingerea că un asemenea om plasat într-un anume loc ar da randament maxim, trebuia să-ți asumi niște răspunderi, niște riscuri. Uneori întâmplarea făcea că unul sau altul din acești oameni, care erau foarte bine pregătiți, să aibă pe undeva, ceva care să îi fi tras în urmă, repet, după criteriile social-politice ale timpului. Un neam, nu știu din care spiță, nu știu ce să fi făcut, sau nu știu ce să fi spus cândva. În decursul multor ani, al deceniilor chiar, așa cum spuneam, în direcția aceasta au fost aduși oameni care răspundeau foarte bine unui anumit tip de criterii, criteriilor social-politice. Dar cred că foarte puțin se pusese accentul pe omul ca atare, dacă și el răspunde unor criterii riguroase, în ceea ce privește pregătirea, conduita personală, inteligența, deschiderea ș.a.m.d.

Și, așa s-a ajuns ca, de la șefii cei mai importanți din această unitate până la ofițerii de rând, să întâlnești mulți, foarte mulți care, după părerea mea, la o verificare sumară

ar fi trebuit să fie respinşi, ar fi trebuit să cadă. Oamenii aceştia rămăseseră foarte mult în urmă, din foarte multe puncte de vedere. Şi partea cea mai tristă a lucrului era că ei aveau tocmai convingerea că sunt foarte performanţi, că sunt foarte bine pregătiţi. Activitatea direcţiei, sub aspect operativ, al introducerii noului în muncă, cred că se situa printre locurile din urmă. Pe decursul anilor, se făcuseră deja o sumă de progrese şi experienţa ne învăţase foarte mult. Deci, sub acest aspect, am rămas foarte, foarte impresionat în sensul cel mai dureros al cuvântului. Şi asta mai ales când am parcurs dosare de urmărire informativă şi alte documente de lucru curente, obişnuite care, şi ca formă, dar mai ales ca fond, pe conţinut, se distanţau foarte mult de cele care, de pildă, se făceau la Direcţia de Contraspionaj, şi nu numai, şi la Direcţia Informaţii Interne, în unele compartimente, şi la Direcţia de Contrasabotaj ş.a.m.d. Şi asta pentru că, unitatea asta era considerată altceva, iar şefii ei, în decursul timpului au făcut tot posibilul ca să fie ca un sector privat, un sector închis, în care nu se pot băga alţii, pentru că, vezi doamne, deconspiră, nu ştiu ce deconspiră. Asta, pe de o parte. Pe de altă parte, mulţi din ofiţerii de contrainformaţii deprinseseră nişte năravuri, să le spun aşa, care erau foarte dăunătoare muncii. Dacă cei care lucrau în unităţile Ministerului de Interne se mai temeau şi nu făceau ştiu eu, caz de calitatea, de poziţia lor, de contrainformatori, apoi cei care se ocupau de unităţile Ministerului Apărării Naţionale făceau abuzuri în toată regula. Ei se considerau, dacă nu peste comandant - vorbesc despre unii din ei - cel puţin egalii comandanţilor. În plus de asta, şi comandanţii, bineînţeles, nu aveau nicio putere asupra lor. Formal, sigur, şi ei intrau în corpul subordonaţilor, să zic aşa, dar comandantul nu avea nicio putere de a-i trage la răspundere, de a-i chema la ordine ş.a.m.d., pentru că se

temea efectiv de ei, iar ei foloseau fel de fel de..., că astea se învaţă uşor şi se transmit foarte uşor de la precedenţi la cei care urmează, şi împărţeau privilegiile.

Partea însă cea mai tristă e că în decursul anilor, au fost, s-au învăţat, s-au obişnuit, i-au mulţumit şi pe şefii lor, cu lucruri făcute de doi bani, cu lucruri mărunte. Cum glumeam şi le spuneam într-o şedinţă: *„Măi oameni buni, dumneavoastră nu consideraţi că asta este informaţie, când aflaţi că sublocotenentul sau locotenentul cutare a întâlnit pe Mărioara şi nu ştiu ce i-a spus la ureche. Mă rog, şi asta poate fi o informaţie, într-o anumită situaţie, poate chiar utilă, necesară, dar nu de asta trebuie să vă ocupaţi dumneavoastră, şi nu de verificări pe linie de cadre"*. Că erau folosiţi şi pentru aşa ceva. *„Sigur, sunteţi obligaţi să daţi atunci când e vorba de promovarea cuiva, să daţi dacă aveţi informaţii, dar nu asta este obligaţia dumneavoastră esenţială."* Şi au trăit unii din ei, ani mulţi şi fericiţi fără să vină, să zic aşa, la scadenţă, cu un rezultat minim. La urma urmelor, ei erau ofiţeri de contraspionaj. Ei trebuiau să ştie şi să facă muncă de contraspionaj, să apere armata de atacurile serviciilor adverse, ştiu eu, de a pătrunde, de a cunoaşte secrete militare, de atrage în capcane de diverse feluri ale armatei. Ceea ce a determinat ca unii, care erau interesaţi să facă exact ceea ce spuneam mai devreme, să-şi facă mendrele cum au voit şi cum au dorit. Şi iată că am ajuns la momentul decembrie 1989, când mi-am dat seama că armata a fost pătrunsă în toate sensurile, de serviciile, de anumite servicii, şi mai ales de cel care avut cea mai mare penetrare. A fost, după părerea mea, una dintre cele mai grele loviturile posibile şi pentru care, instituţia ca atare, dacă ar fi de drept, ar trebui să poarte o răspundere grea, şi care este imprescriptibilă, pentru că, la urma urmelor, ăsta e rezultatul unei activităţi de decenii. Contrainformaţiile, pe la sfârşitul anilor 1940, au fost aduse de la Ministerul Apărării Naţionale şi incluse în sistemul Direcţiei Generale a Securităţii Poporului, odată cu

generalul Naum Grigore, şi cu alţii care au venit de la Ministerul Apărării Naţionale, Nicolov şi alţii care au venit, Nicolau de mai târziu, care au venit de la M.Ap.N.

Eu, însă, am subordonat Direcţia de Contrainformaţii Militare, am subordonat efectiv, numai în momentul în care am devenit şeful Departamentului şi când, după primele analize pe care ştii bine că le-am făcut, mi-am dat încă odată şi încă odată seama, că acolo lucrurile ar trebui reformate structural.

A.R.: Şi aţi început prin a-i trimite la şcoală, dacă nu mă înşel... Primele cursuri, dacă nu mă înşel, pentru contrainformaţii militare, la Grădiştea.

I.V.: Exact, Aurel, pentru că nu se mai putea, dacă, cu adevărat, trebuia să facem o muncă, şi era obligatoriu să facem o muncă serioasă şi responsabilă, trebuia să reformăm totul şi să punem şi pe linie de cadre, să facem nişte schimbări substanţiale. Din păcate, însă, timpul pentru mine a fost duşmanul cel mai mare. Nu mi-a mai permis şi n-am mai putut să mai fac, decât extrem de puţin, aş putea zice, absolut nesemnificativ.

Poate că înainte de momentul ăsta ar fi trebuit să menţionez că şi cadrele care au fost în conducerea acestei direcţii au prezentat, să zic aşa, particularităţi, ca să mă exprim mai elegant, dacă se poate spune. Unii, şi chiar şi politica asta care, firește, la prima vedere, părea a fi fost bună, ca pe ofiţerii de contrainformaţii să îi recrutăm în principal din cadrele armatei, pentru că, se spunea, oamenii ăştia trebuie să cunoască ce se întâmplă la armată. Ceea ce e adevărat, din punctul ăsta de vedere nu poţi să-l numeşti, să zic aşa, după gândirea aceea, după concepţia aceea, să pui un ofiţer de contrainformaţii militare la un regiment de artilerie şi el să nu aibă habar ce înseamnă un regiment de artilerie, ce înseamnă această armă, cu ce se mănâncă, să zic aşa. Deci, toţi ofiţerii sau aproape toţi ofiţerii de contrainformaţii militare proveneau, la origine, din cadre ale armatei.

Sigur, alese, recrutate, după criteriile de care vorbeam la început, după cum şi cele pentru unităţile Ministerului de Interne, cel mai adesea erau din unităţile de profil ale Ministerului de Interne.

A.R.: Da, îmi amintesc s-a făcut o reorganizare în armată, s-au înfiinţat nişte noi unităţi şi în afară de şeful serviciului, şefii de birouri, restul ofiţerilor de contrainformaţii, au fost preluaţi de pe statul de organizare al Ministerului Apărării Naţionale, fără nici un fel de pregătire.

I.V.: Oamenii aceştia, de fapt, s-au desprins foarte greu, sau nu s-au desprins niciodată, de unele din mentalităţile pe care le aveau anterior, şi aşa cum se spune „cămaşa este întotdeauna mai aproape de corp decât haina", procedau în consecinţă, şi în activitate.

La nivelul cadrelor de conducere, după părerea mea, situaţia era şi mai proastă, pentru că, hai să zicem, dacă la regiment aveai nevoie de un artilerist să îl dai la un regiment de artilerie, cel puţin într-o anumită fază, ca şef de serviciu, nu era musai să fie din nu ştiu care armă recrutat. Trebuia să fie un bun profesionist în munca de informaţii şi, în acelaşi timp, un om devotat trup şi suflet instituţiei şi nepătat cu fel de fel de lucruri care se întâmplau, de obicei, în unităţile militare. Iar calitatea intrinsecă, să zic aşa, a cadrelor de conducere era foarte adesea precară - în ciuda aerelor şi atitudinii de sfidare, de aroganţă pe care le afişau unii şi alţii - şi s-a stricat şi mai tare, după părerea mea, prin aducerea generalului Nuţă. Nu vreau să spun că generalul Stan a fost cel mai bun şef de Direcţie de Contrainformaţii Militare, departe de mine, dar oricum, nu cred că a făcut atâta rău cât a făcut Nuţă.

Pentru că Nuţă, în mod conştient, a făcut nişte lucruri pe care nu trebuia să le facă, mai ales în materie de cadre, unde a schimbat, a modificat, şi-a adus oameni, aşa de încredere pentru el personal şi s-a considerat un fel de stăpân absolut al domeniului. Ăsta a fost. E adevărat că

găsise unitatea în starea în care o găsise, după mulți ani de provizorat, de suplinire a comenzii de colonelul Petrea, care era un ofițer slăbuț, asta e realitatea. Dar Nuță a lăsat o moștenire dintre cele mai slabe, cele mai proaste și, bineînțeles, a continuat așa și din funcția de șef al Inspectoratului General al Miliției. Cel puțin față de șeful serviciului de contrainformații, care se ocupa de miliție, a continuat cu atitudinea, poziția pe care le avea anterior, considerându-l că este omul care trebuie să i se subordoneze necondiționat. Și, bineînțeles, i s-a și dat în sensul ăsta frâu liber de către ministrul Postelnicu, care, bineînțeles, că a fost cu totul absent și Nuță l-a îmbrobodit cum a voit, cum a dorit. Deci, și din punctul acesta de vedere, Direcția de Contrainformații Militare s-a prezentat la start cu un bilanț nu dintre cele mai bune.

Noi, când am preluat și am pornit ideea ca să subordonăm toate formațiunile acestea cu profil de contraspionaj unui singur șef, să zic așa, să fie într-o singură mână, cred că a fost cea mai bună idee la momentul respectiv. Nu poți să faci această activitate care e complexă, lăsând independență sau subordonări foarte diverse, în diverse puncte, ale unor unități cu același profil, pentru că informațiile deseori interferează, iar nevoia verificărilor pe mai multe linii este imperioasă. Lucrul acesta reparându-l, la scurtă vreme i-am observat rezultatele bune. Căci, având în subordine nemijlocită Direcția de Contraspionaj, direcția mare de contraspionaj, aducând la aceeași masă Direcția de Contrainformații Militare și le-am cerut să imprime muncii un caracter adecvat, nu prostii mărunte, care privesc disciplina, abaterile de la nu știu care regulament al disciplinei militare, care sunt de competența comandanților, a șefilor militari. Deci, am trecut la un alt stadiu de muncă, având în subordonare nemijlocită celălalt profil de contraspionaj, U.M. 110., și, de asemenea, contraspionajul

extern. Ți-aduci aminte că, mai multe din informațiile care veneau de la o unitate sau alta, ceream ca imediat să se verifice, dacă aveau contingență și pe o altă linie, și, nu de puține ori, au fost surprize din punctul acesta de vedere. Dar, iarăși, din nefericire, timpul ne-a jucat festa.

A.R.: Dincolo de o simplă curiozitate, întâmplător ați solicitat la analiză dosarul fostului general Șerb, în preambulul a ceea ce se anunța în anul 1989?

I.V.: Din mai multe puncte de vedere. În primul rând, cazul Șerb a fost unul interesant. Și el putea fi mai bine lucrat, și mai bine pus în evidență. Actele de trădare ale lui Șerb... pentru că a fost un șir de acte de trădare, ca de altfel și ale lui Militaru, care nu au fost mai mici decât în cazul Șerb, numai că a fost altă epocă, altă perioadă.

În al doilea rând, pentru că trebuia să clarificăm, mai întâi niște legături, știi destul de bine cum s-a pus problema, dar și aici ne-am lovit de același, cum să spun eu, de aceeași incapacitate de a pricepe, de a înțelege cineva niște lucruri, care după părerea mea, deseori au pricinuit daune foarte mari. A fost o scurtă perioadă și generalul Florea la Direcția de Contrainformații Militare. Florea a fost un bun cadrist.

Și atât. Pentru că...

A.R.: Și un om pașnic...

I.V.: Păi asta zic, un bun cadrist, nu a făcut rău, dar nici bine prea mult nu a făcut, e drept că a fost foarte scurtă perioada cât el a fost șef acolo, așa încât amintirea pe care a lăsat-o poate aparatului este o amintire bună, dar muncii nu i-a adus niciun mare folos. Vezi și asta este o chestiune că și hotărârile de a pune oameni așa...trebuie să corespundă criteriilor în principiu. Florea toată viața a fost un cadrist, el la armată a fost locțiitorul șefului Direcției de Cadre, la Armată... Deci nici un fel de, cum să spun eu, reproș din punctul ăsta de vedere, dar nu poți să pui în fruntea unei

unități operative un om care să nu aibă cât de cât habar de ceea ce înseamnă muncă operativă, să o înțeleagă...

A.R.: Acum e bine să fixam și să rămână o relatare a mea, nu reținn dacă m-am mai referit la acest aspect, Statul Major al Ministerului Apărării Naționale pentru reconstrucția sistemului informativ intern de informații a fost stabilit în fosta aripă a blocului Agerpres, în care a funcționat Direcția a IV-a, iar generalul Ilie Constantinescu, care a fost însărcinat să asigure pentru a doua sau a treia oară această reorganizare, în context istoric, în succesiune istorică, fiindcă prin anii '40-'50 sovieticii îl implicaseră tot în reforma serviciilor. Generalul Ilie Constantinescu a ocupat chiar biroul generalului Vasile. Și, înainte de a se instala acolo, a chemat un ofițer, pe maiorul Grama, venit în direcție de la Ministerul Apărării Naționale, și i-a ordonat: „Cheamă-l pe colonelul Petanca să scoată maimuțele, de aici de unde sunt instalate." Deci, cabinetul șefului Direcției de Contrainformații Militare era împănat cu tehnică, sigur că da. Deci după ce s-a făcut această curățenie de către fostul lui locțiitor, s-a instalat acolo generalul Ilie.

I.V.: Curioasă chestiune. Dar când fusese oare instalată?

A.R.: Păi cu mult înainte. Păi sigur că da, cu mult înainte.

I.V.: Dar, cred că nu pentru Vasile fusese pusă tehnica...

A.R.: Dar cine a fost în biroul acela, cine a lucrat?

I.V.: Toți șefii în succesiunea lor... E posibil. E posibil să fie. Pentru că Vasile a preluat funcția asta de la Florea.

A.R.: Colonelul Petanca știa unde este tehnica. Generalul Constantinescu a ordonat explicit „Cheamă-l pe Petanca să facă curățenie, să scoată maimuțele."

I.V.: Da, e foarte trist.

Contraspionajul extern

A.R.: Să continuăm și cu Unitatea Specială de Contraspionaj Extern, UM 0195, creată cu prilejul reorganizărilor din anul

1978, și condusă de la înființare de generalul Ioan Moț, până la preluarea în luna ianuarie 1990 de către Direcția de Informații a Armatei. E bine de știut, generalul Vasile Ionel l-a numit general pe Epifanie Amohnoaie să gestioneze transferul unităților speciale la Ministerul Apărării Naționale, având organigrama Departamentului Securității Statului în față, reținn foarte bine. Cu un stilou cu cerneală neagră a făcut o acoladă la U.M. 0195, U.M. 0110 și U.M. 0525, iar de la mijlocul acoladei o săgeată care scotea gruparea de unități în afara organigramei, a dus-o undeva sus, acolo a scris, Secția a II-a a Marelui Stat Major, și numele generalului Amohnoaie. Secția a II-a a Marelui Stat Major era ceva care se reorganiza atunci, așa cum fusese cândva într-o altă concepție și era condusă de colonelul sau deja generalul Paul Șarpe.

Dar să revenim la anul 1978. Locțiitorii generalului Moț, coloneii Țap, Stănculescu parcă și Hoștiuc, par a fi fost numiți cu oarecare legătură cu domeniile cu care au avut tangență, reprezentarea militară externă, cooperare economică externă, ofițeri cu acoperire diplomatică, dacă nu mă înșel. Personal nu am avut vreun moment convingerea că această unitate specială a ajuns la specializarea și maturitatea profesională realmente reclamată de contextul contra-informativ extern, care era al dracului de ticălos, ca să spunem așa, în acele momente. Trădările nu au fost stopate. Dimpotrivă, am avut o avalanșă, zeci de trădări am avut, dacă le luăm cumulate, din 1978 până la jumătatea anilor 80. Plus cele două cazuri mari: „Liviu Turcu" și „Băleanu", premergătoare evenimentelor din 1989.

I.V.: Și n-a răspuns nimeni! Desigur, nu puține cazuri sunt discutabile sub aspectul penal al trădării. Cert este că acei ofițeri sau subofițeri au dezertat. Unii poate au fost împinși...

A.R.: Exact. Mai mult, a avut loc chiar trădarea unui ofițer din unitatea de contraspionaj extern, care, ca un făcut, a fost promovat în funcții de conducere, trecând prin toate sectoarele de spațiu, și o astfel de trădare a adus prejudicii în planul

operațiunilor secrete mult mai mari decât trădările anterioare care au fost punctuale și pe zone foarte înguste, și chiar prejudicii mai mari decât în cazul Pacepa, unde impactul a fost preponderent politic. Ofițerul Băleanu[88], înainte de a trăda și a se preda Serviciului de Securitate al Marii Britanii, a trecut deci prin toate zonele geografice aflate în acoperirea contrainformativă a acestei unități speciale. Deci, a plecat cu tot ce i-a permis memoria, dacă nu cumva o fi avut și o relație mai veche și un sistem de legătură. După 1989, e bine de știut, Băleanu s-a ocupat, între altele, de la Londra de evaluarea reformei sistemului de securitate din România și a făcut-o destul de incisiv, cu o răutate subiectivă nedisimulată și cu o predispoziție de a face rău sistemului de informații și contrainformații românesc.

În altă ordine de idei, atât cât am putut să percep, maniera de lucru a acestei structuri speciale în interior, pentru asigurarea climatului contrainfor-mativ în mediul familial și de relații ale personalului aflat în misiuni externe, nu a fost întotdeauna de natură să întărească apărarea. Mai mult, uneori, contribuia la crearea de vulnerabilități și prin ordine date direct, nu atât șefului unității, cât adjuncților și chiar șefilor de servicii de către ministrul secretar de stat Tudor Postelnicu.

Uneori s-a ajuns la crearea unor vulnerabilități destul de grave, nu intru în detalii. Știu că mi-ați dat o dată câteva zeci de minicasete ca să le reaudiez, ca să se restabilească adevărul și realitatea. Audio era cu totul altceva, decât puseseră în pagină cei în cauză.

De asemenea, CIA a recrutat la Tokio un ofițer cu acoperire diplomatică[89]. Din datele pe care eu le-am reținut, deci din elemente faptice, parcă nu Unitatea Militară 0195 a descoperit cazul, ci filajul care opera asupra cadrelor CIA cu acoperire

[88] Băleanu Vergil (n. 22 iunie 1949). La data de 3 noiembrie 1987, a dezertat din misiune la Viena, fiind preluat de M.I.5. - Serviciul de Securitate a Marii Britanii.

[89] Maiorul Stana Ioan, a fost arestat la 6 iunie 1985 pentru tădare în favoarea S.U.A.

diplomatică la București, dar, dincolo de acest important detaliu, mă întreb acum așa retoric, poate Dumneavoastră știți dacă s-o fi reconstituit și întregul context în care respectivul ofițer a ajuns într-o dependență financiară acută față de agentul ce i-a fost interpus la Tokio de CIA?

I.V.: Acum aflu pentru prima oară, deci înțeleg că, după decembrie '89, din ordinele care au urmat în '90, s-a procedat la dezmembrarea unor structuri, sau la scoaterea unor...

A.R.: *Deci asta a fost exact pe 3 ianuarie 1990, la prima întâlnire organizată cu șefii de unități sau cu cei care țineau locul șefilor de unități, după reținerea Dumneavoastră.*

I.V.: Așa... în care s-a comunicat că, pe organigramă, se trece la Secția a II-a a Marelui Stat Major, generalul Amohnoaie răspunde de transferul...

A.R.: *Amohnoaie venind din partea lui Vasile Ionel, desemnat de Vasile Ionel...*

I.V.: Din partea lui Stamatoiu...

A.R.: *Probabil, era acolo atunci generalul Amohnoaie, dar propunerea cu transferul a venit din partea generalului Vasile Ionel.*

I.V.: Dar el, se ocupa de problemele Dunărea...

A.R.: *Da, dar pe el l-au mandatat, de Stamatoiu nu s-a zis nimic. Nici Amohnoaie nu era prezent. Așa, exact, și Dunărea era în acea acoladă...*

I.V.: Interesant și toată Unitatea 0110 a fost trecută..

A.R.: *Da, formal, pe hârtie, că ulterior, după aceea ce s-a întâmplat, a rămas desființată, s-a mai preluat ceva, un sector parcă, la nivelul unui sector a mai rămas în Direcția de Contraspionaj...*

I.V.: Caraman a recuperat-o, deoarece Caraman are origine tot acolo, tot la această unitate.

A.R.: *Deci, practic, din 110 din câte reținem eu, un serviciu a fost atașat Direcției de Contraspionaj.*

I.V.: U.M. 0195 e practic o altă fațetă a Direcției de contrainformații militare.

A.R.: Moț a plecat cu oamenii de acolo, inițial...

I.V.: Pentru că, pe de o parte, toți șefii care au condus sectorul acesta de activitate, că s-a numit Caraman, că s-a numit Bolânu, că s-a numit Moț, au venit de Direcția de Contrainformații Militare. Și au venit în bagaj și cu metodele și formele de activitate pe care le practicaseră, le învățaseră, și cu toate celelalte metehne pe care le-au învățat sau le-au deprins acolo. Și au adus de mână și subordonați, pentru că o bună parte din ofițerii de la această unitate erau aduși și încadrați tot de la Direcția de Contrainformații Militare, socotindu-se că de fapt, contrainformații fac și în aparatul intern, deci tot atât de ușor pot să facă contrainformații și în activitatea externă, ceea ce a fost o mare greșeală, o mare eroare, căci e cu totul altceva.

A.R.: Erau diferențe fundamentale.

Suspiciune și corupție, până la Ministrul de Interne

I.V.: Totul, sigur că da, și trebuia să întrunească o sumă de calități, altele decât, sau mult mai importante unele din ele, decât cele pe care le aveau cei de aici. Așa încât, nu-i de mirare că munca s-a făcut la fel. În muncă s-a instaurat cam aceeași atmosferă, așa, de suspiciune, de nu știu ce, s-au pierdut în tot felul de mărunțișuri, au devenit un fel de colportori de vorbe cu privire la portretul unuia și portretul celuilalt, asta se făcea. Așa trăiau cel mai adesea, din ceea ce le dădea tehnica operativă și tehnica operativă dă exact ce bagi în ea, cine știe ce să bage, trăiește mai departe ani mulți și fericiți. Și, iată că se ajunge, la un moment dat, când harabaua se răstoarnă, aproape îi sar spițele de la roată, se duc dracu' oiștea și osiile și așa mai departe, pentru că, așa cum ai spus, trădările s-au ținut lanț. Și nimeni nu a fost chemat vreodată la răspundere pentru asta, adică să

răspundă concret, dacă, domnule, ți-a dispărut, sau, și mai grav dacă a trădat ofițerul de pe spațiul acela, care era în coordonarea ta, în răspunderea ta, păi nu se poate să nu răspunzi, să nu ai o răspundere pentru treaba asta... Nimic! Și asta, pentru că, îmi e greu să spun, să pronunț cuvântul care este dur și dureros de degradant: în conducerea acestei direcții era mare corupție. Și corupția mergea până la ministrul de interne. Nu știu cum fusese în vremea altor miniștri, dar bănuiesc că oarecum la fel, dar, culmea, cred că, s-a produs pe timpul ministrului Postelnicu, care a fost, ca să zic așa, cel care a încurajat la maximum plocoanele pe care le-a primit. Era penibilă toată chestiunea asta. Îmi pare rău, generalul Moț a avut și calități, a fost și un om care a făcut și câteva treburi bune, dar are mare răspundere și rămâne cu foarte mare răspundere pentru prăbușirile care au avut loc, pentru căderile dezastruoase care s-au produs. Și pentru, cum să spun eu, moștenirea viciată pe care a lăsat-o acolo. Îmi pare rău, am înțeles că a murit Ștefan Stănculescu[90], dar Stănculescu era unul din cei care, cum să spun, exploata la maxim, poziția lui de locțiitor, nu numai față de cei pe care îi trimitea în misiuni de lungă durată, la post, și care am înțeles că trebuiau să se prezinte cu așa, o sarsana semnificativă. Dar și cei care se duceau în deplasările curente, obișnuite, plecau să aducă și diverse comisioane. E adevărat, avea două fete pe care voia să le doteze pentru măritiș...

A.R.: Dar și exersase înainte, răspunzând de zona comerțului, a cooperației pe zona internă. De fapt pentru asta a fost și promovat acolo...

I.V.: Era cum nu se putea mai potrivit pentru a intra... Poate că am creionat așa cu un creion din acela mai puțin

[90] Stănculescu Ștefan, colonel, fost locțiitor al șefului U.M.0195.

ascuțit şi dur, nişte stări de lucruri, dar, din păcate, aceasta a fost realitatea…

A.R.: Cunoscând bine…

I.V.: Scuză-mă, acolo ar fi trebuit să se facă o curățenie exemplară, începând de la vârf, o curățenie exemplară. Pentru că ce a urmat şi după plecarea acestei echipe, unii dintre cei care au lucrat în serviciu şi care mai apoi au devenit şefi, am în vedere pe … ăsta care a devenit adjunctul şefului S.I.E., îmi scapă acuma numele…

A.R.: Grigoraş[91]?

I.V.: Nu Grigoraş, Grigoraş plecase de mult. Ăsta, mă rog, plecase de mult, nu ştiu prea multe, că a lucrat foarte puțin şi a plecat, chiar nici nu ştiu de ce a plecat, că nu preluasem eu, a trebuit să plece, el, dar… Bolintineanu se chema, Bolintineanu. Şi acuma este, nu ştiu, mare memorialist…

A.R.: Da, generalul Gheorghe Dragomir[92]. A fondat şi conduce „Asociația culturală România în lume".

I.V.: Da, în fine.

A.R.: Ați pus degetul pe rană aici, amintind fenomenul de corupție care era la nivelul conducerii acestei unități, şi era fiindcă a fost stimulată şi s-au cerut anumite prestări de servicii. Şi în circumstanțele evenimentului contrainformativ de la Tokio au fost elemente de corupție. Cu prilejul unor deplasări ale cadrelor din centrală şi din conducerea U.M. 0195 la analiză la fața locului, au fost constrângeri pe ofițer şi şi-a cheltuit întreg fondul de cheltuieli operative, ca după aceea să-i vină controlul asupra modului de efectuare a cheltuielilor. Şi ca să nu fie descoperit, agentul interpus de C.I.A a dat telegramă familiei,

[91] Grigoraş Corneliu, general S.I.E (1998).

[92] Dragomir Gheorghe (n. 16 decembrie 1948), fost adjunct al directorului S.I.E (1990-1992), anterior şeful Direcției pentru Asia, Africa şi Orientul Mijlociu – Centru de Informații Externe, consilier la Politica de Comisie Externă a Senatului României (1998-2005).

chipurile în Australia, şi a venit cu o sumă în dolari şi şi-a ajutat prietenul diplomat român, ca să nu intre la ananghie. Controlul care a venit i-a cheltuit din nou banii care i-a găsit acolo … şi tot aşa, până când C.I.A şi-a finalizat recrutarea.

Capitolul XXXI
Amintiri despre unii Şefi ai Direcţiilor Operative ale Securităţii

Andrei Gluvacov

A.R.:. Acum, am putea să continuăm şi să începem o prezentare a galeriei şefilor principalelor direcţii operative ale Securităţii Statului. Şi, propun să începem cu ordinea firească, cu Direcţia I-a…

I.V.: De Informaţii Externe.

A.R. Nu, iniţial, în anul 1948 Direcţia I-a era Direcţia de Informaţii Interne, poate avea şi o altă denumire, Chestiuni Politice şi Subversive, iar ulterior a devenit Direcţia a III-a, şi primul şef al Direcţiei a I-a a fost colonelul Gavrilă Birtaş, având-l ca locţiitor pe locotenent-colonelul Andrei Gluvacov. Nu ştiu dacă dumneavoastră i-aţi mai găsit în activitate, căci era o dinamică foarte activă a cadrelor de conducere.

I.V.: Pe şeful direcţiei nu, dar pe locţiitor l-am cunoscut bine, pe Gluvacov. Andrei Gluvacov era de origine bulgărească, de la Arad. Pe Birtaş nu l-am cunoscut personal, am auzit vorbindu-se despre el. Era considerat ilegalist, nu ştiu dacă era român la origine, cred că nu, n-aş putea să-i conturez un portret, pentru că, repet, nu l-am putut cunoaşte nemijlocit, doar din auzite. În schimb, pe Gluvacov l-am cunoscut bine, era un tip foarte interesant. El a terminat prin a fi locţiitor la Direcţia a II-a. Era un om care în activitate nu ştiu să se fi remarcat în vreun chip, aşa, în vreun fel mai deosebit. În ceea ce mă priveşte, eu am conlucrat destul de bine cu el. Introdusesem metode noi, şi nu a fost simplu să realizez lucrul acesta. Trebuia să-mi asigur susţinerea şi, în primul rând, să conving nu la nivelul cel mai de sus, nu neapărat pe ministru, ci pe cei de sub el şi, în primul, rând pe generalul Nicolschi, cu care, din conducerea ministerului ţineam legătura nemijlocită, pentru

problemele de învăţământ. Ministrul Drăghici, la un moment dat a spus: *„Măi, eu înţeleg că ai nevoie să comunici cu conducerea ministerului, eu aş vrea să ai legătura cu mine, dar eu sunt mult prea ocupat şi nu cred că îţi pot veni întotdeauna în timp oportun în ajutor. Aşa că, pe problemele curente să ai legătura cu Nicolschi."* L-a chemat pe generalul Nicolschi şi i-a dat ordin în faţa mea ca să mă sprijine, să mă susţină, şi să continuăm programul, în linii mari formulat deja, privind pregătirea cadrelor. Şi aşa a fost şi numit prin ordin al ministrului, generalul Nicolschi preşedintele Comisiei de Metodică, în care discutam lecţie cu lecţie. Adică autorii, parte de la Serviciul de Învăţământ, parte din şcoli, elaborau textele lecţiilor de specialitate, se multiplicau apoi şi se difuzau la comisia de metodică care, aşa cum spuneam, era prezidată de generalul Nicolschi. Cine erau membrii comisiei de metodică? Şefi ai direcţiilor centrale sau, în unele cazuri, locţiitori. De exemplu, de la Direcţia a II-a, în comisia de metodică era locţiitorul şefului direcţiei, Gluvacov, pentru că şeful direcţiei, la vremea aceea era colonelul Stoica, venit din producţie. Lucrase cândva chiar cu, se pare că în activitatea ilegală UTC, sau aşa ceva, Elena Ceauşescu. Era cunoscut, dar, din punct de vedere al pregătirii, al culturii generale, era destul de departe de ceea ce ar fi trebuit să fie ca să participe la dezbaterea unor asemenea materiale. Aşa că, am spus ceea ce aveam de spus în legătură cu Gluvacov.

Pavel Aranici

A.R.: Din anul 1952, de când a fost Birtaş şef la Direcţia de Informaţii Interne, până prin anul 1956, nu am mai găsit în documentele de arhivă publicate pe cineva nominalizat ca şef al direcţiei. În anul 1956, din luna aprilie, îl găsim pe colonelul Aranici Pavel, şef de direcţie şi locţiitor, locotenent-colonelul Zambeti Hristache.

I.V.: Da, i-am cunoscut bine pe amândoi. Aranici era originar de prin părțile Brașovului. Unii spuneau că e de origine ungurească. El, Aranici, spunea că e român. S-a născut într-o familie, propriu zis dintr-o mamă se pare unguroaică, n-a avut tată, prin urmare situația lui etnică era destul de neclară. Știa ceva ungurește, dar vorbea destul de prost și românește. Nu chiar ca Pius Covaci, despre care o să vorbim mai apoi. Și el, într-adevăr, a fost adus de la Comitetul Central. Șefii Direcțiilor la vremea aceea, în cele mai multe cazuri, erau aduși de la Comitetul Central, activiști cu anumite funcții de conducere, până la adjunct șef de secție la Comitetul Central. Pe asemenea poziție erau unii când au fost aduși ca șefi de direcție la Ministerul de Interne, la Securitate. Așa este cazul, cum spuneam, al lui Aranici. A făcut studii în URSS, a fost chiar conducătorul, comandantul lotului care a fost trimis la studii acolo. Știu că a avut niște probleme cu câțiva din cei care nu s-au prea acomodat cu regimul de cazarmă, de la Facultatea specială, unde se făceau studiile la Moscova. Și când au venit în vacanța de iarnă, a fost o ședință la ministrul Drăghici, care cu fulgere și trăsnete l-a atenționat pe Aranici pentru faptul că nu-și exercită atribuțiile de comandant, căci veniseră reclamații pe linia consilierilor sovietici, că unii dintre cursanți se ocupă mai cu seamă de probleme extrașcolare, decât de ceea ce trebuiau să se ocupe, ei fiind trimiși acolo la studii. Oricum, după revenirea de la studii, în anul următor, a fost promovat secretar general al ministerului. Și a rămas în funcția asta până în, nu știu care an, de unde mi se pare că a fost trecut direct în rezervă. Și, trecerea în rezervă s-a făcut, am sentimentul, pentru niște lucruri care i se imputau, din trecutul lui mai îndepărtat, dar, repet, a fost trecut în rezervă din funcția de secretar general al Ministerului de Interne. Funcție din care a coordonat Direcția I, Direcția a II-a, nu știu dacă și Direcția a III-a, cred

că nu. Direcția a III-a o coordona Nicolschi, sau chiar Pintilie, pe urmă Negrea a avut-o ani de-a rândul în subordine.

Aranici nu s-a remarcat în niciun fel, în chip deosebit, nici în sensul pozitiv, al cuvântului, nici în sens negativ. Vorbea prost, nu neapărat ca să zic așa în ideea unor discursuri, ci ca mod de a se exprima, de a prezenta lucrurile. La ședințe, la analize și concluzii era foarte slab. Deci, n-aș putea zice că Ministerul de Interne, pe vremea cât el a avut această funcție, a cunoscut, știu eu, niște contribuții mai speciale din partea lui.

Din păcate, locul lui a fost ocupat, dacă nu mă înșel, imediat, sau la scurtă vreme, de un alt secretar general, la fel de slab, poate chiar mai slab decât Aranici, pentru că măcar Aranici mai învățase și ceva teorie a muncii pe la școala pe unde fusese, și mă rog, din activitatea practică. Dar, cel care i-a urmat nu știa nici de una, nici de alta. Ăsta fusese prim secretar al comitetului de partid, pe nume Ion Dumitru. Ion Dumitru, fost prim secretar al Comitetului de Partid al Ministerului de Interne, a ajuns în această funcție, tot trimis de la Comitetul Central, și el și adjunctul lui, adjunctul secretar cu propaganda, Ion Savu, pe care cred că l-ai cunoscut. El a stat mai mulți ani în această funcție, până când, ulterior, i-a transmis-o generalului Geică, care a fost poate cel din urmă, sau printre cei din urmă secretari de partid.

Deci, cam asta a fost succesiunea în această funcție a secretarilor generali ai ministerului, de fapt, primii secretari de stat. Primul a fost Nicolschi care, cu bunele și relele pe care le-a avut, fusese recrutat de KGB, de pe vremuri, din tinerețe, fusese trimis cu misiuni de informații, de spionaj în România, dacă nu mă înșel, în timpul războiului. A fost arestat, condamnat la închisoare, unde s-a cunoscut cu unii dintre viitori conducători de partid. Trebuie să spun că avea

pregătire de cultură generală mai ridicată, departe, mult mai departe decât cei de care am vorbit mai devreme. Dar şi cu pregătire de specialitate. Sigur, ca şi alţii, era evreu la origine, Grünberg era numele lui iniţial, căsătorit cu o veche, foarte veche ilegalistă, care fusese membră a conducerii partidului şi, în anii din urmă, lucra şi ea, tot în Ministerul de Interne, pe la Direcţia de Evidenţă a Populaţiei.

Nicolae Budişteanu

A.R.: În 1960, la comanda Direcţiei a III-a, Informaţii Interne este Budişteanu F. Nicolae. El a preluat comanda Direcţiei de la Ion Dumitru sau a mai fost cineva între timp?

I.V.: De la Ion Dumitru.

A.R.: Budişteanu a fost mai nimerit decât ceilalţi în această funcţie?

I.V.: Nu, din păcate. Budişteanu era un militar de profesie şi la capitolul acesta eu cred că...

A.R.: Grănicer sau cavalerist, cavaleria de graniţă.

I.V.: Ceva de genul acesta, fusese camarad de unitate şi cu generalul Rusu. Dar, din păcate, ei niciodată nu s-au înţeles. Rusu era peste el, ca om, vorbind.

Budişteanu nu era un om slab pregătit, era un om cult, un om inteligent, un om harnic, responsabil chiar, poate peste mulţi alţii, dar avea un stil de lucru uneori agasant, era lipsit de carismă, mai mulţi din cei care au lucrat cu el nu ştiau cum să scape de...

La Direcţia I nu a făcut mare lucru, pentru că, eu nu ştiu ce politică era asta, mă refer la politica care era promovată la nivelul cel mai înalt al conducerii ministerului, cred că predomina ideea că pregătirea de specialitate, cât de cât a celor care erau puşi în fruntea unităţilor, nu conta. Contau criteriile politice şi, poate că înaintea tuturor, conta încrederea personală care o avea în candidatul respectiv, ministrul,

şeful instituţiei. Dacă era bine cunoscut de ministru şi ministrul îl aprecia ca atare, era promovat. Aşa a fost cazul lui Budişteanu. Budişteanu, în fond, s-a remarcat fiind adus dintr-o unitate militară propriu-zisă. A lucrat la Serviciul Organizare Mobilizare, ani de-a rândul...

A.R.: Da, rezultă că a fost şeful Serviciului Organizare....

I.V.: Serviciul Independent Organizare Mobilizare. Şi în această funcţie rezultatele lui au fost dintre cele mai bune. Acolo a lăsat şi oameni care au dus mai departe, în condiţiile cele mai bune sarcinile pe linie de organizare-mobilizare. A fost promovat în fruntea unei direcţii care, la vremea aceea, avea mare greutate. Direcţia I, la vremea aceea, avea greutate pentru că era baza operativă şi în cea mai mare măsură, elementele care făceau obiectul activităţii pe această linie de muncă aveau cea mai însemnată pondere. Acolo era şi problema legionară. Pentru problema legionară se făcuse un serviciu independent, în fruntea căruia fusese adus generalul Emanoil Rusu, ca şef al acelui serviciu.

Şi, deci, era un serviciu independent în cadrul unei Direcţii, cumva un fel de anomalie era toată treaba asta, dar aşa era la vremea respectivă. Şi să pui să conducă un om care habar nu avea ce se întâmplă în munca operativă...

A.R.: Şi, din această poziţie a plecat la externe?

I.V.: Din această poziţie a plecat la Direcţia Informaţii Externe, iar după un stagiu destul de scurt prin aparatul central, a fost trimis rezident la Paris.

A.R.: El, sub numele de Udriţeanu, cel căruia Cornel Burtică i-a făcut figura, după cum se lăuda fostul consilier economic al Ambasadei României la Paris.

I.V.: Imaginaţi-vă cam cum a lucrat, să ne imaginăm cam cum a lucrat şi în munca de informaţii, nici limbă străină nu ştia cum trebuie, el a învăţat ce a învăţat, ca să se poată descurca la cumpărăturile de la colţul străzii.

A.R.: Într-adevăr, era un om fără carismă, care la o primă vedere aşa, te făcea să te manifestezi rezervat şi temător faţă de el, şi cu o figură oarecum aşa mai rece. Însă, în realitate, era un om cu un suflet bun şi care din când în când se mai şi deschidea. Dar mai rar. Cel puţin, în calitate de comandant, pe care eu l-am avut aproape toată perioada celor trei ani, a fost de remarcat apropierea, omenia, o exigenţă dublată şi de generozitate, pedepsea dar şi recompensa, deci mi-a făcut o impresie bună şi chiar înainte de a absolvi a ţinut să aibă câteva întâlniri cu noi în care să ni se adreseze într-un fel aşa, ca de la părinte la copil. Spunând că nici el nu s-a orientat bine în viaţă, că nu şi-a ales nici cea mai bună partidă pentru convieţuire şi că n-ar putea spune că e fericit de rezultatele în familie şi, deci a ţinut să spună şi lucrurile astea, aşa, după cum ne-a spus şi episodul încheierii carierei de spion. Ne-a spus, lucru pe care nu l-am putut pricepe, cum el fost şef al Direcţiei de Informaţii Interne, un tip mai impulsiv, care s-a implicat şi în anchete, ba chiar dăduse o palmă unui anchetat, să fie trimis la post extern, ca rezident de spionaj. Fiindcă, ce i s-a întâmplat? Tocmai Şmil, cel pălmuit… Dar să redau cu cuvintele generalului Budişteanu : „Eram la Paris şi venea primăvara, eram cu pantofii cu care am plecat din ţară, începuseră să-mi miroasă picioarele, scuzaţi-mă de expresie. Şi mă ţăcănea nevasta să-mi cumpăr şi eu o pereche de pantofi uşori, sau nişte sandale, mai aşa, de vară. Şi ne ducem noi la un magazin, cum erau acolo în Paris şi, la casierie, când să plătesc vine un domn elegant: „O, ce surpriză, ce plăcere, am onoarea să vă să salut, domnule colonel Budişteanu, cu ce ocazie pe la Paris?" Era chiar Şmil!

I.V.: Era cel care primise palma...

A.R.: *Era cel care primise palma! Şi continuă: „Am fugit, pur şi simplu. Închipuiţi-vă ce a fost pe mine atunci. Am fugit pur şi simplu, m-am dus cu autobuzele, cu metroul, 24 de ore. Să văd dacă m-au pus în filaj francezii. Când mă duc acolo, unde locuiam, nevastă-mea pe scări nu putea să intre în apartament că erau cheile la mine, plângea, nu ştia ce a fost acolo. I-am dat cheile, aşa, m-am dus şi am raportat ambasadorului şi am cerut*

rezervare la primul avion, să vin în ţară. N-am mai aşteptat nici o confirmare. Aşa mi-am încheiat cariera de spion." Aşa mi-a povestit generalul Budişteanu, în timpul carieirei sale sub acoperire diplomatică în Franţa.

Acuma, legat de modul în care s-au făcut la acea vreme promovările şi numirile în funcţii, este interesant de văzut şi gândirea celor din conducerea superioară de partid. Gheorghiu Dej, cu prilejul măsurilor de reorganizare din 1952, a Ministerului de Interne, spune o sumă de lucruri, unele interesante. Să punem pe lângă fiecare cadru de răspundere, unul, doi locţiitori care să aibă timp să înveţe, lucru bine gândit. Zice: „Partidul a dat elementele cele mai bune pentru întărirea aparatului Ministerului de Interne, dar să nu uităm că şi în partid s-au strecurat numeroase elemente necinstite şi chiar duşmane. Fiindcă, am avut membrii în conducerea superioară a partidului care au dus politica porţilor deschise şi atât i-a trebuit duşmanului ca să intre în partid şi nu ne-am curăţat nici noi. Păi dar ăştia, la rândul lor, au băgat duşmani şi elemente necorespunzătoare şi în aparatul Ministerului de Interne, care nu e bine curăţat. Vă atrag atenţia asupra ultimului caz în Direcţia Paşapoartelor, în sectorul unde ani de zile a fost un bandit ".

Cine o fi fost banditul acesta, în anul 1952?

I.V.: Nu pot să-mi dau seama, eu atunci intram în minister.

A.R.: *Ei, în continuare, Gheorghiu Dej trece la nişte aspecte mai practice: „Să găsim şi un ministru de interne. Un om serios capabil să cuprindă munca, energic, combativ." Acuma trebuia pus la Ministerul de Interne, căci la Ministerul Securităţii Statului era deja uns Drăghici.*

„Tov. Dej: - Ce ziceţi de Pavel Ştefan?

Tov. Pârvulescu: - Nu e bun, e un zăpăcit!

Tov. Drăghici: - Mujic!

Tov. Dej: - Faceţi propuneri. De acord cu observaţiile şi propunerile făcute? Da? De acord? Tov. Drăghici ce spune?

Tov. Drăghici: - Eu sunt de acord! Însă problema cadrelor trebuie rezolvată, aici să se vadă că este un organ special, problema compoziției de clasă e foarte importantă.

Tov. Chișinevski, citește hotărârea de numire a ministrului de interne."

I.V.: A lui Pavel! Adică e un mujic, e așa și pe dincolo, dar...

A.R.: Ăla a spus că e un zăpăcit, ăsta a spus că este un mujic, le-a cerut propuneri, au tăcut din gură, au zis, da. Sunteți de acord? Tov. Chișinevski, citește hotărârea!

I.V.: Foarte interesant! Eu l-am cunoscut și pe Pavel și, mai cu seamă i-am cunoscut soția, Alexandrina Pavel, care era în sectorul meu de responsabilitate la Comitetul Central al UTM-ului. De fapt, era a doua lui soție, prima soție fusese Elena Pavel, dacă ți-ai amintit, una din eroinele clasei muncitoare. Cu asta, cu Alexandrina se recăsătorise după 23 august, era o fată tânără și destul de bine făcută, venea foarte elegant îmbrăcată.

El era atunci, avusese o funcție pe la Ministerul Agriculturii, ministru adjunct sau prim-adjunct de ministru, și chiar așa se discuta pe acolo, iată ce înseamnă să fii nevastă de ministru, era foarte bine îmbrăcată. Nu a făcut cine știe ce mare lucru pe la Ministerul de Interne, în formula nouă, pentru că s-a desființat destul de repede. Nici un an nu a durat.

A.R.:. Da, s-au reunificat.

I.V.: Că din nou s-au unificat cele două ministere, și s-a revenit și la numele inițial. Bineînțeles, la structura pe care o aveau, nu puteau să funcționeze în sistemul de atunci, nu puteau să funcționeze separat.

Dumitru Borșan

A.R.: De la Budișteanu, cine a luat comanda la Direcția de Informații Interne, vă mai amintiți?

I.V.: De la Budișteanu?

A.R.: Borșan cumva?

I.V.: Da, care fusese șef la Serviciul 1 și care cred că a fost cel mai bun șef de direcție. Adică, în ce sens, în sensul că a fost un profesionist, în înțelesul deplin al cuvântului, în sensul că a fost, cum să zic, crescut în direcție, format în direcție. Nu știu dacă o perioadă de timp, înaintea lui Borșan, nu a fost Angelescu, unul Angelescu, dar, nu chiar pe funcție... Un interimat.

A.R.: Sau dintre locțiitorii lui Budișteanu, căci pe aici sunt niște figuri, cel puțin erau legende în legătură cu ei, precum Zambeti M. Cristache.

I.V.: Despre Zambeti o să vorbesc.

A.R.: Sau coloneii Olimpiu Andrei, Rusu C. Emanoil.

I.V.: Ei, ăștia toți au rămas la nivelul de adjuncți, cu excepția lui Rusu, care ulterior a fost trecut la Direcția de Filaj și Investigații, ca șef de direcție. Asta, când serviciul pe problema legionară a intrat în rândul celorlalte servicii, deci nu a mai avut rangul de serviciu independent, cum avusese când Rusu era acolo.

Deci, Borșan, Borșan, repet, cred că a fost șeful de direcție care, cu adevărat, s-a dovedit a fi fost competent din toate punctele de vedere și cred că plecarea lui, nu știu cât a fost de inspirată, cât a fost de necesară, a lăsat un gol.

A.R.: Și lui i-a urmat...

I.V.: El a plecat, Borșan a plecat tot la Direcția de Informații Externe. A fost trimis în două posturi importante, unul în Europa undeva, pentru scurtă durată, nu mai țin minte exact locul, și al doilea, în Japonia, la Tokio.

A.R.: Pentru Japonia l-a ajutat și fizionomia.

I.V.: L-a ajutat și fizionomia și, foarte interesant, de el s-au prins atunci o mulțime de lucruri care nu l-au părăsit, să zic așa, niciodată, până la sfârșit. În primul rând cochetăria, apoi, era un om foarte deschis, cu care se intra în contact perfect de la prima întâlnire, să zic așa. Eu l-am cunoscut foarte de aproape și am lucrat cu el în cele mai

bune condiții, iar în direcție s-a instaurat, la foarte scurt timp după ce a fost numit el, o atmosferă de muncă cu adevărat relaxată. Pe timpul lui Budișteanu fusese o atmosferă încordată, era un tip care crea tensiuni, să zic așa, prin felul lui de a fi. Nu neapărat, nu lua nici măsuri, mai mult bruftuluia, și uneori bruftuluiala asta este chiar mai rea decât o măsură disciplinară pe care ai luat-o și, pe urmă, îl lași pe om în pace, să își vadă de treabă. El era tipul de om care te bătea la cap, așa, care mereu făcea ca oamenii să fie cu teamă.

A.R.: Borșan avea în permanență o batistă elegantă la buzunar...

I.V.: Păi asta spun, de când a venit din diplomație, de la post, întotdeauna a fost foarte pedant, o ținută foarte îngrijită, batista nu îi lipsea din buzunar...

A.R.: Doi purtători de batistă la buzunar țin minte. Pe Borșan și pe Gheorghe Sablici.

I.V.: Sablici, când era la învățământ...

A.R.: Nu, când era la protocol. Eu din această ultimă perioadă îl știu.

I.V.: Când era la protocol, la Direcția Secretariat Juridic, da... Dar Borșan, lui Borșan îi stătea bine și cu batistuța asta. Îmi pare rău, s-a stins totuși prea devreme. Nu știu ce afecțiune a avut, că moartea lui a venit pe neprevăzute, să zic așa, pe neanunțate. A zăcut foarte puțin și s-a stins. Ca de altfel și Cosma, mai...

Dumitru Tăbăcaru

A.R.: Și după Borșan a venit Tăbăcaru sau Stoica... Nu a fost și Stoica o perioadă?

I.V.: Nu, Stoica nu a fost niciodată șef de direcție. A fost ulterior, după ce a fost scos din funcția de adjunct de ministru, Șeful Serviciului Testări psiho-fiziologice. Dar...

A.R.: A coordonat direcția poate...

I.V.: A coordonat.

A.R.: Deci, după Borșan a fost Tăbăcaru. Pe care l-ați găsit în 1977 în funcție, când ați venit ca secretar de stat, dacă nu mă înșel.

I.V.: Da, pe el l-am cunoscut de la școală, unde era șeful Catedrei de specialitate. După Raul Demetrescu, Raul și nu știu mai cum fusese numele tatălui său.

Dar Tăbăcaru a fost un om temeinic, un om serios, așezat. Și el cam închistat puțin, așa, ca fel de a fi, dar el a făcut treabă bună, atât la direcție, cât și în activitatea de informații externe. Și el, mai întâi a trecut de la școală la informațiile externe, și pe urmă a venit la Direcția I-a.

Cristache Zambeti, detectivul care i-a prins pe spărgătorii Băncii Naționale

Dar voiam să-ți spun două cuvinte despre Cristache Zambeti. Nu știu ce era la origini, italian, sau poate, nu știu, aromân, dar era un tip foarte bine pregătit, ăla era purtător, purtător original de batistuță, pentru că și el venise de la Direcția de Informații Externe. Fusese la Direcția de Informații Externe înainte de Doicaru, Doicaru îl prinsese pe el acolo. A avut post extern în mai multe locuri, iar de la ultimul post a plecat puțin cam șifonat, adică deconspirat. Și a fost trecut pe o linie sau alta, așa mai puțin la vedere, și numai după aceea a fost promovat ca adjunct șef de direcție. Dar, îți spun, încă o dată, era un om elevat. Din toate punctele de vedere. Ca pregătire generală, ca pregătire de specialitate, făcând inițial muncă de informații i-a venit foarte ușor să se adapteze și muncii de contrainformații. Și când aveai o discuție cu el, cu adevărat te alegeai cu foloase efective, pentru că era omul care știa ce vorbește și cum vorbește. Vorbea și foarte frumos. Avea, cum să spun, un fler, un simț al meseriei foarte natural. Omul acesta, se spunea că atunci când vedea o notă informativă, sau vedea un dosar început, dar care nu părea a fi suficient de

limpede, de clar, spunea: *„Uite, pe cazul ăsta să te axezi, şi să ai în vedere aspectele a, b, c..."* Şi, peste câteva luni, cazul acela devenea un caz adevărat, şi cu el se prezenta la orice nivel, putând să demonstreze ce era de demonstrat.

La modul serios, adică avea fler, avea fler şi flerul, firește, era dat de profunzimea gândirii, de judecată, de experiența pe care o avea. Lui i se datorează deconspirarea borfaşilor, a tâlharilor, sau cum vreți să-i numim, care au prădat filiala Băncii Naționale din Giuleşti. El, de la el a plecat informația de bază, care apoi urmărită, lucrată, cu atenție, cu migală, a dus la succesul cunoscut. A fost pus şi în comandamentul numit pentru a coordona investigațiile. Şi, interesant de subliniat că el fusese prieten apropiat cu Ioanid, cu şeful bandei. Şi se pare că din chiar anturajul lor de prieteni aflase primele elemente care l-au condus la informația de bază, de mai târziu. Da, oricum, el este cel care, mi se pare că a şi fost decorat, ştiu eu, apreciat în mod deosebit pentru contribuția pe care a avut-o la descoperirea acestei foarte ruşinoase afaceri.

Totuşi, cea mai mare parte erau cadre ale Miliției, şi nu orice fel de cadre, ci cadre de conducere. Ioanid fusese şeful Direcției de Miliție Judiciară, Şeful Direcției Judiciare, din Inspectoratul General al Miliției şi, mai mult, era cumnatul lui Drăghici. Soțiile lor fiind surori. Drăghici nu a ezitat să îl trimită în fața plutonului de execuție. Nu zic, acum mai recent s-au făcut nişte filme... care...

A.R.: Da, dar denaturate total.

I.V.: Ei, cu scopul de a îndulci...

A.R.: Şi de a-i scoate eroi... anticomunişti!

I.V.: Ce să mai scoți domnule, din nişte borfaşi, din nişte tâlhari, dar mă rog, asta se mai poate întâmpla, şi prin alte... Deci, asta era Direcția I.

A.R.: Ei, şi după generalul Tăbăcaru a venit...

I.V.: Aron Bordea. Şi după Aron Bordea a venit Gheorghe Rațiu. Şi cu asta s-a încheiat.

A.R.: Ei, acum din toată galeria asta, cine a fost cel mai potrivit ca şef al direcției?

I.V.: Generalul Dumitru Borşan. Absolut.

A.R.: Şi care a stat poate şi cel mai puțin.

I.V.: Nu, nu a stat puțin, dar, în orice caz, el era şi produsul intrinsec, să zic aşa, în principal al acestei linii de muncă, dar şi un om cu aplecare.

Aron Bordea

I.V.: Din păcate, ultimii doi... pe care îi ştii şi tu destul de bine sub raportul rezultatelor, mai ales Bordea...

Cert este că munca acestei unități foarte importante, foarte importante – cel puțin unele din liniile de muncă la această unitate sunt esențiale şi astăzi, pentru siguranța statului – ani de zile a stat în anonimat, ca să mă exprim oarecum aşa, mai neutru. Pentru că cei mai mulți ani la conducerea acestei direcții i-a avut, dacă nu mă înşel, Bordea. Or, pe timpul mandatului lui Bordea, el, ca şef de direcție aproape că nu a reprezentat nimic. Ştii prea bine, nu era în stare să susțină [un punct de vedere, o concluzie sau o propunere]. Nu mă refer la el ca om, ca om, uneori să-l pui la rană, ca să zic aşa. Deşi, după evenimentele din decembrie 1989 şi acei care arătau un anumit fel de a fi, apropiere, gesturi de omenie, etc., etc., s-au dovedit că nu le aveau, sau că atunci forțau, într-un anume fel, nota.

Eu m-am întrebat dacă, într-adevăr, acela era omul şi dacă acela era, atunci chiar era serios limitat, ori juca rolul unui om limitat ca să nu se implice. Nu, cred că era în primul rând limitat. Şi poate că, fiind conştient sau nu de limitele lui, a şi jucat acest rol ca să nu se implice, să nu îşi asume răspunderi. Pentru că, efectiv, ştii prea bine, că de cele mai multe ori venea cu lecțiile absolut neînvățate. Nu ştia nimic. Şi nu aş putea să nu-ți spun, la un moment dat m-am gândit că omul ăsta e oare timorat, vine cu frică...

Poate că uneori şi eu eram prea sever, destul de aspru în ceea ce priveşte criticile pe care i le adresam, dar niciodată nu l-am jignit, nu l-am lovit aşa, în demnitate, însă adevărul e că era... Promovarea lui nu s-a făcut pe criterii corecte. El nu a fost promovat pentru că l-a propulsat judeţul unde îşi desfăşurase activitatea, că obţinuse nu ştiu ce succese de răsunet, sau pentru că căpătase personal nu ştiu ce experienţe, pe care ar fi trebuit să le generalizeze la nivel de ţară, să zic aşa. Nici vorbă.

A.R.: A fost un interes de clan al lui Postelnicu.

I.V.: Da, bineînţeles...

Şi era şi mai simplă treaba, cele două soţii fuseseră colege de şcoală şi băiatul lui Postelnicu, asta mai cu seamă, făcuse armata la fără frecvenţă la Târgovişte, fusese anume dat să facă armata acolo şi el era, fusese şeful, îţi dai seama, era mai mult în vacanţă...

A.R.: Deci a repetat modelul, experienţa sa cu Nicu Ceauşescu, când efectua stagiul la Buzău.

I.V.: Asta era o formă de a... E degradant... Din păcate. Uite, vezi, şi asta a făcut ca munca să aibă urmări, să producă consecinţe negative. Nu trebuia să fie aşa ceva.

Gheorghe Raţiu

Este interesant că Raţiu, prin ceea ce scrie acuma, scrie mai bine decât scria atunci rapoartele care plecau de la linia de muncă respectivă, ba chiar surprinde că acum devoalează nişte lucruri despre care atunci nu prea, nu prea le ştia sau nu a raportat. Dar, despre asta poate discutăm altă dată, după ce o să-i citim aprofundat ultima carte.

A.R.: Eu nu o am...

I.V.: Singura chestiune, sub beneficiul de inventar, o spun pentru că vreau să-i citesc foarte atent cartea, nu am apucat decât să o răsfoiesc, dar nu-i înţeleg atitudinea, hai să nu o numesc duplicitară. Dar oricum, nu-i atitudinea,

cum să spun aşa, limpede, clară, fără echivoc, pe care trebuie să o aibă un şef de unitate.

Nu mai vorbesc de faptul că lasă să se subînţeleagă că a avut nişte iniţiative în zilele alea, atunci, dar ceea ce a făcut, o spun clar şi răspicat, a făcut-o din ordin. Şi un oarecare rol l-a jucat şi întâmplarea, că dacă nu era ofiţer de serviciu pe minister, nu îl trimiteam unde l-am trimis, la şedinţa respectivă, ci îl trimeam pe acel ofiţer de serviciu care era acolo...

În loc de postfață și concluzii

Generalii Iulian N. Vlad și Ștefan Gușă au stricat planurile pentru România ale Conspirației de la Malta

Înaintea de schimbarea lumii, președinții George Herbert Walter Bush și Mihail Sergheevici Gorbaciov au fost primiți în audiență de Papa Ioan Paul al II-lea.

În prima zi a lunii decembrie 1989, cu o zi înaintea întâlnirii cu președintele american George Herbert Walter Bush de la Malta, liderul sovietic Mihail Sergheevici Gorbaciov a avut o convorbire de 76 de minute cu Papa Ioan Paul al II-lea, durata audienței fiind apreciată ca extraordinară, ceea ce a stârnit și curiozități pe măsură în legătură cu problemele abordate.

La un deceniu după întâlnire, New Catholic Service a făcut publică o parte a transcriptului convorbirii, cea a abordărilor generale, de neevitat potrivit uzanțelor protocolare ale întâlnirilor la acest nivel: situația internațională, libertatea cultelor în Uniunea Sovietică.

Celălalt finalist din cursa Războiului Rece, George Herbert Walter Bush a avut audiența la Vatican pe data de 27 mai 1989. Interesant este ce a urmat acestei audiențe.

Imediat după convorbirile avute cu Papa Ioan Paul al II-lea, președintele american s-a întâlnit cu cancelarul vest-german Helmuth Kohl, iar la Mainz a ținut un discurs prin care a anticipat agenda Conferinței de la Malta. În continuare, G.H.W. Bush s-a deplasat la Londra, iar în prima jumătate a lunii iulie la Warșovia, Gdansk și Budapesta.

Semnificațiile auspiciilor papale au fost rezumate de secretarul pentru afaceri externe al Vaticanului, cardinalul Agostino Casaroli, cu prilejul conferirii titlului de doctor honoris causa al Universității din Cracovia, când a spus:

„Miracolul rapidelor schimbări din Europa de Est poartă numele a două personalități fundamentale, Wojtyla și Gorbaciov (...)" (la Republica.it., 03 iunie 1990, *„Miracolo all'est grazie a Gorbaciov e Papa Wojtyla") Și necesara completare lămuritoare: „În ajunul întâlnirii la vârf dintre Gorbaciov și președintele Statelor Unite ale Americii, George Bush, Wojtyla ureaza ca «următoarele întâlniri să poată conduce la noi înțelegeri, inspirate de ascultarea exigențelor și a așteptărilor popoarelor»"*[93].

Neîndoielnic, cei doi lideri și-au legat unele dintre angajamentele convenite în fața Papei Ioan Paul al II-lea, căci ulterior tot ceea ce a fost binecuvântat la Vatican a avut prioritate absolută.

Vom reveni asupra consecințelor audiențelor papale.

În zilele de 2 și 3 decembrie 1989, Uniunea Sovietică a găzduit, pe teritoriul său, reprezentat de crucișătorul „Maxim Gorki" ancorat în Golful Marsaxlokk, din portul orășelului maltez cu același nume, ceea ce istoria consemnează drept „Întâlnirea de la Malta".

Despre „Întâlnirea de la Malta", M.S. Gorbaciov a spus, în cea mai pură expresie a jargonului kremlinez, că a reprezentat „o cotitură istorică". Semnificația formală a cotiturii istorice, cea destinată viitorimii, a fost dăltuită, în limbile malteză, engleză și rusă, în piatra nobilă a plăcii Monumentului *„Bush/Gorbachev cold war Memorial"* ridicat pe faleza orășelului Birzebbuga (cca. 8 kilometri de capitala La Valleta). *„Malta 2-3 decembrie 1989, George Bush, Michael Gorbachev" „Sfârșitul Războiului Rece".*

La momentul întâlnirii, M.S. Gorbaciov își îndeplinise în proporție de 75% angajamentul prealabil privind înlăturarea de la putere a ultimilor patru lideri comuniști rămași pe poziții împotriva valului.

---

[93] www.raistoria.rai.it

Generalii din sistemele de putere secretă ale R.D. Germane, ai Cehoslovaciei şi Bulgariei, la care directorul K.G.B-ului, Vladimir Kriucikov a făcut apel pentru scoaterea din conservare a opozanţilor lui Erich Honeker, Gustav Husak şi Todor Jivkov, s-au dovedit eficienţi şi loiali Moscovei.

Generalii Moscovei de la Bucureşti, marionete naive ale unor tentative anterioare de puciuri de operetă, lamentabil eşuate, nu mai aveau conexiunile şi nici credibilitatea necesară. Încercările generalilor Nicolae Militaru şi Nicolae Doicaru, dar şi ale altor generali şi înalţi ofiţeri, cu angajamente de agenţi ai K.G.B./G.R.U., ca şi cele ale „civilului" Virgil Măgureanu (alias căpitanul Mihăilă Mihai din rezerva Centrului de Informaţii Externe, denumirea Serviciul Extern de Spionaj al Departamentului Securităţii Statului) de a racola înalţi decidenţi ai Armatei şi Securităţii au clacat. Ei erau, mai demult, motani cu clopoţei.

Pentru intrarea lor în rol, seviciile speciale ale Uniunii Sovietice, Ungariei, R.D. Germania, R.S.F. Iugoslavia, Poloniei, Cehoslovaciei şi Bulgariei (n.n. chiar şi mai înainte, cu Jivkov la putere !) în consens cu servicii speciale occidentale au instrumentalizat planul unei revolte populare dublate de un puci militar. In teoria loviturii de stat, formele de realizare a acesteia sunt revoluţia, puciul militar şi revolta populară.

Angajamentele şi bilanţurile Moscovei înainte de Malta

- **Berlinul de Est - Şeful K.G.B., generalul Vladimir Kriucikov l-a debarcat pe Erick Honecker**

Rezidentul şef al K.G.B.-ului in Germania de Est, generalul Ivan Nikolaevici Kuzmin, în calitate de martor ocular al evenimentelor petrecute în Republica Democrată Germană în anul 1989, arată că anterior vizitei lui Gorbaciov

în această ţară, prilejuită de aniversarea a 40 de ani de la înfiinţarea statului est-german, rezidenţa trebuia să pună la dispoziţia Moscovei două documente: „Informare operativă asupra situaţiei din conducerea Partidului Socialist Unit German" şi „Sinteza privind starea de spirit din Partidului Socialist Unit German". Din ambele documente, fără a se recomanda expres, fiindcă K.G.B.-ului nu-i era permis să se amestece în procesul deciziilor politice, rezulta necesitatea demiterii secretarului general Honecker din toate funcţiile de partid si de stat.

Premierul Willi Stoph si Erich Mielke, seful S.T.A.S.I., dar şi alţii, l-au rugat pe Gorbaciov să-i sprijine în opoziţia lor faţă de Honecker. Rugămintea acestora era, de fapt, corolarul celor două rapoarte ale K.G.B.-ului. Gorbaciov nu le-a răspuns. Vladimir Kriucikov şi-a asumat personal înlăturarea lui Honecker, iar cine trebuia i-a tălmăcit lui Willi Stoph ce semnifică tăcerea în astfel de împrejurări, adică acord fără rezerve.

La 17 octombrie, Erich Mielke, şeful S.T.A.S.I. a propus Biroului Politic eliberarea lui Honecker din toate funcţiile deţinute, ceea ce s-a acceptat imediat. A doua zi, noul secretar general era Egon Krenz, fost secretar al Comitetului Central şi şef al Secţiei C.C. al P.S.U.G. pentru armată, interne, securitate, procuratură şi justiţie. I-au succedat, la scurt timp, Hans Modrow şi Gregor Gysi.

Faptul ca Honecker a fost schimbat ca urmare a dorinţei lui Gorbaciov este fără echivoc exprimat de ambasadorul de atunci la Bonn al URSS, Kwitinski, care ulterior a afirmat: "Moscova şi-a făcut iluzii că era suficient să-l înlocuiască pe Honecker şi totul va fi în regulă...".

Gorbaciov – în discuţiile cu Egon Krenz, iar mai apoi cu succesorul acestuia, Gregor Gysi – împărtăşea un optimism exagerat, ca şi cum nu ar fi primit şi nu ar fi citit informaţiile transmise de rezidenţa K.G.B. din Berlinul de Est şi, în

fapt, de aparatul împuternicit al K.G.B.-ului din R.D.G. (din care făcea parte şi Vladimir Putin).

Evenimentele ulterioare, respectiv căderea zidului Berlinului, i-ar fi surprins atât pe Gorbaciov, cât şi K.G.B.-ul. În următoarele 3-4 zile, rezidenţa K.G.B. a pregătit o evaluare şi o prognosticare a situaţiei, raportul fiind transmis în seara zilei de 13 octombrie 1989. Evaluarea nu a fost acceptată, fiind clasată cu rezoluţia „excesiv defetistă". Peste şase zile, când s-a cerut un nou raport, evenimentele depăşiseră şi cele mai sumbre previziuni. În locul Ministerului Securităţii Statului, Camera Populară a R.D.G. a înfiinţat Oficiul pentru Securitatea Naţională, iar la 3 decembrie, o nouă surpriză, înlăturarea lui Egon Krenz a semnificat falimentul politicii reformatoare, aşa cum fusese gândită de Gorbaciov.

Centrul K.G.B. de la Karhorst şi-a încetat, în cursul lunii decembrie, activitatea de legătură cu serviciile locale. Documentele operative şi de informaţii au fost inventariate şi trimise la Moscova, iar celelalte distruse pe loc.

Cum s-a ajuns în această situaţie, aproape pe neaşteptate? În realitate, scenariul evenimentelor din R.D. Germană, în mod special, precum şi evoluţiile care s-au girat prin gentlemen's agreementul de la Malta au fost anticipate şi puse în operă la ordinul lui Iuri Vladimirovici Andropov, fost director al KGB (1967-1982), secretar general al PCUS (1982-1983). Andropov a iniţiat o amplă operaţiune clandestină sub steaguri străine, cunoscută doar de trei persoane din Departamentul Ilegali al KBG, cu scopul de a se putea prelua sub control alternativele la regimurile totalitare comuniste.

Stricta compartimentare a operaţiunii a facilitat autonomizarea nucleelor operaţionale, acestea acţionând independent, cu autofinanţare şi fără legături cu Moscova, care, depistate, ar fi putut compromite scopul urmărit. Aceasta a fost partea clandestină a schimbării, în care şi

Gorbaciov a avut un rol, considerat de el şi de istorici ca fiind misiunea unuia dintre giganţii secolului al XX-lea care au schimbat lumea. Pentru scenariştii şi regizorii din umbra evenimentelor, toţi actorii acestora au fost exact ceea ce era trebuincios schimbării direcţiei date istoriei prin experimentul revoluţionar din anul 1917, brutal extins în anul 1945, în numele victoriei asupra nazismului, până în inima Europei, cu permanente pericole pentru ordinea democratică occidentală din Spania, Portugalia, Italia, Franţa.

Ulterior, în anii '70, Moscova a devenit influentă în Somalia, Etiopia, Cambogia, Vietnam, Mozambic, Angola, Laos, Afghanistan.

Agentul schimbării, Mihail Sergheevici Gorbaciov, şi-a intrat în rol la 11 martie 1985, dată de la care nici un alt lider est-european nu a mai contat.

Începând cu anul 1989, emisari ai lui Gorbaciov – îndeosebi şeful K.G.B.-ului, Vladimir Kriucikov, dar şi alţii cu legături ori antecedente în K.G.B. – au trecut la scoaterea din conservare a unei reţele, până atunci pasive, de opozanţi ai liderilor de partid şi de stat aflaţi la putere în ţările socialiste central şi est-europene, fiind stabilit modul în care aceştia vor asigura transferul puterii către aşa-zişii reformişti.

Schimbarea lui Erick Honecker a fost rezervată lui Vladimir Kriucikov. Acesta a efectuat cel puţin trei călătorii în Germania de Est, din care una secretă, pentru a putea avea convorbiri cu reprezentanţi ai „opoziţiei", între care şi cu profesorul Manfred von Ardenne.

Amploarea manifestaţiilor declanşate imediat după ce Gorbaciov şi ceilalţi lideri comunişti est-europeni au părăsit Germania de Est, unde participaseră la cea de-a 40-a aniversare a creării R.D.G.-ului, au creat climatul propice înlăturării lui Honecker. Numai că în locul lui nu a venit, aşa cum era aşteptat, reformatorul Hans Modrow, ci Egon

Krenz, omul K.G.B.-ului, susținut de Kriucikov. Egon Krenz pare să fi fost, însă, depășit și speriat de evenimente, scăpând situația de sub control. Deciziile sale, luate fără a se mai consulta cu Moscova, l-au surprins, chipurile, și pe Gorbaciov. Nimic nu a fost, însă, neplanificat, ori fără pachetul complet al soluțiilor alternative.

- **Revoluția de catifea a Kremlinului în „Toamna de la Praga"**

Ramura locală a K.G.B.-ului din cadrul Securității Statului – S.T.B. a încercat readucerea în actualitate a unora dintre protagoniștii „Primăverii de la Praga", brutal reprimată de intervenția militară a Forțelor Armate ale Tratatului de la Varșovia (fără participarea României).

Alexander Dubcek și fostul său ministru, Zdeněk Mlynář, au fost contactați la Viena, dar aceștia, sub amintirea încă vie a evenimentelor din august 1968, refuză orice angajament. Alții, însă, se vor constitui într-un grup, care s-a grăbit să ajungă la Moscova pentru convorbiri cu Mihail Gorbaciov. Acesta îi expediază repede la... K.G.B.! K.G.B.-ul îi pune la dispoziția șeful S.T.B., generalul Alois Lorenc.

In preajma zilei de 17 noiembrie 1989, la Praga au sosit, cu câteva avioane, „trupe profesioniste de revoluționari", adică turiști sovietici din formațiunile "SPETNAZ" ale G.R.U., care s-au amestecat printre demonstranți.

Un locotenent al S.T.B., Ludek Zivcak, a fost infiltrat între demonstranți sub identitatea tânărului praghez Martin Smid, în ipostaza de element provocator, care să atace baricadele miliției. A fost împușcat... Vestea morții lui Smid face ocolul lumii, iar mulțimile stârnite nu mai părăsesc străzile. „Turiștii" sovietici au plecat fără să mai aștepte deznodământul final.

Reporterii occidentali se înființează la domiciliul lui Smid, iar acesta apare acasă viu și nevătămat. Prea târziu,

însă. Efectul scontat al diversiunii – amplificat de Radio „Europa Liberă" – se împlinise. Revoluția învinsese.

Un general trimis de Kriucikov, de la Moscova, Viktor Grușko, generalul Teslenko, șeful antenei K.G.B. de la Praga și generalul Alois Lorenc, șeful securității, au supravegheat întreaga desfășurare a evenimentelor.

Presedintele Havel a afirmat categoric că „Revolutia de catifea" de la Praga, din 17 noiembrie 1989, a fost declanșată de KGB. Havel a definit această operațiune drept „un complot pentru abolirea regimului comunist", condus de brejnevistul Gustav Husak. Complotiștii, potrivit lui Havel, s-au folosit de protestele studenților pentru a ridica noul regim în șa, și pentru a realiza reforma de tip gorbaciovist.

Tot Havel a mai dezvăluit că, inițial, s-a dorit aducerea la putere a unui membru al cabinetului Dubcek (din 1968), aflat în exil la Viena, dar acesta a declinat oferta. Mărturisirea lui Havel de la B.B.C. a fost apoi reluată, în rezumat, și în „Die Welt", fiind susținută ulterior și prin alte dovezi.

Generalul Alois Lorenc vizitase anterior Moscova, unde a fost pregătit pentru viitoarele evenimente, iar generalul Viktor Grușko a adus cu sine comadouri Speznatz ale G.R.U. Ofițerii spetznaz, care de la aeroportul „Ruzine" se împrăștiaseră în toată Praga, conform planului, l-au ținut permanent la curent pe general cu mersul „revoluției". Un aspect interesant, semnalat de corespondenții străini: milițienii praghezi, care s-au manifestat inițial extrem de violent fată de manifestanți, au dispărut apoi pur și simplu, lăsând bulevardele în mâna manifestanților. Pentru mulți corespondenți străini, violența inițială neobișnuită a miliției pragheze a avut un caracter provocator, deliberat. În noaptea de 17 noiembrie 1989, generalul Grușko și echipa sa au părăsit Praga, la fel de discret precum apăruseră.

- **Sofia – un complot al vârfurilor nomenclaturii comuniste realizat cu binecuvântarea Kremlinului**

Prima lovitură pentru Todor Jivkov, aflat la putere de 33 de ani, a venit din partea Turciei, care a suspendat deschiderea graniței pentru emigranții turcofoni care părăseau Bulgaria. Imediat au intrat în scenă, devenind și foarte active, două mișcări ecologiste „Ecoforum" și „Ekoglasnost", astfel încât spre sfârșitul lunii august era vehiculată ideea unei iminente lovituri de palat. În spatele complotului se aflau generalul K.G.B. Sarapov, noul ambasador al Uniunii Sovietice la Sofia, ministrul de externe Petăr Mladenov (22 august 1936–31 mai 2000) și Andrei Lukanov (1938, Moscova - 1996, Sofia), ministrul relațiilor economice externe. Opoziția dinafara nomenclaturii nu conta însă, decât pentru imaginea externă.

Todor Jivkov era izolat și fără recunoaștere în relațiile externe, Bulgaria fiind reprezentată de cei doi complotiști.

În Bulgaria, debarcarea lui Todor Jivkov a fost încredințată lui Sarapov, noul ambasador al URSS la Sofia. Anterior, generalul Sarapov deținuse responsabilități însemnate în K.G.B., fiind și directorul cabinetului lui Andropov.

La 24 octombrie 1989, Petăr Mladenov adresează o scrisoare deschisă lui Todor Jivkov, aducându-i, între altele, critici aspre pentru prăbușirea economiei (n.n. și lui Nicolae Ceaușescu i-a fost adresată, în luna martie 1989, o scrisoare deschisă în care, printre alte grave acuze, i se imputa prăbușirea economică a României. Nu poate fi chiar o coincidență întâmplătoare...). Mladenov și-a prezentat demisia, dar Jivkov a amânat punerea ei în discuția Biroului Politic al Partidului Comunist Bulgar.

Inițial, mișcările de stradă au fost timide și cu participare redusă. Prima demonstrație anticomunistă la Sofia a avut loc pe data de 3 noiembrie 1989. În fapt, cca. 5000 de ecologiști au scandat „Democrație" și „Transparență" în drum spre

Adunarea Populară, unde au înmânat o petiție împotriva realizării proiectului hidroenergetic Rila, considerat dăunător mediului. Acțiunea nu a putut fi oprită întrucât a concis cu intensificarea presiunilor externe pentru democratizare.

În istoria oficială drept început al schimbărilor democratice este menționată data de 10 noiembrie când, în cadrul unei plenare a Comitetului Central al Partidului Comunist Bulgar, liderii pro-gorbaciovişti l-au trimis la pensie, cu mulțumirile de rigoare, pe Todor Jivkov. Acesta începuse să-și citească imperturbabil raportul, când premierul Atanasov se urcă la tribună pentru a propune retragerea lui Jivkov din funcțiile deținute și candidatura lui Mladenov.

Ambele propuneri sunt aprobate fără probleme. Ambasadorul sovietic Sarapov se întâlnește imediat cu Jivkov, în timp ce Mladenov ia legătura cu Gorbaciov, care-l felicită.

Ambasadorul american la Sofia, Sol Polanski (1926-2016), cu o zi înainte raportase Departamentului de Stat că nu se așteaptă la niciun fel de schimbări importante la Plenara Comitetului Central din 10 noiembrie, subliniind că *„Nimeni nu este pregătit să-i arunce o provocare lui Jivkov"*. Când semna telegrama redactată de „diplomatul de la CIA", Biroul Politic, fără participarea lui Jivkov, votase eliminarea acestuia.

Spre deosebire de țările central-europene, în Bulgaria, regimul a fost mai puternic, iar presiunile din partea unor grupuri de disidenți – mai slabe. În aceste condiții, rezistența anticomunistă a adoptat forme de luptă ecologiste. Doar după căderea lui Jivkov, la Sofia au început mari demonstrații de stradă și mitinguri, prin care se cerea abrogarea primului articol din Constituție, care proclama rolul conducător al Partidului Comunist Bulgar.

Începutul tranziției a urmat modelul fostelor republici sovietice – nu cel al țărilor central-europene. Noul președinte Petar Mladenov, a promis transparență și perestroica.

În primii ani tranziția a fost controlată de către nomenclatura comunistă cu ajutorul unor grupări create de securitate. Președintele și lider al partidului, Petăr Mladenov a fost nevoit să demisioneze după ce a amenințat opoziția cu venirea tancurilor. În ianuarie 1990 Jivkov a fost pus sub arest la domiciliu. Ulterior partidul comunist s-a rebotezat ca partid socialist. Tranziția după modelul perestroikist deformează și șterge memoria colectivă despre comunism, care, negat de peste 70% din populație în anul 1991, devine dorit de 55% în anul 2007. O posibilă explicație pentru sentimentele pesimiste constă în faptul că în Bulgaria schimbarea a fost dominată de nomenclatura comunistă. Dar Bulgaria nu este nici pe departe un caz singular!

- **Rolul Budapestei în evenimentele din Germania de Est si Romania**

In contextul în care, în aproape întreg anul 1989, liderii conservatori est-germani, cehoslovaci, români, bulgari și cubanezi au avut serios de luptat cu Gorbaciov, conducătorii reformatori unguri au creat o breșă în „Cortina de Fier", deschizând frontierele spre Austria pentru exodul miilor de est-germani campați în Ungaria.

Dându-i o mână de ajutor lui Gorbaciov împotriva lui Ceaușescu, conducerea Ungariei facilitează organizarea la Budapesta a unei reuniuni a reprezentanților exilului românesc, special invitați la celebrarea funeraliilor victimelor represiunii revoluției maghiare din 1956.

Cu acest prilej este adoptată și o declarație comună cu Forumul Democratic Maghiar – **„Declarația de la Budapesta din 16 iunie 1989"** – care stipulează caracterul Transilvaniei de „spațiu de complementaritate", în care dreptul la reprezentare politică autonomă trebuie garantat.

Mai multe mii de cetățeni români trecuți clandestin în Ungaria, începând mai ales din 1986 (cifrele au oscilat de la

10.000 la 50.000), se aflau în centrele de primire și triere ale emigranților, unii fiind pregătiți și trimiși cu însărcinări secrete în România. Misiunile, îndeplinite de aceștia în anii 1988-1989, erau similare cu cele ale unor emisari ai „forumurilor civice" din Germania de Est, Cehoslovacia sau Polonia și priveau radicalizarea anumitor grupuri din România în scopul reformării sistemului politic. În același timp, au fost pregătiți și agenți de diversiune pentru dezordini, violențe stradale și provocarea forțelor de ordine, care au acționat, atât în decembrie 1989, cât și în evenimentele violente ulterioare din lunile martie 1990 la Târgu Mureș și iunie 1990 la București.

Dacă, în cazul cetățenilor est-germani, Ungaria a procedat la deschiderea frontierelor cu Austria, în cazul românilor le-au închis. Ungaria își creează, astfel, imaginea unei țări cu mari probleme din cauza refugiaților români, la Budapesta fiind deschis un Oficiu al Inaltului Comisariat al O.N.U. pentru Refugiați (H.C.R.).

În Ungaria a fost constituită organizația „România liberă" și avansat proiectul unui guvern în exil.

Organizația românilor de la Budapesta este pusă în legătură cu „Uniunea Mondială a Românilor Liberi" (U.M.R.L.), constituită în anii 1983-1984 sub patronajul a cel puțin două importante servicii speciale occidentale, la care s-a alăturat și K.G.B.-ul cu Asociația „Pro Basarabia și Bucovina", prin care U.M.R.L-ul a fost penetrat și luat sub controlul Moscovei.

În vara și toamna anului 1989, șiruri nesfârșite de cetățeni români aflați în Ungaria sunt conduși la frontiera cu România și predați grănicerilor. Este datoria autorităților de la București să organizeze centre de primire și verificare a acestora. Pentru a putea face față noii sarcini, trupele de grăniceri au fost trecute în subordinea Ministerului de Interne. Cercetarea celor reveniți astfel în țară conducea

spre o concluzie sigură şi anume că, în curând, în România va urma o schimbare.

A urmat, dar numai după Gentlemen's agreementul de la Malta.

- **Adevărurile lui Cinghiz Abdullaev despre „răscoala din decembrie 1989"**

Cinghiz Abdullaev este unul dintre mai mulţii „scriitori" din fosta Uniune Sovietică, aflaţi în misiune la Bucureşti, ca ofiţeri ai K.G.B./G.R.U., în timpul evenimentelor din decembrie 1989.

Generalul Cinghiz Abdullaev reprofilat ca romancier este autorul volumului „Beznă sub soare", recenzat de generalul Victor Atanasie Stănculescu, care l-a propus şi ca martor în procesul său.

Avocatul generalului Stănculescu declara că: *„În dosar există materialul dat de generalul G.R.U., Cinghiz Abdullaev – un general sovietic care în Revoluţie a condus un comando de 22 persoane în Timişoara. Generalul este dispus să vină să dea declaraţii în România şi să aducă şi poze, filme. (...) E foarte bine că au început această cercetare, pentru că generalul Stănculescu poate spune lucruri pe care nu le-a spus până acum pentru că n-a fost întrebat cum trebuie."* (Avocat Vasile Pantea)

Stănculescu despre misiunea scriitoricească a generalului Abdullaev: *„Este plăcut, interesant şi chiar stresant pentru mine să prezint cititorilor români romanul lui Cinghiz Abdulaev ‹Beznă sub soare› în traducere din limba rusă, făcută cu multă aplecare asupra fiecărui cuvânt şi frază a textului original şi condimentat cu pertinente note de subsol ale traducătorului, cu referiri la principalii actori ai momentului, descifraţi cu numele lor real.*

Romanul, care se vrea un interesant episod al acţiunilor K.G.B. după începerea destrămării sistemului socialist post Înţelegerea de la Malta între Preşedintele S.U.A. Bush şi Gorbaciov are ca principală acţiune încercarea de a scoate din joc un ultim bastion comunist monitorizat până atunci de U.R.S.S. – Cuba, în perioada anilor '90.

Principalii actori ai romanului sunt foşti membri ai serviciilor secrete, în principal ai K.G.B., printre care şi autorul romanului care descrie acţiunile, locurile, momentele şi personajele care se intersectează într-o luptă surdă (războiul subteran) ale serviciilor secrete din mai multe ţări pe teritoriile unor ţări europene, sud-americane şi în final în Cuba unde se petrece ultima parte a acţiunii romanului.

Pentru noi, cititorii din România sunt deosebit de interesante interferenţele, cu dezvăluiri care ajută la aflarea altor feţe ale ‹Adevărului› pe care neiniţiaţii la acţiunile din decembrie 1989 le cer cu insistenţă şi azi, după 18 ani! (...).

Pentru noi, romanul începe şocant, cu trecerea rapidă în revistă a acţiunilor din decembrie '89 în România pe care autorul le defineşte la un moment dat ‹Răscoala din decembrie`89› în descrierea agentului care a acţionat pe teritoriul nostru în special în Bucureşti şi Timişoara.

Plecând de la ‹Dosarul 8796 – Domnitorul› cu care se deschid primele pagini ale romanului, sunt subliniate momente ca anticiparea unor mişcări de masă, opoziţia serioasă faţă de regimul Ceauşescu şi o scurtă prezentare a Generalului-colonel Stănculescu care poate, în opinia lor, în nişte circumstanţe date, să săvârşească o lovitură de stat şi să instaureze în ţară o dictatură de centru stânga.

De remarcat faptul că unele grupuri speciale au sosit în România la ordinul dat de preşedintele K.G.B. de atunci Krucikov. Pentru păstrarea secretului deosebit al acestor acţiuni se subliniază, ca un fapt deosebit, că ‹despre sosirea lor în România nu ştia nimeni, nici chiar ambasadorul sovietic la Bucureşti şi nici chiar rezidentul K.G.B. în România›. Iată deci un argument puternic pentru a afirma că nici noi nu am reuşit să aflăm despre aceste acţiuni decât cu mult timp mai târziu.

Misiunea lor era marcată, de sublinierea pe care o face autorul, de genul ‹îţi dai seama ce vor scrie ziarele din întreaga lume dacă un singur om de-al tău va eşua sau va rămâne lungit

pe caldarâm, în rol de cadavru› sau executarea unor misiuni, ca provocarea dezordinii şi chiar amestecul în mulţimea care participă la mitingurile respective.

Este de reţinut conţinutul misiunii, descrisă de principalii agenţi care acţionau la noi, de a-l înlocui pe Ceauşescu cu o persoană mai puţin odioasă şi loială ţării lor. Dialogul între unii din cei ce acţionau în România cuprinde şi fraze de genul ‹presupuneţi că poate avea loc şi eliminarea fizică a soţilor Ceauşescu› şi că ‹analiştii noştri nu exclud şi o asemenea posibilitate›.

În ‹Amintiri› se arată că acţiunile grupului ‹Funcţionarul› care s-a alăturat, de la început, unităţilor de poliţie când oamenii ‹Funcţionarului› au deschis focul împotriva manifestanţilor români provocându-i pe aceştia la noi acţiuni mai dinamice împotriva ordinii existente.

Este descrisă cu multă precizie degringolada care a cuprins pe conducătorii comunişti din România, inclusiv perechea Ceauşescu.

(...) Cu unele referiri la acţiunile de la Târgovişte unde se descrie executarea soţilor Ceauşescu, ‹se trec în revistă nume sonore, ale unor personaje de prim rang, ucise în numele revoluţiei›: Carol I în Anglia, Ludovic al XVI-lea cu soţia şi numeroşi nobili francezi în Franţa, Ţarul cu întreaga sa familie în Rusia.(...)

Personal mulţumesc autorului, pe care nu-l cunosc, pentru referirile făcute la România, în special la decembrie 1989 şi la persoana mea."

General (r) Victor Stănculescu

Gentlemen's agreementul de la Malta

Agenda conferinţei bilaterale a preşedinţilor Statelor Unite ale Americii, George Herbert Walter Bush şi Uniunii Sovietice, Mihail Sergheevici Gorbaciov a fost axată pe actualizarea şi adaptarea la noul context a Declaraţiei asupra Europei eliberate, ale cărei echivocuri au permis

Uniunii Sovietice să-şi impună regimul politic totalitar în toate ţările eliberate de Armata Roşie de sub ocupaţia statelor Axei Berlin-Roma-Tokio.

Preşedintele Bush în discursul său din 30 mai 1989, de la Mainz, a enunţat cele trei cerinţe ale reconcilierii istorice care urma să pună punct Războiului Rece:

- Slăbirea controlului Moscovei în ţările satelite;
- Instituirea sistemului politic pluralist;
- Partidele să poată participa, fără calificările de la Yalta, de „fasciste" ori „naziste", la alegeri libere constituante în toate ţările socialiste europene (la solicitarea expresă a lui Gorbaciov, „alegeri libere care să nu implice obligatoriu un control internaţional asupra lor").

In schimbul acceptării de către Gorbaciov a acestor reforme politice, preşedintele Bush îl asigura că nu se va acţiona în dauna securităţii Uniunii Sovietice. Mai mult chiar, se întrevedea posibilitatea unor aranjamente financiare care să mai atenueze unele dintre consecinţele dramatice ale prăbuşirii economiei.

Gorbaciov s-a prezentat la Malta cu o restanţă: România, unde Nicolae Ceauşescu continua să-i sfideze pe toţi, deopotrivă, din Est şi din Vest, acuzându-i că şi-au dat mâna pentru lichidarea socialismului, a cuceririlor revoluţionare ale popoarelor.

După Malta, în zilele de 4-5 decembrie 1989, Gorbaciov i-a convocat pe toţi liderii statelor membre ale Tratatului de la Varşovia. A existat, desigur, şi o ordine de zi prestabilită, dar informarea asupra rezultatelor Conferinţei de la Malta, în versiunea Kremlinului era scopul principal.

La rândul său, preşedintele Bush a efectuat vizite de informarea a partenerilor din Alianţa Nord Atlantică: 3-4 decembrie la sediul N.A.T.O., iar la 16 decembrie la Paris.

Consecințe post Malta. Angajamente față de Vatican, disoluția Iugoslaviei și constituirea Grupului de la Vișegrad.

Dacă celelalte angajamente luate de Gorbaciov la Malta s-au realizat etapizat, din anul 1991 până în anul 2000, promisiunile făcute Papei au avut prioritate, fiind întocmai respectate:

- Tolerarea desființării Zidului Berlinului;
- Imediata unificare a celor două Germanii, în pofida rezervelor președintelui francez Francois Mitterand și a premierului britanic Margaret Thatcher;
- Permisiunea ca fostele țări satelite neortodoxe (Cehoslovacia, Polonia și Ungaria) să se administreze, din anul 1990, într-o formă de autonomie proprie, conform Pactului de la Vișegrad;
- Tolerarea proclamării autonomiei țărilor romano-catolice, Slovenia și Croația, de unde s-a ajuns la criza iugoslavă, ani de războaie civile și o Pax Americana, cu mijloacele și consecințele cunoscute, dar fără ca acestea să se fi stins.

Din partea României, conform relatărilor edite ale lui Dan Amedeo Lăzărescu, au fost câteva tentative de alăturare la Grupul de la Vișegrad, pe filiere politice liberale, dar și din partea unor francmasoni autentici și patrioți. Au fost încercate ușile unor cabinete, intuim că și ale Vaticanului, prin legături politice sau francmasonice din Italia. Fie că a fost vorba de președintele Italiei, Francisco Cossiga, de liberalul Giovanni Malagodi sau de ministrul de externe, Gianni de Michelis, de fiecare dată răspunsul a fost „non possumus", care, subliniază sursa citată, *„are darul să învedereze o serie de secrete politice"*. Da, asta credem și noi, constatând cum statele din Grupul de la Vișegrad au devenit foarte active în a promova inițiative și măsuri care să le

confere o identitate distinctă, deocamdată sub umbrela Uniunii Europene. Dar cum istoria prinde viteză...

Interesant este și cum au avut grijă oamenii lui Gorbaciov să-i îndeplinească angajamentul luat la Malta în chestiunea pluripartidismului, prin sciziunea partidelor unice. Astfel, dacă în 1989 în România exista doar Partidul Comunist, ulterior au apărut o puzderie de partide cu tot felul de nume, parcă extrase dintr-o cartotecă.

Generalii Iulian Vlad și Ștefan Gușă au stricat planurile pentru România ale Conspirației de la Malta

La 16 zile după Conferința de la Yalta, trimisul lui Stalin în persoana lui Andrei Ianuarevici Vișinski s-a înființat la București pentru a pregăti instaurarea, cu complicitatea imorală a aliaților britanici și americani, a unui regim politic de tip sovietic.

La 12 zile de la încheierea Conferinței de la Malta, detonatorului prevăzut de K.G.B. pentru perestroika românească i-au fost aprinse fitilele. Cele de la Iași și Cluj erau umede, au fâsâit și atât. La Timișoara, în schimb, cu concursul mai multor servicii secrete, cu o implicare agresivă a Ungariei și Iugoslaviei, plus surprinzătoarea coincidență a executării silite a deciziei judecătorești de mutare și evacuare a pastorului Tőkés, László, detonatorul a funcționat.

Cu trei luni înainte de detonarea situației explozive acumulate în ultimii ani, pe teritoriul României era dispus un amplu dispozitiv clandestin al forțelor militare speciale de insurgență ale G.R.U., purtătoare ale tradițiilor Armatei Roșii în materie de revoluții spontane, revolte populare, insurgență contrarevoluționară, puciuri militare, lovituri de stat sau de palat. Afluxul celor cca. 70.000 de turiști sovietici era acoperirea ideală, masa în care una-două divizii ale G.R.U. erau „acul în carul cu fân".

Totul a fost anticipat, din vara-toamna anului 1968, până în cel mai mic detaliu – ascunzători cu arme și muniții, spitale de campanie, echipe medicale, gazde conspirative, căsuțe poștale, curieri ș.a. – când Brejnev a intenționat să intervină militar în România, pentru prevenirea unor evenimente similare celor din Cehoslovacia. Membrii grupelor de acțiune vin și pleacă discret, doar cu o inofensivă sacoșă de voiaj.

Este peste evidențe că un astfel de dispozitiv de acțiune clandestină nu ar putea fi amplasat, ori dislocat instantaneu, iar o dată realizat este un bun câștigat pe termen lung.

Planul sovieto-ungaro-iugoslav al „reformării perestroikiste a României", asumat și de puterile occidentale, cunoscut la Vatican, a fost, însă, numai parțial realizat, fiind „sine die" amânate: unirea celor două Moldove, a Banatului sârbesc cu Banatul românesc, a Maramureșului interior cu Maramureșul exterior, tranșarea statutului noilor entități dar și al Dobrogei, toate acestea făcând să pară cât mai firească și desprinderea Transilvaniei, în care scop Armata de Vest a Ungariei fusese dislocată la frontiera cu România.

Planul menționat a fost sabotat de doi generali români, în ordinea deciziilor și actelor lor de comandă: generalul-colonel Iulian N. Vlad și generalul-maior Ștefan Gușă.

Cel dintâi menționat, generalul-colonel Iulian N. Vlad, în calitatea de ministru secretar de stat la Ministerul de Interne și șef al Departamentului Securității Statului:

- Premergător evenimentelor a interzis uzul de armă de către efectivele Departamentului Securității Statului, iar în dimineața zilei de 22 decembrie a solicitat și Inspectoratului General al Miliției să emită un ordin în acest sens;

- Și-a dezarmat toate forțele luptătoare din subordine, inclusiv pe deținătorii de armament individual, dispunând securizarea și sigilarea locurilor de păstrare a armamentului și muniției;

- A interzis, din faza incipientă a evenimentelor, orice fel de intervenție sau prezență a Securității în mișcările de stradă;

- Informat fiind de generalul Ștefan Gușă că se află în legătură telefonică cu Ferenc Kárpáti, ministrul Apărării al Ungariei, apoi cu Comandamentul Militar Unificat al Tratatului de la Varșovia, care doresc confirmarea cererii de ajutor militar adresată de factorul politic, a fost categoric împotrivă;

- A dejucat provocările și diversiunile prin care se urmărea declanșarea unui război fratricid între Armată și Securitate. Dacă acest obiectiv intermediar al conspirației internaționale ar fi fost realizat, calea intevenției externe se deschidea și condițiile izbucnirii războiului civil, implicit ale dezmembrării teritoriale a României erau împlinite.

Cel de al doilea general, generalul-maior Ștefan Gușă, în calitatea de Șef al Marelui Stat Major, susținut de șeful Securității Statului, generalul Vlad, s-a opus cu fermitate și vehemență ofertelor armatelor ungare și sovietice de a intra pe teritoriul României.

Trebuie menționat că războiul informațional crease, deja, în câteva zeci de minute, starea de teroare psihică și isterie mediatică, de tulburări, incidente, amenințări și pericole iminente, toate induse prin dezinfomare în cascadă și transmise în direct de televiziune pentru ca cererile de intervenție militară externă, care, de altfel, au și fost anunțate ca realizate, să aibă aparențele de necesitate.

Generalii Ștefan Gușă și Iulian Vlad au dovedit în acele momente de mare cumpănă, o extraordinară luciditate în evaluarea situațiilor conflictuale provocate de forțe inamice, externe și interne, iar deciziile luate de comun acord au dejucat escaladarea mult mai periculoasă a tensiunilor.

Pentru loialitatea dovedită poporului român și opoziția la trădare națională, aveau, ulterior, să plătească.

La viața generalului Iulian Vlad au fost nu mai puțin de opt tentative de atentate. Prima tentativă a fost făcută în sediul Comitetului Central, în noaptea de 22/23 decembrie 1989, fiind vizat și generalul Ștefan Gușă, ambii generali fiind împreună la singurul centru operativ de comandă legal al forțelor armate (Armata, Ministerul de Interne - Securitate, Miliție, Pompieri).

Ambilor generali li s-a solicitat, de către Ion Iliescu să coopereze în cadrul Comandamentului Militar. Un comandament ad-hoc constituit la Comitetul Central, dată fiind prezența lor acolo și situația creată ca urmare a faptului că mai multe grupuri care se revendicau revoluționare acționau anarhic, interferîndu-se în comunicarea publică a televiziunii și radioului, substituindu-se decidenților militari legali, contribuind astfel la amplificarea dezordinilor, a panicii și la crearea de incidente armate.

Centrele de comandă militară instituite la Televiziunea Română și la Ministerul Apărării Naționale nu funcționau sub autoritatea șefului Marelui Stat Major. Dimpotrivă din cele două centre erau deturnate, contramandate și sabotate ordinele generalului Ștefan Gușă.

Generalul Ștefan Gușă a fost eliberat din funcția de șef al Marelui Stat Major, fiind înlocuit, la 28 decembrie 1989, cu generalul Vasile Ionel.

În seara zilei de 28 decembrie 1989, generalul Gușă l-a informat pe generalul Vlad că viețile lor sunt în pericol, propunându-i să accepte o gardă militară comandată de un ofițer pentru care garantează. Propunerea a fost acceptată și în circa 20 de minute garda a realizat dispozitivul de protecție. Aceasta era cea de-a patra situație de pericol pentru viața generalului Vlad. Anterior eșuaseră tentativele prinderii într-o ambuscadă, pe timpul deplasării la

Ministerul Apărării Naționale, respectiv simularea unui accident de circulație pe strada „Italiană" , după trecerea în revistă, la sediul acesteia, a Unității Speciale de Luptă Antiteroristă, ordonată de generalul Nicolae Militaru.

Inițial, generalul Militaru a stabilit ca revista de front să se realizeze pe stadionul militar din Ghencea, unde în tribune erau în așteptare cuiburile de mitralieră... Până la stadion, efectivele unității, 795 ofițeri, maiștri militari, subofițeri și angajați civili, urmau să traverseze orașul cu armamentul, muniția și toată dotarea de luptă antiteroristă asupra lor. Asta în timp ce o propagandă isterizată avea ca laitmotiv „Securiștii-teroriștii !".

Cum se putea interpreta, în acel context tulbure și aparent anarhic, o astfel de demonstrație de forță din partea unității antiteroriste a Departamentului Securității Statului, cea dintâi și pe nedrept acuzată de terorism ?

Numai insistențele generalului Iulian Vlad la Ion Iliescu, căruia i-a fost învederată răspunderea pentru consecințe, a contramandat planul criminal al generalului Militaru. Acesta a fost vizibil deranjat și a refuzat să treacă în revistă U.S.L.A. la sediul acesteia, delegându-i pe generalii Iulian Vlad și Ion Hortopan.

Generalul Vasile Ionel a fost anume reactivat cu scopul de a fi numit șeful Marelui Stat Major. El fusese trecut în rezervă în anul 1980, din aceleași motive ca și alți generali și înalți ofițeri cu probleme contrainformative și vulnerabili la provocările de trădare exercitate asupra lor de către servicii de spionaj străine. Cele mai notorii cazuri erau cele ale generalilor Nicolae Militaru, Nicolae Doicaru, Ștefan Kostyal și Ioan Șerb, acesta din urmă fiind și condamnat, în anul 1971, oficial pentru deținere de documente secrete de stat în vederea divulgării.

Generalii Nicolae Militaru și Vasile Ionel au rechemat imediat în cadrele active generali și alți ofițeri superiori din

categoria anterior amintită, printre care: Paul Romano Cheler, Jean Ioan Moldoveanu, Marin-Gheorghe Bălteanu, Ioan Bucur Bordei, Liviu Traian Ciubăncan, Horia Traian Opruță, Dumitru Nicolae Pletos, Gheorghe Constantin Popescu, Marin Pancea, Nicolae Gheorghe Hârjeu, Dumitru Penciuc ș.a., pe care i-au numit în importante funcții de comandă, ori în alte poziții cheie, pentru reușita conspirației.

Generalul-colonel Iulian N. Vlad a fost arestat, formal, de generalii Vasile Ionel și Ion Hortopan, supervizați nemijlocit de Gelu-Vocan Voiculescu. Nicolae Militaru și ambasadorul Uniunii Sovietice la București, Evgheni Tiajenikov au ținut să privească scena escortării generalului Vlad de către o grupă de soldați, echipați de luptă, cu baionetele la arme.

Generalul Vasile Ionel, asemenea lui Silviu Brucan, a intervenit și asupra președintelui completului de judecată a celor trei procese intentate generalului Vlad. Motivul intervenției a fost decizia retrimiterii cauzei la anchetatori, deoarece rechizitoriul nu a fost susținut de probe. Mai mult, cele câteva zeci de martori ai acuzării au făcut depoziții favorabile generalului Vlad. Din acel moment, procesele generalului Vlad nu s-au mai judecat după regulile cercetării judecătorești, ci după indicații politice. Indicații politice care au fost cuantificate cumulativ în 25 de ani de ani de închisoare. A executat 4 ani, respectiv un sfert din pedeapsa cea mai mare, fiind eliberat prin efectul legii.

Generalul Stefan Gușă a fost mutat la Cluj, apoi la Buzău. A decedat în anul 1996, în urma unui cancer galopant.

Lista generalilor implicați în evenimente și care au decedat în împrejurări suspecte este, însă, mult prea lungă pentru a nu fi și ea un argument al conspirației internaționale.

***

Dacă se impune o concluzie în legătură cu destinul generalului Iulian Vlad, aceasta ar putea fi rezumată sub forma următorului avertisment:

Condamnat și întemnițat sub mai multe acuzații false și pe baza unor sentințe pronunțate în disprețul moralei creștine și al legii, destinul generalului Iulian N. Vlad, șeful Serviciilor de Informații ale României la momentul evenimentelor din decembrie 1989, este un cumplit avertisment.

Avertisment pentru toți cei care cred în puterea patriotismului și a sacrificiului de sine în numele acestei valori civico-morale, dar nu numai atât.

Dovadă că, în România, patriotismul a devenit o nonvaloare, un sentiment straniu și anacronic, din cauza căruia ne-ar amenința izolarea, sărăcia, foametea și ne-ar altera relațiile cu comunitatea internațională.

Avertisment pentru toți cei care cred că împlinirea exemplară a datoriei este o virtute.

Dovadă că, astăzi în România, datoria este cea dintâi cenzură a libertății și, de aceea, toți avem numai drepturi și revendicări din partea unei societăți căreia nu-i datorăm nimic.

Avertisment pentru toți cei care cred în supremația legii, în suveranitatea dreptății, în independența justiției și în legea morală.

Dovadă că, astăzi în România, nelegiuirea este virtute, siluirea justiției este bărbăție de stat, iar sfidarea moralei, integrare în comunitatea internațională.

Avertisment pentru toți cei care cred că patria lor este România și ei îi datorează supremul sacrificiu.

Dovadă că, astăzi în România, nu mai are relevanță ce gândește și ce simte țara, ci, pentru unii, ceea ce crede Europa și dictează America, iar pentru alții ceea ce nu supără Rusia.

Avertisment pentru toți cei care cred că a te identifica cu neamul tău este o cauză dreaptă.

Dovadă că, astăzi în România, cine nu împovărează cât de cât cu ceva soarta obiditului român și nu acordă favoare profitorului străin, este catalogat un exemplar preistoric.

Avertisment pentru toți cei care slujesc sub drapelul național, înțelegând să-i apere măreția, gloria și onoarea.

Dovadă că, astăzi în România, oricine poate ofensa simbolurile naționale sacrosante, în formele perverse ale atentatului la dreptul existenței naționale.

Avertisment pentru toți cei care, chemați în momentele hotărâtoare ale istoriei să-și asume răspunderile pe care le implică înaltele lor demnități, refuză să abdice în fața marilor trădări.

Dovadă că, astăzi în România, oricine poate să trădeze și nu se cheamă că este trădător.

Avertisment pentru toți cei care cred că pot pune saboți roții istoriei, iar ordinea haosului, a injustiției sociale și a nelegiurii va dăinui la nesfârșit.

Dovada, va veni !

ANEXE[94]

[94] Articolele de presă sunt citate în forma în care au fost publicate în presa vremii, cu respectarea regulilor ortografice ale limbii române din anii '90.

Anexa 1

Brucan – acuzatorul diversionist

După reținerea și arestarea ilegală a generalului Iulian N. Vlad, primele acuzații nu au fost aduse oficial, ci sugerate de Silviu Brucan printr-o campanie de război informațional, avându-l ca țintă pe fostul șef al Departamentului Securității Statului.

Campania diversiunilor mediatice a fost deschisă printr-un interviu acordat de Silviu Brucan, în exclusivitate, cotidianului „Adevărul", care preluase patrimoniul ziarului oficial al Partidului Comunist Român, „Scânteia". Interviul era titrat „Poporul român are dreptul să cunoască rolul Frontului în zilele Revoluției" (*„Adevărul", Anul I, nr. 18, marți 16 ianuarie 1990, ediția a II-a*).

De menționat faptul că Silviu Brucan a fost, din septembrie 1944, secretar general de redacție al ziarului de partid „Scânteia", de care s-a folosit pentru a cere condamnarea la moarte, printre alții, a lui Iuliu Maniu, Gheorghe I. Brătianu, Corneliu Coposu, Radu Gyr și Pamfil Șeicaru.

Interviul pe care Silviu Brucan și l-a dat învederează cum fostul secretar general de redacție de la „Scânteia" și-a reluat mai vechea sa îndeletnicire, aceea de a lansa acuzații false, tendențioase și diversiuni, pe care în anii '40 soția sa, Alexandra Sidorovici, acuzator public de drept al „Tribunalului Poporului", le instrumenta judiciar în procesele intentate elitei politice și culturale românești.

O parte consistentă a instrucției judiciare înscenate generalului Vlad a fost orientată pe pistele sugerate de Silviu Brucan, respectiv, că Securitatea este autoarea represiunii armate a revoltelor populare din Timișoara și București, a acțiunilor de gherilă urbană și a psihozei teroriste prin care urmărea readucerea la putere a lui Nicolae Ceaușescu.

Scenariul diversionist lansat de Silviu Brucan a condus la impasul principalului proces, din cele trei intentate generalului Vlad, care din lipsă de probe a fost, la un moment dat, suspendat.

Poporul român are dreptul să cunoască rolul Frontului in zilele Revoluţiei

Interviul cu Silviu Brucan, consemnat de Romulus Căplescu, acordat în exclusivitate ziarului „Adevărul" nr. 18, marți 16 ianuarie 1990 - extras

Romulus Căplescu (**R.C.**)*: Există numeroase versiuni cu privire la zilele incandescente ale Revoluţiei. Întrucît ştim că aţi fost un participant direct la aceste evenimente, vă rugărn să clarificaţi cum s-au desfăşurat în realitate lucrurile, pentru a avea, astfel, pentru prima oară, versiunea care respectă adevărul istoric, mergînd pe firul întîmplărilor ce au început la 21 decembrie 1989, la Bucureşti.*

Silviu Brucan (**S.B.**): În ziua de 21 decembrie eram încă sub stare de arest la domiciliu, cu doi miliţieni la poartă şi o bandă de agenţi ai Securităţii, care mă urmăreau pas cu pas ori de cîte ori ieşeam din casă. Dar Petre Roman se afla în noaptea de 21 decembrie în mijlocul tinerilor care înfruntau gloanţele în jurul hotelului „Intercontinental", unde mulţi dintre ei au căzut. Vineri, 22 decembrie, profesorul de la Politehnică, pornea în fruntea studenţilor săi spre Piaţa Palatului, reuşind să pătrundă în clădirea fostului Comitet Central al Partidului Comunist Român cu primul grup de tineri şi cu generalul Voinea, comandantul trupelor din Piaţa Palatului, prima unitate care a fraternizat cu revoluţionarii.

Ceauşescu fugise cu elicopterul pe la ora 13,00, aşa încît intrarea primului grup pomenit mai sus a avut loc imediat. Petre Roman a fost acela care, aflat în jurul orei 14.00 în grupul manifestanţilor de pe balconul Comitetului Central, a rostit o frază istorică: „Astăzi, 22 decembrie, dictatura lui Ceauşescu a fost doborîtă. Proclamăm puterea poporului."

Pe la ora 3 după-amiază, Roman, împreună cu generalul Voinea şi generalul Chiţac, actualul ministru de Interne, însoţiţi de

studenți, s-au îndreptat spre studioul Televiziunii. Acolo a venit și Ion Iliescu. În ce mă privește, pe la ora 2, vecinii au năvălit în curtea mea din strada Izbiceni, cartierul Dămăroaia, strigînd: „Ceaușescu a fugit!" Cei doi milițieni de la poartă dispăruseră. Un vechi prieten, Stan Eduard, a sosit atunci cu mașina și ne-am dus repede la studioul de televiziune. Acolo ne-am întîlnit cu toții pentru prima dată. Și, după o scurtă consfătuire, am plecat cu mașini militare la Comitetul Central, unde urma ca la ora 5 să avem o primă întîlnire cu alți viitori membri ai Consiliului Frontului.

R.C.: *Despre cine anume este vorba?*

S.B.: Acolo așteptau generalul Militaru, Mazilu și alții. Ne-am retras într-un birou de la etajul I și am ținut prima ședință de constituire a Consiliului Frontului Salvării Naționale. Scena a fost înregistrată pe bandă video de către Adrian Sîrbu și este exact înregistrarea pe care cei de la canalul 3 al televiziunii franceze au furat-o de la omul căruia Adrian Sîrbu i-a încredințat caseta. Ne-am întors seara la studioul de televiziune, de data aceasta circulînd într-un tanc, în care s-a tras de cîteva ori pe traseu.

R.C.: *Într-adevăr palpitant. Și ce s-a întîmplat mai departe?*

S.B.: Vineri noaptea, împreună cu Mazilu, am redactat primul comunicat al Frontului Salvării Naționale, pe care l-a citit la Televiziune Ion Iliescu, în jurul orei 12 noaptea.

A doua zi, sâmbătă 23 decembrie, ne-am adunat la Ministerul Apărării Naționale, unde am rămas cîteva zile și nopți. Acolo am luat primul contact cu generalii care conduceau operațiunile contra trupelor de securitate și a teroriștilor individuali. Situația pe plan militar era încă gravă. Dar ea a devenit cu adevărat critică duminică 24 decembrie. Dimineața, la ora 6, securiștii au efectuat un atac cu bombe incendiare și grenade asupra studiourilor de Televiziune, reușind să dea foc la o parte din clădire – flăcările au cuprins etaje întregi – și amenințînd să ia cu asalt clădirea în întregime. Atacul a fost respins abia după cîteva ore de către forțele armate și miile de studenți care înconjurau clădirea Televiziunii, împiedicînd, virtualmente, organizarea unui atac de proporții.

În cursul zilei de duminică, am aflat cu mare uimire că în fruntea operațiunii militare din București, alături de generalul Gușă, se afla generalul Vlad Iulian, comandantul Securității, pe care-l cunoscusem în primăvară, cînd am fost arestat și reținut în sinistra clădire a Securității de pe Calea Rahovei. Ni s-a spus că generalul Vlad trecuse de partea Revoluției încă de vineri

noaptea și că își luase angajamentul să coopereze sincer cu conducerea armatei. Îl cunoscusem destul de bine pe generalul Vlad pentru ca să-mi dau seama că era cel puțin cu un cap deasupra celorlalți generali de securitate, ca inteligență, cultură și viclenie, și îmi era teamă că, dispunînd de asemenea calități, putea înșela încrederea celorlalți generali.

R.C.: *În consecință, cum ați procedat?*

S.B.: Am cerut insistent să se convoace seara o ședință a Consiliului de Război, în care să am o confruntare cu generalul Vlad. Din fericire, această ședință a avut loc, deși a fost o puternică rezistență împotriva convocării ei. La ședință, după ce generalii Vlad și Gușă au făcut un raport asupra situației militare, am cerut generalului Vlad să răspundă la două întrebări ale mele.

Prima întrebare a fost: „De ce în declarația pe care ați făcut-o la posturile de radio ați omis ceea ce noi am considerat esențial, și anume, să dați un ordin expres tuturor operativilor de sub comanda dv. să înceteze focul și să predea armele? De ce n-ați dat acest ordin?"

Generalul Vlad, cu șiretenia lui bine cunoscută, a încercat sistematic să se eschiveze de la un răspuns direct, susținînd că declarația lui era categorică în ce privește trecerea sa de partea Revoluției și că nimeni pînă atunci nu se îndoise de sinceritatea lui. I-am cerut în cîteva rînduri să răspundă la întrebarea mea și, întrucît s-a eschivat pînă la sfîrșit, i-am declarat că nu trebuie să se mire de îndoiala mea în sinceritatea lui, deoarece ne cunoaștem dinainte și știu că este un mare maestru în arta înșelăciunii.

R.C.: *Și a doua întrebare?*

S.B.: A doua întrebare avea un caracter mai general.

I-am spus: „Din toate datele pe care le avem pînă acum reiese o pregătire minuțioasă a teroriștilor operativi ai Securității în ce privește obiectivele strategice pe care trebuie să le atace, locurile unde se întîlnesc și de unde pornesc la acțiune, locurile unde-și împrospătează muniția, mijloacele de comunicare atît între ei cît și cu centrele de unde primesc instrucțiuni, mijloacele de transport, civile și militare, pe care le folosesc, inclusiv tunelurile subterane ale capitalei, prin care intră și ies tot timpul. Nu se poate ca asemenea acțiuni, locuri și mijloace complexe să nu fi fost precizate dinainte într-un plan pentru organizarea unor operațiuni de tip gherilă urbană. De ce în momentul în care ați trecut de partea Revoluției nu ați pus la dispoziția conducerii

armatei acest plan? De ce nu aţi dezvăluit nici unul din locurile de unde acţionează teroriştii şi nici datele necesare pentru a cunoaşte mijloacele lor de comunicare şi transport? De ce nu aţi pomenit niciodată despre tunelurile subterane prin care se deplasează aceşti teroriştii?"

Toată lumea din jurul mesei a putut vedea atunci cum generalul Vlad s-a înroşit, a cerut un pahar cu apă pentru a lua nişte pilule, după care a negat categoric existenţa unui asemenea plan. Strîns cu uşa, a declarat apoi că dacă exista un asemenea plan, atunci acesta nu se afla asupra sa şi nu ştia de el.

R.C.: *Ce replică i-aţi dat?*

S.B.: Am replicat că este de neconceput ca într-o organizaţie de tip militar generalul comandant să nu cunoască planul operativ al trupelor de sub comanda sa. Generalul Vlad a început atunci să spună că unele unităţi erau sub comanda directă a generalului Postelnicu, ministru de interne, sau a altor generali din ministerul respectiv şi a cerut să i se acorde încă 24 de ore ca să dovedească practic că este cu adevărat de partea Revoluţiei. A promis că va elabora un plan pentru a doua zi, în care va prevedea o serie de acţiuni de natură să aibă ca rezultat capturarea unui mare număr de terorişti din subordinea sa.

Deşi la început, generalii prezenţi au fost de acord să i se acorde această şansă, şedinţa Consiliului de Război din seara aceea a avut drept rezultat că ei şi-au pierdut încrederea în sinceritatea generalului Vlad. A doua zi, întrucît acţiunile promise de generalul Vlad nu s-au materializat, conducerea armatei a hotărît arestarea lui. Şi cu aceasta s-a încheiat cel mai primejdios capitol din istoria acţiunilor împotriva teroriştilor.

R.C.: *Practic, ce se urmărea prin asemenea tactici de tergiversare?*

S.B.: Analizând mai atent stratagema generalului Vlad, am ajuns la concluzia că ea era menită să-i asigure o ieşire în ambele eventualităţi. Dacă Revoluţia cîştiga bătălia, el putea demonstra că a trecut de partea ei şi, deci, avea dreptul să se aştepte la o judecată mai puţin aspră a activităţilor sale criminale. Dacă ar fi cîştigat cealaltă parte, atunci el putea să-i argumenteze lui Ceauşescu că a fost nevoit să recurgă la acest şiretlic pentru a pătrunde „sus", la conducerea operaţiunilor, şi a putea de acolo să zădărnicească acţiunea armatei.

R.C.: *După depăşirea acestui moment de cumpănă, ce curs au luat, în continuare, evenimentele?*

S.B.: În aceeaşi noapte, am avut o a doua şedinţă.

Ţinîndu-se seama de situaţia critică pe plan militar, la care se adăuga pericolul ca trupele de securitate ce atacau garnizoana militară, unde se aflau deţinuţi cei doi tirani Ceauşescu, să reuşească să pătrundă înăuntru şi să-i elibereze, s-a hotărît ca, a doua zi, luni 25 decembrie, să se organizeze procesul celor doi ceauşeşti iar sentinţa să fie executată imediat. Ne-am dat seama că, dacă trupele de securitate ar fi reuşit să-i elibereze pe cei doi şi dacă un dement cum era Ceauşescu ar fi preluat comanda acestor trupe, s-ar fi ajuns la o baie de sînge, în care ar fi pierit sute de mii de oameni. Într-un cuvînt, consideraţiunile militare au prevalat asupra celor politice şi juridice. Cea mai bună dovadă că decizia noastră a fost justă a apărut luni noaptea, cînd, după ce s-a anunţat la Radio executarea celor doi tirani şi s-a prezentat la Televiziune înregistrarea video a procesului, a avut loc o cotitură în situaţia militară. Trupele de securitate au început să se predea, acţiunile teroriştilor au scăzut în intensitate, atacurile asupra unor obiective strategice au încetat.

Socot că este important ca cetăţenii patriei noastre să cunoască cu exactitate şi precizie istoria, filmul evenimentelor care au dus la înfrîngerea bandelor ceauşiste şi la instaurarea noii puteri. Este important ca ei să cunoască cu aceeaşi precizie rolul Frontului Salvării Naţionale şi să poată judeca pe oamenii din fruntea sa în cunoştinţă de cauză.

R.C.: *Aveţi perfectă dreptate. Aşadar, ce ne puteţi spune despre oamenii care au participat la evenimentele descrise de dv.?*

S.B.: Aş vrea să încep prin a spune că mă consider privilegiat de a fi avut ocazia să lucrez, cum se spune, sub ploaia gloanţelor, cu oameni de calibrul lui Ion Iliescu şi Petre Roman. Experienţa mea mai veche în mişcarea ilegală, din timpul războiului, m-a învăţat că, în asemenea condiţii, legăturile omeneşti care se creează sînt indestructibile.

În ce-l priveşte pe Mazilu, l-am cunoscut în ambele lui ipostaze, atît pe vremea cînd era profesor în şcolile Securităţii şi cînd ne ciocneam la puţinele discuţii ştiinţifice care aveau loc pe vremea aceea, cît şi apoi, cînd a dovedit un mare curaj şi o mare forţă morală în opoziţia lui faţă de dictatura Ceauşescu.

Dintre cei care fac parte dintr-o generaţie mai tînără, am avut bucuria să lucrez în acele zile şi nopţi grele cu oameni ca Gelu

Voican, Cazimir Ionescu, admirabilul actor şi om Ion Caramitru, precum şi regizorul Sergiu Nicolaescu. care şi-a asumat cu un curaj unic misiunile cele mai primejdioase în zilele Revoluţiei.

Dintre militari, am o mare admiraţie pentru generalul Victor Stănculescu, care mi s-a părut cel mai eficient şi, mai presus de toţi, pentru generalul Nicolae Militaru, un om care întruneşte o mare înţelepciune şi o mare fermitate, după ce s-a convins că trebuie să facă un anumit lucru. Am avut un mare noroc că în zilele acestea grele în fruntea armatei se afla generalul Militaru.

(...)

R.C.: *Vă mulţumim, domnule profesor Brucan, pentru declaraţiile dumneavoastră, care, cu siguranţă, vor fi primite cu interesul cuvenit de cititorii noştri.*

Anexa 2

Comitetul de supraveghere Helsinki. Orchestrarea protestului internațional împotriva suspendării procesului intentat generalului Vlad

Aflat în Statele Unite ale Americii, Silviu Brucan a fost atenționat că procesul generalului Vlad a fost suspendat din cauza inconsistenței rechizitoriului.

Ce se întâmplase, în fapt? Un număr de 37 de martori audiați, din peste 50 propuşi, nu au susținut capetele de acuzare, ci, dimpotrivă, îl disculpau pe generalul Vlad. Aşa, de exemplu, în depoziția sa, martora Lidia Trandafir, stenografă a declarat: *La ședința Comitetului Politic Executiv din 22 decembrie, generalul Iulian Vlad a participat, inclusiv la momentul când s-a zis „Să luptăm!". Eu stăteam cu capul in jos şi stenografiam. Majoritatea s-au ridicat şi au zis: „Luptăm!". În dreapta mea stătea Postelnicu, în stânga mea stătea generalul Vlad care nu s-a ridicat în picioare. Nu-mi amintesc să fi spus ceva mai înainte. Reţin doar faptul că, în clipa în care Ceauşescu a întrebat „Luptăm cu toții?", Iulian Vlad a şoptit, ca pentru sine, „Luptăm, pe dracu!"*

Procesul a început la data de 10 septembrie 1990. După încheierea audierii primilor zece martori, procurorul de şedință, colonel de justiție Igon Dima a fost nevoit să recunoască: *Dosarul aşa cum se află acum e inconsistent...*

Procesul a fost amânat. După reluarea procesului, luni, 15 octombrie 1990 şi în zilele următoare, alte loturi de martori ai acuzării l-au disculpat pe generalul Vlad. În aceste condiții, procesul a fost suspendat pentru consolidarea probațiunii.

Imediat ce a revenit în țară, Silviu Brucan a intervenit atât la preşedintele completului de judecată, cât şi la Direcția Procuraturilor Militare, pentru a le învedera dezacordul extern față de decizia suspendării procesului.

Concomitent, Preşedintelui României i-a fost adresată o „Scrisoare deschisă" din partea Comitetului de Supraveghere Helsinki. Scrisoarea a fost publicată în „România liberă", nr. 14307 din 15 noiembrie 1990.

Comitetul de Supraveghere Helsinki şi generalul Vlad

Comentariul redacţional şi scrisoarea publicată de „România liberă" nr. 18, marţi 16 ianuarie 1990

Comisia de Supraveghere Helsinki a trimis o scrisoare preşedintelui României, Ion Iliescu, privind procesul generalului Iulian Vlad, care a fost suspendat datorită lipsei unor dovezi suficiente pentru complicitatea sa la genocid. Comisia de Supraveghere Helsinki şi-a exprimat îngrijorarea privind faptul că generalul Vlad a fost acuzat de crimă exclusiv în legătură cu evenimentele petrecute în timpul revoluţiei din decembrie pentru a se amîna sau evita în totalitate o investigaţie completă a crimelor comise de-a lungul întregii perioade cît a fost şef al Securităţii. Comisia de Supraveghere Helsinki a îndemnat Guvernul să întreprindă o anchetă şi o urmărire penală completă în cazul generalului Vlad, de o manieră care să garanteze ancheta completă şi dezvăluirea publică a gravelor încălcări ale drepturilor omului, indiferent cine ar fi implicat în acest proces. Iată textul scrisorii:

Preşedintele Ion Iliescu
Biroul Preşedintelui
Bucureşti , România

Dragă Domnule Preşedinte Iliescu,

Comisia de Supraveghere Helsinki, organizaţie care se ocupă de drepturile omului, este îngrijorată de informaţiile pe care le-a primit privind faptul că procesul generalului Iulian Vlad a fost suspendat din lipsa unor dovezi suficiente ale „complicităţii la genocid" legată de decesele survenite în timpul evenimentelor din decembrie 1989. Deşi este evident că nici un individ nu trebuie acuzat în cazul lipsei unor dovezi suficiente care să ateste comiterea unei crime, Comisia de Supraveghere Helsinki este îngrijorată de faptul că generalul Vlad a fost acuzat de crimă

exclusiv în legătură cu evenimentele din decembrie, în scopul întîrzierii sau totalei evitări a unei investigaţii complete şi a unui proces care să demaşte întreaga sa activitate pe perioada cât a fost şeful Securităţii. Comisia de Supraveghere Helsinki subliniază importanţa unei investigaţii complete a abuzurilor trecute precum şi a unei dezvăluiri publice a dovezilor. Aşa cum am mai arătat, considerăm că în România nu se poate construi o societate dreaptă şi decentă decît prin dezvăluirea totală a abuzurilor care s-au făcut şi cine anume le-a comis, nu numai la sfîrşitul lunii decembrie ci pe parcursul întregii epoci Ceauşescu. Comisia de Supraveghere Helsinki îndeamnă Guvernul Român să asigure realizarea unei investigaţii şi urmăriri penale în cazul generalului Vlad, ca şi a altora, care să permită dezvăluirea completă a gravelor încălcări ale drepturilor omului, indiferent cine ar fi implicat în acest proces.

JERI LABER
director executiv"

Anterior publicării scrisorii adresate preşedintelui Ion Iliescu, aceasta a fost anticipată cu un comentariu titrat „Procesul lui Iulian Vlad stîrneşte protest internaţional", publicat în „România liberă", nr. 14305 din 13 noiembrie 1990.

Procesul lui Iulian Vlad stîrneşte protest internaţional

„România liberă", nr. 14305 din 13 noiembrie 1990

„Helsinki Watch", organizaţie internaţională neguvernamentală pentru apărarea drepturilor omului, a trimis preşedintelui României, Ion Iliescu, o scrisoare cu privire la procesul generalului Vlad Iulian, care a fost suspendat datorită dovezilor insuficiente pentru complicitate la genocid. „Helsinki Watch" îşi exprimă îngrijorarea în legătură cu faptul că generalul Vlad a fost învinuit de o crimă legată doar de evenimentele din perioada Revoluţiei din decembrie, pentru a amîna sau a evita complet o investigare deplină a crimelor care au putut fi comise în timpul în care a deţinut funcţia de şef al securităţii. „Helsinki Watch" cheamă guvernul român să ia măsuri pentru ca investigaţiile şi

urmărirea penală în cazul generalului Vlad să fie complete şi să se efectueze cu garantarea nu numai a cercetării, ci şi a dezvăluirii publice a gravelor abuzuri săvârşite în domeniul drepturilor omului, indiferent de persoanele care ar putea fi implicate.

Concomitent cu comentariul, a fost înserat un semnal de trei rânduri „O mărturie zguduitoare: Generalul Vlad Iulian m-a bătut la tălpi cu bâta! - relatarea unui participant la evenimente - în ziarul nostru de mâine" (Eugen Dichiseanu)

„România liberă", nr. 14306 din 14 noiembrie 1990 publică o corespondență specială din Braşov, în care cetățeanului român de naționalitate germană Sommerauer Werner, participant la revolta de la Braşov din 15 noiembrie 1987, îi este atribuită, între altele, şi următoarea afirmație:

„M-au bătut înalţi ofiţeri de miliţie, s-au purtat în mod bestial. Însuşi generalul Vlad Iulian a participat la aceste anchete. El m-a înjurat, în permanenţă îmi spunea: „Bă fascistule, bă legionarule, nu meriţi să mănânci pîinea socialistă. Eşti un bandit, ca toţi ceilalţi. (...) Vreţi opoziţie? Vreţi politică? Vreţi statut politic, huliganilor? Generalul Vlad Iulian m-a descălţat de pantofi şi m-a bătut la talpele picioarelor goale cu o bâtă de lemn, m-a lovit şi la palme până s-au învineţit. M-a lovit peste spate, am leşinat. Au turnat apă peste mine. Căpitanul, care îşi zicea Călan, a scos un pistol şi l-a îndreptat spre mine, amenințându-mă că mă împuşcă."

O asemenea relatare vine la momentul potrivit ca să motiveze interesul „Helsinki Wach" pentru procesul generalului Vlad, fiindcă reproşul care transpare din scrisoarea adresată preşedintelui Ion Iliescu este acela că nu este investigată şi demascată întreaga activitate a genera-lului din perioada cât a fost şeful Securității.

Numai că, declarațiile lui Sommerauer Werner, fiindcă vor fi mai multe, sunt schimbătoare.

Cu un alt prilej a afirmat că generalul Velicu Mihalea, adjunctul şefului Inspectoratului General al Miliției a participat la anchetarea sa.

Într-o altă împrejurare, când deputatul Ristea Priboi (fost ofițer al Centrului de Informații Externe) se afla în atenția presei, Sommerauer avea să-l acuze de bătaia cu bâta la tălpi pe colonelul Ristea Priboi. Ristea Priboi l-a acționat în judecată, atît pe Sommerauer, cât şi pe Marius Oprea, care i s-a asociat în „aria calomniei", iar pârâții nu au putut dovedi cele susținute public.

Ulterior declarației inițiale, Sommerauer a venit cu precizarea că pe generalul Vlad nu l-a cunoscut şi nu a ştiut cine este când l-a bătut, dar l-a recunoscut peste doi ani la televizor.

Dacă relatarea lui Sommerauer Werner ar fi fost adevărată, nu s-ar fi întârziat niciun moment ca generalul Vlad să fie judecat pentru tortură, care este o crimă împotriva umanității, şi ar fi servit opiniei publice internaționale în această ipostază.

Culme a cinismului sau cheia în care trebuie înțeleasă relatarea este că „mărturia zguduitoare", fără nicio legătură cu realitatea, a fost publicată având ca motto aforismul lui Albert Camus: „Libertatea este dreptul de a nu minți".

Cu alte cuvinte, cei care au manufacturat dezinformarea au fost lipsiți de dreptul de a fi de partea adevărului.

Anexa 3

Poziția publică a generalului Iulian N. Vlad față de scrisoarea comitetului de supraveghere Helsinki

Prima poziţie publică luată de gen.- col. (r.) Iulian Vlad

„Tineretul liber", Anul 11, nr. 284 , vineri 21 noiembrie 1990

Domnule redactor şef,

În exercitarea dreptului la replică, urmare a publicării în presă a scrisorii adresată preşedintelui Ion Iliescu de către „Comisia de supraveghere (Cotidianul România liberă, nr. 273 din 15.11.1990), vă rugam să luaţi act spre publicare de următoarea declaraţie făcută de general-colonel (r.) Iulian Vlad prin subsemnatul, avocat al celui în cauză:

1). Înţelegem că publicarea scrisorii respective reprezintă o fidelă informare a opiniei publice cu privire la diferitele poziţii ce se iau legat de procesul intentat generalului-colonel, în rezervă, Iulian Vlad.

2). Generalul colonel r. Iulian Vlad aflat în detenţie de la data de 31 dec. 1989, dar sub mandat de arestare preventivă emis de Procuratura Generală a României abia la 19 martie 1990, nu are posibilitatea de a lua legătura directă cu Comisia de supraveghere Helsinki, doreşte să-şi exercite dreptul la replică prin presa română.

3). Protestăm împotriva imixtiunii grave din partea unor persoane particulare şi chiar organisme internaţionale în probleme exclusiv de competenţa justiţiei române.

4). Dezavuăm ignoranţa juridică pusă în slujba dezinformării opiniei publice cu privire la stadiul şi derularea procesului intentat generalului colonel în rezervă Iulian Vlad. Sub acest aspect atragem atenţia asupra faptului că se face o gravă şi voită confuzie între instituţia juridică a suspendării procesului penal şi cea a restituirii cauzei la organul de urmărire penală (respectiv Procuratura Generală). Procesul intentat generalului col. r. Iulian Vlad (dosar nr, 22/'90 de pe rolul Curţii Supreme de Justiţie) continuă şi a fost suspendat.

5). Ne exprimăm mirarea (cel puţin) pentru faptul că scrisoarea Comisiei de supraveghere Helsinki conţine grave

confuzii de ordin juridic, inspirate direct din aberantele consideraţii pe această temă făcute de Silviu Brucan, printr-un interviu telefonic „oferit" unei agenţii străine de presă. Poporul român trebuie să ştie că, principial cel puţin, astfel de organisme internaţionale ar trebui să-şi fundamenteze pe fapte atent verificate iar nu pe afirmaţia unor persoane particulare, cu interese de multe ori partizane, dacă nu chiar vădit lipsite de obiectivitate şi bun simţ juridic elementar.

6). Protestăm faţă de atentatul direct al Comisiei de supraveghere Helsinki la principiul separării puterilor în stat. Numai astfel poate fi calificată intervenţia respectivei comisii şi somarea directă a instituţiei prezidenţiale, şi a executivului de a interveni în ancheta judiciară.

Prin aceasta se subestimează capacitatea profesională şi spiritul justiţiar al magistraţilor români, de a elucida fără nici un fel de influenţă şi presiuni adevărul în cauza respectivă.

7). General-colonel în rezervă Iulian Vlad pe parcursul procesului penal ce s-a derulat pînă acum în două faze în faţa Curţii Supreme de Justiţie (septembrie şi octombrie 1990) nu a căutat să se sustragă unei cercetări aprofundate a întregii sale activităţi pe parcursul a doi ani cît a fost în fruntea Departamentul Securităţii Statului şi chiar a întregii activităţi a securităţii în general. Dimpotrivă, atît personal cît şi prin avocaţii săi, a cerut permanent aprofundarea cercetării judecătoreşti şi extinderea ei atît pentru perioada anterioară zilelor de 16-22 decembrie 1989, cît şi posterioară. Obstrucţionarea acestei analize cuprinzătoare, dacă există, nu aparţine generalului col. în rezervă Iulian Vlad.

8). Este lipsită de suport real şi faptic afirmaţia cuprinsă în scrisoarea comisiei de supraveghere Helsinki după care se refuză dezvăluirea „crimelor" comise sub conducerea generalului col. în rezervă Iulian Vlad de către Departamentul Securităţii Statului prin cercetarea întregii perioade în care acesta a funcţionat în fruntea organului respectiv.

De unde se trage concluzia voit provocatoare că o astfel de cercetare ar fi de natură să dezvăluie neapărat „crimele" comise în această perioadă? Se elimină aprioric posibilitatea ca această cercetare aprofundată să dezvăluie neimplicarea generalului col. în rezervă Iulian Vlad în presupusele „crime".

9). Constatărn că în acest caz, cel puţin, obiectivitatea şi spiritul de respectare a principiilor societăţii de drept care ar

trebui să guverneze activitatea unui organism de talia comisiei de supraveghere Helsinki sînt prea uşor înlăturate

10). Reafirmăm că atît generalul-colonel în rezervă Iulian Vlad, cît şi avocaţii săi au acţionat şi vor acţiona în acest proces pentru dezvăluirea întregului adevăr legat de activitatea personală a celui în cauză, a întregului Departament al Securităţii Statului anterior perioadei 16-22 decembrie 1989, în timpul acestei perioade, şi după aceasta.

11). Rugăm să se ia act că este prima poziţie publică luată de generalul col. în rezervă Iulian Vlad.

De la data arestării sale pe tot parcursul detenţiei a refuzat orice comentariu, interviu sau intervenţii în afara cadrului procesului legal, în afara sistemului juridic în care are deplină încredere pentru dezvăluirea adevărului.

Pentru general colonel în rezervă IULIAN VLAD,
Avocat VALENTIN VÂLCU

Anexa 4

Acuzatorul diversionist Brucan revine

După orchestrarea protestului extern şi instructarea puterii judecătoreşti, realizată şi cu asistenţa consilierului prezidenţial responsabil de justiţia militară, Silviu Brucan a reluat campania de acuzaţii false, tendenţioase şi diversioniste la adresa generalului Vlad, cu scopul vădit de a exercita o presiune asupra completului de judecată şi de a manipula opinia publică.

Un document inedit şi un răspuns la o întrebare stăruitoare

CINE AU FOST TERORIŞTII?

Interviul cu domnul Silviu Brucan – consemnat de Sergiu Andon, „Adevărul", Anul I, nr. 303 din 21 decembrie 1990

(...) Între mulţii factori care au complicat desfăşurarea evenimentelor, ridicînd semne de întrebare asupra uneia sau alteia dintre faţetele lor, se află şi dramatica, chinuitoarea, obsedanta dilemă a celor ce au tras din umbră, a percutorilor vărsării de sînge.

În cursul anului epuizat s-au formulat diferite răspunsuri şi ipoteze, unele verosimile, altele ciudate, unele care au minimalizat, altele care au maximalizat rolul teroriştilor. Mărturisim că nici una nu ne-a convins definitiv.

În speranţa că, măcar acum, după un an de zile misterul poate fi risipit, am purtat o discuţie cu unul dintre cei mai lucizi cunoscători şi comentatori a evoluţiei politice româneşti, a derulărilor revoluţionare, dl. Silviu Brucan. Domnia sa a formulat în ziarul „Adevărul", încă de la data de 16 ianuarie a.c., ipoteza cea mai tranşantă şi, la acea dată, verosimilă cu privire la autorii atentatelor din umbră.

Sergiu Andon *(S.A.): Vă menţineţi, domnule profesor, ipoteza că teroriştii au fost cadre ale fostei securităţi?*

Silviu Brucan (S.B.): O menţin şi o întăresc cu un document încă nepublicat.

S.A.: *Cînd şi cum aţi dobîndit această convingere?*

S.B.: Duminică, 24 decembrie, dimineaţa, situaţia pe plan militar devenise cu adevărat critică. Erau atacate Televiziunea, alte obiective strategice şi clădiri principale de către indivizi foarte bine pregătiţi în acest sens. Erau persoane ce cunoşteau importanţa clădirilor, dispuneau de armament modern, de mijloace de radiocomunicaţie, de mijloace de transport civile şi militare. Sîmbătă aflasem, cu uimire, că în fruntea operaţiunii militare din Bucureşti, alături de gen. Guşă se afla şeful Departamentului Securităţii, gen. Vlad Iulian. Am fost sigur că acesta din urmă e la curent cu acţiunea teroriştilor. Îl cunoscusem direct pe gen. Vlad, în timpul anchetei întreprinse de securitate împotriva mea (venise de două ori în biroul de anchetă) şi realizasem că este un om deosebit de inteligent şi de abil. Cum am mai spus-o, era cel puţin cu un cap deasupra similarilor lui, ca inteligenţă, cultură şi viclenie. Un joc dublu din partea acestuia îmi apărea ca perfect înscris în logica lui. De aceea am cerut o confruntare cu el în faţa membrilor consiliului de război, confruntare care s-a realizat la sediul Ministerului Apărării Naţionale, în seara de duminică, 24 decembrie.

S.A.: *În ce a constat confruntarea?*

S.B.: Anterior, Vlad Iulian citise o declaraţie la posturile de radio şi televiziune. Inserasem cu mîna mea în acel text un ordin explicit dat celor din subordinea lui Vlad de a înceta focul şi a se preda armatei. L-am întrebat de ce a omis să citească acel pasaj. A răspuns că pasajul nu era potrivit, deoarece el a făcut o declaraţie politică, ordinul de încetare a focului fiind dat anterior. Atunci am trecut la a doua întrebare în care, enumerînd complexitatea acţiunilor, locurilor şi mijloacelor folosite de terorişti, am conchis că nu se putea ca toate acestea să nu fi fost stabilite într-un plan pentru operaţiuni militare de tip guerilă urbană în cazul unei revolte populare împotriva regimului, am întrebat: „De ce, domnule general, când aţi trecut de partea Revoluţiei, nu aţi comunicat conducătorilor armatei planurile pe baza cărora operează aceste elemente?" La care el s-a făcut roşu de tot, a cerut să i se dea un pahar cu apă, a luat nişte pastile şi a spus scurt: „Nu a existat nici un plan". Atunci m-am întors spre cei 8 generali din Consiliul de război şi i-am întrebat: „Domnilor generali, dvs. concepeţi o situaţie în care oamenii, soldaţii de sub comanda dvs. acţionează pe baza unui plan pe care dvs. nu-l cunoaşteţi?" Au răspuns în cor: „Nu". Îi

convinsesem pe militari că Vlad Iulian îi trage pe sfoară, face joc dublu. Pentru mine ăsta fusese obiectivul principal. În continuare, generalul Vlad a cerut să i se mai acorde un termen de 24 de ore pentru a dovedi că, într-adevăr, este de partea Revoluţiei, urmînd să desfăşoare o acţiune cu ajutorul trupelor armate, care spunea el, va avea ca rezultat capturarea majorităţii celor care trăgeau.

S.A.: *A dat detaliile acţiunii?*

S.B.: Fără detalii. Generalii au fost de acord să i se dea o ultimă şansă, însă el nu a reuşit. Şi nu a reuşit, în parte, pentru că, peste noapte, gen. Stănculescu a distrus sau a demontat o staţie de radio care era pe Palatul Telefoanelor şi pe care Vlad Iulian o folosea pentru a ţine legătura eu cei din subordinea lui, fără cunoştinţa armatei. Nemaiavînd acel instrument de comunicare cu ei, probabil că nici acţiunea preconizată nu s-a mai putut desfăşura.

S.A.: *Care erau cei 8 generali participanţi la Consiliul de război?*

S.B.: În primul rînd Militaru, mai era Vasile Ionel, Logofătu, Hortopan, Chiţac, Stănculescu..., pe ceilalţi nu mi-i mai amintesc.

S.A.: *În cursul anului au mai apărut şi alte ipoteze cu privire la apartenenţa şi efectivele teroriştilor. Aveţi aceeaşi încredere în ipoteza dvs.?*

S.B.: Am şi mai multă încredere, deoarece atunci îmi lipsea proba scrisă care să ateste formarea acelor efective speciale. Acum dispun de această probă. Iată copia ei cu menţiunea „secret" şi precizarea că este vorba de multiplicatul xerox cu numărul 01.

S.A.: *Observ că este vorba de Ordinul ministrului de interne nr. 02600 din 5 iulie 1988...*

S.B.: Da, este ordinul de aprobare a „Instrucţiunilor privind măsurile ce trebuie luate de către organele şi unităţile Ministerului de Interne pentru creşterea capacităţii combative şi de intervenţie în scopul executării ferme a atribuţiilor date în competenţă pentru asigurarea legalităţii şi ordinii de drept".

S.A.: *Verbiajul îmi este familiar deoarece ordinul a fost invocat în mai multe procese de participare la genocid, desfăşurate în cursul acestui an.*

S.B.: Documentul o fi fost invocat la procese, dar nu a fost publicat pînă acum. Cît priveşte verbiajul şi eufemismele, ele sînt menite să ascundă adevăratul scop al ordinului şi anume acela al formării echipelor de franctirori.

S.A.: *Vă rugăm să ne indicaţi cîteva prevederi mai sugestive din acest document.*

S.B.: Un text sugestiv este cel al art. 11, al. 2 din „Instrucţiuni": „În cazul cînd ordinea publică a fost grav tulburată, la ordinul şefului Inspectoratului judeţean al Ministerului de Interne, pe baza prevederilor planului unic de acţiune, participă la restabilirea ordinii publice şi subunităţile de apărare antiteroriste, precum şi alte subunităţi de securitate-intervenţie disponibile". Sau, art. 29: „Intervenţia propriu-zisă se realizează prin surprindere, cu fermitate, folosind forme şi procedee specifice de acţiune, precum şi mijloace de dotare împotriva celor care s-au dedat la acte de dezordine, anarhice, pătrunderi în forţă în obiective, atacuri asupra unor persoane sau bunuri, pentru neutralizarea acestora".

S.A.: *În toate cele 38 de pagini ale acestui document se vorbeşte, cel mult, de formaţiuni de luptă „antiteroriste".*

S.B.: În primul rînd este important istoricul său. După revolta muncitorilor de la Braşov, din 15 noiembrie 1987, care l-a luat pe Ceauşescu prin surprindere, acesta a dat ordin să se prezinte propuneri privind modul cum să fie identificate şi anihilate asemenea mişcări populare. Rezultatul a fost acest ordin 02600 semnat de ministrul de interne. Nu trebuie să surprindă. În toată practica lui, regimul ceauşist a evitat să lase probe clare ale nelegalităţilor ordonate. În fapt, era vorba de formaţiuni de comando, de terorişti şi nu de „antiteroriştі". Pe această bază, au fost incluse în planul de acţiune: Academia de securitate, condusă de general Nicolae A. Ceauşescu, USLA, condusă de col. Ardeleanu şi securitatea municipiului Bucureşti, condusă de colonelul Goran. Din rîndurile acestora s-au recrutat teroriştii care au acţionat începând din seara de 22 decembrie. Întîrzierea se explică prin aceea că fuga Ceauşeştilor nu era şi nu putea fi prevăzută în plan. Ea i-a derutat pentru câteva ore.

S.A.: *Excludeţi posibilitatea existenţei unor alte subunităţi de terorişti decît acelea care se deduc din ordinul 02600 şi instrucţiunile sale de aplicare?*

S.B.: Da, aceştia au fost teroriştii, este inutil să speculăm că ar fi existat alţii. Ţin să repet afirmaţia că toţi teroriştii care au fost arestaţi ori s-au predat au fost ulterior eliberaţi de către ofiţeri ai trupelor de securitate.

S.A.: *Vă mulţumim pentru convorbirea avută şi vă rugărn să ne permiteţi a ne păstra deschişi spre orice probă sau ipoteză plauzibilă în atît de misterioasa chestiune a celor ce au provocat vărsarea de sînge, după fuga dictatorului.*

Anexa 5

Dreptul la replică a generalului Iulian N. Vlad

Urmare a interviului lui Silviu Brucan din „Adevărul", Anul I, nr. 303 din 21 decembrie 1990, urmează dreptul la replică a generalului Iulian Vlad.

CE MAI AVEŢI DE SPUS?

„Adevărul", Anul I, nr. 319, sâmbătă, 19 ianuarie 1991

În numărul din 21 decembrie 1990, ziarul „Adevărul" a publicat un interviu cu Silviu Brucan. Dată fiind condiţia în care mă aflu – sînt arestat de la data de 31 decembrie 1989 – am luat cunoştinţă cu întîrziere de acest interviu care, în cea mai mare parte, se referă la mine şi la unele unităţi ce mi-au fost subordonate. Din lectura interviului, întitulat sugestiv „Cine sînt teroriştii?", am înţeles că dl. Brucan a mai dat un interviu cu referire la mine ziarului „Adevărul" din 16 ianuarie 1990, la o jumătate de lună după ce fusesem arestat. La distanţă de un an, am luat cunoştinţă şi de acest interviu, după cum tot în aceste zile l-am citit şi pe cel dat la 23 august 1990 aceluiaşi cotidian.

Toate cele trei interviuri conţin flagrante neadevăruri menite nu numai să justifice arestarea şi cele trei procese care mi-au fost intentate, ci şi acuzarea, cu vădită rea intenţie şi în scop diversionist, a unor unităţi care ar fi desfăşurat acţiunile teroriste în Capitală începînd din seara zilei de 22 decembrie 1989. Mai mult şi mai grav apreciez faptul că prin cele trei interviuri a fost premeditat indusă în eroare opinia publică, îndepărtînd-o de cunoaşterea adevărului.

De aceea consider că datoria pe care o am de cetăţean al acestei ţări şi onoarea militară, în care am crezut şi cred, mă obligă să dezmint acuzaţiile grave ce se aduc mai multor mii de oameni şi să prezint poporului român realitatea, aşa cum a fost.

Adresîndu-mă ziarului „Adevărul" cu rugămintea de a publica cele ce urmează, am avut în vedere şi menţiunea finală făcută de reputatul ziarist, dl. Sergiu Andon, care a luat interviul domnului Brucan, în sensul că redacţia se păstrează deschisă „spre orice

probă sau ipoteză plauzibilă în atît de misterioasa chestiune a celor ce au provocat vărsarea de sînge, după fuga dictatorului".

Iată care este realitatea faptelor în ceea ce priveşte afirmaţiile domnului Brucan în interviurile date.

I. – În interviul din 21 decembrie 1990, dl. Silviu Brucan spune că: „Sîmbătă (23 decembrie 1989 n.n.) aflasem cu uimire că în fruntea operaţiunii militare din Bucureşti, alături de generalul Guşă, se afla şi generalul Vlad", după ce în interviul din 16 ianuarie 1990 afirmase, aproape cu aceleaşi cuvinte, că aflase de existenţa mea în comandamentul militar abia în ziua de duminică, 24 decembrie 1989.

Este greu de înţeles şi de crezut că o persoană, cu responsabilităţile ce şi le asumase domnia sa în momentele respective să fi cunoscut atît de tîrziu cine erau cei doi generali care conduceau acţiunile unităţilor militare cu rol de prim ordin în apărarea Revoluţiei în acele zile fierbinţi.

Dincolo de aspectul formal al chestiunii, pe care l-aş fi trecut cu vederea, este unul de fond şi anume acela că dl. Brucan, personal, nu concepea ca eu să fi fost acolo unde domnia sa m-a „descoperit" cu atît de mare întîrziere. Mă considera apriori indezirabil şi, deci, inapt de a fi fost în acel post suprem de comandă.

În acele împrejurări hotărîtoare pentru Revoluţie aş fi putut să iau mai multe hotărîri, dar am considerat că cea mai normală, firească şi necesară decizie, nu pentru mine, ci pentru ţară, era aceea ca eu şi întreg efectivul Ministerului de Interne, a cărui conducere, în fapt, o preluasem încă din dimineaţa zilei de 22 decembrie 1989 prin ordinele şi dispoziţiile ce le-am dat, să ne punem integral, fără nici o rezervă în serviciul Revoluţiei. De altfel, paşi concreţi în această direcţie întreprinsesem încă din 17 decembrie, culminînd cu ceea ce făcusem în tot cursul dimineţii de 22 decembrie şi la care am să mă refer în rândurile ce urmează.

În fapt, ce ar fi dorit dl. Brucan? Un conflict armat între unităţile Ministerului de Interne şi cele ale armatei? Un război civil? Tocmai strînsa unitate şi coordonare la nivelul comenzii supreme a operaţiunilor militare au înlăturat acest foarte grav pericol şi altele asemenea.

Multe zeci de patrioţi şi revoluţionari autentici au fost alături de mine, am trăit împreună cele circa 30 de ore de foc, cît am lucrat în fostul sediu al C.C. (din 22 decembrie, de la prînz pînă în

seara zilei de 23 decembrie) şi ştiu ce am făcut şi au auzit ce ordine am dat. La fel de bine îi ştiu pe comandanţii marilor unităţi şi unităţi ale Ministerului de Interne care au primit ordinele şi dispoziţiile mele, precum şi omologi ai lor de la Ministerul Apărării Naţionale cu care am avut numeroase convorbiri telefonice. Nici unul dintre aceştia nu poate afirma că le-am cerut să acţioneze împotriva Revoluţiei sau că a constatat în conduita mea cea mai mică urmă de ezitare ori ambiguităţi. Numai nişte oameni de rea-credinţă sau ignoranţi ori dintre cei care zic că au făcut Revoluţia, dar, de fapt, au văzut-o la televizor, se întreabă cu o nedisimulată ironie ce-oi fi vorbit eu la cele două telefoane...

Ulterior, pînă în ziua de 28 decembrie, am lucrat la sediul Ministerului Apărării Naţionale, în biroul ministrului sau în cel al primului-adjunct şi şef al Marelui Stat Major împreună numai cu colegi generali şi ofiţeri superiori din acest minister. Din Departamentul Securităţii Statului sau din celelalte unităţi ale Ministerului de Interne nu am avut cu mine nici măcar un adjutant, nemaivorbind de o grupă operativă sau de un stat major absolut necesare într-o asemenea împrejurare. Toate ordinele şi instrucţiunile de conducere ale Ministerului de Interne le-am dat generalului Gianu Bucurescu, pe care îl desemnasem să mă ajute în acest scop, utilizînd exclusiv telefoanele din cele două birouri mai sus menţionate. Nu am folosit nici un alt mijloc de legătură pentru simplul motiv că nu aveam aşa ceva. Cu mult mai tîrziu, după arestare, atunci cînd mi-a fost restituit ceasornicul ce-mi fusese ridicat la încarcerare şi constatînd că este defect, am aflat că aceasta se datorează faptului că a fost demontat şi controlat spre a se stabili dacă nu conţine aparatură de transmisiuni cu ajutorul sateliţilor... În ignoranţa mea, nu ştiam că sînt în posesia unei tehnici care nici nu fusese inventată!

II. – În legătură cu declaraţia ce am făcut-o la posturile de radio şi televiziune în seara zilei de 22 decembrie 1989 şi din care aş fi omis premeditat să citesc un text ce fusese în mod special introdus, dl. Brucan, spune: „Inserasem cu mîna mea în acel text un ordin explicit dat celor din subordinea lui Vlad de a înceta focul şi a se preda armatei. L-am întrebat de ce a omis să citească acel pasaj".

Precizez că nici dl. Brucan şi nici altcineva nu mi-a scris, completat ori modificat declaraţia de aderare la Revoluţie, a mea şi a tuturor unităţilor de securitate, miliţie şi a celorlalte unităţi şi formaţiuni ale Ministerului de Interne. Textul respectiv l-am

conceput şi scris personal în biroul de unde, împreună cu generalul inginer Ştefan Guşă, prim-adjunct al ministrului apărării naţionale şi şef al Marelui Stat Major, conduceam operaţiunile militare în prezenţa cîtorva zeci de luptători revoluţionari şi sub rafalele armelor automate îndreptate pe direcţia noastră. În acelaşi cadru, am şi citit declaraţia pentru a fi înregistrată. Transmiterea ei la posturile de radio şi televiziune s-a făcut, aşa cum am menţionat, în seara zilei de 22 decembrie, deci cu cel puţin 24 de ore înainte ca dl. Brucan să fi aflat unde mă găseam eu în acel timp (dacă, bine-înţeles, este adevărat ce spune în frazele pe care le-am reprodus la punctul I).

Mi se impută că prin acea declaraţie nu am ordonat ca cei din subordine să înceteze focul şi să se predea armatei. Este o acuzaţie pe cît de gravă, pe atît de lipsită de temei.

Şi iată de ce:

1. Încă din 17 decembrie 1989, după teleconferinţa lui Ceauşescu, prin care s-a ordonat ca la Timişoara să se tragă, contrar acestor ordine şi cu riscurile grave pe care mi le-am asumat, am ordonat generalilor Emil Macri, Grigorie Ghiţă, precum şi colonelului Traian Sima să nu se tragă. În plus, securităţii judeţului Timiş i-am ordonat să nu se implice în acţiunile de stradă.

2. În cursul zilei de 18 decembrie, din ordinul meu, colonelul Gheorghe Raţiu, şef de direcţie în fostul Departament al Securităţii Statului, a transmis şefilor de securităţi judeţene că orice situaţie s-ar crea, cadrele de securitate să nu tragă în popor.

3. În dimineaţa zilei de 22 decembrie, în jurul orelor 7, am ordonat şefului statului major al Trupelor de Securitate, colonelul Dumitru Pavelescu, care avea unităţi în Piaţa Palatului şi în perimetrul fostului sediu al C.C., ca în cazul în care masele de demonstranţi vor dori să intre în piaţă, să nu le împiedice şi să nu se tragă nici măcar un foc de avertisment. De asemenea, coloneilor Florea Lăzărescu şi Octavian Nae, care asigurau paza şi securitatea sediilor fostului C.C. şi a Consiliului de Stat cu efective de ofiţeri şi subofiţeri din Direcţia a V-a, le-am ordonat ca la intrarea demonstranţilor în Piaţă să le permită accesul în cele două secţii şi să nu se facă, sub nici o formă uz de armă.

Colonelului Gheorghe Ardeleanu, şeful U.S.L.A., care asigura, cu o grupă de ofiţeri şi subofiţeri, rezerva de intervenţie

în sprijinul unităţilor menţionate, i-am dat un ordin similar. Toate aceste ordine au fost executate întocmai.

4. În aceeaşi dimineaţă, în jurul orelor 10,30, am dat ordin generalului Romeo Cîmpeanu, locţiitor al şefului Inspectoratului General al Miliţiei, să preia comanda acestui Inspectorat General şi să transmită tuturor unităţilor de miliţie de pe întreg cuprinsul ţării să nu întreprindă nici o acţiune de reprimare a demonstraţiilor, să nu tragă în populaţie, iar şefii organelor de miliţie să intre în contact cu conducătorii demonstranţilor şi să se pună la dispoziţia lor. Aceste ordine au fost transmise la judeţe printr-un telex.

Acelaşi ordin l-am dat telefonic, personal, precum şi prin colonelul Octavian Nae, tuturor şefilor securităţilor judeţene sau şefilor inspectoratelor Ministerului de Interne.

Dispoziţii similare au primit şi unităţile centrale prin colonelul Gheorghe Raţiu care, în acea zi, era ofiţer de serviciu pe Ministerul de Interne.

5. În seara aceleiaşi zile am ordonat să se transmită tuturor unităţilor centrale şi teritoriale ale Departamentului Securităţii Statului, precum şi celorlalte unităţi şi formaţiuni ale Ministerului de Interne, că, din acel moment, intră în subordinea armatei. În executarea acestui ordin am dispus să se ia imediat legătura cu comandanţii garnizoanelor militare respective şi să predea unităţilor militare ce vor fi desemnate, armamentul şi muniţia din dotare. S-a cerut să se facă inventarierea acestora şi să se confrunte cu prevederile statelor de înzestrare.

Totodată am indicat ca şefii unităţilor să se prezinte la conducătorii acţiunilor revoluţionare şi să se pună la dispoziţia lor.

Cu transmiterea acestor ordine l-am însărcinat pe generalul Gianu Bucurescu, care a făcut-o personal, prin telefon, fiind asistat de reprezentanţii grupului de revoluţionari, condus de dl. inginer Droc, de la Uzina de avioane Bucureşti. Acest grup s-a aflat la sediul Ministerului de Interne începînd din după-amiaza zilei de 22 decembrie pînă la sfîrşitul lunii.

În aceeaşi perioadă astfel de grupuri de revoluţionari, desemnate de Consiliul Naţional al F.S.N., s-au aflat neîntrerupt în unităţile centrale de securitate. Începînd din după-amiaza zilei de decembrie, efectivele unităţilor de securitate din Bucureşti au fost consemnate la sedii, existînd o evidenţă clară a tuturor cadrelor şi a activităţii lor. Pe această bază, fiecare unitate a

prezentat situaţia zilnică a efectivelor, care a fost înaintată conducerii Ministerului Apărării Naţionale.

Tot ceea ce am arătat este controlabil şi posibil de demonstrat.

Aşa stînd lucrurile, de ce trebuia să mai cer prin declaraţia radiotelevizată ceea ce ordonasem cu toată precizia şi claritatea cu mult înainte? Repetarea pe o altă cale a unor ordine atît de importante şi care, obiectiv, nu puteau fi reluate cu toate detaliile necesare, ar fi determinat confuzii cu consecinţe imprevizibile.

III. – Din interviurile la care mă refer, am aflat cu uimire că discuţia sau analiza de circa trei ore pe care am avut-o cu dl. Silviu Brucan în momente culminante ale evenimentelor din decembrie 1989 la Ministerul Apărării Naţionale, în cabinetul primului adjunct al ministrului şi şef al Marelui Stat Major şi în prezenţa a patru dintre cele mai importante personalităţi politice ale momentului şi a doi generali (nu opt, cum spune domnia sa) ar fi fost, de fapt, o judecare a mea în Consiliul de Război, despre care, atunci, nu ştiam nimic. Abia acum, citind interviul respectiv, mi-am dat seama prin ce pericole grave am trecut din moment ce dl. Brucan spune că după şedinţa susmenţionată în care m-a judecat pe mine, a ţinut alta în care, citez din interviu: „...s-a hotărît ca a doua zi, luni, 25 decembrie 1989, să se organizeze procesul celor doi Ceauşeşti, iar sentinţa să fie executată imediat".

Ceea ce afirmă dl. Brucan cu privire la şedinţa la care am participat trebuie să spun că este cel puţin rezultatul unei imaginaţii debordante. Şi iată de ce:

– nu s-a făcut nici o analiză a situaţiei operative, generalul Ştefan Guşă şi subsemnatul neprezentînd nici un raport. De altfel, generalul Guşă nici nu a luat parte la acea şedinţă;

– discuţia s-a purtat exclusiv între dl. Brucan şi subsemnatul, celelalte persoane prezente neintervenind niciodată;

– aşa cum am menţionat, din cei opt generali, care ar fi fost de faţă, nu erau decît doi: ministrul de atunci al apărării naţionale şi colegul ultimei mele promoţii de grad care, mai tîrziu, a dus la îndeplinire ordinul de arestare a mea;

– ar fi fost o jignire pentru armata română şi generalii pe care dl. Brucan i-a nominalizat (dar care, aşa cum am menţionat, cei mai mulţi nu au participat la discuţie) ca dînsul să fi fost acela care să le deschidă ochii şi „...să-i convingă că generalul Vlad îi trage pe sfoară şi face un joc dublu". Pînă în acel moment, în

cele trei zile şi trei nopţi de foc, fără o clipă de răgaz, luptasem cot la cot cu generalii care răspundeau de destinele apărării ţării, cu alţii din comenzile superioare ale armatei şi cu unii dintre cei mai buni ofiţeri statmajorişti şi nici unul nu sesizase nimic de natură să-mi pună la îndoială sinceritatea, spiritul de dăruire şi devotamentul pentru cauza poporului pe care cred că le-am demonstrat atunci, ca şi în decursul multor ani cît am cooperat strîns pentru apărarea ţării şi a altor interese importante ale României. Sînt convins că în spiritul demnităţii şi al onoarei militare, pentru adevăr şi dreptate, cei la care m-am referit pot confirma cele spuse de mine;

– ,,schimbarea la faţă", pilulele şi paharul cu apă pe care l-aş fi cerut nu sînt decît nişte invenţii, elemente de „recuzită" pe care subiectul interviurilor le foloseşte pentru a crea efecte scenice ieftine. Am spus şi atunci şi reafirm şi acum cu toată fermitatea că nu ofiţerii din unităţile operative de securitate sau militarii din trupele de securitate sînt cei care au deschis focul în Piaţa Palatului în după-amiaza zilei de 22 decembrie 1989, că nu ei sînt cei care au atacat Televiziunea ori alte obiective strategice sau cei care trăgeau în diferite zone ale Bucureştiului pentru a crea şi întreţine atmosfera de panică şi groază.

(II)

„Adevărul", Anul I, nr. 320, marţi, 22 ianuarie 1991

Am întrebat şi întreb de ce trebuia să fie cucerit fostul sediu al C.C. cînd, din ordinul meu, trupele de securitate din Piaţa Palatului plecaseră în cazărmi încă începînd din jurul orelor 10,30? Din acelaşi ordin s-a lăsat liberă întrarea în sediu, iar cei peste 200 de ofiţeri şi subofiţeri din Direcţia a V-a, care se găseau în clădire, au plecat din dispozitiv fără arme şi muniţii. Se ştie că atunci cînd au intrat demonstranţii în Piaţa Palatului şi în sediu nu s-a tras niciun foc de armă şi tot atît de bine se înţelege ce tragedie ar fi fost dacă se trăgea. Iar toate acestea nu s-au făcut ca urmare a faptului că „cineva reuşise să stabilească legături cu comandanţii batalionului care asigura securitatea sediului", aşa cum se afirmă în unul din interviuri. Este fals ceea ce spune dl. Brucan, mai întîi, pentru că ceea ce s-a făcut a fost ca urmare a ordinelor mele, iar despre aceasta au avut cunoştinţă sute de ofiţeri care au asigurat executarea lor şi, în al

doilea rînd, pentru că paza şi securitatea sediului n-au fost niciodată realizate cu soldaţi din trupele de securitate, ci numai cu ofiţeri şi subofiţeri din Direcţia a V-a. Tot atît de fals este şi ceea ce spune în acelaşi interviu că încă din 1988 s-ar fi reuşit penetrarea în rîndul trupelor de securitate ajungîndu-se la generalii din aceste trupe. Este mai mult decît o iluzie atunci cînd se confundă dorinţele cu realitatea. În plus, pentru informarea domnului Brucan, precizez că în toate unităţile trupelor de securitate, la finele anului 1989 nu exista decît un singur general, iar acela era chiar comandantul trupelor.

Am întrebat atunci şi întreb şi acum, de ce trebuia ca securitatea să cucerească televiziunea, cînd din ordinul meu subunitatea trupelor de securitate care a asigurat paza a lăsat liber accesul demonstranţilor în interiorul acesteia şi nu s-a tras nici un foc de armă? De altfel, dacă se urmărea paralizarea Televiziunii, nici nu era nevoie să se pătrundă în sediul ei. Ar fi fost suficient să se apese pe un buton şi înceta orice emisiune. Sau se acţiona asupra releelor a căror pază era asigurată tot de trupele de securitate. Or, nimic din toate acestea nu s-a făcut. Dimpotrivă, s-a făcut totul în ceea ce ne priveşte ca întreg sistemul emisiunilor Televiziunii să nu fie perturbat. Este evident că unii dintre cei care au afirmat că securitatea este aceea care atacă Televiziunea, nu cunoşteau posibilităţile ce le avea securitatea şi la care m-am referit mai sus. La dl. Brucan nu poate fi însă vorba nici de necunoaştere, şi nici de eroare pentru că în statele de serviciu ale domniei sale figurează şi Televiziunea. Se mai spune în interviul din 16 ianuarie 1990 că „... exista pericolul ca trupele de securitate ce atacau garnizoana militară unde se aflau cei doi tirani Ceauşescu să reuşească să pătrundă înăuntru şi să-i elibereze." De fapt, în toate interviurile domnului Brucan se afirmă direct sau se lasă să se înţeleagă că securitatea ar fi fost singura instituţie din această ţară care i-ar fi rămas credincioasă lui Ceauşescu, inclusiv după fuga lui. Fiind cea mai importantă teză a domnului Brucan, este şi cea mai falsă. Nimic din ceea ce am făcut, începînd cu 17 decembrie 1989, nu susţine această teză. Ar fi foarte multe de spus, dar nu pot abuza de bunăvoinţa acestui ziar. Am să punctez doar următoarele:

– nu securităţii şi, deci, nici mie şi nici chiar şefului Direcţiei a V-a, generalului Neagoe, nu ne-au spus cei doi Ceauşeşti, în

dimineaţa de 22 decembrie, că pleacă din sediu, cu ce pleacă şi unde se duc;

– cei doi ofiţeri din escortă care erau de serviciu în acea zi şi care i-au însoţit, la aterizarea elicopterului i-au părăsit în drum şi, revenind în Bucureşti, s-au predat la prima unitate a Ministerului Apărării Naţionale pe care au avut-o în cale;

– la Târgovişte, cadre de securitate şi miliţie din Inspectoratul judeţean Dîmboviţa al Ministerului de Interne i-au reţinut pe cei doi Ceauşescu, i-au îmbarcat într-o maşină şi i-au predat unităţii militare cunoscute. În această situaţie, de ce şi pentru ce trebuiau să lupte unităţile trupelor de securitate? Poate nu este de prisos să spun că aceste trupe aveau la Târgovişte doar un pluton, care în viziunea domnului Brucan ar fi trebuit să atace şi să nimicească un regiment de blindate! De ce nu am fost lăsat, nici eu şi nici unităţile de securitate, să descoperim cine au fost cei care au tras începînd din după-amiaza zilei de 22 decembrie 1989, adică teroriştii? Cred că atît domnul Brucan, cît şi toţi cei care au fost prezenţi în şedinţa aceea ce domnia sa a numit Consiliu de Război îşi reamintesc că am cerut să fiu lăsat să-mi fac datoria, iar dacă nu există încredere în mine să fiu arestat pe loc. Nu am cerut un termen de graţie de 24 de ore şi nici nu am fost a doua zi arestat, aşa cum din nou se afirmă în flagrantă contradicţie cu realitatea. Am fost arestat peste şase zile, adică pe data de 31 decembrie. În intervalul de pînă la data arestării, în ciuda unor greutăţi obiective, dar mai cu seamă a unor dificultăţi enorme ce au fost premeditat provocate, reuşisem să pun în stare operaţională cîteva unităţi centrale şi Securitatea municipiului Bucureşti şi să concepern un proiect de plan pentru o acţiune amplă în scopul descoperirii teroriştilor. După ce în dimineaţa zilei de 31 decembrie am raportat pe cale ierarhică despre acest proiect, în aceeaşi zi, la orele 14, am fost arestat eu, adjuncţii mei, generalii Gianu Bucurescu şi Aristotel Stamatoiu, precum şi şeful Direcţiei de contrainformaţii militare, generalul Vasile Gheorghe. Peste cîteva zile au mai fost arestaţi şi alţi şefi de direcţii centrale.

IV. – În interviul din 23 august 1990, dorind să dea o cît mai mare credibilitate afirmaţiilor că securitatea este cea care a organizat şi desfăşurat acţiunile teroriste de după 22 decembrie 1989, domnul Silviu Brucan numeşte unităţile care ar fi îndeplinit asemenea oribile misiuni. Iată ce se spune: „E vorba de unităţi speciale de franctirori organizate în patru grupuri:

– Şcoala Militară a Securităţii de la Băneasa, condusă de general Andruţa Ceauşescu (circa 2000 de ofiţeri);

– U.S.L.A. (Unitatea Specială pentru Lupta Antiteroristă), condusă de colonel Ardeleanu (circa 800);

– Direcţia a V-a, condusă de general Neagoe, avînd ca sarcină principală securitatea familiei Ceauşescu (circa 450);

– Securitatea municipiului Bucureşti, condusă de colonel Goran (circa 800).

Toţi erau franctirori lunetişti antrenaţi în tehnicile războiului de tip gherilă urbană şi dotaţi cu cele mai moderne puşti automate (raze infraroşii), ceea ce explică, de ce acţionau numai noaptea."

În interviul din 21 decembrie 1990 se mai „atenuează" afirmaţiile făcute anterior, spunîndu că la acţiuni au participat numai „...formaţiuni de comando, de terorişti de la Academia de securitate, U.S.L.A. şi Securitatea municipiului Bucureşti". Era, într-adevăr, incredibil nu numai pentru cunoscătorii în domeniul militar, dar chiar şi pentru cititorul obişnuit că „desfăşurarea" a circa 4000 de franctirori superinstruiţi şi dotaţi ar fi determinat consecinţe cu mult mai mari, dezastruoase. Mai mult chiar, se renunţă la una din unităţile numite anterior, şi anume la Direcţia a V-a. Consider că este necesar ca cititorii să cunoască în ce situaţie se găseau, începînd din seara zilei de 22 decembrie, cele patru unităţi încriminate şi apoi să aprecieze.

1. Şcoala Militară a Securităţii de la Băneasa sau Academia de securitate, cum o numeşte ulterior domnul Brucan, era de fapt Şcoala Militară de Ofiţeri a Ministerului de Interne. Ea pregătea ofiţeri pentru toate armele din componenţa Ministerului de Interne şi anume: securitate, miliţie, trupe de securitate, pompieri şi penitenciare. Efectivul total al elevilor din anii I, II şi III era de aproximativ 1300, din care cei din armele de securitate şi trupele de securitate reprezentau împreună mai puţin de o treime. Totalul ofiţerilor, cadre ale şcolii, (pentru că numai acestea aveau grade de ofiţeri) era de circa 200. În ziua de 22 decembrie, în jurul orelor 10,30, din ordinul subsemnatului, dat şefului de stat major al şcolii, colonelul Gheorghe Răbăcel, şcoala a plecat în cazarmă cu întreg efectivul ce se afla în rezerva de dispozitiv din strada Oneşti. În aceeaşi zi, aproximativ la orele 18, şcoala a fost preluată cu întreg efectivul sub control de către Comandamentul Apărării Antiaeriene a Teritoriului din structura Ministerului Apărării Naţionale. Armamentul şi muniţia din dotarea şcolii au

fost depuse la magazia unităţii şi au fost sigilate de marea unitate militară care a preluat şcoala. Din acel moment întreaga activitate a şcolii s-a desfăşurat numai în cazarmă şi s-a aflat permanent sub controlul Comandamentului Apărării Antiaeriene a Teritoriului;

2. Unitatea Specială de Luptă Antiteroristă s-a constituit în 1977 în structura şi cu misiunile ce le-a avut pînă în decembrie 1989. Ea a fost înfiinţată atunci cînd acţiunile teroriste căpătaseră extindere şi amploare în mai multe ţări ale lumii şi, potrivit informaţiilor ce le aveam, vizau şi obiective de pe teritoriul României.

Organizarea U.S.L.A. s-a făcut inspirîndu-se după cele mai bune unităţi de acest fel existente atunci în lume şi, în mod deosebit, după modelul celebrei unităţi vest-germane GSG9. De altfel, împreună cu un grup de ofiţeri, am efectuat la vremea respectivă o vizită de studiu şi schimb de experienţă pe această temă în R. F. Germania. Nu este lipsit de importanţă să spun că atît în Germania, cît şi în multe alte ţări am avut contacte sau acţiuni de cooperare pe linie antiteroristă, ceea ce a fost în folosul României. Misiunea fundamentală a U.S.L.A. era prevenirea şi anihilarea oricărei acţiuni cu caracter terorist întreprinsă de străini pe teritoriul României. Potrivit acestui scop, unitatea avea următoarea structură organizatorică:

– Trei servicii de informaţii, care aveau sarcina de a culege informaţii din ţară şi străinătate cu privire la organizarea de acţiuni terorist-diversioniste pe teritoriul României sau împotriva reprezentanţilor ţării noastre din străinătate. În decursul existenţei lor, aceste servicii au avut o activitate productivă şi meritorie, informaţiile furnizate de ele fiind de natură să prevină acţiuni terorist-diversioniste cu consecinţe greu de evaluat;

– Un serviciu de pază a unor reprezentanţe diplomatice acreditate în ţara noastră. Ar fi de menţionat cu titlu de exemplu numai măsurile de pază ale Ambasadei şi altor reprezentanţe ale Israelului la Bucureşti, precum şi escortarea ani de-a rîndul a ambasadorului şi a cîtorva diplomaţi ai acestei ţări. A fost şi cred că va rămîne un punct de referinţă pentru ofiţerii, subofiţerii şi soldaţii care au executat misiuni de pază şi securitate la obiectivele amintite, faptul că timp de peste 12 ani instituţiile israeliene de pe teritoriul României şi-au desfăşurat activitatea în condiţii normale, inclusiv în momentele de tensiune pe plan internaţional. În aceşti ani s-au primit direct din partea primilor-

miniştri ai Israelului care au vizitat România sau prin intermediul ambasadorilor acestei ţări, mulţumiri şi felicitări pentru felul cum erau protejate instituţiile israeliene din ţara noastră;

– Un serviciu de control antiterorist la aeroporturi;

– Un serviciu de asigurare a securităţii aeronavelor în zbor. Aceste două servicii, în strînsă cooperare cu echipajele avioanelor şi cu personalul aeroporturilor, au făcut ca în aerogările şi pe aeronavele româneşti să nu se producă nici un fel de acţiuni cu caracter diversionist-terorist. Aceasta în ciuda mai multor încercări care au fost însă descoperite şi anihilate în faşă. România este singura ţară din zona geografică din care face parte şi una din puţinele ţări din lume unde nu s-au produs acte cu caracter terorist-diversionist în aeroporturi sau pe aeronave, nu au avut loc deturnări de avioane sau accidente aviatice cauzate de încercări de deturnare.

– Un serviciu de intervenţie antiteroristă, cu un efectiv doar de cîteva zeci de ofiţeri şi subofiţeri, cu misiunea de a acţiona împotriva autorilor actelor teroriste care, în principiu, nu puteau să fie decît străini. În perioada de existenţă a unităţii, acest serviciu în cooperare cu serviciile informative şi cel tehnic au descoperit şi arestat în decurs de cîteva ore pe autorul atacului terorist asupra unui diplomat iordanian acreditat la Bucureşti şi, respectiv, autorii acţiunii terorist-diversioniste de la unul din căminele studenţeşti din Grozăveşti, unde, la dezamorsarea unei puternice încărcături explozive, şi-au pierdut viaţa doi ofiţeri ai U.S.L.A. Tot ca urmare a activităţii excepţionale a acestor servicii au fost descoperite şi făcute inofensive numeroase încercări ale unor străini de a organiza grupări cu caracter terorist pe teritoriul României. În acest scop, fuseseră introduse în ţară cu mijloace de transport foarte ingenios amenajate ori cu sprijinul unor reprezentanţe diplomatice, prin aşa numita „valiză diplomatică", importante cantităţi de armament, muniţii şi alte mijloace de luptă.

La marea majoritate a securităţilor judeţene compartimentele de antiterorism aveau doar 1-3 ofiţeri care se ocupau exclusiv cu activitatea de culegere de informaţii. La judeţele pe teritoriul cărora erau aeroporturi, existau servicii de antiterorism cu efective de 3-5 ofiţeri şi 10-20 de subofiţeri, aceştia din urmă lucrînd la controlul antiterorist de pe aeroporturi. În cazul necesităţii unei intervenţii antiteroriste era prevăzut să se constituie la dispoziţia şefului Inspectoratului judeţean al Ministerului de Interne o grupă formată din ofiţeri de securitate şi

miliţie din diverse sectoare de activitate. În decursul celor 12 ani de referinţă în nici un judeţ n-a fost necesară acţiunea unei astfel de grupe. Acestea erau structura şi misiunile unităţii centrale de antiterorism (U.S.L.A.) şi a compartimentelor teritoriale respective care, în interviurile domnului Brucan, sînt numite „... formaţiuni de comando, de terorişti şi nu de antiteroriştі".

(III)

„Adevărul", Anul I, nr. 321, miercuri, 23 ianuarie 1991

Începînd din noaptea de 22 decembrie 1989, U.S.L.A. a intrat în subordinea Ministerului Apărării Naţionale, iar efectivele, inclusiv personalul civil, au fost consemnate în unitate. Au fost trimişi ofiţeri ai Ministerului Apărării Naţionale care s-au aflat în permanenţă alături de conducerea acestei unităţi. Acţiunile de luptă la care a participat U.S.L.A. le-a executat sub controlul unor ofiţeri ai Ministerului Apărării Naţionale sau în componenţa unor unităţi ale acestui minister. După cum se ştie, din rîndurile U.S.L.A. au căzut, venind în executarea unui ordin, unele din cele mai bune cadre ale sale.

3. Direcţia a V-a, încă din după-amiaza zilei de 22 decembrie, a fost, practic, dizolvată. Toate cadrele acestei unităţi – ofiţeri şi subofiţeri – au fost, din ordinul ministrului apărării naţionale, concentrate, consemnate la sediul Inspectoratului Municipiului Bucureşti al Ministerului de Interne, respectiv la Securitatea Capitalei. În acest timp s-a analizat pe zile şi ore activitatea fiecăruia în parte începînd cu ziua de 21 decembrie, situaţiile respective fiind înaintate conducerii Ministerului Apărării Naţionale. Totodată, au efectuat cercetări şi organele procuraturii care nu au reţinut în sarcina nici unuia din ofiţerii şi subofiţerii din fosta Direcţie a V-a vreo faptă îndreptată împotriva revoluţiei.

4. În ceea ce priveşte Securitatea municipiului Bucureşti:

În ziua de 22 decembrie 1989, în jurul orelor 14, o masă compactă de manifestanţi a intrat, fără a li se opune nici cea mai mică rezistenţă, în sediul acestei unităţi din strada Beldiman nr. 2. Dintre aceştia s-a constituit un grup de opt persoane în frunte cu domnul Mihai Bălăşescu şi cu doi ofiţeri din Ministerul Apărării Naţionale – cpt. Stoleru şi lt. ing. Stegaru – care, pe bază de proces-verbal, au ridicat întreaga cantitate de arme şi muniţii din

dotare, au sigilat fişetele cu documente şi au dat dispoziţii ca toate cadrele să părăsească unitatea.

În seara zilei de 22 decembrie toate cadrele au fost rechemate la unitate şi nu au mai părăsit-o pînă la data de 28 decembrie, cînd s-a permis ca o jumătate din efectiv, prin rotaţie, să meargă la domiciliu. Începînd din 23 decembrie, s-a înaintat zilnic la Ministerul Apărării Naţionale un tabel nominal cu cadrele prezente la unitate pentru a se verifica dacă nu sînt absenţi.

În toată această perioadă, grupul condus de domnul Bălăşescu a supravegheat întreaga activitate a unităţii. În legătură cu afirmaţiile care s-au făcut în interviuri privind dotarea acestor patru unităţi, precizez că atît unităţile respective, cît şi toate celelalte din structura fostului Departament al Securităţii Statului nu aveau în înzestrare armament şi tehnică de luptă altele decît cele aflate în dotarea armatei române în general. Lucrul acesta este în întregime posibil de verificat.

V. – Se fac afirmaţii de o deosebită gravitate şi la adresa trupelor de securitate. Nimic din ceea ce se spune nu are temei real.

Aşa după cum am mai menţionat, unităţi ale trupelor de securitate au fost acelea care, aflîndu-se în fosta Piaţă a Palatului, au primit în dimineaţa zilei de 22 decembrie, cînd Ceauşescu era în sediu şi deţinea încă toate atributele puterii, ordinul meu, dat prin colonelul Dumitru Pavelescu, şeful statului major al Comandamentului Trupelor de Securitate, că în cazul în care demonstranţii vin spre sediu, să le lase cale liberă şi să nu se tragă nici măcar un foc de avertisment. La scurt timp, prin acelaşi ofiţer, am dat ordinul ca întreg efectivul trupelor din zonă să fie retras din dispozitiv, îmbarcat şi, în cea mai deplină ordine, să fie dus în cazărmi. Spre cinstea întregului corp de comandă şi a fiecărui ostaş din aceste unităţi, ordinul a fost executat întocmai.

Ca fii ai poporului nostru – români sau de alte naţionalităţi – ofiţerii, subofiţerii şi soldaţii acestor trupe, ca şi ofiţerii şi subofiţerii din unităţile aparatului de securitate, miliţie, pompieri, penitenciare şi din alte formaţiuni ale Ministerului de Interne au aderat sincer la Revoluţie, precum a făcut-o întreaga armată română. Că aceasta a fost realitatea, o demonstrează faptele.

Aşa cum am declarat şi în faţa instanţei care mă judecă, mai mult de 300 de obiective de interes naţional care, potrivit legii, erau de importanţă deosebită, se aflau în paza trupelor de

securitate. De la uzinele cu producţie pentru apărarea ţării, la combinatele chimice şi petrochimice, de la barajele hidrocentralelor la rezervoarele de apă pentru oraşele ţării, de la uzinele electrice şi dispeceratul energetic naţional la întreg sistemul de telecomunicaţii şi al lucrărilor de artă – poduri, viaducte, tuneluri – de pe magistralele feroviare, de la institute de cercetări, laboratoare şi staţii-pilot la marile depozite pentru produse petroliere sau alte materiale strategice, la unele ministere şi alte instituţii importante ale statului, aşa cum sînt Televiziunea, Radioul şi multe altele, se găseau în răspunderea trupelor de securitate pentru pază şi apărare. Nici unuia din aceste obiective de interes naţional nu i-a creat vreun prejudiciu. Dimpotrivă, toate obiectivele respective – bunuri ale poporului român – au fost bine păzite, au funcţionat normal, fără nici un impediment, şi au fost predate intacte Revoluţiei.

În seara zilei de 22 decembrie şi trupele de securitate au trecut sub conducerea Ministerului Apărării Naţionale, astfel încît misiunile ce li s-au încredinţat unor unităţi şi subunităţi ale acestor trupe au fost ca urmare a ordinelor ce le-au primit de la diferite eşaloane ale armatei. Nimic nu au întreprins trupele în afara sau contrar acestor ordine. De altfel, aceasta a fost şi dispoziţia pe care i-am dat-o generalului Grigorie Ghiţă – un ofiţer de o probitate morală şi profesională ireproşabilă – pe atunci comandantul acestor trupe. De asemenea, s-a procedat la verificarea existenţei armamentului şi a întregii cantităţi de muniţie aferentă, documentele pe care le-au prezentat atestînd conduita trupelor de securitate în zilele respective. Cred că aceste documente se păstrează.

Este complet neadevărat ceea ce se spune în interviul din 21 decembrie 1990 că „toţi teroriştii care au fost arestaţi ori s-au predat au fost, ulterior, eliberaţi de către ofiţeri ai trupelor de securitate" pentru motivul lesne de înţeles că trupelor de securitate nu li s-au încredinţat asemenea misiuni.

Tot atît de neadevărată şi chiar infamantă este afirmaţia din interviul dat la 16 ianuarie 1990, că după executarea celor doi Ceauşescu „... trupele de securitate au început să se predea". Este de necrezut că cineva, fără nici o dovadă, poate să facă asemenea afirmaţii. Eu, ceea ce am avut de demonstrat am demonstrat nu cu vorbe, ci cu fapte concrete, inclusiv cu episodul Târgovişte. De aceea, întreb de ce domnul Brucan n-a citat, fie chiar şi numai un pluton, o grupă sau un soldat din trupele de

securitate care să fi acţionat împotriva Revoluţiei şi pentru salvarea lui Ceauşescu, iar apoi, după executarea acestuia, cînd, chipurile, nu mai avea pentru ce să lupte, „să se predea"?

VI. – Şi acum, în legătură cu proba capitală şi indubitabilă pe care a descoperit-o domnul Silviu Brucan, ordinul 2600/1988 al ministrului de interne. După ce, în decembrie 1989, le deschide ochii celor opt generali (din care au fost prezenţi numai doi) din ceea ce a numit „Consiliul de Război", iată că prin interviul din decembrie 1990 domnul Brucan doreşte să dea o lecţie şi organelor de procuratură şi justiţie, care, potrivit opiniei sale, deşi sînt în posesia acestui ordin de mai bine de un an, n-au putut să-i descifreze sensurile ascunse.

În decembrie 1989, la întrebarea ce mi-a fost pusă de domnul Brucan, referitor la unde se găseşte, ce conţine şi de ce nu am predat conducerii armatei „planul pentru organizarea acţiunilor de gherilă urbană" am răspuns că aşa ceva n-a existat şi nu există în nici una din unităţile Ministerului de Interne – securitate, miliţie, trupe etc. Acelaşi lucru îl reafirm cu toată claritatea şi acum.

Şi în ce priveşte ordinul 2600 domnul Brucan se înşală. Aceasta n-ar constitui însă nici o nenorocire. Grav ar fi dacă cele spuse de domnul Brucan ar fi crezute de cei care i-au citit interviul în care reproducea trunchiat două articole. Ar fi bine ca pentru o cît mai deplină edificare a cetăţenilor ţării să se dea publicităţii integral acest ordin şi astfel să se vadă exact ce conţine. De vreun secret nu mai poate fi vorba din moment ce în arhiva personală a domnului Brucan se găseşte copia xerox cu numărul 01.

O singură precizare aş mai dori să fac, în sensul că acest ordin cît şi cele pe aceeaşi temă care le-au precedat s-au inspirat din reglementările cu caracter similar dintr-o serie de ţări, inclusiv din cele cu o veche şi autentică democraţie.

Şi aceasta pentru că, aşa cum ştie şi domnul Brucan, „cărţile din cărţi se scriu".

VII. – Dorind, probabil, să dea cît mai mare credibilitate spuselor sale în legătură cu mine, domnul Silviu Brucan afirmă că mă cunoscuse direct în primăvara anului 1989, cînd fusese arestat şi anchetat, eu intrînd de două ori în biroul de anchetă. Şi în legătură cu aceste afirmaţii ar fi mai multe lucruri de spus, dar mă rezum la următoarele:

– Domnul Brucan nu a fost arestat. Este adevărat că primisem ordin în acest sens, dar nu l-am executat. Şi nu am făcut aceasta, asumându-mi riscurile, pentru mai multe motive, inclusiv din consideraţia ce o purtam la trei dintre persoanele respective, cu una din dînsele lucrînd şi eu cîndva;

– Este adevărat că domnul Brucan a fost adus cu un autoturism „Dacia", la orele cînd se punea de acord cu ofiţerul respectiv, la sediul Direcţiei de anchete unde, în condiţii dintre cele mai civilizate, s-au purtat discuţiile şi a dat cîteva declaraţii. Nu a fost şi nici nu putea fi introdus la arest din motivul pe care l-am arătat;

– Trebuie ca cineva să fie neobişnuit de dotat ca să poată realiza cunoaşterea unui om în cîteva din trăsăturile lui esenţiale numai „în urma intrării de două ori în biroul de anchetă". Dar dotarea trebuie să fie de-a dreptul supranaturală ca să nu întîlneşti pe cineva şi să spui că ţi-a şi vorbit! Cred însă că datele mele de caracterizare, domnul Brucan, le-a primit din altă parte, adică de acolo unde era normal ca eu să am o fişă cît mai exactă şi ţinută cu grijă la zi.

Cu domnul Brucan pentru prima dată ne-am găsit faţă în faţă în ceea ce domnia sa a numit „Consiliul de Război". Este adevărat că şi eu l-am cunoscut pe domnul Brucan fără să-l fi întîlnit. Am citit o mulţime de materiale din perioada cînd era în relaţii dintre cele mai cordiale cu instituţia pe care eu am condus-o în doi ani. Am în vedere mai ales epoca activităţii sale diplomatice.

Citind cele trei interviuri ale domnului Silviu Brucan mărturisesc că am fost profund afectat de neadevărurile ce le conţin.

Cum este posibil ca un om cu pretenţiile pe care le afişează să facă cu atîta uşurinţă afirmaţii fără nici un suport real? În numele căror interese o face? Cred că în nici un caz în interesul poporului român căruia nu i se spune adevărul. Dimpotrivă, este minţit!

Cum este posibil ca un om care doreşte să fie considerat drept părintele, cel puţin spiritual, al Revoluţiei din decembrie şi care are la dispoziţie, cînd doreşte, coloanele celor mai importante cotidiene ale ţării, microfonul postului de radio naţional şi ecranul televiziunii române, de unde dă lecţii şi unora, şi altora sau admonestează ori îşi oferă serviciile de politolog, să pronunţe de la o vreme şi verdicte fără drept de apel?

Cu tot spiritul de pătrundere a fenomenelor politico-sociale şi neobişnuita putere de imaginaţie ce le are, domnul Brucan a săvîrşit totuşi o mare eroare atunci cînd în scenariul pe care l-a conceput pentru nimicirea securităţii şi distrugerea multor cadre ale ei, plan care a şi fost pus în aplicare, a apreciat că prin aceasta va satisface dorinţa legitimă de dreptate şi adevăr a poporului român, suplinind alte cereri nu mai puţin îndreptăţite.

Pînă cînd este înşelat acest popor român de un om care, decenii de-a rîndul, a fost profund angajat în ierarhii dintre cele mai înalte, a propovăduit o ideologie şi a susţinut o politică, iar mai tîrziu, cînd a fost afectat în interesele proprii, a alunecat ba într-o parte, ba în alta, aşa cum o face el astăzi, pentru ca la cotitura istorică să se găsească unde trebuie?

De mai bine de un an se fac cercetări pentru a fi descoperiţi teroriştii. A fost arestată conducerea fostului Departament al Securităţii Statului şi unii şefi de unităţi. Au fost cercetate, în diferite forme şi de către diferite organe, mii de cadre dintre cele care au lucrat în securitate sau în alte unităţi ale Ministerului de Interne. Instituţia însărcinată cu cercetările a făcut promisiuni, şi-a luat angajamente, a făcut declaraţii de presă prin care anunţa arestarea a sute de terorişti, dar la sfîrşitul anului 1990 nu a putut prezenta nici măcar unul singur. Cauzele sunt multiple şi nu ar fi drept să li se impute numai celor însărcinaţi cu cercetările, dar una mi se pare esenţială: se caută teroriştii exclusiv acolo unde nu există.

În ciuda acestui fapt se observă că orientarea merge consecvent în aceeaşi direcţie şi, în spiritul unei cît mai bune dezinformări, o susţin şi unele din mijloacele mass-media care, probabil pe baza unor indicaţii anume, pun tot timpul pe prim plan una şi aceeaşi instituţie sau foste cadre ale ei.

În tot ce am spus nu am urmărit nici să disculp şi nici să acuz pe cineva. Dorinţa mea fierbinte a fost şi este ca poporul nostru să cunoască adevărul, să judece el însuşi, să aprecieze şi să decidă. Sînt conştient că prin tot ce am prezentat în acest răspuns – date şi fapte concrete, reale şi verificabile m-am angajat într-o acţiune care poate fi în dezavantajul meu.

Nu mă tem însă, pentru că am spus numai adevărul, iar eu mai cred încă în adevăr şi în dreptate.

Mai mult, eu nu mă tem pentru că eu sînt omul acestui pămînt. Sînt născut din acest pămînt şi nu fac parte dintre acei care afirmă că „ubi bene ibi patria".

Anexa 6

Ultimul cuvânt al generalului Iulian N. Vlad, trimis în judecată sub acuzația săvârșirii infracțiunii de complicitate la genocid[95] prevăzută de art. 26, raportat la art. 357, lit. a și b Cod penal, rostit miercuri 3 iulie 1991

Căderea lui Ceaușescu era prevăzută, dar nu mai devreme de primăvara lui 1990 - declară în ultimul său cuvânt generalul Iulian Vlad

Generalul Iulian Vlad: „NU M-AM CONSIDERAT, NU MĂ CONSIDER ȘI NU MĂ VOI CONSIDERA NICIODATĂ VINOVAT... „

Consemnat de Mircea Bunea „Adevărul, anul II nr 435, joi 4 iulie 1991

Așa cum vă anunțam în ziarul nostru de ieri, cercetarea judecătorească a fost încheiată și în ultimul proces al gen. col. (r.) Iulian Vlad. Și tot ieri, dl. gen. Adrian Nițoiu, președintele completului, a dat cuvîntul în fond. Ședința a început la ora 9 și patruzeci și cinci de minute și s-a terminat la 12 fix. În prima parte, timp de aproape 4 minute, dl. procuror col. Gheorghe Petran și-a susținut acuzarea. Printre altele a spus: „Atît urmărirea penală, cît și cercetarea judecătorească care a fost efectuată demonstrează cu pregnanță că inculpatul se face vinovat de infracțiunea pentru care a fost trimis în judecată" (complicitate la genocid, n.r.).

Legea nu-i permite ziaristului să participe la cina cea de taină a urmăririi penale. Și nu reporterul – care a participat totuși la destule ședințe și în acest proces – este chemat să judece. În calitate de martor ocular, vă pot garanta însă că o expresie precum „demonstrează cu pregnanță" etc. este la fel de convingătoare precum afirmații gen apa potabilă este zgîrci, broasca este cangur, căminul cultural din Pocreaca de Jos este

95. Începerea urmăririi penale a fost dispusă la data de 19 martie 1990 de către procurorul militar, locotenent-colonel de justiție Zaharia Nicolae.

New York Opera. Firește, dl. av. Valentin Vâlcu a demontat piesă cu piesă întregul rechizitoriu, dar veritabila apărare, consider eu, și-a făcut-o însuși generalul Iulian Vlad. Iată mai jos prima parte din ultimul cuvînt al fostului nr. 1 în fosta Securitate. În ziarul de mîine publicăm ultima parte.

Mircea BUNEA

Domnule președinte,

Domnilor judecători,

Mă aflu în fața domniilor voastre, înaintea încheierii celui de-al treilea proces al meu.

Dumneavoastră, ca magistrați și militari activi, înfăptuiți un act profesional.

Eu, ca fost soldat, trăiesc o dramă.

Sînt acum înaintea pronunțării unei noi hotărîrî, a unei noi sentințe. O aștept cu încredere. Și spun aceasta nu din oportunism sau pentru că așa se obișnuiește să se spună în asemenea momente, ci pentru că, ***cred cu tărie în adevăr și dreptate****. Adevăr și dreptate care numai de la* ***justiția română*** *trebuie să vină.*

S-ar putea să am o deziluzie. N-ar fi prima oară. În ultimul an și jumătate am trăit incredibile deziluzii. Dar cred în inteligența și spiritul de dreptate ale dumneavoastră, domnule președinte.

Sînt judecat în acest proces pentru o acuzație gravă.

Așa, însă, cum am declarat în prima zi de judecată, încă în preliminarii, apoi la interogatoriul judecătoresc și după aceea pe tot parcursul procesului, ***nu m-am considerat, nu mă consider și nu mă voi considera niciodată vinovat*** *de săvîrșirea unei asemenea infracțiuni.*

Nu am făcut nimic împotriva poporului român și a patriei mele, România, în toți cei peste 38 de ani, cît am servit-o ca militar.

Consider că mi-am slujit cu credință și devotament țara.

Am ascultat concluziile domnului colonel procuror. Nu am să le comentez, după cum nu am să fac nici o referire la dosar, în general, și la actul de inculpare în special, care sînt așa cum sînt.

Declar numai că, ascultînd concluziile acuzării, nu știu ce să cred. Evident, nu am nimic cu domnul procuror. Dînsul este acolo unde este, iar eu, aici, în boxa acuzaților. Știu că a fost un om și vreau să cred că este și va rămîne astfel. Domnia sa reprezintă,

desigur, o instituţie, dar cu toate acestea nu înţeleg cum este posibil să susţină o acuzare care nu se fundamentează pe nimic?!

Instanţa pe care o prezidaţi, domnule preşedinte, după nouă şedinţe de judecată, după audierea a 36 de martori şi după epuizarea tuturor celorlalte probe, care nu susţineau actul de trimitere în judecată, deci acuzarea a decis în octombrie 1990 restituirea dosarului la Direcţia Procuraturilor Militare pentru completarea cercetărilor. Desigur că instanţa ar fi putut lua atunci şi o altă hotărîre. Şi ar fi fost drept aşa. Totuşi, a dat un important semnal că în acest dosar lucrurile nu sînt în regulă.

S-a dispus de către instanţa supremă continuarea judecăţii. cu dosarul aşa cum se găsea.

Au mai fost audiaţi alţi 18 martori, deci în total 54, şi au fost depuse cîteva noi acte la dosar. S-au ţinut, cu cea de astăzi, inclusiv, 16 şedinţe de judecată.

Ce a rezultat? Nimic în plus — vorbind în sensul acuzării — faţă de ce fusese în octombrie 1990.

Din totalul de 54 de martori audiaţi, majoritatea ai acuzării, nici unul nu a declarat că aş fi dat ordin să se tragă sau că aş fi dat ordin să se reprime.

Dimpotrivă! Subliniez, dimpotrivă!

De asemenea, nici unul din actele de la dosar, mă refer la acele acte care sînt considerate ca mijloace de probă, nu aduce nici cea mai mică dovadă în sensul acuzării.

Dar, între timp, s-au clarificat multe lucruri importante. Unele au fost puse în evidenţă şi făcute publice de către presă, căreia aş dori să-i aduc omagiul meu sincer.

Cele mai multe şi mai importante s-au clarificat în cadrul proceselor ce au avut loc – procesul membrilor C.P.Ex., procesul Sibiu, procesul Timişoara, procesul celor de la Alba Iulia, al celor patru ofiţeri din escorta lui Ceauşescu .etc., etc.

Ce a rezultat cu privire la acuzaţiile grave ce s-au adus unităţilor de securitate, unor cadre subalterne şi mie personal? Nimic. Pentru că nu au tras şi nu au fost luate măsuri de reprimare.

S-au clarificat între timp lucrurile cu morţii de la Buzău, de la Brăila şi din multe alte părţi. Nu securitatea a fost cea care a tras.

În mai bine de un an şi jumătate de la evenimentele din decembrie 1989, au fost cercetate, într-o formă sau alta, mii de cadre de securitate şi au fost audiaţi mii şi mii de oameni, cei mai

mulţi participanţi direcţi şi activi la evenimente, s-au studiat zeci de mii de acte, s-au făcut nenumărate alte investigaţii.

Ce a rezultat eu privire la activitatea mea şi a unităţilor ce le aveam în subordine vizavi de acuzaţia ce mi se aduce? Nimic, domnule preşedinte şi domnilor judecători! Ar fi fost cu putinţă să se fi făcut totuşi ceva şi în urma acestor cercetări, atît de amănunţite şi atît de îndelungate, să nu se fi putut descoperi nimic? Ar fi fost imposibil! Şi, oare, faptul că unităţile de securitate nu au tras şi nu au acţionat într-un alt mod pentru reprimare a fost întîmplător?

Nu! Categoric, nu! Ele au executat un ordin, o dispoziţie pe care le-am dat-o. Şi acest lucru l-au confirmat mulţi martori. Dacă erau chemaţi toţi şefii unităţilor centrale şi toţi şefii securităţilor judeţene sau măcar cei pe care-i propusesem ca martori, din judeţele unde au fost evenimente, ar fi confirmat cu toţii acelaşi lucru.

În sfîrşit, nu pot să nu pun şi întrebarea pe care şi-au pus-o nenumăraţi oameni: ce s-ar fi întîmplat în această ţară dacă ordinele şi dispoziţiile date de Ceauşescu ar fi fost puse în aplicare de unităţile informativ-operative de securitate şi de trupele de securitate?

Şi atunci, cum este cu putinţă, în spiritul cărei justiţii şi al cărei morale se susţine, în continuare, inculparea mea? Acest lucru nu-l înţeleg şi nu-l voi putea înţelege niciodată!

În nenorocirea pe care o trăiesc de peste un an şi jumătate, de nenumărate ori mi-au venit în minte cuvintele unui mare filozof al antichităţii (Platon), care, spunea: ,,Frumos lucru e adevărul şi durabil, însă nu e acceptat uşor."

Se ştie că pentru ceea ce nu făcusem în noaptea de 16/17 decembrie 1989, Ceauşescu m-a chemat în faţa C.P.Ex., m-a făcut trădător, a pus problema destituirii şi trimiterii mele în faţa plutonului de execuţie.

În abstract vorbind, dacă finalul nu era cel care a fost la 22 decembrie 1989, ce ar fi dispus Ceauşescu cu mine pentru tot ce am făcut în săptămîna de la 17 la 22 decembrie pînă la prînz, contrar ordinelor şi dispoziţiilor lui exprese, şi pentru ce nu am făcut şi eram obligat să fac potrivit reglementărilor atunci în vigoare?

Răspunsul este unul singur. Aş fi fost judecat tot de o instanţă militară, desigur nu de dv., iar pedeapsa era una, cea capitală. Şi ar fi fost cu siguranţă executată.

În această condiţie – m-am întrebat şi mă întreb – ce am făcut eu împotriva revoluţiei?

Răspunsul şi la această întrebare este tot unul singur: **nu am făcut NIMIC contra revoluţiei.** Dimpotrivă, eu şi unităţile din subordinea mea am ajutat revoluţia atît înainte de 22 decembrie, cît şi după această dată.

Care dintre conducătorii departamentelor militare ale statului, care primiseră ordin, în ziua de 17 decembrie, de reprimare a demonstranţilor, a mai făcut ce am făcut eu?

– S-a primit ordin să se tragă, iar eu am ordonat ca, sub nici o formă, să nu se tragă.

– S-a primit ordin să fie reprimaţi demonstranţii, iar eu am ordonat ca unităţile de securitate să nu se implice în acţiunile de stradă.

Putea spune cineva în 17 sau chiar în 21 decembrie că a doua zi Ceauşescu nu va mai fi? Cred că oricine este cinstit cu el însuşi va da un răspuns negativ la această întrebare. De bună seamă că pentru orice om cu simţul realităţii, ca să nu mai spun că pentru cei care aveau posibilitatea să facă o cît de sumară analiză a fenomenelor politice, era clar, că dat fiind contextul politic general, Ceauşescu nu va mai putea rămîne mult timp la conducere. Cele mai importante servicii de informaţii şi contrainformaţii din lume prevedeau şi ele căderea lui Ceauşescu, dar nu mai devreme de primăvara anului 1990. Cu toate acestea, eu am dat atunci, în decembrie 1989, ordine contrare ordinelor date de Ceauşescu şi am luat măsuri şi am dat dispoziţii contrare dispoziţiilor legale atunci în vigoare. Astfel:

– în seara zilei de 16 decembrie 1989 am dat ordin ca subunităţile trupelor de securitate desemnate să participe la restabilirea ordinii la Timişoara să plece în misiune fără arme şi muniţii. Au fost singurii militari care au fost scoşi, în această acţiune, fără arme;

– tot în aceeaşi seară, am dat ordin şefului securităţii judeţului Timiş să clarifice ce s-a întîmplat acolo, exclusiv prin mijloacele muncii informativ-operative specifice, să nu participe la evacuarea pastorului Tőkés şi să nu implice unitatea în acţiuni de stradă;

– grupa operativă trimisă la Timişoara, constituită din 5-6 ofiţeri, cea mai redusă numeric şi cu nivelul de reprezentare cel mai scăzut, comparativ cu toate celelalte instituţii centrale care au

trimis acolo cadre şi rămînînd aşa pînă la 22 decembrie, au primit, la plecare cele trei ordine cunoscute:

1. să vadă care este, pe fond, situaţia ;
2. ce amestec au străinii şi străinătatea;
3. să ajute pe şeful securităţii judeţene în organizarea activităţii informativ-operative, dacă este cazul.

Cu aceste ordine au rămas pînă la sfîrşit, pînă la 22 decembrie, cînd au fost arestaţi;

– în şedinţa. C.P.Ex, din 17 decembrie, se ştie şi în ce moment am fost chemat şi pentru ce anume. În nici un caz nu am fost chemat pentru a influenţa sau contribui la luarea vreunei hotărîri de reprimare;

– De altfel, nici nu s-a luat, aşa cum a rezultat şi din procesul C.P.Ex., o asemenea hotărîre;

– Chiar şi acel... proces-verbal, pentru că stenogramă nu este, reconstituit din memorie (aşa cum spunea într-un interviu dat ziarului „Adevărul" din 7 iunie 1990 procurorul general de atunci), nu reţine că s-a adoptat vreo hotărîre în acest sens. De fapt, ce hotărîre mai trebuia luată cînd la Timişoara, la, ora respectivă, deja se trăgea?

– Eu am fost chemat la şedinţa C.P.Ex. pentru a fi tras la răspundere, pentru că nu dădusem ordin să se tragă în noaptea precedentă la Timişoara;

– N-aş dori să fiu considerat ca lipsit de modestie, dar dintre cei trei miniştri, puşi în cauză cred că am avut, în acea şedinţă, poziţia cea mai demnă. Au confirmat-o toţi martorii audiaţi.

– În şedinţa C.P.Ex., din punct de vedere formal, nu mi-am dat nici un acord. După ce ministrul Milea şi ministrul Postelnicu au spus ceea ce au spus fiecare, eu am pronunţat formula „Am înţeles, tovarăşe preşedinte!". şi asta a fost tot.

– Iar tot ce am făcut după aceea a demonstrat ce am înţeles prin acea formulă.

– Cînd m-am întors la minister, le-am spus ce aveam pe suflet şi ce înţeleg să fac, la doi dintre locţiitorii mei. V-au declarat şi ei, fiind chemaţi ca martori;

– La şedinţa cu şefii de unităţi ce a avut loc îndată după aceea, nu am dat nici un ordin pentru a se întreprinde vreo măsură de reprimare. Cred că declaraţiile martorilor audiaţi în această problemă sînt concludente.

– Un singur martor din cei 8-10 audiaţi pe această temă spune că aş fi ordonat să se dea ofiţerilor pistoalele din dotare,

pe care el, din proprie inițiativă, le-a distribuit centralizat șefilor de servicii cu dispoziția de a le închide în fișetele lor. Nu am dat nici atunci, nici ulterior, nici unei unități vreun asemenea ordin, deși Ceaușescu ordonase acest lucru la Teleconferință, ordin pe care il auzise și martorul care face acea declarație. Este, cred, necesar să precizez că niciodată intrarea în una din cele trei situații sau în alarme etc. nu se făcea prin ordinul șefului DSS, ci prin ordinul ministrului; acest lucru se poate stabili cu cea mai mare exactitate.

– Imediat după această ședință, am ordonat comandantului trupelor de securitate, generalul Ghiță, ca, de îndată, să transmită Comandamentului brigăzii trupelor de securitate de la Timișoara ca să nu tragă și să asigure în cele mai bune condiții paza și securitatea obiectivelor de importanță deosebită, ce le aveau încredințate. Acest ordin l-am repetat în tot cursul săptămînii și mi s-a confirmat de cei în cauză că se execută; de altfel, și generalul Ghiță, și colonelul Pavelescu, șeful Statului Major al trupelor de securitate, și colonelul Bunoaica, comandantul brigăzii de la Timișoara, au confirmat toate acestea prin declarațiile date în fata dvs.

– Următorul ordin a fost cel pe oare l-am dat generalului Macri, aflat la Timișoara, ca securitatea, sub nici un motiv, să nu tragă și să nu se implice în acțiuni de stradă. Și acest ordin l-am repetat ulterior, în toate convorbirile telefonice, pe care le-am avut cu generalul Macri, cu colonelul Sima sau cu colonelul Teodorescu. La rîndul lor, și ei mi-au raportat că ordinul se execută întocmai. Despre primirea acestor ordine și executarea lor sînt la dosar declarațiile generalului Macri, ale colonelului Teodorescu, ale locțiitorului șefului securității județene și ale acestuia din urmă, reconfirmate pentru a doua oară ieri, aici, în fața dvs.

(II)

NU M-AM CONSIDERAT, NU MĂ CONSIDER ȘI NU MĂ VOI CONSIDERA NICIODATĂ VINOVAT...

În ziarul de azi [5 iulie 1991] publicăm partea a doua din **ultimul cuvînt** rostit de fostul șef al Departamentului Securității Statului. Citiți cu atenție, chiar printre... rînduri. Iulian Vlad afirmă că securitatea **trebuia** lichidată.

– În ziua de 18 decembrie, prin șeful Direcției I, colonelul Rațiu, am dat ordin tuturor șefilor securității din toate județele, ca, indiferent ce situație se va crea în județele lor, să nu tragă și să nu ia nici o altă măsură, neimplicîndu-se în acțiuni de stradă, dacă vor fi.

– În aceeași zi, 18 decembrie, am dat ordin șefului direcției de anchete să pună în libertate toate persoanele ce se aflau în arestul securității la data respectivă cu mandat de arestare.

– În situația care se crease în țară, fiind posibil ca în oricare județ să se producă evenimente deosebite, ar fi trebuit, în calitatea ce o aveam:

– să concep și să iau măsuri deosebite;

– să dau ordine în acest sens tuturor unităților de pe întreg cuprinsul țării. Nimic din toate acestea nu am făcut. Din contra, așa cum am menționat, am dat ordin să nu se implice în nici o acțiune de stradă și sub nici un motiv, fie chiar și extrem, să nu se folosească armamentul, să nu tragă.

– N-am prezentat nici un fel de date și informații despre persoanele importante aflate în preocuparea organelor de securitate și, în general, n-am dat nici un fel de informații.

– În toate zilele cît Ceaușescu a fost plecat în Iran nu i-am trimis nici un raport și nu am avut cu el nici o convorbire telefonică. Nici după ce s-a întors în țară, eu nu m-am mai dus la el.

– Nu m-am implicat în conducerea nici unei acțiuni, evitînd angrenarea unităților de securitate.

– În ziua de 21 decembrie nu am participat la mitingul ce a avut loc, deși, prin natura obligațiilor de serviciu, trebuia să fiu prezent.

– Față de ceea ce s-a întîmplat la miting, ca șef al D.S.S., ar fi trebuit să iau măsuri extraordinare, să mobilizez la acțiune toate unitățile centrale, să dispun măsuri cu caracter excepțional. Nimic din toate acestea nu am făcut.

Sînt cunoscute și probate în fața instanței acțiunile întreprinse în dimineața de 22 decembrie:

– ordinul dat trupelor de securitate de a lăsa intrarea liberă în Piața Palatului, fără să se tragă măcar un foc de avertisment;

– ordinul dat și unităților de trupe și Școlii de ofițeri Băneasa de a se retrage în cazărmi;

– ordinul dat cadrelor Direcţiei a V-a şi USLA de a permite accesul în sediul C.C. şi sub nici un motiv să nu se tragă. Repet, ceea ce cred că am declarat la vremea respectivă şi eu, şi unii din martori, că în ciuda ordinului dat de Ceauşescu în drumul spre liftul care îl ducea la elicopter „Să se tragă! Să nu se permită intrarea în sediu!", acest ordin nu a fost executat. A fost, însă, executat ordinul meu **„Să nu se tragă!"**. Versiunea că Ceauşescu a fost scos din sediu cu elicopterul pentru a nu se trage este falsă. (De ce nu l-au arestat? De ce l-au lăsat liber în şosea, cînd îl aveau în mînă?). Tot cadre de securitate şi miliţie au făcut reţinerea la Tîrgovişte şi l-au predat armatei;

– apoi ordinul pe care l-am dat în jurul orei 10,30, prin intermediul generalului Cîmpeanu şi transmis prin telex tuturor şefilor miliţiilor judeţene de a nu acţiona împotriva demonstranţilor, de a întra în contact cu conducătorii lor şi de a se pune la dispoziţia acestora;

– am reînnoit telefonic ordinul dat anterior şefilor securităţilor judeţene cu menţiunea de a se pune la dispoziţia conducătorilor demonstranţilor.

Toate aceste ordine le-am dat înainte de fuga lui Ceauşescu. După plecarea lui cu elicopterul:

– am luat legătura cu şefii inspectoratelor – şi, unde nu i-am găsit pe ei, cu şefii securităţilor – şi le-am reiterat ordinele date în cursul dimineţii. Întrucît la un moment dat am fost solicitat de revoluţionari, în alte probleme, şi căutat telefonic şi prin radio de generalul Militaru, i-am cerut colonelului Nae să continue transmiterea ordinului respectiv. Colonelul Nae, ca martor, va confirma;

– am dat ordin generalului Ghiţă, comandantul trupelor de securitate, şi colonelului Raţiu, care, fiind ofiţer de serviciu pe minister, mă suplinea la conducerea ministerului, să lase liber accesul la Televiziune şi la Radio al manifestanţilor şi să asigure securitatea releelor de transmisie si a altor puncte vulnerabile pentru ca aceste două instituţii să-şi desfăşoare activitatea nestingherit;

– colonelului Raţiu i-am ordonat să meargă, în numele meu, la prima întîlnire ce au avut-o la M. Ap. N. unii reprezentanţi ai revoluţionarilor cu cadre din conducerea forţelor armate;

- am ordonat întărirea măsurilor de pază şi securitate la obiectivele de importanţă deosebită, unde ar fi putut să se producă acţiuni diversioniste cu urmări incalculabile pentru ţară,

precum şi luarea sub pază a unor obiective vitale (uzine de apă, fabrici de pîine etc.);

– începînd de la orele 13,30-14,00, am intrat în subordinea noii puteri care se constituia atunci. Am făcut-o cu toată buna-credinţă, considerînd că sînt în serviciul poporului;

– conform hotărîrii luate, am transmis ordinul de preluare a D.S.S., cu toate unităţile sale, în structura M. Ap. N., iar a celorlalte departamente sau unităţi ale M.I. – miliţie, pompieri, penitenciare s.a. — în subordinea aceluiaşi minister. Concomitent, am dat ordine clare şi precise cu privire la predarea imediată de către toate unităţile de securitate din întreaga ţară a armamentului, muniţiei şi a tuturor celorlalte mijloace de luptă tehnico-operative, a documentelor operative şi arhivei, unităţilor desemnate de M. Ap. N., iar efectivele D.S.S. – ofiţeri, subofiţeri, maiştri militari şi militari în termen – să execute numai ordinele ce le vor primi de la comandanţii acelor unităţi ale M. Ap. N. în subordinea cărora intră;

– apoi, m-am adresat prin Radio şi TV cu apelul cunoscut tuturor unităţilor de securitate şi celorlalte unităţi ale M.I. Nu m-am dus la TV, cum mi-au reproşat unii. Puteam să fiu printre cei dintîi, sau poate primul. Am considerat că era infinit mai important, ca, în situaţia cu totul deosebită ce se crease, să dau ordinele strict necesare, să vorbesc cu majoritatea comandanţilor de unităţi din ţară şi să mă asigur că ordinele ce le-am dat au fost bine înţelese şi vor fl riguros executate. Şi aşa a fost. Le mulţumesc pentru aceasta!

– Mai departe, împreună cu generalul Guşă am condus operaţiunile militare, pînă-n seara zilei de 23 decembrie, din clădirea fostului C.C. şi apoi, pînă în ziua de 28 decembrie, din biroul ministrului sau al şefului Marelui Stat Major de la Ministerul Apărării Naţionale.

– Din seara de 28 decembrie şi pînă în ziua de 31 decembrie, la prînz, cînd am fost arestat, am desfăşurat activitatea în cadrul Ministerului de Interne.

Ce a urmat după arestare se ştie. Practic securitatea a fost lichidată. De ce am fost arestaţi – eu, locţiitorii mei şi şefii unor unităţi – s-au dat în faţa acestei onorate instanţe explicaţii de către persoana cea mai avizată. Cred că au fost pe deplin lămuritoare. De ce nu am fost lăsaţi să punem în aplicare proiectul planului pentru descoperirea teroriştilor – este o altă

problemă. Sînt sigur că va veni vremea cînd şi aceasta va fi clarificată.

Făcînd această sumară punctare a unora din acţiunile desfăşurate de mine în intervalele 16-21 şi 22-31 decembrie 1989 şi raportîndu-le la actele şi declaraţiile din dosar, care le confirmă, la declaraţiile date în instanţă de toţi martorii, nici una de inculpare, mă întreb: unde este infracţiunea pentru care sînt învinuit?

Cred că, în numele adevărului şi al dreptăţii acuzarea ar fi trebuit ca, măcar în acest al 12-lea ceas, să ceară achitarea mea. Dar n-a făcut-o. Mai mult, a cerut condamnarea mea pentru complicitate la genocid. Incredibil!

Dacă într-adevăr există dreptate, atunci ea trebuie înfăptuită aici, pe pămînt, şi nu în alta parte...

Atitudinea securităţii în timpul Revoluţiei s-a considerat şi se mai consideră a fi o cheie pentru multe enigme.

Datele acumulate pînă acum infirmă diversiunea lansată în după-amiaza zilei de 22 decembrie 1989, devenită apoi legendă, potrivit căreia securitatea s-ar fi opus înlăturării lui Ceauşescu.

Acum, sintetizînd ceea ce am spus, se ştie ceea ce nu se ştia atunci, şi anume:

– că securitatea primise ordin să nu se implice în reprimarea mişcărilor anticeauşiste;

– că prin comportamentul ei, a încurajat tacit aceste mişcări;

– că nu a executat ordinele lui Ceauşescu de îndată ce s-a declanşat mişcarea de la Timişoara;

– că nu l-a ajutat pe Ceauşescu să fugă, ci dimpotrivă, l-a abandonat, iar apoi cadre ale securităţii şi miliţiei l-au reţinut şi predat armatei;

– că în după-amiaza zilei de 22 decembrie 1989 unităţile securităţii au fost preluate de către armată cu oameni, arme, muniţii şi cu toate mijloacele tehnic-operative şi arhive;

– că securitatea nu s-a opus noii puteri, ci a sprijinit-o din primele momente.

Din acest comportament al securităţii au decurs multe din echivocurile Revoluţiei române.

Prin conduita respectivă s-au dejucat scenariile care se intersectau atunci în spaţiul terestru şi aerian al României. Căci aceste scenarii mizau pe implicarea fanatică a securităţii, pe implicarea ei în reprimarea Revoluţiei.

Numai că poziţia şi acţiunile noastre au fost contrare a ceea ce se concepuse şi se urmărea să se realizeze.

A fost unul din puţinele calcule fundamental greşite ale celor care au conceput şi pus în aplicare acele scenarii. Ei au ignorat sau n-au cunoscut sentimentele reale faţă de ţară şi popor ale celor care se găseau atunci în serviciul securităţii statului — de la general la soldat.

În ce mă priveşte tot ceea ce am făcut, am făcut gîndindu-mă la popor şi la ţară. Pentru acest motiv, pot privi în ochii oricui. Mă aflu, aşa cum am spus, în faţa unei noi hotărîri pe care urmează să o daţi în acest proces.

Peste un număr de ani, îşi va da verdictul şi istoria, care va fi scrisă fără ură şi părtinire, cu privire la evenimentele din decembrie 1989 şi la rolul pe care l-am avut şi eu, şi institutia pe care o conduceam atunci, în acel moment de răscruce al destinelor ţării noastre. De aceea, vă solicit un singur lucru: sentinţa pe care o veţi da dumneavoastră să coincidă cu verdictul Istoriei, pentru ca să nu fie infirmată de aceasta.

Vă mulţumesc.

Anexa 7

Sentința Curții Supreme de Justiție

- Secția Militară -
din 22 iulie 1991 privind condamnarea în primă instanță a generalului Iulian N. Vlad

(Extras)

Judecătorul general-maior de justiţie Adrian Niţoiu:

Cu majoritate de voturi, ieri, Curtea supremă – secţia militară s-a pronunţat în cauza generalului Iulian Vlad. Iată sentinţa, aşa cum a fost pronunţată de general Adrian Niţoiu, preşedintele completului: „Cu majoritate de voturi, făcând aplicarea art. 361, alin. 2 C, pen. raportat art. 357 lit. a şi b C. pen,. Combinat cu art. 264 alin. 1 C. pen. şi art. C. pen., condamnă pe inculpatul Vlad Iulian, născut la 23 februarie 1931 în comuna Gogoşiţa, judeţul Dolj, fiul lui Nicolae şi Eugenia, cetăţean român absolvent al Facultăţii de Drept, fost ministru secretar de stat şi şef al Departamentului Securităţii Statului, general-locotenent în rezervă, căsătorit, are un copil major, domiciliat în Bucureşti, str. Braziliei, nr. 1-3, etaj 2, ap. 20, sectorul 1, la 9 ani închisoare şi 5 ani interzicerea drepturilor prevăzute de art. 64, lit. a, b şi e, C. pen. pentru favorizarea la infracţiunea de genocid, prin schimbarea încadrării juridice conform art. 334 V. proc. pen. raportat la art. 357 lit. a şi b C . aplicarea art. 41, alin. 2 C. În baza art. 67 alin. 2 C. dispune degradarea militară a inculpatului. Potrivit art. 357 alin. 3 C, proc. pen. şi art. 71,alin. 1 şi 2 C. pen. pe durata executării pedepsei inculpatului va fi lipsit de toate drepturile prevăzute de art. 64 C. pen. În baza art. 357 alin. 2 lit. b şi art. 148 alin. 1, lit. h C. proc. pen. menţine starea de arest a inculpatului. Conform art .88 C. pen. scade din pedeapsa aplicată perioada arestării preventive de la 31 decembrie 1989. În temeiul art. 357 lit. c C. proc. pen, dispune ridicarea măsurilor asiguratorii privind indisponibilitatea unor bunuri. Potrivit art. 191 alin. 1 C pen. obligă pe inculpat la plata a 6.000 lei cheltuieli judiciare. Cu drept de recurs în 10 zile, de la pronunţare.

Declaraţia judecătorului Adrian Niţoiu

pentru cotidianul „Curierul Național", marți, 23 iulie 1991, consemnată de Ralu Filip

Am sentimentul că am făcut dreptate. Sînt conştient de faptul că această sentinţă va stîrni controverse. De altfel, orice sentinţă aş fi pronunţat nu m-ar fi pus la adăpost de critici. Aş fi foarte mulţumit ca toţi cei ce vor comenta hotărîrea să, nu se lase furaţi de aparenţe sau de anumite fapte senzaţionale care vor apărea pe parcurs.

Declaraţia judecătorului Adrian Niţoiu

pentru cotidianul „Tineretul liber", nr. 432, marți, 23 iulie 1991

Sentinţa a fost pronunţată în unanimitate, înregistrându-se, însă, şi o opinie separată, cea a colonelului Petre Simileanu, care nu a fost de acord cu încadrarea juridică şi a solicitat o pedeapsă mai mare.

M-aţi întrebat dacă există suficiente probe care să justifice o astfel de decizie. Nici un judecător din lume nu şi-ar permite să ia o astfel de hotărâre în absenţa unor dovezi clare. Consider sentinţa corectă şi perfect legală.

Anexa 8

„Genocidul" din decembrie 1989 – cronologia şi vectorii dezinformării

Marți, 19 dececmbrie 1989

„Kossuth Radio Budapesta", Ungaria: *„În urma represiunii brutale a manifestanților, la Timişoara au fost ucişi cca. 300- 400 de oameni."*

Miercuri, 20 decembrie 1989

Agenția de presă „ADN", Republica Democrată Germană: *La Timişoara au fost ucişi 3000 – 4000 de oameni. Cadavrele au fost transportate cu camioanele la marginea oraşului şi înhumate în gropi comune.*

„Vecernje Novosti", Belgrad, R.S.F. Iugoslavia: *La Timişoara s-au înregistrat 2000 de morți şi 1000 de răniți.*

Joi, 21 decembrie 1989

Presa din R.S.F. Iugoslavia: *demască „unitățile speciale" care au instaurat teroarea în Timişoara şi execuțiile sumare care au avut loc chiar în interiorul spitalelor. Cadavrele din spital erau încărcate în camioanele salubrității şi transportate la depozitele militare de la periferia oraşului.*

„Kossuth Radio Budapesta", Ungaria, Purtătorul de cuvânt al ministrului ungar al apărării, György Keleti a comunucat pentru „Kossuth Radio Budapesta": *„Conducerea română şi armata se dezintegrează. Forțele de ordine folosesc uniforme de soldați.*

Vineri, 22 decembrie 1989

Agenția de presă „ADN", Republica Democrată Germană: *Bilanțul represiunii de la Timişoara este de 4600 de morți, 1860 de răniți, 13.000 de arestați şi 7000 de condamnări la moarte.*

Agenția „Taniug", Belgrad, R.S.F. Iugoslavia: *La Timişoara numărul morților este de 500*

Televiziunea din Belgrad, R.S.F. Iugoslavia: *Prezintă primele imagini cu corpuri mutilate şi torturate, dezgropate din cimitire, menționând „este opera securității ".*

Sâmbătă, 23 decembrie 1989

Agenția „Taniug", Belgrad, R.S.F. Iugoslavia: *Conform surselor Comitetului de Salvare Națională, la Timişoara numărul morților a crescut la 12.000.*

Agenția TASS, Moscova, Uniunea Sovietică: *La Timişoara, bilanțul victimelor Securității este de 5000 de morții, din care 800 de copii , toți sub 14 ani, dintre care 45 ucişi la ieşirea de la un spectacol de marionete.*

„Kossuth Radio Budapesta", Ungaria: *Mercenari sirieni şi libieni pregătiți într-un centru din apropiere de Bucureşti luptă în capitală contra insurgenților. Mercenarii au fost transportați cu elicopterele, iar cadavrele unora au fost descoperite pe străzi.*

Agenția „BTA", Sofia , Bulgaria: *La Timişoara, persoane în doliu sortează cadavrele din gropile comune în căutarea trupurilor celor apropiați mutilați de fidelii dictatorului.*

Duminică, 24 decembrie 1989

Agenția de presă „ADN", Republica Democrată: Germană: *La Bucureşti, bilanțul represiunii este de 5000 de morți.*

Paris, Ministrul Afacerilor Externe al Franței, Roland Dumas declară: *Franța este gata să intervină în România, dacă aceasta o va cere...*

Agenția „BTA", Sofia, Bulgaria: *Două vase comerciale, unul bulgăresc şi unul sovietic au fost mitraliate pe Dunăre, la Brăila, de fidelii securității.*

Luni, 25 decembrie 1989

Agenția ungară de presă „MTI", Budapesta, Ungaria: *Agenții Securității s-au retras în pădurile ce domină Braşovul, ținînd oraşul sub foc. Peste 30.000 de securişti retraşi în munți aşteaptă momentul propice unei contraofensive.*

„Kossuth Radio Budapesta", Ungaria: *Bilanțul genocidului din România. În total, începând cu data de 17 decembrie 1989, în România au fost ucise în lupte revoluționare 70.000 de persoane, iar alte 200.000 de persoane au fost rănite.*

Televiziunea Română Liberă, Bucureşti, România: *Rechizitoriul şi sentința de condamnare la moarte a lui Nicolae Ceauşescu reținn, potrivit Comunicatului Frontului Salvării Naționale din noaptea de 25/26 decembrie 1989, crima de genocid soldată cu 60.000 de morți.*

În spațiul comunicării publice dominate de războiul informațional, cifra de 60.000 de morți a fost indusă şi susținută cu vehemență drept cap de acuzare de către Silviu Brucan (n. Saul Bruckner).

Anexa 9

Judecarea recursului

Luni, 30 martie 1992, Curtea Supremă de Justiție, în complet de 7 judecători prezidat de judecătorul Teofil Pop, preşedintele Curții, a judecat recursurile generalului Iulian Vlad şi al Direcției Procuraturilor Militare din Procuratura Generală a României împotriva sentinței de condamnare în primă instanță a generalului Vlad pentru favorizare la infracțiunea de genocid.

Generalul Vlad a contestat sentința prin lipsa probelor care să susțină capetele de acuzare.

Procurorul militar a cerut schimbarea încadrării juridice din „favorizare la genocid" în „complicitate la omor deosebit de grav" şi pedeapsa corespunzătoare noii încadrări.

Generalul Iulian Vlad: Pe Ceauşescu, Securitatea şi Miliția l-au reținut

Extras din cercetarea judecătorească, consemnat de Mircea Buneacu în „Adevărul", Anul I nr. 622, miercuri 1 aprilie 1992

Judecătorul TEOFIL POP (T.P.): *Ne puteți spune unde ați fost şi ce ați făcut în seara zilei de 22 Decembrie?*

Generalul maior IULIAN VLAD (I.V): Eu socot că a fost infinit mai important să stau acolo unde m-am găsit şi să fac ceea ce am făcut. Adică să dau telefoane. Eram cu două telefoane în mînă şi vorbeam cu unitățile mele. Dacă nu făceam lucrul acesta şi nu mă asiguram că dispozițiile mele au ajuns la unități, se întîmplau, domnule preşedinte, mari nenorociri. Asta am făcut. Ulterior am aflat că am fost căutat de generalul Militaru, care – nu ştiu la cît timp după ce a făcut apelurile respective – a venit şi el unde eu m-am aflat tot timpul. Repet, acolo, la C.C. am fost tot timpul. Am fost la etajul 5, am fost şi la etajul 2 sau 3, inițial în biroul lui Curticeanu, ulterior în biroul lui Dumitru Apostoiu, unde am şi făcut comandamentul militar. Şi unde am şi rămas pînă în

noaptea de 23/24 decembrie, după care am mers M.Ap.N. Pînă în 27 sau 28, cînd mi s-a permis să vin la M. I. şi să preiau direct conducerea unităţilor, aşa cum era normal. Deci, acolo am fost şi lucrul acesta l-am făcut, domnule preşedinte. Cînd au venit de la Radio şi TV şi s-au făcut înregistrările audio şi video, acolo s-au făcut, pe fondul unui răpăit fantastic de arme automate. S-au făcut deci înregistrări video şi audio. După cîte am aflat ulterior, nu s-a putut, nu se putea să se mai iasă de acolo şi – după cîte am înţeles – s-a făcut o retransmisie a textului audio la Radio, respectiv la TV şi imaginea nu s-a mai putut da pe post. Pentru că ea s-a făcut cu mult mai devreme decît la ora din noaptea respectivă (cînd s-a transmis). Reprezentanţii Televiziunii, cei care au filmat în noaptea aceea, sînt şi pot să fie întrebaţi. Acesta este adevărul.

T.P.: *Pînă la data execuţiei lui Ceauşescu, dumneavoastră vi se reproşează că aţi avut o poziţie duplicitară.*

I.V.: N-am văzut în dosare o astfel de declaraţie, dar, domnule preşedinte, daţi-mi voie să citesc... Sigur, această învinuire mi-a fost adusă, public de o personalitate importantă, ca să zic aşa, într-o suită de interviuri. S-a zis că, chipurile, am manifestat o duplicitate care a stîrnit suspiciuni. Iată declaraţia lui Gelu Voican-Voiculescu, care spune şi cînd, şi de ce am fost arestat, pentru că eram reprezentantul cel mai înalt... Vă spun cu toată deschiderea şi cu toată sinceritatea: dacă pe 21 decembrie, să zic aşa, pînă la miting, am făcut toate lucrurile pe care le-am făcut şi care se pot dovedi şi le-am făcut cu maximă prudenţă – adică, domnule preşedinte, eram şi eu un om ca toţi şi nu ştiu dacă chiar oricui îi este indiferent dacă moare, de ce moare pentru ce – deci faptele sînt explicite. Din ziua de 22 şi chiar din ziua de 21 poziţia mea a fost fără nici un dubiu.

Nu mai vorbesc din 22, după fuga lui Ceauşescu. Cum ar fi fost posibil, domnule preşedinte, să dau dispoziţiile pe care le-am dat, să demobilizez, să dezarmez toate unităţile M.I., iar pe de altă parte, să fii sau să nu fii. N-am mai spus aici pentru că pe ultimul meu cuvînt am văzut că s-au pus tot felul de semne de întrebare, de mirare ş.a.m.d., inclusiv acolo unde spun că pe Ceauşescu, Securitatea şi Miliţia de la Târgovişte l-au reţinut. Aceste unităţi l-au dus şi l-au predat armatei. Mai exact, au chemat armata şi au spus: „Poftiţi, luaţi-l, şi cu el la cazarmă." Ăsta este adevărul. Sînt oameni concreţi care ştiu. De exemplu, colonelul Dinu, locţiitorul şefului Securităţii, care a fost acolo. Şi

atunci? Cînd s-a anunţat că a fost arestat Ceauşescu? Aha! Mult mai tîrziu. De ce s-a anunţat mult mai tîrziu? E un răspuns pe care nu eu pot să-l dau. Şi atunci pentru ce trebuia să mai am eu o poziţie ondulatorie, duplicitară? Cînd eu trecusem fără nici o rezervă de partea Revoluţiei!

Şi procesul IULIAN VLAD depinde de agenda de lucru a preşedintelui

Expres Magazin, 1-7 aprilie 1992

Luni, 30. 03. 1992, la Curtea Supremă de Justiţie s-a judecat recursul generalului Iulian Vlad, fostul şef al securităţii. în procesul în care fusese acuzat de favorizare la genocid. Deoarece timpul a dovedit că nu poate fi vorba de nici un genocid, procuratura, avînd ca sarcină de partid condamnarea cu orice preţ a generalului, a cerut schimbarea încadrării în „complicitate la omor deosebit de grav". În sunetul ciocanelor care bat o tablă chiar sub geamul sălii de şedinţă, avocatul apărării, domnul Valentin Vâlcu demontează punct cu punct acuzaţiile aduse.

Prezenţi în sală, unii rămaşi de dimineaţă, de la procesul C.P.Ex., nelipsiţii revoluţionari se agită, fac tărăboi. Îi cunoaştem deja prea bine, de la mult îndelungatele procese ale Revoluţiei, ştim care sînt cu Iliescu şi care cu Roman. Aici însă, lucru ciudat, se prezintă un nou lot, de 5-6 persoane în vîrstă, bine îmbrăcate, care vociferează însufleţit, mai ceva ca la 20 de ani. Întreb pe cîţiva ce probleme au avut cu fosta securitate. Ei personal n-au avut nici una. Da' las', că ştiu ei! Unul singur fusese arestat în trecutul apropiat. Celebra Rebeca, a cărei voce pare destinată mitingurilor şi luptelor de stradă, judecă aprig pe sală un tînăr din cadrul poliţiei militare. După pauză i se dă cuvîntul generalului Iulian Vlad. Domnul Teofil Pop, preşedintele Curţii Supreme de Justiţie, i se adresează cu „domnule general." Chiar şi în boxa acuzaţilor, Iulian Vlad impune. Prin ceea ce spune. Dar mai ales prin ceea ce nu spune. Încă. Preşedintele completului evită să-i zică „acuzat" sau „inculpat". În cuvîntul său, generalul Vlad demonstrează încă o dată că acuzaţiile aduse sînt total nefondate. Chiar comice, am spune noi. Gogoriţele inventate de procuratură te duc cu gîndul la justiţia odiosului de care, oricum,

nu ar fi scăpat nici generalul Vlad. De exemplu, generalul e acuzat că ar fi refuzat să meargă la televiziune să ordone „în faţa poporului" o încetare a focului de către presupuşii terorişti, cum îi ceruse onorabilul revoluţionar Gelu Voican-Voiculescu. „Dar cum să apar eu pe post să ordon încetarea focului, cînd nu eu am ordonat foc?" Cine nu şi-l aminteşte pe Ion Caramitru cu al său celebru „Opriţi focul"?!

Un comunicat prin care securitatea şi miliţia s-au dezis de elementele fidele clanului Ceauşescu şi prin care se anunţă că acestea sînt alături de popor a fost dat însă în seara de 22 spre 23. 12. 89. „Aceasta este de notorietate, domnule preşedinte. A auzit o ţară întreagă. Şi nu numai în ţară s-a auzit!" Cine are urechi, să audă! Oricum instanţa se pare că nu a auzit. Băteau prea tare ciocanele muncitoreşti care renovau clădirea. Nu justiţia. Lucrul care a enervat însă cel mai tare echipa Iliescu – Militaru, Brucan, Stănculescu şi Brateş – a fost faptul că nu militarii i-au arestat pe ceauşeştii fugari, ci ofiţeri ai securităţii şi miliţiei din Târgovişte, subordonaţi generalului Vlad. Aceştia i-au predat armatei eliberatoare care nu s-a sfiit să anunţe capturarea celor doi sinistri şi asta mult mal tîrziu, în timp ce, la televizor, domnul Brateş ne anunţa că cei doi se află într-o „Dacie" cînd roşie, cînd neagră, cînd albă! După cum se ştie, cei doi dictatori au fost imediat executaţi. Asta să fie oare complicitatea generalului la omor deosebit de grav? La sfîrşitul procesului, ziariştii şi revoluţionarii, cît şi oamenii indignaţi se năpustesc să pună întrebări care de care mai misterioase generalului Vlad. Generalul, zîmbitor, sărută pe unii revoluţionari cu care a luptat în C.C. şi care l-au apărat în proces, răspunde calm. Chiar şi Rebecăi. Aceasta, respectuoasă, îl întreabă pe general dacă a ştiut de conspiraţia K.G.B.-istă a lui Iliescu şi dacă da, de ce nu i-a arestat?! Generalul o lămureşte că a ştiut că în România se va schimba ceva în bine. Rebeca mulţumeşte politicos şi se apucă să facă ordine în sală la fel de bine cum se pricepe să facă gălăgie, pentru ca presa să poată discuta în linişte cu generalul. Rebeca e cu noi! Avînd în vedere programul încărcat al preşedintelui ţării (bătălia cu Petre Roman, vizitele de lucru în mijlocul oamenilor muncii, telefoanele lui Snegur), se pare că sentinţa în acest proces va fi dată (sau amînată) pe 13 aprilie 1992. Pentru că nu sîntem în America s-ar putea ca cifra 13 să nu poarte ghinion.

Magdalena AMANCEI

Anexa 10

Sentința în recurs a Curții Supreme de Justiție din 28 aprilie 1992

Iulian Vlad – 12 ani închisoare

Comunicat ROMPRES publicat în „Adevărul", Anul II, nr. 641 din 29 aprilie 1992

Curtea Supremă de Justiţie a pronunţat marţi, 28 aprilie, decizia în recursul declarat de Direcţia procuraturilor militare împotriva sentinţei Curţii Supreme de Justiţie – secţia militară – privind pe inculpatul Vlad Iulian. Completul de judecată a decis casarea hotărîrii atacate numai cu privire la încadrarea juridică a faptelor reţinute în sarcina inculpatului. Instanţa a dispus schimbarea încadrării juridice din infracţiunea de favorizare la genocid în infracţiunea de complicitate la omor deosebit de grav şi în complicitate la tentativa de omor deosebit de grav. În baza textelor de lege cu privire la aceste infracţiuni, inculpatul Vlad Iulian a fost condamnat la 12 ani închisoare, şase ani interzicerea unor drepturi şi degradarea militară, respectiv la cinci ani închisoare şi doi ani interzicerea unor drepturi.

Conform dispoziţiilor legislaţiei penale, se aplică inculpatului pedeapsa cea mai grea, de 12 ani închisoare, şase ani interzicerea unor drepturi şi degradarea militară. Totodată, instanţa l-a obligat pe inculpat la plata a 5 000 de lei cheltuieli judiciare către stat. (ROMPRES)

Decizia în procesul lui Vlad Iulian

„Tineretul liber", nr. 646 din 29 aprilie 1992

Ieri, la Curtea Supremă de Justiţie a fost pronunţată decizia cu privire la recursul declarat de inculpatul Vlad Iulian (general în rezervă, fostul şef al Serviciilor Secrete Române, pînă în 22 decembrie 1989) şi de direcţia Procuraturilor Militare. Analizînd probele aflate la dosar, instanţa a hotărît admiterea recursului Direcţiei Procuraturilor Militare împotriva sentinţei nr. 5/22 iulie 1991 a Curţii Supreme de Justiţie, Secţia Militară. Astfel,

completul de judecată prezidat de magistratul Teofil Pop – preşedintele Curţii Supreme de Justiţie – a casat hotărîrea atacată, numai cu privire la încadrarea juridică a faptelor reţinute în sarcina inculpatului. A fost schimbată încadrarea juridică din infracţiunea de favorizare la genocid în infracţiunea de complicitate la omor deosebit de grav şi complicitate la tentativă la omor deosebit de grav. În baza Codului Penal, Curtea a decis condamnarea inculpatului Vlad Iulian la 12 ani închisoare, 6 ani interzicerea unor drepturi şi degradarea militară. Totodată, instanţa a respins recursul declarat de inculpat, obligîndu-l la cheltuieli judiciare în valoare de 5 000 lei, menţinînd celelalte dispoziţii ale sentinţei recurate. În sală, la pronunţarea deciziei, inculpatul nu a fost prezent. Au asistat în schimb soţia şi fiul.

Cristian Oprea

Anexa 11

Extrase din depoziția de martor a generalului Iulian Vlad în procesul ofițerilor Ministerului de Interne judecați în „Procesul Timişoara"

Generalul Vlad s-a hotărît să vorbească

Ralu Filip – „Curierul Național" nr. 152 – 153 din 13 şi 16 iulie 1991

Iulian Vlad (I.V.): Eu însumi sînt interesat în aceeaşi măsură ca şi dv. să aflu adevărul. Datele pe care le aveam în acel moment erau clare în ceea ce priveşte implicare lui Lászó Tőkés în probleme care priveau securitatea statului. El se afla în legătură cu serviciile de spionaj din Ungaria, prin intermediul lui scoţîndu-se din România date cu privire la sistemul de apărare naţională. Există dosarul, să-l luăm şi să arătăm acest lucru.

***Cornel Bădoiu** presedintele completului **(C.B.):** În această situaţie, de ce nu aţi acţionat imediat, lăsîndu-l să-şi continuie activitatea?*

I.V.: Securitatea judeţului Timiş a înaintat propuneri în acest sens. Cauzele de acest gen se tratau în mod deosebit. Hotărîrile se luau la un nivel care mă depăşea. I-am prezentat cazul lui Nicolae Ceauşescu însă, acesta a refuzat măsurile propuse ca să nu tensioneze relaţiile cu Ungaria. „Lui Ceauşescu nu i se putea spune: „Nu face asta!" Grupul de ofiţeri pe care i-am trimis la Timişoara avea trei obiective: 1. Să stabilească substratul evenimentelor de acolo; 2. Să stabilească ce amestec au străinii; 3. Să ajute conducerea securităţii judeţene, operativ şi informativ, dacă este necesar. La punctul 2 aveam date. Problema este foarte complexă. Relaţiile României cu celelalte ţări, excepţie făcînd doar cîteva, s-au deteriorat. La acea oră raporturile cu Ungaria erau practic suspendate. Începînd din septembrie, dar mai cu seamă din octombrie, s-a produs un reflux, foarte mulţi dintre cei care fugiseră în Ungaria întorcîndu-se în ţară. O parte dintre aceştia aveau misiunea de-a submina statul român.

C.B.: *Vă rugăm să explicaţi ce înţelegeţi prin subminarea statului?*

I.V.: Acte de diversiune sau de sabotaj (...). Dacă ar mai fi fost documentele, s-ar fi luminat toate acum.

C.B.: *Unde sînt aceste documente?*

I. V.: În arhive, eu nu le-am luat cu mine! După Revoluţie m-am subordonat generalului Militaru, probabil el ştie.

C.B.: *După fuga lui Ceauşescu, anumite documente au fost arse.*

I.V.: Imposibil, nu se poate aşa ceva! În dimineaţa zilei de 30 decembrie, am dat ordin scris tuturor unităţilor de S.S. ca arhivele să se păstreze cu cea mai mare atenţie."

C.B.: *M.I., M.Ap.N. şi SRI ne-au comunicat că nu deţin nici un astfel de document.*

I.V.: Pînă la data arestării mele, arhiva a existat! (...) Primeam informaţii şi din alte surse, externe, care mi-au transmis că străinătatea nu-l mai vrea pe Ceauşescu. Exista o voinţă cvasiunanimă în acest sens.

C.B.: *De ce persoanele care s-au întors cu această misiune în ţară nu au fost trimise în judecată?*

I.V.: Existau mai multe soluţii. Cea mai frecventă era avertismentul foarte serios. Apoi, angajamentul. În al treilea rînd, recrutarea. A patra soluţie, era lăsat să-şi desfăşoare activitatea, fiind urmărit permanent.

C.B.: *De ce nu l-aţi luat pe lopată pe Ceauşescu în 20 sau 22? Oricum aveaţi date că el va pica.*

I.V.: Securitatea, singură, nu-l putea da jos! Pentru asta trebuia să aibă alături cealaltă forţă, infinit mai mare, armata. În noaptea de 21/22 decembrie s-a discutat o asemenea variantă. Ceauşescu era în sediu, cei mai importanţi oameni care puteau să-l înlocuiască erau tot în sediu, aveam cîteva sute de oameni. Afară însă erau tancuri. Milea nu a vrut! Bomba: Cei doi Ceauşeşti au fost reţinuţi de ofiţeri de securitate şi miliţie pe baza unor informaţii exacte pe care le-am primit.

C.B.: *De ce pînă tîrziu în noapte nimeni nu a ştiut de ei?*

I.V.: Nu mă întrebaţi pe mine, eu ştiam aşa cum ştiau şi superiorii mei. Vreau să întreb: de ce nu i s-a spus ţării că Ceauşeştii sînt deja arestaţi? Predarea lor s-a făcut imediat la armată în după-amiaza zilei de 22 decembrie.

C.B.: *Şi noi ne împuşcam ca bezmeticii... Cred că din toată povestea asta numai adevărul ne mai salvează.*

I.V.: Şi eu cred la fel şi ţara poate fi salvată... Cauza principală a evenimentelor de la Timişoara a constituit-o nemulţumirea oamenilor. Pe 20 decembrie am fost chemat la Elena Ceauşescu, unde se mai aflau Bobu, M. Mănescu, nişte mameluci, Curticeanu, Dăscălescu, Milea, Postelnicu şi Popovici, fostul procuror general. De trei ori m-am ridicat şi am spus că la Timişoara este altceva acum, însă ei m-au criticat că sînt alarmist, că dezinformez (...). Adevărul este că un dictator nu putea să fie răsturnat din poziţia unuia sau altuia. Ceauşescu şi-a exercitat atribuţiile puterii pînă în ultima clipă.

C.B.: *Securitatea nu are nici o vină la Timişoara", a afirmat Iulian Vlad. Atunci, cine a tras?*

I.V.: În 18 dimineaţa, am vorbit cu generalul Macri, care mi-a confirmat că sînt morţi şi răniţi. L-am întrebat dacă ai noştri s-au implicat în stradă, dacă au tras. „Nu", mi-a răspuns el.

C.B.: *V-a spus cine a tras?*

I.V.: Da, unităţile de armată.

Mai departe, generalul Vlad a susţinut că începînd cu 15 septembrie nu i-a dat nici o informaţie lui Ceauşescu. Martorul a împărţit evenimentele de la Timişoara în trei segmente distincte, primul începînd pe 15 decembrie şi a atins apogeul în noaptea din 16/17 decembrie „cînd au fost molestaţi militari, miliţieni, au fost produse pagube imense". „S-au făcut filme, sînt la televiziune". Dacă Ceauşescu ar fi fost mai deştept, dădea drumul pe post la ce s-a filmat la Timişoara şi alta ar fi fost finalitatea".

C.B.: *Cîţi erau huliganii?*

I.V.: Aproximativ 400.

C.B.: *Şi pentru 400 de turbulenţi a fost necesar să se scoată armata, securitatea, pompierii?*

I.V....

C.B.: *Nu cumva aţi făcut o confuzie între unii şi alţii?*

I.V.: Între manifestanţi au existat categoric infractori de drept comun...

C.B.: *Din verificările noastre, cei morţi erau încadraţi în muncă, aveau familii, vîrstele erau diferite.*

I.V.: Ştiu, am aflat.

C.B.: *Şi erau aceştia devastatori?*

I.V.: Nu, eu mă refer la noaptea din 16/17. Niciodată nu mi-am închipuit că lucrurile se vor sfîrşi astfel. Evenimentele din decembrie '89 de la Timişoara au avut o legătură directă cu mine. Dată fiind funcţia, trebuia să mă implic în rezolvarea lor... În august sau septembrie am informat ultima oară în legătură cu pastorul Tökes. Era un caz care trebuia supravegheat în continuare pentru a cunoaşte contactele, legăturile lui etc. (...) Ordinul luat în noaptea respectivă, acela ca pastorul să fie evacuat, îi aparţine direct lui Ceauşescu. I-am spus lui Ceauşescu că securitatea nu se putea implica în această problemă, deoarece ar fi dat o altă turnură cazului, putînd să iasă ceva mai grav. (...) Pe colonelul Filip Teodorescu l-am trimis întîmplător la Timişoara, şeful direcţiei nefiind prezent, iar locţiitorul său, Diaconescu Gheorghe, era la comandă. L-am sunat pe Filip Teodorescu acasă şi i-am spus să meargă la Timişoara împreună cu ceilalţi ofiţeri, pentru a obţine date în legătură cu amestecul străinilor.

C.B.: *Unde sînt sintezele pe care le-aţi primit de la Timişoara?*

I.V.: Una singură, atît am primit, este înregistrată şi se află în arhivă...

C.B.: *De ce credeţi că există opinia că organul de securitate a oprimat?*

I.V.: Mossad-ul este cel mai iubit serviciu de informaţii... C.I.A. nu este la fel... Problema trebuie pusă din mai multe puncte de vedere, să facem o analiză istorică, şi să vedem cum a fost implantată securitatea pe acest pămînt... Etapa cea mai neagră se datorează modelului NKVD-ist, securitatea anilor '50-'60 fiind de tristă amintire. De cînd am condus D.S.S. cred că securitatea română a devenit mai bună... Şi în alte părţi ale lumii există un asemenea serviciu, poate nu atît de răspîndit. Consider justificat sentimentul de repulsie al poporului român faţă de securitate"... „Ceauşescu reprezenta partea esenţială a puterii. Cînd lupta împotriva puterii include subminarea sau lovituri în capacitatea de apărare a ţării, înseamnă că se folosesc mijloace nepermise. (...) După ce am plecat de la şedinţa C.P.Ex. din 17 decembrie, credeam că am să intru în pămînt. Am avut şansa sau neşansa să trăiesc... Dictatorul nu putea fi răsturnat numai de mine, cît eram eu de şef al securităţii!

C.B: *În registrul de evidenţă a acţiunilor de luptă aparţinind Inspectoratului judeţean Timiş este înscris ordinul dat de dvs. de a se folosi armamentul. Şeful securităţii din Sibiu a declarat că ordinul în baza căruia s-a tras a venit tot de la dvs., în sensul ca D.S.S. să se conformeze ordinelor date de Ceauşescu, Comandantul Suprem, în teleconferinţa din 17 decembrie. Generalul Alexe l-a transmis...*

I.V.: La 18 decembrie am dat ordin tuturor şefilor securităţilor judeţene să nu tragă în oameni, cum în aceeaşi zi am eliberat pe toţi cei reţinuţi în arestul securităţii din Bucureşti. Am spus, deja... Securitatea nu are vină la Timişoara...

C.B.: *Şi atunci, cine are?*

I.V.: În primul rînd, cei care au provocat distrugerile imense. În fabrici şi uzine se comenta deosebit de negativ faptul că a fost distrus oraşul, oamenii erau profund afectaţi de acest fapt. În al doilea rînd, cei care au tras acolo. Strict formal, ei au executat un ordin transmis de Milea şl Ceauşescu.

C.B.: *Nu l-aţi informat pe Ceauşescu că la Timişoara huliganii au devastat oraşul?*

I.V.: Nu, nu era problema mea.

C.B.: *Dar nu aţi spus dvs. mai înainte că devastarea oraşului a reprezentat o chestie gravă?*

I.V.: Dacă M.I. ar fi dat curs ordinelor lui Ceauşescu şi chiar şi armata, Timişoara ar fi fost rasă, poate şi Bucureştiul şi atunci am fi fost într-adevăr în situaţia unui genocid. (...) Securitatea a fost permanent suspectată de Ceauşescu, probabil datorită amintirilor lui legate de Siguranţă. El avea încredere numai în linia de partid. Ceauşescu a crezut în sine însuşi, în steaua lui. Dar un om cu datele pe care le avea despre Timişoara nu putea să organizeze mitingul din 21 decembrie decât dacă nu era întreg la minte...

Anexa 12

Reflectarea în presa anilor '90 a proceselor intentate generalului Iulian Vlad

Securitatea a jucat un rol preponderent *în răsturnarea lui Ceauşescu*

Victor Lupan, „Figaro Magasine", 19 mai 1990, preluat de „Libertatea", 5 iunie 1990 şi „Baricada" nr. 29, 31 iulie 1990

(...) şi securitatea, în toate acestea? Ea a jucat un rol preponderent în răsturnarea lui Ceauşescu, după ce l-a servit ani la rînd? Ultimul ei patron, generalul Iulian Vlad, arestat din punct de vedere oficial, a devenit un personaj mitic (...) În tot cazul nimeni nu se îndoieşte că este el, mai mult decit orice altul, cel care deţine enigma Revoluţiei române. (...) Tocmal îl văzusem pe omul care deţine cu certitudine cheia căderii lui Ceauşescu. Pentru ce m-au lăsat să-l întîlnesc? Fără să ne lase să vorbim? Pentru ce tocmai eu, deşi toţi ziariştii au făcut şi imposibilul pentru a reuşi? Manipulare? Dar de ce fel? Mereu mistere. Este „Revoluţia Română!

Generalul Iulian Vlad – singurul român profesionist...

Eugen Cristescu, „Europa", nr. 9, septembrie, 1990

(...) Dorim să se cunoască faptul că generalul colonel (rez.) Iulian Vlad este singurul român profesionist care a fost în fruntea aparatului de informaţii şi contrainformaţii al României, după Eugen Cristescu.

(...) Cei ce-l cunosc ştiu bine ... că generalul Iulian N. Vlad a fost în toate împrejurările un exemplu personal de austeritate... nu cunoaştem un alt exemplu dintre fostele cadre de conducere ale Ministerului de Interne, care să rămînă în aceeaşi locuinţă modestă pe care a ocupat-o din 1958, cînd era locotenent.

A fost în toate ocaziile un exemplu de grijă deosebită pentru a imprima aparatului din subordine o constantă fundamentală –

spiritul de apărare a legalităţii, suveranităţii şi integrităţii naţionale. Această conduită a ieşit în evidenţă tot timpul evenimentelor din perioada revoluţiei.

(...) Noi, cei care îl cunoaştem de aproape 40 de ani, ştim bine că i-au repugnat întotdeauna actele de violenţă şi de rezolvare a diferendelor prin formule şi măsuri draconice. (...) El a luptat împotriva trădătorilor de neam şi ţară.

Pe Iulian Vlad l-au arestat ca să nu demaşte „teroriştii"

Interviu realizat de Adrian Păunescu cu Gogu Rădulescu, fost membru al C.P.Ex., fragment reprodus de ziarul „Ţara" nr. 26, 8-14 octombrie 1990

Iulian Vlad ăsta e un om deştept (...) şi fiindcă el a vrut să se ştie cine au fost terorişiii, atunci l-au arestat. Fiindcă teroriştii sînt în altă parte, domnule, şi toate bănuielile mele rămîn între noi, pentru că nu vreau să mă bag în astea. Şi atunci îl ţin pe ăsta în puşcărie şi ţin oameni calificaţi.

Generalul Iulian Vlad a dejucat ultima soluţie a lui Nicolae Ceauşescu.

„Generalul Iulian Vlad şi dl. Manolescu" ziarul „Democraţia", octombrie 1990

Este vorba de momentul suprem al Revoluţiei Române, cînd la ferestrele fostului sediu al C.C. erau instalate mitraliere, avînd în spatele lor peste două sute de mii de cartuşe, care puteau să străpungă cel puţin patru oameni fiecare. Ce ar fi fost dacă toate acele guri de foc s-ar fi dezlănţuit asupra străzilor şi pieţelor din jur, care fierbeau de febra manifestaţiilor populare anticeauşiste, aşa cum voia, în nebunia lui, dictatorul? Mintea oricărui om cinstit cu sine se îngrozeşte la gîndul hecatombelor morţii care ar fi urmat, a rigolelor gîlgîind de sînge... Iată însă că, în acele momente grele, cumplite, cînd dictatorul, în visul lui paranoic, încerca să aplice ultima soluţie, generalul Iulian Vlad şi oamenii lui apropiaţi i-au dejucat planurile...

Lui, acestui om care, poate, are şi el păcatele lui, mii sau zeci de mii de oameni îi sînt datori cu viaţa lor. Viaţa lor, domnule Manolescu! Ei trăiesc, azi, pentru că Iulian Vlad şi alţii au fost oameni în acele momente foarte grele!

Generalii Vlad şi Guşă s-au opus „ajutorului militar" şi au împiedicat războiul civil

Interviu cu Nica Leon, preşedintele Partidului Liber Democrat, consemnat de Ion Chiran şi Ştefan Tudor, „Gîndul liber", Braşov, 1990

***Reporterii**:- În decembrie, generalii Vlad şi Guşe au fost de partea Revoluţiei, iar acum primul este arestat, iar celălalt... De ce?*

Nica Leon:- Ei au fost cei care sau opus intrării trupelor sovietice, au înţeles care este scenariul acolo. Au oprit armata să se bată cu trupele de securitate, să iasă un adevărat război. Ei au înţeles, au încurcat scenariul şi, deci, trebuiau să dispară (...).

***Reporterii**:- Se spunea că securitatea este atotputernică, omniprezentă?*

Nica Leon:- Nu este adevărat. Este o gogoriţă. Şi ăia erau oameni ca şi noi. Şi ei stăteau la cozi, nu aveau cădură, îi frecau de le săreau capacele. Şi ei erau nemulţumiţi. Eu am fost chemat la securitate pentru scrisorile acestea (n.r. scrisori anticeauşiste trimise în exterior) şi erau satisfăcuţi de ceea ce scriu. Le plăcea. Îşi făceau datoria, că aveau ordin să mă cheme acolo, dar nu mi-au dat o palmă.

Niciun martor nu a spus vreun cuvînt rău despre Vlad

Interviu cu avocat Paula Jacob, consemnat de Daniela Rainov „Baricada", 27.11.1991

De ce am luat procesul lui Iulian Vlad? Mă mînă aceeaşi curiozitate, fiindcă din procesul Ceauşescu, din procesul Timişoara, din cel al C.P.Ex., nu reuşesc să înţeleg lucrurile din decembrie. Am sperat să le pot limpezi din procesul Vlad. Aici

m-am încurcat şi mai rău. Am audiat peste 30 de martori şi nici unul nu a spus vreun cuvînt rău despre Vlad. Şi, pe lîngă asta, tot ce am trăit eu în 22 decembrie dimineaţa în Piaţa Palatului, cînd am văzut cu ochii mei uşile C.C.-ului deschizîndu-se şi că nu a curs strop de sînge, deşi eram conştientă că în jurul meu mişunau sumedenie de securişti (...) am spus: „Uitaţi-vă în jurul nostru, e plin de securitate!" Acesta este un moment foarte important şi care îmi dă posibilitatea să cred în nevinovăţia lui Vlad. Mai există şi un alt element, pe care l-am aflat în cursul interogatoriilor, o afirmaţie a lui Silviu Curticeanu care spune că, întrebîndu-l pe Vlad ce are de gînd să facă, dacă o să tragă sau nu, Vlad i-a răspuns: „Nici prin cap nu-mi trece!"

Procesul lui Vlad a fost o mascaradă

Interviu cu senatorul Dan Iosif, consemnat de Liviu Vălenaş, „Baricada" nr. 49-50, 18 decembrie 1990

— Care este părerea dvs. despre Iulian Vlad?

— Procesul lui a fost o mascaradă. Nu mai am încredere în justiţia română. Am spus-o răspicat şi în Senat.

S-a căutat să se dea satisfacţie opiniei publice printr-o trimitere rapidă în judecată

„Bal la Cotroceni", reproducerea dialogului preşedintelui Ion Iliescu cu Dumitru Dincă „Adevărul", nr. 308, 04 ianuarie 1991

... Eu, ieri, i-am chemat la mine pe ministrul de interne, ministrul de justiţie, procurorul general şi preşedintele tribunalului suprem şi le-am cerut ca, în decurs de o săptămînă, să facă o analiză a activităţii anului trecut, pe care să o prezinte Parlamentului (...) Eu i-am criticat pentru asta. Cînd judeci pe cineva, trebuie găsite motivele majore. Nu poţi să-l judeci (...) sau pe generalul Vlad doar pentru un sector din activitatea lui (...). S-a căutat să se dea satisfacţie opiniei publice printr-o trimitere rapidă în judecată (...) şi rezultatul e mai degrabă negativ.

Nimic nu se poate compara cu duritatea lui Silviu Brucan împotriva generalului Vlad.

„La concurență cu Golful, războiul lui Brucan"!
„Libertatea", nr. 335, 28 ianuarie 1991

În ultimul an şi ceva, domnul Silviu Brucan ne-a obişnuit cu apariții publice intempestive... Conceptele lansate de domnia sa au făcut vogă, intrînd, practic în folclor (...). Cu tot şocul pe care l-au produs la vremea lor, nici una nu se poate compara ca duritate... celor lansate (...) împotriva dușmanului său personal, fostul şef al securității, Iulian Vlad.

Silviu Brucan cere capul generalului Vlad

Eugen Iordache, „S. B. cere capul lui Iulian Vlad",
„Viitorul" nr. 193, 31 ianuarie 1991

(...) Silviu Brucan a cerut capul lui Iulian Vlad şi a încercat denigrarea generalului Ștefan Guşă pe care întreaga națiune l-a văzut conducînd (din fostul sediu C.C.) operațiunile împotriva teroriştilor în timp ce Brucan, Roman, Voican (...) se adresau (...) trupelor sovietice (chemate să invadeze teritoriul României) şi se instalau la putere.

Silviu Brucan îl elimină pe Iulian Vlad

Ion Laza, „Şah pe spinarea noastră",
„Dreptatea" nr. 292/31 ianuarie 1991

Ce bine ar fi dacă noi am putea vedea toate astea de undeva, de sus: tabla de şah a luptei pentru putere, figurile rămase în încleştare, poziţiile pe care au ajuns şi mîna care le mută! (...) Am prins de veste abia cînd adversarii încep să se elimine; Silviu Brucan îl elimină dintr-o lovitură pe Iulian Vlad. Capul securităţii este trimis în judecată. Dar, surpriză, justiția îl găseşte nevinovat (...).

Generalul Vlad cunoaşte întreaga trădare a lui Silviu Brucan

M. Căluianu, „Brucan minte pentru ca Vlad să nu-l demaşte", „Totuşi iubirea" nr. 5, ianuarie 1991

Domnul Silviu Brucan, prin toate minciunile debitate (...) a făcut şi un lucru bun. A răspuns, fără să vrea, la întrebarea: De ce atîta cerbicie împotriva generalului Vlad, ajungîndu-se pînă acolo încît – la sugestia pornită de la Bucureşti – să se ceară din străinătate ca acesta să fie condamnat cu toată asprimea?

Răspunsul este clar: generalul Vlad îl are la mînă, cunoscîndu-i întreaga activitate de trădător.

Un duel straniu, Silviu Brucan – Iulian Vlad

Afirmații ale lui Silviu Brucan reproduse de Ilie Neacşu,
„Un duel straniu, Silviu Brucan – Iulian Vlad",
„Europa" nr. 17, februarie 1991

Singurul protestatar la decizia tribunalului privind lipsa de probe în procesul generalului Iulian Vlad am fost eu. Nici opoziția nu s-a pronunţat împotriva vinovăției generalului Vlad (...) Foarte mulți se tem de ceea ce ar putea să spună generalul Iulian Vlad.

Un bilețel misterios suspendă audierea generalului Vlad

Mircea Bunea, „Lebede negre", „Adevărul", 11 sept. 1990

Ieri, la ora 14.22, dl. general Niţoiu l-a întrerupt pe inculpatul Vlad Iulian exact cînd acesta dorea să depună mărturie despre momentele şi evenimentele imediat consecutive fugii cuplului dictatorial. Vlad Iulian a întrebat cu un calm bine disimulat: „Poate interesează instanța cine sînt teroriştii?" Preşedintele completului a rostit cîteva propoziţii confuze (...) am văzut clar cum domnul general Niţoiu a primit un bilețel (...) Fix la ora 14.30 a suspendat şedința (...). Ce a urmat *nu s-a mai legat (...). Retractilitatea* numărului unu al fostei securități a fost evidentă.

Procuratura s-a făcut de râsul lumii

Mircea Bunea, „Osul de meduză", „Adevărul", 14 septembrie 1990

E trist, dar adevărat. Ieri seară, la ora 17.00 fix, Procuratura Românească a recunoscut că s-a făcut (iarăşi?) de rîsul lumii (...). La şirul de ilegalităţi comise pînă acum în acest proces, procuratura a mai adăugat una: a încălcat vădit principiul de nevinovăţie, care zice că nimeni nu poate fi obligat să se apere atîta timp cît nu s-au produs probe asupra vinovăţiei sale.

Cred cu tărie în nevinovăția acestui om

Av. Paula Iacob, „Adevărul" nr. 333/8 febr.1991

În opinia mea, generalul Vlad Iulian nu avea ce căuta între zidurile unei închisori (...) Eu cred cu toată tăria corectitudinii mele în nevinovăția acestui om.

Instanței i-a fost frică de soluția spre care conduc probele

Av. Valentin Vîlcu, „Adevărul" nr. 333/8 februarie 1991

Generalului Vlad nu-i este frică de adevăr. S-a arătat susceptibil chiar de lărgirea investigaţiilor înainte de 22 decembrie. Lipsa de curaj a instanței în această cauză rezidă în aceea că i-a fost frică de soluția spre care conduc probele.

Generalul Vlad a fost folositor Revoluției

„Curierul Național" din 22 mai şi 12 iunie 1991

Fără îndoială, generalul Iulian Vlad este un personaj fascinant. Cu toate acestea, procesul său se derulează în anonimat. (...) Au fost audiaţi (...) revoluționarii Ioan Itu şi Tudor Mărieş. (...) O mare surpriză au provocat-o cei doi bine cunoscuți

revoluționari, aceştia susținînd că activitatea depusă de generalul Vlad după 22 decembrie a fost folositoare Revoluției. Această apreciere provine de la două persoane aflate în apropierea generalului Vlad după 22 decembrie în clădirea C.C.-ului.

Generalul Iulian Vlad ne-a mulțumit pentru colaborare

Declarația revoluționarei Janeta Cantor, consemnată de Maria Alboiu, „Adevărul", 3 iulie 1991

27 decembrie. A venit generalul Iulian Vlad şi ne-a mulțumit pentru colaborare. L-am rugat să ne elibereze adeverințe ca să ne justificăm absențele de la serviciu. I s-a părut normal.

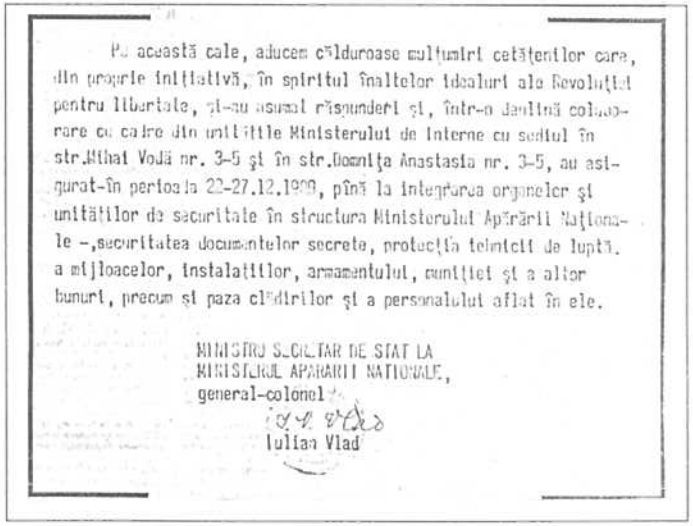

Pe această cale, aducem călduroase mulţumiri cetăţenilor care, din proprie iniţiativă, în spiritul înaltelor idealuri ale Revoluţiei pentru libertate, şi-au asumat răspunderi şi, într-o deplină colaborare cu cadre din unităţile Ministerului de Interne cu sediul în str.Mihai Vodă nr. 3-5 şi în str.Domniţa Anastasia nr. 3-5, au asigurat-în perioada 22-27.12.1989, până la integrarea organelor şi unităţilor de securitate în structura Ministerului Apărării Naţionale -,securitatea documentelor secrete, protecţia tehnicii de luptă, a mijloacelor, instalaţiilor, armamentului, muniţiei şi a altor bunuri, precum şi paza clădirilor şi a personalului aflat în ele.

MINISTRU SECRETAR DE STAT LA
MINISTERUL APĂRĂRII NAŢIONALE,
general-colonel
Iulian Vlad

Facsimilul mulțumirilor aduse de General-colonel, Iulian Vlad, ministru secretar de stat la Ministerul apărării naționale, cetățenilor care şi-au asumat răspunderi şi au asigurat în perioada 22-27.12.1989 – până la integrarea organelor şi unităților de securitate în structura Ministerului Apărării Naționale – securitatea documentelor secrete, protecția tehnicii de luptă, a mijloacelor, instalațiilor, armamentului, muniției şi a altor bunuri, precum şi paza clădirilor şi a personalului aflat în ele.„

Nimeni nu a depus împotriva generalului Vlad

Mircea Bunea, „Dosarele revoluției", „Adevărul" nr. 434 din 3 iulie 1991

(...) Nici unul dintre aceşti 58 de martori n-a depus împotriva fostului şef al D.S.S., deşi 24 au fost propuşi chiar de acuzare.

Armata a judecat Securitatea în spiritul justiției comuniste

Octavian Andronic, „Nițoiu – Vlad: K.O. tehnic în repriza a treia!"-„Libertatea" nr. 482, 23/24 iulie 1991

Ieri a luat sfîrşit cel de-al treilea proces în care a fost implicat generalul Vlad, soldat cu o sentinţă care ridică la 16 numărul anilor de închisoare acordați de instanță fostului şef al Securității.

Instanţa militară care l-a judecat şi-a definitivat opera adăugînd la aceasta şi o degradare. Din păcate, nu numai a generalului Vlad. Degradarea vizează tot acest şir de procese în care – reducînd termenii la extrem – ar putea să apară că armata judecă securitatea. Și o condamnă în virtutea unor principii şi modalități care nu fac decît să evoce izbitoare asemănări cu justiția comunistă (...) în care culpa, ca şi sentinţa, erau riguros stabilite (...). Pentru ce a fost judecat, generalul Vlad nu putea, nu trebuia condamnat.

Anexa 13

Antecedentele abuzului politico-judiciar ale Judecătorului Adrian Nițoiu

Ultimul condamnat la închisoare pentru „propagandă împotriva orânduirii socialiste", a fost judecat de maiorul de justiție Adrian Nițoiu.

Fişa cazului RADU CRIŞAN

- economist la Trustul Județean de Construcții Constanța;
- fost ajutor comandant legionar;
- membru al Partidului Comunist Român
- Autor al volumelor de poezii nepublicate „Iubirile mele", „Sensuri multiple", „Eu şi umbra mea".

O comisie de specialişti consultată de Securitate a concluzionat că poeziile pot fi publicate.

Direcția Generală a Presei şi Tipăriturilor de pe lângă Consiliul de Miniştri a decis, însă, că 23 de poezii „dăunează orânduirii de stat, prin caracterul lor deschis ostil, declararea repetată, în diverse modalități, a intenției de răsturnare a regimului cu mână armată, regretarea şi elogierea în imagini literare a legionarismului autorului".

Fiind sesizat Comitetul județean Constanța al P.C.R., autorul a fost exclus din partid şi deferit justiției pentru săvârşirea infracțiunii de „propagandă împotriva orânduirii socialiste".

La 06 septembrie 1971, Tribunalul Militar, prezidat de maior de justie Adrian Nițoiu, l-a condamnat la 12 ani de închisoare.

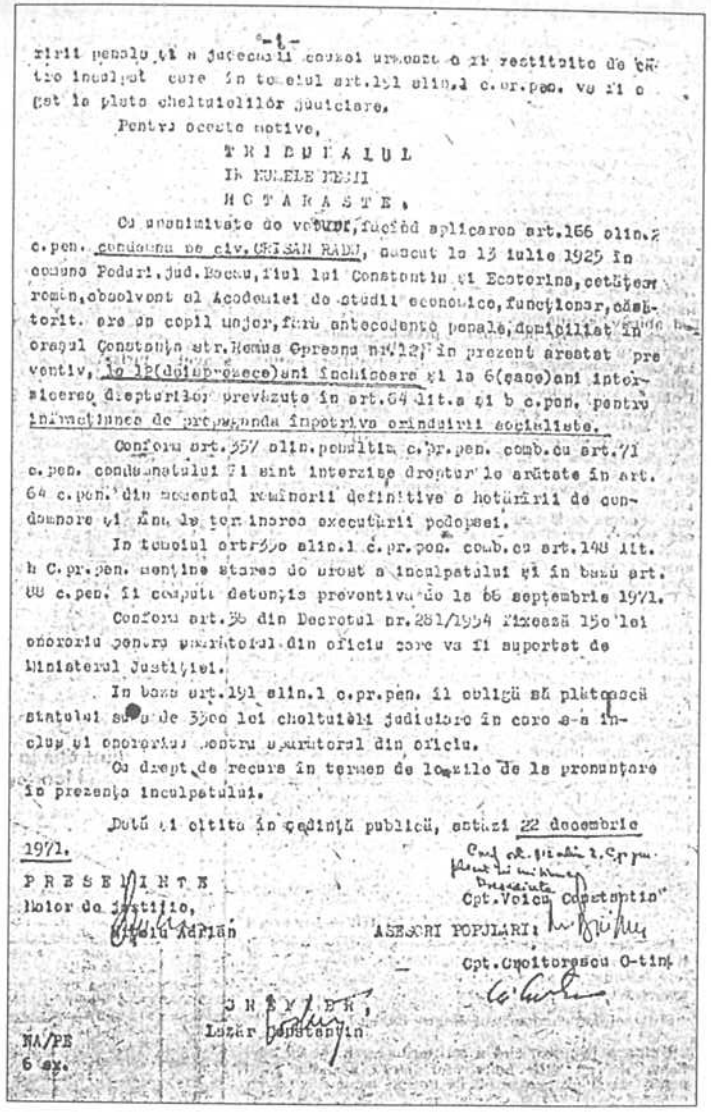

-1-

rirli penale şi a judecării cauzei urmează o zi rectificată de în-
tre inculpat care în temeiul art.191 alin.1 c.pr.pen. va fi o
ţat la plata cheltuielilor judiciare.

Pentru aceste motive,

T R I B U N A L U L

În NUMELE LEGII

H O T Ă R Ă Ş T E ,

Cu unanimitate de voturi, făcând aplicarea art.166 alin.2
c.pen. condamnă pe cîv. CRIŞAN RADU, născut la 13 iulie 1925 în
comuna Podari, jud. Dolj, fiul lui Constantin şi Ecaterina, cetăţean
român, absolvent al Academiei de studii economice, funcţionar, căsă-
torit, are un copil minor, fără antecedente penale, domiciliat în
oraşul Constanţa str. Romană Cpresna nr.12, în prezent arestat pre-
ventiv, la 12(doisprezece)ani închisoare şi la 6(şase)ani interzi-
cerea drepturilor prevăzute în art.64 lit.a şi b c.pen. pentru
înfăptuirea de propaganda împotriva ordinduirii sociale.

Conform art.357 alin.penultim c.pr.pen. comb.cu art.71
c.pen. condamnatului îi sînt interzise drepturile arătate în art.
64 c.pen. din momentul rămînerii definitive a hotărîrii de con-
damnare şi până la terminarea executării pedepsei.

În temeiul art.350 alin.1 c.pr.pen. comb.cu art.148 lit.
b C.pr.pen. menţine starea de arest a inculpatului şi în baza art.
88 c.pen. îi compută detenţia preventivă de la 66 septembrie 1971.

Conform art.36 din Decretul nr.281/1954 fixează 150 lei
onorariu pentru apărătorul din oficiu care va fi suportat de
Ministerul Justiţiei.

În baza art.191 alin.1 c.pr.pen. îl obligă să plătească
statului suma de 3500 lei cheltuieli judiciare în care s-a în-
clus şi onorariul pentru apărătorul din oficiu.

Cu drept de recurs în termen de 10 zile de la pronunţare
în prezenţa inculpatului.

Dată şi citită în şedinţă publică, astăzi 22 decembrie
1971.

Cpt. Voicu Constantin

PREŞEDINTE
Color de justiţie,
Oţelu Adrian

ASESORI POPULARI:
Cpt. Cpoitorescu C-tin

GREFIER,
Lazăr Constantin

MA/PE
6 ex.

Facsimilul dispozitivului sentinţei

În urma memoriilor adresate lui Nicolae Ceauşescu de Criticul Gabriel Dimisianu, în numele familiei, dar şi de către mai mulţi oameni de litere şi artişti, între care Paul Anghel, Eugen Barbu şi Adrian Beldeanu, acesta din urmă şi avocatul lui Radu Crişan, la 22 februarie 1972, Radu Crişan a fost pus în libertate.

La 26 februarie 1972, Tribunalul Militar Teritorial Bucureşti a constatat nelegalitatea condamnării şi a pronunţat achitarea.

Dumitru Popescu, secretar al Comitetului Central, şeful Secţiei ideologice a P.C.R. a dispus tipărirea volumului de poezii pentru care a fost condamnat.

Radu Crişan a fost reprimit în partid şi reintegrat la locul de muncă.

Paradoxul cazului Adrian Niţoiu

În anul 1959, procurorul militar Adrian Niţoiu a fost arestat şi condamnat la 12 ani de muncă silnică pentru o faptă similară celei imputabile poetului Radu Crişan, „uneltire contra ordinii de stat", fiind amnistiat în anul 1964, constatându-se că a fost victima unei erori judiciare.

A fost integrat în justiţie ca judecător militar.

În această calitate l-a condamnat pe Radu Crişan tot la 12 ani, de închisoare.

În anul 1977, Adrian Niţoiu a fost numit consilier juridic în Ministerul Apărării Naţionale.

Din această poziţie, în ianuarie 1990, a fost numit judecător militar la Curtea Supremă de Justiţie, fiindu-i repartizate spre judecare procesele generalului Iulian Vlad, în care sens, i s-a acordat şi gradul de general.

Anexa 14

Iulian Vlad: „Poate vor veni momente când voi putea să spun tot..."

Documentul reprodus este transcriptul unei înregistrări pe care, prim adjunctul Directorului Serviciului Român de Informații, generalul Mihai Stan, l-a primit de la șeful Serviciului Informații Operative de pe lângă Direcția Generală a Penitenciarelor în toamna anului 1990.[96]

Eu sper că cei mai mulți au fost, sînt și vor rămîne oameni. Adevărul este că înainte de toate noi am fost români și ne-am servit patria. Pentru că în momentul cînd Ceaușescu a dat ordin să se tragă în popor, din momentul acela între mine, ca șef al acestei instituții și Ceaușescu s-a rupt orice legătură.

La ședința din 17 decembrie m-a condamnat pentru faptul că în noaptea de 16 spre 17 nu am luat nici o măsură la Timișoara. După 17 decembrie, din seara zilei de 17 decembrie și pînă cînd Ceaușescu a părăsit puterea ca un laș, contravin dispozițiilor de a fi împotriva poporului și, deci, abia atunci avea motivul real să se considere calificare de... Și asta pentru că știam că sentimentele cvasitotalității cadrelor erau acestea: „Noi nu jurasem să murim pentru Ceaușescu, noi jurasem să servim patria". Am luat jurămîntul atîtor promoții de elevi în școală, cît am fost comandant trei ani și șef anterior și șef posterior.

Poate vor veni momente cînd voi putea să spun tot... Știți ce? Vă spun așa. Îmi pare rău. Am fost în foarte bune relații cu Milea. Poate cu nici un ministru al apărării nu am fost în așa bune relații. Poate nu știți, pe cîți comandanți i-am ajutat noi... Am închis ochii, am trecut cu vederea multe, multe care

[96] Transcriptul a fost înmânat cu prilejul unei întâlniri de lucru la proiectul Legii Siguranței Naționale a României, dorindu-se a fi și un argument al necesității ca Serviciul de Informații Operative din penitenciare să fie definit prin lege ca structură departamentală de informații a ministerului Justiției.

depindeau de noi. Eu am avut mare încredere în Milea. În noaptea de 21 spre 22, după aceea... sub raport psihic Milea nu mai realiza, nu mai era ceea ce-l știam.

Asta a fost seara pînă spre miezul nopții cînd el a condus operațiunile militare în București. Am avut discuții cu el pe la orele 12.00 noaptea, 12.00 și ceva, pînă pe la orele 2.00. Atunci am și pus problema: „Eu am C.C.-ul, putem să acționăm, dar trebuie să fiu susținut cu ceea ce este afară, adică armata. Să fie limpede ceea ce facem...". Și sub acest aspect mi-a zis: „Nu mă mai simt în stare, nu mai pot!" Nu știu cum s-a mai descurcat, cert este că dimineata s-a împușcat. Dacă nu o făcea era în boxă, mai ales că era membru al C.P.Ex. și a fost cu toții la acea ședință din 17...

Am făcut... pînă la ultima picătură de putere. Ar fi fost o catastrofă. Era un război civil și poate am fi fost chiar sub acoperire. Vedeti dvs., dl.Gușă a făcut un act mare, atunci cînd a spus „NU"!

Am văzut o parte din ceea ce a prezentat Băcanu la TV. Ce a dat el, însă a fost trunchiat și în mod vădit ca să mă pună pe mine într-o lumină deplorabilă.

Timp de treizeci și ceva de ore, au fost trei camere de luat vederi tot timpul asupra noastră.

Cu Gușă am cooperat perfect. Au fost cîteva momente ce vor intra în istorie.

Ministrul apărării al Ungariei a fost primul care și-a oferit serviciile. Nu se știu multe... Rușii s-au oferit după aceea.

În seara de 22 nu Securitatea a tras, nu! Mai există o DIA, mai există alții care au venit să pună mîna pe putere, dar puterea le-a scăpat printre degete. Dar de ce nu ne-au lăsat să acționăm? Am pus de nu știu cîte ori întrebarea. Adică, ai avut suspiciuni asupra mea și m-ai lăsat pînă în ziua de 31, cînd au încetat... și tocmai atunci mă arestezi, cînd nu se mai trăgea?! Atunci cînd reușisem să ne punem pe picioare? Îți era teamă că te descopăr?

Păcat însă că istoria este lungă, viața e scurtă... !